

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 489354

001(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં પાંચ વિભાગ અને 76 પ્રશ્નો છે. બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.
- 2) દરેક પ્રશ્નના અલગ - અલગ ગુણ છે. જેને જમણી બાજુના અંકમાં મૂકેલા છે.
- 3) વિરામચિહ્નો, જોડણી, ભાષાશુદ્ધિ, હાંસિયા તેમજ સ્વચ્છતા અંગે વિશેષ ધ્યાન આપવાનું રહેશે.
- 4) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A (પદ્ય આધારિત)

- નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા પ્રમાણે હેતુલક્ષી ઉત્તર લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે. [4]
- 1) 'ઉર્મિલા' કાવ્યનો પ્રકાર જણાવો.
  - 2) 'ભાણી' કાવ્યના રચયિતાનું નામ જણાવો.
  - 3) 'છેલ્લું દર્શન' (આસ્વાદ) કાવ્ય શામાંથી લેવામાં આવ્યું છે ?
  - 4) આખ્યાનકાર પ્રેમાનાંદ શાનું સન્માન પામ્યા છે ?
- નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે. [4]
- 5) સમગ્ર બ્રહ્માંડમાં કોણ વ્યાપેલું છે ?
  - 6) 'રામબાણ' શબ્દનો અર્થ જણાવો.
  - 7) ગોપી ક્યો નિયમ લે છે ?
  - 8) ઓલિયો આદમી શા માટે થંભી ગયો ?
- નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ચાર-પાંચ વાક્યમાં ટૂંકમાં ઉત્તર આપો. દરેકના 2 ગુણ છે. [4]
- 9) 'કાચના કમાડ' શબ્દ દ્વારા નાયિકાની શી વેદના પ્રગટી છે ?
  - 10) બા આખા કુટુંબનો ખ્યાલ કેવી રીતે રાખતાં ?
- નીચેના પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ લખો. દરેકના 4 ગુણ છે. [8]
- 11) ઉર્મિલા' ખંડકાવ્યના આધારે ઉર્મિલાનું ચરિત્રચિત્રણ કરો.

12) દેવોએ નળ અને દમયંતીને પ્રસન્ને થઈને ક્યાં ક્યાં વરદાન આપ્યા ?

અથવા

‘જુઓ’ ગઝલનું સમગ્રલક્ષી ભાવદર્શન કરાવો.

વિભાગ - B (ગદ્યકૃતિ આધારિત)

■ નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા પ્રમાણે હેતુલક્ષી ઉત્તર લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે. [4]

13) ‘દેવરાજ’નું પાત્ર કઈ કૃતિમાંથી લેવામાં આવ્યું છે ?

14) ‘સત્યાગ્રહાશ્રમ’ કૃતિનો સાહિત્ય પ્રકાર જણાવો.

15) ‘મા’ત્માના માણસ’ કૃતિના લેખકનું નામ જણાવો.

16) ‘અનુરુદ્ધનો ગૃહત્યાગ’ પાઠ શામાંથી લેવામાં આવ્યો છે ?

■ નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે. [4]

17) ભોજો કઈ વાતથી દુઃખી હતો ?

18) સયાજીરાવ ગાયકવાડે ઘરે આવીને રાણીને શું કહ્યું ?

19) બેંક માલિક કેટલું જોખમ ઉઠાવવા તૈયાર થયો ?

20) પ્રભાશંકરે પોતાનું રાજીનામું શા માટે આપ્યું ?

■ નીચેના પ્રશ્નોના ચાર-પાંચ વાક્યમાં ટૂંકમાં ઉત્તર લખો. દરેકના 2 ગુણ છે. [4]

21) સેલ્વી પંકજમ્ નાયકનું સ્વાગત કેવી રીતે કર્યું ?

22) ઉછીનું માગનારની નજર કેવી છે ? શા માટે ?

■ નીચેના પ્રશ્નોના સવિસ્તાર ઉત્તર લખો. દરેકના 4 ગુણ છે. [8]

23) ‘અનુરુદ્ધનો ગૃહત્યાગ’ વાર્તાનો ધ્વનિ સ્પષ્ટ કરો.

24) ‘યુષ્કિરિ યુદ્ધવિષાદ’ નાટકના અંતની ચર્ચા કરો.

અથવા

લેખકે ઈશ્વરની સર્વવ્યાપકતા અને એકરૂપતા ક્યા ક્યા દૃષ્ટાંતો આપી વર્ણવી છે ?

વિભાગ - C (પાઠ્યપુસ્તક આધારિત વ્યાકરણ)

■ નીચેના શબ્દોને સમાનાર્થી રૂપે સામસામે જોડીને લખો. ગમે તે ચાર - દરેકનો ½ ગુણ છે. [2]

- 25) સ્નિગ્ધ - ભરતી - અર્વાચીન
26) મનોહર - પ્રકૃતિ - પ્રવાહ
27) સાંપ્રત - મનમોહક - સ્વભાવ
28) તાસીર - સુંવાળું - સુંદર
29) જુવાળ - વર્તમાન - કોમળ

■ નીચેના વાક્યમાં રેખાંકિત શબ્દના સ્થાને તેનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખી વાક્યનો અર્થ બદલાય નહીં તે રીતે ફરીથી લખો. કોઈપણ ચાર, દરેકનો ½ ગુણ છે. [2]

- 30) આ તો ગૌણ ભાષા છે.
31) અમે ત્રણે ઘોડે સવારીની આવડતવાળા હતા.
32) હું શાંતિનો દાવ ખેલવા બેઠો છું.
33) તેઓ ઘરમાં બેઠાં હશે.
34) એમાં સાચી રાષ્ટ્રભક્તિ હતી.

■ નીચેના શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો. કોઈપણ ચાર, દરેકનો ½ ગુણ છે. [2]

- 35) નીલા રંગનો મણિ
36) કાનમાં પહેરવાનું એક ઘરેણું
37) સમુદ્રમાં લાગતો અગ્નિ
38) દરબારી કે મુસલમાની વિવેકમાં વપરાતો ઉદ્ગાર
39) સિપાઈઓને રહેવાની ઓરડીઓની લાંબી હાર

■ નીચેના તળપદા શબ્દોના શિષ્ટ ભાષાના માન્ય અર્થ લખો. દરેકનો ½ ગુણ છે. [1]

- 40) બચળાં
41) હામ

■ નીચેના શબ્દોની સાચી જોડણી લખો. દરેકનો ½ ગુણ છે. [1]

- 42) સુતપૂત્ર

43) દીશાશુન્ય

અથવા

હુડી

■ નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર કૌંસમાં દર્શાવેલ સૂચના પ્રમાણે લખો. કોઈપણ છ, દરેકનો ½ ગુણ છે. [3]

44) મેં ખાધો તે લાડુ મોટો હતો. (વાક્યમાંથી વિશેષણ શોધીને લખો.)

45) તમે જ મારી સાથે આવશો. (નિપાત શોધીને લખો.)

46) વાંચનારા પાસ થઈ જવાના છે. (કૃદંતનો પ્રકાર લખો.)

47) કોઈ કહેતું હતું કે છોકરો મરેલો ..... જન્મ્યો હતો. (પાઠમાં આવતા વાક્યના આધારે નિપાત લખો.)

48) ઉછીનું માગનારાઓની નજર ..... જેવી હોય છે. (પાઠમાં આવતા વાક્યના આધારે વિશેષણ શોધીને લખો.)

49) સુખડીમાં ઘી રેડી-રેડી બા સહુને ખવડાવે. (વાક્યમાંથી કૃદંત શોધો)

50) તે સ્થળેથી ..... અમને મન થતું ન હતું. (પાઠના આધારે ખાલી જગ્યામાં કૃદંત મૂકી લખો.)

■ નીચેના રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપી તેનો વાક્યમાં પ્રયોગ કરો. દરેકનો 1 ગુણ છે. [2]

51) થોથવાઈ જવું

52) હવાઈ કિલ્લા બાંધવા

અથવા

પગ મણમણના થઈ જવા

■ નીચેના વાક્યોમાં કૌંસમાં દર્શાવેલ સૂચના પ્રમાણે ઉત્તર લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે. [3]

53) આમાં એ લોકોનો પણ કોઈદોષ નહોતો (લેખનરૂઢિ સુધારો).

54) નદીતટે કિનારે અમરનાથના જાત્રાળુઓ માટે છાપરાં બાંધેલાં છે (વાક્યમાં ભાષા શુદ્ધ કરો).

55) મારતે વરસતે વરસાદે અને ધોધમાર ઘોડે અમે પહાલગામ પહોંચ્યા (વાક્યનો પદક્રમ ગોઠવો).

અથવા

Page 4

આજે એક વિશાળ વડના ઘટા નીચે ધર્મશિક્ષણનો વર્ગ બેઠો છે (વાક્યમાં પ્રત્યય સુધારો).

- નીચેના સંયુક્ત - સંકુલ વાક્યોને સાદા વાક્યોમાં ફેરવીને લખો. કોઈપણ બે, દરેકનો 1 ગુણ છે. [2]

- 56) આ બ્રાહ્મણ ખૂબ વિદ્વાન હતો, પણ તેના પુત્ર શ્વેતકેતુને ભણવું ગમતું નહિ.
57) દેવરાજ કેમ્પના સ્ટેશને ઊતર્યો ત્યારે સૌ પહેલાં એની બાની યાદ આવી.
58) પાણીને ચમચીથી વચ્ચેથી લઈ ચાખી જો કે કેવું લાગે છે ?

- નીચેના સાદા વાક્યોને સંયુક્ત - સંકુલ વાક્યોમાં ફેરવીને લખો. કોઈપણ બે, દરેકનો 1 ગુણ છે. [2]

- 59) મહેનતું ખેડૂતોના હાથ રોજરોજ ફરતા હતા. ક્યાંય વાંકોચૂકો છોડ કે નીંદામણ દેખાતું નહોતું.
60) રાતે સીમની અવરજવર બંધ થઈ ગઈ. સોપો પડી ગયો. ભોજાએ એ જીવનસૂત્ર અમલમાં મૂક્યું.
61) અમે ત્રણે ધોડેસવારીની આવડતવાળાં સરસ પાણીદાર ઘોડા લઈ લીધા.

વિભાગ - D (અર્થગ્રહણ)

- નીચેના પાઠ્યેતર પદ્યના આધારે આપેલ પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-બે વાક્યમાં લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે. [5]

અમે રે સૂકું રૂનું પૂમડું;

તમે અત્તર રંગીલા રસદાર;

તરબોળી ઘોને તરિતારને,

વીધો અમને વ્હાલા, અપરંપાર;

આવો, રે આવો હો જીવણ આમના.

અમે રે સૂના ઘરની જાણિયું,

તમે તાતા તેજના અવતાર;

ભેદીને ભીડેલા ભોગળ - આગળ,

ભરો લખ લખ અદીઠા અંબાર;

આવો, રે આવો હો જીવણ, આમના.

અમે રે ઊધઈ - ખાધું ઈધણું,

તમે ધગ ધગ ધૂણીના અંગાર,

પડેપડ પ્રજાળો વ્હાલા, વેગથી,

આપો અમને અગનના શણગાર;

આવો, રે આવો હો જીવણ, આમના.

- મકરંદ દવે

પ્રશ્નો :

- 62) આ કાવ્યમાં 'જીવણ' શબ્દ કોને માટે વપરાયો છે ?
- 63) જીવણને કયા - કયા રૂપક આપવામાં આવ્યાં છે ?
- 64) આ કાવ્યમાં કવિએ પોતાની કઈ ઊણપો દર્શાવી છે ?
- 65) કવિ 'જીવણ'ને શી આજીજી કરે છે ?
- 66) કાવ્યને યોગ્ય શીર્ષક આપો.

■ નીચેના પાઠ્યેતર ગદ્યખંડને આધારે આપેલા પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-બે વાક્યોમાં લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[5]

'ગાંધીજીના જીવનનું ધ્યેય આત્મસાક્ષાત્કાર કરવાનું અને ઈશ્વરને મોઢામોઢ જોવાનું હતું. તેઓ સત્ય એ જ ઈશ્વર છે એમ માનતા હતા. તેઓ જીવનની બધી જ પ્રવૃત્તિઓની પેઠે કલાવિષયક પ્રવૃત્તિને પણ એક કસોટી લાગું પાડતા હતા કે એ પોતાના જીવનધ્યેયને સિદ્ધ કરવામાં ઉપકારક થાય છે કે અપકારક અને તે મુજબ તેનું મૂલ્ય આંકતા હતા. આથી સ્વાભાવિક રીતે જ કલાની બાબતમાં પણ તેઓ માનતા હતા, કે જે આત્મ-એકતા કરાવી શકે તે કલા નથી !'

પ્રશ્નો :

- 67) ગાંધીજીના મતે જીવનનું ધ્યેય શું હતું ?
- 68) ગાંધીજીની ઈશ્વર વિશે શી માન્યતા હતી ?
- 69) 'ઉપકારક' એટલે શું ?
- 70) ગાંધીજી કલાની બાબતમાં શું માનતા હતા ?
- 71) આ ગદ્યખંડને યોગ્ય શીર્ષક આપો.

- નીચેના ગદ્યખંડનો ત્રીજા ભાગમાં સંક્ષેપ કરી, તેને યોગ્ય શીર્ષક આપો.

[5]

72) વિદ્યાર્થી જીવનમાં જો કંઈ સિદ્ધ કરવા જેવું તત્ત્વ મને લાગ્યું હોય તો તે જીવનકળા છે. જે જીવવાની કળા હસ્તગત કરે છે, તેને સાધનો તથા સગવડની ઊણપ વિશે ફરિયાદ કરવાપણું હોતું નથી. તે તો પોતાની સામે જેટલાં અને જેવાં સાધનો હોય, જેટલી અને જેવી સગવડ હોય, તેનો એવી સજીવકળાથી ઉપયોગ કરે છે કે તેમાંથી જ તેની સામે આપોઆપ નવાં સાધનોની સૃષ્ટિ ઊભી થાય છે. તે વણમાગી આવી ઊભી રહે છે. જે આવી જીવનકળા જાણતો ન હોય તે હંમેશાં આ નથી, તે નથી, આવું નથી, તેવું નથી એવી ફરિયાદ કર્યા જ કરે છે અને તેની સન્મુખ ગમે તેટલાં અને ગમે તેવાં સાધનો ઉપસ્થિત હોય તો પણ તેને મૂલ્ય સમજાતું નથી, કારણ કે તે જંગલમાંથી મંગલ કરવાની કલા ધરાવતો નથી.

- 73) નીચેના ગદ્યખંડને કાળકથન રીતિ પ્રમાણે વિચારવિકાસના ક્રમમાં ગોઠવી ફરીથી લખો.

[5]

‘મોટા કંઈ માંદાસાજા તો નહીં હોય?’ ‘કેમ આમ?’ એ વિચારોમાંથી મુક્ત થઈને બાનું અશ્રુભીનું સ્વાગત માણવા જેવો એ ઘર આગળ આવીને ઊભો કે ડેલીનું ભારેખમ ખીલા જડેલું કમાડ કિચૂડ કિચૂડ કરતું બંધ થઈ ગયું. ધક ધક થતા કાળજે મણિભાઈ આગળ વધ્યો. ઘર પાસે પહોંચતા પહોંચતામાં તો એને કેટલાયે વિચાર આવી ગયા.

વિભાગ - E (લેખન સજ્જતા)

- 74) વધુ પડતા વરસાદને કારણે તમારા વિસ્તારમાં ગંદકીનું પ્રમાણ વધ્યું છે તે દૂર કરવા માટે તમારા વિસ્તારના આરોગ્ય અધિકારીને અરજી કરો.

[5]

- 75) નીચેના ગદ્યખંડનું વાદાત્મક ગદ્યમાં રૂપાંતર કરો.

[5]

‘મેં એક મોટી મૂર્ખાઈ તો નથી કરી કે માત્ર એક જાહેરખબર વાંચીને, પત્રવ્યવહાર કરીને, પત્નીની પસંદગી કરવા હું છેક દક્ષિણમાં આવ્યો છું ! થોડા વેરાન, થોડાં શહેરિયા, પણ વધારે પડતા ગામઠી દેખાતા આ સ્થાનમાં વસતી યુવતી કેવી હશે ? આદર્શની ઘેલછામાં, લાગણીઓના ઊભરામાં કંઈ ઉતાવળિયું પગલું તો નથી ભરાઈ ગયુંને મારાથી ?’

અથવા

નીચે આપેલા શબ્દોનો ઉપયોગ કરી 70-80 શબ્દોમાં ભાવાત્મક ગદ્ય લખો.

નહિવત્ વરસાદ - આકાશીયા ખેતી - ખેડૂત બેહાલ - જગતના ઘડવૈયાને
ઉદ્ગારો - પરમાત્માને આજીજી - ધીરજ - નવી આશા.

■ નીચેનામાંથી કોઈપણ એક વિષય પર આશરે 250 શબ્દોમાં નિબંધ લખો.

[10]

76) દીકરી ઘરની દીવડી

અથવા

દીકરી બચાવી કરો ઉદ્ધાર

સમાજનું વલણ - દીકરા અને દીકરીની પ્રકૃતિ - પિતાની વ્હાલી દીકરી -
સ્ત્રી-બ્રૂણની હત્યા - અને સ્ત્રી-પુરુષ પ્રમાણમાં અસમતુલા - ચેતવણીની ઘંટી
- જાગૃતિની જરૂર - ઉપસંહાર

અથવા

શરદપૂર્ણિમાની રાત

પ્રસ્તાવના - શરદપૂર્ણિમાની રાતનું વાતાવરણ - ગરબા મહોત્સવ -
શરદપૂર્ણિમાની રાતનું પ્રાકૃતિક સૌંદર્ય - લોકોનો ઉત્સાહ - ઉપસંહાર

અથવા

પ્રવાસનું મહત્વ

પ્રસ્તાવના - જીવનઘડતરમાં પ્રવાસનું સ્થાન - પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન - સૌંદર્ય દષ્ટિનો
વિકાસ - સામૂહિક જીવનનો અનુભવ અને ખીલવણી - સાહસિક વૃત્તિનો
વિકાસ - ઉપસંહાર

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 116696

002 (H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्नपत्र में कुल चार विभाग (अ, ब, स, द) हैं और (41) प्रश्न हैं।
- 2) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। सूचनानुसार उत्तर लिखें।
- 3) उत्तरपत्रिका में शुद्ध वाक्यरचना, उचित भाषा शैली एवं लेखन में स्वच्छता आवश्यक है।
- 4) प्रश्नों के दाहिनी ओर पूर्ण गुणांक दिए गए हैं।

विभाग - अ

■ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए : [4]

- 1) मँगतू किस कला में निपुण था?
- 2) वज्र किससे बना था?
- 3) कौन-से कर्म स्त्री के बिना अपूर्ण हैं?
- 4) अंग्रेज सरकार ने किसे और क्या उपाधि दी?

■ निम्नलिखित प्रश्न का उत्तर दो-तीन वाक्यों में लिखिए : [2]

- 5) प्रकृति के संतुलन के लिए क्या करना चाहिए?

■ निम्नलिखित वाक्यों की पूर्ति योग्य विकल्प द्वारा कीजिए : [3]

- 6) आचार्यजी की उम्र लगभग ----- वर्ष थी।
(A) उनचास (B) चालीस
(C) पचास (D) पैंतालीस
- 7) 'मुर्दहिया' पाठ के लेखक का नाम ----- है।
(A) भीष्म साहनी (B) भगवती प्रसाद द्विवेदी
(C) माधवराव सप्रे (D) तुलसीराम
- 8) अभयसिंह ----- के सेनापति थे।
(A) मेवाड़ (B) बूँदी
(C) चित्तौड़ (D) जयपुर

निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर पच्चीस-तीस पंक्तियों में लिखिए :

[10]

9) मकदूम बख्श के किन गुणों और किन दुर्गुणों का उल्लेख किया गया है?

अथवा

चंदा एक कर्तव्यनिष्ठ, स्वाभिमानी महिला है — स्पष्ट कीजिए।

10) हल्कू के माध्यम से भारतीय किसान की दयनीय दशा का वर्णन कीजिए।

अथवा

तिलोनिया गाँव का वर्णन कीजिए।

निम्नलिखित गद्यांशों की ससन्दर्भ व्याख्या कीजिए :

[6]

11.) “स्त्री के बिना सूना संसार है। शिक्षा-रहित स्त्री के बिना संसार भयानक जंगल है।”

12) ‘हाथ पर हाथ धरकर बैठे रहना मनुष्य के देहधर्म के विरुद्ध है।’

विभाग - ब

निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए :

[3]

13) आदमी को भूखा-प्यासा सोने के लिए कौन मजबूर कर देता है?

14) कैसा आदमी बहुत बोलता है?

15) सारी सिद्धियाँ कैसे प्राप्त की जा सकती हैं?

निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दो-तीन वाक्यों में लिखिए :

[4]

16) ग्रामवधुओं ने सीता से क्या प्रश्न किया?

17) प्रकृति अपने यौवन का श्रृंगार किससे करती है?

■ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर बीस-पच्चीस पंक्तियों में लिखिए :

[10]

18) कवित्त के आधार पर वसंत ऋतु की अनन्य शोभा का वर्णन कीजिए।

अथवा

‘बोवै पेड़ बबूल का, अंब कहाँ तै खाइ।’ पंक्ति का विचार विस्तार कीजिए।

19) “आदमी को लीलती हैं खाने।” शीर्षक की सार्थकता समझाइए।

अथवा

सतपुड़ा के जंगलों का वर्णन अपने शब्दों में कीजिए।

■ निम्नलिखित पद्यांश की ससन्दर्भ व्याख्या कीजिए :

[8]

20) बनो संसृति के मूल रहस्य,

तुम्हीं से फैलेगी यह बेल,

विश्व भर सौरभ से भर जाय,

सुमन के खेलो सुन्दर खेल।

21) चूल्हों के पास पारिवारिक अंधकार में
बिखरे हैं तुम्हारे लाचार शब्द
अकाल में बटोरे गये दानों जैसे शब्द।

- निम्नलिखित शब्दों का सन्धि-विच्छेद कीजिए : [2]
22) सप्तर्षि
23) प्रत्यक्ष
- निम्नलिखित शब्दों का सविग्रह समास का नाम लिखिए : [2]
24) शिक्षारहित
25) सद्गुण
- निम्नलिखित कहावतों का अर्थ लिखिए : [2]
26) तिल को ताड़ और राई को पहाड़ बनाना।
27) आम खाने से मतलब पेड़ गिनने से नहीं।
- निम्नलिखित मुहावरों का अर्थ लिखकर वाक्य में प्रयोग कीजिए : [4]
28) दाँत पीसना
29) कलेजा फटना

विभाग - स

- सूचना के अनुसार उत्तर लिखिए :
30) भक्तिकाल के कृष्णभक्ति काव्यधारा की सामान्य प्रवृत्तियों पर प्रकाश डालिए। [4]
31) प्रयोगवादी काव्यधारा की प्रमुख प्रवृत्तियाँ लिखिए। [3]
32) स्वातंत्र्योत्तर युग में हुए निबंध के क्रमिक विकास पर प्रकाश डालिए। [3]
- निम्नलिखित संचार माध्यमों का संक्षिप्त परिचय दीजिए : [6]
33) रेडियो की विशिष्टताएँ।
34) टेलीविजन का उद्भव और विकास।
- निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [2]
35) ए एस पी किसे कहते हैं?
36) ई-कॉमर्स को समझाइए।
- निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [2]
37) फ्लैश बैंक किसे कहते हैं?
38) फ्रेड आउट किसे कहते हैं?

विभाग - द

निम्नलिखित विषय पर लगभग 300 शब्दों में निबन्ध लिखिए :

[10]

39) आदर्श विद्यार्थी

अथवा

आतंकवाद की समस्या

अथवा

विज्ञान की उपयोगिता

अथवा

किसी प्रवास का वर्णन

निम्नलिखित गद्यांश का एक तिहाई भाग में सारांश लिखकर उचित शीर्षक दीजिए :

[5]

40) मानव जाति को अन्य जीवधारियों से अलग करके महत्त्व प्रदान करने वाला एकमात्र गुरु है, वह है उसकी 'विचारशक्ति'। मनुष्य के पास बुद्धि है, विवेक है, तर्कशक्ति है, अर्थात् उसके पास विचारों की अमूल्य पूँजी है। अपने सद्विचारों की नींव पर ही आज मानव ने अपनी श्रेष्ठता की स्थापना की है और मानव सभ्यता का विशाल महल खड़ा किया है। मानव बुद्धि जब सद्भावों से प्रेरित होकर कल्याणकारी योजनाओं में प्रवृत्त रहती है तो उसकी सदाशयता का कोई अंत नहीं होता। किन्तु जब वहाँ कुविचार अपना घर बना लेते हैं, तो उसकी पाशविक प्रवृत्तियाँ उस पर हावी हो उठती हैं। हिंसा और पापाचार का दानवी साम्राज्य इस बात का द्योतक है कि मानव की विचारशक्ति, जो उसे पशु बनने से रोकती है, उसका साथ देती है।

निम्नलिखित अपठित काव्यांश का भावार्थ लिखिए :

[5]

41) नव कुसुम का रथ सजा है,
कलि कुसुम से पथ सजा है,
बादलों से अनुचरों ने स्वर्ण की पोशाक धारी !
आ रही रवि की सवारी !
विहग बंदी और चारण,
गा रहे हैं कीर्ति गायन,
छोड़कर मैदान भागी तारकों की फौज सारी !
आ रही रवि की सवारी !
चाहता, उछलूँ विजय कह,
पर ठिठकता देखकर यह,
रात का राजा खड़ा है राह में बनकर भिखारी !
आ रही रवि की सवारी !

This Question Paper contains 8 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 102204

003(M)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचना :

- 1) या प्रश्नपत्रिकेचे पाच विभाग करण्यात आलेले आहेत.
- 2) प्रश्नांचे विकल्प आंतरिक आहेत.
- 3) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
- 4) लेखनसज्जता, भाषाशुद्धी आणि मौलिक लिखाणास गुणप्राधान्य असेल.

विभाग -A (पद्य)

■ खालील प्रश्नांची हेतुलक्षी उत्तरे लिहा :

[4]

- 1) 'केशवाचे भेटीं लागलेसे पिसें' हा अभंग कोणी लिहिला आहे?
- 2) कवी केशवसुत यांचे संपूर्ण नाव काय?
- 3) ' एक प्रकारची प्रार्थना' या काव्याचा साहित्य प्रकार कोणता?
- 4) 'उलगुलान' हा काव्यसंग्रह कोणी लिहिला?

■ खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा :

[4]

- 5) सरोवरामध्ये कौण पोहत आहे?
- 6) कवी मानवास कोणाला भजावयास सांगत आहे?
- 7) कवीने याचना कशाला म्हटले आहे?
- 8) रुपयाची कोणती किंमत कवीला हवी होती?

■ खालील प्रश्नांची दोन-तीन वाक्यांत उत्तरे लिहा :

[4]

- 9) कवीने श्रान्त पान्थस्थासाठी सराई का बांधली?
- 10) कविता महाजन यांनी आई-लेकराविषयी कोणता विचार मांडला आहे?

- खालील कोणत्याही दोन प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा : [8]
- 11) नल राजाने मुक्त केलेल्या राजहंसाने काय काय केले?
  - 12) कवी आरती प्रभू यांना दिवसाचे ओझे का वाटत आहे?
  - 13) "प्रहावरचे हे लोक किती आहेत मागासलेले, अडाणी, अनभिज्ञ न् निरक्षर!" या ओळीचा भावार्थ स्पष्ट करा.

विभाग - B (गद्य)

- खालील प्रश्नांची हेतुलक्षी उत्तरे लिहा : [4]
- 14) 'पेशव्यांची बखर' या पाठाचे लेखक कोण?
  - 15) 'शेतकऱ्यांची स्थिती सुधारण्याचे उपाय' या पाठाचा साहित्य प्रकार कोणता?
  - 16) 'महानिर्वाण' या नाटकाचे इंग्रजीत भाषांतर कोणी केले?
  - 17) साधना आमटे यांचे आत्मचरित्र कोणत्या नावाने प्रसिद्ध झाले?

- खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा : [4]
- 18) मुलाला भूक लागण्यासाठी आईने काय दिले?
  - 19) दम्याचा अँटॅक कोणाला आला होता?
  - 20) तात्यांनी हादग्याच्या चित्राचा कागद कुणाच्या दुकानातून आणलेला असे?
  - 21) बापूचा उर का दडपला?

- खालील प्रश्नांची दोन-तीन वाक्यांत उत्तरे लिहा : [4]
- 22) नरेंद्रनाथाना काय शुद्ध थोतांड वाटत असे?
  - 23) माहेरच्या धनाबद्दल आई काय म्हणाली असे लेखकाने सांगितले आहे?

- खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा : [8]
- 24) लेखकास साळवणीतील झोपेबाबत कोणते अनुभव आले?
  - 25) माधवी मंदिरातल्या मूर्तीशी कोणते संभाषण करते?

- 26) हायरो राजाला कोणती शंका भेडसावत होती? त्याला त्या शंकेचे निरसन कसे हवे होते?

विभाग - C (व्याकरण)

- खालील वाक्यांचा पदक्रम योग्य क्रमात जुळवून वाक्ये पुन्हा लिहा : [2]

27) जाऊन भूलोजीविषयी तात्यांकडे विचारले मी.

28) अंगठी परत ती आपण पेटीत ठेवू लाकडी.

- खालील समानार्थी शब्दांच्या जोड्या शोधून पुन्हा लिहा : [2]

29) परिस्थिती - जल - सुवर्ण

30) पाणी - अवस्था - दामिनी

31) विद्युत - हेम - दशा

32) सोने - बिजली - उदक

- खालील विरुद्धार्थी शब्दांच्या जोड्या शोधून पुन्हा लिहा : [2]

33) आरंभ × वार्धक्य

34) संयोग × निर्गुण

35) तारुण्य × वियोग

36) सगुण × अंत

- खालील शब्दसमूहांसाठी एक-एक शब्द द्या : [2]

37) कमी व मोजकेच बोलणारा -

38) एकाच काळात जगलेली माणसे -

39) न शोभणारे -

40) कोणताही उपाय बाकी नाही असे -

- खालील वाक्याचे कंसांतील सूचनेनुसार वाक्यात रूपांतर करा : [1]
- 41) तुला एवढी मदत मी नाही करणारे का?
(होकारार्थी वाक्य करा)
- खालील वाक्याचे कंसांतील सूचनेनुसार वाक्यात रूपांतर करा : [1]
- 42) तुम्ही गाणे म्हणा. तुम्ही गोष्ट सांगा.
(संयुक्त वाक्य करा)
- खालील सामासिक शब्दाचा विग्रह करून समासाचा प्रकार सांगा : [1]
- 43) वीरपुरुष
- खालील अलंकाराचे उदाहरण द्या : [1]
- 44) उत्प्रेक्षा
- खालील वृत्ताचे उदाहरण देऊन लक्षणे सांगा : [1]
- 45) लहान अभंग
- खालील वाक्यातील प्रयोग ओळखा : [1]
- 46) कोणीही खोटे बोलू नये.
- खालील वाक्प्रचारांचा अर्थ सांगा : [1]
- 47) जीव गलबलून जाणे
48) तुंबडी भरणे
- खालील ग्रामीण शब्दांना प्रचलित मराठी शब्द द्या : [1]
- 49) समद
50) कवरच्या कवर
- खालील अशुद्ध शब्द शुद्ध करून लिहा : [1]
- 51) पटर्वधण
52) कुशठरोगि

- खाली दिलेल्या शब्दांमधील अर्थभेद लिहा : [1]
- 53) चिता - चिंता
- खालील म्हणींचा अर्थ सांगा : [1]
- 54) घरोघरी मातीच्या चुली
- 55) ज्याची खावी पोळी, त्याची वाजवावी टाळी
- खालील वाक्यात विरामचिन्हांचा वापर करून वाक्य पुन्हा लिहा : [1]
- 56) या गाण्यातला राम कोण तो डोंगरात कशाला गेला

विभाग - D (अर्थग्रहण)

- खालील कविता वाचून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे तुमच्या शब्दांत लिहा : [5]

धन्य धन्य ही वंद्य मम मातृभू
 बंधुता वाढवू एक राहू
 अचल हे गिरि उभे वाहती आपदा
 ही वने उपवने विविध बहु संपदा
 गर्जती जलधि हे गगन वरती निळे
 गातसे पवन हा गात पक्षी-कुले
 धन्य ही धन्य ही मम मातृभू
 मंत्र हा एकता सतत गाऊ
 विविध भाषा तशा विविध या संस्कृती
 मायभू वत्सला धर्म बहु नांदती
 या इथे झुंजले वीर समरांगणी
 संतजन नाचले भक्तिच्या अंगणी
 धन्य ही धन्य मम मातृभू
 सतत सेवाव्रती कष्ट साहू
 ध्वज नभी डोलतो भूषवी ही धरा
 सर्व समभाव हा आज येई घरा
 सत्य शांतीसवे एकता वाढवी
 सार्थ अभिमान हा नम्रता भूषवी
 धन्य धन्य ही वंद्य मम मातृभू
 पुत्र आम्ही तिचे पांग फेडू

- गोविंद केळकर

प्रश्न :

- 57) कवीला काय वंद्य आहे?
- 58) भारतभूमी ही निसर्गसंपन्न आहे हे कशावरून?
- 59) येथील संस्कृती, धर्म व नररत्ने यांचे वर्णन कवीने कसे केले आहे?
- 60) कोणत्या गुणांमुळे ही भूमी श्रेष्ठ झाली आहे?
- 61) 'पांग फेडणे' या वाक्प्रचाराचा अर्थ लिहा.

■ खालील उतारा वाचून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे तुमच्या शब्दांत लिहा :

[5]

मृगजळ हा एक सृष्टीचमत्कार आहे. सरोवराचा वा जलसंचयाचा भास होऊन तृषार्त प्रवासी किंवा मृग तिकडे धावत जातात, पण तो भास असल्याने ते फसतात. वालुकामय प्रदेशात सूर्याच्या प्रखर उष्णतेने वाळवंट खूप तापते व भू-भागालगतची हवा तापून प्रसरण पावते. त्यामुळे हवेचे थर विरळ होऊन हलके होतात. त्यामानाने वरील थर थंड असल्याने त्यांची घनता खालच्या थरांपेक्षा जास्त असते. एखाद्या उंच झाडाच्या शेंड्यापासून निघणारे किरण घन थरातून खालच्या विरळ थरात येत असता त्यांचे व्यावर्तन होते. ते प्रवाशांच्या डोळ्यांत गेले म्हणजे डोळ्यांकडे येणाऱ्या किरणांच्या रेषेत झाडाचा शेंडा दिसतो, म्हणून झाडाची उलटी प्रतिमा पडते. तसेच हवेच्या खालवर हालचालींमुळे पाण्याच्या लाटांचा भास होतो. त्यामुळे तेथे मृगजळ आहे असे वाटते.

प्रश्न :

- 62) प्रवासी किंवा मृग वाळवंटात का फसतात?
- 63) भू-भागालगतची हवा तापल्याने काय होते?
- 64) झाडाची प्रतिमा उलटी का दिसते?
- 65) पाण्याच्या लाटांचा भास कसा होतो?
- 66) उतार्याला समर्पक शीर्षक द्या.

■ खालील उताऱ्याचा एक तृतीयांश भागात सारांश लिहा व उताऱ्याला योग्य ते शीर्षक द्या :

[5]

- 67) खेळाकडे एकदा तंद्री लागली की भोवतालचे जग बुडाले म्हणून समजावे. एकदा मी खेळता खेळता कुटलेली सुपारी तपकीर म्हणून ओढल्याचे आठवते. एकदा तर

मी बुद्धिबळाच्या खेळात विडी म्हणून उंटच तोंडात धरून पेटवू लागलो होतो. पांडुतात्यांनी एकदा संबंध हत्ती सुपारी म्हणून तोंडात टाकला आणि तो दातांनी फुटेना म्हणून दुसरा हत्ती अडकित्याने कातरून गट्ट केला. त्यांना लवकरच प्रायश्चित्त म्हणून हत्तीरोग जडला हे सांगणे आवश्यक आहे. पण या सर्वांपेक्षाही गमतीचे वर्तन घडले ते बंडूनांनांकडून. त्यांनी पिण्याकरिता म्हणून पाण्याचा पेला जवळ ठेवला होता आणि एक चिट्ठी पाठवायची म्हणून दौतही जवळ घेतली होती. परंतु सारे लक्ष खेळाकडे लागल्यामुळे त्यांनी चिट्ठी पाण्याने लिहून व घाईघाईने बंद करून पाठवून दिली आणि नंतर दौत तोंडास लावून तिच्यातील शाई गटागट पिरून टाकली. शाई प्याल्यावर त्यांचे सगळे पांढरे केस काळेकुळकुळीत झाले आणि त्यांच्या अंगातून शाईसारखाच घाम जाऊ लागला.

■ खालील परिच्छेदाचा योग्य क्रम लावून तो पुन्हा लिहा :

[5]

68) "एकदा गड्या साळवणात तुझ्या झोपायचं. बघूकसं वाटतं ते." साळवणाचा ढीग अंगावर घेऊन झोपायचे ही कल्पनाच मला फार मोहक वाटली. मी म्हणालो, "आबाच्या शेतात साळीचं पीक असे. मी अनेक वेळा त्याच्या रानात तो पाहिला होता. साळ काढून झाली सगळी की त्याच्या काडांचा ढीग रानात पडलेला असे. पण या ढिगाचा उपयोग झोपेसाठी होतो हे नवलं मला ठाऊक नव्हते".

विभाग - E (लेखन)

69) तुमच्या शाळेतील इयत्ता 12वीच्या निरोप समारंभाविषयी अहवाल लेखन करा.

[5]

70) खाली दिलेल्या मुद्यांच्या आधारे गोष्ट तयार करा व त्यास योग्य ते शीर्षक द्या.

[5]

एका गावी दुष्काळ — दयाळू शेतकरी — गरीब मुलांना भाकरी वाटणे — शेतकऱ्याकडून परीक्षा — लहान भाकर तयार करणे — प्रत्येक मुलाचा मोठ्या आकाराच्या भाकरीसाठी प्रयत्न — एका मुलाचे लहान भाकर उचलणे — घरी जाऊन भाकर मोडणे — भाकरीत सोन्याची मोहोर — मुलाच्या आई-वडिलांकडून मोहर परत करणे — शेतकऱ्याकडून मोहरां बक्षीस — बोध.

किंवा

■ खालील कल्पनेचा विस्तार करा :

"जया अंगी मोठेपण तया यातना कठीण"

■ खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सुमारे 250 शब्दांत निबंध लिहा :

[10]

71) लोकशाही आणि निवडणुका :

भारत एक लोकशाही राष्ट्र — प्रतिनिधींची निवड अटळ म्हणून निवडणुका — निवडणुकांतील दोष व त्रुटी — निवडणूक आयुक्तांचे कार्य — निर्भय वातावरणातील निवडणुका आवश्यक.

किंवा

भ्रष्टाचाराचा भस्मासूर :

भ्रष्टाचार म्हणजे काय? — तो का माजतो? — समाजातील विविध प्रकारचा भ्रष्टाचार — प्रत्येकजण स्वार्थी व पैशामागे लागलेला — प्रामाणिकपणाला शून्य किंमत — कोणत्याही प्रकारे द्रव्यार्जन प्रमुख — राहणीमान — वाढत्या गरजा — परिस्थितीचा बळी — पिढीचे भवितव्य.

किंवा

करमणुकीची साधने बंद झाली तर :

करमणूक म्हणजे काय? — त्यासाठी विविध साधने — करमणूक का लागते? — कोणकोणते प्रकार — शारीरिक, मानसिक थकवा — साधने बंद तर काम अशक्य — हास्य हा स्थायीभाव — तणाव विसरणे अशक्य — कलाकारास जन्म नाही — स्थान नाही — संस्कृतिवर्धन नाही.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 101966

004 (U)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

ہدایات :-

- (i) یہ پرچہ پانچ حصوں پر مشتمل ہے۔
- (ii) بائیں جانب مارکس درج ہیں۔
- (iii) ہر سوال کے مارکس پرچے کے بائیں جانب درج ہیں۔

SECTION – A

[4]

ذیل کے سوالات کے معروضی جواب لکھئے۔

- (1) اقبال احمد سہیل کی نظموں کا مجموعہ کس نام سے شائع ہوا ہے؟
- (2) نظم ”پھول“ کے شاعر کون ہیں؟
- (3) شیخ ابراہیم ذوق کی نظم کس صنف سے ہے؟
- (4) مہاراشٹرا سٹیٹ اردو سہاہتہ اکیڈمی نے شاعر عزیز نبیل کو کون سا ایوارڈ دیا؟

[4]

ذیل کے سوالوں کے جواب ایک جملے میں لکھئے۔

- (5) شاعر محمد علوی نے اپنے وطن سے ہجرت نہیں کی۔ کیوں؟
- (6) عاشقوں اور مہوشوں نے ستاروں کو دیکھ کر کیا تمنا کی؟
- (7) حفیظ جالندھری فرشتوں کی عبادت گاہ کسے کہتے ہیں؟
- (8) شاعر کو اپنے محبوب سے کس بات کی شکایت ہے؟ (غزل مومن)

ذیل کے سوالوں کے جواب تین چار جملوں میں لکھئے۔

[4]

(9) ”رہ نہ گیا کچھ تفرقہ باہم“ سے شاعر کی کیا مراد ہے؟

(10) قافلے دلوں نے ستاروں کو خضر راہ کیوں سمجھا ہے؟

ذیل کے سوالوں کے جواب تفصیل سے لکھئے۔

[8]

(11) ”پھول“، نظم کا خلاصہ اپنی زبان میں لکھئے؟

(12) خسرو چرخ سے کیا مراد ہے؟ شاعر ذوق نے بادشاہ کو شہہ خورشید اکلیل کیوں کہا ہے؟

یا

”سیتاجی“، نظم کا مرکزی خیال لکھیں؟

SECTION – B

[4]

ذیل کے سوالات کے معروضی جواب لکھئے۔

(13) ”ابوریحان بیرونی“ کس صنف سے ہے؟

(14) چاند سورج ستارے،..... ہائے اللہ یہ کیا کہہ رہے ہیں آپ (جملہ کس نے کس سے کہا ہے)؟

(15) ”عباسی“ کس سبق کا کردار ہے؟

(16) ”سفر نامہ“ کے مصنف کون ہیں؟

[4]

ذیل کے سوالوں کے جواب ایک جملے میں لکھئے۔

(17) سارا نقد روپیہ ہار جانے پر میاں نے کیا نکلوایا؟

(18) انسان کی خوشی اور حق کیا ہے؟

(19) کس حکم سے تسلیمہ کی آنکھوں میں آنسو آگئے؟

(20) موسیقار کو کہاں بٹھایا گیا؟

ذیل کے سوالوں کے جواب دو تین جملوں میں لکھئے۔

[4] (21) یونیورسٹی سسٹم کے ذریعہ کس طرح تعلیم دی جاتی ہے؟

(22) ہنگامہ کی خبر سن کی ایک ہندو پڑوسی نے جوش کو کس بات سے آگاہ کیا؟

ذیل کے سوالوں کے جواب تفصیل سے لکھئے۔

[8] (23) میر اور مرزا کی لڑائی کا نقشہ بیان کیجئے؟

(24) رگھوناتھ کے ساتھ کون سا سانحہ پیش آیا؟

یا

عامل کے گھر سے جو خط ملا، اس خط میں کیا لکھا تھا؟ اور خط کی خفیہ زبان کا خلاصہ کیا تھا؟

SECTION - C

ذیل کے مترادف الفاظ کی مناسب جوڑیاں بنائیے (چار)

[2] (25) دھوم ادراک مہد

(26) خوف آوازہ لجاجت

(27) خوشامد بیم عقل

(28) ڈر فہم جھولا

(29) عاجزی گہوارہ شہرہ

ذیل کے خط کشیدہ الفاظ کے متضاد لکھ کر جملے دوبارہ لکھئے (چار)

[2] (30) ہمارا مقصد اپنے آبائی فن کو عروج دینا ہے۔

(31) اسے عارضی مرض نے گھیرا ہے۔

(32) دنیا میں ہر کام مشکل ضرور ہے پر ناممکن نہیں۔

(33) تصویر کا دوسرا رخ بے حد تاریک ہے۔

(34) تمباکو نوشی صحت کے لئے مضر ہے۔

[2]

ذیل کے مجموعہ الفاظ کے جامع لفظ لکھئے: (چار)

(35) وہ پوشاک جو بادشاہ کی طرف سے بطور عزت افزائی کے ملے۔

(36) اعلان کرنے والا۔

(37) وہ چیز جو کسی اور چیز پر اضافہ کر کے لگائی جائے۔

(38) ستاروں کی گردش دیکھنے کی جگہ۔

(39) ذوالحج کی نویں تاریخ۔

[1]

متروک الفاظ کی جگہ معیاری الفاظ لکھئے۔

(40) کبھو

(41) کون

[1]

ذیل کے الفاظ کا املا درست کر کے دوبارہ لکھئے۔

(42) گلت۔

(43) تاریخ یا مامولی۔

[3]

ذیل کے جوابات ہدایت کے مطابق لکھئے۔ (چھ)

(44) ”گر“ لاحقہ سے مرکب الفاظ لکھئے۔

(45) ”خوش“ سابقہ سے مرکب الفاظ لکھئے۔

(46) ”تو کمزور ہو گئی تو میں برباد ہو جاؤں گا“ (جملے سے مرکب الفاظ پہچانئے)

(47) کرکٹ ٹیم نے ہندوستان کی شان بڑھادی۔ (”ہندوستان“ سابقہ ہے یا لاحقہ؟)

(48) ”وقف“ کی جمع لکھئے۔

(49) ”مقابر“ واحد لکھئے۔

(50) دونوں کی آواز سنائی دے رہی ہے لیکن حرکات دکھائی نہیں دے رہیں۔ (جملے سے ”حرف عطف“ پہچانیے)

[2]

■ ذیل محاوروں کے معنی بتا کر جملے بنائیے۔

(51) ناک کٹ جانا۔

(52) رو گئے کھڑے ہونا۔

[3]

■ ہدایت کے مطابق جواب لکھئے۔

(53) میں نے دوروٹی کھایا تو نے کتنی روٹی کھائی؟ (جملہ درست کر کے دوبارہ لکھئے)

(54) سوچ سمجھ کر میں نے بہت فیصلہ سنایا ہے تجھے۔ (جملہ ترتیب سے لکھئے)

(55) میرے تو وہم و سوچ میں بھی نہ تھا کہ آپ میرے ساتھ ایسا کریں گے۔

(مرکب لفظ غلط ہو تو صحیح مرکب کے ساتھ جملہ دوبارہ لکھئے)

[2]

■ ذیل کے جملوں سے مفرد جملے الگ کیجئے۔ (دو)

(56) میں اسٹیشن پہنچا پر ٹرین جا چکی تھی۔

(57) پریم چند کی زبان نہایت آسان اور بامحاورہ تھی۔

(58) ہر جان دار اور بے جان کو آب کی ضرورت ہے۔

[2]

■ ذیل کے جملوں کو پیچیدہ جملے بنائیے۔ (دو)

(59) آندھی چلنے کا اندیشہ تھا، وہ خوف زدہ تھا۔

(60) بیمار ہونے کے باوجود میری دعوت میں شریک ہوا۔

(61) وہ مایوس ہے، امید نہیں ٹوٹی۔

SECTION - D

[5]

ذیل کی نظم پڑھ کر دئے گئے سوالوں کے جواب لکھئے۔

یارو جو تاج گنج یہاں آشکار ہے مشہور اس کا نام بہ شہر و دیار ہے
 خوبی میں سب طرح کا اسے اعتبار ہے روضہ جو اس مکان میں دریا کنار ہے
 نقشے میں اپنے، یہ بھی عجب خوش نگار ہے
 پہلو میں ایک برج بسی کہتے ہیں اسے آتے نظر ہیں اس سے مکاں دور دور کے
 مسجد ہے جس کی صفت بیاں کس سے ہو سکے پھر اور بھی مکاں ہیں ادھر اور ادھر کھڑے
 دروازہ کلاں بھی بلند استوار ہے
 وہ تاج دار شاہ جہاں صاحب سریر بنوایا ہے انہوں نے لگا سیم و زر کثیر
 جو دیکھتا ہے اس کے یہ ہوتا ہے دل پذیر تعریف اس مکاں کی میں کیا کیا کروں نظیر
 اس کی صفت تو مشتہر روزگار ہے

سوالات :-

- (62) دی گئی نظم میں کس عمارت کی تعریف کی گئی ہے؟
- (63) روضہ تاج محل کہاں بنایا گیا ہے؟
- (64) برج سے کیا نظر آتا ہے؟
- (65) تاج محل کس نے بنوایا؟
- (66) 'تاج محل کو جو دیکھتا ہے اس کا دیوانہ ہو جاتا ہے' (یہ بات نظم کے کس مصرع میں کہی گئی ہے؟ مصرع لکھئے)

[5]

ذیل کی عبارت بغور پڑھیں۔ دئے گئے سوالوں کے جواب لکھئے۔

”ادیب کسی مادی چیز کا سہارا نہیں لیتا وہ الفاظ کے ذریعہ اپنے خیالات کو بھرپور طور پر پیش کرتا ہے۔
 اس لئے کہ یہ الفاظ معنی اور جذبات کے لئے علامت کا کام دیتے ہیں۔
 ادیب کے لئے ضروری ہے کہ اسے الفاظ پر پورے طور پر قدرت حاصل ہو۔ الفاظ کی یہ قدرت،

لغت کے مطالعے سے حاصل نہیں ہو سکتی کیونکہ لغت میں جو الفاظ استعمال ہوتے ہیں وہ بے جان ہوتے ہیں اس لئے کہ ان کا رشتہ دوسرے لفظوں سے نہیں ہوتا۔ الفاظ کا رشتہ مخصوص تصورات سے وابستہ ہوتا ہے اور ان کے ذریعہ بیکر بنتے ہیں۔ ان کا تعلق ادیب یا شاعر کے ذہن سے ہوتا ہے۔ اچھے ادیب کا کام یہ ہے کہ الفاظ کی جن خصوصیات اور اس کی مزاج سے جو صحیح تصور اس کے ذہن میں آتا اسے گرفت میں لے لے اور دوسروں تک پہنچا دے“

سوالات :-

(67) ادیب اپنے خیالات کس طرح پیش کرتا ہے؟

(68) ادیب کے لئے کیا ضروری ہے؟

(69) لغت کے الفاظ کو بے جان کیوں کہا ہے؟

(70) الفاظ کا رشتہ اور تعلق کس سے ہوتا ہے؟

(71) اچھے ادیب کا کام کیا ہے؟

[5]

ذیل کی عبارت کا اختصار ایک تہائی (1/3) حصے میں کیجئے۔

(72) ہندو اور مسلمان وہ قومیں ہیں جو پچھلی لکیر کو کامل سمجھ کر اسی کو پیٹتے آتے ہیں۔ انگریز فرینچ اور جرمن ایسی قومیں ہیں جو ہمیشہ ترقی کی کوشش میں ہیں۔ ایک زمانہ تھا کہ اس ملک کی قومیں علم و ہنر و تربیت و شائستگی میں اپنے دور کی دنیا کی تمام قوموں سے مقدم اور اعلیٰ تھیں۔ اور شاید مسلمانوں کو تو یہ بھی عزت حاصل تھی کہ یورپ کی بعض قوموں کے استاد گئے جاتے تھے۔ مگر اسی عیب نے جو ان قوموں میں تھے اور وہی خوبیاں جو ہمارے پاس تھیں معاملہ بالعکس کر دیا ہے۔ اب یورپ کی قومیں علم و ہنر اور تربیت میں اعلیٰ ہیں۔ پس ہماری قوم کو بھی چاہیے کہ اپنے دماغ کو لغویات اور بیہودہ خیالات سے صاف کریں جس نے عقل اور سمجھ کو خراب کر دیا ہے۔

[5]

درج ذیل جملوں کو سبق کے مطابق ترتیب دے کر دوبارہ لکھئے۔

1. (73) ہوا یوں کہ محل کے شاعر نے نکلتے سورج کے حسن پر دل نشین نظم سنائی۔
2. مرمر مشرق سے ظن سبحانی نے گرج کر پوچھا۔
3. جہاں پناہ نے نکلتے سورج کا حسن ملاحظہ فرمانے کا ارادہ ظاہر کیا تھا۔

4. مشرق سے عالی جاہ۔
5. اس خبر کے عام ہوتے ہی ملک میں تہلکہ مچ گیا۔
6. سرکار کا حکم ہے کہ جب تک وہ تیار نہ ہو جائیں، سورج نہ نکلے۔
7. سرکار نے کہا آج سے ہمارے ملک کا سورج نہ مشرق سے نکلے گا نہ مغرب میں ڈوبے گا۔
8. ہوم منسٹر نے کہا جی سرکار سمجھ گیا اب ایسا ہی ہوگا۔
9. سرکار نے کہا یہ آواز کس کی ہے۔
10. وزیر اعظم نے کہا یہ ایک بھکاری کی آواز ہے۔

SECTION – E

[5] (74) 'محلے کی بجلی بار بار غائب ہو جاتی ہے' الیکٹرک سٹی کے جنرل منیجر کو اطلاع کی درخواست لکھئے۔

[5] (75) ذیل کے پیرا گراف میں مناسب رموز اوقاف لگا کر پیرا گراف دوبارہ لکھئے۔

ڈاکٹر : اب تمہیں کیسا لگ رہا ہے سر دکھ رہا ہے
 مینا : بیٹا ڈاکٹر انکل پوچھتے ہیں کہ اب تو کیسا ہے سر کا درد تو ٹھیک ہے
 ڈیک : ماں سر میں بہت درد ہو رہا ہے لیکن میں ٹھیک ہوں۔ امی اُرمی کو بلاؤ نا
 مینا : اُرمی تو یہیں ہے بیٹا تیرے پاس ہی کھڑی ہے۔ جب سے تو گرا ہے اس کے آنسو نہیں رکنے

[10] (76) درج ذیل سے ایک عنوان پر مضمون لکھئے

اگر میں وزیر اعظم ہوتا۔
 میرا ٹرین کا سفر۔
 رسم و رواج کی پابندی اور ہماری ذمہ داری۔

This Question Paper contains 15 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100944

005(S/A)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

سوچڻائيون:-

- (1) هي سوالی پيپر پنجن وياڳن ۾ ورهايل آهي.
- (2) سوال ۾ اندروني وڪلپ آهن.
- (3) ڪا به پاسي وارا انگ مارڪون ڏيکارين ٿا.
- (4) لکڻ جي قابليت پاشا شدي ۽ لکڻي جي اصليت کي
اڳرائي ڏني ويندي.

وياڳ A نظر آڌارت

[4]

هيٺين مقصد رکندڙ سوالن جا جواب جيئن پڇيل آهن تيئن لکو

- (1) ڪهڙو هو ڪو ٻڌي انڌا منڊا اتي پهچي ويا؟
- (2) ونود آسودائيءَ جي غزل ڪهڙي ڪتاب مان ڪڍيل آهي؟
- (3) ليڪ لڳي رشتا ڪٿا سياست وڏو.....؟
- (4) ..... کي ئي مبارڪ سهسين سڪيون هجن پل.

[4]

هيٺين سوالن جا جواب هڪ جملي ۾ لکو:

- (5) سامي صاحب مورڪ ڪنهن کي سڏيو آهي؟
- (6) وڻ سڀني کي چوڻا وڻن؟
- (7) شاعر چا جو عادي آهي؟
- (8) اسڪول اڳيان شاعر جو سڀڻ چوڻو جهڪي؟

[4] هيٺين سوالن جا چئن پنجن جملن ۾ جواب لکو.

(9) ڪار بهر نانگ جو مثال ڏيئي شاعر عشق جو ڪهڙو راز سمجهايو آهي؟

(10) شاعر قاضي قادن ڪهڙو ڏيئو ٻاڙو آهي؟ لفظ ڏيئي لکيو.

[8] هيٺين سوالن جا وستار سان جواب لکو:

(11) شاه عبداللطيف هن 'واڻيءَ ۾ ڪهڙا ويچار پيش ڪيا آهن؟ پنهنجن لفظن ۾ لکو.

(12) سانيت ماءُ ۽ پٽ جو تاتيرج پنهنجن لفظن ۾ لکو.

يا

(12) ونود اسوداڻيءَ جي 'غزل' ۾ پيش ڪيل خيال پنهنجن لفظن ۾ لکو.

ٻياڳ 15: نثر ادارت

[4] هيٺين مقصد رکندڙ سوالن جا جواب هيٺن پچيل آهن تيئن لکو:

(13) گرام گشت سبو جو سماهيه ڏسو ڇاڻايو.

(14) 'ڪٿ نه ڪر قدر' سبب جي ليڪڪ جو نالو ڇاڻايو.

(15) پيا گئوءَ کي ڇا وڃي ڏنو؟

(16) 12 اپريل 1988 تي ڪنهن ڪيت ڳائي پڊنڊڙن کي منتر ڀڳد بڻائي ڇڏيو؟

[4] هيٺين سوالن جا هڪ جملي ۾ جواب لکو:

(17) برڪندڙ ماڻهوءَ مٺيءَ کي ڇا سمجهايو؟

(18) ليڪڪ جي گوورڊن پارٽيءَ سان ڪڏهن ۽ ڪٿي ملاقات ٿي؟

(19) شراڙن ۾ بانين ڪنهن لاءِ گرهه ڪيندو آهي ۽ ڇو؟

(20) سوما رامچرت مانس جي ڪهڙيءَ ۽ ڪهڙيءَ ڏينهن تي روزي ڏهرايو؟

[4] هيٺين سوالن جا جواب چئن پنجن جملن ۾ لکو:

(21) اسٽيشن کان ٻاهر نڪرندي ئي رامچند ڪيڏهن گهڙي ويو ۽ ڇا ڪيائين؟

(22) ماڻڪ لال کي فائيل ڏسندي ڪهڙو فوتو مليو؟ هن اهو فوتو ڇو ڦاڙي ڇڏيو؟

[8]

هيٺين سوالن جا وستار سان جواب لکو:

(23) "ديش جو آڌار آهن ڳوٺ. جيسين اهي آسودانه ٿيا آهن تيسين ملڪ ترقي نه

ڪندو" ڏنل ست تي پنهنجا ويچار پيش ڪيو؟

(24) "پڪو په" ڪتاب بابت توڙي ڀر ڄاڻ ڏيو؟

يا

(24) "مٿا ماري ڪهڙا- ڪهڙا نه دڪان کولي ٿا ويهن" اها ست ناٽڪ جي آڌار تي

سمجهايو؟

وياڳ C وياڪرڻ ڪتاب آڌارت

[2]

هيٺين هر معنيٰ وارن لفظن کي آمهون سامهون جوڙي لکو: (ڪي به چار)

الف	ب
پرميشور	آسمان
مورڪ	اوگڻ
دوش	گناه
عيب	بيوقوف
نپ	پرمانما

(25)

(26)

(27)

(28)

(29)

[2] هيٺين جملن ۾ ليڪ ڏنل لفظ جي جاءِ تي ضد لکي، جملي جي معنيٰ نه بدلجي ان

نموني وري لکو: (ڪي به چار)

(30) هيءُ ڪتاب مزيدار ٿو ٿڪن وارو آهي.

(31) ههڙو ايماندار مون ڪڏهن ڪون ڏٺو.

(32) رام ديش پريمي آهي.

(33) موهن جي شرت نئين آهي.

(34) آسمان جا تارا گڻڻ مشڪل ڪم آهي.

[2]

هيٺين لفظن جي ميٽر لاءِ هڪ لفظ لکو: (ڪي به چار)

(35) جتي چار رستا اچي گڏجن.

(36) اکين جي مٿان وارا وار.

(37) جيڪو ديش سان ڊوهه ڪري.

(38) جنهنجو پيڳوان ۾ وشواس نه هجي.

(39) گهوڙي جي ديمڪ پال ڪندڙ.

[1]

هيٺين گامتو لفظن جا سنسڪاري پاشا جا لفظ لکو.

(40) تيشن

(41) فوسٽي

[1]

هيٺيان غلط لفظ سڌاري درست نموني لکو:

(42) لائڪ

(43) ارش

يا

(43) گريب

[3]

هيٺين سوالن جا جواب ڏنڪين ۾ ڏنل سوچنائڻ موجب ڪريو: (ڪي به ڇهه)

(44) گوپال بهادر هو (صفت ڳولهي لکو)

(45) سيتا ..... درجي جي شاگرد آهي. (خال ۾ ٺهڪندڙ صفت لکو)

(46) رميش آهستي ٿي ڳالهائيندو آهي. (جملي مان نيات ڳولهي لکو)

(47) ڪمل کي نند ..... ڏاڍي آهي. (خال ۾ نيات لکو)

(48) بس هلندو اڃان تو. (جملي مان ڪردنت ڳولهي لکو)

- (49) هر ڪنهن کي مرڻو آهي. (ڪردنت جو قسمر)
 (50) استاد شاگرد کي ..... گهرويو. (خال ۾ ٺهڪندڙ ڪردنت لکو)

[2] هيٺين اصطلاحن جي معنيٰ ڏيئي جملن ۾ ڪم آڻيو:

(51) پاڻ پتوڙڻ

(52) مٿو هڻڻ

يا

(52) ساڪ پيرڻ

[3] هيٺين جملن ۾ ڏنگين ۾ ڏنل سوچنا موجب لکو:

(53) شل صدا سڪي رهين (پاشا سڌاري لکو)

(54) مون کي عام ڪاٺ پسنڌ آهي. (پاشا صحيح ڪريو)

(55) ٿڪيو مان هوس پنڌ ڪيو جڏهن گهڻو ته (لفظن جو سلسلو ٺاهي لکو)

يا

(55) ٿڪجي پيو جو هو ڊوڙيو ايترو (جملو سڌاري لکو)

[2] هيٺين مرڪب جملن کي مفرد ۾ لکو: (ڪي به به)

(56) محنت ڪرڻ ته ناپاس ٿيندين.

(57) هن روئي کاڌي ۽ سمهي پيو.

(58) هونءَ فقط ڪوي آهي پر ڊاڪٽر پڻ آهي.

[2] هيٺين مفرد جملن کي مرڪب ۾ بدلايو: (ڪي به به)

(59) هو شاهوڪار هوندي به ڊڪي آهي.

(60) ٻوڏ پوڻ سبب فصل ناس ٿي ويو.

(61) دوا وٺڻ سان هن کي هڪدم آرام آيو.

وياڳ D شناخت

هيٺ ڏنل نظر پڙهي انجي هيٺ ڏنل سوالن جا جواب لکو:

[5]

” نه ڪنهن سان دشمني پنهنجي، نه ڪنهن سان دل لڳي پنهنجي.

وطن سان اشق آ پنهنجو، وطن آ بندگي پنهنجي.

اچن طوفان پيل ڪيڏا، ڏکائي ڪين سگهندا سي.

رهي ڪنڊن جي چوڌاري، مثل گل زندگي پنهنجي.

اسان پيغام دنيا کي، ڏنوشانتيءَ جو دائر آ.

سچو سنسار ڄاڻي ٿو، امن آ بندگي پنهنجي.

ٿا آتنڪوڏ جا حامي، ڪرڻ چاهين وطن برباد.

وطنواسي! رکو ايڪو رهي آسودگي پنهنجي!

لڙي ڄاڻون مري ڄاڻون، وطن جي آبرو سنڌي

غدارن کي ڏجي سيڪت رهي آزادگي پنهنجي!

سوال

(62) شاعر وطن بابت ڪهڙي پاونا جو اظهار ڪيو آهي.

(63) اسان سچي سنسار کي ڪهڙو پيغام ڏنو آهي؟

(64) وطن جي آسودگي ڪيئن قائم رکي سگهبي؟

(65) پاڻ ۾ وڙهڻ سان ڪهڙو نتيجو نڪرندو؟

(66) ڪاوبه کي ٺهڪندڙ سڙو ڏيو؟

[5]

هيٺ ڏنل نثر جو تڪر پڙهي انجي هيٺان ڏنل سوالن جا جواب لکو:

انسان جي زندگي نه فقط عجيب آهي پر دلچسپ پڻ آهي. بچپن ۾ هو تمام

معصوم ۽ آئيني جٿان منهن تي صاف ٻڌائڻ وارو آهي. ان ۾ سمجهه گهٽ اٿس. پر

سڪڻ جو مادو زياده، ساڻي هنر ۾ تمار آهي. جهڙي پرورش ڪبيس اهڙي طرح

اُسرندو. وچين تهئيءَ کي پهتو ته اڏير ۽ ندر ٿي پوندو. جواني چري عمر آهي. رت

گرم ۽ رڳن ۾ جوش. انڪري اڳ پوءِ جو ويچار نه ڪري امنگ وهيٿو اُپهرو ۽ اُتولو

نظر ايندو ۽ من جي مراد پائڻ لاءِ سرجي ساڙي نڳائڻ کان به نه هٽڪندو

سوال

(67) انسان جي زندگي ڪيئن آهي؟

(68) انسان جو بچڻ ڪهڙو هوندو آهي؟

(69) ”جوانيءَ کي چري عمر“ چوڻو چيو وڃي؟

(70) من جي مراد پائڻ لاءِ جوان ڇا ٿو ڪري؟

(71) ٽڪر کي ٺهڪندڙ سر وڌيو؟

[5] هيٺ ڏنل نثر جي ٽڪر جو 1/3 حصي ۾ اختصار ڪيو ۽ سر وڌيو:

(72) وڻن ۾ ڀلي ڀاسڻو ڏيندا آهن ۽ پاڻ اُس ۾ بيٺا رهندا آهن ۽ ساڙيندڙ گرمي

سهندا آهن. اهي ڦل ڏيندا آهن جن جو ڦاٽو پيا وٺندا آهن. نيڪ انسان جي هلت

به وڻ وانگر آهي. هن ناسونت شير مان ڦاٽو ڪهڙو خيڪڏهن ان مان منشر ڄاتيءَ

لاءِ ٽپ ورتو نٿو وڃي. صندل جي جينرو وڌيڪ گهٽو اوتري خوشبوءِ ڏيندو ڪمند

جي ڳڙيءَ جا جيترا چوٽا لاهبا ۽ ٽڪرا ٽڪرا ڪير اوترو وڌيڪ رس ڏيندو. اهي

انسان جيڪي نيڪ ۽ ڀلا آهن سي ساهه ڇڏڻ تائين پنهنجا ڳڙ نٿا ڀلائين. ڇا ٿي

بيو جيڪڏهن ساڻهن انهن کي نٿا ساراهين. ان ڳالهه جو جيئن بيڪار آهي

بيڪر پڻ لاءِ نٿو ڀسي فقط پاڻ لاءِ جينرو سو ڪانون ڪٽڻ جي جيون گذارڻ

سمان آهي. بيڪي پڻ جي صدقي پنهنجي حياتي ڏين ٿا اهي پرم ٿيندا جي

سڀني ۾ واسو ڪن ٿا.

[5] ايشيا ۾ قري جي جبلن جو سلسلو زمان انوسار ٺهڪائي لکو:

(73) مان صبح جو ساڃهر اٿندو هوس ۽ تيار ٿي ڏندن پاڻي ڪندو هوس ۽ پوءِ باغ ۾

تازي ۽ سرهي هوا کائڻ ويندو هوس. اتي باغ ۾ هڪڙو نيڪ انسان گڏيو جو هر روز

مون کي گلاب جا گل ڏيندو هو. اهي گل سنگهي مان اتي آندو ماڻيندو هوس. مان هن

جا شڪرانا مڃان چو ته هن مون کي اهي گل مفت ۾ ڏنا. جڏهن مان اها ڳالهه ماءُ ڀييءَ

سان ڪندو هوس ته هن اهي ڏاڍا خوش ٿيا. گهمڻ سان اجهو اهو ڦاٽو آهي.

ويآڳ E لکڻ جي قابليت

(74) توهانجي پاڙي ۾ پوري صفائي ڪانه ٿي ٿئي ان لاءِ پنهنجي شهر جي هيلٿ آفيسر [5]

کي اٽڪل 100 لفظن ۾ درخواست ڪريو.

[5] هيٺ ڏنل چوڻين مان ڪنهن به هڪ چوڻيءَ جو مطلب سمجهائي اپٽار ڪريو:

(75) پير عيسيٰ، پير موسيٰ، سبسي بڙا پير پئسا.

يا

(75) ب ته ٻارهان

يا

(75) توهانجي اسڪول ۾ استاد ڏينهن ملهائيو ويو، ان پرسنگ جو احوال اٽڪل 100

لفظن ۾ لکو.

[10] ڪنهن به هڪ و شيه تي اٽڪل 250 لفظن ۾ مضمون لکو:

(76) سوالِي پيپرجي آتم ڪتا.

يا

(76) وڻ بچايو جيون بچايو

يا

(76) مهانگائي

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

005(S/D)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाकें :

- 1) ही सुवाली पेपर पंजन विभागन में विरहायल आहे।
- 2) सुवाल में अन्दरूनी विकल्प आहिन।
- 3) खाबे पासे वारा अंग मार्कू देखारिन था।
- 4) लिखण जी काबिलियत भाषा शुद्धि ऐं लिखणीअ जी असलियत खे अगराई दिनी वेंदीं।

विभाग - A नज़्म आधारित

- हेठियन मकसद रखंदइन सुवालन जा जवाब जीअ पुछियल आहिन तीअं लिखो : [4]

- 1) कहिडो होको बुधी अन्धा मण्डा उते पहुची विया?
- 2) विनोद आसूदाणीअ जी गजल कहिडे किताब मां खंयल आहे?
- 3) लीक लगी रिश्ता कुठा सियासत वदो.....?
- 4) ..... खे ई मुबारक सहसें सखयूं हुजन भल।

- हेठियन सुवालनि जा जवाब हिक जुम्ले में लिखो: [4]

- 5) सामी साहिब मूर्ख कहिंखे सदियो आहे?
- 6) वण सभिनी खे छो था वणनि?
- 7) शाइर छा जो आदी आहे?
- 8) इस्कूल अगियां शाइर जो सीसु छो थो झुके?

- हेडियन सुवालनि जा चइन पंजनि जुम्लन में जवाब लिखो: [4]

- 9) कारीहर नांग जो मिसालु देई शाइर इश्क जो कहिडो राजु समझायो आहे?
- 10) शाइर काजी कादन कहिडो दीओ बारण जी सलाह दिए थो?

■ हेठियन सुवालनि जा विस्तार सां जवाब लिखो :

[8]

11) शाह अब्दाललतीफ हिन "वाईअ" में कहिड़ा वीचार पेश कया अहिनि? पंहिजन लफ्जन में लिखो।

12) सानेट "माउ ऐं पुट्ट" जो तातपर्ज पंहिजन लफ्जन में लिखो।

या

12) विनोद आसूदाणीअ जी 'गजल' में पेश कयल ख्याल पंहजनि लफ्जन में लिखो।

विभाग - B नसुर आधारित

■ हेठियन मकसद रखंदड़न सुवालनि जा जवाब जीअ पुछियल आहिनि तीअ लिखो :

[4]

13) "ग्राम गश्त" सबक जो साहित्य किस्म जाणायो।

14) "कथ न कर क्रदुर कर" सबक जे लेखक जो नालो जाणायो।

15) पपा गुटूऊ खे छां वठी दिनो?

16) 12 अप्रैल 1988 ते कंहिं गीत गाए बुधंडन खे मंत्र मुगध बणाए छदियो?

■ हेठियन सुवालन जा हिक जुम्ले में जवाब लिखो :

[4]

17) मुर्कन्दड़ माण्हूअ ममीअ खे छा समझायो?

18) लेखक जी गोवर्धन भारतीअ सां कदहिं ऐं किथे मुलाकात थी?

19) श्राद्धन में बांभण कंहिं लाइ ग्रह कदंदो आहे ऐं छो?

20) सोमा रामचरित मानस जी कहिड़ीअ सिट खे जोरीअ दुहरायो?

■ हेठियन सुवालनि जा जवाब चइन पंजन जुम्लन में लिखो :

[4]

21) स्टेशन खां बाहिर निकरन्दे ई रामचन्द केदाहुं घिड़ी वियो ऐं छा कयाई?

22) माणिक लाल खे फाइल दिसदे कहिड़ो फोटो मिलयो? हुन उहो फोटो छो फाड़े छदियो?

■ हेठियन सुवालनि जा विस्तार सां जवाब लिखो :

[8]

23) "देश जो आधार आहिनि गोठ" जेसीं उहे आसूदा न थिया आहिनि, तेसीं मुल्क तरक्री न कंदो" दिनल सिट ते पंहिंजा वीचार पेश कयो?

24) "पको पह" किताब बाबत थोडे में जाण दियो।

या

24) "मुआ मारिया कहिडा कहिडा न दुकान खोले था विहन।" इहा सित नाटक जे आधार ते समझायो?

विभाग - C व्याकरण किताब आधारित

■ हेठियन हम माना वारन लफ्ज न खे आम्हूं साम्हूं जोडे लिखो (के बि चार) :

[2]

"अ"

"ब"

25) परमेश्वर आसमान

26) मूर्ख अवगुण

27) दोष गुनाह

28) ऐब बेवकूफ

29) नभु परमात्मा

■ हेठियन जुम्लनि में लीक दिनल लफ्ज जी जाइ ते ज़िद लिखी जुम्ले जी माना न बदिलजे उन नमूने वरी लिखो (के बि चार) :

[2]

30) हीउ किताब मजेदार टोटकनि वारो आहे।

31) हडिडो ईमानदार मूं कदहिं कोन दिठो।

32) राम देश प्रेमी आहे।

33) मोहन जी शर्ट नई आहे।

34) आसमान जा तारा गणण मुश्किल कम आहे।

■ हेठियन लफ्जनि जे मेड़ लाइ हिक लफ्ज लिखो (के बि चार) :

[2]

35) जिते चार रस्ता अची गदजनि।

36) अख्युनि जे मथां वारा वार।

37) जेको देश सां डोह करे।

38) जंहिजो भगवान में विश्वास न हुजे।

39) घोड़े जी देखभाल कंदड।

- हेठियन गामटू लफ़्ज़न जा संस्कारी भाषा जा लफ़्ज़ लिखो : [1]
- 40) टेशन
41) फूसणी
- हेठियां गलत् लफ़्ज़ सुधारे दुरुस्त नमूने करे लिखो : [1]
- 42) लाइक
43) अर्श
या
43) गरीब
- हेठियन सवालान जा जवाब दिंगियुनि में दिनल सूचनाउनि मूजिब करियो [3]
(के बि छः) :
- 44) गोपाल बहादुर हो। [सुफत गोल्हे लिखो]
45) सीता ..... दर्जे जी शार्गिद आहे। [खाल में ठहकंदड़ सुफत लिखो]
46) रमेश आहस्ते ई गाल्हाईदो आहे। [जुम्ले मां निपात गोल्हे लिखो]
47) कमल खे निंड ..... दाढी आहे। [खाल में नियात लिखो]
48) बस हलंदो अचां थो [जुमले मा कृन्दन्त गोल्हे लिखो]
49) हर कंहिं खे मरणो आहे। [कृदन्त जो किस्म]
50) उस्ताद शार्गिद खे ..... घर वियो। [खाल में ठहकंदड़ कृदन्त लिखो]
- हेठियन इस्तलाहनि जी माना देई जुम्लन में कम आणयो : [2]
- 51) पाण पतोड़ण
52) मथो हणण
या
52) साख भरण
- हेठियन जुम्लन में दिनायुन में दिनल सूचना मूजिब लिखो : [3]
- 53) शल सदा सुखी रहीं। [भाषा सुधारे लिखो]
54) मूखे आम खाइणु पसंद आहे [भाषा सही करयो]
55) थकियो मां होसि पंध कयो जदहिं घणो त। [लफ़्ज़न जो सिलसिलो ठाहे लिखो]
या
55) थकजी पियो जो हू डोड़ियो एतरो। [जुमलो सुधारे लिखो]

■ हेडियन मुर्कब जुमलन खे मुफर्द में लिखो (के बि ब) : [2]

56) महनत कर न त नापास थीं।

57) हुन रोटी खाधी ऐं सुम्ही पियो।

58) हू न फ़क़त कबी आहे, पर डाक्टर पिण आहे।

■ हेडियन मुफर्द जुमलन खे मुर्कब में बदलायो (के बि ब) : [2]

59) हू शाहूकार हूंदे बि दुखी आहे।

60) बोद पवण सबब फ़सुल नास थी वियो।

61) दवा वठण सां हुन खे हिकदम आराम आयो।

विभाग - D शनाखत

■ हेठि दिनल नज़्म पढ़ी उनजे हेठि दिनल सुवालनि जा जवाब लिखो : [5]

न कंहिं सां दुश्मनी पंहिंजी, न कंहिं सां दिल लगी पंहिंजी,
वतन सां इश्क आ पंहिंजो, वतन आ बंदगी पंहिंजी।

अचन तूफ़ान भल केदा दकाए कीन संघदा से,
रहे कंडन जे चौधारी मिसल गुल जिंदगी पंहिंजी।

असां पैगाम दुनिया खे, डिनो शान्तीअ जो दाइम आ,
सजो संसार जाणे थो अमन आ बंदगी पंहिंजी।

था आतंकवाद जा हामी, करण चाहीन वतन बर्बाद
वतनवासी रखो एकों रहे आसूदगी पंहिंजी।

लड़ी जाणू मरी जाणू, वतन जे आबरू सदके
गदारन खे डिजे सेखत रहे आज्ञादगी पंहिंजी।

सुवाल

62) शाइर वतन बाबत कहड़ी भावना जो इज़हार कयो आहे?

63) असां सजे संसार खे कहिड़ो पैगाम डिनो आहे?

64) वतन जी आसूदगी कीअं क्राइम रखी सघबी?

65) पाण में विड़हण सां कहिड़ो नतीजो निकरन्दो?

66) काव्य खे ठहकंदड़ सिरो दियो?

■ हेठि दिनल नसुर जो टुकर पढ़ी उन जे हेठां दिनल सुवालन जा जवाब लिखो :

[5]

इन्सान जी ज़िदगी न फ़कत अजीब आहे पर दिलचस्प पिण आहे। बचपन में हू तमाम मासूम ऐं आइने जिआं मुंह ते साफ़ बुधाइण वारो आहे। उन में समुझ घट अथस पर सिखण जो मादो ज़्यादह। सा ई हुनर में टिमटार आहे। जहिडी परवरिश कबयस अहडी तरह उसरंदो। विची टहीअ खे पहुतो त अधीर ऐं निडर थी पवंदो। ज़वानी चरी उम्र आहे। रतु गर्म ऐं रगुनि में जोश। इनकरे अग पोइ जो वीचार न करे उमंग वहीणो, उबहिरो ऐं उतावलो नज़र ईंदो। ऐं मन जी मुराद पाइण लाइ सिर जी बाज़ी लगाइण खां बि न हिटकंदो।

सुवाल

- 67) इन्सान जी ज़िदगी कीअं आहे?
- 68) इन्सान जो बचपन कहिडो हूंदो आहे?
- 69) "जवानीअ खे चरी उम्र" छो थो चयो वजे?
- 70) मन जी मुराद पाइण लाइ जवान छा थो करे?
- 71) टुकर खे ठहकंदकड़ सिरो दियो?

■ हेठि दिनल नसुर जे टुकर जो 1/3 हिसे में इखतसार कयो ऐं सिरो दियो :

[5]

72) वण बियन जे भले कातर छांव दींदा आहिन ऐं पाण उस में बीठा ऐं रहंदा आहिन ऐं साड़ीदड़ गर्मी सहंदा आहिन उहे फल दींदा अहिन जिनि जो फाइदो बिया वठंदा आहिन। नेक इन्सान जी हलत बि वण वांगुर आहे। हिन नाशवंत, शरीर मां फाइदो कहिडो? जेकदहिं इन मां मनुष जातिअ लाइ लाभ वर्तो नथो वजे। संदल खे जेतरो वधीक गंहिबो ओतरी खुशबू दींदो। कमन्द जे गड़्डीअ जा जेतरो छूता लाहिबा ऐं टुकरा टुकरा कबो ओतरो वधीक रसु दींदो। उहे इन्सान जेके नेक ऐं भला आहिन से साहु छदण ताई पहिंजा गुण न था भुलाइन। छा थी पियो जेकदहिं माणहु उन्हन खे नथा साराहीन? उन माणहुअ जो जीवन बेकार आहे जेको बियानि लाइ नथो जीए। फ़कत पाण लाइ जीअण सो कावन कुतन जे जीवन गुज़ारण समान आहे जेके बियन जे सदके पहिंजी हयाती दियन था उहे परम आन्नद जे संसार में वासो कनि था।

■ हेठयें फ़करे जे जुम्लन जो सिलसिलो ज़मान अनुसार ठहकाए लिखो :

[5]

73) मां सुबह जो साज़र उथंदो होस। तैयार थी दन्दण पाणी कंदो होस ऐं पोइ बाग में ताज़ी ऐं सुरही हवा खाइण वेंदो होस। उते बाग में हिकडो नेक इन्सान गदियो

जो हर रोज मूखे गुलाब जा गुल दींदो हो। उहे गुल सूघे मां उते आनन्द माणींदो होस। मां हुन जा शुक्राना मजा छे त हुन मूखे उहे गुल मुफ्त में दिना। जदहिं मां इहा गाल्हि माउ पीउं सां कंदो होस तदहिं उहे दाठा खुश थिया। घुमण सां इझो इहो फाइदो आहे।

विभाग - E लिखण जी काबिलयत

74) तव्हां जे पाडे में पूरी सफाई कान थी थिए उन लाइ पंहिंजे शहर जे हेल्थ आफिसर खे अटकल 100 लफ्ज्जन में दर्खवास्त करयो [5]

हेठि दिनल चवणयुन मां कहिं बि हिक चवणीअ जो मतलब समझाए उपटार करयो : [5]

75) पीर ईसा पीर मूसा सबसे बड़ा पीर पैसा।

या

75) ब त बारहां

या

75) तव्हांजे इस्कूल में उस्ताद दींहु मलहायो वियो उन प्रसंग जो अहवाल अटकल 100 लफ्ज्जन में लिखो।

कहिं बि हिक विषय ते अटकल 250 लफ्ज्जन में मजमून लिखो : [10]

76) सुवाली पेपर जी आत्मकथा

या

76) वण बच्चयो - जीवन बचायो

या

76) महांगाई

This Question Paper contains 11 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 140821

006 (E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) There are five sections (A, B, C, D, E) and 63 questions in this question paper.
- 2) All questions from each section are compulsory.
- 3) Maintain the sequence of the questions.

SECTION - A

■ **Read the following passage and choose the correct option for the questions :**

[4]

Had any one retained a cool head, the figure, one cannot help thinking, might easily have been stopped. Two or three men acting in concert might have lifted it bodily off the floor, or have jammed it into a corner. But few human heads are capable of remaining cool under excitement. Those who are not present think how stupid must have been those who were; those who are reflect afterwards how simple it would have been to do this, that, or the other, if only they had thought of it at the time.

- 1) The narrator of this paragraph is _____
  - (a) Jerome Klapka Jerome
  - (b) Nicholaus Geibel
  - (c) MacShaugnassy
  - (d) Wenzel

- 2) By the figure the narrator means _____.
- (a) Lieutenant Fritz
  - (b) The dancing partner
  - (c) The machine made by Geibel
  - (d) All the three
- 3) There was a confusion in the concert, because _____.
- (a) an intruder entered into the party.
  - (b) Annette loosened the crew controlling the machine.
  - (c) Geibel suddenly disappeared.
  - (d) the music stopped all of a sudden.
- 4) The people usually fail to act wisely in a chaotic situation, because _____.
- (a) they do not have enough time.
  - (b) they do not have enough space.
  - (c) they can not maintain a temperate mind.
  - (d) they are frightened of the consequences.

■ Read the following passage and fill in the blanks using the words given below. Write only the answers :

[4]

[best, experience, meaningful, language, honest, wisdom, intellect, postured]

‘Dear one’, the angel replied, ‘Although your son was given the (5) and the (6) of an adult, he had only the (7) and (8) of the six months he had been on earth. His questions were therefore the most (9) ones he could think of, and you answered them all.’

Even the last one, which was (10) in fear, you answered correctly. In addition, you transmitted your love to him while you were together, and you were not impatient with him. He did his (11) and was (12).

■ **Answer the following questions in about 5 to 7 sentences each :**

[12]

- 13) What does G. B. Shaw want to prove with the example of the pinmaking process in the earlier and the modern times?
- 14) 'With a good speech you can make a change in the world'.
— Explain.
- 15) What realization did Mariellen Ward have after performing the 'diya ritual'?
- 16) Which qualities does Prakash Padukone want to inculcate in his daughters?

SECTION - B

■ **Read the following stanza and answer the following questions :**

[2]

'Glowing with love, on fire for fame

A Troubadour that hated sorrow

Beneath his lady's window came

And thus he sung his last good-morrow'

- 17) What is the meaning of 'Troubadour'?
- 18) Why is the song considered as the 'last good-morrow'?

■ **Identify the correct figure of speech for the given options :** [3]

19) To lead humanity / to health, happiness / and sanity.

- (a) Anastrophe
- (b) Synecdoche
- (c) Climax
- (d) Paradox

20) 'When a stone is in hand'.

- (a) Metonymy
- (b) Tautology
- (c) Simile
- (d) Onomatopoeia

21) I gave myself up for lost / in the depth of a glad humiliation.

- (a) Metaphor
- (b) Antithesis
- (c) Transferred Epithet
- (d) Oxymoron

■ **Answer the following questions in about 4 to 5 sentences each :**

[6]

22) How is the autumn described by W. B. Yeats?

23) What is the problem of John Milton? What solution does he derive?

24) 'The Wizard-fingers never rest'.

Explain the line with reference to the poem 'A something in a Summer's Day'.

■ Answer the following questions in about 5 to 7 sentences each :

[9]

- 25) How did the tradition of fetching water from railway station start at the author's school?
- 26) What is the message of the fable 'Jonathan Livingston Seagull'? Discuss.
- 27) Why was the secret of the pool never revealed to others?

SECTION - C

■ Choose the correct meanings of the idioms and rewrite the sentences :

[4]

- 28) Some people broadcast the whole time. It is not a good sign.
(to talk all the time, to listen all the time, to play music all the time)
- 29) Don't give yourself to these unnatural men.
(not to oppose, not to obey, not to surrender)
- 30) You put the envelope in your pocket with a frown on your face.
(with fear, with anger, with surprise)
- 31) The important thing in the presentation is its content and not the icing on the cake.
(the offer, the unnecessary decoration, the long time)

- **Rewrite the following narration into indirect form :** [4]

32) "Who are you?"

"We're from your Flock, Jonathan. We are your brothers. We have come to take you higher, to take you home," said the other gulls.

"Home I have none. Flock I have none. I am outcast. We fly now at the peak of the Great Mountain Wind. Beyond a few hundred feet, I can lift this body no higher."

- **Read the following passage and rectify the errors. Mention the error and its correction. (Questions 33 to 40).** [4]

We think so much and feel too little. More than machinery, we needed humanity. More than cleverness we need kindness and gentle. Without these qualities, life will be violent and we will be lose. The aeroplane and the radio has brought us close together.

- **Do as directed :** [8]

41) What a terrible situation!

(Make it assertive)

42) Otkatai is much better than your Ugadi.

(Change the degree)

43) He always bought two loaves of stale bread.

(Make it negative)

44) When the customer turned once more she was tying the paper around them.

(Change it into a simple sentence)

[4]

45) The disabled soldiers can be retrained for sedentary tasks by them.

(Change the voice)

46) Except my elder sister, everyone else was terrible.

(Add an appropriate question tag)

47) I was too young to understand the discrimination.

(Remove 'too')

48) They went right for Alma as soon as she came out of school.

(Use 'no sooner')

SECTION - D

■ Read the following poem and answer the questions :

[5]

How happy is he born and taught
That serveth not another's will;
Whose armour is his honest thought
And simple truth his utmost skill!
Who envies none that chance doth raise
Or vice; who never understood
How deepest wounds are given by praise;
Nor rules of state, but rules of good;
This man is freed from servile bands
Of hope to rise, or fear to fall;
Lord of himself, though not of lands;
And have nothing, yet hath all.

Questions :

- 49) Who is considered as a happy man?
- 50) What is the armour of a happy man?
- 51) Whom does a happy man envy?
- 52) What does the poet mean by 'servile bands'?
- 53) Explain the metaphor used in the first stanza.

■ **Read the following passage and answer the questions :**

[5]

There will be cost-gaps to be filled up, before the whole idea of recycling plastics will scale up, spread wide and pay for itself. And the gaps will have to be filled by the plastics industry in the form of a cess. After all, they enjoy a vast, prone market and it cannot be that their responsibility ceases at their gates. In Europe, the idea of Extended Producer Responsibility (EPR) is firmly taking root. Simply put, with EPR "responsibility for product is broadened beyond the emissions and effluents generated by the extraction or manufacturing processes, to the management of the product once it is discarded." In India, low costs of plastics have resulted in profligate use, growing markets and high profits. A disposal cost built into the product will deter irresponsible consumption. Concerned Indians must actively lobby for an EPR Act in India adapted from Europe's experience, which will levy a cess on the industry to pay for the initiatives that will make plastics environmentally manageable.

Questions :

- 54) What is the biggest hurdle in the idea of recycling plastics?

55) Which extra responsibility is given to the producers through EPR?

56) Which step will deter the irresponsible consumption of plastic?

57) What will make plastics environmentally manageable?

58) Find from the passage the synonyms for :

(a) wastage   (b) stop

59) **Read the following passage and make a précis. Give a suitable title :**

[5]

Depression is a prevalent psychological disorder that affects people of all age groups, across the world. The depressed individual feels low and sad most of the time and nothing seems to lift his mood. Sadness is in the foreground of consciousness. If we examine depressive feelings deeply, at the root, there is hatred and anger. These feelings come up because one feels disappointed with oneself, with significant others or with the world in general. As these feelings are difficult to deal with, they are often suppressed. These repressed emotions find a way to direct their fury at the person and he becomes depressed. We must rely on the power within for cure. Call upon the greatest force that can heal depression, which is, love. Hatred and anger are overcome with love, and when we learn to love deeply, depression terminates. We need to forgive our own self, other people, the whole universe and develop a deep, encompassing love. It is important to acknowledge that no one, including ourselves, is inherently bad; people behave

harshly because they have been traumatised. Pain makes people turn selfish, cold and unforgiving to protect themselves. Rather than dwelling on their dark side, we must focus on the potential light and goodness within them.

- 60) Create a commercial advertisement for your English Speaking Class giving the details with an impressive tag line.

[5]

OR

The condition of CHC (Community Health Center) of your village is very poor. Write an e-mail to the Health Department regarding inadequate and irregular staff and shortage of medicines.

SECTION - E

- 61) You are a correspondent of a widely circulated newspaper. You are asked to cover the event of the inauguration of the 'Statue of Unity'. Prepare a report for the newspaper.

[5]

OR

Write an article for your local newspaper about the rains flooding your area. Describe the beauty of the surroundings and also point out the problems faced by the people as well as animals and birds.

- 62) You are Anuj / Anjali from C-48, Tirupati Bunglows, Alkapuri, Rajkot. Draft an application in response to an advertisement for the post of a Journalist in a reputed daily. Give the details in the attached Résume.

[7]

- 63) You are a reputed social worker. On the occasion of 'farewell' of students you are invited to address the assembly. Draft a motivational speech in about 250 words with some valuable suggestions for their future life.

[8]

OR

■ Write an essay of about 250 words on any one of the following topics :

- (1) Changing Global Climate :

Points : Introduction — meaning — difference between weather and climate — recent changes noticed — green house effect — global warming — industries and transportation — measures taken — important suggestions — conclusion.

- (2) Gender Discrimination in India :

Points : Introduction — meaning of gender discrimination — double standard of Indians for females — various fields of discrimination — economic — career choice — decision making — steps to be taken — change in mindset — conclusion.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 134132

008(G)

(March 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) દરેક પ્રશ્ન ફરજિયાત છે.
- 2) પ્રશ્નપત્રમાં આંતરિક વિકલ્પ છે.
- 3) જમણી બાજુના અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) લેખન સજ્જતા અને ભાષાશુદ્ધિને ગુણ પ્રાધાન્ય રહેશે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખો.

વિભાગ - A (પદ્ય આધારિત)

■ નીચેના પ્રશ્નોના સવિસ્તાર ઉત્તર લખો. (દરેકના 4 ગુણ)

[8]

- 1) 'વડલો ને પંખીડા' ભજન કાવ્યનો મધ્યવર્તી વિચાર.
- 2) ગંગાસતી માનવ સ્વભાવના કયા કયા દુર્ગુણો જણાવી તેને દૂર કરવાના ઉપાયો સૂચવે છે ?

અથવા

કવિની જન્મભૂમિનું શબ્દચિત્ર તમારા શબ્દોમાં આલેખો.

■ નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તર લખો. (દરેકના 3 ગુણ)

[6]

- 3) શબરીના ઉદાહરણ દ્વારા કવિ શું સમજાવે છે ?
- 4) નગરજીવનનું બંધિયારપણું બાને શી રીતે સતાવે છે ?

અથવા

નાયિકાનો હાથ શેનાથી બંધાયેલ છે ? તે શેનો બનેલ છે ?

■ નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો. (દરેકના 2 ગુણ) [4]

5) 'પડતા પર પાટુ મારવું' એને કવિ કોનું કામ ગણાવે છે ?

6) આસ્વાદકના મત અનુસાર દયારામની રચનાઓમાં કોનું માધુર્ય છે ?

અથવા

બાનો શ્વાસ કેમ રૂંધાય છે ?

■ નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા પ્રમાણે ઉત્તર લખો. (દરેકનો ½ ગુણ) [2]

7) મનુષ્યે કોનાથી ડરવાનું છે ?

8) 'અઘરો દિવસ' કોનું પદ છે ?

9) 'આ રસ્તાઓ' કાવ્યનો પ્રકાર જણાવો.

10) મહાદેવનું દેરું કેવું છે ?

વિભાગ - B (ગદ્ય આધારિત)

■ નીચેના પ્રશ્નોના સવિસ્તાર ઉત્તર લખો. [8]

11) પ્રભાશંકરે મનુને કહેલી વાર્તા આલેખી તેનું તાત્પર્ય સમજાવો.

12) સોક્રેટીસનું પાત્રાલેખન.

અથવા

વેનિસની સુંદરતા અને ભવ્યતાનું તમારા શબ્દોમાં વર્ણન કરો.

■ નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તર લખો. (દરેકના 3 ગુણ) [9]

13) 'ઝાઘ' લઘુકથામાં પ્રગટતી સંવેદના આલેખો.

14) બિસ્મિલ્લાખાંએ પોતાના સાજની કઈ કઈ વિશિષ્ટતાઓ ગણાવી છે ?

15) કુસુમ હવે કોના જેવી જિંદગી જીવવા માંગે છે ?

અથવા

નિવૃત્તિ સમયે પૂજાએ ઘરવખરીનું શું કર્યું ? તે અંગે તેની માન્યતા શી હતી ?

■ નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો. (દરેકના 2 ગુણ)

[6]

- 16) જણસો ઉતારીને દાબડામાં મૂકી દેવા પાછળ મુનીમનો શો આશય હતો ?
- 17) લેખકને બાલ્યકાળથી નાટક, સંગીત, ગીત વગેરે કળામાં કોના પ્રભાવથી રુચિ થવા લાગી ?

અથવા

મહાપુરુષો વિશે હેમચંદ્રની શી માન્યતા હતી ?

- 18) કોટને થીંગડું દેતા પ્રભાશંકરને શી મુશ્કેલીઓ પડી ?

અથવા

યુરોપમાં સ્થાપત્યકલાના સ્વામી તરીકે કોને ઓળખવામાં આવે છે ?

■ નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા પ્રમાણે ઉત્તર લખો. (દરેકનો ½ ગુણ)

[2]

- 19) પૂજા મેજરને કેટલા રૂપિયા પેન્શન મળતું હતું ?
- 20) 'મોરના ઈંડા'ના લેખકનું નામ જણાવો.
- 21) મહારાષ્ટ્ર કોને 'આનંદયાત્રી' તરીકે ઓળખાવે છે ?
- 22) સોક્રેટીસને રાજદ્રોહ કરવા બદલ કઈ સજા થઈ ?

વિભાગ - C (વ્યાકરણ)

■ નીચેનાં વાક્યમાં યોગ્ય પ્રત્યય મૂકી વાક્ય પૂરું કરી ફરીથી લખો.

[6]

- 23) ગ્રંથાલય આગળ એક વિશાળ સભાખંડ છે.
- 24) રોજ સવાર પહોર મો બહાર નીકળી પડતો.
- 25) શાળા પાસે વિશાળ પ્રાંગણ છે.

26) પિતા સામે સૌ નતમસ્તક હતાં.

27) એ મિલ માલિક મહારાષ્ટ્ર તરફ મરાઠી હતો.

28) મારો ધંધો ધીરધાર નથી, જમાડવા છે.

■ નીચેના વાક્યમાં યોગ્ય વિરામચિહ્ન મૂકી વાક્ય ફરીથી લખો.

[3]

29) તેણે કહ્યું હરકત નહીં કશી મુસીબત નહીં થાય

30) તમે જુઓ છો ને મને એક પળનીય નવરાશ મળે છે

31) બાના રૂમમાં જાઓ તો ખબર પડે

■ નીચેનાં વાક્યોને યોગ્ય સંયોજક વડે જોડો.

[3]

32) (અ) ધ્રુવ બાળ વિષ્ણુભક્ત હતો.

(બ) પ્રહલાદ બાળ વિષ્ણુભક્ત હતો.

33) (અ) મોરના ઈંડાને ચીતરવા ન પડે.

(બ) શૂરવીરના છોરું ને પલોટવા ન પડે.

34) (અ) આ વર્ષે મૈથિલી શાળામાં જશે.

(બ) આ વર્ષે વૈદેહી શાળામાં જશે.

■ નીચેનાં વાક્યને સાદા વાક્યરૂપે ફરીથી લખો.

[1]

35) આજે ખેડૂતો પાયમાલ થતા જાય છે અને કારીગર વર્ગ બેકાર બનતો જાય છે.

■ 36) નીચેના સાદાં વાક્યો સંયુક્ત વાક્યરૂપે જોડો.

[1]

(અ) નચિકેતે વેશ બદલ્યો.

(બ) નચિકેતે દેશ બદલ્યો.

■ નીચેના સાદાં વાક્યને સંકુલ વાક્ય રૂપે લખો. [1]

37) (અ) હું પ્રધાનમંત્રી છોત.

(બ) દુશ્મન દેશના દાંત ખાટા કરી દેત.

■ નીચેના વાક્યોને પદક્રમ-પદસંવાદની રીતે સુધારીને ફરી લખો. [2]

38) નીલાબહેન સ્વભાવે ખૂબ જ સારા અને પ્રમાણિક હતા.

39) યથાશક્તિ પ્રમાણે દાન કરવું જોઈએ.

■ માગ્યા પ્રમાણે લખો : [3]

40) અતિ સર્વત્ર વર્જયતે । (ગુજરાતીમાં અનુવાદ કરો.)

41) વિજેતા કાંઈ નવીન કરતાં નથી પણ તે અલગથી કરતાં હોય છે.
(અંગ્રેજીમાં અનુવાદ કરો.)

42) May that mind of mine be auspicious. (ગુજરાતીમાં અનુવાદ કરો.)

વિભાગ - D (અર્થગ્રહણ)

■ નીચે આપેલા કાવ્યને વાંચીને તેને આધારે નીચેનાં પ્રશ્નોનાં જવાબ આપો. [5]

ન રૂપ, નહીં રંગ ઢંગ પણ શા અનાકર્ષક ?
નહીં નયન વીજની ચમક, ના છટા ચાલમાં,
ગુલાબ નહીં ગાલમાં, નિરખી રોજેરોજ થતું,
કલા વિરૂપ સર્જને શીદ રહ્યો વિધિ વેડફી ?
અને નિરખું રોજ મોહક સુરેખ નારી કૃતિ
પડ્યે નયનવીજ જેની ઉર-અદ્રિ ચુરેચૂરા
ઢળે થઈ, અને વિરૂપ જડ નારીનો હું પતિ
અતુષ્ટ, દઈ દોષ ભાગ્ય-બલને વહેતો પુરા.
વહ્યાં દિન અને બની જનની એ શિશુ એકની

ઉમંગથી ઉછેરતી લઘુક પ્રાણના પિણને
 અને લઘુક પિણ જીવનથી ઊભરાતું શિશુ;
 થતું ઘૂંટણભેર, છાતી મહીં આવી છુપાય, ને
 હસે નયન માતને નિરખી નેહમી છાલક
 મને થતું, તને અગર ચાહવા બની શકાય જો બાલક.

— જયંત પાઠક

પ્રશ્નો :

- 43) કવિની પત્ની કેવી હતી? એને જોઈને કવિને શું થતું?
- 44) બીજી સ્ત્રીઓ કવિને કેવી લાગતી?
- 45) દિવસો જતાં કવિ પત્નીને શું સદ્ભાગ્ય સાંપડ્યું?
- 46) કવિને શું બનવાનું મન થાય છે? શા માટે?
- 47) કાવ્યને યોગ્ય શીર્ષક આપો.

■ આપેલા ગદ્યખંડને ધ્યાનથી વાંચી તેને આધારે નીચે આપેલા પ્રશ્નોના યોગ્ય ઉત્તર આપો.

[5]

સર્વ ગૃહસંસ્કારનો આધાર માતા ઉપર છે ને સારી માતાથી સારા પરિણામ અને નઠારાથી નઠારા પરિણામ અનુભવાય છે ત્યારે સિદ્ધ થાય છે કે માતાની સમૃદ્ધિ અને સુશીલતા ઉપર મુખ્ય આધાર છે. પુરુષોને સુશિક્ષણની જેવી અને જેટલી અપેક્ષા છે તેવી અને તેટલી જ અપેક્ષા સ્ત્રીઓને છે. જેથી એકની બુદ્ધિ સ્ફુરિત થઈને વ્યવહારમાં કામ આવે છે. તેવી જ બીજાની પણ થઈ તેટલી જ ઉપયોગી થાય છે. સ્ત્રીઓને પોતાના કામકાજમાં વ્યસ્ત રાખવાની ટેવ તથા સર્વ વ્યવહારમાં દૂરદેશીપણું એ બે ગુણ ઘણા ઉપયોગી છે. તે ઉપરાંત કરકસરની ટેવ પણ અમૂલ્ય છે એ સર્વ જેથી બધે તેવા શિક્ષણનો તેનો ઘણો ઉપયોગ હોવા છતાં સ્ત્રી-પુરુષ બંનેના વ્યાપાર સાધારણ રીતે જ જુદા હોવાથી સ્ત્રી-પુરુષનાં શિક્ષણ અમુક વય સુધી એક જ હોઈ શકે પણ પછી તે જુદું પડવું જોઈએ. સુશિક્ષિત માતાઓ આ પ્રમાણે પેદા થાય છે તેમ થવાથી દેશની ઉન્નતિનાં બીજ રોપાય છે. જે જે દેશ પાયમાલ થયા છે તે દેશમાં સ્ત્રી શિક્ષણ ઉપર લોકોએ ધ્યાન ન આપવાથી તેમ થયું છે માટે સ્ત્રીની ઉન્નતિમાં જ સર્વની ઉન્નતિ છે એમ જાણી બને તેમ દેશમાં સ્ત્રી અભ્યાસની વૃદ્ધિ થાય એવો પ્રયત્ન સર્વેએ કરવો જોઈએ.

- 48) ગૃહસંસ્કારનો આધાર કોના ઉપર છે ?
- 49) સ્ત્રી અને પુરુષોના વ્યાપારો કઈ રીતે જુદાં પડે છે ?
- 50) અમુક વય પછી સ્ત્રી શિક્ષણ અલગ કેમ હોવું જોઈએ ? તેનાથી શા લાભ થાય છે ?
- 51) દેશની પાયમાલી પાછળનું કારણ કયું છે ?
- 52) ગદ્યખંડને યોગ્ય શીર્ષક આપો.

■ આપેલ વિચારકણિકાની સમજૂતી આપી તેનો 100 (એક સો) શબ્દોમાં વિચાર વિસ્તાર કરો. [5]

- 53) સફળતા જિંદગીની હસ્તરેખામાં નથી હોતી,
ચણાયેલી ઈમારત એના નકશામાં નથી હોતી.

અથવા

આચાર એ જ પ્રચારનું એકમાત્ર સાધન છે.

વિભાગ - E (લેખન)

- 54) તમારી શાળામાં યોજાયેલ વૃક્ષારોપણ કાર્યક્રમનો અહેવાલ લખો. [5]
- 55) નીચે આપેલા ગદ્યખંડને 1/3 ભાગમાં ગુજરાતીમાં સંક્ષેપ કરો. [5]

There is no help for you outside of yourself; you are the creator of the universe. Like the silkworm you have built a cocoon around yourself..... Burst your own cocoon and come out as the beautiful butterfly, as the free soul. Then alone you will see the Truth. It is our own mental attitude which makes the world what it is for us. Our thoughts make things beautiful, our thoughts make things ugly. The whole is in our own minds. Learn to see things in the proper light. First believe in this world, that there is meaning behind everything. Everything in the world is good, is holy and beautiful. If you see something evil, think that you do not understand it in the right light. Throw the burden on yourselves !

■ આપેલ કોઈ એક વિષય પર આશરે 250 (બસો પચાસ) શબ્દોમાં મુદ્દાઓને આધારે નિબંધ લખો.

[10]

56) પ્રકૃતિનાં રમ્ય - રૌદ્ર સ્વરૂપો

પ્રકૃતિનાં વૈવિધ્યપૂર્ણ સ્વરૂપો - કુદરતનાં હાસ્ય સ્વરૂપો - રમ્ય વનરાજી - કુદરતનાં તાંડવ સ્વરૂપો - કુદરતનાં ન્યાય દ્વારા સમતોલન - કુદરત સામે લાચાર - વામન માનવ

અથવા

21 મી સદીના ભારતની મારી કલ્પના

પ્રસ્તાવના - એકવીસમી સદીનું વિશ્વ - સમાજ - વિશ્વમાં પરિવર્તન - રાજકીય ઉથલપાથલ - અનેક અટકળો - આગાહીઓ - ભારતનું વિશ્વપટલ પર વિશેષ સ્થાન - ભારત માટે પડકાર - ઉપસંહાર

અથવા

ઋતુરાજ વસંત / વસંતના વધામણાં

પ્રસ્તાવના - વસંતના વધામણાં - વન - ઉપવનમાં પાંગરતું યૌવન - પ્રકૃતિ અને માનવ જીવન પર અસર - હર્ષોલ્લાસ ભર્યું માનવજીવન - વસંત એટલે નવજીવનનો સંચાર - તહેવારો - આગવું મહત્ત્વ.

This Question Paper contains 8 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 234975

009(H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) यह प्रश्नपत्र चार विभागों (A, B, C, D) में बाँटा गया है।
- 2) सभी प्रश्नों के उत्तर लिखना अनिवार्य है।
- 3) प्रश्नपत्र में दी गई सूचना के अनुसार उत्तर लिखिए।
- 4) शुद्ध वाक्य रचना, उचित भाषाशैली, स्वच्छ लेखन एवं स्पष्ट विचार आवश्यक हैं।
- 5) प्रश्नों के दाहिनी ओर दिए गए अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

विभाग - A पद्य

■ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए :

[5]

- (1) मीरा को किसने आने के लिए कहा है?
- (2) कृष्ण गले में किसकी माला पहनते थे?
- (3) बालक भरत का लालन-पालन कहाँ हुआ?
- (4) हंस झीलों में क्या खोजते हैं?
- (5) कवि ने झुनझुना किसे कहा है?

■ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दिए गए विकल्पों में से चुनकर लिखिए :

[4]

(6) जो बीत गई.....

(अ) वह बेहद प्यारा था

(ब) छाती को देखो

(स) सो बात गई

(द) आनन को देखो

(7) महाप्रस्थान काव्य का प्रकार कौन-सा है?

(अ) खण्ड काव्यांश

(ब) महाकाव्य

(स) मुक्तक काव्य

(द) संवेदना काव्य

(8) बंद लिफाफे में कैसा दर्द छिपा है?

(अ) अज्ञात

(ब) अजनबी

(स) लावारिस

(द) अनकहा

(9) हारिल किस रंग की चिड़िया है?

(अ) सफेद

(ब) हरे

(स) काले

(द) पीले

■ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दो-तीन वाक्यों में लिखिए :

[6]

(10) दिन छिपने पर कवि किसका इंतजार करता है? क्यों?

(11) युधिष्ठिर ने वस्तुओं से हीन होने का क्या अर्थ बताया है?

(12) गोपियाँ ब्रज से क्यों भाग जाना चाहती हैं?

अथवा

सिंहनी क्यों गरजने लगी?

■ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर सविस्तार लिखिए :

[10]

(13) कवि सोये हुए साथियों को तड़पती हुई गजल क्यों सुनाना चाहता है?

(14) कवि कुसुम के प्रतीक द्वारा क्या संदेश देना चाहता है?

अथवा

बैरंग चिट्ठी में लिखे दुःख-दर्द का वर्णन कीजिए।

विभाग - B गद्य

■ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए :

[5]

- (15) पंडित आलोपीदीन को किसने हिरासत में लिया?
(16) सोमा बुआ के पति क्या करते थे?
(17) लेखक के छोटे भाई ने मकान खरीदने वाले को क्या कहा?
(18) गांधीजी ने किसे अन्याय माना है?
(19) नर के रूप में कौन लीला कर रहा है?

अथवा

कंपनी का क्या हुक्म था?

■ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर नीचे दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर लिखिए :

[4]

- (20) खेमें में क्या जल रहा था?
(अ) लैंप (ब) दीया
(स) चूल्हा (द) लकड़ियाँ
- (21) रेडियम से कितने प्रकार की किरणें निकलती हैं?
(अ) सात (ब) दो
(स) आठ (द) तीन
- (22) सुभाष बाबू ने कौन सा नारा दिया?
(अ) वंदे मातरम् (ब) जय हिन्द
(स) जय जवान जय किसान (द) जय भारती

(23) कौन-सी आमदनी ईश्वर देता है?

(अ) अधिक

(ब) नीचे की

(स) ऊपरी

(द) परिश्रम की

■ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दो-तीन वाक्यों में लिखिए :

[6]

(24) बुजुर्ग मित्र को जन्मदिन मनाने में तकलीफ़ क्यों हुई?

(25) नदियों और सरोवरों को देखना क्यों दुस्सह हो गया?

(26) सुरसंग ने राणा खाचर के प्रति श्रद्धा किन शब्दों में प्रगट की?

अथवा

घर बेचने के निर्णय के बाद लेखक को कैसा एहसास हुआ?

■ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर सविस्तार लिखिए :

[10]

(27) सोमा बुआ के व्यक्तित्व का परिचय दीजिए।

(28) गांधीजी ने सिकरम कंपनी के एजेन्ट को चिट्ठी क्यों लिखी? उसका क्या उत्तर प्राप्त हुआ?

अथवा

वज़ीर अली ने कंपनी के वकील की हत्या क्यों की?

विभाग - C

■ निम्नलिखित शब्दों के समानार्थी शब्द लिखिए :

[2]

(29) नाजुक

(30) उदास

अथवा

अफ़साना

■ निम्नलिखित शब्दों के विलोम शब्द लिखिए : [2]

(31) क्रंदन

(32) मिलन

अथवा

आदर

■ निम्नलिखित शब्दों में से प्रत्यय अलग कीजिए : [2]

(33) व्यक्तित्व

(34) चित्रकार

अथवा

-मित्रता

■ निम्नलिखित वाक्यों में से विशेषण पहचानिए : [2]

(35) कभी-कभी मामूली सी बात भयंकर चिन्ता पैदा करती है।

(36) भारत प्रकृति की पावन क्रीड़ा भूमि है।

अथवा

राम अनेक अलंकारों से सुशोभित हैं।

■ निम्नलिखित शब्द-समूह के लिए एक शब्द दीजिए : [1]

(37) देश से निकाला हुआ

■ निम्नलिखित तद्भव शब्दों के तत्सम रूप लिखिए : [1]

(38) कुआँ

अथवा

अस्पताल

■ निम्नलिखित अशुद्ध वाक्यों को शुद्ध करके पुनः लिखिए : [2]

(39) मेरा प्राण संकट में आ गया।

(40) पुत्री पराया धन होता है।

■ निम्नलिखित मुहावरे का अर्थ लिखकर वाक्य में प्रयोग कीजिए : [2]

(41) भद उड़ना

अथवा

आँखों में धूल झोंकना

■ निम्नलिखित कहावत का अर्थ लिखिए : [1]

(42) काला अक्षर भैंस बराबर

अथवा

अंधी पीसे कुत्ता खाय

■ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दीजिए : [5]

(43) पुस्तकालय से क्या आशय है?

(44) सूचना प्रौद्योगिकी का अर्थ क्या है?

(45) ज्ञान कोशों के प्रकार बताइए।

(46) गुटनर्ग कौन था? उसने किस उद्देश्य से क्या निर्माण किया?

(47) मनीऑर्डर किसे कहते हैं?

अथवा

पर्यटन का अर्थ क्या है?

विभाग - D

- निम्नलिखित अपठित गद्यांश को पढ़कर एक तिहाई में सारांश लिखकर उचित शीर्षक दीजिए :

[5]

(48) साहस की ज़िंदगी सबसे बड़ी ज़िंदगी होती है। ऐसी ज़िंदगी की सबसे बड़ी पहचान यह है कि वह बिलकुल निडर बिलकुल बेखौफ़ होती है। साहसी मनुष्य की पहली पहचान यह है कि वह इस बात की चिंता नहीं करता कि तमाशा देखनेवाले उसके बारे में क्या सोच रहे हैं? जनमत की उपेक्षा करके जीनेवाला व्यक्ति दुनिया की असली ताकत होता है और मनुष्यता को प्रकाश भी उसी आदमी से मिलता है। अड़ोस-पड़ोस में देखकर चलना, यह साधारण जीव का काम है। क्रांति करनेवाले लोग अपने उद्देश्य की तुलना न तो पड़ोसी के उद्देश्य से करते हैं और न अपनी चाल को ही पड़ोसी की चाल देखकर माध्यम बनाते हैं।

- निम्नलिखित पद्यांशों का भावार्थ स्पष्ट कीजिए :

[3]

(49) पराधीन सपनेहू सुख नहीं

अथवा

निंदक नियरे राखिये आँगन कुटि छपाय

- निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के उत्तर दीजिए :

[5]

जगत में सुख-दुःख का संघर्ष हरेक देश और समाज में चलता आया है। इस सुख दुःख के संघर्ष से कोई मुक्त नहीं है। अनेक व्यक्तियों के बारे में ऊपर से सुखी होने का आभास मात्र होता है। जो धन, प्रतिष्ठा और बुद्धि धारण करते हैं, वे दुःखी नहीं होते, ऐसा हम मान लेते हैं। सुख के बाह्य आभास के बीच उनके मन में जो दुःख होता है वे उसे बता नहीं सकते। ऐसे लोग धन, प्रतिष्ठा के बल पर दुःख पर आवरण डालकर अपने मन के दुःखों को छिपा लेते हैं। ऐसे लोगों के प्रति सम्मान, शुभेच्छा और सहानुभूति रखने वालों की कमी नहीं है।

(50) सुख-दुःख को लेखक ने सार्वत्रिक क्यों बताया है?

(51) दुःख के ऊपर आवरण कौन डालता है? कैसे?

(52) धन, प्रतिष्ठा और बुद्धि धारण करनेवाले को क्या दुःख है?

(53) 'धन' और 'मुक्त' का अर्थ बताइए।

(54) इस परिच्छेद के लिए एक उचित शीर्षक दीजिए।

■ निम्नलिखित किसी एक विषय पर निबंध लिखिए :

[8]

(55) एक बाढ़ पीड़ित की आत्मकथा :

परिचय — सुखमय जीवन — बाढ़ से उथल-पुथल — दर-दर की ठोकें
— अंतिम अभिलाषा।

अथवा

मातृप्रेम :

माँ का जीवन में स्थान — मातृस्नेह — माता के प्रेम का प्रभाव — त्याग और
बलिदान की मूर्ति — बालक में संस्कार सींचन — इतिहास प्रसिद्ध उदाहरण —
कृष्ण, शिवाजी — मातृप्रेम ईश्वर तुल्य।

अथवा

आतंकवाद — एक वैश्विक समस्या :

प्रस्तावना — आतंकवाद का स्वरूप — जान-माल का नुकसान — भय-आतंक
का वातावरण — रोकने के उपाय — उपसंहार।

■ निम्नलिखित रूपरेखा के आधार पर कहानी लिखकर उचित शीर्षक दीजिए :

[4]

(56) एक बुढ़िया — इकलौता बेटा — बहुत लाड़-प्यार — आदतों का बिगड़ना —
बुरी संगति — किताबों की चोरी करना — माँ की अनदेखी — चोरी की आदत
— चोर बनना — जेल जाना — माँ से मिलने की इच्छा प्रकट करना — कान में
कुछ कहने के बहाने कान काट लेना — अपनी दुर्दशा के लिए माँ को जिम्मेदार
ठहराना।

(57) निम्नलिखित सूचनानुसार पत्र लिखिए :

[5]

20, मंगल मूर्ति, सूरत से अपर्णा अपनी सखी ममता को पर्यावरण के असंतुलन और
बढ़ते हुए प्रदूषण के विषय में एक पत्र लिखती है।

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : **558115**

013 (E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) Write in a clear and legible handwriting.
- 2) This question paper contains FIVE sections : A, B, C, D and E.
- 3) All questions are compulsory.
- 4) Maintain the sequence of the answers.
- 5) Figures to the right indicate full marks.

SECTION - A

- Read the following extracts and answer the questions given below them (Questions 1 to 10) :

[10]

During the Civil War, Truth bought gifts for the soldiers with money raised from her lectures and helped fugitive slaves find work and housing. After the war, she continued her tirade for the Lord and against racial injustice, even when old age and ill health restricted her activities to the confines of a Battle Creek, Mich, sanatorium. She died there on November 26, 1883.

Questions :

- 1) What did Truth buy for the soldiers?
- 2) When did she die?

Use of bicycle should be made popular. We should observe 'cycle day' once in a month and on that day cycle riding alone should be allowed barring emergencies. People used to go for their daily chores on cycle in old times. Why can't we do the same today? In recreational trips, we can opt for bicycle instead of car or motorbike.

Questions :

- 3) How should use of bicycle be made popular?
- 4) Find out the word from the extract that means 'done for pleasure or relaxation'.

Customer : What programmes are running ma'am?

Service Rep.

Customer : Let me see. . . . . I have PASTHURT. EXE, LOWESTEEM. EXE, GRUDGE. EXE and RESENTMENT.COM running right now.

Customer : No problem. LOVE will automatically erase

Service Rep. PASTHURT. EXE from your current operating system. It may remain in your permanent memory, but it will no longer disrupt other programmes.

Questions :

- 5) What programmes are running right now?
- 6) Pick out the correct synonym for 'interrupt' from the following :
(a) current   (b) disrupt   (c) erase

The apple orchard and weeping willows stand green and beautiful at our old farm, where Walt sketched his first animals. I recall how Walt and I would snuggle together in bed and hear the haunting whistle of a locomotive passing in the night. Our Uncle Mike was an engineer; and he'd blow his whistle – one long and two shorts – just for us:

Questions :

- 7) Where did Walt sketch his first animals?
- 8) For whom would Uncle Mike blow his whistle?

Mind, emotions and body are all closely interlinked and always work together. It helps you distinguish them more clearly if you try to understand them separately. Your mental capacities are your abilities to concentrate, to take in new information, to remember old and new information and to be in a position to think logically.

Questions :

- 9) What do you mean by mental capacities?
- 10) Mind, emotions and heart are all closely interlinked and always work together – True or False?

■ **Write the titles of the read with which the following sentences are related :**

[4]

- 11) Household wet-waste should be composted separately.
- 12) Factual explanations are not always either palatable or feasible.
- 13) Now, what does it mean to be free?
- 14) He was carrying a cheap suitcase that contained all of his belongings.

■ **Write short notes focussing on the questions (Any TWO) (Questions 15 and 16) :**

[6]

(a) The Narrator's Relief after Meeting Dr. K.D. Kamble :

- Why was the narrator worried?
- What did the narrator realize after meeting Dr. K. D. Kamble?
- What did Dr. K. D. Kamble say about Nana?
- According to Dr. K. D. Kamble, why was it not wise to give Nana medicine?
- What did Dr. K. D. Kamble advise the narrator?
- Did the narrator feel relieved?

(b) The Driver Ants :

- Why are these ants called 'Driver Ants'?
- Are they completely blind?
- Which large animals live in fear of driver ants?
- When do the people flee into the forest?
- How long do they stay in the forest?
- What do they find after coming back from the forest?

(c) Great Disappointments Faced by Mr. and Mrs. White :

- What did Sergeant Morris caution Mr. White about the monkey's paw?
- Was Mr. White curious to test the power of the paw?
- What was his first wish?
- Did his first wish get fulfilled? How?
- What were the second and third wishes?
- Were Mr. and Mrs. White happy after all three wishes were fulfilled?

SECTION - B

- **Read the following passages and answer the questions given below them (Questions 17 to 21) :**

[5]

Derf's workshop was on the fourth floor of the city. He took a lift. A Tobor was on duty at the door. He was counting the workers.

Derf joined the queue. The Tobor went on counting in his cold voice.

"One hundred and two. One hundred and three. One hundred and four. One hundred and four, stop!"

Derf looked at the front of the queue. What was wrong? It was a female Nem holding a bundle. The bundle was crying.

The Tobor spoke.

"You cannot take this to work. It is forbidden (not allowed)."

The female Nem argued with him.

"But he won't be any trouble. I can still work hard."

Questions :

- 17) What was the Tobor's duty at the door?
- 18) Why did the Tobor stop a female Nem entering?
- 19) What did the female Nem argue?

Mansi was standing at the counter of the museum gift shop making purchases when the couple approached the exit. Mansi observed the couple carefully. The man after paying the bill pulled out a white stick and tapped his way towards the gate.

Questions :

- 20) What was Mansi doing at the counter of the museum gift shop?
- 21) What did Mansi observe about the man?

- **Read the following passage and write its summary. Also suggest a suitable title to it (Question 22) :**

[5]

It was terrifying to stand erect on a knife-edge ridge, with a sheer drop on either side. I had to dig my ice-axe deep and secure myself by attaching the waist-strap to the ice-axe head. There was some tricky climbing between the South Summit and what is popularly known as Hillary's Step. Ang Dorjee and Lhatoo were already over it, but I was still negotiating its vertical face when Ang Dorjee gesticulated towards the top. I was thrilled. The goal was near. With renewed vigour I was on top of step in seconds. The sun had made the snow soft and climbing was easier here than it had been earlier.

■ Read the news clipping and answer the questions

(Questions 23 to 27) :

[5]

Teens give love and honour to grandmothers

Times of India

November 5, 2018

Rajkot: Eighty years old Kanu Namera could barely control her emotions when youngsters clapped and sang birthday song for her. For the first time, she witnessed her own birthday celebrations, that too with proper cake cutting, candles and balloons.

But Namera was not alone to receive this pre-Diwali gift. In all, there were 30 women — 28 aged 90 years and two 100 years olds — whose birthdays were celebrated by a group of youngsters in Harbityari village, 5 km from Tankara town of Rajkot district.

In this village of just around 3,000 people, 10 teenage boys and as many girls have formed two social groups named 'Mahakaal' and 'Kumkum' respectively to celebrate the lives of old people, who are mostly considered to be a burden on the family.

Rohit Moradia, a class VII student and a part of Mahakaal said, "Our grandmothers have sacrificed a lot for the families. But their lives usually go uncelebrated. So we decided to celebrate their birthdays in the same way as ours."

The youngsters bought 10 cakes, balloons and candles, decorated the village school with asopalav and made rangoli with 'Happy Birthday' message.

Questions :

- 23) How old was Kanu Namera?
- 24) How far is Harbityari village from Tankara town?
- 25) Name two social groups formed by the boys and the girls of Harbityari village.

26) What did Rohit Moradia say?

27) Who decorated the village school with asopalav and made rangoli with 'Happy Birthday' message?

■ Read the stanza and answer the questions (Questions 28 to 30) : [3]

In
a dark cave
flows
a dark river,
And on
Its stony bank
there sits
a man,
old
as the sun —
or
older,
Weaving
a yarn
of
rainbow
and
humming
a song.

Questions :

28) What kind of river is it? Where does it flow?

29) How is the river bank?

30) What is the old man humming?

- **Read the stanza and answer the questions (Questions 31 and 32) :** [2]

Remember, no men are strange, no countries foreign

Beneath all uniforms, a single body breathes

Like ours : the land our brothers walk upon

Is earth like this, in which we all shall lie.

Questions :

- 31) What breathes beneath all uniforms?
32) Where shall we all lie in the end?

SECTION - C

- 33) **Fill in the blanks with the appropriate words given in the brackets :** [4]

(experienced, chosen, imagining, symbolises, illustrate, comfortable, mental, tranquility)

Make yourself _____ and close your eyes. Choose a word that _____ 'calmness' to you : 'harmony', _____ 'serenity', 'peace', 'relax'. Meditate on your _____ word. Visualise scenes that tie in with the word or build up _____ images that _____ the word. You can also spend some time _____ what it would feel like if you _____ harmony or tranquility inside yourself.

- **Frame meaningful sentences using all the words given in the set :** [3]

- 34) sincerity, win, awards
35) bright, ambitious, hardworking
36) confess, ingratitude, forgiveness

(Note : Change the forms of words if needed.)

37) **Frame the questions to get the underlined word / phrase / sentence as their answers :** [3]

Isamu Akasaki, Hiroshi Amano and Shuji Nakamura were awarded the Nobel prize for inventing a new energy - efficient and environment - friendly light source. White LED lamps produce bright white light. We should use LED light to save electricity.

■ **Do as directed.** [4]

38) Shilpa teaches Maths in the secondary section of Shanti Niketan school. She inspires the students to get good marks in Maths. The staff appreciate her teaching method.

Start like this :

Maths is taught by . . . .

39) Sumitra opens a savings account in Canara Bank. She deposits ₹ 10,000 every month. She never withdraws money from her savings account.

Start like this :

Sumitra opened a savings . . . .

40) **Render the following dialogue into indirect speech :** [4]

Prakash : How beautiful you look in this dress! From where did you buy it?

Rita : I bought it online.

Prakash : How much did you pay for it?

Rita : ₹ 2,000/-

41) **Combine the following sentences to make a meaningful sentence :** [3]

Mr. Joseph was a principal in a primary school. The school was in Anand District. He was pious, kind and helpful. Many students and parents appreciated him for his work.

SECTION - D

42) Select appropriate function from the bracket and write it against each sentence :

[3]

(Talking about person in relation to something, Habitual action in the past, Doer is not important, Showing contrast, Comparing, Reporting)

- (a) In spite of working sincerely, Aslam does not get good salary.
- (b) The car is being moved away from the ditch slowly.
- (c) Hezal is better than many other leaders in the school.
- (d) Girish told James that he would buy a refrigerator the following day.
- (e) Like Gandhiji, Sardar believed in non-violence.
- (f) My grandfather used to go for job on cycle when he was young.

43) Complete the sentences using the functions given in the brackets :

[5]

- (a) Ariyana does not like to watch news on T.V. _____
(Expressing alternative choice)
- (b) The parents met the principal _____. (Showing purpose)
- (c) The mobile phone is so _____. (Showing result)
- (d) If he had prepared well, _____.
(Expressing condition in the past)
- (e) The teacher behaves as if _____. (Making supposition)

44) Write the response to the sentences in the blanks using the functions given in the brackets :

[4]

(a) Husband : Dear, what will you prepare for dinner on my birthday?

Wife : _____ (Declining)

(b) Aayush : I am not feeling well today. I will not go to school.

Mummy : _____ . (Offering suggestion)

(c) Peon : _____ . (Asking permission)

Principal : Yes, you can go.

(d) Tutor : Why have you not done your homework?

Student : _____ . (Giving reason)

45) Rewrite the paragraph correcting the errors :

[4]

(There are four errors)

A number of ant were down in a pit, where they had kill some flies and other insects for food. The ants began fetch the small bits of these insects up to there anthill.

SECTION - E

46) Study the following table and write a paragraph in about 80 words based on it :

[4]

STATUE	DEPICTS	LOCATION	COUNTRY	HEIGHT
Statue of Unity	Vallabhbhai Patel	Sardar Sarovar Dam, Gujarat	India	182 metres
Spring Temple Buddha	Vairocana Buddha	Lushan Henan	China	128 metres
Statue of Equality	Ramanuja	Hyderabad	India	65.8 metres
Statue of Liberty	Liberty, the Roman Goddess	Liberty Island, New York	United States	46 metres

- 47) Write a paragraph in about 150 words using the key words (points) :

[8]

Helen Keller

Points : birthdate : June 27, 1880 — birth place : West Tuscumbia, Alabama — early childhood and illness — formal education — first deaf-blind person to earn a Bachelor of Arts degree — writings — death : June 1, 1968 — posthumous honours.

OR

Say No To Junk Food

Points : makes us lazy — obese — disease - prone — makes us dull — lack of concentration — poor in studies.

- 48) Minaz Mansuri (minaz_mansuri@kmail.com) is the Head Girl of Anshul High School, Surat. She writes an e-mail to the Managing Director of Amul Dairy (md_admin@amul.com) for getting permission to visit the dairy with her classmates. Draft an email on her behalf.

[6]

OR

Write a report on how your school celebrated 'Environment Day' in about 100 words.

- 49) Miss Darpana Thakar wants to deliver a speech on 'Problems of Working Women' on International Women's Day. Draft the speech on her behalf in about 100 words using the given points :

[5]

Points : challenging role — responsible to all — alert — physically and mentally strong — satisfy the needs of the family — care for husband, children and in-laws.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 115884 022(GHE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 5 પાંચ વિભાગ અને 48 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલ પ્રશ્નક્રમાંક 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરી જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [10]

- 1) આર્થિક વિકાસનો સાચો માપદંડ કયો છે ?
(A) રાષ્ટ્રીય આવકમાં વધારો (B) સાક્ષરતામાં વધારો
(C) બેરોજગારીમાં ઘટાડો (D) માથાદીઠ આવકમાં વધારો
- 2) ઈ.સ. 2014 માં નોર્વેનો માનવ વિકાસ આંક કેટલો હતો ?
(A) 0.944 (B) 0.609
(C) 0.984 (D) 0.914
- 3) “વાસ્તવિક આવક કરતાં નાણાંકીય આવક વધારે ઝડપી વધે તેને ફુગાવો કહે છે” - આ વ્યાખ્યા કોણે આપી છે ?
(A) લર્નર (B) કેઈન્સ
(C) પીગુ (D) માર્શલ

- 4) ભારતની મધ્યસ્થ બેંક કયા નામે ઓળખાય છે?
- (A) સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (B) રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા
(C) બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (D) જનરલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા
- 5) તેદુલકર સમિતિની ભલામણો મુજબ વર્ષ 2011-12 માટે શહેરી ક્ષેત્રોની ગરીબી રેખા નક્કી કરવા કેટલા રૂપિયા નક્કી કર્યા છે ?
- (A) 816 (B) 916
(C) 1000 (D) 2000
- 6) બેરોજગારીનો ખ્યાલ કોના સંદર્ભમાં સમજાવવામાં આવે છે ?
- (A) ગરીબી (B) વસ્તી
(C) શિક્ષણ (D) સક્રિય શ્રમના પુરવઠા
- 7) વિશ્વમાં સૌથી વધુ વસ્તી ધરાવતા દેશોમાં ભારત કયા ક્રમે આવે છે ?
- (A) બીજા (B) ત્રીજા
(C) પ્રથમ (D) ચોથા
- 8) NABARD ની સ્થાપના કયા વર્ષમાં થઈ ?
- (A) 1982 (B) 1972
(C) 1992 (D) 1952
- 9) ભારત સરકારે કઈ પંચવર્ષીય યોજના ખેતી ક્ષેત્રના વિકાસ માટે બનાવી હતી ?
- (A) બીજી (B) પાંચમી
(C) ચોથી (D) પ્રથમ

- 10) વર્ષ દરમિયાન દેશની ભૌતિક અને અભૌતિક ચીજોની આયાત-નિકાસનું મૂલ્ય દર્શાવતા સરવૈયાને શું કહે છે ?
- (A) વેપારતુલા (B) હૂડિયામણ દર
(C) લેણદેણતુલા (D) વેપારનું કદ

વિભાગ - B

- નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 11 થી 20 પ્રશ્નોના જવાબ એક-બે વાક્યમાં આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) જ્યારે માહિતીને સતત આવૃત્તિમાં દર્શાવવી હોય ત્યારે શું દોરવામાં આવે છે ?
- 12) જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તા આંકની રજૂઆત કોણે કરી છે ?
- 13) રિવર્સ રેપોરેટ એટલે શું ?
- 14) વિશ્વમાં સૌ પ્રથમ સ્થપાયેલ બેંકનું નામ જણાવો.
- 15) નિરપેક્ષ ગરીબ કોને કહેવાય ?
- 16) ઈ.સ. 2011 માં ગુજરાતમાં દર 1000 પુરુષોએ સ્ત્રીઓનું પ્રમાણ કેટલું હતું ?
- 17) રોકડિયો પાક એટલે શું ?
- 18) લેણદેણની તુલામાં પુરાંત છે એમ ક્યારે કહેવાય ?
- 19) હૂડિયામણ દર એટલે શું ?
- 20) KRIBHCO એ કયા પ્રકારના ઉદ્યોગોનું ઉદાહરણ છે ?

■ નીચેના 21 થી 34 સુધીના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તર લખો. દરેકના 2 ગુણ છે. [28]

- 21) આકૃતિના પ્રકાર જણાવો.
- 22) કમ્પ્યુટર ટેકનોલોજીના ઉપયોગ અંગેના ભયસ્થાનો જણાવો.
- 23) રાષ્ટ્રીય આવકના નિર્દેશકની કોઈપણ બે મર્યાદાઓ ટૂંકમાં સમજાવો.
- 24) કુગાવાના લક્ષણો જણાવો.
- 25) સાટા પ્રથાનો અર્થ આપી તેની મુખ્ય મર્યાદાઓના માત્ર મુદ્દા જણાવો.
- 26) 'મધ્યસ્થ બેંક એ સરકારની બેંક છે.' - સમજાવો.
- 27) ગરીબીનો આધુનિક અભિગમ સમજાવો.

અથવા

પ્રધાનમંત્રી જનધન યોજનાનો હેતુ જણાવો.

- 28) ઘર્ષણજન્ય બેરોજગારીનો અર્થ અને ઉદાહરણ આપો.
- 29) પ્રધાનમંત્રી કૃષિ સિંચાઈ યોજના ક્યારે અને કયા ઉદ્દેશથી શરૂ કરવામાં આવી ?
- 30) "કૃષિ ભારતીય અર્થતંત્રની કરોડરજૂ સમાન છે." - સમજાવો.
- 31) હરિયાણી ક્રાંતિ એટલે શું ?
- 32) આંતરિક વેપાર અને આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારનો અર્થ આપો.
- 33) વિશિષ્ટ આર્થિક વિસ્તાર એટલે શું ?

અથવા

નાનો પાયાના ઉદ્યોગો વિકેન્દ્રીકરણમાં કઈ રીતે ઉપયોગી છે ?

34) શહેરીકરણની વ્યાખ્યા આપો.

વિભાગ - D

■ નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 35 થી 43 સુધીના પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[27]

35) આકૃતિ અને આલેખ દોરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો જણાવો.

અથવા

અર્થશાસ્ત્રના અભ્યાસમાં ઈન્ટરનેટ ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ સમજાવો.

36) નાણાંના કાર્યો સમજાવો.

37) વેપારી બેંકની શાખા સર્જનની કામગીરી ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.

અથવા

ભારતીય રિઝર્વ બેન્કની નાણાંકિય નીતિના ગુણાત્મક સાધનો પર નોંધ લખો.

38) ગરીબીના સામાજિક કારણો સમજાવો.

39) ગરીબીના કોઈપણ ત્રણ નિર્દેશકો ચર્ચો.

40) ભારતમાં નીચા મૃત્યુદરના કારણો સમજાવો.

41) ભારતમાં ખેત ઉત્પાદકતા વધારવાના કોઈપણ ત્રણ સંસ્થાકીય સુધારાઓ ચર્ચો.

અથવા

પાકની ફેરબંદલી સમજાવો.

42) વિદેશ વેપારના કોઈપણ ત્રણ કારણો ચર્ચો.

43) શિક્ષણનું મહત્વ જણાવો.

વિભાગ - E

■ નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 44 થી 48 સુધીના પ્રશ્નોના વિસ્તારપૂર્વક જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[25]

44) આર્થિક વૃદ્ધિ અને આર્થિક વિકાસનો અર્થ આપી તે બંને વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ કરો.

45) ભારતમાં ઉદ્ભવતી બેરોજગારીના કોઈપણ પાંચ કારણો વિગતે સમજાવો.

અથવા

ભારતમાં બેરોજગારીની સમસ્યા હલ કરવાના કોઈપણ પાંચ ઉપાયો વિગતે સમજાવો.

46) ભારતીય અર્થતંત્રમાં ઉદ્યોગોના મહત્વના સંદર્ભમાં કોઈપણ પાંચ મુદ્દાઓ સમજાવો.

47) સ્થળાંતરનો અર્થ આપી સ્થળાંતરની નકારાત્મક અસરો સમજાવો.

અથવા

શહેરીકરણની હકારાત્મક અસરો સમજાવો.

48) नीचे आधेरी आंकडाकीय माहलतीने संलुभाकृतीमां रजू करी तेनुं विश्लेषण करो.

वर्ष	1971	1981	1991	2001	2011
भारतमां वस्ती (करोडमां)	55	68	85	103	121

नोंध : अंधजन विद्यार्थीओ माटे सूचना : अंधजन विद्यार्थीओ ओ मात्र विश्लेषण करवुं.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--

Sl. No.:

022(H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्नपत्र में कुल पाँच विभाग हैं और 48 प्रश्न हैं।
- 2) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। विकल्प आंतरिक हैं।
- 3) प्रश्न के दाहिनी ओर अंक दिए गए हैं।
- 4) प्रश्न के साथ दी गई सूचना के अनुसार ही उत्तर लिखिए।
- 5) प्रत्येक विभाग नए पन्ने पर लिखिए।

विभाग -A

- नीचे दिए गए प्रश्न क्रमांक 1 से 10 हेतुलक्षी प्रकार के प्रश्न हैं। दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प (A, B, C, D) पसंद करके जवाब लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[10]

- 1) आर्थिक विकास का सही मापदण्ड कौन सा है?
  - (A) राष्ट्रीय आय में वृद्धि
  - (B) साक्षरता में वृद्धि
  - (C) बेरोजगारी में कमी
  - (D) प्रतिव्यक्ति आय में वृद्धि
- 2) ई. सन् 2014 में नॉर्वे का मानव विकास अंक कितना था?
  - (A) 0-944
  - (B) 0-609
  - (C) 0-984
  - (D) 0-914

- 3) "वास्तविक आय की तुलना में मौद्रिक आय तेजी से बढ़े तो उसे मुद्रास्फीति कहते हैं"। यह व्याख्या किसने दी?
- (A) लर्नर
(B) केइन्स
(C) पिगु
(D) मार्शल
- 4) भारत की मध्यस्थ बैंक किस नाम से जानी जाती है?
- (A) स्टेट बैंक ऑफ इंडिया
(B) रिज़र्व बैंक ऑफ इंडिया
(C) बैंक ऑफ इंडिया
(D) जनरल बैंक ऑफ इंडिया
- 5) तेन्दुलकर समिति की सिफारिश के अनुसार वर्ष 2011-12 के लिए शहरी क्षेत्रों की गरीबी रेखा निश्चित करने के लिए कितने रुपए निश्चित किए गए हैं?
- (A) 816
(B) 916
(C) 1000
(D) 2000
- 6) बेरोजगारी की संकल्पना किसके सन्दर्भ में समझी जाती है?
- (A) गरीबी
(B) जनसंख्या
(C) शिक्षण
(D) श्रम की सक्रिय आपूर्ति
- 7) सबसे अधिक जनसंख्या वाले देशों में भारत का स्थान कौन सा है?
- (A) दूसरा
(B) तीसरा
(C) पहला
(D) चौथा

- 8) नाबार्ड (NABARD) की स्थापना कौन से वर्ष में की गई?
- (A) 1982
(B) 1972
(C) 1992
(D) 1952
- 9) भारत सरकार ने कौन सी पंचवर्षीय योजना कृषि क्षेत्र के विकास के लिए बनाई थी?
- (A) दूसरी
(B) पाँचवी
(C) चौथी
(D) पहली
- 10) वर्ष दौरान देश की भौतिक एवं अभौतिक चीजों के आयात-निर्यात मूल्य को दर्शाने वाले हिसाबी पत्रक को क्या कहा जाता है?
- (A) व्यापार तुला
(B) विनिमय दर
(C) लेन-देन की तुला
(D) व्यापार का-कद

विभाग - B

- नीचे दिए गए प्रश्न क्रमांक 11 से 20 प्रश्नों के जवाब एक-दो वाक्यों में दीजिए।
प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[10]

- 11) जब जानकारी को सतत आवृत्ति में दर्शाया हो, तो क्या बनाया (दोरा) जाता है?
- 12) जीवन की भौतिक गुणवत्ता अंक किसने प्रस्तुत किया?
- 13) 'रिवर्स रेपोरेट' अर्थात् क्या?

- 14) विश्व में सर्वप्रथम स्थापित बैंक का नाम बताइए।
- 15) निरपेक्ष गरीब किसे कहा जाता है?
- 16) ई. सन् 2011 में गुजरात में प्रति हजार पुरुषों पर स्त्रियों का प्रमाण कितना था?
- 17) नकद फसल से आप क्या समझते हैं?
- 18) लेन-देन की तुला पुरान्त में है, ऐसा कब कहा जाता है?
- 19) 'विनिमय दर' अर्थात् क्या?
- 20) कृभको (KRIBHCO) किस प्रकार के उद्योगों का उदाहरण है?

विभाग - C

- निम्नलिखित 21 से 34 तक के प्रश्नों के संक्षिप्त में उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक हैं :

[28]

- 21) आकृति के प्रकार बताइए।
- 22) कम्प्यूटर टेक्नॉलाजी के उपयोग से संबंधित भय स्थान बताइए।
- 23) राष्ट्रीय आय के निर्देशक की कोई भी दो मर्यादाएँ संक्षिप्त में समझाइए।
- 24) मुद्रास्फीति के लक्षण बताइए।
- 25) वस्तुविनिमय प्रथा की परिभाषा देकर उसकी मुख्य मर्यादा के सिर्फ मुद्दे बताइए।
- 26) "मध्यस्थ बैंक सरकार की बैंक है"— समझाइए।
- 27) गरीबी का आधुनिक अभिगम समझाइए।

अथवा

प्रधानमंत्री जनधन योजना के उद्देश्य बताइए।

- 28) घर्षणजन्य बेरोजगारी का अर्थ एवं उदाहरण दीजिए।
- 29) प्रधानमंत्री कृषि सिंचाई योजना कब एवं किस उद्देश्य से शुरू की गई है?
- 30) "कृषि भारतीय अर्थतंत्र में रीढ़ की हड्डी के समान है!" — समझाइए।
- 31) 'हरित क्रान्ति' से क्या अभिप्राय है?
- 32) आन्तरिक एवं विदेश व्यापार का अर्थ दीजिए।
- 33) 'विशिष्ट आर्थिक विस्तार' से आप क्या समझते हैं?

अथवा

'छोटे पैमाने के उद्योग विकेन्द्रीकरण में किस प्रकार उपयोगी हैं' — समझाइए।

- 34) शहरीकरण की व्याख्या कीजिए।

विभाग - D

- नीचे दिए गए प्रश्न क्रमांक 35 से 43 तक के प्रश्नों के मुद्दासर उत्तर लिखिए।
प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं :

[27]

- 35) आकृति एवं आलेख बनाते समय ध्यान में रखने योग्य बातें बताइए।

अथवा

अर्थशास्त्र के अध्ययन में इन्टरनेट की उपयोगिता समझाइए।

- 36) मुद्रा के कार्यों को समझाइए।
- 37) व्यापारी बैंक की साख सर्जन की प्रक्रिया उदाहरण सहित समझाइए।

अथवा

भारतीय रिज़र्व बैंक की मौद्रिक नीति के गुणात्मक साधनों पर टिप्पणी लिखिए।

- 38) गरीबी के सामाजिक कारण समझाइए।
- 39) गरीबी के कोई तीन निर्देशक समझाइए।
- 40) भारत में निम्न मृत्युदर के कारणों को समझाइए।
- 41) भारत में कृषि उत्पादकता में वृद्धि करने के लिए कोई तीन संस्थाकीय सुधारों की चर्चा कीजिए।

अथवा

फसल की अदला-बदली को समझाइए।

- 42) विदेश व्यापार के कोई तीन कारणों की चर्चा कीजिए।
- 43) 'शिक्षा का महत्त्व' समझाइए।

विभाग - E

- नीचे दिए गए प्रश्न क्रमांक 44 से 48 तक के प्रश्नों के विस्तारपूर्वक उत्तर दीजिए।
प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं :

[25]

- 44) आर्थिक वृद्धि एवं आर्थिक विकास के अर्थ देकर दोनों के बीच अन्तर स्पष्ट कीजिए।
- 45) भारत में उद्भव होती बेरोजगारी के कोई पाँच कारणों को विस्तारपूर्वक समझाइए।

अथवा

भारत में बेरोजगारी की समस्या को हल करने के कोई पाँच उपायों को विस्तृतरूप में समझाइए।

- 46) भारतीय अर्थतंत्र में उद्योगों के महत्त्व के सन्दर्भ में कोई पाँच मुद्दों की चर्चा कीजिए।
- 47) स्थानांतरण का अर्थ देकर स्थानांतरण के नकारात्मक प्रभावों की चर्चा कीजिए।

अथवा

शहरीकरण के सकारात्मक प्रभावों की चर्चा कीजिए।

- 48) नीचे दर्शाई गई सांख्यिकीय जानकारी को स्तंभ आकृति में दर्शाकर विश्लेषण कीजिए :

वर्ष	1971	1981	1991	2001	2011
भारत की जनसंख्या (करोड़ में)	55	68	85	103	121

नोट : अंधजन विद्यार्थियों के लिए सूचना —
अंधजन विद्यार्थी मात्र विश्लेषण ही करेंगे।

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

022(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains Five sections and 48 questions in total.
- 2) All questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Figures to the right side indicate full marks for the questions.
- 4) Answer the questions according to the instructions.
- 5) Start a new section on a new page.

SECTION - A

- Select and write the correct alternative (A, B, C, D) from the options given below from questions 1 to 10. Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) Which of the following is the real indicator of economic development?
  - (A) Increase in National Income
  - (B) Increase in literacy
  - (C) Decrease in unemployment
  - (D) Increase in Per Capita Income
- 2) What was the Human Development Index of Norway in 2014?
  - (A) 0.944
  - (B) 0.609
  - (C) 0.984
  - (D) 0.914

- 3) Who gave the following definition "Inflation is said to occur when monetary income rises faster than real income"?
- (A) Lerner
  - (B) Keynes
  - (C) Pigou
  - (D) Marshal
- 4) By which name is Central Bank of India known as _____ ?
- (A) State Bank of India
  - (B) Reserve Bank of India
  - (C) Bank of India
  - (D) General Bank of India
- 5) What amount of rupees are decided by Tendulkar Committee in the year 2011-12 for deciding poverty line in urban areas?
- (A) 816
  - (B) 916
  - (C) 1000
  - (D) 2000
- 6) The concept of unemployment is understood by which term?
- (A) Poverty
  - (B) Population
  - (C) Education
  - (D) Supply of active work force
- 7) In which rank India stands in high population countries in the world?
- (A) Second
  - (B) Third
  - (C) First
  - (D) Fourth

- 8) When was NABARD constructed?
- (A) 1982
(B) 1972
(C) 1992
(D) 1952
- 9) For the development of agriculture sector which 5-year plan was implemented by Government of India?
- (A) Second
(B) Fifth
(C) Fourth
(D) First
- 10) What is an accounting statement showing the value of imports and exports of tangible and intangible goods during a year known as _____.
- (A) Balance of Trade
(B) Exchange Rate
(C) Balance of Payment
(D) Size of Trade

SECTION - B

- All the questions from 11 to 20 should be answered in one-two sentences each. Each question carries 1 mark : [10]

- 11) How is statistical information of continuous frequency distribution represented?

- 12) Who presented the concept of physical quantity of life index?
- 13) What is Reverse Repo Rate?
- 14) Give the name of first bank established in the world.
- 15) Who is known as absolutely poor?
- 16) How much was the female population per 1000 male population in Gujarat in 2011?
- 17) What do you mean by Cash Crop?
- 18) "There is Surplus in the Balance of payment" – when will we say this?
- 19) What is meant by exchange rate?
- 20) KRIBHCO comes under which type of industries?

SECTION - C

- Answer the following questions from 21 to 34 in brief. Each question carries 2 marks :

[28]

- 21) State the different types of Diagrams.
- 22) Give the caution in using Computer Technology.
- 23) Explain any two limitations of National income as an indicator in brief.

- 24) State the characteristics of Inflation.
- 25) Define Barter system. Give only points of limitations of Barter system.
- 26) Explain "Central Bank is Banker to the Government".
- 27) Explain the modern approach of poverty.

OR

What are the objectives of Pradhan Mantri Jan Dhan Yojana?

- 28) Explain frictional unemployment with example.
- 29) When and with what objective Prime Minister Irrigation scheme was started?
- 30) Explain "Agriculture as the back bone of Indian Economy".
- 31) What is Green Revolution?
- 32) Give the meaning of Domestic / Inland and International Trade.
- 33) What is special economic zone?

OR

How small scale industries are useful in Decentralisation?
Explain.

- 34) Give the definition of Urbanisation.

SECTION - D

- Answer the following questions from 35 to 43 with a brief explanation. Each question carries 3 marks :

[27]

- 35) State the important aspects to be considered while drawing a diagram and a graph.

OR

Explain the usefulness of internet technology in the process of learning economics.

- 36) Discuss the functions of money.

- 37) Explain function of Commercial Bank as Credit Creation with example.

OR

Write a note on qualitative tools of monetary policy of Reserve Bank of India.

- 38) Explain social reasons of poverty.

- 39) Discuss any three indicators of poverty.

- 40) Explain causes of low death rate in India.

- 41) Explain any three institutional measures to increase agriculture productivity in India.

OR

Explain crop rotation.

- 42) Explain any three reasons for international trade.

- 43) State the importance of education.

SECTION - E

- Answer the following questions from 44 to 48 in detail. Each question carries 5 marks :

[25]

- 44) Give the meaning of economic growth and economic development and write the difference between them.
- 45) Describe any five causes of un-employment in India in detail.

OR

Explain any five measures to solve the problem of un-employment in India.

- 46) Discuss importance of industries in Indian economy (Any five points).
- 47) Give the meaning of migration and explain negative effects of migration.

OR

Discuss the positive effects of Urbanisation.

- 48) Represent and analyse the following data in a bar diagram :

Year	1971	1981	1991	2001	2011
Population in India (in crores)	55	68	85	103	121

Note : For Blind candidates —

Blind students have to do analysis only.

This Question Paper contains 16 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 106285

023(GHE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ વિભાગ અને 49 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સામે દર્શાવેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે. [10]

- 1) દ્વિપક્ષ પ્રથા ધરાવતો દેશ.
(A) ભારત (B) પાકિસ્તાન
(C) અમેરિકા (D) ચીન
- 2) 'સ્ટેટ ફન્ડિંગ'ની જોગવાઈ કયા દેશમાં જોવા મળે છે ?
(A) જાપાન (B) જર્મની
(C) કેનેડા (D) બધાજ
- 3) ભારતમાં માન્ય વિરોધપક્ષ માટે લોકસભામાં સભ્ય સંખ્યા.
(A) 10 % (B) 16 %
(C) 20 % (D) 50 %
- 4) ડી.એમ.કે. કયા રાજ્યનો પ્રાદેશિક પક્ષ છે ?
(A) ગુજરાત (B) મહારાષ્ટ્ર
(C) તામિલનાડુ (D) પંજાબ

- 5) નીતિ આયોગની રચના ક્યારે કરાઈ ?
 (A) 2008 (B) 2014
 (C) 2015 (D) 2016
- 6) વિશ્વશાંતિ માટે રાષ્ટ્રસંઘ (લીગ ઓફ નેશન)ની રચનાની ભલામણ કોણે કરી હતી ?
 (A) અબ્રાહમ લિંકન (B) વુડ્રો વિલ્સન
 (C) જહોન કેનેડી (D) રોનાલ્ડ રેગન
- 7) યુરોપિયન સંઘના કુલ સભ્ય રાષ્ટ્રોની સંખ્યા કેટલી છે ?
 (A) 24 (B) 26
 (C) 28 (D) 30
- 8) કયા દિવસને યુ.એન. દિવસ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે ?
 (A) 12 ઓક્ટોબર, 1945 (B) 24 ઓક્ટોબર, 1945
 (C) 2 ઓક્ટોબર, 1945 (D) 21 ઓક્ટોબર, 1945
- 9) આંતરરાષ્ટ્રીય અદાલતમાં કેટલા ન્યાયાધીશો બેસે છે ?
 (A) 5 (B) 10
 (C) 12 (D) 15
- 10) ચંડીપ્રસાદ ક્યા આંદોલન સાથે સંકળાયેલા છે ?
 (A) નર્મદા બચાવો (B) ગંગા બચાવો
 (C) ચીપકો આંદોલન (D) કાવેળી જળ વિવાદ

વિભાગ - B

■ નીચેના 11 થી 20 પ્રશ્નોના ઉત્તરો એક વિધાનમાં આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) લોકમતનો સામાન્ય અર્થ જણાવો.
 12) ભારતમાં લોકસભામાં કુલ કેટલા સભ્યો હોય છે ?
 13) સોશ્યલ મીડિયાના બે ઉદાહરણ આપો.
 14) ભારતમાં થયેલા બે મુખ્ય આંતકવાદી હુમલાઓ જણાવો.
 15) મહિલાઓની સુરક્ષા માટે કઈ હેલ્પલાઈન શરૂ કરાઈ છે ?
 16) નિઃશસ્ત્રીકરણ એટલે શું ?
 17) યુ.એન. (UN) દ્વારા વિશ્વશાંતિ દિવસ ક્યારે ઉજવવામાં આવે છે ?
 18) સાર્કનું વડું મથક ક્યાં આવેલું છે ?

19) સલામતી સમિતિના કાયમી સભ્યોના નામ જણાવો.

20) પુનઃ પ્રાપ્ય સંસાધનો એટલે શું ?

વિભાગ - C

■ નીચેના 21 થી 35 પ્રશ્નોના સંક્ષિપ્તમાં ઉત્તર લખો. પ્રત્યેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[30]

21) વિરોધ પક્ષ કોને કહેવાય ?

22) લોબી એટલે શું ?

23) પ્રત્યક્ષ ચૂંટણી કોને કહેવાય ?

અથવા

સાર્વત્રિક પુષ્તવય મતાધિકાર એટલે શું ?

24) ભારતમાં ચૂંટણી કમિશનરની નિમણૂંક કોણ અને કેટલા વર્ષ માટે કરવામાં આવે છે ?

25) પ્રાદેશિક અસમતુલા એટલે શું ?

અથવા

ભારતમાં નક્સલવાદના પ્રણેતા કોણ કોણ ગણાય છે ?

26) અનુસૂચિત જનજાતિનો સામાન્ય ખ્યાલ આપો.

27) મહિલા વિકાસ એટલે શું ?

28) પ્રોફે. ગાલ્ટુંગે હિંસાના કયા બે પ્રકાર દર્શાવ્યા છે ?

29) શાંતિ અંગેના ગાંધીજીના વિચારો જણાવો.

30) પંચશીલના સિદ્ધાંતો કયા છે ?

31) બિનજોડાણની નીતિ એટલે શું ?

અથવા

બ્રિક્સ (BRICS) એટલે શું ?

32) સંયુક્ત રાષ્ટ્રના હેતુઓ જણાવો.

33) આર્થિક અને સામાજિક સમિતિના કાર્યો જણાવો.

34) જૈવિક અને અજૈવિક કુદરતી સંસાધનોનાં ઉદાહરણો આપો.

35) કુદરતી સંસાધનોના રક્ષણ માટે આપણી વ્યક્તિ તરીકે શું ભૂમિકા હોવી જોઈએ ?

વિભાગ - D

■ નીચેના 36 થી 45 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[30]

36) રાજકીય પક્ષના કાર્યોની ચર્ચા કરો. (ગમે તે પાંચ)

અથવા

સંગીન અને અસરકારક લોકમત માટેની જરૂરિયાતો જણાવો.

37) પક્ષ પ્રથાના પ્રકારો વર્ણવો.

38) ચૂંટણી પંચના કાર્યો જણાવો.

39) ગરીબી અંગે વિસ્તૃત નોંધ લખો.

40) ભારતમાં સામાજિક - આર્થિક વિકાસના ધ્યેયો જણાવો.

અથવા

'નીતિ આયોગ'ની સ્થાપનાના હેતુઓ જણાવો.

41) જિલ્લા વિકાસ એજન્સીઓની ભૂમિકા વર્ણવો.

42) રાજ્યમાં શાંતિ સ્થાપવા માટેની પૂર્વશરતો જણાવો.

43) ભારત - શ્રીલંકા વચ્ચેના સંબંધોની ચર્ચા કરો.

44) સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘમાં ભારતની ભૂમિકા સમજાવો.

45) ચીપકો આંદોલન વિષે નોંધ લખો.

વિભાગ - E

■ નીચેના 46 થી 49 પ્રશ્નોના સંવિસ્તાર ઉત્તર લખો. દરેકના 5 ગુણ છે.

[20]

46) કોઈપણ બે ચૂંટણી સુધારાની ચર્ચા કરો.

47) ભારતમાં સામાજિક અસમાનતા દૂર કરવા માટેના બંધારણીય ઉપાયોની ચર્ચા કરો.

અથવા

આંતકવાદ વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો.

48) ભારતની વિદેશનીતિને ઘડનારા ભૌગોલિક પરિબલોની ચર્ચા કરો.

49) ભારતમાં પર્યાવરણના રક્ષણ માટે થયેલા પ્રયાસો વિશે નોંધ લખો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

023 (H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचना :

- 1) इस प्रश्नपत्र में कुल 5 विभाग एवं 49 प्रश्न हैं।
- 2) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। विकल्प आंतरिक हैं।
- 3) दाँयी ओर के अंक प्रश्नों के गुण दर्शाते हैं।
- 4) प्रश्नों के सूचनानुसार उत्तर लिखिए।
- 5) प्रत्येक विभाग का उत्तर नए पन्ने से प्रारंभ कीजिए।

विभाग -A

- निम्नलिखित विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[10]

- 1) द्वि-दलीय प्रथा वाला देश कौन-सा है?
  - (A) भारत
  - (B) पाकिस्तान
  - (C) अमेरिका
  - (D) चीन
- 2) 'स्टेट फन्डिंग' की व्यवस्था किस देश में है?
  - (A) जापान
  - (B) जर्मनी
  - (C) कैंनेडा
  - (D) उपरोक्त सभी

- 3) भारत में मान्य विपक्ष के लिए लोकसभा में आवश्यक सदस्य संख्या कितनी होती है?
- (A) 10%
- (B) 16%
- (C) 20%
- (D) 50%
- 4) डी. एम. के. किस राज्य का क्षेत्रीय दल है?
- (A) गुजरात
- (B) महाराष्ट्र
- (C) तमिलनाडु
- (D) पंजाब
- 5) नीति आयोग की रचना कब की गई थी?
- (A) 2008
- (B) 2014
- (C) 2015
- (D) 2016
- 6) विश्वशांति के लिए राष्ट्रसंघ (लीग ऑफ नेशन्स) की रचना की सिफारिश किसने की थी?
- (A) अब्राहम लिंकन
- (B) वुड्रो विल्सन
- (C) जॉन केनेडी
- (D) रोनाल्ड रेगन
- 7) यूरोपियन संघ के कुल सदस्य राष्ट्रों की संख्या कितनी है?
- (A) 24
- (B) 26
- (C) 28
- (D) 30

- 8) कौन सा दिन यू. एन. दिवस के रूप में पहचाना जाता है?
- (A) 12 अक्टूबर, 1945
(B) 24 अक्टूबर, 1945
(C) 02 अक्टूबर, 1945
(D) 21 अक्टूबर, 1945
- 9) अंतर्राष्ट्रीय न्यायालय में कितने न्यायाधीश बैठते हैं?
- (A) 5
(B) 10
(C) 12
(D) 15
- 10) चंडीप्रसाद किस आंदोलन के साथ जुड़े हैं?
- (A) नर्मदा बचाओ
(B) गंगा बचाओ
(C) चिपको आंदोलन
(D) कावेरी जल विवाद

विभाग - B

- निम्नलिखित 11 से 20 प्रश्नों के उत्तर एक ही विधान में दीजिए। प्रत्येक के लिए 1 अंक है :

[10]

- 11) लोकमत का सामान्य अर्थ लिखिए।
- 12) भारत में लोकसभा में कुल कितने सदस्य होते हैं?
- 13) सोशल मीडिया के दो उदाहरण दीजिए।
- 14) भारत में दो मुख्य आतंकवादी हमले बताइए।
- 15) महिला सुरक्षा के लिए कौन-सी हेल्पलाइन शुरू की गई है?
- 16) निःशस्त्रीकरण अर्थात् क्या?

- 17) यू. एन. (U. N.) द्वारा विश्वशांति दिवस कब मनाया जाता है?
- 18) सार्क (SAARC) का मुख्यालय कहाँ पर स्थित है?
- 19) सुरक्षा परिषद के स्थायी सदस्यों के नाम बताइए।
- 20) पुनः प्राप्य संसाधन अर्थात् क्या?

विभाग - C

■ निम्नलिखित 21 से 35 प्रश्नों के संक्षिप्त में उत्तर दीजिए। प्रत्येक के लिए 2 अंक हैं :

[30]

- 21) विपक्ष किसे कहते हैं?
- 22) लॉबी (Lobby) अर्थात् क्या?
- 23) प्रत्यक्ष चुनाव किसे कहते हैं?

अथवा

'वयस्क मताधिकार' को समझाइए।

- 24) भारत में निर्वाचन आयुक्त की नियुक्ति कौन करता है? निर्वाचन आयुक्त की नियुक्ति कितने वर्ष के लिए की जाती है?
- 25) क्षेत्रीय असंतुलन अर्थात् क्या? समझाइए।

अथवा

भारत में नक्सलवाद के प्रणेता कौन-कौन थे?

- 26) अनुसूचित जनजाति का अर्थ समझाइए।
- 27) महिला विकास अर्थात् क्या?
- 28) प्रो. गाल्लुंग ने हिंसा के कौन-से दो प्रकार बताए हैं?
- 29) शांति के संदर्भ में गांधी जी के विचार बताइए।
- 30) पंचशील के सिद्धांत कौन-कौन से हैं?

31) गुटनिरपेक्ष नीति अर्थात् क्या?

अथवा

ब्रिक्स (BRICS) क्या है?

32) संयुक्त राष्ट्रसंघ के उद्देश्य बताइए।

33) आर्थिक एवं सामाजिक परिषद के कार्य बताइए।

34) जैविक एवं अजैविक प्राकृतिक संसाधनों के उदाहरण लिखिए।

35) प्राकृतिक संसाधनों की रक्षा हेतु व्यक्ति के रूप में हमारी भूमिका क्या होनी चाहिए?

विभाग - D

■ निम्नलिखित 36 से 45 प्रश्नों के मुद्दासर उत्तर दीजिए। प्रत्येक के लिए

3 अंक हैं:

[30]

36) राजनीतिक दलों के कार्यों की चर्चा कीजिए। (कोई पाँच)

अथवा

गहन और प्रभावशाली लोकमत की आवश्यकता बताइए।

37) दलीय प्रथा के प्रकार बताइए।

38) निर्वाचन आयोग के कार्य बताइए।

39) 'गरीबी' पर सविस्तार टिप्पणी लिखिए।

40) भारत में सामाजिक-आर्थिक विकास का उद्देश्य बताइए।

अथवा

नीति आयोग की स्थापना के उद्देश्य बताइए।

41) जिला विकास एजेन्सियों की भूमिका समझाइए।

42) राज्य में शांति स्थापना की पूर्व शर्तें दर्शाइए।

- 43) भारत-श्रीलंका के बीच संबंधों की चर्चा कीजिए।
- 44) संयुक्त राष्ट्र में भारत की भूमिका समझाइए।
- 45) चिपको आंदोलन पर टिप्पणी लिखिए।

विभाग -E

- निम्नलिखित 46 से 49 प्रश्नों के विस्तृत उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं :

[20]

- 46) कोई भी दो चुनाव सुधारों की चर्चा कीजिए।
- 47) भारत में सामाजिक असमानता को दूर करने के संवैधानिक उपायों की चर्चा कीजिए।

अथवा

आतंकवाद पर विस्तृत टिप्पणी लिखिए।

- 48) भारत की विदेश नीति के निर्माण में भौगोलिक परिबलों की चर्चा कीजिए।
- 49) पर्यावरण के रक्षण के लिए भारत में हुए प्रयासों पर टिप्पणी लिखिए।

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

023(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 5 sections and 49 questions.
- 2) All the questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Figures to the right side indicate full marks of the questions.
- 4) Answer the questions according to the instructions.
- 5) Start a new section on a new page.

SECTION - A

■ Select and write the correct option (A, B, C, D) from those given below. Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) Which one of these nations possesses two party system?
  - (A) India
  - (B) Pakistan
  - (C) America
  - (D) China

- 2) In which country provision of state funding has been made?
  - (A) Japan
  - (B) Germany
  - (C) Canada
  - (D) All of the above

- 3) What is the required number of members in Lok Sabha for recognized opposition party, in India?
- (A) 10%
  - (B) 16%
  - (C) 20%
  - (D) 50%
- 4) Which state's regional party is D. M. K.?
- (A) Gujarat
  - (B) Maharashtra
  - (C) Tamilnadu
  - (D) Punjab
- 5) When NITI Aayog was established?
- (A) 2008
  - (B) 2014
  - (C) 2015
  - (D) 2016
- 6) Who proposed for formation of League of Nations?
- (A) Abraham Lincoln
  - (B) Woodrow Wilson
  - (C) John Kennedy
  - (D) Ronald Reagan
- 7) What is the strength of member nations of European Union?
- (A) 24
  - (B) 26
  - (C) 28
  - (D) 30

- 8) Which day is known as U. N. Day?
- (A) 12th October, 1945
(B) 24th October, 1945
(C) 02nd October, 1945
(D) 21st October, 1945
- 9) How many judges sit in the International Court of Justice?
- (A) 5
(B) 10
(C) 12
(D) 15
- 10) Chandi Prasad is attached with which movement?
- (A) Save Narmada
(B) Save Ganga
(C) Chipko Movement
(D) Kaveri water dispute

SECTION - B

- Answer the following questions 11 to 20 in one sentence each. Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) What is Public opinion?
- 12) How many members are there in Lok Sabha of India?
- 13) Give two examples of Social media.
- 14) Mention any two major terrorist attacks in India.
- 15) Which helpline was launched for the safety of women?
- 16) What is disarmament?

- 17) Which day is celebrated as 'World Peace Day' by the U. N.?
- 18) Where is the headquarter of SAARC?
- 19) State the names of permanent members of Security Council.
- 20) What are renewable resources?

SECTION - C

- Answer in brief the following questions from 21 to 35. Each question carries 2 marks :

[30]

- 21) What is called the Opposition Party?
- 22) What is Lobby?
- 23) What is direct election?

OR

Describe the common (universal) adult franchise.

- 24) Who appoints the Election Commissioner in India? What is the tenure of Election Commissioner?
- 25) What is regional imbalance? Explain.

OR

Who are considered to be the originators of Naxalism?

- 26) Explain the meaning of Scheduled Tribes.
- 27) What is women development?
- 28) Which two types of categories of violence have been classified by Prof. Galtung?
- 29) Write Gandhiji's thoughts about peace.

30) Which are the principles of Panchsheel?

31) What is the policy of Non-Alignment?

OR

What is BRICS ?

32) State the objectives of the United Nations.

33) State the functions of Economic and Social Council.

34) Give examples of Biotic and Abiotic natural resources.

35) What should be our role as a Protector of natural resources?

SECTION - D

■ Answer the following questions from 36 to 45 to the point.

Each question carries 3 marks : [30]

36) Discuss the functions of political party (any five).

OR

State necessities for stable and effective public opinion.

37) Describe the types of party system in brief.

38) State the functions of Election Commission.

39) Write a detailed note on 'Poverty'.

40) State the aims of socio-economic development in India.

OR

State the objectives for the establishment of 'NITI Aayog'.

41) Explain the role of District Development Agencies.

42) Give the pre-conditions for establishment of peace in the state.

- 43) Discuss the relations of India with Sri Lanka.
- 44) State the Role of India in the United Nations.
- 45) Write a note on 'Chipko Movement'.

SECTION - E

- Questions from 46 to 49 are essay type questions. Each question carries 5 marks :

[20]

- 46) Discuss any two election reforms.
- 47) Discuss the constitutional remedies to remove social inequalities in India.

OR

Write a detailed note on terrorism.

- 48) Discuss the Geographical factors which determine India's foreign policy.
- 49) Write a note on 'Attempts made in India for protection of environment.'

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 103766 **029(GHE)**

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ વિભાગ છે અને 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) પ્રશ્નોની સૂચના પ્રમાણે ઉત્તર લખવા.
- 3) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.
- 4) વિકલ્પ આંતરિક છે.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નમાં આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી ઉત્તર લખો. પ્રત્યેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) ઈ.સ. 1857 ના મહાવિદ્રોહ પર સંશોધન કરનાર ગુજરાતી ઇતિહાસકાર કોણ હતાં ?
(A) મગનલાલ વખતચંદ (B) રમણલાલ ધારૈયા
(C) દેવેન્દ્ર ભટ્ટ (D) મકરન્દ મહેતા
- 2) હૈદરાબાદ રાજ્યનો સ્થાપક કોણ હતો ?
(A) સઆદત ખાં (B) ટીપુ સુલ્તાન
(C) આસફ ખાં (D) નિઝામ-ઉલ-મુલક
- 3) મરાઠી સત્તામાં સર્વપ્રથમ પેશ્વા કોણ હતા ?
(A) શાહુ (B) બાલાજી બાજીરાવ
(C) બાજીરાવ પ્રથમ (D) બાલાજી વિશ્વનાથ
- 4) બ્રિટીશ હિંદમાં સુપ્રિમ કોર્ટની સ્થાપના ક્યારે થઈ ?
(A) ઈ.સ. 1750 (B) ઈ.સ. 1773
(C) ઈ.સ. 1785 (D) ઈ.સ. 1800

- 5) ખ્રિસ્તી ધર્મના પ્રચાર-પ્રસાર માટે કોનો સહયોગ લેવામાં આવતો હતો ?
 (A) ગવર્નર (B) પોલીસ
 (C) રાજા (D) સૈનિક
- 6) કંપની શાસનમાં ભારતીયોનો રાષ્ટ્રીય ઉદ્યોગ કયો હતો ?
 (A) સુથારી કામ (B) વહાણવટા
 (C) બગીચા ઉદ્યોગ (D) વણાટ ઉદ્યોગ
- 7) રામકૃષ્ણ મિશનની સ્થાપના કોણે કરી હતી ?
 (A) સ્વામી રામકૃષ્ણ (B) સ્વામી વિવેકાનંદ
 (C) સ્વામી દયાનંદ સરસ્વતી (D) રાજા રામમોહનરાય
- 8) મવાળવાદી નેતા કોણ હતાં ?
 (A) એની બેસન્ટ (B) મોતીલાલ નહેરુ
 (C) ગોપાલકૃષ્ણ ગોખલે (D) બાળ ગંગાધર તિલક
- 9) ભારતે પ્રથમ અણુઘડાકો કયા સ્થળે કર્યો ?
 (A) બેંગ્લોર (B) પોખરણ
 (C) અમદાવાદ (D) કચ્છ
- 10) હિટલરે જેલવાસ દરમ્યાન કયું પુસ્તક લખ્યું ?
 (A) મારું ધ્યેય (B) મારો દેશ
 (C) મારો સંઘર્ષ (D) મારું સ્વપ્ન

વિભાગ - B

■ નીચેના 11 થી 20 પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-એક વાક્યમાં આપો. પ્રત્યેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) ગાંધીજીનો અક્ષરદેહ પ્રકાશિત કરનાર પ્રકાશક જણાવો.
 12) દ્વિમુખી શાસન પદ્ધતિ એટલે શું ?
 13) ખાલસાનીતિ કોણે શરૂ કરી હતી ?
 14) કયા ચાર્ટર એક્ટથી કંપનીનો વેપારિક એકાધિકાર નાબૂદ થયો ?
 15) રેગ્યુલેટીંગ એક્ટ ક્યારે અમલમાં આવ્યો ?
 16) મહાલવારી પદ્ધતિ એટલે શું ?
 17) ભારતમાં આયોજન પંચનો પ્રારંભ ક્યારે થયો ?
 18) ઉગ્રરાષ્ટ્રવાદ એટલે શું ?
 19) દ્વિતીય વિશ્વયુદ્ધનો પ્રારંભ વર્ષ 1939 ની કઈ તારીખે થયો ?
 20) બિનજોડાણવાદ એટલે શું ?

વિભાગ - C

■ નીચેના 21 થી 30 પ્રશ્નોના સંક્ષિપ્તમાં ઉત્તરો લખો. પ્રત્યેકના 2 ગુણ છે.

[20]

- 21) વિલિયમ બેન્ટિકના ન્યાય વિષયક સુધારા જણાવો.
- 22) 1857 ના સંગ્રામનું તાત્કાલિક કારણ લખો.
- 23) 'જ્યોતિરાવ ફૂલે'ની ટૂંકનોંધ લખો.
- 24) સ્વદેશી આંદોલનના મુખ્ય ત્રણ લક્ષણો જણાવો.
- 25) 'દાંડીકૂચ' વિશે સમજાવો.
- 26) 'બોસ્ટન - ટી - પાર્ટી'નો બનાવ સમજાવો.
- 27) સંયુક્ત રાષ્ટ્રોના હેતુઓ જણાવો.
- 28) 'ઠંડુ યુદ્ધ' એટલે શું ?
- 29) 'આતંકવાદ' એટલે શું ?
- 30) વર્તમાનપત્રોનું સામાજિક મહત્ત્વ સ્પષ્ટ કરો.

વિભાગ - D

■ નીચેના 31 થી 40 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર ઉત્તર લખો. પ્રત્યેકના 3 ગુણ છે.

[30]

- 31) ભારતમાં પોર્ટુગીઝ ઇતિહાસને લગતી સાધન - સામગ્રી પર નોંધ લખો.
- 32) બકસરના યુદ્ધ વિશે માહિતી આપો.
- 33) ડેલહાઉસીની ખાલસાનીતિ સમજાવો.
- 34) ભારતમાં કયા પ્રકારનો આધુનિક ઉદ્યોગો ક્યાં શરૂ થયાં ?
- 35) સ્વતંત્ર ભારતમાં શિક્ષણનો વિકાસ વર્ણવો.
- 36) પ્રતિધર્મ સુધારણા એટલે શું ?
- 37) પ્રથમ વિશ્વયુદ્ધનું તાત્કાલિક કારણ કયું હતું ?
- 38) માઓ - ત્સે - તુંગ વિશે નોંધ લખો.
- 39) સરમુખત્યારશાહી એટલે શું ?
- 40) એન્ટિબાયોટિક દવાઓથી માનવસમાજને શું ફાયદો થયો ?

અથવા

ટેલિવિઝન અને રેડિયોનું સંદેશા વ્યવહારમાં સ્થાન સ્પષ્ટ કરો.

વિભાગ - E

■ નીચેના 41 થી 46 પ્રશ્નોના સવિસ્તાર ઉત્તર લખો. પ્રત્યેકના 5 ગુણ છે.

[30]

41) 1857 ના સંગ્રામના લશ્કરી કારણોની છણાવટ કરો.

42) રાજા રામમોહનરાયે સમાજ સુધારણા માટે કઈ કઈ પ્રવૃત્તિઓ કરી હતી ?

અથવા

આર્યસમાજની પ્રવૃત્તિઓની માહિતી આપો.

43) બંગલગનું આંદોલન શા માટે શરૂ થયું ? તેના મુખ્ય પરિણામોની ચર્ચા કરો.

44) ભારતીય સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામમાં સુભાષચંદ્ર બોઝનું પ્રદાન સ્પષ્ટ કરો.

45) ફાસીવાદી વિચારસરણીની વિશેષતાઓ જણાવો.

અથવા

રાષ્ટ્રસંઘની સ્થાપનાના હેતુઓ કયા હતા ?

46) સંયુક્ત રાષ્ટ્રોની માનવ - અધિકારોની ઘોષણાની ચર્ચા કરો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

029(H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्नपत्र में कुल 5 विभाग एवं 46 प्रश्न हैं।
- 2) प्रश्नों की सूचना के अनुसार उत्तर लिखिए।
- 3) नए विभाग को नए पन्ने से शुरू कीजिए।
- 4) विकल्प आंतरिक हैं।

विभाग - A

■ निम्नलिखित 1 से 10 बहुविकल्पीय प्रश्न हैं। दिए गए विकल्पों (A, B, C, D) में से सही उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[10]

- 1) ई. सन् 1857 के महाविप्लव पर संशोधन करने वाले गुजराती साहित्यकार कौन थे?
(A) मगनलाल वखतचंद (B) रमणलाल धारैया
(C) देवेन्द्र भट्ट (D) मकरंद मेहता
- 2) हैदराबाद राज्य का स्थापक कौन था?
(A) सआदत खां (B) टीपू सुल्तान
(C) आसफ खां (D) निजाम-उल-मुल्क
- 3) मराठा सत्ता में सर्वप्रथम पेशवा कौन था?
(A) शाहू (B) बालाजी बाजीराव
(C) बाजीराव प्रथम (D) बालाजी विश्वनाथ
- 4) ब्रिटिश हिन्द में सुप्रीम कोर्ट की स्थापना कब हुई?
(A) ई.स. 1750 (B) ई.स. 1773
(C) ई.स. 1785 (D) ई.स. 1800

- 5) ईसाई धर्म के प्रचार-प्रसार के लिए किसका सहयोग लिया जाता था?
 (A) गवर्नर (B) पुलिस
 (C) राजा (D) सैनिक
- 6) कंपनी शासन में भारतीयों का राष्ट्रीय उद्योग कौन सा था?
 (A) बढ़ई काम (B) समुद्री व्यापार
 (C) बगीचा उद्योग (D) बुनाई उद्योग
- 7) रामकृष्ण मिशन की स्थापना किसने की थी?
 (A) स्वामी रामकृष्ण (B) स्वामी विवेकानंद
 (C) स्वामी दयानंद सरस्वती (D) राजा राममोहन राय
- 8) नरमपंथी नेता कौन थे?
 (A) एनी बेसंट (B) मोतीलाल नेहरू
 (C) गोपालकृष्ण गोखले (D) बालगंगाधर तिलक
- 9) भारत ने पहला परमाणु विस्फोट किस स्थल पर किया?
 (A) बेंगलुरु (B) पोखरण
 (C) अहमदाबाद (D) कच्छ
- 10) हिटलर ने अपने कारावास के दरम्यान कौन सी पुस्तक लिखी?
 (A) मेरा ध्येय (B) मेरा देश
 (C) मेरा संघर्ष (D) मेरा स्वप्न

विभाग - B

- निम्नलिखित 11 से 20 तक के प्रश्नों के प्रत्येक एक वाक्य में उत्तर लिखिए।
 प्रत्येक का 1 अंक है :

[10]

- 11) गांधीजी का अक्षरदेह प्रकाशित करनेवाला प्रकाशक बताइए।
 12) द्विमुखी शासन पद्धति अर्थात् क्या?
 13) खालसा नीति की शुरूआत किसने की?
 14) किस चार्टर एक्ट से कंपनी का व्यापारिक एकाधिकार खत्म हुआ?
 15) रेग्युलेटिंग एक्ट कब अमल में आया?

- 16) ठेकेदारी पद्धति यानि क्या?
- 17) भारत में योजना आयोग का आरंभ कब हुआ?
- 18) उग्रराष्ट्रवाद अर्थात् क्या?
- 19) द्वितीय विश्वयुद्ध का प्रारंभ वर्ष 1939 की किस तारीख को हुआ था?
- 20) गुट निरपेक्षता अर्थात् क्या?

विभाग - C

- निम्नलिखित 21 से 30 प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक हैं : [20]
- 21) विलियम बेन्टिक के न्याय विषयक सुधार बताइए।
  - 22) 1857 के संग्राम का तात्कालिक कारण बताइए।
  - 23) ज्योतिराव फुले के बारे में संक्षिप्त में लिखिए।
  - 24) स्वदेशी आंदोलन के तीन प्रमुख लक्षण लिखिए।
  - 25) 'दांडीयात्रा' समझाइए।
  - 26) बोस्टन-टी पार्टी बनाव समझाइए।
  - 27) संयुक्त राष्ट्र के उद्देश्य बताइए।
  - 28) शीतयुद्ध यानि क्या?
  - 29) आतंकवाद यानि क्या?
  - 30) समाचारपत्रों का सामाजिक महत्त्व स्पष्ट कीजिए।

विभाग - D

- निम्नलिखित 31 से 40 प्रश्नों के उत्तर मुद्दासर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं : [30]
- 31) भारत में पुर्तगाली इतिहास से संबंधित साधन-सामग्री पर टिप्पणी लिखिए।
  - 32) बक्सर के युद्ध की जानकारी दीजिए।

- 33) डलहौजी की खालसा नीति समझाइए।
- 34) भारत में किस प्रकार के आधुनिक उद्योग कहाँ शुरू किए गए?
- 35) स्वतंत्र भारत में शिक्षा के विकास का वर्णन कीजिए।
- 36) प्रतिधर्म सुधार यानि क्या?
- 37) प्रथम विश्वयुद्ध का तात्कालिक कारण कौन सा था?
- 38) माओ-त्से-तुंग के बारे में टिप्पणी लिखिए।
- 39) तानाशाही यानि क्या?
- 40) एंटीबायोटिक दवाओं से मानव जाति को क्या लाभ हुए?

अथवा

संचार माध्यम में टेलीविजन और रेडियो की भूमिका स्पष्ट कीजिए।

विभाग - E

- निम्नलिखित 41 से 46 प्रश्नों को विस्तारपूर्वक समझाइए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं :

[30]

- 41) 1857 के संग्राम के सैनिक कारणों की चर्चा कीजिए।
- 42) राजा राममोहन राय ने समाज सुधार के लिए कौन-कौन सी प्रवृत्तियाँ की थीं?

अथवा

आर्य समाज की प्रवृत्तियों की जानकारी दीजिए।

- 43) बंगभंग आंदोलन क्यों आरंभ हुआ? उसके मुख्य परिणामों की चर्चा कीजिए।
- 44) भारतीय स्वतंत्रता संघर्ष में सुभाषचंद्र बोस के सहयोग को स्पष्ट कीजिए।
- 45) फासीवादी विचारधारा की विशेषताएँ बताइए।

अथवा

राष्ट्रसंघ की स्थापना के उद्देश्य क्या थे?

- 46) संयुक्त राष्ट्र के मानवाधिकार घोषणा पत्र की चर्चा कीजिए।

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

029 (E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 5 sections and 46 questions.
- 2) Answer should be written according to the instructions only.
- 3) Start a new section on a new page.
- 4) Options are internal.

SECTION - A

■ Question Nos. 1 to 10 are multiple choice type questions. Select the correct answer from the options (A, B, C; D) and write them.

Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) Who was the Gujarati historian who did research on the Great Revolt of 1857?
(A) Maganlal Wakhatchand (B) Ramanlal Dharaiya
(C) Devendra Bhatt (D) Makarand Mehta
- 2) Who was the founder of Hyderabad state?
(A) Saadat Khan (B) Tipu Sultan
(C) Asaf Khan (D) Nizam-ul-Mulk
- 3) Who was the first Peshwa in the Maratha power?
(A) Shahu (B) Balaji Bajirao
(C) Bajirao-I (D) Balaji Vishwanath
- 4) When was the Supreme Court established in British India?
(A) 1750 AD (B) 1773 AD
(C) 1785 AD (D) 1800 AD

- 5) Whose assistance was taken to campaign Christianity in India?
(A) Governor (B) Police
(C) King (D) Soldiers
- 6) What was the main industry during British Rule?
(A) Carpentry (B) Shipping
(C) Horticulture (D) Weaving industry
- 7) Who established the 'Ram Krishna Mission'?
(A) Swami Ram Krishna (B) Swami Vivekananda
(C) Swami Dayanand Saraswati (D) Raja Ram Mohan Roy
- 8) Who was a 'moderate' leader?
(A) Annie Besant (B) Motilal Nehru
(C) Gopal Krishna Gokhale (D) Bal Gangadhar Tilak
- 9) Where did India conduct its first nuclear test?
(A) Bangalore (B) Pokhran
(C) Ahmedabad (D) Kutch
- 10) Which book did Hitler write during his prison days?
(A) My Aim (B) My Country
(C) My Struggle (D) My Dream

SECTION - B

■ Answer the following questions from 11 to 20 in one sentence.

Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) Which publisher published the collected works of Mahatma Gandhi?
- 12) What is Dual Administrative structure?
- 13) Who has started Khalsa Policy?
- 14) Which Charter Act ended the trading monopoly of the company?
- 15) When was Regulating Act implemented?
- 16) What is Mahalwari Settlement?
- 17) When was the Planning Commission established in India?

- 18) What is fanatic nationalism?
- 19) In 1939 on which day was the second world war started?
- 20) What is Non-Alignment?

SECTION - C

■ Answer the following questions from 21 to 30 in short. Each question carries 2 marks :

[20]

- 21) Describe the judicial reforms of William Bentinck.
- 22) Discuss immediate cause of the Revolt of 1857.
- 23) Write a short note on 'Jyotirao Phule'.
- 24) State three characteristics of Swadeshi Movement.
- 25) Explain the Dandi March.
- 26) Explain the Boston-Tea Party incident.
- 27) Describe objectives of United Nations.
- 28) What is Cold War?
- 29) What is Terrorism?
- 30) What is the significance of daily news journals in society?

SECTION - D

■ Answer the following questions from 31 to 40 to the point. Each question carries 3 marks :

[30]

- 31) Write a note on the sources of Portuguese history in India.
- 32) Give information on the battle of Buxar.
- 33) Explain the Khalsa Policy of Dalhausie.
- 34) Which type of different modern industries were started in India and where?
- 35) Describe the progress in the field of education in independent India.

- 36) What is Counter Reformation?
- 37) What was the immediate cause of the First World war?
- 38) Write about Mao-tse-Tung.
- 39) What is Dictatorship?
- 40) What is the benefit of antibiotic to human society?

OR

Explain the important role of radio and television in communication.

SECTION - E

- **Answer the following questions from 41 to 46 in detail. Each question carries 5 marks :**

[30]

- 41) Write a detailed note about the military causes of the revolt in 1857.
- 42) What activities did Raja Ram Mohan Roy do for social reformation?

OR

Give information about the Social activities of the "Arya Samaj".

- 43) Why was 'Bang bhang movement' started? Discuss its principal consequences.
- 44) Discuss the contribution of Subhash Chandra Bose in the Indian Freedom struggle.
- 45) Mention the salient features of fascism.

OR

What were the objectives of establishment of the League of Nations?

- 46) Explain the Declaration of Human Rights by United Nations.

This Question Paper contains 21 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 116965

046(GHE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ વિભાગ અને 49 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખો.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલ 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્ન માટે આપેલા ચાર વિકલ્પ (A, B, C, D) પૈકી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી તેનો જવાબ લખવો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [10]

- 1) નીચેનામાંથી કોનો સમાવેશ સંચાલનની એકપણ સંપાટીમાં થતો નથી.

- (A) નિરીક્ષક
- (B) જોબર
- (C) કામદાર
- (D) હિસાબી અધિકારી

- 2) વૈજ્ઞાનિક સંચાલન વિચારધારાના પ્રણેતા કોણ છે ?

- (A) લ્યુથર ગ્યુલિક
- (B) ફેડરીક ટેલર
- (C) હેનરી ફેયોલ
- (D) પીટર એફ. ડ્રકર

- 3) સફળ આયોજન માટેની પૂર્વશરત કઈ છે ?
- (A) સમયની લાંબી મુદત
(B) સમયની ઓછી મુદત
(C) વ્યવસ્થાતંત્ર
(D) પરિવર્તનશીલતા
- 4) માનવ સંબંધોને આધારે કુદરતી રીતે રચાયેલું માનવસંબંધોનું જાળું કયા નામે ઓળખાય છે ?
- (A) અવૈધિક વ્યવસ્થાતંત્ર
(B) રૈખિક વ્યવસ્થાતંત્ર
(C) વૈધિક વ્યવસ્થાતંત્ર
(D) શ્રેણિક વ્યવસ્થાતંત્ર
- 5) સંચાલનનું કયું કાર્ય અંકુશના જન્મદાતા તરીકે ઓળખાય છે ?
- (A) વ્યવસ્થાતંત્ર
(B) કર્મચારી વ્યવસ્થા
(C) દોરવણી
(D) આયોજન
- 6) ડિવિડન્ડ કઈ મૂડી પર ચૂકવાય છે ?
- (A) ભરપાઈ થયેલી મૂડી
(B) અધિકૃત મૂડી
(C) મંગાવેલી મૂડી
(D) કાર્યશીલ મૂડી

- 7) ઈક્વિટી અને દેવાનું યોગ્ય પ્રમાણ ધરાવતું મૂડીમાળખું એટલે .....
- (A) મૂડીમાળખું ઈષ્ટતમ
 (B) સરળ મૂડીમાળખું
 (C) કાર્યશીલ મૂડીમાળખું
 (D) પ્રમાણસર મૂડીમાળખું
- 8) ટ્રેઝરી બિલ ભારત સરકાર વતી કોણ બહાર પાડે છે ?
- (A) સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા
 (B) રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા
 (C) સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા
 (D) નાણાંકીય સંસ્થાઓ
- 9) બજારીય વિભાવનામાં કોણ કેન્દ્રસ્થાને હોય છે ?
- (A) પેદાશ
 (B) ઉત્પાદન
 (C) ગ્રાહક
 (D) નફો
- 10) ..... દિવસને આંતરરાષ્ટ્રિય કક્ષાએ દર વર્ષે ગ્રાહક અધિકાર દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.
- (A) 5 મી માર્ચ
 (B) 15 મી માર્ચ
 (C) 24 મી માર્ચ
 (D) 31 મી માર્ચ

વિભાગ - B

- પ્રશ્ન 11 થી 20 અતિટૂંક જવાબી પ્રશ્નો છે. તેનો જવાબ 1 થી 10 શબ્દોની મર્યાદામાં આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) મધ્ય સપાટી સંચાલન બીજા કયા નામથી ઓળખાય છે ?
- 12) એકમનું જીવનધ્યેય નક્કી કરતી યોજના કઈ છે ?
- 13) કયા વ્યવસ્થાતંત્રને લશ્કરી વ્યવસ્થાતંત્ર કહે છે ?
- 14) H.R.M. નું વિસ્તૃત રૂપ આપો.
- 15) શારીરિક જરૂરિયાતોમાં કઈ જરૂરિયાતોનો સમાવેશ થાય છે ?
- 16) જામીનગીરીઓ બહાર પાડી મૂડી ભંડોળ મેળવતી કંપનીએ કયા પ્રકારના શેર બહાર પાડવા જ પડે છે ?
- 17) ડિમટિરિયલાઈઝેશન (Dematerialisation) એટલે શું ?
- 18) મુંબઈ શેરબજારનો સ્કિન આધારિત વેપાર કયા નામથી ઓળખાય છે ?
- 19) શૂન્ય સપાટીવાળી વિતરણ વ્યવસ્થા એટલે શું ?
- 20) GST નું વિસ્તૃત રૂપ આપો.

વિભાગ - C

- નીચેના 21 થી 35 સુધીના ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો છે. તેનો જવાબ 30 શબ્દોની મર્યાદામાં આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[30]

- 21) સંચાલન એક કળા છે - સમજાવો.
- 22) હુકમની એકવાક્યતાનો સિદ્ધાંત જણાવો.
- 23) વૈધિક વ્યવસ્થાતંત્રની કોઈપણ ચાર લાક્ષણિકતાઓ જણાવો.

અથવા

ઉત્તરદાયિત્વ એટલે શું ? ઉદા. આપી સમજાવો.

- 24) તાલીમ અને વિકાસ વચ્ચેના તફાવતના બે મુદ્દા જણાવો.
- 25) કર્મચારીઓની પસંદગી માટે લેવાતી કસોટીઓના નામ જણાવો.
- 26) કર્મચારી કલ્યાણકારક પ્રવૃત્તિઓ અને સુવિધાઓમાં કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે ?
- 27) માસ્લોની જરૂરિયાતોનો અગ્રતાક્રમ આકૃતિ દ્વારા દર્શાવો.
- 28) અંકુશ એ રચનાત્મક પ્રવૃત્તિ છે - સમજાવો.
- 29) કુલ કાર્યશીલ મૂડી અને ચોખ્ખી કાર્યશીલ મૂડી વચ્ચે તફાવતના બે મુદ્દા સમજાવો.
- 30) નાણાંકીય બજારના સાધનો કયા કયા છે ?

અથવા

જામીનગીરીઓની ખરીદ-વેચાણ પ્રક્રિયામાં કરારનોંધ એટલે શું ?

- 31) બજાર પ્રક્રિયાની વેચાણ વિભાવના સમજાવો.
- 32) લેબલિંગના કોઈપણ ચાર કાર્યો જણાવો.
- 33) ટ્રસ્ટીશિપના સિદ્ધાંત અને ગ્રાહક સુરક્ષા વિશે નોંધ લખો.
- 34) WTO અને GATT નું વિસ્તૃત રૂપ આપો.
- 35) વૈશ્વિકીકરણની ચાર હકારાત્મક અસરો જણાવો.

વિભાગ - D

- નીચેના 36 થી 45 ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો છે. તેના 50 શબ્દોની મર્યાદામાં જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[30]

- 36) સંચાલનની તળ સપાટીના કાર્યો જણાવો.
- 37) માનવ સંસાધન સંચાલનનું મહત્વ જણાવો.

- 38) હેનરી ફેયોલે ઔદ્યોગિક સાહસની પ્રવૃત્તિઓને કયા છ ભાગમાં વહેંચી છે ?
સ્પષ્ટતા કરો.
- 39) સત્તા સોંપણી એટલે શું ? તેના મૂળતત્ત્વો દર્શાવતી આકૃતિ દોરો.
- 40) અવૈધિક વ્યવસ્થાતંત્રની છ લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો.
- 41) આયોજન અને અંકુશ વચ્ચેનો સંબંધ સ્પષ્ટ કરતા ત્રણ મુદ્દાની સમજૂતી લખો.
- 42) મૂડી માળખાને અસર કરતા આંતરિક પરિબલો સમજાવો.

અથવા

કાર્યશીલ મૂડીની લાક્ષણિકતાઓની ચર્ચા કરો.

- 43) શેરબજારનાં કોઈપણ છ કાર્યોની સમજ આપો.
- 44) જાહેરાતના કાર્યો (ભૂમિકા) સવિસ્તાર સમજાવો.

અથવા

વેચાણવૃદ્ધિની છ પ્રયુક્તિઓ ટૂંકમાં સમજાવો.

- 45) ધંધાકીય પર્યાવરણનું મહત્ત્વ સ્પષ્ટ કરો.

વિભાગ - E

- નીચેના 46 થી 49 સુધી વિસ્તૃત જવાબી પ્રશ્નો છે. તેના 100 શબ્દોની મર્યાદામાં જવાબ આપો.
દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[20]

- 46) આયોજનની પ્રક્રિયા સમજાવો.
- 47) ભરતી એટલે શું ? તેના બાહ્ય પ્રાપ્તિસ્થાનો સમજાવો. (કોઈ પણ ચાર)

અથવા

પસંદગીની પ્રક્રિયા ટૂંકમાં સમજાવો.

- 48) વૈધિક અને અવૈધિક માહિતી સંચારનો તફાવત જણાવો.
- 49) ગ્રાહક સુરક્ષાના કાયદા મુજબની ત્રિસ્તરીય તકરાર નિવારણ માટેની વ્યવસ્થા સમજાવો.

અથવા

ગ્રાહક સુરક્ષાના કાયદા મુજબ ગ્રાહકોના અધિકારો વર્ણવો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

046(H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्न पत्र में कुल पाँच विभाग हैं और 49 प्रश्न हैं।
- 2) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। विकल्प आंतरिक हैं।
- 3) प्रश्नों के दाहिनी ओर अंक दिए गए हैं।
- 4) प्रश्नों के साथ दी गई सूचनाओं के अनुसार ही उत्तर दीजिए।
- 5) नया विभाग नए पन्ने से आरंभ कीजिए।

विभाग -A

- निम्नलिखित 1 से 10 बहुविकल्प प्रकार के प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न के लिए दिए गए चार विकल्पों (A, B, C, D) में से सही विकल्प चुनकर उसका उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[10]

- 1) निम्न में से किनका संचालन के एक भी स्तर में समावेश नहीं होता है?
  - (A) निरीक्षक
  - (B) जॉबर
  - (C) श्रमिक
  - (D) हिसाबी अधिकारी
- 2) वैज्ञानिक संचालन के प्रणेता कौन हैं?
  - (A) ल्युथर ग्यूलिक
  - (B) फ्रेडरिक टेलर
  - (C) हेनरी फेयोल
  - (D) पीटर एफ. ड्रकर

- 3) सफल आयोजन के लिए पूर्व शर्त क्या है?
- (A) समय की दीर्घ अवधि
(B) समय की अल्प अवधि
(C) व्यवस्थातंत्र
(D) परिवर्तनशीलता
- 4) मानव संबंधों के आधार पर प्राकृतिक रूप से रचित मानव संबंधों के जाल को किस नाम से जाना जाता है?
- (A) अनौपचारिक व्यवस्थातंत्र
(B) रेखीय व्यवस्थातंत्र
(C) औपचारिक व्यवस्थातंत्र
(D) श्रेणिक व्यवस्थातंत्र
- 5) संचालन का कौन सा कार्य नियंत्रण के जन्मदाता के रूप में जाना जाता है?
- (A) व्यवस्थातंत्र
(B) कर्मचारी व्यवस्थातंत्र
(C) मार्गदर्शन
(D) आयोजन
- 6) डिविडन्ड कौन सी पूँजी पर चुकाया जाता है?
- (A) भरपाई हुई पूँजी
(B) अधिकृत पूँजी
(C) प्रार्थित पूँजी
(D) कार्यशील पूँजी
- 7) इक्विटी और ऋण की उचित मात्रावाला ढाँचा अर्थात्.....
- (A) अनुकूलतम पूँजी ढाँचा
(B) सरल पूँजी ढाँचा
(C) कार्यशील पूँजी ढाँचा
(D) प्रमाणानुसार पूँजी ढाँचा

- 8) भारत सरकार की ओर से ट्रेजरी बिल कौन निकालता है?
- (A) स्टेट बैंक ऑफ इण्डिया
 (B) रिज़र्व बैंक ऑफ इण्डिया
 (C) सेन्ट्रल बैंक ऑफ इण्डिया
 (D) वित्तीय संस्थाएँ
- 9) बाजारी धारणा में कौन केन्द्र (centre) स्थान में होता है?
- (A) उत्पाद
 (B) उत्पादन
 (C) ग्राहक
 (D) लाभ
- 10) ..... दिन को अन्तर्राष्ट्रीय स्तर पर प्रतिवर्ष ग्राहक अधिकार दिवस के रूप में मनाया जाता है।
- (A) 5 मार्च
 (B) 15 मार्च
 (C) 24 मार्च
 (D) 31 मार्च

विभाग - B

- प्रश्न 11 से 20 अति संक्षिप्त उत्तर वाले प्रश्न हैं। प्रश्नों के उत्तर 1 से 10 शब्दों की मर्यादा में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[10]

- 11) मध्य स्तर संचालन को दूसरे किस नाम से जाना जाता है?
- 12) इकाई का जीवन लक्ष्य निश्चित करनेवाली योजना कौन सी है?
- 13) किस व्यवस्थातंत्र को सैन्य व्यवस्थातंत्र कहते हैं?

- 14) H. R. M. का विस्तृत रूप दीजिए।
- 15) शारीरिक आवश्यकताओं में कौन सी आवश्यकताओं का समावेश होता है?
- 16) जामिनगिरी को निर्गमित करके पूँजी कोष प्राप्त करनेवाली कम्पनी को किस प्रकारके शेयर निर्गमित करने ही पड़ते हैं?
- 17) डिमटेरियलाइजेशन (Dematerialisation) अर्थात् क्या?
- 18) मुंबई अंश बाजार का स्क्रीन आधारित व्यापार कौन से नाम से जाना जाता है?
- 19) शून्य स्तर वाली वितरण व्यवस्था अर्थात् क्या?
- 20) GST का विस्तृत रूप दीजिए।

विभाग - C

- निम्नलिखित 21 से 35 संक्षिप्त उत्तरीय प्रश्नों के उत्तर 30 शब्दों की मर्यादा में लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक हैं :

[30]

- 21) संचालन एक कला है — समझाइए।
- 22) आदेश की एकरूपता का सिद्धान्त बताइए।
- 23) औपचारिक व्यवस्थातंत्र के कोई भी चार लक्षण लिखिए।

अथवा

उत्तरदायित्व अर्थात् क्या? उदाहरण देकर समझाइए।

- 24) प्रशिक्षण और विकास के बीच के अन्तर के दो मुद्दे लिखिए।
- 25) कर्मचारियों के चुनाव के लिए ली जानेवाली परीक्षाओं के नाम बताइए।

- 26) कर्मचारी कल्याणकारी प्रवृत्तियों और सुविधाओं में कौन सी सुविधाओं का समावेश होता है?
- 27) मास्लो की आवश्यकताओं का अग्रताक्रम को आकृति द्वारा दर्शाइए।
- 28) नियंत्रण रचनात्मक प्रवृत्ति है — समझाइए।
- 29) कुल कार्यशील पूँजी और शुद्ध कार्यशील पूँजी के बीच अन्तर के दो मुद्दे समझाइए।
- 30) द्रव्य बाजार के साधन कौन-कौन से हैं?

अथवा

जामिनगिरियों की क्रय-विक्रय प्रक्रिया में अनुबंध-पत्र (contract note) अर्थात् क्या?

- 31) बाजार प्रक्रिया की विक्रय धारणा समझाइए।
- 32) लेबलिंग के कोई भी चार कार्य बताइए।
- 33) ट्रस्टीशिप का सिद्धान्त तथा ग्राहक सुरक्षा के विषय में टिप्पणी लिखिए।
- 34) WTO और GATT का विस्तृत रूप दीजिए।
- 35) वैश्वीकरण के चार सकारात्मक प्रभाव बताइए।

विभाग - D

■ निम्नलिखित 36 से 45 संक्षिप्त उत्तरीय प्रश्नों के उत्तर 50 शब्दों की मर्यादा में लिखना है। प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं :

[30]

- 36) निम्न स्तर संचालन के कार्यों को बताइए।
- 37) मानव संसाधन संचालन का महत्त्व बताइए।

- 38) हेनरी फेयोल ने औद्योगिक साहस की प्रवृत्तियों को कौन से छः भागों में विभाजित किया है? स्पष्ट कीजिए।
- 39) अधिकार सौंपने का अर्थ एवं इसके मूल तत्त्व दर्शाती आकृति बनाइए।
- 40) अनौपचारिक व्यवस्थातंत्र के छः लक्षण समझाइए।
- 41) आयोजन और नियंत्रण के बीच का संबंध स्पष्ट करते हुए तीन मुद्दे समझाइए।
- 42) पूँजी ढाँचे को प्रभावित करने वाले आन्तरिक तत्त्वों को समझाइए।

अथवा

कार्यशील पूँजी के लक्षण समझाइए।

- 43) अंश बाजार के कोई भी छः कार्य समझाइए।
- 44) विज्ञापन के कार्य/भूमिका को सविस्तार समझाइए।

अथवा

विक्रय वृद्धि की छः तकनीकें संक्षिप्त में समझाइए।

- 45) व्यावसायिक पर्यावरण का महत्त्व स्पष्ट कीजिए।

विभाग - E

- निम्नलिखित 46 से 49 विस्तृत उत्तरवाले प्रश्न हैं। प्रत्येक उत्तर 100 शब्दों की मर्यादा में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं :

[20]

- 46) आयोजन की प्रक्रिया समझाइए।
- 47) भर्ती अर्थात् क्या? उनके ब्राह्म्य प्राप्ति स्थान समझाइए (कोई चार)।

अथवा

चयन की प्रक्रिया संक्षिप्त में समझाइए।

- 48) औपचारिक एवं अनौपचारिक सूचना संचार के अन्तर समझाइए।
- 49) ग्राहक सुरक्षा के कानून के अनुसार त्रि-स्तरीय विवाद निवारण की व्यवस्था को समझाइए।

अथवा

ग्राहक सुरक्षा के कानून के अनुसार ग्राहकों के अधिकारों का वर्णन कीजिए।

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

046(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains Five sections and total 49 questions.
- 2) All questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Figures to the right side indicate full marks for the questions.
- 4) Answers should be written according to the instructions only.
- 5) Start new section on a new page.

SECTION - A

- Question nos. from 1 to 10 are multiple choice questions. Each question contains four options. Select the correct one from the options (A, B, C, D) and rewrite. Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) Which of the following is not included in any of the level of management?
  - (A) Supervisor
  - (B) Jobber
  - (C) Workers
  - (D) Accountants
- 2) Who is the promoter of scientific management?
  - (A) Luther Gulick
  - (B) Fredrick Taylor
  - (C) Henry Feyol
  - (D) Peter F. Drucker

- 3) What is precondition for successful planning?
- (A) Long term
  - (B) Short term
  - (C) Organisation
  - (D) Flexibility
- 4) The Network framed naturally by human relations is called
- (A) Informal organisation
  - (B) Linear organisation
  - (C) Formal organisation
  - (D) Matrix organisation
- 5) Which function of management is known as father of controlling?
- (A) Organisation
  - (B) Staffing
  - (C) Directing
  - (D) Planning
- 6) From which capital is dividend paid?
- (A) Paid up capital
  - (B) Authorised capital
  - (C) Called up capital
  - (D) Working capital

- 7) Capital structure having proper ratio of equity and debt means
- (A) Optimum capital structure
  - (B) Simple capital structure
  - (C) Working capital structure
  - (D) Equilibrium capital structure
- 8) Who issues treasury bills on behalf of Indian Government?
- (A) State Bank of India
  - (B) Reserve Bank of India
  - (C) Central Bank of India
  - (D) Financial Institution
- 9) In marketing management _____ is at the centre.
- (A) product
  - (B) production
  - (C) customer
  - (D) profit
- 10) Every year _____ day is celebrated as World Consumer Rights Day.
- (A) 5th March
  - (B) 15th March
  - (C) 24th March
  - (D) 31st March

SECTION - B

- Question nos. from 11 to 20 are very short answer type questions. Answer each of them in about 1 to 10 words. Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) What is other name of middle level of management?
- 12) Which plan determines the objectives of business?
- 13) Which organisation is called army organisation?
- 14) Give full form of H. R. M.
- 15) Which needs are included in Physiological needs?
- 16) Which type of shares must be issued by a company procuring capital fund by issuing securities?
- 17) What is dematerialisation?
- 18) By which name screen based trading of Bombay Stock Exchange is known?
- 19) What do you mean by zero level distribution system?
- 20) Give full form of GST.

SECTION - C

- Question nos. from 21 to 35 are short answer type questions. Answer each of them in about 30 words. Each question carries 2 marks :

[30]

- 21) Management is an art — Explain.
- 22) Explain the Principle of Unity of Command.
- 23) Mention any four characteristics of formal organisation.

OR

Explain the meaning of Accountability with suitable example.

- 24) State any two points of difference between Training and Development.
- 25) Mention the names of various types of tests conducted for selection process of employees.
- 26) Which activities are included in employees welfare activities and amenities?
- 27) Mention the Maslow's hierarchy of needs with the help of a diagram.
- 28) Controlling is a constructive activity — Explain.
- 29) Explain any two points of difference between Gross working capital and Net working capital.
- 30) What are the instruments of money market?

OR

What is meant by contract note in the purchase-sales procedure of securities?

- 31) Explain the selling concept in marketing.
- 32) State any four functions of Labelling.
- 33) Write a note on the Principle of Trusteeship and Consumer protection.
- 34) Give full forms of WTO and GATT.
- 35) State any four positive effects of Globalisation.

SECTION - D

- Question nos. from 36 to 45 are short answer type questions. Answer each of them in about 50 words. Each question carries 3 marks :

[30]

- 36) State functions performed at the bottom level management.
- 37) Discuss the importance of Human Resource Management.
- 38) Into which six parts Henry Fayol divided his entrepreneur activities? Clarify.
- 39) What is delegation of authority? State its elements with the help of a diagram.
- 40) Describe six characteristics of informal organisation.
- 41) Explain any three points of the relation between Planning and Controlling.
- 42) Discuss the internal factors affecting the capital structure.

OR

Discuss characteristics of working capital.

- 43) Explain any six functions of share market.
- 44) Explain in detail role of advertisement.

OR

Explain in brief any six sales promotion techniques.

- 45) Explain the importance of business environment.

SECTION - E

- Question nos. from 46 to 49 are long answer type questions. Answer each of them in about 100 words. Each question carries 5 marks :

[20]

- 46) Explain process of planning.
- 47) What is recruitment? Explain the external sources of recruitment (Any Four).

OR

Explain Selection Procedure.

- 48) Distinguish between Formal and Informal communication.
- 49) Explain the 3 tier dispute settlement system according to Consumer Protection Act.

OR

Explain the rights of consumers according to the Consumer Protection Act.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 102490

058(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ વિભાગ અને 54 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નોની સામે લખેલા અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા પ્રશ્ન નં. 1 થી 15 બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરીને લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[15]

- 1) પ્રાચીન ગ્રીક ભાષાના ગ્રંથોમાં કોના વર્ણનો જોવા મળતા હતા ?
(A) દેવી દેવતાઓના (B) ભગવાન ઈશુના
(C) દલાઈ લામાના (D) પયગમ્બરના
- 2) નીચેનામાંથી અર્વાચીન યુગનું લક્ષણ જણાવો.
(A) શબ્દ પ્રામાણ્ય (B) અનુભવ પ્રામાણ્ય
(C) તર્ક પ્રામાણ્ય (D) વિચાર પ્રામાણ્ય
- 3) ભારતમાં ઇન્ટરનેટનું આગમન કયા વર્ષમાં થયું ?
(A) 1995 (B) 1998
(C) 1999 (D) 1997
- 4) દેશમાં મતદારચાટ્ટી માટેની મોજણી એ કયા પ્રકારનો સર્વે છે?
(A) સેન્સસ સર્વે (B) સેમ્પલ સર્વે
(C) રેન્ડમ સર્વે (D) નમૂનાનો સર્વે

- 5) જિલ્લામાં વિકેન્દ્રીત આયોજનની જવાબદારી કયા અધિકારી સંભાળે છે ?
 (A) જિલ્લા વિકાસ અધિકારી (B) કલેક્ટર
 (C) જિલ્લા પંચાયતના પ્રમુખ (D) જિલ્લા આયોજન અધિકારી
- 6) ગાંધીજીએ હરિજનપત્રમાં કયા મથાળા હેઠળ ગરીબી અંગેના લેખો લખ્યા ?
 (A) ગરીબી હટાવો (B) ગરીબી અને સમાજ
 (C) મરજિયાત ગરીબી (D) ગરીબી અને રાજકારણ
- 7) રાજનીતિ અને ધર્મનો સમન્વય કરવાનું કામ કોણે કર્યું હતું ?
 (A) ગાંધીજી (B) સરદાર પટેલ
 (C) જવાહરલાલ નહેરુ (D) ગોપાલકૃષ્ણ ગોખલે
- 8) 1942 માં ભારતમાં કયું આંદોલન થયું હતું ?
 (A) અસહકારનું આંદોલન (B) મીઠાનો સત્યાગ્રહ
 (C) હિંદ છોડો આંદોલન (D) ચંપારણનો સત્યાગ્રહ
- 9) વલ્લભભાઈ પટેલને સરદારનું બિરુદ કયા સત્યાગ્રહ વખતે આપવામાં આવ્યું હતું ?
 (A) બારડોલી સત્યાગ્રહ (B) ખેડાનો સત્યાગ્રહ
 (C) ચંપારણનો સત્યાગ્રહ (D) મીઠાનો સત્યાગ્રહ
- 10) રોબર્ટ કલાઈવને અમીચંદે કયા યુદ્ધમાં મદદ કરી હતી ?
 (A) પાણીપતના યુદ્ધમાં (B) કલકત્તાના યુદ્ધમાં
 (C) મદ્રાસના યુદ્ધમાં (D) પ્લાસીના યુદ્ધમાં
- 11) માનવ વિકાસ અહેવાલ દર વર્ષે કોણ જાહેર કરે છે ?
 (A) અમેરિકા (B) યુનિસેફ
 (C) સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘ (D) ઓસ્ટ્રેલિયા
- 12) આંતર રાષ્ટ્રીય અદાલત કયા શહેરમાં આવેલી છે ?
 (A) હેગ (B) પેરિસ
 (C) દિલ્હી (D) હેમ્બર્ગ

- 13) નીચેનામાંથી કયો દેશ વિટો સત્તા ધરાવતો નથી ?
 (A) અમેરિકા (B) રશિયા
 (C) બ્રિટન (D) પાકિસ્તાન
- 14) સમાજવાદી વિચારધારાનો પ્રમુખ ગ્રંથ કયો છે ?
 (A) દાસ કેપીટલ (B) અન ટુ ધી લાસ્ટ
 (C) સત્યના પ્રયોગો (D) ગીતાંજલી
- 15) ચિપકો આંદોલનના પ્રણેતા કોણ હતા ?
 (A) મહાત્મા ગાંધી (B) સરદાર પટેલ
 (C) સુંદરલાલ બહુગુણા (D) અન્ના હજારે

વિભાગ - B

નીચે આપેલા પ્રશ્ન નં. 16 થી 30 અતિ ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [15]

- 16) ભગવાન ઈશુનો જન્મ ક્યા થયો હતો ?
- 17) ચીનના પ્રવાસ દરમ્યાન માર્કોપોલોએ કયું પુસ્તક બહાર પાડ્યું હતું ?
- 18) કમ્પ્યુટરને યાસિન દલાલે કોની સાથે સરખાવ્યું છે ?
- 19) માન્યતા અને મૂલ્યો અંગેની માહિતી કયા પ્રકારની માહિતી ગણાય ?
- 20) કુદરતી આફત વખતે કરવામાં આવતું આયોજનને કેવા આયોજન માં સમાવી શકાય ?
- 21) ટ્રસ્ટીપણાનો સિદ્ધાંત કઈ પ્રથા ના મૂળમાં પ્રહાર કરે છે ?
- 22) ચંપારણનો સત્યાગ્રહ કઈ પ્રથા સામે હતો ?
- 23) કરેંગે યા મરેંગે નો મંત્ર કોણે આપ્યો હતો ?
- 24) ગાંધીજીએ દક્ષિણ આફ્રિકામાં કયા આશ્રમની સ્થાપના કરી હતી ?
- 25) ભારત સાર્વભોમ પ્રજાસત્તાક રાજ્ય ક્યારે બન્યું ?

- 26) કલકત્તામાં સૌ પ્રથમ કન્યાશાળા કોણે શરૂ કરી હતી ?
- 27) પરિવર્તન કેવા પ્રકારનું હોવું જોઈએ ?
- 28) વિશ્વ માનવ અધિકારોની ઘોષણા ક્યારે કરવામાં આવી હતી ?
- 29) સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘની સ્થાપના વખતે કેટલા રાજ્યો જોડાયા હતા ?
- 30) પૃથ્વીને હૂંફાળી રાખવા કુદરતે કયા વાયુઓનું આવરણ બનાવ્યું છે ?

વિભાગ - C

■ નીચે આપેલા પ્રશ્ન નંબર 31 થી 42 ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો છે. દરેકના 2 ગુણ છે.

[24]

- 31) ધર્મયુદ્ધ શા માટે અને કોણે શરૂ કરાવ્યા હતાં ?
- 32) રોમન સામ્રાજ્યમાં કોન્સ્ટેન્ટીનોપલ શહેર વ્યૂહાત્મક વેપારી મથક શા માટે ગણાતું ?

અથવા

બૌદ્ધિક સંપત્તિમાં કઈ કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે ?

- 33) ઈ-મેઈલ એટલે શું ? તેનો અગત્યનો ઉપયોગ જણાવો.
- 34) આયોજનના બે સામાજિક હેતુઓ જણાવો.
- 35) મિશ્ર આયોજન એટલે શું ? ટૂંકમાં સમજાવો.
- 36) યંત્રની મર્યાદા વિશે ગાંધીજીએ શું વિચાર રજૂ કર્યો છે ?
- 37) સાર્વભોમ સત્તાનો અર્થ ટૂંકમાં લખો.
- 38) ધંધાદારી મંડળો એટલે શું ? બે ઉદાહરણ આપો.
- 39) ઉદારીકરણને ટૂંકમાં સમજાવો.

અથવા

ખાનગીકરણ કોને કહેવાય ?

- 40) ઉપભોક્તાવાદ એટલે શું ?

અથવા

જીવન ધોરણ સૂચક આંક કોને કહેવાય ?

41) સોક્રેટીસની ભણાવવાની પદ્ધતિ કેવી હતી ?

42) ટોલ્સ્ટોયે સામાજિક સમસ્યાના ઉકેલ માટે કયો ત્રિસૂત્રી કાર્યક્રમ આપ્યો હતો ?

વિભાગ - D

■ નીચે આપેલા પ્રશ્ન નં. 43 થી 49 સુધીના પ્રશ્નોના માંગ્યા મુજબ ઉત્તર લખો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[21]

43) નવજાગૃતિ એટલે શું ? તેની શરૂઆત ક્યારે થઈ ?

44) મોબાઈલ ફોનની ત્રણ વિશેષતાઓ જણાવો.

અથવા

ટેલિવિઝનથી થતા કોઈપણ ત્રણ ફાયદા જણાવો.

45) જિલ્લા આયોજન મંડળમાં કયા કયા સભ્યોનો સમાવેશ થાય છે ?

અથવા

આર્થિક આયોજનના મુખ્ય ચાર હેતુઓ જણાવી કોઈપણ એક વિશે ટૂંકમાં સમજાવો.

46) માટી ઉદ્યોગ વિશે ટૂંકનોંધ લખો.

47) ગાંધીજીએ અસહકારનું આંદોલન કેમ સ્થગિત કર્યું ?

48) ડૉ. વેરિયર આદિવાસીઓના પરમ મિત્ર હતા. સમજાવો.

અથવા

દક્ષિણ આફ્રિકાના સત્યાગ્રહમાં સ્ત્રીઓનું યોગદાન ટૂંકમાં લખો.

49) જંગલો શાથી નાશ પામી રહ્યા છે ?

વિભાગ - E

■ નીચે આપેલા પ્રશ્ન નંબર 50 થી 54 ના મુદ્દાસર ઉત્તર આપો. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે. [25]

50) ભારતના ચાર મહાનગરોનો વિસ્તાર, વસ્તી અને શિક્ષણનું પ્રમાણ દર્શાવતું કોષ્ટક બનાવો.

અથવા

ગ્રામીણ વસ્તીને લગતું ખેતી વિષયક કોષ્ટક બનાવો.

51) આંતરરાષ્ટ્રીય અર્થવ્યવસ્થાની અસરથી થતા ગેરલાભો ટૂંકમાં ચર્ચો.

52) રાષ્ટ્રીય માનવ અધિકાર પંચની રચના અને કાર્યો જણાવો.

53) ગાંધીજીને બાળપણમાં સર્વધર્મ સમભાવના સંસ્કારો કેવી રીતે મળ્યા હતા ?

54) ઓઝોનના સ્તરને નુકશાન કરતા કારણો જણાવી ઓઝોનસ્તર તૂટે તો કેવું નુકશાન થાય ? તે લખો.

અથવા

રીયો પૃથ્વી પરિષદની આશાસ્પદ સિદ્ધિએ લખો.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 103478

060(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ છ વિભાગ અને 48 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નોની સામે લખેલા અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરી લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [10]

- 1) નર્મદા યોજનાથી ગુજરાતનાં કેટલાં ગામડાની પીવાના પાણીની તંગી કાયમી દૂર થશે ?
(A) 4720 (B) 5270
(C) 6720 (D) 7620
- 2) ગુજરાતમાં જમીન સંરક્ષણ કેન્દ્ર ક્યાં આવેલું છે ?
(A) રાધનપૂર (B) વાસદ
(C) અંકલેશ્વર (D) ભાવનગર
- 3) જમીનનો 2.5 સે.મી. થર તૈયાર થતાં કેટલા વર્ષ લાગે છે ?
(A) 80 થી 100 (B) 200 થી 300
(C) 500 થી 600 (D) 800 થી 1000
- 4) અળસિયા ઉછેર પદ્ધતિને અંગ્રેજીમાં શું કહે છે ?
(A) વર્મીખાતર (B) વર્મીકલ્ચર
(C) વર્મી કમ્પોઝ્ટ (D) સેન્દ્રિય ખાતર
- 5) ભૂકી રૂપી દવા છાંટવાના સાધનને શું કહે ?
(A) પંપ (B) સ્પ્રેયર
(C) ડસ્ટર (D) પેડલ પંપ

- 6) કુવામાંથી પાણી કાઢી જે સિંચાઈ કરવામાં આવે તે કયું સિંચન કહેવાય ?
- (A) જળ સિંચન (B) કારેજ સિંચન
(C) ઉદ્રવહન સિંચન (D) નિતાર સિંચન
- 7) કઈ ઔષધીય વનસ્પતિના ગુંદરનો ઉપયોગ ઔષધ તરીકે થાય છે ?
- (A) સોનામુખી (B) કુંવાર પાહું
(C) ગૂગળ (D) કરિયાતું
- 8) આંબાનું વૈજ્ઞાનિક નામ શું છે ?
- (A) અલોન (B) મેન્છફેરા ઈન્ડિકા
(C) મુસાસ્ય (D) ક્લોરો ફાયરમ
- 9) ચીકુનું મૂળ વતન કયું છે ?
- (A) ભારત (B) શ્રીલંકા
(C) ચીન (D) અમેરિકા
- 10) સીતાફળનો વિકાસ કેવો થાય છે ?
- (A) ધીમો (B) મધ્યમ
(C) ઝડપી (D) અતી ઝડપી

વિભાગ - B

નીચેના 11 થી 20 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબ એક વાક્યમાં આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) ચીકુની ભેટકલમ માટે કયો મૂળકાંડ વપરાય છે ?
- 12) કયા ખડકમાંથી બનેલી જમીન વધુ ફળદ્રુપ હોય છે ?
- 13) ડી.એ.પી.માં કેટલા ટકા ફોસ્ફરસ હોય છે ?
- 14) અલ્ક જમીન સુધારવા માટે કયું તત્ત્વ વપરાય છે ?
- 15) જમીન રસમાં કયા આયનો હોય છે ?
- 16) સૂકી ખેતીની વ્યાખ્યા આપો.
- 17) બળિયાનો રોગ કયા પાકમાં થાય છે ?
- 18) પપૈયાના પાકને કેવું હવામાન અનુકૂળ છે ?
- 19) બ્રીડર બીજની શુદ્ધતા કેટલી હોય છે ?
- 20) બસરાઈ જાત કયા પાકની છે ?

વિભાગ - C

- નીચેના 21 થી 32 સુધીના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[24]

21) કીટકની દેહ રચના જણાવો

અથવા

ખેતીમાં ઉપયોગી ચાર કીટકનાં નામ જણાવો.

22) ભૂકી સ્વરૂપે દવા છાંટવાના બે સાધનોના નામ આપો.

23) કોતર ધોવાણના કુલ પ્રકાર જણાવી, ગમે તે બે લખો.

24) સજીવ ખેતીના કોઈપણ ચાર સિદ્ધાંત લખો.

25) નર્મદા ગુજરાતની જીવાદોરી સમાન છે. - સમજાવો.

26) ફળમાંથી બનાવવામાં આવતી વાનગીઓ જણાવો.

27) સોનામુખી ઔષધીના ઔષધીય ઉપચારના ચાર મુદ્દા લખો.

અથવા

ગૂગળની ઉપયોગીતા જણાવો.

28) આરોગ્યની દૃષ્ટિએ આમળાની ઉપયોગિતા જણાવો.

29) મિશ્રપાક એટલે શું ?

30) ફળઝાડમાં દવા છાંટવા પેડલ સ્પ્રેયરનો ઉપયોગ જણાવો.

અથવા

પ્રવાહી દવા છાંટવાના ચાર સાધનો જણાવો.

31) જમીનની ફળદ્રુપતા વધારવાના ચાર ઉપાયો જણાવો.

32) ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી દ્વારા તૈયાર કરેલ આંબાની જાત લખો.

વિભાગ - D

- નીચેના આપેલા 33 થી 42 પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[30]

33) જામ અને જેલીનો તફાવત જણાવો.

34) વનસ્પતિમાં રોગો ફેલાવતા રોગ વાહકો જણાવો.

35) આમળામાં આવતા રોગ-કીટકોના નામ જણાવો.

અથવા

આમળાનું ઔષધીય અને આહારની દૃષ્ટિએ મહત્ત્વ જણાવો.

- 36) નર્મદા સિંચાઈ યોજનાના છ લાભ જણાવો.
 37) પપૈયાની લેટેક્ષ કાઢવાની રીત સમજાવો.
 38) જમીનની ફળદ્રુપતાને અસર કરતાં છ પરિબલો જણાવો.
 39) જઠર વિષ અને સ્પર્શ વિષનો તફાવત જણાવો.

અથવા

સિન્થેટિક પાપરેથ્રોઈડ યુપની કીટનાશી દવાઓ ખેડૂતોમાં લોકપ્રિય કયા કારણોથી થઈ સમજાવો.

- 40) કમ્પોસ્ટ ખાતરના છ લાભ જણાવો.
 41) સૂકી ખેતીને સફળ બનાવવાના છ ઉપાયો લખો.
 42) નેપસેક સ્પ્રેયર ખેડૂતોમાં ખૂબ પ્રચલિત બન્યા છે, કારણ આપી સમજાવો.

વિભાગ - E

નીચે આપેલા 43 થી 46 પ્રશ્નોના માંગ્યા મુજબ જવાબ આપો. દરેકના 4 ગુણ છે.

[16]

- 43) આહારની દૃષ્ટિએ કેળાનું મૂલ્ય સમજાવો.
 44) પાક સંરક્ષક દવાના ઉપયોગ પહેલાં લેવાની કાળજીનાં મુદ્દા જણાવો.
 45) 3 હેક્ટરના બાજરી પાકમાં હેક્ટરે 40 કિ.ગ્રા. નાઈટ્રોજન અને 30 કિ.ગ્રા. ફોસ્ફરસ તંત્ર આપવું છે. તો બજારમાંથી યુરીયા અને સિંગલ સૂપર ફોસ્ફેટ કેટલા કિ.ગ્રા. ખરીદવું પડે ?

અથવા

8 હેક્ટર ઘઉંનાં પાકને પાયાના ખાતર તરીકે પ્રતિ હેક્ટરે 60 કિ.ગ્રા. નાઈટ્રોજન અને 50 કિ.ગ્રા. ફોસ્ફેટ તેમજ પૂર્તિ ખાતર તરીકે 30 કિ.ગ્રા. નાઈટ્રોજન આપવા કેટલા પ્રમાણમાં એમોનિયમ સલ્ફેટ અને સિંગલ સૂપર ફોસ્ફેટ જોઈએ ?

- 46) બીજની વ્યાખ્યા આપી બીજ શુદ્ધતાનાં હેતુઓ જણાવો.

વિભાગ - F

નીચેના 47 થી 48 સુધીના પ્રશ્નોના માંગ્યા મુજબ જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[10]

- 47) ફળ પરિક્ષણની વ્યાખ્યા આપી, ફળ પરીક્ષણના લાભ જણાવો.
 48) જમીન ધોવાણના કારણોની યાદી કરી કોઈપણ પાંચ કારણો વિશે સમજાવો.

અથવા

કોન્ટૂર પાળા એટલે શું ? કોન્ટૂર પાળા તુટવાના કારણો મુદ્દાસર આપો.

--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100448

068(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 49 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નોની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરીને લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) પ્રથમ નંબરનું પોષકતત્વ ગણવામાં આવે છે.
  - (A) કાર્બોદિતો
  - (B) પ્રોટીન
  - (C) ચરબી
  - (D) ક્ષારો
- 2) શરીર પીળુ પડી જાય છે.
  - (A) કમળો
  - (B) પથરી
  - (C) ડાયાબીટીસ
  - (D) સ્કર્વી
- 3) પીળા શાકભાજી અને ફળોમાંથી કયું વિટામીન મળે છે ?
  - (A) ફોલીક એસિડ
  - (B) રાયબોફલેવીન
  - (C) થાયમીન
  - (D) વિટામીન કેરોટીન સ્વરૂપજ

- 4) સ્ત્રીના ભરણપોષણનો કાયદો કઈ સાલમાં ઘડવા માં આવ્યો ?
- (A) 1980
(B) 1973
(C) 1976
(D) 1990
- 5) કયો રોગ બી પરકસીસ નામના જીવાણુથી થાય છે ?
- (A) ઉટાંટીયુ
(B) પોલીયો
(C) બાળ લકવા
(D) ડિપ્થેરીયા
- 6) કેરોટીન ની શોધ કયા વૈજ્ઞાનિકે કરી ?
- (A) વુડવર્ઝ
(B) ડાર્વિન
(C) ન્યૂટન
(D) વેકન રોડર
- 7) કયો દિવસ રાષ્ટ્રીય ગ્રાહક સુરક્ષા દિન તરીકે ઉજવાય છે ?
- (A) 24 ડિસેમ્બર
(B) 26 જાન્યુઆરી
(C) 1 ડિસેમ્બર
(D) 14 ઓગસ્ટ
- 8) ફણગાવેલા કઠોળમાંથી કયું તત્વ વધારે મળે છે ?
- (A) વિટામીન ડી
(B) વિટામીન કે
(C) વિટામીન સી
(D) વિટામીન ઈ

- 9) દહેજ પ્રતિબંધક ધારો કઈ સાલમાં અસ્તિત્વમાં આવ્યો છે ?
- (A) 1955
(B) 1961
(C) 1976
(D) 1970
- 10) ગરીબ વર્ગના મોટા ભાગના બાળકોમાં કયો રોગ જોવા મળે છે ?
- (A) મેડક ચર્મ
(B) પાંડુરોગ
(C) પેલાગ્રા
(D) અસ્થિરોગ

વિભાગ - B

- નીચે આપેલા 11 થી 20 પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. જેના ઉત્તર એક વાક્યમાં લખો.
દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) સ્વામી સચ્ચિદાનંદના મતે બાળકના જન્મોત્સવની ઉજવણી કેવી રીતે થવી જોઈએ ?
- 12) 12 થી 18 વર્ષનો સમયગાળો કઈ અવસ્થા તરીકે ઓળખાય છે ?
- 13) ધ્યાન એટલે શું ?
- 14) બાળકની મુખ્ય માનસિક જરૂરિયાતો કઈ કઈ છે ?
- 15) લગ્ન એટલે શું ?
- 16) આધુનિક પદ્ધતિમાં રસોડામાં ધુમાડિયાનું મહત્વ છે, સમજાવો.
- 17) દર્દીના ઓરડા માં પ્રકાશની કેવી વ્યવસ્થા હોવી જોઈએ ?
- 18) કોથમીર માંથી કયું વિટામીન મળે છે ?
- 19) ક્રિયન ગાર્ડનિંગ એટલે શું ?
- 20) ટેનિન નો રંગ લોખંડના સંપર્કમાં આવતા કેવો બને છે ?

વિભાગ - C

■ નીચે આપેલા 21 થી 35 પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[30]

- 21) શાકભાજી માં કયા કયા પોષક તત્ત્વો રહેલા છે ?
- 22) ખાદ્યપદાર્થને લાંબા સમય સુધી સાચવવા શું કરશો ?
- 23) બેન્કમાંથી નાણાં કઈ કઈ રીતે ઉપાડી શકાય છે ?
- 24) અંદાજ પત્રક એટલે શું ?
- 25) ગુજરાતમાં જોવા લાયક સ્થળોના નામ ની યાદી બનાવો.
- 26) લગ્નની વિધિ કેટલા પ્રકારે કરવામાં આવે છે ?
- 27) જાતીય જ્ઞાન બાળકને કઈ રીતે આપવામાં આવે છે ?
- 28) ઘર સફાઈ માટેના સાધનોની યાદી તૈયાર કરો.
- 29) ઉર્જા બચતના મુખ્ય સાધનો કયા કયા છે ?
- 30) ઓઈલીંગ થી થતા લાભ જણાવો.
- 31) શહેરમાં પોતાનું રહેઠાણ ક્યાં પસંદ કરશો ?
- 32) આર્થિક ઉપાર્જન માટે ગૃહિણી શું શું કરી શકે છે ?
- 33) યોગાસનના મુખ્ય ત્રણ ફાયદાઓ લખો.
- 34) આઈ.એસ.આઈ. માર્ક ની શરૂઆત કઈ સાલમાં થઈ ?
- 35) કયા સંજોગોમાં બાળક પૂરતો પ્રેમ પામી શકતું નથી ?

વિભાગ - D

■ નીચેના 36 થી 43 સુધીના પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[24]

- 36) પ્રોટીનના પ્રાણીજન્ય પ્રાપ્તિસ્થાનો જણાવો.

- 37) પ્રોટીનના કાર્યો જણાવો.
- 38) એમિનો એસિડ કેટલા છે ? અને વિટામીન ડી ના પ્રાપ્તિસ્થાનો લખો.
- 39) સેલ્યુલોઝ આપણને શેનામાંથી મળે છે ?
- 40) મેડક્યર્મ વિશે લખો.
- 41) તળવાની બે પ્રકારો વિશે લખો અને સાથે સાથે વાનગીના નામ લખો.
- 42) આથો લાવેલા આહાર શા માટે લેવા જોઈએ ?
- 43) શાકભાજી નો ઉપયોગ શા માટે વધારે કરવો જોઈએ ?

વિભાગ - E

- નીચેના 44 થી 47 સુધીના પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. દરેકના 4 ગુણ છે.

[16]

- 44) ખાદ્યપદાર્થો બગડવાના કારણો જણાવો.

અથવા

ગૃહવ્યવસ્થા વખતે ગૃહિણીએ કઈ-કઈ બાબતો ધ્યાનમાં રાખવાની હોય છે ?

- 45) બચત કઈ-કઈ રીતે કરવામાં આવે છે ?

અથવા

ભારતીય જીવન વીમા નિગમની જુદી જુદી યોજનાઓના નામ આપો.

- 46) લગ્નના હેતુઓ કયા કયા છે ?

- 47) રસોડામાં સલામતી વિશે લખો.

વિભાગ - F

- નીચે આપેલા 48 અને 49 વિસ્તારપૂર્વક જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[10]

- 48) ગૃહવિજ્ઞાન શિક્ષણની જરૂરિયાત શા માટે છે ? તે જણાવો.

અથવા

અંદાજ પત્રકમાં કઈ કઈ બાબતો ધ્યાનમાં રાખવી જરૂરી છે ?

49) ગૃહસજાવટ એટલે શું ? તેનું મહત્વ લખો.

અથવા

સુશોભનમાં સહાયક તત્વોના નામ આપી યાદી તૈયાર કરી થોડી સમજ આપો.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100173

076(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નોની સૂચના પ્રમાણે જવાબો લખવા.
- 4) પ્રશ્નોની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવાનો છે.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરીને લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે. [10]

- 1) છાપકામ પુરુ થયા બાદ કાપડ ને કેટલા તાપમાને સુકવવામાં આવે છે ?
(A) 20° (B) 40°
(C) 60° (D) 80°
- 2) ઈ.સ. પૂર્વે કઈ સાલમાં ગળીનો રંગ તરીકે ઉપયોગ થતો હતો ?
(A) 25 (B) 35
(C) 45 (D) 55
- 3) અમેરિકન કપાસની ગાંસડીનું વજન કેટલા કિલોગ્રામ હોય છે ?
(A) 180 (B) 225
(C) 325 (D) 280

- 4) રેયોન રેસાની શોધ કયા વૈજ્ઞાનિકે કરી હતી ?
 (A) બેવન (B) માર્ક્સ
 (C) હેનરી (D) પી.સી. રોય
- 5) રૅટિયા ની ત્રાકની લંબાઈ કેટલી હોય છે ?
 (A) 20 સેં.મી. (B) 40 સેં.મી.
 (C) 60 સેં.મી. (D) 80 સેં.મી.
- 6) ડબલ લિફ્ટ ડોબી સાળની શોધ કઈ સાલમાં થઈ હતી ?
 (A) 1667 (B) 1867
 (C) 1967 (D) 1976
- 7) મહાત્મા ગાંધીજી પોતાના પાંચમા પુત્ર તરીકે કોને ઓળખાવતા હતા ?
 (A) હરીદાસ (B) ગોપાલદાસ
 (C) મણીલાલ (D) જમનાદાસ
- 8) ચીનમાં બારીક પ્રકાર ના છાપકામ પધ્ધતિ નો ઉપયોગ કઈ સાલમાં થયા હોવાનું મનાય છે ?
 (A) 700 (B) 800
 (C) 900 (D) 1000
- 9) ગાંધીજી એ સાધન અને સાધ્ય નો સંબંધ કોની સાથે સરખાવ્યો છે ?
 (A) પિતા-પુત્ર (B) માતા-પુત્રી
 (C) વનસ્પતિ-છોડ (D) બી અને ઝાડ
- 10) ભારતના સુતરાઉ કાપડની સુંદર છાપ જોઈને કોણ પ્રભાવિત થયું હતું ?
 (A) પુટીન (B) એલકઝાન્ડર
 (C) રેગન (D) નવાઝ શરીફ

વિભાગ - B

- નીચેના 11 થી 18 પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. જેના ઉત્તર એક વાક્યમાં આપો.
દરેકનો 1 ગુણ છે.

[8]

- 11) મુખ્યચક્ર અને ગતિચક્ર ને જોડતી કડીનું નામ જણાવો.
- 12) અમેરિકાની કઈ કંપની એ નાયલોનના રેસા બનાવવાની શરૂઆત કરી હતી ?
- 13) અમદાવાદમાં સૌ પ્રથમ મીલ કોણે સ્થાપી હતી ?
- 14) સ્વદેશીનો સિધ્ધાંત કોની સાથે સુસંગત છે ?
- 15) ઢાકા ની મલમલોમાં કઈ કઈ મલમલો પ્રખ્યાત હતી ?
- 16) આખા વિશ્વમાં ગાલીચા કયા દેશના પ્રખ્યાત છે ?
- 17) કયો કપાસ આરબોરિયમ જાતિના કપાસની જાત છે ?
- 18) તકલી દ્વારા કેટલા આંકનું સુતર કાંતી શકાય છે ?

વિભાગ - C

- નીચેના 19 થી 28 પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. ટૂંકમાં જવાબ લખો.
દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[20]

- 19) પાક સુધારણાની પધ્ધતિઓ કેટલી છે ? કઈ કઈ ?
- 20) કપાસમાં થતા મુખ્ય રોગો જણાવો.
- 21) હિમ પડે તો કપાસના પાકને શું નુકશાન થાય છે ?
- 22) અંબુર ચરખો ભારે ફરે છે કારણ આપી સમજાવો.
- 23) કણાટિક રાજ્યની કપાસની સુધારેલી જાતોના નામ લખો.
- 24) નાયલોન રેસાની ફક્ત આકૃતિ દોરો.

અથવા

ઊનનાં રેસાની ફકત આકૃતિ દોરો.

- 25) હાથ કાંતણમાં સમાનતા અને કસ શાના પર આધારિત છે ?
- 26) ઘર્ષણાત્મક સિધ્ધાંત ની ફકત આકૃતિ દોરો.
- 27) સુતરનો આંક શોધવાનું સૂત્ર લખો.

અથવા

રંગીન તારના ઉપયોગ થી કઈ કઈ ડિઝાઈન બને છે તે જણાવો.

- 28) સ્વચ્છ પૂણીના લક્ષણો જણાવો.

વિભાગ - D

- નીચેના 29 થી 38 પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. માગ્યા મુજબ જવાબ લખો.
દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[30]

- 29) લોકવસ્ત્ર કંતાઈ અંગેની સમજ આપો.
- 30) વાગડ અને મઠિયા કપાસ વિશે તફાવત લખો.
- 31) પસંદગી યા વરણી પધ્ધતિ શું છે તે સમજાવો.
- 32) ઉદ્યોગ ભારતી ગાંડલ શા ના માટે જાણીતી છે ?

અથવા

સૌરાષ્ટ્ર રચનાત્મક સમિતિનો ખ્યાલ આપો.

- 33) યંત્રની મર્યાદા અંગેના ગાંધીજીના વિચારો જણાવો.
- 34) વેફ્ટ અને વોર્થ ગૂંથણ એટલે શું ? સમજાવો.
- 35) લોગલુડ નો રંગ તરીકે ઉપયોગ ટૂંક નોંધ લખો.
- 36) કુદરતી રંગો મેળવવાના ત્રણ સ્ત્રોતો જણાવો.

37) કુદરતી રંગો ના ઇતિહાસ વિશેની માહિતી ટૂંકમાં જણાવો.

38) જુદાજુદા રેસાઓ માટે વપરાતા રંગ સમૂહોની યાદી બનાવો.

વિભાગ - E

- નીચેના 39 થી 46 સુધીના પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. જેના માગ્યા પ્રમાણે જવાબ લખો.
દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.

[32]

39) પ્રાચીન ભારતના વસ્ત્ર ઉદ્યોગ વિશે વિસ્તારથી સમજાવો.

40) પાંચ તારના સાટીનની આકૃતિ દોરી સમજાવો.

41) માળ એટલે શું ? માળ બનાવવાની રીત લખો.

42) સારા રેંટિયાના લક્ષણો જણાવો.

અથવા

કોકડી ધ્રુજે છે. કારણ આપી સમજાવો.

43) ઉત્તમ ગુણવત્તાવાળુ સુતર કાંતવા માટે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો જણાવો.

44) ખાદી નર્દતાલિમ અને ગ્રામોદ્યોગ નું કાર્ય કરતી સંસ્થાઓ જણાવો.

45) દાખલા ગણો :

1) ડોલી અને નિરાલીની ફલીત ગતિ 875 છે તેમણે કાંતેલા સુતરના આંક 49 હોય તો તેમણે કેટલા તાર કાઢ્યા હશે ?

2) જયવીરના 16 આંકના સુતર નો વ્યાસ શોધો.

અથવા

1) વીણાની 10 આંકની અને નીરૂની 20 આંકની થરડાયેલી આંટીનો આંક શોધો.

2) ઉત્સવના 1200 તારનું વજન 60 ગ્રામ થતુ હોય તો તે સુતરનો આંક શોધો.

46) દાખલા ગણો :

- 1) 64 આંકના સુતરનો વ્યાસ શોધો.
- 2) ટૂવીંકલે 16 આંકનું 50 કિલોગ્રામ સુતર કાંત્યું હોય તો તેને કેટલી આંટી સુતર કાંત્યું હશે ?

અથવા

- 1) વસ્તાભાઈની 960 આંટીનું વજન 12 કિલોગ્રામ થતું હોય તો તે સુતર નો આંક શોધો.
- 2) કમળા બહેનના 49 આંકના સુતરનો વ્યાસ શોધો.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100718

080(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 48 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખવા.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખો.

વિભાગ - A

નીચે આપેલા 1થી 10 હેતુલક્ષી પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરીને લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) સંભોગ વખતે નરનું શિશ્ન કેટલું બહાર આવે છે ?
(A) 10 થી 15 સે.મી. (B) 15 થી 20 સે.મી.
(C) 25 થી 30 સે.મી. (D) 35 થી 40 સે.મી.
- 2) ઈસ્ટ્રોજન શામાં ઉત્પન્ન થાય છે ?
(A) રજ ગ્રંથિ (B) વૃષણ
(C) પ્રોસ્ટેટ ગ્રંથિ (D) અધિવૃષણ
- 3) માદા પશુ કયાં અંતઃસ્રાવની અસરનાં પરિણામે વેતરનાં લક્ષણો દર્શાવે છે ?
(A) પ્રોજેસ્ટીરોન (B) ઈસ્ટ્રોજન
(C) ટેસ્ટોસ્ટીરોન (D) લ્યુટિનાઈઝિંગ
- 4) પશુઓમાં સૌથી વધારે અંડપાતની સંખ્યા કયાં પશુમાં થાય છે ?
(A) કુતરી (B) હાથી
(C) ઘોડી (D) ડુક્કર

- 5) અંડાશય (રજ ગ્રંથિ) પર શું થવાનાં કારણે ગાય વારંવાર ખૂંટે આવે છે ?
 (A) સિસ્ટ (B) પિતકાય
 (C) મસો (D) પારસો
- 6) ગાય-ભેસમાં કેટલાં કલાકે ઓર પડી જાય છે ?
 (A) 4 થી 5 કલાકે (B) 6 થી 8 કલાકે
 (C) 8 થી 10 કલાકે (D) 10 થી 12 કલાકે
- 7) ક્યૂબાની એક ગાય એક દિવસનું કેટલા લિટર દૂધ આપી સૌને આશ્ચર્યચકિત કરી દીધા છે ?
 (A) 50 લિટર (B) 80 લિટર
 (C) 110 લિટર (D) 120 લિટર
- 8) ભારતમાં ગર્ભપ્રતિરોપણનાં અખતરા સૌ પ્રથમ કઈ સાલમાં થયા ?
 (A) ઈ.સ. 1940 (B) ઈ.સ. 1956
 (C) ઈ.સ. 1966 (D) ઈ.સ. 1986
- 9) ખરવા-મોવાસા રોગથી ભારતમાં દર વર્ષે કેટલા કરોડ રૂપિયાનું નુકશાન થાય છે ?
 (A) 500 થી 600 કરોડ (B) 700 થી 800 કરોડ
 (C) 1000 થી 1200 કરોડ (D) 1500 થી 2000 કરોડ
- 10) ઓકિસટોસિન અંતઃસ્નાવની અસર આઉમાં કેટલી મિનિટ સુધી રહે છે ?
 (A) 4 મિનિટ (B) 6 મિનિટ
 (C) 8 મિનિટ (D) 10 મિનિટ

વિભાગ - B

- નીચેના 11 થી 20 પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. જેના ઉત્તરો એક વાક્યમાં કે શબ્દમાં લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) નરનાં પ્રાથમિક જનન અંગો કયાં છે ? તે જણાવો.
- 12) F. S. H. નું આખું નામ આપો.
- 13) વેતર ચક્ર એટલે શું ? વ્યાખ્યા આપો.
- 14) જન્મ વખતે બચ્ચાનું અંદાજે કેટલા કિલોગ્રામ વજન ધરાવતું હોય છે ?

- 15) 'ફિમાર્ટિન' પ્રાણી કોને કહેવામાં આવે છે ?
- 16) ગાય-ભેસમાં કૃત્રિમ બીજદાનથી એક વખત ફેળવવાં કેટલાં શુક્રાણુઓ રાખવામાં આવે છે ?
- 17) પશુઓનું તાપમાન માપવા માટે કયું સાધન વાપરવામાં આવે છે ?
- 18) વિશ્વમાં દૂધ ઉત્પાદનની દૃષ્ટિએ ભારતનો કયો (નંબર) ક્રમ આવે છે ?
- 19) શિબંડ બનાવવા માટે ભેસ અને ગાયનાં સારા દૂધ માંથી કેટલા ટકા લયકો મળે છે ?
- 20) દૂધમાં ચરબીનું પ્રમાણ જાણવામાટે કઈ કઈ બે પધ્ધતિઓ વપરાય છે ?

વિભાગ - C

નીચેના 21 થી 30 સુધીના પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. ટૂંકમાં જવાબો લખો.
દરેક પ્રશ્નનાં 2 ગુણ છે.

[20]

- 21) પશુપાલન વ્યવસાયમાં મહત્વની ગુરુચાવીઓ કઈ કઈ છે ? તે જણાવો.
- 22) ગાય અને ભેસનાં સગર્ભાવસ્થા કાળનાં દિવસો જણાવો.
- 23) વીર્યનો સંગ્રહ કઈ કઈ રીતે કરવામાં આવે છે ?
- 24) ગર્ભ પ્રતિરોપણ સૌ પ્રથમ અમેરિકા ખાતે કયાં વૈજ્ઞાનિકે અને કઈ સાલમાં કરેલું ?

અથવા

ગર્ભ પ્રતિરોપણ પધ્ધતિનાં બે ફાયદાઓ લખો.

- 25) ગામડાઓમાં પશુપાલકો ગળસૂઢાને કયાં નામથી ઓળખે છે અને ગળસૂઢો કયાં જીવાણુથી થાય છે ?
- 26) ભેસમાં દૂધ વગરનાં ખાલી આઉંનું વજન અને દૂધ ભરેલા આઉંનું વજન જણાવો.
- 27) દૂધની વિશિષ્ટ ઘનતાં અને દૂધનું ઉત્કલન બિંદુ કેટલું હોય છે ?

અથવા

દૂધનાં રાસાયણિક બંધારણમાં પાણી અને કુલ ઘન પદાર્થો કેટલા ટકા રહેલા છે ?

- 28) ગાયનાં દૂધનો હિમાંક અને પી.એચ. આંક જણાવો.
- 29) મલાઈમાંથી ઘી બનાવવાની રીતો લખો.
- 30) આધુનિક ડેરી ઉદ્યોગ છેલ્લા ૫૦ વર્ષોમાં ક્યાં ક્યાં દુગ્ધપદાર્થો બનાવી દેશ અને દુનિયાનાં બજારમાં મૂકેલ છે ?

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા 31 થી 42 સુધીના પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. માગ્યા મુજબ જવાબો લખો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[36]

- 31) અધિવૃષણનું મહત્ત્વ સમજાવો.
- 32) યોનિ હોઠનાં કાર્યો જણાવો.
- 33) શુક્રપિંડનાં અંતઃસ્ત્રાવો (ટેસ્ટોસ્ટિરોન) નાં કાર્યો લખો.
અથવા
પ્રોજેસ્ટીરોન અંતઃસ્ત્રાવનાં કાર્યો જણાવો.
- 34) પશુમાં વિયાણ પૂર્વેનાં ત્રણ લક્ષણો જણાવો.
- 35) ગુજરાતમાં ક્યાં ક્યાં સ્થળોએ વીર્યબીજ એકત્રીકરણ મથકો કાર્યરત છે તે જણાવો.
- 36) બીજદાન કરતી વખતે રાખવી જોઈતી કાળજીઓ જણાવો.
- 37) ભારતમાં હાલ ગર્ભપ્રતિરોપણનું સંશોધન કરતાં મુખ્ય ચાર કેન્દ્રો જણાવો.
અથવા
ગર્ભપ્રતિરોપણ પદ્ધતિનાં ચાર ફાયદાઓ લખો.
- 38) તંદુરસ્ત પશુ અને બીમાર પશુનો તફાવત સ્પષ્ટ કરો.
- 39) કાળિયા તાવ રોગમાં સાવચેતી નાં પગલાં જણાવો.
- 40) આઉનાં ક્ષય રોગનાં લક્ષણો જણાવો.
- 41) હાથવડે દૂધ દોહવાનાં પ્રકારો લખો.
અથવા
દૂધ દોહવાનાં સાધનો વિશે ટૂંકનોંધ લખો.
- 42) સ્વચ્છ દૂધ ઉત્પન્ન કરવાનાં માર્ગો જણાવો.

વિભાગ - E

નીચે આપેલા 43 થી 48 સુધીના પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. માગ્યા મુજબ જવાબો આપો.
દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.

[24]

- 43) માદા પશુનાં પ્રજનન અવયવોની યાદી તૈયાર કરો.
- 44) સગર્ભાવસ્થા કાળ પર અસર કરતાં પરિબળો વિશે વિગતે લખો.
- 45) કૃત્રિમ યોનિનાં ફાયદાઓ લખો.

અથવા

કૃત્રિમ યોનિ તૈયાર કરવાની રીત લખો.

- 46) હડકવા રોગનાં વિગતે લક્ષણો જણાવો.
- 47) રોલર પદ્ધતિથી નિયત સમયમાં કેટલો પાઉડર બનશે તેનો આધાર શાનાં ઉપર રહેલો છે તે જણાવો.
- 48) ગર્ભર ફેટ પદ્ધતિમાં પ્રયોગ કરતી વખતે રાખવી પડતી સાવચેતીઓ જણાવો.

અથવા

દૂધ પરીક્ષણ માટે નમૂના લેવામાં રાખવાની કાળજીઓ જણાવો.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 101494 111(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સામે જમણી બાજુના અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) Section-Aથી Section-Eના પ્રશ્નોનાં જવાબ સૂચના મુજબ લખવાના છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

નીચે આપેલા 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D)

શોધી લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) ગુજરાતમાં સહકારી ખાંડ ફેક્ટરીનો પ્રારંભ સુરત જિલ્લામાં ક્યાં થયો હતો ?
(A) વાલોડ ખાતે (B) બારડોલી ખાતે
(C) ગણદેવી ખાતે (D) ચલથાણ ખાતે
- 2) ગુજકોમાસોલનું ઈસબગુલ રૂપાંતર એકમ ક્યાં ચાલે છે ?
(A) ઊંઝામાં (B) મહેસાણામાં
(C) અમરેલીમાં (D) રાજકોટમાં
- 3) આપણે ત્યાં સહકારી પ્રવૃત્તિની શરૂઆત કયા સહકારી કાયદાથી થઈ છે ?
(A) 1912 ના (B) 1919 ના
(C) 1904 ના (D) 1982 ના

- 4) ગુજરાતમાં મીઠા ઉદ્યોગ મંડળીઓની વિશેષ સંખ્યા કયા જિલ્લામાં છે ?
 (A) ભાવનગર (B) કચ્છ-ભૂજ
 (C) જામનગર (D) સુરેન્દ્રનગર
- 5) ગુજરાતમાં કેટલા સ્તરની પંચાયતીરાજ વ્યવસ્થા છે ?
 (A) બે (B) ત્રણ
 (C) ચાર (D) પાંચ
- 6) ગ્રામ સભાના કુલ સભ્યોના કેટલા ટકા સભ્યોની હાજરી કાર્યસાધક કે કોરમ સંખ્યા ગણાય છે ?
 (A) 10 ટકા (B) 15 ટકા
 (C) 20 ટકા (D) 25 ટકા
- 7) તાલુકા પંચાયતના મંત્રી કોણ હોય છે ?
 (A) તાલુકા પ્રમુખ (B) D. D. O
 (C) મામલતદાર (D) T. D. O.
- 8) તાલુકા પંચાયતની મુદત સામાન્ય રીતે કેટલા વર્ષની હોય છે ?
 (A) 2 વર્ષની (B) 5 વર્ષની
 (C) 3 વર્ષની (D) 4 વર્ષની
- 9) હાલના ગુજરાત રાજ્યની રચના ક્યારે થઈ હતી ?
 (A) 1960 માં (B) 1961 માં
 (C) 1962 માં (D) 1963 માં
- 10) જિલ્લા પંચાયતની સાધારણસભા બોલાવવાની કાર્યવાહી કોણ કરે છે ?
 (A) જિલ્લા પ્રમુખ (B) જિલ્લા ઉપપ્રમુખ
 (C) કલેક્ટર (D) D. D. O.

વિભાગ - B

નીચેના 11 થી 20 બહુ ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો છે. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) D. D. O. નું આખું નામ લખો.
- 12) 'રાષ્ટ્રીય વૃક્ષમિત્ર સહયોગ લિ.'નું વડુ મથક ક્યાં આવેલું છે ?
- 13) D. D. O. નું આખું નામ લખો.
- 14) ગુજરાતમાં પંચાયતી રાજની શુભ શરૂઆત ક્યારે થઈ હતી ?
- 15) ગ્રામ સભા કોને કહે છે ?
- 16) તાલુકા પંચાયતના ચૂંટાયેલા સભ્યોની પ્રથમ બેઠક કોણ બોલાવે છે ?
- 17) ભારતનું બંધારણ ક્યારથી અમલમાં આવ્યું છે ?
- 18) તાલુકા પંચાયતની પ્રથમ સાધારણ સભાની કોઈ એક વિશેષતા જણાવો.
- 19) તાલુકા પંચાયતની કારોબારી સમિતિની મુદત કેટલા વર્ષની હોય છે ?
- 20) ભારતના બંધારણમાં કેટલામાં સુધારાથી દરેક ગામ માટે ગ્રામસભાની રચનાની જોગવાઈ ફરજિયાત કરેલ છે ?

વિભાગ - C

■ નીચેના પ્રશ્નો 21 થી 30 ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો છે. દરેકના 2 ગુણ છે.

[20]

- 21) ગ્રામધિરાણ તપાસ સમિતિની કોઈપણ બે ભલામણો જણાવો.
- 22) તાલુકા પંચાયતના ઉપપ્રમુખ પોતાનું રાજનામું કોને આપે છે અને તાલુકા પંચાયતના પ્રમુખ પોતાનું રાજનામું કોને આપે છે ? તે જણાવો.
- 23) જિલ્લા પંચાયતની ખેતીવાડીને લગતી કોઈપણ બે ફરજો જણાવો.
- 24) આંતરરાષ્ટ્રીય સહકારી સંઘના કોઈપણ બે ઉદ્દેશો જણાવો.

- 25) મંડળીને ફડયામાં ક્યારે લઈ જવાય તે માટેના કોઈપણ બે કારણો જણાવો.
- 26) રાજ્ય સહકારી સંઘના કોઈપણ બે કાર્યો જણાવો.
- 27) સહકારી શિક્ષણ આપવાની કોઈપણ બે પધ્ધતિઓ જણાવો.
- 28) તાલુકા વિકાસ અધિકારીનાં કોઈપણ બે કાર્યો જણાવો.
- 29) રાજ્ય સહકારી પરિષદનાં કોઈપણ બે કાર્યો જણાવો.

અથવા

સહકારી શિક્ષણના કોઈપણ બે ઉદ્દેશો જણાવો.

- 30) પ્રાથમિક દૂધ ઉત્પાદક સહકારી મંડળીના કોઈપણ બે પ્રશ્નો જણાવો.

અથવા

મધ્યસ્થ ગ્રાહક સહકારી ભંડારનાં કોઈપણ બે કાર્યો (કાર્યપધ્ધતિ) જણાવો.

વિભાગ - D

■ નીચેના પ્રશ્નો 31 થી 40 ત્રણ વાક્યોના જવાબવાળા પ્રશ્નો છે. દરેકના 3 ગુણ છે.

[30]

- 31) સહકારી વેચાણ પદ્ધતિના ત્રણ પ્રકારો જણાવી ટૂંકમાં સમજાવો.
- 32) ફડયા અધિકારીનાં કોઈપણ ત્રણ કાર્યો જણાવો.

અથવા

ફડયા અધિકારીના અહેવાલમાં કઈ કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે ? તેના કોઈપણ ત્રણ મુદ્દા જણાવો.

- 33) જિલ્લા પંચાયતની બાંધકામને લગતી કોઈપણ ત્રણ ફરજો જણાવો.
- 34) જિલ્લા પંચાયતની કારોબારી સમિતિનાં કોઈપણ ત્રણ કાર્યો જણાવો.
- 35) જિલ્લા શિક્ષણ સમિતિનાં મુખ્ય શૈક્ષણિક કાર્યો કોઈપણ ત્રણ જણાવો.

- 36) જંગલ કામદાર સહકારી મંડળીના કોઈપણ ત્રણ ઉદ્દેશો જણાવો.
- 37) જંગલ કામદાર સહકારી મંડળીઓમાં આદિવાસીઓના ઉત્કર્ષ માટે શ્રેષ્ઠ કામગીરી કરનાર સમર્પિત લોક સેવકો અને લોક નાયકોના કોઈપણ ત્રણ નામ જણાવો.

અથવા

મીઠા ઉદ્યોગ કામદાર સહકારી મંડળીનાં કોઈપણ ત્રણ કાર્યો જણાવો.

- 38) ફરિયાદોમાં ગયેલી મંડળીની મિલકતોનો નિકાલ કઈ કઈ રીતે કરવામાં આવે છે ? તેના કોઈપણ ત્રણ મુદ્દા જણાવો.
- 39) તાલુકા પંચાયતની સામાજિક ન્યાય સમિતિનાં કોઈપણ ત્રણ કાર્યો જણાવો.
- 40) તાલુકા પંચાયતના અંદાજપત્રિય કે નાણાકીય કોઈપણ ત્રણ અધિકારો જણાવો.

અથવા

તાલુકા પંચાયતના ઉપપ્રમુખનાં કોઈપણ ત્રણ કાર્યો જણાવો.

વિભાગ - E

- નીચેના 41 થી 46 સુધીના નિબંધલક્ષી પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ આપો.
દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[30]

- 41) સહકારી વેચાણ મંડળીના કોઈપણ પાંચ ફાયદા જણાવો.
- 42) જિલ્લા પંચાયતની જાહેર આરોગ્ય સમિતિનાં કોઈપણ પાંચ કાર્યો જણાવો.

અથવા

જિલ્લા પંચાયતની સામાજિક ન્યાય સમિતિનાં કોઈપણ પાંચ કાર્યો જણાવો.

- 43) ગ્રામસભાને સક્રિય બનાવવાનાં કોઈપણ પાંચ પગલાં જણાવો.

44) પ્રાથમિક દૂધ ઉત્પાદક સહકારી મંડળીના કોઈપણ પાંચ ફાયદા જણાવો.

અથવા

સેવા સહકારી મંડળીના કોઈપણ પાંચ ઉદ્દેશો જણાવો.

45) જિલ્લા પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારીનાં કોઈપણ પાંચ શૈક્ષણિક કાર્યો જણાવો.

46) જિલ્લા સહકારી ખરીદ - વેચાણ સંઘોની સફળતા માટે અતિ જરૂરી એવી પાયાની કોઈપણ પાંચ આવશ્યકતાઓ જણાવો.

અથવા

ગુજકોમાસોલ ની કોઈપણ પાંચ પ્રવૃત્તિઓ જણાવો.

This Question Paper contains 11 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 142501

129(GHE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- ૧) આ પ્રશ્નપત્રમાં પાંચ વિભાગ છે. દરેક વિભાગ વીસ (૨૦) ગુણનો છે. વિભાગ - A માં પ્રશ્નક્રમાંક ૧ થી ૧૬ હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. તેનો સાચો વિકલ્પ લખવો.
- ૨) દરેક પ્રશ્નના જવાબો આપવા ફરજિયાત છે.
- ૩) જમણી બાજુ પ્રશ્નનાં ગુણ આપેલા છે.
- ૪) આ પ્રશ્નપત્રમાં પ્રશ્નક્રમાંક ૧ થી ૫૧ સુધી આપેલા છે.

સૂચનાएँ :

- ૧) इस प्रश्नपत्र में पाँच विभाग हैं। प्रत्येक विभाग के लिए बीस (20) गुण हैं। विभाग-A में प्रश्न क्रमांक १ से १६ हेतुलक्षी प्रश्न हैं। सही विकल्प चुनकर लिखिए।
- ૨) सभी प्रश्नों के उत्तर लिखना अनिवार्य है।
- ૩) दाहिनी ओर प्रश्नों के गुण दिए गए हैं।
- ૪) इस प्रश्नपत्र में प्रश्न क्रमांक १ से ५१ दिए गए हैं।

Instructions :

- 1) This question paper contains FIVE sections. Each section carries Twenty (20) marks. In section-A Question Nos. 1 to 16 are multiple choice questions. Choose the correct alternative and write.
- 2) All questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Marks are indicated at the right side of the question paper.
- 4) This question paper consists of Question Nos. 1 to 51.

विभाग - A

- अधोदत्तानां प्रश्नानां विकल्पेभ्यः उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत :
नीचे आपेदा प्रश्नोनां विकल्पोमांथी योग्य विकल्प शोधीने साथो विकल्प लप्पो :
निम्नलिखित प्रश्नों के विकल्पों में से सही विकल्प ढूँढकर उत्तर लिखिए :
Find out the right option from the given options and write the answer :

[16]

- 1) मानवस्य मनः कीदृशं वर्तते?
(A) श्रेष्ठम् (B) हृत्प्रतिष्ठम्
(C) शुभम् (D) अशुभम्
- 2) कस्य कीर्तनैः मुनिः पुनाति?
(A) भ्रमरस्य (B) भूमेः
(C) बुद्धेः (D) जलस्य
- 3) के निशिताः इषवः इव घ्नन्ति?
(A) मूढधियः (B) शवाः
(C) देहिनः (D) भूभृतः
- 4) "यथाप्रज्ञं ते प्रश्नान् प्रतिवक्ष्यामि" - इति कः वदति?
(A) यक्षः (B) अर्जुनः
(C) युधिष्ठिरः (D) नकूलः
- 5) देवराज प्रणुता का?
(A) शारदा (B) शचिः
(C) पार्वती (D) लक्ष्मीः
- 6) उदके किं न याति?
(A) नौः (B) जलम्
(C) शकटम् (D) जनः
- 7) दिनान्तः नाम किम्?
(A) रात्रिः (B) प्रभातम्
(C) मध्याह्नम् (D) अपराह्नम्

- 8) प्रत्यम्बुजं किम् अस्ति?
 (A) शशी (B) रविः
 (C) रामः (D) कृष्णः
- 9) दयध्वम् इत्यस्य कः अर्थः?
 (A) दानं कुरुत (B) ध्यानं कुरुत
 (C) दयां कुरुत (D) दमनं कुरुत
- 10) महायज्ञे निमग्नः कः पलायितुम् अक्षयः?
 (A) व्याघ्रः (B) पथिकः
 (C) काकः (D) कूर्मः
- 11) महर्षिणा कः शप्तः आसीत्?
 (A) रामः (B) भरतः
 (C) दशरथः (D) रावणः
- 12) प्रदक्षिणा शब्देन सामान्यतया किं सूचितं भवति?
 (A) परितः भ्रमणम् (B) परितः गानम्
 (C) समानागतिः (D) अग्रे गमनम्
- 13) महर्षि दयानन्दस्य निर्वाणं कदा अभवत्?
 (A) होलिकायाम् (B) नवरात्र्याम्
 (C) एकादश्याम् (D) दीपावल्याम्
- 14) कियत्यः पुत्तलिकाः आसन्?
 (A) तिस्रः (B) चतस्रः
 (C) पञ्च (D) सप्त
- 15) नृत्य पक्षपातः केषाम् आसीत्?
 (A) शिखण्डिनाम् (B) कृकवाकूनाम्
 (C) कोकिलानाम् (D) भुजङ्गानाम्
- 16) कुम्भीलकः कः वर्तते?
 (A) चेटः (B) नायकः
 (C) विदूषकः (D) खलनायकः

- अधोदत्तानां प्रश्नानां मातृभाषायाम् उत्तरं लिखत :
नीचे आपेला प्रश्नोनां जवाब मातृभाषामां लखो :
निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर मातृभाषा में लिखिए :

Answer the following questions in your mother tongue :

[4]

- 17) पुस्तकने क्यारे संतोष थतो नथी ?
पुस्तक को कब संतोष नहीं होता ?
When book does not get satisfaction?
- 18) बधाज गुणो कोने अनुसरे छे ?
सभी गुण किसका अनुसरण करते हैं ?
What do all the qualities follow?
- 19) वैद्य नी जरूर क्यारे रहेती नथी ?
वैद्य की आवश्यकता कब नहीं रहती ?
When physician is not required?
- 20) हाथी अने कूतरा वश्ये शो भेद छे ?
हाथी एवं श्वान में क्या अंतर है ?
What is the difference between an elephant and a dog?

विभाग - B

- अधोलिखितानाम् पद्यानाम् अनुवादं कुरुत :
नीचे आपेला पद्यभंडोनां अनुवाद करो :
निम्नलिखित पद्यखण्डों का अनुवाद कीजिए :
Translate the following verses :

[8]

- 21) सुषारथिरश्वानिव यन्मनुष्यान्ने नीयतेऽ भीशु भिर्वाजिन इव ।
हृत्प्रतिष्ठं यदजिरं जविष्ठं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥

- 22) कस्त्वं शुली मृगय भिषजं नीलकण्ठः प्रियेऽहं
केकामेकां कुरु पशुपतिः नैव दृष्टे विषाणे ।
स्थाणुर्मुग्धे न वदति तरु जीवितेशः शिवायाः
गच्छाटव्याम् इति हत वचाः पातु वः चन्द्रचूडः ॥

अथवा / अथवा / OR

अथ क्षमामेव निरस्तविक्रमश्चिराय पर्येषि सुखस्य साधनम् ।
विहाय लक्ष्मीपतिलक्ष्म कार्मुकं जटाधरः सञ्जुहुधीह पावकम्

■ अधोलिखितस्य गद्य-खण्डस्य अनुवादम् कुरुत :

नीचे आपेक्ष गद्यखण्डको अनुवाद करो :

निम्नलिखित गद्यखण्ड का अनुवाद कीजिए :

Translate the following passage :

[8]

- 23) पुरोहितः - सप्तपद्याम् यानि सप्त पदानि सन्ति तानि एकैकं लक्ष्यं सूचयन्ति । इमं विधिं कुर्वन् वरः वधूश्च यस्य मन्त्रस्य उच्चारणं कुरुतः तत्र इमानि सप्त लक्ष्यानि सूचितानि सन्ति - (१) अन्नाद्यैश्वर्या, (२) बलाय, (३) धनादीनाम् उन्नतये, (४) सुखाय, (५) सहायकानां पशूनां प्राप्तये, (६) ऋतुभ्यः अर्थात् ऋतूणां सुखानुभवाय, (७) सर्वप्राणिनाम् मित्रता भवेदिति च सप्त लक्ष्यानि निर्धारितानि सन्ति ।
यजमानः - सम्यक् प्रबोधितः अहं भवता । भवते नमोनमः ॥

अथवा / अथवा / OR

चारुदत्तः - (सहर्षम्) भद्र ! न कदाचित् प्रियवचनं निष्फलीकृतं मया । तद् गृह्यतां पारितोषिकम् । (इत्युत्तरीयं प्रयच्छति)

चेटः - (गृहीत्वा प्रणम्य सपरितोषम्) यावद् आर्यायै निवेदयामि । (इतिनिष्क्रान्तः)

विदूषकः - भोः अपिजानासि किं निमित्तमीदृशे दुर्दिने आगतेति ।

चारुदत्तः - वयस्य न सम्यग् अवधारयामि ।

विदूषकः - मया ज्ञातम् । अल्पमूल्या रत्नावली, बहुमूल्यं सुवर्णं भाण्डकमिति न परितृष्टा, अपरं याचितुम् आगता ॥

- 24) अथ प्रासादपृष्ठे सुखोपदिष्टानां राजपुत्राणां पुरस्तात् प्रस्तावक्रमेण पण्डितोऽब्रवीत् -
 भो राजपुत्राः शृणुत -
 काव्यशास्त्रविनोदेन कालो गच्छति धीमताम् ।
 व्यसनेन तु मूर्खाणां निद्रया कलहेन वा ॥

■ अधोलिखितानां संस्कृत प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृते दीयन्ताम् :

नीचे आपे ल संस्कृत प्रश्नों का उत्तर संस्कृत में लपो :

निम्नलिखित संस्कृत प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में दीजिए :

Answer the following Sanskrit questions in Sanskrit language : [4]

25) आश्रमे मलीनता कुत्र आसीत्?

26) प्रकृतितः स्वच्छम् किम् अस्ति?

विभाग - C

■ अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नानां संस्कृत भाषायाम् उत्तराणि लिखत :

नीचे नी इ इरो वींथी प्रश्नों का जवाब संस्कृत में आपो :

निम्नलिखित अनुच्छेद पढ़कर प्रश्नों के उत्तर संस्कृत भाषा में लिखिए :

Read the following passage and write answers of questions in Sanskrit : [4]

27) महान् तत्त्वज्ञः प्रखरो वक्ता, जनजीवनस्य परिवर्तकः, प्रसिद्धो देशभक्तः, अर्वाचीनो महर्षि स्वामी दयानन्दः स्वजीवनं राष्ट्रस्य समुद्धाराय समर्पयत् । सदैव लोकहिताय निरतोऽयं महर्षिः राजस्थान प्रदेशे अजमेरनगरे दीपावल्यां तिथौ निर्वाणं प्राप्नोत् । नमोऽस्तु राष्ट्रस्य सुपुत्राय महर्षये दयानन्दाय ॥

A) महान् तत्त्वज्ञः प्रखरो वक्ता च कः?

B) महर्षिः कदा निर्वाणं प्राप्नोत्?

C) राष्ट्रस्य समुद्धाराय किं समर्पयत्?

D) महर्षिः कुत्र निर्वाणं प्राप्नोत्?

■ अधोलिखितानां पद्यांशान् योजयत :

नीचे आपेक्षा पद्यांशो ने जोड़ो :

निम्नलिखित पद्यांशों को जोड़िए :

Join the following verses :

[5]

- 28) व्रजन्ति ते मूढधियः पराभवं - तति ते नाग वेदनाः
29) तस्मात् ते भ्रातरः सर्वे - भवन्ति मायाविषु ये नमायिनः ॥
30) निद्रासनं याचयते यमम्बा - जीवन्तु भरतर्षभः ।
31) निशान्ते च पिबेत वारि - तां देवराज प्रणुतां स्मरामि ।
32) यति ते नाग शीर्षाणि - किं वैद्येन प्रयोजनम् ।

■ अधोलिखितानां शब्दान्तं उपरि विवरणात्मकं टिप्पणी लिखत :

नीचे आपेक्षा शब्दोपर विवरणात्मक नोंध लपो :

निम्नलिखित शब्दों पर विवरणात्मक टिप्पणी लिखिए :

Write an explanatory note on the following words :

33) जलम् गुरुः [2]

अथवा / अथवा / OR

निद्रासनं याचयते

34) महाराजस्य शायः [2]

अथवा / अथवा / OR

कवच कुण्डलम्

- अधोलिखितानि वाक्यानि कथानक क्रमानुसारं पुनः लिखत :
नीचे आपेला वाक्यो ने कथानकना क्रम प्रभाषे इरीथी लपो :
निम्नलिखित वाक्यों को कथानक के क्रमानुसार पुनः लिखिए :
Write the following sentences according to the
sequence of the story :

[4]

- 35) A) ततः प्रजापतिरुवाच तदेतदेव दैवी वागनुवदति द द इति ।
B) ततः असुराः भगवन्तं प्रजापतिं प्रार्थितवन्तः ।
C) ततः मनुष्याः भगवन्तं प्रजापतिं प्रार्थितवन्तः ।
D) प्रजापतेः त्रयः पुत्राः देवाः मनुष्याः असुराः च आसन् ।

अर्थ विस्तारं कुरुत :

अर्थ विस्तार करो :

अर्थ विस्तार कीजिए :

Expand the idea :

[3]

- 36) अहमिव विना भेदं हितमष्टौ प्रकुर्वते ।
नित्यं हितकरो ह्येते तस्मात् रुचंत एव मे ॥

विभाग - D

- अधोदत्तं ससंदर्भ स्पष्टीकरणं कुरुत :
नीचे आपेला ससंदर्भ समझावो :
निम्नलिखित ससंदर्भ स्पष्ट कीजिए :

Explain the following with reference to the context :

- 37) पार्थ ! मा साहसं कार्षीः मम पूर्वपरिग्रहः ।

[3]

- 38) तां देवराजप्रणुतां स्मरामि ।

[3]

(अथवा)

एकः कर्णमहीपतिः प्रतिदिनम् लक्षाधिकाः याचकाः।

39) दिष्ट्या अनपराद्धा अत्रभवती।

[3]

(अथवा)

समानानां पुत्तलिकानाम् असमाने मूल्ये इदं तात्त्विकं चिन्तनं निहितमस्ति।

40) धातुमयी मुद्रा अधिकमुपयुक्ता।

[3]

■ अधोलिखितानां उपरि समीक्षात्मिकां टिप्पणीं लिखत :

नीचे आपेक्षिते समीक्षात्मक नोंध लभो :

निम्नलिखित विषय पर समीक्षात्मक टिप्पणी लिखिए :

Write critical notes on the following :

[6]

41) वेदाभ्यासनां पांच सोपानो (अथवा) आहार अने व्यायाम

वेदाभ्यास के पाँच सोपान (अथवा) आहार और व्यायाम

Five steps of study of Vedas (OR) Food and Exercise.

42) बाणनी कादंबरीमां आश्रम वर्णन (अथवा) लोष्ट क्षेपण - विदूषकनो प्रीतभाव.

बाण की कादंबरी में आश्रम वर्णन (अथवा) लोष्ट क्षेपण - विदूषकका प्रतिभाव।

Description of hermitage in Bana's Kadambari (OR) Loshta

Kshepan - Reaction of the Vidushak.

पद्यं पूर्तिं कुरुत :

श्लोक पूर्ण करो :

श्लोक पूर्ण कीजिए :

Complete the verses :

[2]

43) यथान्नं मधुसंयुक्तं.....

..... संयुक्तं भेषजं महत् ॥

विभाग - E

■ परिचयात्मिका टिप्पणीं लिखत (कोऽपि द्वौ) :

परिचयात्मक नोध लभो (कोऽपि एते) :

परिचयात्मक टिप्पणी लिखिए (कोई दो) :

Write introductory notes (Any Two) :

[6]

44) 1) कुमारसम्भवम्

2) कादम्बरी

3) श्रौत सूत्राणि

परिचयात्मिका टिप्पणीं लिखत :

परिचयात्मक नोध लभो :

परिचयात्मक टिप्पणी लिखिए :

Write introductory note :

[2]

45) आयुर्वेदः

■ न्यायं स्पष्टं कुरुत :

न्याय समझावो :

न्याय समझाइए :

Explain the maxim :

[2]

46) इक्षु रस न्यायः।

■ छन्दस् - अलङ्कारयोः सदृष्टान्तं स्पष्टीकरणं कुरुत :

छंद - अलंकार उदाहरण साथे समझावो :

छंद - अलंकार को सोदाहरण समझाइए :

Explain with illustration the following metre and

figure of speech :

[4]

47) आर्या छन्दः

48) श्लेष अलङ्कारः

- अधोलिखितानां प्रश्नानां उत्तराणि लिखत :
नीचेना प्रश्नोना जवाब लभो :
निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

Answer the following questions :

[6]

- 49) छंदना प्रकारो जशावो.
छंद के प्रकार लिखिए।
Write kinds of metre.
- 50) निन्दा - स्तुति क्या अलंकारमां आवे छे ?
निन्दा और स्तुति किस अलंकार में आते हैं?
In which figure of speech (apparent) slander and praise come?
- 51) ज्योतिष ने शेनुं अंग मानवामां आवे छे ?
ज्योतिष को किसका अंग माना गया है?
Whose part is Astrology?

This Question Paper contains 11 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

101943

130(GHE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચના :-

- (૧) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ ૫ વિભાગ છે.
- (૨) આ પ્રશ્નપત્રના તમામ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.
- (૩) દરેક વિભાગના કુલ ૨૦ ગુણ છે.

સૂચના :-

- (૧) इस प्रश्नपत्र में कुल 5 विभाग हैं।
- (२) सभी प्रश्नों के उत्तर आवश्यक हैं।
- (३) प्रत्येक विभाग के कुल २० गुण हैं।

Instructions :-

- (1) All the questions of this question paper are compulsory.
- (2) This question paper contains 5 Sections.
- (3) Each section has total 20 Marks.

SECTION – A

Q 1. (अ) नीचेना इकराओनुं माध्यमनी भाषामां अनुवाद करो.

[12]

(अ) निम्नलिखित परिच्छेदों का माध्यम की भाषा में अनुवाद कीजिए।

(A) Translate the following passage in the language of the medium.

شخصی نماز گزار دو بعد از نماز دعا آغاز کرد و خود را در آمدن بهشت و خلاصی از آتش دوزخ خواست۔ (1)

पिरेन दरकफाय وی ایستاده بود و آواز اومی شنیدمی گفت: "خداوند امرادر آنچه اومی خواهد شریک گردان"

چول آن شخصی به شنید گفت خداوند! "مرابردار گش و بدزخم تازیانه بمیران" زن گفت: "خداوند! مرا

بیامرز و آنچه این می طلبد از آن نگاه دار۔

अथवा OR अथवा

ملک ہند بہ خلیفہ بغداد و تحفہ ہای فرستاد۔ ہمراہ آن طبیبی فیلسوف بہ مہارت طب و حکمت موصوف پیش خلیفہ بہ پاخاست و گفت کہ ہر دو جز آورده ام کہ چیز ملوک را نہ باید و جز سلاطین را نہ شاید۔ ”فرمود“ کہ آن کدام است؟ ”گفت“ اول خضابی کہ موی سفید را سیاہ گردانید و جہی کہ ہرگز متغیر نہ شود و سفید نہ گردد۔ و دوم معجونی کہ ہر چند طعام خورد و معدہ گران نہ گردد و مزاج از اعتدال نیفتد۔

فردوسی یکی از شاعران بزرگ ایران است کہ درد و ہزار سال پیش می زیستہ است۔ فردوسی در طوس نزدیک مشہد بدنیا آمد و در ہما نجا زندگانی کرد۔ آرامگاہش نیز در طوس است۔ کسانی کہ برای زیارت بہ مشہدی روند، از آرامگاہ این شاعر بزرگ ہم دیدن می کنند۔ فردوسی مردی مہجمن پرست بود و بہ تاریخ ایران قدیم علاقہ داشت این بود کہ داستا نهای شاہان و پهلوانان قدیم ایران را بشعر در آورد۔

(2)

अथवा OR अथवा

سقراط گفت: کہ هیچ گنجی بہ از دانش نیست و هیچ عزّی بزرگوارتر از دانش نیست و هیچ پیرایہ بہتر از شرم نیست۔ پس چنان کن ای پیر کہ دانش آموختن را پیدا کنی و در ہر حال کہ باشی چنان باش کہ یک ساعت از تو در نگزد تا دانش نیاموزی، کہ دانش نیز از نادان نباید آموخت از بھر آنکہ ہر گاہ بہ چشم دل در نادان نگری۔

(अ) नीचेना वाक्योने वार्तानुसार क्रममां गोठवो.

[08]

(ब) निम्नलिखित वाक्यों को वार्तानुसार क्रम में लिखिए।

(B) Arrange the following Sentences according to the order of the Story.

(3) بادشاہی با غلام عجمی در کشتی نشسته بود۔

(4) ملک را عیش از او متغض شد و بیچ چاره نہ دانستند۔

(5) گریہ وزاری آزاد نهاد و لرزہ بر اندامش افتاد۔

(6) ملک گفت: ”عنایت لطف و کرم باشد“۔

- (7) چندان کہ ملاطفت کردند آرام نہ گرفت۔
- (8) و غلام دیگر دریا نہ دیدہ بود۔
- (9) حکیمی در آن کشتی بود ملک را گفت: ”اگر خواهی من اورا بہ قسمی خاموش گردانم۔“
- (10) و محنت کشتی نیاز مودہ۔

SECTION – B

- Q 2. (अ) नीचेना पद्यभंडोनुं अनुवाद करो. [12]
- (अ) निम्नलिखित पद्यखंडों का अनुवाद कीजिए।
- (A) Translate the following Stanzas .

(11) اگر خواهی کمال آدمی را
وگر جوئی جمال و خرمی را
بجز در ملک آزادی نجوئی
که آزادیست اصل هر کوهی
خود اندر بندگی کس را شرف نیست
ز گیتی حاصل ما جز شرف چیست

अथवा OR अथवा

سیاهی سیاه و درازی دراز
که آن را امید سحرگه نبود
بدم نا امید و زبان مرا
همه گفته جز جسی اللہ نبود
بشاه از مرا دشمن اندر سپرد
نکو دید خود را و ابلہ نبود

(12) دختری خریدیدیم بگوئی مشغول

کرده در جامه صدپاره نهان پیکر خویش

بود مکشوف بتارا جگہ دُزدِ نگاه

گرچه در ژنده نھان ساخته بدگوهر خویش

در چه ز اھل دل و دین رحم طمع داشت ولی

بود خصم دل و دین از نگرِ کافر خویش

अथवा OR अथवा

حمد بی حد مر خدای پاک را

آنکه ایمان داد مشت خاک را

آنکه در آدم دمیدا و روح را

داد از طوفان نجات او نوح

آنکه فرما کرد قهرش باد را

تا سزائے کرد قوم عاد را

(બ) જે પદ્યખંડોનું ભાષાંતર કર્યું હોય તેજ બે પદ્યખંડોની સમજૂતી લખો. (13) [08]

(ब) जिन पद्यखंडों का अनुवाद किया है उन्हीं दो पद्यखंडों का विवरण लिखिए।

(B) Write the explanation of only those stanzas, which you have translated from the poem section above.

SECTION – C

Q 3. (अ) अरबी अकवचन / बहुवचन लभो. [05]

(अ) अरबी एकवचन / बहुवचन लिखिए।

(A) Write Arabic singular / plural.

روح- (14)

ازمنه- (15)

علم- (16)

انوار- (17)

حكيم- (18)

(ब) क्रियापद - अर्थ - आज्ञार्थ लभो.

[05]

(ब) क्रियापद - अर्थ - आज्ञार्थ लिखिए।

(B) Write verb-meaning-imperatives.

شكستن- (19)

ربودن- (20)

شناختن- (21)

گریختن- (22)

دیدن- (23)

(क) (1) काव्यपंक्तिमांथी अलंकार ओणभी व्याख्या लभो.

[02]

(क) निम्नलिखित कहानी के अंशों को उचित क्रम में लिखिए।

(C) Find out the figures of speech and define.

فریاد ز شمع من که در آتش عشق (24)

پروانه صفت سوزم و پروانه کند

अथवा OR अथवा

ساقی پیار بادہ کہ آمد زمان گل
تا بہ شکنیم توبہ دیگر در میان گل

(2) काव्यपंक्ति नो विग्रह करी छंद ओणभावो.

[02]

काव्यपंक्ति का विग्रह करके छंद की पहचान कीजिए।

Scan the verse and name the meter.

داؤد گفت ای پادشاه چون نیازی تو ز ما (25)

حکمت چه بود آخر گو در خلقت هر دو سرا

अथवा OR अथवा

غلام آن سبک روم کہ با من سرگران دارد

جوابش تلخ و پنداری شکر زیر زبان دارد

(3) समानार्थी शब्दो लभो. (गमे ते भे)

[02]

समानार्थी शब्द लिखिए। (किन्हीं दो)

Give synonyms. (Any Two)

आवाज- (26)

درس- (27)

انصاف- (27)

(4) विरोधी शब्दो लभो (गमे ते भे)

[02]

विरोधी शब्द लिखिए। (किन्हीं दो)

Give Antonyms. (Any Two)

سوال - (28)

بدحال - (29)

نادان - (29)

(5) नीचेना प्रश्नोना जवाब फारसी भाषामां लखो.

[02]

नीचे दिए हुए प्रश्नों का उत्तर फारसी भाषा में लिखिए।

Answer the following questions in Persian language.

اسم شاپست؟ (30)

چند سال دارید؟ (31)

SECTION – D

Q. 4. (अ) नीचेना इकरो वांछी तेना प्रश्नोना जवाब फारसी भाषामां लखो.

[05]

(अ) निम्नलिखित परिच्छेद को पढ़कर दिए हुए प्रश्नों के उत्तर फारसी भाषा में लिखिए।

(A) Read the following Passage and answer the questions given below in the Persian language.

دانشمندی پسرانرا طلبید و ایشان را ایندو نصیحت نمود گفت: ای جانان من! درس بخوانید و هنر بیاموزید که دولت دنیا اعتباری ندارد و سیم وزر و ندر محل خطر است یا دزد و بیکبار آزار ببرد یا صاحب آن ذره ذره بخورد اما علم و هنر چشمه ای است زاینده و دولت پاینده - اگر عالم یا هنرمند از دولت به افتد، غم نباشد که علم و هنر در نفس خود دولت است - هنرمند جا که رود عزت یابد و بی هنر هر جا که رسد زحمت و سختی بیند -

سوالات: Questions

دانشمندی پسران چه گفت؟ (32)

سیم وزر چرا در محل خطر است؟ (33)

صاحب دولت آنرا بطور خورد؟ (34)

علم و ہنر چرا اعتبار را شاید؟ (35)

ہنرمند ہر جا رو چہ یابد؟ (36)

(બ) नीचे आधेला मुद्दा परथी फ़ारसीमां अेक वार्ता लभो. [05]

(ब) निम्नलिखित रूपरेखा के आधार पर फारसी में एक कहानी लिखिए।

(B) Write a story in persian with the help of the following outlines.

کلاغ با پییر - بر شاخه درخت - روباه گرسنه - تعریف و توصیف - کلاغ احمق - باز کردن (37)

منقالت اقتادن پییر - ربودن روباه آنرا - عنوان -

(ક) તમારો ભાઈ બીમાર છે તેની અેક અઠવાડિયાની રજા મંજૂર કરવા માટેનો (38) [05]

विनंतीपत्र शाणाना आचार्यने फ़ारसी भाषामां लभो.

(क) आपका भाई बीमार है उसकी एक हफ्ते की छुट्टी मंजूर करने हेतु विनतीपत्र स्कूल के आचार्य को फारसी भाषा में लिखिए।

(C) Your brother is ill. Write a request letter to the head-master of the school to grant his sick leave for one week.

(ડ) (1) विवरण समझवो. (गमे ते 2) [03]

(ड) किन्हीं दो के विवरण / परिभाषा लिखिए।

(D) Define / illustrate. (Any Two)

اسکندر (39)

سقراط (40)

حم (40)

(2) व्युत्पत्ति समझावो (गमे ते बे)

[02]

व्युत्पत्ति समझाइए। (किन्हीं दो)

Explain the word formation. (Any Two)

زاغ سیاہ (41)

راہنمائی (42)

گلستان (42)

SECTION – E

Q. 5. (अ) नीचे आपेला लेखक अने तेमनी कृतिओ तेमज छवन चरित्र विशे नोध लभो. [05]

(अ) निम्नलिखित लेखक, उनकी रचनाओं और उनका जीवन चरित्र लिखिए।

(A) Write a note on the author, his works and life sketch from the following.

امام غزالی (43)

अथवा OR अथवा

شمس تبریزی (43)

(ब) नीचे आपेला काव्यप्रकारनो अर्थ, उत्पत्ति, काव्य-स्वरूप तेमज रचना विशे नोध लभो. [05]

(ब) निम्नलिखित काव्यप्रकार का अर्थ, उत्पत्ति, काव्य-स्वरूप और रचना के बारे में टिप्पणी लिखिए।

(B) Write a note on the following type of Poetry, mentioning its meaning, origin and construction.

مثنوی (44)

अथवा OR अथवा

غزل (44)

(ક) નીચે આપેલા વાક્યોનું ફારસીમાં ભાષાંતર કરો.

[10]

(45) આપણે શાળામાં સમયસર આવવું જોઈએ.

(46) જેવા શિક્ષક વર્ગની બહાર ગયા, વિદ્યાર્થીઓએ તોફાન કરવાનું શરૂ કર્યું.

અથવા

આ દુનિયા નાશવંત છે.

(47) ફારૂક, જુબેર અને આદિલ વેકેશનમાં દિલ્હી જશે.

અથવા

હુસૈન અને રફિયા ભાઈ-બહેન છે.

(48) જો પ્રયત્ન કરશો તો જરૂર સફળ થશો.

(49) ફિરદૌસી ફારસીના એક મહાન કવિ છે.

અથવા

ફારસી ભાષા ઘણી સહેલી છે.

(ક) નિમ્નલિખિત વાક્યોં કા ફારસી મેં અનુવાદ કીજિએ।

(45) હમેં પાઠશાલા મેં સમય પર આના ચાહિએ।

(46) જૈસે હી શિક્ષક વર્ગ સે બાહર નિકલે, વિદ્યાર્થીયોં ને તૂફાન મચાના શુરૂ કિયા।

અથવા

યહ દુનિયા નાશવંત હૈ।

(47) ફારૂક, જુબેર ઓર આદિલ વેકેશન મેં દિલ્લી જાઈંગે।

અથવા

હુસૈન ઓર રફિયા ભાઈ-બહિન હૈં।

(48) અગર પ્રયત્ન કરોગે તો જરૂર સફલ હોગે।

(49) ફિરદૌસી ફારસી કે એક મહાન કવિ હૈં।

અથવા

ફારસી ભાષા બહુત આસાન હૈ।

(C) Translate the following Sentences into Persian.

(45) We should come to school in time.

(46) As soon as the teacher went out of the class, the pupils started playing mischief.

OR

This world is mortal.

(47) Farooq, Zuber and Adil will go to Delhi in vacation.

OR

Hussain and Rafiya are brother and sister.

(48) If you will try, you will surely succeed.

(49) Firdausi is a great poet of persian.

OR

Persian language is very easy.

This Question Paper contains 8 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 102610

131(GHE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચના :

- (૧) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ ૫ વિભાગ છે.
- (૨) તમામ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.
- (૩) જમણી બાજુના અંકો પ્રશ્નોના ગુણ દર્શાવે છે.

सूचना :

- (१) इस प्रश्नपत्र में कुल 5 विभाग हैं।
- (२) सभी प्रश्नों के उत्तर आवश्यक हैं।
- (३) दायीं ओर के अंक प्रश्नों के गुण दर्शाते हैं।

Instructions :-

- (1) This question paper contains 5 sections.
- (2) All the questions are compulsory.
- (3) Figures to the right indicate full marks.

SECTION – A

Q. 1. નીચે આપેલા ફકરાઓ પૈકી ગમે તે ત્રણનો માધ્યમની ભાષા માં અનુવાદ કરો.

[15]

निम्नांकित में से किन्हीं तीन का अनुवाद माध्यम की भाषा में कीजिए।

Translate Any Three of the following passages.

لَا بُدَّ مِنَ الْإِجْتِنَابِ مِمَّنْ يُمَارِسُونَ الْعَادَاتِ وَالْأَخْلَاقَ السَّيِّئَةَ ، لِأَنَّ لَهُمْ أَثْرًا كَبِيرًا (1)

فِي الْحَيَاةِ كَمَا عَرَفْتِ أَنَّ الصَّقْرَ نَسِيَ أَخْلَاقَهُ وَطَبِيعَتَهُ بِسَبَبِ الْمُخَالَطَةِ . وَتَأْتِرُ مِنَ

الدَّجَاةِ .

أَمَّا إِذَا حَاوَلْتِ أَنْ تَكُونِ مُؤْتَرًّا فَاخْتَرِي الْأَخْلَاقَ الْفَاضِلَةَ ، فَإِذَا أَرَدْتِ أَنْ تَكُونِ ثَرِيًّا

فَعَالِطِي الْأَثْرِيَاءِ ، أَوْ عَالِمًا فَجَالِسِي الْعُلَمَاءَ ، أَوْ مُتَّقِفًا فَصَاحِبِي الْمُتَّقِينَ أَوْ صَقْرًا

فَعَاشِرِي الصُّقُورِ .

(2) فَقَالَ «عِنْدَمَا نَزَلْتُ أَشْرَبُ لَمْ أَشْعُرْ إِلَّا وَالْمِلْحُ نَازِلٌ يَسِيلُ مِنْ فَوْقِ ظَهْرِي.

فَصَبَرْتُ حَتَّى ذَابَ كُلُّهُ وَخَرَجْتُ» فَتَعَجَّبَ الْحِمَارُ الثَّانِي مِنْ حُسْنِ حَظِّ أَخِيهِ.
وَصَمَّمَ عَلَى تَقْلِيدِهِ فِيمَا فَعَلَ عِنْدَ أَوَّلِ تَرْعَةٍ يَمُرُّ عَلَيْهَا، وَبَعْدَ بُرْهَةٍ قَصِيرَةٍ
بَلَّغَا نَهْرًا كَبِيرًا. فَنَزَلَ الْحِمَارُ الثَّانِي حَامِلُ الْأُسْفُنْجِ لِيَشْرَبَ وَيَذِيبَ حِمْلَهُ
الَّذِي انْقَضَ ظَهْرُهُ فَامْتَلَأَ الْأُسْفُنْجُ بِالْمَاءِ وَصَارَ أَثْقَلَ مِمَّا كَانَ فَخَرَجَ الْحِمَارُ
يَتَيْنٌ وَيَتَوَجَّعُ مِنْ هَذِهِ الدَّاهِيَةِ. فَلَمَّا رَأَهُ النَّاجِرُ عَلَى هَذِهِ الْحَالِ مِنَ الْكَاثِبَةِ قَالَ
لَهُ أَيُّهَا الْعَبِيُّ الْأَحْمَقُ! اإِغْلَمْ أَنَّ مَا يَصْلُحُ لِشَخْصٍ لَا يَجِبُ أَنْ كَيْصَلِحُ لِغَيْرِهِ.

(3) وَلَمَّا وَصَلَتِ الزَّوْجَةُ إِلَى الْمَنْزِلِ وَأَحْضَرَتْ هَذَا الصُّنْدُوقَ وَفَتَحَتْهُ أَمَامَ الزَّوْجِ،
فَوَجَدَتْهُ مَمْلُوءَةً مِنَ النَّقُودِ، وَكَانَتْ هَذِهِ النَّقُودُ كُلُّهَا مَا عِنْدَ الطَّيِّبِ.

رَأَى الرَّجُلُ هَذِهِ النَّقُودَ فَقَامَ مِنْ سَرِيرِهِ وَذَهَبَ إِلَى السُّوقِ، وَاشْتَرَى مَا يَحْتَاجُ
إِلَيْهِ مِنْزَلُهُ وَعَادَتْ إِلَيْهِ الصَّحَّةُ. وَكَانَ دَائِمًا يَتَحَدَّثُ بِفَضْلِ هَذَا الطَّيِّبِ وَإِحْسَانِهِ إِلَيْهِ.

(4) كَانَ فِي قَرِيْبَتِي طَيِّبٌ، وَكَانَ رَقِيقَ الْقَلْبِ، وَكَانَ يُكْرِمُ الْفُقَرَاءَ وَالْمَسَاكِينَ،

وَكَانَ يُطْعِمُهُمْ وَيُنْفِقُ عَلَيْهِمْ، وَكَانَتْ لَهُ زَوْجَةٌ تُحِبُّ الْيَتَامَى. وَكَانَاهُ لَهَا ابْنَانِ
يُغْلِقَانِ بَابَ بَيْتِهِمَا عَلَى الْمُحْتَاجِينَ. ذَاتَ مَرَّةٍ ذَهَبَ الطَّيِّبُ إِلَى بَيْتِ الْمَرِيضِ
لِعِلاجِهِ، فَوَجَدَهُ مُفْلِسًا، وَقَدْ عَجَزَ عَنِ الْإِنْفَاقِ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ فَأَحْدَثَ هَذَا الْمَنْظَرَ
فِي قَلْبِهِ الْمَاءَ شَدِيدًا، وَأَتَارَتْ هَذِهِ الْحَالُ عَاطِفَمُ الرَّحْمَةِ لِأَنَّ حَاجَتَهُ إِلَى الْعِدَاءِ
كَانَتْ أَشَدَّ مِنْ حَاجَتِهِ إِلَى الدُّوَاءِ.

Q. 2. नीचे आयेला कथानक ने पाठना कमानुसार गोठवो.

[5]

निम्नलिखित कहानी के अंशों को उचित क्रम में लिखिए।

Arrange the following sentences of a story in proper sequence.

وهكذا نجوت من هذا الحادث على الوجه، كم من أرواح نجت بمثل هذا
وأرواح ضاعت بمثل هذا. وكانت الميضاة مصدر بلاء يتوضأ منه المريض
فيتلوث الماء فيمرض منه الصحيح. فتوضأ أبي للصلاة وسمع الحركة

فَتَسْرَعُ إِلَيْهَا أَخْرَجْنِي مِنْهَا لَوْ تَأَخَّرَ أَبِي دَقِيقَةً مَا كُنْتُ مِنْ ذَلِكَ الْحَيْنِ مِنَ
الْأَحْيَاءِ. وَكُنْتُ أَنْظُرُ إِلَى الْبَيْتِ وَالْمِيضَاءِ وَأَتَجَوَّلُ بَيْنَهُمَا فَتَزَلَعْتُ قَدَمِي وَغَرَقْتُ
فِي الْمِيضَاءِ وَكَانَ أَبِي قَرِيبًا مِنِّي. مَرَّةً أَخَذَنِي وَالِدِي إِلَى الْمَسْجِدِ بِجَوَارِ بَيْتِنَا
لِنُصَلِّيَ وَلَمْ يَكُنْ فِي الْمَسْجِدِ غَيْرَنَا تَوَضَّأَ أَبِي مِنَ الْمِيضَاءِ

SECTION – B

- Q. 3. नीचेना पैकी गमे ते त्रश काव्यखंडोनो माध्यम नी भाषामां अनुवाद करो. [15]
निम्नलिखित में से किन्हीं तीन काव्यखंडों का माध्यम की भाषा में अनुवाद कीजिए।

Translate Any Three stanza of the following in English.

وَبَسَّحِرِهِ يَغِيْبُ الْفِتْنِ	يَشْفِي الْعَلِيلَ بِطَبِّهِ	(1)
خُطَبَاتِ سَحْبَانَ لَلْسَنِ	كَمْ مُفْجِعِ الْقَتْلِ بِهِ	
فَأَذَا بِهِ رَوْضُنْ أَعْنُ	لِيَسْقَى الْجَدِيبُ بِنَبْعِهِ	(2)
وَيَحْسُهُ عَلَى الْخَسْفِ الْجَرِيرِ	يُضْرَفُهُ الصَّبِيُّ بِكُلِّ وَجْهِ	
فَلَا غَيْرَ لَدَيْهِ وَلَا نَكِيرِ	وَتَضْرِبُهُ الْوَلِيدَةُ بِالْهَرَاوِي	(3)
فَأَنِّي فِي خِيَارِ كَمْ كَثِيرِ	فَأَنْ أَكُ فِي شَرَارِ كَمْ قَلِيلِ	
وَلَا تَتِمُّ الْمُنَى إِلَّا لِمَنْ صَبْرًا	لَا يُبْلَغُ السُّؤْلُ إِلَّا بَعْدَ مَوْلِمَةٍ	(4)
لَا يَقْرُبُ الْوَرْدَ حَتَّى يَغْرِفَ الشُّدْرَا	وَأُحْزَمُ النَّاسُ مِنْ لَوْمَاتٍ مِنْ ظَمَأٍ	
عَيْنَاهُ أَمْرًا غَذَا بِالْفَعْرِ مُغْتَبِرَا	وَأَغْزَزَ النَّاسَ عَقْلًا مَنْ إِذَا نَظَرَتْ	(4)
وَدِمَاوَةٌ يُحْيِي السُّنَنِ	يَسْقَى الْعِبَادَ بِرَبِيقِهِ	
ذَكَرًا رَفِيعًا فِي الْوَطَنِ	كَمْ خَامِلٍ نَالُوا بِهِ	
وَبَطْرَفِهِ تَحْبُو الْفِتْنِ	يَرْمِي الْبُعَاةَ بِسَهْمِهِ	

- Q. 4. नीचे आपेला जेउका योग्यक्रममां गोठवो. [5]
उचित जोड़ियाँ मिलाइए।

Match "A" with "B" properly.

(B)

(A)

(1) نَحْوُ الْعَلَا وَالْمَجْدِ

(1) قَلَمًا رَشِيفًا مِنْ دَكْنِ

- (2) وَلَا يَنَالُ الْعُلَمَاءُ مَنْ قَدَّمَ الْحَدْرًا (2) وَصَفُ قَلَمٍ
 (3) وَفِي أَثْوَابِهِ أَسَدٌ مَزِيرٌ (3) فِي مَدْحِ السَّفَرِ
 (4) مِنْ رَاحَةِ قَدَحِ الْأَوْطَانِ وَاعْتَرَبَ (4) غَفْلَةَ الْإِنْسَانِ
 (5) يَأْتِيكَ بِالْأَرْزَاقِ مِنْ حَيْثُ لَا تَدْرِي (5) الصُّورَةَ وَالسِّيْرَةَ

SECTION – C

Q. 5. नीचे आपेला लेखकोंमांथी गमे ते अेक उपर माध्यमनी भाषामां नोध लभो. [5]

- (1) अबुल हसन नदवी
 (2) इब्ने कुतयबह

निम्नलिखित में से किसी एक लेखक के बारे में माध्यम की भाषा में नोध लिखिए।

- (1) अबुल हसन नदवी
 (2) इब्ने कुतयबह

Write a note on the biography of Any One of the following authors.

- (1) Abul Hasan Nadvi
 (2) Ibne Qutaibah

Q. 6. नीचे आपेला परिच्छेद नुं वांचन करी तेनी नीचे आपेला प्रश्नोना जवाबो अरबीमां लभो. [5]

निम्नलिखित परिच्छेद को पढ़कर प्रश्नों के उत्तर अरबी में लिखिए।

Read the following passage and answer the questions in Arabic.

وَتَرَكَ الطِّفْلَيْنِ الْيَتِيمَيْنِ وَحَدَّ هُمَا فِي الْغَابَةِ. ثُمَّ التَّفَّتِ الطِّفْلَانِ وَرَأَى هُمَا، فَلَمْ يَجِدَا أَحَدًا، فَبَكَيَا كَثِيرًا، ثُمَّ نَامَا تَحْتَ شَجَرَةٍ كَبِيرَةٍ فَرَأَتْهُمَا الطُّيُورُ الْبَيْضَاءُ، وَخَافَتْ عَلَيْهِمَا الْبَرْدَ وَالْوُحُوشَ فَأَحْضَرَتْ كَثِيرًا مِنَ الْأَزْهَارِ الْجَمِيلَةِ وَعَطَّتِ الطِّفْلَيْنِ بِهَا حَتَّى شَعَرَ ابْدَفَاءً، وَلَمَّا ظَهَرَ الصَّبَاحُ وَطَلَعَتِ الشَّمْسُ أَخَذَتِ الطُّيُورُ الْبَيْضَاءُ تُغَرِّدُ وَتَعْنِي حَتَّى اسْتَيْقَظَ الطِّفْلَانِ.

أسئلة Questions

- (1) أَيْنَ تَرَكَ الزَّمِيلَانِ الطِّفْلَيْنِ الَّتِيْمَيْنِ وَحَدَّ هُمَا؟
- (2) أَيْنَ نَامَ الطِّفْلَانِ الَّتِيْمَانِ؟
- (3) مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَافَتِ الطُّيُورُ الْبَيْضَاءُ عَلَى الطِّفْلَيْنِ؟
- (4) مَاذَا نَظَرَ الطِّفْلَانِ حَوْلَهُمَا؟
- (5) أَكْتُبْ عُنْوَانَ هَذِهِ الْقِصَّةِ؟

Q. 7. नीचे आपेला प्रश्नोमांथी गभे ते पांच प्रश्नोना जवाब अरबी मां लखो.

[10]

किन्हीं पांच प्रश्नों के उत्तर अरबी में लिखिए।

Answer the following questions in Arabic (Any Five).

- (1) هَلِ النَّاسُ يُحْسِنُونَ إِلَى الْفُقَرَاءِ؟
- (2) مَاذَا أُعْطِيَ الطَّبِيبُ امْرَأَةَ الْفَقِيرِ؟
- (3) كَيْفَ كَانَ الطَّبِيبُ؟
- (4) عَلَى أَيِّ شَيْءٍ هُنَا الْمُدْرَسُ الطُّلَابَ؟
- (5) مِنَ النَّابِغَةِ الدُّبْيَانِيُّ؟
- (6) مَاذَا سَأَلَ الْمُدْرَسُ الطُّلَابَ؟
- (7) هَلِ أَحْضَرَتْ امْرَأَةُ الْفَقِيرِ الدَّوَاءَ؟

SECTION – D

Q. 8. नीचे आपेलामांथी गभे ते पांचना बहुवचन बनावो.

[5]

किन्हीं पांच के बहुवचन लिखिए।

Write Plural forms (Any Five).

شَجَرٌ (4)	وَلَدٌ (1)
أَرْمَلَةٌ (5)	دَقِيقَةٌ (2)
يَوْمٌ (6)	سَبِيلٌ (3)

Q. 9. नीचेना पैकी गमे ते पांयना आज्ञार्थ बनावो.
किन्हीं पाँच के आज्ञार्थ लिखिए।

[5]

Write Imperative forms of Any Five.

تَضْرِبْ (4)

تَنْصُرْ (1)

تَتْرُكْ (5)

تَقْرَأْ (2)

تَأْخُذْ (6)

تَكْتُبْ (3)

Q. 10 नीचेना पैकी गमे ते पांयना श्रेष्ठतावायक नामो लभो.
किन्हीं पाँच के التفضيل اسم लिखिए।

[5]

Write اسم التفضيل of Any Five.

عَظِيمٌ (4)

حَفِيظٌ (1)

رَخِيصٌ (5)

كَبِيرٌ (2)

رَحِيمٌ (6)

قَدِيمٌ (3)

Q. 11 नीचेना वाक्यो पर योग्य अरब लगाओ (गमे ते पांय)
किन्हीं पाँच वाक्यों को अरब लगाकर लिखिए।

[5]

Insert अरब to Any Five of the following sentences.

(1) ماذا فعل حاتم مع الضيوف ؟

(2) لا اله الا الله ؟

(3) لا بد من الاجتناب ؟

(4) محمد رسول الله ؟

(5) كيف كان الطبيب ؟

(6) هل أنت معلمة ؟

(7) قد تأخر الناس في الطعام .

Q 12. नीचे आपेला वाक्योनी अरबीमां अनुवाद करो (गमे ते पांय).

[10]

- (१) आज शुक्रवार छे.
- (२) मारु नाम मोहम्मद छे.
- (३) हुं अखबारनी पत्रकार छुं.
- (४) विद्यार्थीओ अरबी भाषा सीखे छे.
- (५) तमे बधीज स्त्रीओ प्रार्थना करो छे.
- (६) ते बालिकाओ पानी प्रदूषित करे छे.
- (७) लोको अे जमवामां मोहुं कथुं.

निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच वाक्यों का अरबी में अनुवाद कीजिए।

- (१) आज शुक्रवार है
- (२) मेरा नाम मोहम्मद है।
- (३) मैं अखबार का पत्रकार हूँ।
- (४) विद्यार्थीगण अरबी भाषा सीखते हैं।
- (५) आप सभी स्त्रियाँ प्रार्थना करती हो।
- (६) वे बालिकाएँ पानी प्रदूषित करती हैं।
- (७) लोगों ने खाने में देर की।

Translate Any Five of the following sentences in Arabic.

- (1) Today is Friday.
- (2) My name is Mohammad.
- (3) I am a journalist.
- (4) The students learn Arabic language.
- (5) You, all the women pray.
- (6) Those girls pollute the water.
- (7) People were late in dining.

Q 13. तमारा पिताश्रीने अरबीमां पत्र लप्णे. [5]
अपने पिताश्री को अरबी में पत्र लिखिए।

Write a letter to your Father in Arabic.

Q 14. नीचे आपेलामांथी कोठपण अक कविना जवन यरित्र ने माध्यमनी भाषामां नोध लप्णे. [5]
(1) कवित्री खन्सा (रदि)

(2) अख्तल तगलबी

निम्नलिखित में से किसी एक कवि के जीवन पर माध्यम की भाषा में टिप्पणी लिखिए।

(1) कवित्री खन्सा (रदि)

(2) अख्तल तगलबी

Write a short note on Any One in your mother tongue.

(1) Poetess Khansa.(Rd)

(2) Akhtal Taglabi.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No.: 100809

132(P)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

विभाग - A

1. नीचेना गद्यभंडोमांथी कोईपक्ष याद गद्यभंडोनुं भाषांतर करो. [20]

i) अत्थि उज्जेणी नाम नयरी । तत्थ विक्कमाइच्चो राया । सो विक्कमकंत - सयल - नरिंदो, सुवन्न - पुरिस - सिद्धि - सुत्थीकय - उत्थि - विंदो सयल - कलापंत पगरिसो विविह दिव्य - सत्ति जणिय - जणुक्करिसो कयाइ चित्तुं पयत्तो - 'मज्झ सेनाइं पि इक्कं पर-पुर-प्पवेसं जाणेति, अहं पुण दुइज्जं तं जाणिउमिच्छामि ।

ii) भणमाणेणावयासिया । एवं च कए गुरु - कोण - फुरफुरायमाणाहु राए भणियं च तीए 'अव्वो माए इमिणा दुज्जीनी - सत्थेणं कवड-पंडिय-जड-पंडय-सरिसेणं इमस्स अणाय सील सहावस्स अहियस्स अवयासणं दुवावियं' ति भणमाणी परहुत्ता संठियं' ति ।

तत्तो ताहिं भणियं -

'मा सुयणु कुप्पसु तुमं, किं किरउ एस एरिसो च्ये । णिक्करुणो होइ फुडं, मयण - महाधम्म - ववहारो' ।

iii) नंद-मणुस्सा य चोरियाए जीवंति । देसं अभिहुवंति । चाणक्को अन्नं उग्गतं चोरग्गाहं मग्गइ । गओ नयर - बाहिरियं । दिट्ठो तत्थ नलदामो कुविंदो । पुत्तय डसणामरिसिओ खणिरुण बिलं जलण पज्जालेण मूलाओ उच्छायंतो मक्कोडए । तओ 'सोहणो एस चोरग्गाहो ति वाहराविओ । सम्माजिरुण य दिण्णं तस्स आरक्खं । तेण चोरा भत्त - डाणाइणा - कओथयारा वीसत्था सत्त्वे सकुडुंवा वावाइया । जायं निक्कटयं रज्जं ।

iv) 'गोयमा ! से जहानामए केइ पुरिसे एगं महं सुक्कं तुंबं निच्छदं निरुथहयं दब्भेहि य कुसेहि य वेदेहि य मट्टिया लेवेणं लिंपइ य उण्हे दलयइ य सुक्कं समाणं दोच्चं पि दुब्भेहि य कुसेहि य वेदेइ य मट्टिया लेवेणं लिंपइ य उण्हे दलयइ य सुक्के समाणं तच्चं पि दब्भेहि य कुसेहि य वेदेइ मट्टिया लेवेणं लिंपइ । एवं खलु एएणं उवाएणं रत्त - रत्त वेदेमाणे अंतरा लिप्पमाणे अंतरा सुक्कावेमाणे जाव अट्टहिं मट्टिया लेवेहिं अलिपेइ य अत्थाहमतारम पोरिसियसिं उदगंसि पविखवेज्जा ।

v) तए णं से सहालपुत्ते अन्नया कयाइ - वायाहययं कोलालभंडं अंतो सालाहिंतो बहिया नीणेइ, रत्ता आयवंसि दलयइ । तए णं समणे भग्गं महावीरे सहालपुत्तं एवं

वयासी - सहालपुत्ता ! एस णं कोलालभंडं कओ? तए णं सहालपुत्ते एवं वयासी -
एस णं भंते ! पुविच्चं मट्टिया आसी, तओ पच्छा उदएणं निमिज्जइ, रत्ता छारेण य
करिसेण य एगयओ मीसिज्जइ, रत्ता चक्के आरोहिज्जइ, तओ बहवे करगा य जाव
उट्टियाओ य कज्जंति ।

विभाग - B

2. नीयेना पद्यभंडोमांथी थार पद्योनुं भाषांतर करो.

[20]

- i) सुयणो ण कुप्पइ च्चिअ, अह कुप्पइ विप्पिअं ण चिंतेइ ।
अह चिंतेइ ण जंपइ अह जंपइ लज्जिओ होइ ॥
सूरो वि ण सत्तासो सोभो वि कलंक-वज्जिओ निच्चं ।
भाई वि न दोजीहो तुंगो वि समीव-दिण्ण-फलो ॥
- ii) पत्तो अ सो वणगओ आरुसिओ तिल दुमं समंतेण ।
परिभमइ गुलगुलित्तो कुलालचक्क व्व आइट्टो ॥
विणअ गुणो दंडाडंबरो अ मंडति जह णरिंद-सिरी ।
तह टंकारो महरत्तण च वाअं पसाहेति ॥
- iii) उग्गाहिइ राम तुमं, गुणे गणेऊण पुरिसमइओ त्ति जणो ।
गलिअमहिलासहावं, संभरिऊण अ ममं णिअत्तिहिइ कहं ॥
जह न ते पिअं दुक्खं, जाणिअ एमेव सव्वजीवाणं ।
सव्वायरमुवउत्तो, अत्तोवम्मेण कुणसु दयं ॥
- iv) धिरत्थु ते जसोकामी जा तं जीवियकारणा ।
वंतं इच्छसि आवेउं सेयं ते मरणं भवे ॥
कोहं च माणं च तहेव मायं, लोभं चउत्थं अज्झतदोसा ।
एयाणि वंता अरहा महेसी, ण कुव्वई याव न कारवेइ ॥
- v) मा जम्मंतरि वि मह भारिय होज्ज एह असुहत्थिय कारिय ।
इय एरिस पणिहाणु करेविणु, भंजिउ ते अप्पाणु पडेविणु ॥
विज्जंति परुप्पर तरु लिहंति, कंटगग तिक्खते णहु गणंति ।
तणु दिज्जह रसियह रसह लोहि, ण हु पाउं गणिज्जइ पिम्म मोहि ॥

विभाग - C

3. (A) नीयेना पारिभाषिक शब्दोमांथी कोईपद्य थार शब्दो पर नोंध लप्पो.

[12]

- 1) निव्वाणवादीण
- 2) गोसालमंखलिपुत्त
- 3) कुसुमाउह
- 4) सुक्कज्झाण
- 5) चउरावेया

(B) नीयेना शब्दोना स्वर-व्यंजन विकार व्याकरणनी दृष्टिअे समजावो.

(कोईपण थार)

[4]

1) सयल	2) मेह
3) गोरव	4) पिय
5) मज्झ	

(C) नीयेनामांथी कोईपण थार समासोना इक्त नाम आपो.

[4]

1) रसपुण्णं	2) कुंभगार
3) चन्दमुहं	4) सफलं
5) जीवाजीव	

विभाग - D

4. (A) नीयेना रूपो व्याकरणनी दृष्टिअे समजावो. (कोईपण आठ)

[8]

1) पुरिसस्स	2) गच्छउ	3) पढिस्संति
4) हसीअ	5) तुम्हाण	6) पासित्थ
7) वन्दसि	8) भणिरुणं	9) सुणिहिमो

(B) नीये आपेला वाक्योमां कौंसमां आपेला शब्दनुं योग्यरूप आपी ञाली जग्या पुरो अने वाक्य इरीथी लभो.

[12]

- i) परिणमइ विसत्तेणं दिन्नं दुद्धं पि ..... । (सप्प)
- ii) मा मा ..... एत्थ पियसहि एक्कलियं वण-मइ-व्व । (मुंच)
- iii) अरे णव परिणीओ त्व ! ता ..... नियय-भज्जं । (दंस)
- iv) तत्तो खारसित्ते पएसे छित्ता सारिया ..... आरद्धा । (रस)
- v) अघवा हत्थे कंकण किं ..... । (दप्पण)
- vi) सुपुरिसाणं हिअआइ महातरुणं व ..... । (सिहर)
- vii) सहि कुक्कुड वुत्तंतं ..... मह कह । (मूल)
- viii) णिअआए वाआए जे एंति पसेसं ते जअंति ..... । (महाकइ)
- ix) सव्वे जीवा पि इच्छंति ..... । (जीव)
- x) सुयणु न ते पीडा ..... । (भव)
- xi) ..... व देवाणं महाणुभावे से मुणी कासवे । (इंद)
- xii) गयउ सिसिस वण-दिण ..... । (दह)

विभाग - E

5. (A) नीचेना गद्य-पद्य भंडोमांथी कोईपक्ष बेनुं भाषांतर करो.

[10]

- i) तेण कालेण तेण समएण कम्पिल्लपुरे नाम नयरे होत्था । तस्स कम्पिल्लपुरस्स नयरस्स बहिया सहस्सम्बवणे नाम उज्जाणि । तत्थणं कम्पिल्लपुरे कुंडकोलिए नाम गाहावई परिवसइ - अड्ड - दित्ते अपरिभूए । तस्स णं कुंडकोलियस्स पूसाणामं भारिया होत्था, कुंडकोलिएण गाहावइणा सद्धिं अणुरत्ता अविरत्ता इट्ठा पच्चविहे माणुस्सए कामभोए पच्चणुभवमाणी विहरइ ।
- ii) पणमिऊण सेट्ठी निविट्ठो समीवे । पुट्ठो से सेट्ठिणा ववहार सरुवं । कहियं तेण सव्वं । अन्नं च तुहाएसेण गओ कयंगलाए नयरीए । जाओ मे जिणदत्त सेट्ठिणा समं ववहारो । निमतिओ अहं तेण भोयणत्थं, दिट्ठामए तग्गिहे चंदकंतेण वयणेण पउमराएहिं हत्थि पाएहिं पवालेण अहरेण दिप्पमाणे रयणेहिं सुवणणेण अंगेज मयण महाराय भंडार मंजुसा च संचारिणी - एगा कन्नगा ।
- iii) चित्तिज्जइ जं न मणे, जुत्तिवियारेण जुज्जइ न जं च ।
ते पि हयासो एसो सुहमसुहं वा विही कुणई ॥
अवमाणिया वि जे नियगेहं पि न चयंति हीणमाणधणा ।
अभिमानगुण विहूणा साणसमाण व्व ते नियमा ॥

(B) नीचेना सुभाषितोमांथी कोईपक्ष बेनु अर्थ-विस्तार करो.

[10]

- i) न य गेहम्मि पलित्ते कूवो खम्मइ सुतूरमाणेहिं ।
घाहाविए ण दम्मइ आसो च्चिय तक्खणं चेव ॥
- ii) वच्चइ जहिं जहिं चिय भोगपिवासाए विणडिओ पुरिसो ।
पावइ तहिं तहिं चिय पुण्णेहिं विणा पर किलेसं ॥
- iii) न वि जुद्धं न पलायं कयेतहत्थिम्मि अग्घइ भयं वा ।
न य से दीसइ हत्थो गेण्हइ य दढं अमोक्खो य ॥
- iv) भूसणरहिया वि सई तीए सीलं तुं मंडणं होइ ।
सील विहूणाए पुणो वरं खु मरणं महिलियाए ॥

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 115075

135(GHE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ છ વિભાગ છે અને 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે અને વિકલ્પ આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નોની સૂચના અનુસાર જવાબ લખો.
- 4) પ્રશ્નોની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 5) સાદા ગણનયંત્રનો ઉપયોગ માન્ય છે તથા Z કોષ્ટકનો ઉપયોગ કરી શકાશે.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલ 1 થી 10 બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો.

દરેકના 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) એક વસ્તુનો ભાવ આધાર વર્ષની સરખામણીમાં ચાલુ વર્ષમાં 3.5 ગણો વધે છે. તો ભાવ સૂચક આંક કેટલો થાય ?
(A) 45 (B) 450
(C) 550 (D) 350
- 2) વિકીર્ણ આકૃતિમાં બધા જ બિંદુઓ એક જ સુરેખા પર આવેલાં હોય તો r ની કિંમત શું થાય ?
(A) 0 (B) 1 અથવા -1
(C) 0.5 (D) -0.5
- 3) નિયત સંબંધ રેખા કયા બિંદુમાંથી હંમેશાં પસાર થાય છે ?
(A) $(\bar{x}, \bar{y})$ (B) $(0, \bar{y})$
(C) $(\bar{x}, 0)$ (D) $(0, 0)$

- 4) “હડતાલને કારણે કોઈ એક કંપનીના ઉત્પાદનમાં થયેલો ઘટાડો” કઈ વધઘટ દર્શાવે છે ?
- (A) ચક્રિય (B) વલણ
(C) મોસમી (D) યાદચ્છિક
- 5) નિદર્શ અવકાશમાંની કોઈપણ ઘટના A માટે નીચેના પૈકી કયો વિકલ્પ સાચો છે ?
- (A) $P(A) < 0$ (B) $0 \leq P(A) \leq 1$
(C) $0 \leq P(A) \leq 1$ (D) $P(A) > 1$
- 6) નીચેનામાંથી કયો ચલ એ અસતત ચલનું ઉદાહરણ બનશે ?
- (A) વિદ્યાર્થીની ઊંચાઈ (B) વિદ્યાર્થીનું વજન
(C) વિદ્યાર્થીનું બ્લડપ્રેશર (D) વિદ્યાર્થીનું જન્મ વર્ષ
- 7) પ્રમાણિત પ્રામાણ્ય ચલના મધ્યક અને વિચરણ નીચેના પૈકી કયા છે ?
- (A) મધ્યક = 0, વિચરણ = 1 (B) મધ્યક = 1, વિચરણ = 0
(C) મધ્યક = 0, વિચરણ = 0 (D) મધ્યક = 1, વિચરણ = 1
- 8) પ્રમાણિત પ્રામાણ્ય ચલ માટે ચતુર્થક વિચલનની લગભગ કિંમત નીચેના પૈકી કઈ છે ?
- (A) $\frac{2}{3}\sigma$ (B) $\frac{2}{3}$
(C) $\frac{4}{5}\sigma$ (D) $\frac{4}{5}$
- 9) 3 નું 0.3 સામીપ્યનું માનાંક સ્વરૂપ કયું છે ?
- (A) $|x - 0.3| < 3$ (B) $|x - 3| < 0.3$
(C) $|x + 3| < 0.3$ (D) $|x - 3| > 0.3$

10) $y = ax^n$, જ્યાં a અચળ સંખ્યા હોય તો $\frac{dy}{dx}$ ની કિંમત શું થાય ?

(A) nx^{n-1}

(B) anx^{n-1}

(C) 0

(D) anx^{n+1}

વિભાગ - B

■ નીચેના પ્રશ્નો 11થી 20 ના એક વાક્યમાં જવાબ આપો. દરેકનો 1ગુણ છે.

[10]

11) ભારતમાં મોંઘવારી ભથ્થાનો દર શોધવા કયા સૂચક આંકનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ?

12) X અને Y વચ્ચે સહસંબંધાંક 0.4 છે. હવે X ના પ્રત્યેક અવલોકનમાં 5 ઉમેરવામાં આવે અને Y ના પ્રત્યેક અવલોકનને 10 વડે ગુણવામાં આવે તો આ ફેરફાર બાદ સહસંબંધાંક શું થશે ?

13) જો કોઈ નિદર્શ બિંદુ અન્વાયોજિત રેખા પર પ્રહાર હોય તો ત્રુટિની કિંમત કેટલી થાય ?

14) સામયિક શ્રેણી એટલે શું ?

15) નિદર્શ અવકાશની બે નિરપેક્ષ ઘટનાઓ A અને B માટે સંભાવનાનો ગુણાકારનો નિયમ લખો.

16) એક સંમિત દ્વિપદી વિતરણનો મધ્યક 9 છે તેના પ્રાયલ n ની કિંમત જણાવો.

17) “પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંક માપના એકમથી મુક્ત હોય છે” આ વિધાન સાચું કે ખોટું ?

18) પ્રમાણ્ય વક્રમાં $\mu - 2\sigma$ અને $\mu + 2\sigma$ વચ્ચે આવતા પ્રદેશનું ક્ષેત્રફળ કેટલા ટકા થાય ?

19) $\lim_{x \rightarrow 5} (3x + 5)$ ની કિંમત શોધો.

20) $f(x) = 7x^2 - 6x + 5$ હોય તો $f'(x)$ મેળવો.

વિભાગ - C

■ નીચેના 21 થી 30 પ્રશ્નોના જવાબ લખો. દરેકના 2 ગુણ છે.

[20]

21) વર્ષ 2015 અને વર્ષ 2016 ના જથ્થાબંધ ભાવનાં સૂચક આંક અનુક્રમે 150.2 અને 165.7 મળ્યા છે. આ બંને વર્ષના સૂચક આંકનો ઉપયોગ કરી ફૂગાવાનો દર શોધો

22) નીચેની વિગતો પરથી સહસંબંધાંક r શોધો અને અર્થઘટન કરો.

$$n = 10, \Sigma(x - \bar{x})(y - \bar{y}) = 60, S_x = 5, S_y = 6$$

23) નિયત સંબંધની ઉપયોગિતા જણાવો. (કોઈપણ બે)

24) ચલ y ની 7 સપ્તાહની માહિતી પરથી અન્વાયોજન કરેલ સુરેખ સમીકરણ $\hat{y} = 25.1 - 1.3t$ હોય તો આઠમા અને નવમા સપ્તાહની y ની કિંમતનું અનુમાન શોધો.

25) નીચે આપેલ વિતરણ એ ચલ X નું સંભાવના - વિતરણ હોય તો અચળાંક C શોધો.

$$p(x) = C \left(\frac{1}{4} \right)^x, \quad x = 1, 2, 3, 4.$$

અથવા

દ્વિપદી વિતરણના કોઈપણ ચાર ગુણધર્મો જણાવો.

26) એક પ્રામાણ્ય ચલના અંતિમ ચતુર્થકો 10 અને 30 છે. તો તેનું સરેરાશ વિચલન જણાવો.

27) $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{2x^2 + x - 3}{x^2 - 1}$ ની કિંમત શોધો.

અથવા

α નું 8 સામીધ્યની વ્યાખ્યા આપો.

28) $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^5 - 32}{x - 2}$ ની કિંમત શોધો.

29) $y = (3x + 7)^8$ નું x પ્રત્યે વિકલન કરો.

30) $y = (3x^2 + 4x - 2)(3x + 2)$ નું x ની સાપેક્ષ વિકલિત મેળવો.

વિભાગ - D

■ નીચેના 31 થી 38 પ્રશ્નોના માંગ્યા મુજબ જવાબ આપો. દરેકના 3 ગુણ છે.

[24]

- 31) વર્ષ 2007-08 ને આધાર વર્ષ તરીકે લઈ નીચે આપેલ યંત્ર અને યંત્ર સામગ્રીના જથ્થાબંધ ભાવ ના અચલ આધારના સૂચક આંક પરથી પરંપરિત આધારના સૂચક આંક મેળવો.

વર્ષ	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13
યંત્ર અને યંત્રસામગ્રીનો સૂચક આંક	117.4	118	121.3	125.1	128.4

- 32) એક રાજ્યની ટાઉન પ્લાનિંગ સમિતિએ કરેલા સર્વે પરથી નીચે મુજબ માહિતી મળે છે.

શહેર	A	B	C	D	E
વસ્તી (લાખ)	57	45	14	18	8
વસ્તી વધારાનો દર (દર હજારે)	13	20	10	15	5

આ માહિતી પરથી શહેરોની વસ્તી અને વસ્તી વધારાના દર વચ્ચેનો ક્રમાંક સંહસંબંધાંક શોધો.

- 33) કુટુંબની વાર્ષિક આવક (X) અને મ્યુચ્યુઅલ ફંડમાં કુટુંબનું વાર્ષિક રોકાણ (Y) એ બે ચલો વચ્ચેનો અભ્યાસ કરવા એક શહેરમાંથી મેળવેલો 100 કુટુંબોની નિદર્શ માહિતીનો સાર નીચે દર્શાવ્યો છે.

X = કુટુંબની વાર્ષિક આવક (લાખ ₹ માં)

Y = કુટુંબની મ્યુચ્યુઅલ ફંડમાં વાર્ષિક રોકાણ (હજાર ₹ માં)

$\bar{x} = 5.5$, $\bar{y} = 40.5$, $S_x = 1.2$, $S_y = 12.8$

$r = 0.65$

આ માહિતી પરથી કુટુંબના મ્યુચ્યુઅલ ફંડમાં રોકાણની કુટુંબની વાર્ષિક આવક પરની નિયત સંબંધ રેખા મેળવો. જો કોઈ કુટુંબની વાર્ષિક આવક 4.5 લાખ ₹ હોય તો તેનો મ્યુચ્યુઅલ ફંડમાં વાર્ષિક રોકાણનું અનુમાન મેળવો.

અથવા

સામાન્ય રીતે ઓછો વરસાદ પડતો હોય તેવા એક વિસ્તારમાં છેલ્લા દસ વર્ષ દરમ્યાન પડેલા વરસાદ અને કોઈ પાકની પ્રતિ એકર ઊપજની વિગત પરથી નીચેના પરિણામો મળે છે.

વિગત	વરસાદ (સેમી)	પાકની ઉપજ (કિગ્રા)
મધ્યક	18	970
પ્રમાણિત વિચલન	2	38
સહસંબંધાંક = 0.6		

આ પરથી જો સરેરાશ વરસાદ 22 સેમી હોય તો પાકની ઉપજ વિશે અનુમાન કરો.

- 34) એક સામયિક શ્રેણીના ચલ (y) માટેની નીચેની માહિતી પરથી સુરેખ સમીકરણનું અન્વાયોજન કરો.

$$n = 5 \quad \sum y = 190 \quad \sum ty = 602$$

- 35) 1 થી 100 સુધીની પ્રાકૃતિક સંખ્યાઓમાંથી એક સંખ્યા યાદચ્છિક રીતે પસંદ કરવામાં આવે છે. પસંદ કરેલી સંખ્યા એક અંકની હોય અથવા પૂર્ણવર્ગ હોય તે ઘટનાની સંભાવના શોધો.

અથવા

ચોમાસાની ઋતુમાં અલગ-અલગ રાજ્યના બે શહેરો A અને B માં અનુક્રમે 60% અને 75% દિવસોમાં વરસાદ પડે છે. આ બે શહેરો માટે ચોમાસાની ઋતુમાં કોઈ એક દિવસે શહેર A અને શહેર B પૈકી

(1) બંને શહેરમાં વરસાદ પડે

(2) ઓછામાં ઓછા એક શહેરમાં વરસાદ પડે તેની સંભાવના શોધો.

નોંધ : બંને શહેરોમાં એક જ દિવસે વરસાદ પડે તે ઘટનાઓ નિરપેક્ષ છે.

- 36) એક યાદચ્છિક પ્રયોગના નિદર્શ અવકાશની કોઈ બે ઘટનાઓ માટે

$$P(A) = \frac{2}{3}, \quad P(B) = \frac{3}{5} \quad \text{અને} \quad P(B/A) = \frac{3}{4} \quad \text{હોય તો } P(A/B) \text{ મેળવો.}$$

- 37) કોઈ એક સ્ટોર્સમાં લેપટોપની માસિક માંગનું સંભાવના-વિતરણ નીચે મુજબ છે.

લેપટોપની માંગ	1	2	3	4	5	6
સંભાવના	0.10	0.15	0.20	0.25	0.18	0.12

લેપટોપની અપેક્ષિત માસિક માંગ નક્કી કરો તથા માંગનું વિચલણ મેળવો.

- 38) એક શહેરમાં રહેતી વ્યક્તિ માંસાહારી હોય તેની સંભાવના 0.20 છે. આ વિસ્તારમાંથી યાદચ્છિક રીતે પસંદ કરેલ 6 વ્યક્તિઓમાંથી વધુમાં વધુ બે વ્યક્તિઓ માંસાહારી હોય તેની સંભાવના શોધો.

વિભાગ - E

નીચેના 39 થી 42 પ્રશ્નોના જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.

[16]

39) (A) ORANGE શબ્દના બધા જ અક્ષરોથી બનતી તમામ ગોઠવણીઓમાં સ્વર પહેલા, ત્રીજા અને છઠ્ઠા સ્થાન પર આવે તેની સંભાવના શોધો.

(B) $A - B$ અને $A \cap B$ ઘટનાઓની વેન આકૃતિ દોરો.

40) શહેરના એક પેટ્રોલ પંપ પર થતું પેટ્રોલનું દૈનિક વેચાણ પ્રામાણ્ય વિતરણને અનુસરે છે અને તેના મધ્યક અને પ્રમાણિત વિચલન અનુક્રમે 33,000 લિટર અને 3,000 લિટર છે.

(1) કોઈ એક માસ દરમિયાન પેટ્રોલ પંપ પરથી પેટ્રોલનું દૈનિક વેચાણ 30,000 લિટરથી ઓછું થયું હોય તેવા દિવસોની ટકાવારી મેળવો (2) મે માસના કેટલા દિવસો દરમિયાન પેટ્રોલનું વેચાણ 32,000 લિટર અને 35,000 લિટરની વચ્ચે હોઈ શકે ?

અથવા

1000 વ્યક્તિઓના એક સમૂહમાં વ્યક્તિઓની ઊંચાઈના અવલોકનોનો મધ્યક 165 સેમી અને વિચરણ 100 (સેમી)² છે. આ વ્યક્તિઓની ઊંચાઈનું વિતરણ પ્રામાણ્ય વિતરણને અનુસરે છે આ માહિતી પરથી ત્રીજો દશાંશક અને 60 મો શતાંશક શોધો.

41) $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{\sqrt{x+7} - 3}{x-2}$ ની કિંમત શોધો

42) જો કોઈ ઘડિયાળનું માંગનું વિધેય $p = 6000 - 2x$ હોય તો મહત્તમ આમદાની માટે કિંમત શોધો અને તે કિંમતે ઉદ્ભવતી માંગ શોધો.

અથવા

$f(x) = 2x^3 + 3x^2 - 36x + 10$ છે. x ની કઈ કિંમતો માટે $f(x)$ મહત્તમ કે ન્યૂનતમ થશે તે શોધો. આ મહત્તમ અને ન્યૂનતમ કિંમત શોધો.

વિભાગ - F

નીચેના 43 થી 46 પ્રશ્નોના જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[20]

43) નીચે આપેલી માહિતી પરથી વર્ષ 2016 માટે લાસ્પેયર, પાશે અને ફિશરના સૂંચક આંક ગણો.

વસ્તુ	જથ્થો		ભાવ રૂ.	
	વર્ષ 2015	વર્ષ 2016	વર્ષ 2015	વર્ષ 2016
A	25 કિ.ગ્રા.	32 કિ.ગ્રા.	42	45
B	15 લિટર	20 લિટર	28	30
C	10 નંગ	20 નંગ	30	36
D	8 મીટર	15 મીટર	20	25
E	30 લિટર	36 લિટર	60	65

- 44) નીચેની માહિતી પરથી વસ્તીની ગીચતા અને મૃત્યુદર વચ્ચે સહસંબંધાંક મેળવો.
(કાર્લ પિયરસનની પદ્ધતિ)

ગીચતા (ચો.કિમી દીઠ) x	200	500	400	700	600	300
મૃત્યુદર (દર હજારે) y	10	12	10	15	9	12

- 45) એક કંપનીની કાર સર્વિસ સેન્ટરમાં અકસ્માત પામેલી કારના સમારકામ માટે લાગતો સમય અને સમારકામના ખર્ચ વચ્ચેનો સંબંધ જાણવા માટે નીચે મુજબ માહિતી એકઠી કરવામાં આવી છે :

કારના સમારકામનો સમય (માનવ કલાકો)	32	40	25	29	35	43
સમારકામનું ખર્ચ (હજાર ₹)	25	35	18	22	28	46

આ પરથી Y (સમારકામનું ખર્ચ)ની X (સમારકામનો સમય) પરની નિયતસંબંધ રેખા મેળવો. જો કારને સમારકામ માટે 50 કલાક લાગતા હોય, તો તેના સમારકામના ખર્ચનું અનુમાન મેળવો.

- 46) રેલ્વેના એક વિભાગમાં જૂદા જૂદા વર્ષોમાં થયેલ માલની હેરફેર વિશેની માહિતી નીચે આપેલ છે. સુરેખ સમીકરણનું અન્વાયોજન કરીને વર્ષ 2017 ની કિંમતનું અનુમાન કરો.

વર્ષ	2011	2012	2013	2014	2015
હેરફેર થયેલ માલ (ટન)	180	192	195	204	202

અથવા

એક રાજ્યના ખાદ્ય-તેલનાં વપરાશના જથ્થાના સૂચક આંક નીચેના કોષ્ટકમાં આપેલ છે. પાંચ વર્ષીય ચલિત સરેરાશોના આધારે વલણ શોધો.

વર્ષ	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
સૂચક આંક	115	121	119	120	117	119	120	118	116	124	125

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

135(H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्न पत्र में कुल 6 विभाग और 46 प्रश्न हैं।
- 2) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। विकल्प आंतरिक हैं।
- 3) प्रश्न की सूचना के अनुसार उत्तर दें।
- 4) प्रश्नों के सामने लिखे गए अंक गुण दर्शाते हैं।
- 5) विद्यार्थी Z - table और Calculator का उपयोग कर सकते हैं।

विभाग - A

निम्नलिखित दिए गए 1 से 10 वैकल्पिक प्रश्नों से योग्य विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[10]

- 1) एक वस्तु का मूल्य आधार वर्ष की तुलना में चालू वर्ष में 3.5 गुना बढ़ता है, तो मूल्य सूचकांक कितना होगा?
(A) 45 (B) 450
(C) 550 (D) 350
- 2) विकीर्ण आकृति में सभी बिन्दु एक ही रेखा पर आए हों तो r का मान क्या होगा?
(A) 0 (B) 1 या -1
(C) 0.5 (D) -0.5
- 3) नियत संबंध रेखा हमेशा किस बिन्दु से गुजरती है?
(A) $(\bar{x}, \bar{y})$ (B) $(0, \bar{y})$
(C) $(\bar{x}, 0)$ (D) $(0, 0)$
- 4) 'हड़ताल से किसी एक कंपनी के उत्पादन में हुई कमी' कौन सी कमी-वृद्धि को बताती है?
(A) चक्रीय (B) झुकाव
(C) मौसमी (D) यादृच्छिक

- 5) निदर्शावकाश की किसी घटना A के लिए निम्नलिखित में से कौन-सा विकल्प सही है?
- (A) $P(A) < 0$ (B) $0 \leq P(A) \leq 1$
 (C) $0 \leq P(A) \leq 1$ (D) $P(A) > 1$
- 6) निम्नलिखित में से कौन सा चल असतत चल का उदाहरण होगा?
- (A) विद्यार्थी की ऊँचाई (B) विद्यार्थी का वजन
 (C) विद्यार्थी का ब्लड प्रेशर (D) विद्यार्थी का जन्म वर्ष
- 7) प्रमाणित प्रामाण्य चल का माध्य और विचरण निम्न में से कौन-सा है?
- (A) माध्य = 0, विचरण = 1 (B) माध्य = 1, विचरण = 0
 (C) माध्य = 0, विचरण = 0 (D) माध्य = 1, विचरण = 1
- 8) प्रमाणित प्रामाण्य चल के लिए चतुर्थक विचलन का अनुमानित मूल्य निम्न में से कौन सा है?
- (A) $\frac{2}{3}\sigma$ (B) $\frac{2}{3}$
 (C) $\frac{4}{5}\sigma$ (D) $\frac{4}{5}$
- 9) 3 का 0.3 सामीप्य का मानांक स्वरूप कौन सा है?
- (A) $|x - 0.3| < 3$ (B) $|x - 3| < 0.3$
 (C) $|x + 3| < 0.3$ (D) $|x - 3| > 0.3$
- 10) $y = ax^n$, जहाँ a अचलांक है तो $\frac{dy}{dx}$ का मूल्य क्या होगा?
- (A) nx^{n-1} (B) anx^{n-1}
 (C) 0 (D) anx^{n+1}

विभाग - B

- निम्न दिए गए 11 से 20 प्रश्नों के एक वाक्य में उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न का 1 अंक है :

[10]

- 11) भारत में मँहगाई-भत्ते की दर ज्ञात करने के लिए किस सूचकांक का प्रयोग किया जाता है?

- 12) X और Y के बीच सहसंबंधांक 0.4 है। अब यदि X के प्रत्येक अवलोकन में 5 जोड़ा जाए एवं Y के प्रत्येक अवलोकन को 10 से गुणा किया जाए तो इस परिवर्तन का सहसंबंधांक के मान पर क्या प्रभाव होगा?
- 13) यदि कोई निदर्श बिन्दु अन्वायोजित रेखा पर आए हों, तो उनकी त्रुटि का मूल्य कितना होगा?
- 14) सामयिक श्रेणी अर्थात् क्या?
- 15) निदर्शावकाश की दो निरपेक्ष घटनाएँ A और B के लिए संभावना के गुणाकार का नियम लिखिए।
- 16) एक सम्मित द्विपद वितरण का माध्य 9 है, तो उनके प्राचल n का मूल्य बताइए।
- 17) 'प्रमाणित प्राप्तांक का नाप इकाई से मुक्त होता है' यह विधान सही है या गलत है?
- 18) प्रामाण्य वक्र में $\mu - 2\sigma$ और $\mu + 2\sigma$ के बीच आए प्रदेश का क्षेत्रफल कितने प्रतिशत होगा?
- 19) $\lim_{x \rightarrow 5} (3x + 5)$ का मूल्य ज्ञात कीजिए।
- 20) $f(x) = 7x^2 - 6x + 5$ हो तो $f'(x)$ ज्ञात कीजिए।

विभाग - C

■ निम्नलिखित 21 से 30 तक के प्रश्नों के निर्देशानुसार उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक हैं :

[20]

- 21) वर्ष 2015 तथा वर्ष 2016 के थोक मूल्य के सूचकांक क्रमशः 150.2 तथा 165.7 मिले हैं। इन दोनों वर्षों के सूचकांकों के उपयोग द्वारा मुद्रा-स्फीति की दर ज्ञात कीजिए।
- 22) निम्नलिखित विवरण से सहसंबंध गुणांक का मान r ज्ञात करके इसका अर्थघटन कीजिए :
- $$n = 10, \Sigma(x - \bar{x})(y - \bar{y}) = 60, S_x = 5, S_y = 6$$
- 23) नियत संबंध की उपयोगिता बताइए (कोई दो)।
- 24) चल y की 7 सप्ताह की सूचना से रेखिक समीकरण का अन्वायोजन समीकरण $\hat{y} = 25.1 - 1.3t$ हो तो आठवें एवं नवें सप्ताह के y के मूल्य का आकलन ज्ञात कीजिए।

- 25) निम्नलिखित दिया गया वितरण चल X का संभावना-वितरण हो, तो अचलांक C का मूल्य ज्ञात कीजिए :

$$p(x) = C \left(\frac{1}{4} \right)^x, x = 1, 2, 3, 4.$$

अथवा

द्विपद वितरण के कोई भी चार गुणधर्म लिखिए।

- 26) एक प्रामाण्य चल के अंतिम चतुर्थक 10 और 30 हों, तो उसका औसत विचलन प्राप्त कीजिए।

- 27) $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{2x^2 + x - 3}{x^2 - 1}$ का मूल्य ज्ञात कीजिए।

अथवा

a का δ सामीप्य की परिभाषा दीजिए।

- 28) $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^5 - 32}{x - 2}$ का मूल्य ज्ञात कीजिए।

- 29) $y = (3x + 7)^8$ का x के प्रति विकलन कीजिए।

- 30) $y = (3x^2 + 4x - 2)(3x + 2)$ का x के सापेक्ष में विकलन प्राप्त कीजिए।

विभाग - D

- निम्न 31 से 38 प्रश्नों के निर्देशानुसार उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं :

[24]

- 31) वर्ष 2007-08 को आधार वर्ष लेकर निम्न दिए गए यंत्र व यंत्र-सामग्री के थोक मूल्य के अचल आधार के सूचकांक से पारम्परित सूचकांक की गणना कीजिए :

वर्ष	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13
यंत्र व यंत्र सामग्री का सूचकांक	117.4	118	121.3	125.1	128.4

- 32) एक राज्य की टाउन प्लानिंग समिति द्वारा किए गए सर्वे की निम्नानुसार सूचना मिलती है :

शहर	A	B	C	D	E
जनसंख्या (लाख में)	57	45	14	18	8
वृद्धि की दर (प्रति हजार)	13	20	10	15	5

उपर्युक्त सूचना से शहर की जनसंख्या एवं जनसंख्या वृद्धि के दर के बीच के क्रमांक-सहसंबंधांक का मान ज्ञात कीजिए।

- 33) परिवार की वार्षिक आय (X) एवं म्यूच्युअल फंड में परिवार का वार्षिक विनियोग (Y) इन दोनों चलों के बीच अध्ययन करने हेतु एक शहर में से 100 परिवारों के एक निदर्श से सूचना का सार निम्नानुसार प्रदर्शित है :

X = परिवार की वार्षिक आय (लाख ₹ में)

Y = परिवार का म्यूच्युअल फंड में विनियोग (हजार ₹ में)

$$\bar{x} = 5.5, \bar{y} = 40.5, S_x = 1.2, S_y = 12.8, r = 0.65$$

इस सूचना से परिवार के म्यूच्युअल फंड में विनियोग की परिवार की वार्षिक आय के प्रति नियत संबंध रेखा ज्ञात कीजिए। यदि किसी परिवार की वार्षिक आय ₹ 4.5 लाख हो, तो उनके द्वारा म्यूच्युअल फंड में वार्षिक विनियोग का आकलन कीजिए।

अथवा

सामान्य रूप में कम वर्षा हुई हो ऐसे एक विस्तार में अंतिम 10 वर्ष के दौरान हुई वर्षा व किसी फसल की प्रति एकड़ पैदावार के विवरण से निम्न परिणाम मिलता है :

विवरण	वर्षा (से.मी.)	फसल की पैदावार (कि.गा.)
माध्य	18	970
प्रमाप विचलन	2	38
सहसंबंधांक = 0.6		

इस पर से यदि वर्षा 22 सेमी हुई हो तो फसल की पैदावार का आकलन कीजिए।

- 34) एक सामयिक श्रेणी चल (y) के लिए निम्न दी गई सूचना से रैखिक समीकरण का अन्वायोजन कीजिए :

$$n = 5, \Sigma y = 190, \Sigma ty = 602$$

- 35) 1 से 100 तक की प्राकृतिक संख्याओं में से एक संख्या का यादृच्छिक चुनाव किया जाए तो वह चुनी गई संख्या एक अंक की हो या पूर्ण वर्ग की हो उस घटना की संभावना का मान ज्ञात कीजिए।

अथवा

वर्षा ऋतु में भिन्न-भिन्न राज्यों के दो शहरों A और B में क्रमशः 60% तथा 75% दिनों में वर्षा होती है। इन दो शहरों के लिए वर्षा ऋतु में किसी एक दिन शहर A और B में से

- (1) दोनों शहरों में वर्षा हो।
- (2) कम से कम एक ही शहर में वर्षा हो।

उस घटना की संभावना का मान ज्ञात कीजिए।

टिप्पणी : दोनों शहरों में एक ही दिन वर्षा हो वह निरपेक्ष घटना है।

- 36) एक यादृच्छिक प्रयोग के निदर्शावकाश की कोई दो घटनाओं के लिए

$P(A) = \frac{2}{3}$, $P(B) = \frac{3}{5}$ तथा $P(B/A) = \frac{3}{4}$ हो, तो $P(A/B)$ का मान ज्ञात कीजिए।

- 37) किसी एक स्टोर में लैपटॉप की मासिक माँग का संभावना-वितरण निम्नानुसार दिया गया है :

लैपटॉप की माँग	1	2	3	4	5	6
संभावना	0.10	0.15	0.20	0.25	0.18	0.12

लैपटॉप की अपेक्षित मासिक माँग निश्चित कीजिए एवं माँग का विचलन ज्ञात कीजिए।

- 38) एक शहर में रहने वाले व्यक्ति माँसाहारी हों उसकी संभावना 0.20 है। इस विस्तार से यादृच्छिक रूप से चयन किए गए 6 व्यक्तियों में से अधिक-से-अधिक दो व्यक्ति माँसाहारी हों उस संभावना के मान का परिगणन कीजिए।

विभाग - E

■ निम्न दिए गए प्रश्नों 39 से 42 के निर्देशानुसार उत्तर लिखिए। प्रत्येक के लिए 4 अंक हैं :

[16]

- 39) (A) ORANGE शब्द के सभी अक्षरों के उपयोग से समग्र क्रमचर्यों में स्वर प्रथम, तृतीय और छठे स्थान पर आएँ उस घटना की संभावना का मान ज्ञात कीजिए।

(B) घटनाएँ $A - B$ और $A \cap B$ की वेन आकृति बनाइए।

40) शहर के एक पेट्रोल पंप पर होने वाली पेट्रोल की दैनिक बिक्री प्रामाण्य वितरण का अनुसरण करती है जिसका माध्य व विचरण क्रमशः 33,000 लीटर और 3,000 लीटर है।

(1) किसी एक मास दौरान पेट्रोल पंप पर से पेट्रोल की दैनिक बिक्री 30,000 लीटर से कम हुई हो ऐसे दिनों का प्रतिशत ज्ञात कीजिए।

(2) मई महीने में कितने दिनों के दौरान पेट्रोल की बिक्री 32,000 लीटर और 35,000 लीटर के बीच हो सकती है?

अथवा

1,000 व्यक्तियों के एक समूह में व्यक्तियों की ऊँचाई के अवलोकनों का माध्य 165 सेमी तथा विचरण 100 सेमी² है। यदि इन व्यक्तियों की ऊँचाई का वितरण प्रामाण्य वितरण का अनुसरण करता हो तो इस सूचना के आधार पर तृतीय दशांशक एवं 60 वें शतांशक के मूल्य ज्ञात कीजिए।

41) $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{\sqrt{x+7}-3}{x-2}$ का मूल्य ज्ञात कीजिए।

42) यदि किसी घड़ी की माँग का फलन $p = 6000 - 2x$ हो, तो महत्तम आमदनी हेतु मूल्य ज्ञात कीजिए तथा उस मूल्य पर उत्पन्न होती माँग ज्ञात कीजिए।

अथवा

$f(x) = 2x^3 + 3x^2 - 36x + 10$ है। ज्ञात कीजिए कि x के किस मूल्य हेतु $f(x)$ महत्तम या न्यूनतम होगा? इन महत्तम व न्यूनतम मूल्यों को भी ज्ञात कीजिए।

विभाग - F

■ निम्न दिए प्रश्न क्रमांक 43 से 46 तक के प्रश्नों के निर्देशानुसार उत्तर लिखिए। [20]
प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं :

43) निम्नलिखित सूचना से वर्ष 2016 के लिए लास्पेयर, पाशे व फिशर के सूचकांक की गणना कीजिए :

वस्तुएँ	मात्रा		मूल्य	
	वर्ष 2015	वर्ष 2016	वर्ष 2015	वर्ष 2016
A	25 कि.ग्रा.	32 कि.ग्रा.	42	45
B	15 लीटर	20 लीटर	28	30
C	10 नग	20 नग	30	36
D	8 मीटर	15 मीटर	20	25
E	30 लीटर	36 लीटर	60	65

- 44) निम्न सूचना से जनसंख्या घनत्व एवं मृत्युदर के बीच का सहसंबंधांक ज्ञात कीजिए (कार्ल पियर्सन पद्धति से) :

जनसंख्या घनत्व (प्रति वर्ग कि.मी.) x	200	500	400	700	600	300
मृत्यु दर (प्रति हजार) y	10	12	10	15	9	12

- 45) एक कंपनी के कार-सर्विस सेन्टर में दुर्घटनाग्रस्त कार के रिपेयरिंग हेतु लगने वाले समय एवं रिपेयरिंग खर्च के बीच संबंध जानने के लिए निम्नानुसार सूचना एकत्रित की गई :

कार के रिपेयरिंग का समय (मानव घंटे)	32	40	25	29	35	43
रिपेयरिंग खर्च (हजार ₹ में)	25	35	18	22	28	46

उपर्युक्त सूचना से Y (रिपेयरिंग-खर्च) की X (रिपेयरिंग कार्य का समय) के प्रति नियत संबंध रेखा ज्ञात कीजिए। यदि कार के रिपेयरिंग कार्य में 50 मानव घंटे लगते हों, तो रिपेयरिंग-खर्च का अनुमान ज्ञात कीजिए।

- 46) रेल्वे के एक विभाग में अलग-अलग वर्षों में हुए माल की स्थलान्तरण विषयक सूचना नीचे दी गई है। रेखिक समीकरण का अन्वायोजन करके वर्ष 2017 के मूल्य का भी आकलन कीजिए :

वर्ष	2011	2012	2013	2014	2015
स्थलान्तरण हुआ माल (टन)	180	192	195	204	202

अथवा

एक राज्य के खाद्य तेल उपयोग के मात्रा सूचकांक नीचे कोष्ठक में उपलब्ध हैं। पाँच वर्षीय चलित औसत के आधार से झुकाव ज्ञात कीजिए :

वर्ष	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
सूचकांक	115	121	119	120	117	119	120

2012	2013	2014	2015
118	116	124	125

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

135(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 6 sections and 46 questions.
- 2) All the questions are compulsory. Options are internal.
- 3) The instructions should be strictly followed.
- 4) The figures against the question indicate the marks.
- 5) Use of Z-table and calculator is allowed.

SECTION - A

■ Questions 1 to 10 are multiple choice type questions. Choose the correct alternative and write it. Each question carries 1 mark: [10]

- 1) The price of an item increases by 3.5 times in the current year as compared to the base year. What will be the price index number?
(A) 45 (B) 450
(C) 550 (D) 350
- 2) What is the value of r , if all the points plotted in a scatter diagram lie on a single line only?
(A) 0 (B) 1 or -1
(C) 0.5 (D) -0.5
- 3) The regression line always passes through which point?
(A) $(\bar{x}, \bar{y})$ (B) $(0, \bar{y})$
(C) $(\bar{x}, 0)$ (D) $(0, 0)$
- 4) Which variation is shown in 'decrease in the production of a company due to strike'?
(A) Cyclical (B) Trend
(C) Seasonal (D) Random

- 5) Which of the following options is true for any event A of the sample space?
- (A) $P(A) < 0$ (B) $0 \leq P(A) \leq 1$
 (C) $0 \leq P(A) \leq 1$ (D) $P(A) > 1$
- 6) Which of the following variable will be an illustration of discrete variable?
- (A) Height of a student (B) Weight of a student
 (C) Blood pressure of a student (D) Birth year of a student
- 7) Which of the following are mean and variance of standard normal variable?
- (A) Mean = 0, Variance = 1 (B) Mean = 1, Variance = 0
 (C) Mean = 0, Variance = 0 (D) Mean = 1, Variance = 1
- 8) Which of the following is approximate value of quartile deviation for standard normal variate?
- (A) $\frac{2}{3}\sigma$ (B) $\frac{2}{3}$
 (C) $\frac{4}{5}\sigma$ (D) $\frac{4}{5}$
- 9) What is the modulus form of 0.3 neighbourhood of 3?
- (A) $|x - 0.3| < 3$ (B) $|x - 3| < 0.3$
 (C) $|x + 3| < 0.3$ (D) $|x - 3| > 0.3$
- 10) What is $\frac{dy}{dx}$ if $y = ax^n$, a is a constant?
- (A) nx^{n-1} (B) anx^{n-1}
 (C) 0 (D) anx^{n+1}

SECTION - B

■ Answer the following 11 to 20 questions in one sentence each. Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) Which index number is used in India to find the rate of dearness allowance?

- 12) The correlation coefficient between X and Y is 0.4. What will be the value of correlation coefficient if 5 is added in each observation of X and 10 is multiplied to each observation of Y ?
- 13) What is the value of error if a sample point is on the fitted line?
- 14) What is a time series?
- 15) Write the law of multiplication of probability for two independent events A and B in a sample space.
- 16) Mean of a symmetrical binomial distribution is 9. Find the value of its parameter n .
- 17) 'Standard score is independent of unit of measurement'. Is this statement true or false?
- 18) What percentage of area is covered under the normal curve within the range $\mu - 2\sigma$ to $\mu + 2\sigma$.
- 19) Find the value of $\lim_{x \rightarrow 5} (3x + 5)$.
- 20) Find $f'(x)$ if $f(x) = 7x^2 - 6x + 5$.

SECTION - C

- Answer the following questions from 21 to 30 as directed. Each question carries 2 marks :

[20]

- 21) The wholesale price index number of the year 2015 and 2016 are found to be 150.2 and 165.7 respectively. Find the rate of inflation using index numbers of both the years.
- 22) Find the value of correlation coefficient r from the following data and interpret it :
 $n = 10, \Sigma(x - \bar{x})(y - \bar{y}) = 60, S_x = 5, S_y = 6$
- 23) State the utility of regression (any two).
- 24) The linear equation fitted using the data of 7 weeks for a variable y is $\hat{y} = 25.1 - 1.3t$. Estimate the value of y for the eighth and ninth week.

- 25) If the following distribution is a probability distribution of variable X , then find the constant C .

$$p(x) = C \left(\frac{1}{4}\right)^x, x = 1, 2, 3, 4.$$

OR

State any four properties of binomial distribution.

- 26) The extreme quartiles of a normal variable are 10 and 30. Find its mean deviation.

- 27) Find the value of $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{2x^2 + x - 3}{x^2 - 1}$

OR

Define the δ neighbourhood of a .

- 28) Find the value of $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^5 - 32}{x - 2}$

- 29) Differentiate $y = (3x + 7)^8$ with respect to x .

- 30) Find the derivative of $y = (3x^2 + 4x - 2)(3x + 2)$ with respect to x .

SECTION - D

Answer the following questions from 31 to 38 as directed. Each question carries 3 marks :

[24]

- 31) Obtain the chain base index number from the fixed base index numbers given below with the year 2007-08 as the base year for the wholesale prices of machines and equipments :

Year	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13
Index number of machines and equipments	117.4	118	121.3	125.1	128.4

- 32) The following information is obtained by a survey conducted by a town planning committee of a state :

City	A	B	C	D	E
Population (lakh)	57	45	14	18	8
Rate of growth (per thousand)	13	20	10	15	5

Find the rank correlation coefficient between the population of the cities and the rate of growth of the population.

- 33) To study the relation between two variables, yearly income (X) of a family and their yearly investment (Y) in mutual funds, the following information is shown for a sample of 100 families of a city :

X = Annual income of a family (lakh ₹).

Y = Annual investment in mutual fund of a family (thousand ₹).

$$\bar{x} = 5.5, \bar{y} = 40.5, S_x = 1.2, S_y = 12.8, r = 0.65$$

Obtain the regression line of annual investment in mutual fund of a family on their annual income. Estimate the annual investment in mutual fund of a family whose annual income is ₹ 4.5 lakh.

OR

The following results are obtained from the information of average rain and yield of a crop per acre in the last 10 years of an arid region :

Particulars	Rainfall (cm)	Yield of crop (kg)
Mean	18	970
Standard Deviation	2	38
Correlation coefficient = 0.6		

Estimate the yield of the crop if it rains 22 cms.

- 34) Fit a linear equation from the following data for variable (y) of a time series :

$$n = 5, \Sigma y = 190, \Sigma ty = 602$$

- 35) One number is randomly selected from the natural number 1 to 100. Find the probability that the number selected is either a single digit number or a perfect square.

OR

Two cities A and B of different states have rains on 60% and 75% days respectively during the monsoon. For the cities A and B, find the probability on a certain monsoon day :

- (1) both the cities have rains.
- (2) at least one city has rains.

Note : The events of rains on a day in these two cities are independent.

36) If $P(A) = \frac{2}{3}$, $P(B) = \frac{3}{5}$, $P(B/A) = \frac{3}{4}$ for two events in the sample space of a random experiment, then find $P(A/B)$.

37) The probability distribution of the monthly demand of laptop in a store is as follows :

Demand of laptop	1	2	3	4	5	6
Probability	0.10	0.15	0.20	0.25	0.18	0.12

Determine the expected monthly demand of laptop and find variance of the demand.

38) The probability that a person living in a city is a non-vegetarian is 0.20. Find the probability of at the most two persons out of 6 persons randomly selected from the city is non-vegetarian.

SECTION - E

■ Answer the following questions from 39 to 42 as directed. Each question carries 4 marks :

[16]

39) (A) Find the probability of getting vowels in the first, third and sixth place when all the letters of the word ORANGE are arranged in all possible ways.

(B) Draw the Venn diagram for events $A - B$ and $A \cap B$.

40) In a city, daily sale of petrol at a petrol pump follows normal distribution and its mean and standard deviation are 33,000 litre and 3,000 litre respectively.

(1) Obtain the percentage of days of a month during which the daily sale of petrol is less than 30,000 litre.

- (2) During the month of May, how many days are expected so that the sale of petrol is between 32,000 litre to 35,000 litre?

OR

For a group of 1000 persons, the average height is 165 cms and variance is 100 (cms)^2 . The distribution of height of these persons follows normal distribution. From this information, determine the third decile and the 60th percentile.

41) Find the value of $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{\sqrt{x+7} - 3}{x-2}$.

- 42) The demand function of a watch is $p = 6000 - 2x$. Find the demand which maximizes the revenue and also find the corresponding price.

OR

Find the values of x which maximize or minimize $f(x) = 2x^3 + 3x^2 - 36x + 10$. Also find the maximum and minimum values of $f(x)$.

SECTION - F

- Answer the questions from 43 to 46 as directed. Each question carries 5 marks :

[20]

- 43) Compute the Laspayre's, Paasche's and Fisher's index numbers for the year 2016 from the data given below :

Item	Quantity		Price	
	Year 2015	Year 2016	Year 2015	Year 2016
A	25 kg	32 kg	42	45
B	15 litre	20 litre	28	30
C	10 pieces	20 pieces	30	36
D	8 meter	15 meter	20	25
E	30 litre	36 litre	60	65

- 44) Find the correlation coefficient between the density of population and death rate from the following information (Use Karl Pearson's method) :

Density (per sq.km) x	200	500	400	700	600	300
Death rate (per thousand) y	10	12	10	15	9	12

- 45) In order to study the relationship between the repairing time of accident damaged cars and the cost of repair, the following information is collected :

Repairing time of a car (man hours)	32	40	25	29	35	43
Repairing cost (thousand ₹)	25	35	18	22	28	46

Obtain the regression line of Y (repairing cost) on X (repairing time). If the time taken to repair a car is 50 hours, find an estimate of the repairing cost.

- 46) The data about goods transported in different years by a division of railways are given below. Fitting a linear equation find the estimate for the year 2017 :

Year	2011	2012	2013	2014	2015
Goods transported (tons)	180	192	195	204	202

OR

The quantity index numbers of consumption of edible oil in a state are given in the following table. Find the trend using five yearly moving averages :

Year	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Index No.	115	121	119	120	117	119	120

2012	2013	2014	2015
118	116	124	125

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 102775

136(GHE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 47 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) જમણી બાજુના આંકડા ગુણ દર્શાવે છે.

વિભાગ - A

- નીચેના 1 થી 10 પ્રશ્નોના આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો.
દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) નીચેનામાંથી કયું વિધાનરૂપ સ્વ-વ્યાધાતી છે ?
(A) $p \rightarrow q$ (B) $p \& \sim p$
(C) $p \vee \sim p$ (D) $p \& \sim q$
- 2) દલીલમાં ફલિત વિધાનની સંખ્યા કેટલી હોય છે ?
(A) બે (B) એક
(C) ચાર (D) ત્રણ
- 3) જો $\sim (X \& Y) \rightarrow Z$ અને $\sim Z$ એ બે વિધાનો આપેલાં હોય તો એમાંથી કયા વિધાનને નિષ્પન્ન કરી શકાય છે ?
(A) $X \& Y$ (B) $\sim \sim Z$
(C) $\sim (X \& Y)$ (D) $\sim \sim (X \& Y)$

- 4) માન્ય રૂપવાળા 'હાહન' ભેદમાં સાધ્યવિધાન કયું છે ?
- (A) હા (B) ના
(C) હ (D) ન
- 5) અનિવાર્ય શરતોનો સમુચ્ચય એટલે શું ?
- (A) નિગમન (B) વ્યાપ્તિ
(C) આંશિક શરત (D) પર્યાપ્ત શરત
- 6) પંચાવયવી અનુમાનનો કયો અવયવ અનુમાન ક્રિયાનું પરમફળ છે ?
- (A) પ્રતિજ્ઞા (B) પક્ષ
(C) હેતુ (D) નિગમન
- 7) મૂલ્યલક્ષી વિધાનોની વિશેષતા કઈ છે ?
- (A) નિત્ય સત્યતા (B) વ્યક્તિગત પસંદગી
(C) બિન વૈકલ્પિક (D) સર્વલક્ષી
- 8) 'રિલિજિયન' શબ્દનો અર્થ શું થાય છે ?
- (A) ધારણ કરવું (B) ટકાવી રાખવું
(C) ફરી બાંધવું (D) અનુકૂળ થવું
- 9) જગતના વિદ્યમાન ધર્મોમાં અવાચીન ધર્મ કયો છે ?
- (A) હિન્દુ ધર્મ (B) તાઓ ધર્મ
(C) ઈસ્લામ ધર્મ (D) શીખ ધર્મ

10) મહર્ષિ પતંજલિના મતે યોગનું લક્ષણ શું છે ?

- (A) યોગશ્ચિત્તવૃત્તિ અવિરોધઃ (B) યોગશ્ચિત્તવૃત્તિ વિરોધઃ
(C) યોગશ્ચિત્તવૃત્તિ નિરોધઃ (D) યોગશ્ચિત્તવૃત્તિ પ્રદીપ્તઃ

વિભાગ - B

■ નીચે આપેલા 11 થી 20 પ્રશ્નોના એક-બે શબ્દોમાં જવાબ આપો.
દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) અર્વાચીન તર્કશાસ્ત્ર અન્ય કયા નામે ઓળખાય છે ?
- 12) દલીલના કોઈ એક રૂપના સ્થાનાપત્તિ નિદર્શનો કેટલાં હોય છે ?
- 13) MP ને લગતા નિયમના રૂપમાં કયા તાર્કિક કારકનો ઉપયોગ થાય છે ?
- 14) નિરૂપાધિક વિધાનના ગુણની દૃષ્ટિએ પડતા પ્રકારોના નામ જણાવો.
- 15) પ્રકૃતિ એક્સરખા સંયોગોમાં એક્સરખી રીતે વર્તે છે તેને શું કહેવાય ?
- 16) સાંખ્ય અને યોગદર્શન કેટલાં પ્રમાણોનો સ્વીકાર કરે છે ?
- 17) આનંદશંકર ધ્રુવના ધર્મ અંગેના પુસ્તકનું નામ શું છે ?
- 18) ઈસ્લામ ધર્મના સ્થાપકનું નામ શું છે ?
- 19) ગુરુ નાનકે કયા ધર્મની સ્થાપના કરી છે ?
- 20) આંતરરાષ્ટ્રીય યોગદિવસ કઈ તારીખે ઉજવવામાં આવે છે ?

વિભાગ - C

■ નીચેના 21 થી 31 સુધીના પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યમાં જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે. [22]

- 21) તાર્કિક કારકો કેટલા છે ? કયા કયા ?
- 22) જટિલ સંયુક્ત વિધાનોના પ્રકારોના નામ લખો.
- 23) ઉત્તરાંગના નિષેધ પરથી પૂર્વાંગના નિષેધને લગતા નિયમ (MT) નું કથન અને રૂપ લખો.
- 24) નીચેની દલીલ પ્રમાણભૂત બને તે રીતે ખાલી જગ્યા પૂરો અને તે કયા પ્રમાણભૂત રૂપનું સ્થાનાપત્તિ નિદર્શન છે તે રૂપ જણાવો.

$X \rightarrow Y$

$\therefore X \rightarrow Z$

- 25) સંવિધાનની આકૃતિઓ કેટલી છે ? તે આકૃતિઓનું રૂપ જણાવો.
- 26) જે. એસ. મિલે આપેલી કારણની વ્યાખ્યા જણાવો.

અથવા

અનિવાર્ય શરત એટલે શું ?

- 27) અનુમાન શબ્દનો અર્થ જણાવો.

અથવા

પક્ષ એટલે શું ?

- 28) સામાજિક મૂલ્યના બે ઉદાહરણો આપો.
- 29) જગતના તમામ ધર્મોનો 'સુવર્ણ નિયમ' શું છે ?
- 30) આચરવા યોગ્ય સદ્ગુણોના નામ લખો.

અથવા

ટાળવા યોગ્ય દુર્ગુણોના નામ જણાવો.

31) અષ્ટાંગયોગનાં આઠ અંગો કયાં કયાં છે ?

વિભાગ - D

■ નીચે આપેલા 32 થી 42 સુધીના પ્રશ્નોના ઉત્તર મુદ્દાસર લખો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે. [33]

32) વિધાનપરક અચલ અને વિધાનપરક પરિવર્તી વચ્ચેનો તફાવત જણાવો.

અથવા

સત્યતા કોષ્ટકની રીતનો ઉપયોગ કરી વિધાન માટેના રૂપનો પ્રકાર નક્કી કરો.

$$\sim p \rightarrow (p \vee q)$$

33) સત્યતા કોષ્ટકની પ્રત્યક્ષ રીતનો ઉપયોગ કરીને નીચેની દલીલનું પ્રામાણ્ય નક્કી કરો.

$$P \vee Q$$

$$\therefore \sim P \& \sim Q$$

34) નીચેની દલીલની રૂપલક્ષી સાબિતી રચો.

$$(D \rightarrow Q) \& (A \rightarrow B)$$

$$Q \& A$$

$$\therefore (B \vee D) \& Q$$

35) નીચેની દલીલની રૂપલક્ષી સાબિતી રચો.

$$(P \rightarrow Q) \& R$$

$$E \& F$$

$$G$$

$$\therefore [(F \& G) \& R] \& E$$

36) નીચેના સંવિધાનની આકૃતિ અને ભેદ દર્શાવી સંવિધાનના નિયમોને આધારે તેના પ્રામાણ્યની તપાસ કરો.

સર્વ મતદાતાઓ દેશપ્રેમી છે.

સર્વ સૈનિકો દેશપ્રેમી છે.

∴ સર્વ સૈનિકો મતદાતાઓ છે.

37) નીચેના સંવિધાનની આકૃતિ અને ભેદ દર્શાવી સંવિધાનના નિયમોને આધારે તેના પ્રામાણ્યની તપાસ કરો.

કોઈપણ શિક્ષક અંધશ્રદ્ધાળુ નથી.

કોઈપણ વિદ્યાર્થી અંધશ્રદ્ધાળુ નથી.

∴ કોઈપણ વિદ્યાર્થી શિક્ષક નથી.

38) નીચેની પ્રાતીક રજૂઆત કઈ વ્યાપ્તિ રીતિની છે ? તે ઓળખાવો.

(1) $XYZ \text{---} xyz$

$X^{(+)}YZ \text{---} x^{(-)}yz$

$X^{(-)}YZ \text{---} x^{(+)}yz$

∴ X અને x વચ્ચે કાર્ય કારણ સંબંધ છે.

(2) $ABCD \text{---} abcd$

$BCD \text{---} bcd$

∴ a અને A નું પરિણામ છે.

(3) $ABCD \text{---} abcd$

$BCD \text{---} bcd$

∴ A એ a નું કારણ છે.

39) સમવ્યાપ્તિનો પ્રકાર આકૃતિ દોરીને સમજાવો.

40) ઉત્પાદકમૂલ્યો અને અનુત્પાદક મૂલ્યો સદષ્ટાંત સમજાવો.

અથવા

શિવ મૂલ્યની વ્યાખ્યા, મૂલ્ય પ્રસ્થાપના અને વ્યવહાર્યતા સમજાવો.

41) ટૂંકનોંધ લખો :

પ્રાર્થનાનું મહત્વ

42) શૌચ, સંતોષ અને તપ એ ત્રણ નિયમ સમજાવો.

અથવા

પ્રાણાયામની પ્રક્રિયા સમજાવો.

વિભાગ - E

■ નીચેના 43 થી 47 સુધીના પ્રશ્નોના ઉત્તર વિસ્તારથી આપો. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે. [25]

43) સત્યતા કોષ્ટકની મદદથી “&” તાર્કિક કારકનું લક્ષણ આપી તેના તાર્કિક સ્વરૂપનું વિશ્લેષણ કરો.

44) નીચે આપેલી દલીલની પ્રાતીક રંજૂઆત કરો અને સત્યતા કોષ્ટકની પ્રત્યક્ષ રીતનો ઉપયોગ કરીને તેનું પ્રામાણ્ય નક્કી કરો.

કાં તો સત્યની જીત થાય છે અથવા

સત્યનો પરાજય થાય છે

સત્યનો પરાજય થતો નથી

તેથી, સત્યની જીત થાય છે.

45) વ્યાપ્તિકરણના તાત્વિક આધારોની ચર્ચા કરો.

અથવા

વ્યાપ્તિકરણની લાક્ષણિકતાઓની ચર્ચા કરો.

46) સ્વાર્થાનુમાન અને પરાર્થાનુમાનની સદષ્ટાંત સમજૂતી આપો.

અથવા

પંચાવયવી અનુમાનના પ્રત્યેક વિધાનની અગત્ય સમજૂતી આપો.

47) જગતના વિદ્યમાન ધર્મો અને તેમના ધર્મગ્રંથોના નામ લખો.

A. પાઠ્ય

જગતના વિદ્યમાન ધર્મો અને તેમના ધર્મગ્રંથોના નામ લખો.

1. હિન્દુ ધર્મ (ધર્મગ્રંથ: વેદ, સુત્ર, ઇન્દ્રિય, ઇતિહાસ, પુરાણ, ધર્મસૂત્ર, મહાભારત, રામાયણ, ભગવદ્ગીતા, વગેરે)

2. ઇસ્લામ (ધર્મગ્રંથ: કોરફાન, હદીસ)

3. ખ્રીસ્તી ધર્મ (ધર્મગ્રંથ: બાઇબલ)

4. બુદ્ધ ધર્મ (ધર્મગ્રંથ: ટ્રાયપિટક)

5. જૈન ધર્મ (ધર્મગ્રંથ: અગ્નિવેદ, સુત્ર, ઇન્દ્રિય, ઇતિહાસ, પુરાણ, ધર્મસૂત્ર, મહાભારત, રામાયણ, ભગવદ્ગીતા, વગેરે)

6. સિક્ખ ધર્મ (ધર્મગ્રંથ: ગુરુ ગ્રંથ સાહિબ)

7. સિનેઝીઝ ધર્મ (ધર્મગ્રંથ: કોન્ફુસિયસ, લાન્ચાન્ગ)

8. જાવન ધર્મ (ધર્મગ્રંથ: હિન્દુ ધર્મ, ઇસ્લામ, ખ્રીસ્તી ધર્મ, બુદ્ધ ધર્મ, જૈન ધર્મ, સિક્ખ ધર્મ, સિનેઝીઝ ધર્મ, સિનેઝીઝ ધર્મ)

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

136(H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्नपत्र में कुल 47 प्रश्न हैं।
- 2) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। विकल्प आंतरिक हैं।
- 3) प्रश्नों के गुण दाहिनी ओर दर्शाए गए हैं।

विभाग - A

- निम्नलिखित 1 से 10 तक के वैकल्पिक प्रश्न हैं। दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[10]

- 1) निम्न में से किस विधान का रूप स्व-व्याघाती है?
(A) $p \rightarrow q$ (B) $p \& \sim p$
(C) $p \vee \sim p$ (D) $p \& \sim q$
- 2) तर्क में फलित विधान की संख्या कितनी होती है?
(A) दो (B) एक
(C) चार (D) तीन
- 3) यदि $\sim (X \& Y) \rightarrow Z$ और $\sim Z$ ये दो विधान दिए हों तो उसमें से कौन सा विधान निष्पन्न किया जा सकता है?
(A) $X \& Y$
(B) $\sim \sim Z$
(C) $\sim (X \& Y)$
(D) $\sim \sim (X \& Y)$

- 4) मान्य रूप के 'हा ह न' भेद में साध्य विधान कौन-सा है?
- (A) हा (B) ना
(C) ह (D) न
- 5) अनिवार्य शर्तों का समुच्चय अर्थात् क्या?
- (A) निगमन (B) व्याप्ति
(C) आंशिक शर्त (D) पर्याप्त शर्त
- 6) पंचावयवी अनुमान का कौन-सा अवयव अनुमान क्रिया का परमफल है?
- (A) प्रतिज्ञा (B) पक्ष
(C) हेतु (D) निगमन
- 7) मूल्यलक्षी विधानों की विशेषता कौन-सी है?
- (A) नित्य सत्यता (B) व्यक्तिगत पसंदगी
(C) बिनवैकल्पिक (D) सर्वलक्षी
- 8) 'रिलिजियन' शब्द का अर्थ क्या होता है?
- (A) धारण करना (B) टिकाए रखना
(C) पुनः बाँधना (D) अनुकूल होना
- 9) जगत के विद्यमान धर्मों में अर्वाचीन धर्म कौन-सा है?
- (A) हिन्दू धर्म (B) ताओ धर्म
(C) इस्लाम धर्म (D) सिख धर्म
- 10) महर्षि पतंजलि के अनुसार योग का लक्षण क्या है?
- (A) योगश्चित्तवृत्ति अविरोधः
(B) योगश्चित्तवृत्ति विरोधः
(C) योगश्चित्तवृत्ति निरोधः
(D) योगश्चित्तवृत्ति प्रदीप्तः

विभाग -B

- निम्नलिखित प्रश्न 11 से 20 के उत्तर एक-दो शब्दों में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न का 1 अंक है :

[10]

- 11) अर्वाचीन तर्कशास्त्र को अन्य किस नाम से जाना जाता है?
- 12) तर्क के किसी एक रूप के स्थानापत्ति निदर्शन कितने होते हैं?
- 13) MP से संबंधित नियम के रूप में किस तार्किक कारक का उपयोग होता है?
- 14) निरूपाधिक विधान के गुण की दृष्टि से होते हुए प्रकारों के नाम बताइए।
- 15) प्रकृति एक समान संयोगों में एक समान रूप से व्यवहार करती है, उसे क्या कहते हैं?
- 16) सांख्य और योग दर्शन कितने प्रमाणों को स्वीकार करते हैं?
- 17) आनंदशंकर ध्रुव की धर्म संबंधी पुस्तक का नाम क्या है?
- 18) इस्लाम धर्म के स्थापक का नाम क्या है?
- 19) गुरुनानक ने किस धर्म की स्थापना की है?
- 20) 'अंतर्राष्ट्रीय योग दिवस' किस तारीख को मनाया जाता है?

विभाग -C

- निम्नलिखित 21 से 31 तक के प्रश्नों के उत्तर एक-दो वाक्यों में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक हैं :

[22]

- 21) तार्किक कारक कितने हैं? कौन-कौन से हैं?
- 22) जटिल संयुक्त विधान के प्रकारों के नाम लिखिए।
- 23) उत्तरांग के निषेध पर से पूर्वांग के निषेध (MT) संबंधित नियम का कथन एवं रूप लिखिए।
- 24) निम्नलिखित तर्क प्रमाणभूत बनें इस प्रकार रिक्त स्थान की पूर्ति कीजिए और वह तर्क जिस प्रमाणभूत रूप का स्थानापत्ति निदर्शन है, वह रूप लिखिए :

$$\frac{X \rightarrow Y}{\therefore X \rightarrow Z}$$

- 25) संविधान की आकृतियाँ कितनी हैं? उन आकृतियों के रूप बताइए।
26) जे. एस. मिल द्वारा दी गई कारण की व्याख्या दीजिए।

अथवा

- अनिवार्य शर्त का अर्थ क्या है?
27) अनुमान शब्द का अर्थ बताइए।

अथवा

- 'पक्ष' का अर्थ क्या है?
28) सामाजिक मूल्य के दो उदाहरण दीजिए।
29) जगत के समस्त धर्मों का 'सुवर्ण नियम' क्या है?
30) आचरण करने योग्य सद्गुणों के नाम बताइए।

अथवा

- टालने योग्य दुर्गुणों के नाम बताइए।
31) अष्टांगयोग के आठ अंग कौन-कौन से हैं?

विभाग - D

- निम्नलिखित 32 से 42 तक के प्रश्नों के मुद्दासर उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं :

[33]

- 32) विधानपरक अचल और विधान परिवर्ती के बीच अंतर बताइए।

अथवा

सत्यता कोष्ठक की पद्धति का उपयोग कर विधान के रूप का प्रकार निश्चित कीजिए :

$$\sim p \rightarrow (p \vee q)$$

- 33) सत्यता कोष्ठक की प्रत्यक्ष पद्धति का उपयोग करके निम्न तर्क का प्रामाण्य निश्चित कीजिए :

$$P \vee Q$$

$$\therefore \sim P \& \sim Q$$

34) निम्न तर्क के रूपलक्षी प्रमाण की रचना कीजिए :

$$(D \rightarrow Q) \& (A \rightarrow B)$$

$$Q \& A$$

$$\therefore (B \vee D) \& Q$$

35) निम्न तर्क के रूपलक्षी प्रमाण की रचना कीजिए :

$$(P \rightarrow Q) \& R$$

$$E \& F$$

$$G$$

$$\therefore [(F \& G) \& R] \& E$$

36) निम्नलिखित संविधान की आकृति और भेद दर्शाकर संविधान के नियमों के आधार पर उनके प्रामाण्य की जाँच कीजिए :

सभी मतदाता देशप्रेमी हैं।

सभी सैनिक देशप्रेमी हैं।

$\therefore$ सभी सैनिक मतदाता हैं।

37) निम्नलिखित संविधान की आकृति और भेद दर्शाकर संविधान के नियमों के आधार पर उनके प्रामाण्य की जाँच कीजिए :

कोई भी शिक्षक अंधविश्वासी नहीं।

कोई भी विद्यार्थी अंधविश्वासी नहीं।

$\therefore$ कोई भी विद्यार्थी शिक्षक नहीं।

38) निम्न प्रातीक प्रस्तुति में कौन-सी व्याप्तिरीति है? यह पहचानिए :

$$(1) XYZ \text{ --- } xyz$$

$$X^{(+)}YZ \text{ --- } x^{(-)}yz$$

$$X^{(-)}YZ \text{ --- } x^{(+)}yz$$

$\therefore$ X और x के बीच कार्य-कारण संबंध है।

$$(2) ABCD \text{ --- } abcd$$

$$\text{BCD} \text{ --- } bcd$$

$\therefore$ a यह A का परिणाम है।

(3) ABCD — abcd

BCD — bcd

∴ A यह a का कारण है।

39) समव्याप्ति का प्रकार आकृति बनाकर समझाइए।

40) उत्पादक मूल्य और अनुत्पादक मूल्य सदृष्टांत समझाइए।

अथवा

शिव मूल्य की व्याख्या, मूल्य प्रस्थापन और व्यवहार्यता समझाइए।

41) संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए :

प्रार्थना का महत्त्व।

42) शौच, संतोष और तप यह तीन नियम समझाइए।

अथवा

प्राणायाम की प्रक्रिया समझाइए।

विभाग -E

■ निम्नलिखित 43 से 47 तक के प्रश्नों के विस्तार से उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के 5 अंक हैं :

[25]

43) सत्यता कोष्ठक की मदद से “&” इस तार्किक कारक का लक्षण देकर इसके तार्किक स्वरूप का विश्लेषण कीजिए।

44) निम्नलिखित तर्क की प्रातीक प्रस्तुति कीजिए और सत्यता कोष्ठक की प्रत्यक्ष पद्धति का उपयोग करके इसका प्रामाण्य निश्चित कीजिए :

या तो सत्य की जीत होती है

अथवा सत्य का पराजय होता है।

सत्य का पराजय होता नहीं।

इसलिए, सत्य की जीत होती है।

45) व्याप्तिकरण के तात्त्विक आधारों की चर्चा कीजिए।

अथवा

व्याप्तिकरण की लाक्षणिकताओं की चर्चा कीजिए।

46) स्वार्थानुमान और परार्थानुमान को सदृष्टांत समझाइए।

अथवा

पंचावयवी अनुमान के प्रत्येक विधान का महत्त्व समझाइए।

47) जगत के विद्यमान धर्मों और उनके धर्मग्रंथों के नाम लिखिए।

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

136(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains total 47 questions.
- 2) All the questions are compulsory. Options are internal.
- 3) On the right hand side full marks are indicated.

SECTION - A

- Given below 1 to 10 questions are objective type. Choose the correct alternative from the given options. Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) Which propositional form is self contradictory from the following?
(A) $p \rightarrow q$ (B) $p \& \sim p$
(C) $p \vee \sim p$ (D) $p \& \sim q$
- 2) How many number of conclusions should be there in an argument?
(A) Two   (B) One
(C) Four   (D) Three
- 3) Which proposition can be derived from the given two propositions : $\sim (X \& Y) \rightarrow Z$ and $\sim Z$?
(A) $X \& Y$
(B) $\sim \sim Z$
(C) $\sim (X \& Y)$
(D) $\sim \sim (X \& Y)$

- 4) Which is the major proposition in the standard form of 'AIO' mood?
- (A) A (B) E
(C) I (D) O
- 5) What is conjunction of necessary condition called?
- (A) Deduction (B) Induction
(C) Partial condition (D) Sufficient condition
- 6) Which factor of the five factored inference is the supreme implication of the procedure of inference?
- (A) Pratigna (B) Paksh
(C) Hetu (D) Nigamana
- 7) Which is the distinctive feature of value oriented statements?
- (A) Perpetually true (B) Personal choice
(C) Without option (D) Universal
- 8) What is the meaning of a word 'Religion'?
- (A) To uphold (B) To sustain
(C) To rebuild (D) To adapt
- 9) Which is the modern religion among the existing world religions?
- (A) Hindu religion (B) Tao religion
(C) Islam religion (D) Sikhism religion
- 10) What is the definition of Yoga according to Maharshi Patanjali?
- (A) Yogashchittavritti avirodhah
(B) Yogashchittavritti Virodhah
(C) Yogashchittavritti Nirodhah
(D) Yogashchittavritti Pradiptah

SECTION - B

- Answer the following questions 11 to 20 in one or two words each. Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) What is the other name of modern Logic?
- 12) How many substitution instances are there in any particular form of an argument?
- 13) Which logical operator is used in the form of the rule 'MP' ?
- 14) Which are the types of categorical proposition based on quality?
- 15) What is it called when nature works uniformly in similar conditions?
- 16) How many means of knowledge are accepted by Samkhya and Yoga Darshans?
- 17) What is the name of the book of Anandshankar Dhruv about religion?
- 18) What is the name of the founder of Islam religion?
- 19) Which religion was founded by Guru Nanak?
- 20) On which day the International Yoga Day is celebrated?

SECTION - C

- Answer the following questions 21 to 31 in one or two sentences. Each question carries 2 marks :

[22]

- 21) How many types of logical operators are there? Which are they?
- 22) State the types of Complex Compound Proposition.

23) Write the statement and form of the rule of denying the antecedent by denying the consequent. (MT)

24) Fill in the blanks of the following Valid arguments and state the Valid argument form of which it is substitution instance:

$$\frac{X \rightarrow Y}{\therefore X \rightarrow Z}$$

25) How many figures are there in a Syllogism? State their forms.

26) State the definition of cause given by J. S. Mill.

OR

What is necessary condition?

27) Give the meaning of the world inference.

OR

What is 'Paksha'?

28) Give two examples of Social Values.

29) What is the 'Golden Rule' of all the religions of the world?

30) Name the virtues worth practising.

OR

Mention the vices that are to be avoided.

31) Which are the Eight Limbs of 'Ashtang Yoga'?

SECTION - D

- Answer the following 32 to 42 questions to the point. Each question carries 3 marks. :

[33]

- 32) State the difference between propositional constant and propositional variable.

OR

Using direct method of the truth-table determine the type of following propositional form :

$$\sim p \rightarrow (p \vee q)$$

- 33) Determine the validity of the following argument through the use of the direct method of truth-table :

$$P \vee Q$$

$$\therefore \sim P \& \sim Q$$

- 34) Construct the formal proof of the following argument :

$$(D \rightarrow Q) \& (A \rightarrow B)$$

$$Q \& A$$

$$\therefore (B \vee D) \& Q$$

- 35) Construct the formal proof of the following argument :

$$(P \rightarrow Q) \& R$$

$$E \& F$$

$$G$$

$$\therefore [(F \& G) \& R] \& E$$

36) Indicate the figure and mood of the following syllogism and then examine its validity on the basis of the rules :

All Voters are patriots.

All Soldiers are patriots.

∴ All Soldiers are voters.

37) Indicate the figure and mood of the following syllogism and then examine its validity on the basis of the rules :

No teacher is a man of blind faith.

No student is a man of blind faith.

∴ No student is a teacher.

38) Which inductive method is represented by the following symbolic presentation?

(1) $X Y Z \text{ --- } x y z$

$X^{(+)} Y Z \text{ --- } x^{(-)} y z$

$X^{(-)} Y Z \text{ --- } x^{(+)} y z$

∴ X has causal relation with x

(2) $A B C D \text{ --- } a b c d$

$B C D \text{ --- } b c d$

∴ a is a result of A.

(3) $A B C D \text{ --- } a b c d$

$B C D \text{ --- } b c d$

∴ A is the cause of a.

39) Explain with diagram the type of 'Samavyapti'.

- 40) Explain with examples productive value and unproductive values.

OR

Explain the definition, Value setting and practicality of the value 'Goodness'.

- 41) Write short note on :
'Importance of Prayer'.
- 42) Explain 'Purification', 'Contentment' and 'Penance'.

OR

Explain the process of Pranayama.

SECTION - E

- The following questions 43 to 47 are essay type. Each question carries 5 marks. :

[25]

- 43) Give the definition of logical operator "&" with the help of Truth-table and analyse its logical form.
- 44) Give the symbolic presentation of the following argument and determine the validity of this by using the direct method of the truth-table :

Either truth will win or truth will be defeated.

Truth will not be defeated.

Therefore, truth will win.

45) Discuss the metaphysical basis of Inductive process.

OR

Discuss the characteristics of Inductive process.

46) Explain with illustration self-oriented inference (Svarthanuman) and other oriented inference (Pararthanuman).

OR

Explain the importance of each of the propositions of the five factored inference.

47) Write the names of existing world religions and their religious texts.

જવાબવહી

કેન્દ્ર નંબર

પરીક્ષાર્થીની સહી

નીચેની સૂચનાઓ વાંચ્યા પછી બારકોડ સ્ટીકર અહીં ચોંટાડાવું.

Read the instructions given below and Affix the Barcode Sticker here.

બેઠક નંબર :

Seat No.:

બેઠક નંબર :

(શબ્દોમાં)

ખંડ નિરીક્ષકની
સહી નામ સાથે

137(GHE)

ધોરણ :-

વિષય અને કોડ નંબર	
પરીક્ષાની તારીખ	
જવાબતી ભાષા	

સમીક્ષકે સમીક્ષણ કર્યા બાદ પરીક્ષકે મૂકેલા આંકડા છેકીને સુધારો ન કરતા દરેક પ્રશ્ન સામે નવેસરથી ગુણ લખવા અને સરવાળો કરો.

પ્રશ્ન ક્રમાંક	મેળવેલ ગુણ			
	પરીક્ષકે આપેલ ગુણ	પરીક્ષકની સહી	નિમણૂક નં.	સમીક્ષકે આપેલ ગુણ
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
કુલ ગુણ				
કુલ ગુણ શબ્દોમાં				

સમીક્ષકની સહી
અને
નિમણૂક નંબર

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

137(GHE)

(March, 2019)

Time : 45 Minutes]

[Maximum Marks : 30

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં બે વિભાગ છે. વિભાગ-1 કલાનો ઈતિહાસ (137) અને વિભાગ-2 ચિત્ર સર્જન (138)
- 2) વિભાગ-1 માં 'કલાનો ઈતિહાસ'ના હેતુલક્ષી પાંચ પ્રશ્નો છે. તેના જવાબો પ્રશ્નપત્રમાં જ લખવાના છે. તેના ગુણ-30 છે અને સમય 45 મિનિટનો છે.
- 3) વિભાગ-2 (પ્રશ્ન- VI) માં ચિત્ર સર્જન કલાનો છે. તેમાં 1/4 સાઈઝ (28 x 38 સે.મી.)ના આપેલા ડ્રોઈંગ કાગળમાં સૂચના મુજબ ચિત્ર દોરી પીંછીથી પૂરાય તેવા રંગો પૂરવાના છે. તેના ગુણ-70 છે અને સમય 2 કલાક 15 મિનિટનો છે.
- 4) પ્રથમ વિભાગ-1 (137)નું પ્રશ્નપત્ર આપવામાં આવશે તે પૂરું કરીને આપ્યા પછી વિભાગ-2 (138)નું પ્રશ્નપત્ર અને 1/4 સાઈઝનો ડ્રોઈંગ કાગળ અને ટ્રેસિંગ પેપર આપવામાં આવશે.
- 5) વિભાગ-1 નું પ્રશ્નપત્ર વહેલું પૂરું કરી આપનારને વિભાગ-2 નું પ્રશ્નપત્ર વહેલું આપવામાં આવશે.
- 6) સમય પૂરો થયે વિભાગ-1, વિભાગ-2 સાથે જોડવાના રહેશે.
- 7) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ પ્રશ્નો છે. બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.
- 8) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 9) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 10) પ્રશ્નપત્રની અંદર જ જવાબ લખવાના રહેશે.

વિભાગ - 1
(કલાનો ઇતિહાસ)

I. નીચે આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ ચાર વિકલ્પોમાંથી સાચો જવાબ શોધીને લખો.

[7]

1) અણીવાળુ નાક અને અર્ધ ખુલેલી આંખો કઈ ચિત્રશૈલીમાં જોવા મળે છે ?

- (A) જૈન શૈલી (B) પાલ શૈલી
(C) કાંગડા શૈલી (D) રાજપૂત શૈલી

જવાબ : .....

2) ગુજરાત શૈલીનું બીજું નામ શું છે ?

- (A) જૈન શૈલી (B) પાલ શૈલી
(C) રાજસ્થાન શૈલી (D) મોગલ શૈલી

જવાબ : .....

3) રાજપૂત ચિત્ર શૈલી કઈ સદીથી અસ્તિત્વમાં આવી ?

- (A) દસમી સદીથી પંદરમી સદી (B) દસમી સદીથી અઢારમી સદી
(C) દસમી સદીથી ચૌદમી સદી (D) દસમી સદીથી બારમી સદી

જવાબ : .....

4) વ્યક્તિ ચિત્રો કઈ ચિત્ર શૈલીમાં જોવા મળે છે ?

- (A) રાજપૂત શૈલી (B) રાજસ્થાન શૈલી
(C) પાલ શૈલી (D) કાંગડા શૈલી

જવાબ : .....

5) કયા કલાકાર પક્ષી ચિત્રો તરીકે જાણીતા છે ?

- (A) મોલારામ (B) મન્સૂર
(C) હરિદાસ (D) તૈયબ મહેતા

જવાબ : .....

6) કાંગડા શૈલી કઈ નદી કિનારે વિકસી હતી ?

- (A) સતલજ નદી (B) રાવી નદી
(C) તાપી નદી (D) નર્મદા નદી

જવાબ : .....

- 7) ભારતીય ચિત્રકલા માટે “કુમાર” નામનું માસિક સામયિક કોણે પ્રકાશિત કર્યું ?
- (A) કુ. અમૃતા શેરગીલે (B) શ્રી જૈમિની રોયે
(C) શ્રી ગજેન્દ્રનાથે (D) રવિશંકર રાવળે

જવાબ : .....

II. નીચે આપેલા પ્રશ્નો સામે સાચો જવાબ લખો.

[7]

- 1) કોણાર્કના સૂર્યમંદિરનું નિર્માણ .....

- (A) જગ મોહન (B) નરસિંહદેવ પહેલા
(C) ગંગરાજ (D) કૃષ્ણદેવ

જવાબ : .....

- 2) ઈલોરાની ગુફાઓ કુલ .....

- (A) 30 (B) 52
(C) 34 (D) 32

જવાબ : .....

- 3) ચાલુક્ય અને રાષ્ટ્રકુટ રાજવંશોની કલાશૈલીઓનું મિશ્રણ .....

- (A) અજંતાની ગુફાઓ (B) એલિકન્ટાની ગુફાઓ
(C) ઈલોરાની ગુફાઓ (D) મહાબલીપૂરમની ગુફાઓ

જવાબ : .....

- 4) એલિકન્ટાની ગુફાઓનું મરાઠી નામ .....

- (A) જગન્નાથ પુરી (B) ગઢપૂરી
(C) વિષ્ણુપૂરી (D) બ્રહ્માપૂરી

જવાબ : .....

- 5) ત્રિમૂર્તિ શિલ્પને બીજા કયા નામથી ઓળખવામાં આવે છે .....

- (A) રુદ્ર મૂર્તિ (B) શિવ મૂર્તિ
(C) શિવેશ્વર મૂર્તિ (D) મહેશ્વર મૂર્તિ

જવાબ : .....

6) મહાબલીપૂરમના શિલ્પોમાં ખાસ કરીને કઈ શૈલીનો ઉપયોગ થયો છે .....

- (A) નાગર શૈલી (B) દ્રવિડ શૈલી
(C) પહાડી શૈલી (D) ઉત્તર શૈલી

જવાબ : .....

7) ઓગણીસમી સદીમાં વાસ્તવિક કલા કોણે જૂટવી .....

- (A) મોબાઈલે (B) કેમેરાએ
(C) કમ્પ્યુટરે (D) ઈન્ટરનેટે

જવાબ : .....

III. નીચેનામાંથી 'અ' વિભાગ અને 'બ' વિભાગના બંધ બેસતા જોડકાના સાચા જવાબો લખો. [4]

'અ'	'બ'
1) રેતીનું મિશ્રણ	1) 3 D (શ્રી.ડી.)
2) ત્રિપાશ્ચ આકારો	2) સ્થાપન કલા
3) ઈન્સ્ટોલેશન	3) "ડિજિટલ ઈન્ડિયા"
4) આજનું ભારત સરકારનું સૂત્ર	4) 'સ્મુધ સેન્ડ'
	5) સ્માર્ટ યુગ

IV. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક વાક્યમાં લખો. [6]

1) લીયોનાર્દો-દ-વિન્ચીનો જન્મ ક્યાં થયો હતો ?

જવાબ : .....

2) માત્ર 18 વર્ષની ઉંમરે 'મેડોના' અને 'બાબક'નું શિલ્પ કયા કલાકારે બનાવ્યું ?

જવાબ : .....

3) દેવી ચિત્રકાર તરીકે કયા કલાકાર જાણીતા છે ?

જવાબ : .....

.....
.....
4) આધુનિક કલાના પિતા તરીકે કયા કલાકારને ઓળખવામાં આવે છે ?

જવાબ : .....

5) 'સળગતા સૂરજમુખી' નવલકથામાં કયા કલાકારનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે ?

જવાબ : .....

6) ચિત્રોમાં 'કોલાજ' પદ્ધતિના શોધક કયા કલાકાર છે ?

જવાબ : .....

V. નીચે આપેલા પાંચ (5) પ્રશ્નોમાંથી કોઈ પણ ત્રણ (3) પ્રશ્નોના જવાબ બે કે ત્રણ વાક્યમાં આપો. [6]

1) શ્રી તૈયબ મહેતાને કઈ ગુજરાતી ફિલ્મ માટે ફિલ્મફેર એવોર્ડ મળ્યો છે ?

જવાબ .....

2) શ્રી હિમંત શાહનો જન્મ ગુજરાતમાં ક્યાં થયો હતો ? અને તેમના શિલ્પોનું માધ્યમ કયું હતું ?

જવાબ .....

3) શ્રી ભૂપેન ખખ્ખરના બે રચનાત્મક ચિત્રોના નામ આપો.

જવાબ .....

4) શ્રીમતી અંજલી ઈલા મેનનનો જન્મ ક્યારે અને ક્યાં થયો હતો ?

જવાબ .....

5) શ્રી અતુલ ડોડિયાએ યોગ વિષય ઉપર ચિત્ર સર્જનો ક્યારે અને ક્યાં કર્યા હતા ?

જવાબ .....

કેન્દ્ર નંબર

પરીક્ષાર્થીની સહી

નીચેની સૂચનાઓ વાંચ્યા પછી બારકોડ સ્ટીકર અહીં ચોંટાડાવું.

Read the instructions given below and Affix the Barcode Sticker here.

બેઠક નંબર :

Seat No.:

બેઠક નંબર :

(શબ્દોમાં)

ખંડ નિરીક્ષકની

સહી નામ સાથે

137(H)

ધોરણ :-

વિષય અને
કોડ નંબરપરીક્ષાની
તારીખજવાબની
ભાષા

સમીક્ષકે સમીક્ષણ કર્યા બાદ પરીક્ષકે મૂકેલા ઓકડા છેકીને સુધારો ન કરતા દરેક પ્રશ્ન સામે નવેસરથી ગુણ લખવા અને સરવાળો કરો.

પ્રશ્ન ક્રમાંક	મેળવેલ ગુણ			
	પરીક્ષકે આપેલ ગુણ	પરીક્ષકની સહી	નિમણૂક નં.	સમીક્ષકે આપેલ ગુણ
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
કુલ ગુણ				
કુલ ગુણ શબ્દોમાં				

સમીક્ષકની સહી
અને
નિમણૂક નંબર

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No.:

137(H)

(March, 2019)

Time : 45 Minutes]

[Maximum Marks : 30

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्नपत्र में दो विभाग हैं :
विभाग 1 : कला का इतिहास (137)
विभाग 2 : चित्र सर्जन (138)
- 2) विभाग-1 में कला के इतिहास पर आधारित हेतुलक्षी पाँच प्रश्न हैं। उनका जवाब प्रश्नपत्र में लिखना है और उनका समय 45 मिनट का और 30 गुण (अंक) रहेंगे।
- 3) विभाग-2 (प्रश्न-06) में चित्र सर्जन कला का है और उसमें $\frac{1}{4}$ size (28×38 cm) ड्रॉइंग पेपर में सूचना के अनुसार चित्र बनाकर पीछी (Brush) से जलरंग भरकर पूर्ण कीजिए। इसका समय : 02.15 मिनिट का रहेगा और गुण (अंक) 70 रहेंगे।
- 4) विभाग-1 का प्रश्नपत्र पहले दिया जाएगा और उसे 45 मिनट में पूरा करके लौटाने पर विभाग-2 का प्रश्नपत्र और $\frac{1}{4}$ size का ड्रॉइंग पेपर और ट्रेसिंग पेपर दिया जाएगा।
- 5) विभाग-1 के प्रश्नपत्र (137) को जल्दी से पूरा करके लौटाने वालों को विभाग-2 का प्रश्नपत्र (138) तुरंत दिया जाएगा।
- 6) समय की समाप्ति पर विभाग-1 और विभाग-2 को साथ में जोड़ दीजिए।
- 7) इस प्रश्नपत्र में कुल पाँच (5) प्रश्न हैं। सभी प्रश्नों का जवाब देना आवश्यक है।
- 8) प्रश्नों के सामने लिखे हुए अंक-गुण दर्शाते हैं।
- 9) प्रश्नों के सूचना के अनुसार जवाब देना है।
- 10) प्रश्नपत्र के भीतर (अंदर) ही जवाब लिखना होगा।

विभाग-1

(कला का इतिहास)

प्र. 1. नीचे दिए गए सवालों के उत्तर नीचे दिए गए 4 (चार) उत्तरों में से सही जवाब ढूँढ़कर लिखिए :

[7]

1) नोक जैसे नाक और अधखुली आँखें कौन-सी चित्र शैली में दिखाई देती हैं?

- (A) जैन शैली (B) पाल शैली
(C) काँगड़ा शैली (D) राजपूत शैली

उत्तर _____

2) गुजरात शैली का दूसरा नाम क्या है?

- (A) जैन शैली (B) पाल शैली
(C) राजस्थान शैली (D) मुगल शैली

उत्तर _____

3) राजपूत चित्र शैली का कौन सी सदी में उद्भव हुआ?

- (A) दसवीं सदी से पन्द्रहवीं सदी (B) दसवीं सदी से अठारहवीं सदी
(C) दसवीं सदी से चौदहवीं सदी (D) दसवीं सदी से बारहवीं सदी

उत्तर _____

4) व्यक्ति चित्र कौन सी चित्र शैली में दिखाई देते हैं?

- (A) राजपूत शैली (B) राजस्थान शैली
(C) पाल शैली (D) काँगड़ा शैली

उत्तर _____

5) कौन सा कलाकार पक्षी के चित्रों के लिए प्रसिद्ध है?

- (A) मोलाराम (B) मन्सूर
(C) हरिदास (D) तैयब महेता

उत्तर _____

6) काँगड़ा शैली का कौन सी नदी के किनारे पर विकास हुआ?

- (A) सतलज नदी (B) रावी नदी
(C) तापी नदी (D) नर्मदा नदी

उत्तर _____

7) भारतीय चित्रकला के लिए 'कुमार' नामक मासिक सामयिक किसने प्रकाशित किया?

- (A) कु. अमृता शेरगिल (B) श्री जैमिनी रॉय
(C) श्री गजेन्द्रनाथ (D) श्री रविशंकर रावल

उत्तर _____

प्र. 2. नीचे दिए गए सवालों के सामने सही उत्तर ढूँढ़कर लिखिए :

[7]

1) कोणार्क के सूर्य मंदिर का निर्माण .....

- (A) जग मोहन (B) नरसिंहदेव प्रथम
(C) गंगराज (D) कृष्णदेव

उत्तर _____

2) एलोरा की गुफाओं की कुल संख्या .....

- (A) 30 (B) 52
(C) 34 (D) 32

उत्तर _____

3) चालुक्य और राष्ट्रकूट राजवंशजों की कलाशैली का मिश्रण .....

- (A) अजंता की गुफाएँ (B) एलिफेन्टा की गुफाएँ
(C) एलोरा की गुफाएँ (D) महाबलीपुरम् की गुफाएँ

उत्तर _____

4) एलिफेन्टा की गुफाओं का मराठी नाम .....

- (A) जगन्नाथपुरी (B) गढ़पुरी
(C) विष्णुपुरी (D) ब्रह्मापुरी

उत्तर _____

5) त्रिमूर्ति शिल्प को दूसरे कौन से नाम से पहचाना जाता है?

- (A) रूद्र मूर्ति (B) शिव मूर्ति
(C) शिवेश्वर मूर्ति (D) महेश्वर मूर्ति

उत्तर _____

- 6) महाबलीपुरम् के शिल्पों में अधिकतम कौन सी शैली का उपयोग हुआ है?
 (A) नागर शैली (B) द्रविड शैली
 (C) पहाड़ी शैली (D) उत्तर शैली

उत्तर _____

- 7) उन्नीसवीं सदी में वास्तविक कला का स्थान किसने लिया?
 (A) मोबाईल (B) कैमरा
 (C) कम्प्यूटर (D) इन्टरनेट

उत्तर _____

प्र. 3. नीचे दिए गए 'अ' विभाग और 'ब' विभाग के अनुरूप जोड़ का सही उत्तर लिखिए :

[4]

अ	ब	'अ'	'ब'
		उत्तर	
1) रेती का मिश्रण	1) 3-D (थ्री-डी)		
2) त्रिपाश्व आकारें	2) स्थापन कला		
3) इन्स्टॉलेशन	3) "डिजीटल इण्डिया"		
4) आज की भारत सरकार का सूत्र	4) "स्मूथ सेन्ड"		
	5) स्मार्ट युग		

प्र. 4. नीचे दिए गए प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए :

[6]

- 1) लियोनार्दो-द-विन्ची का जन्म कहाँ हुआ था?

उत्तर _____

_____

_____

_____

2) मात्र 18 (अठारह) वर्ष की आयु में 'मैडोना और बालक' का शिल्प कौन से कलाकार ने बनाया?

उत्तर

---

3) दैवी चित्रकार के नाम से कौन सा कलाकार प्रसिद्ध है?

उत्तर

---

4) आधुनिक कला के पिता के नाम से कौन से कलाकार को पहचाना जाता है?

उत्तर

---

5) 'सुलगते सूरजमुखी' (सुलगता सूरजमुखी) गुजराती नवल कथा में किस कलाकार का वर्णन किया गया है?

उत्तर

---

6) चित्रों में 'कोलाज' पद्धति का शोध किस कलाकार ने किया है?

उत्तर

प्र. 5. नीचे दिए गए पाँच (5) प्रश्नों में से किन्हीं तीन (3) प्रश्नों के उत्तर एक से तीन वाक्यों में लिखिए :

[6]

1) श्री तैयब महेता को कौन सी गुजराती फिल्म के लिए 'फिल्मफेयर' अवार्ड प्राप्त हुआ है?

उत्तर

---

2) श्री हिम्मत शाह का जन्म गुजरात में कहाँ हुआ था और उनके शिल्पों का माध्यम कौन सा था?

उत्तर

---

3) श्री भूपेन खखर के दो रचनात्मक चित्रों के नाम लिखिए।

उत्तर

---

4) श्रीमती अंजलि इला मेनन का जन्म कब और कहाँ हुआ था?

उत्तर

---

5) श्री अतुल डोडिया ने योग विषय के लिए चित्र सर्जन कब और कहाँ किया?

उत्तर

કેન્દ્ર નંબર

પરીક્ષાર્થીની સહી

નીચેની સૂચનાઓ વાંચ્યા પછી બારકોડ સ્ટીકર અહીં ચોટાડાવું.

Read the instructions given below and Affix the Barcode Sticker here.

બેઠક નંબર :

Seat No.:

બેઠક નંબર :

(શબ્દોમાં)

ખંડ નિરીક્ષકની

સહી નામ સાથે

137(E)

ધોરણ :-

વિષય અને
કોડ નંબરપરીક્ષાની
તારીખજવાબની
ભાષા

સમીક્ષકે સમીક્ષણ કર્યા બાદ પરીક્ષકે મૂકેલા આંકડા છેકીને સુધારો ન કરતા દરેક પ્રશ્ન સામે નવેસરથી ગુણ લખવા અને સરવાળો કરો.

પ્રશ્ન ક્રમાંક	મેળવેલ ગુણ			
	પરીક્ષકે આપેલ ગુણ	પરીક્ષકની સહી	નિમણૂક નં.	સમીક્ષકે આપેલ ગુણ
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
કુલ ગુણ				
કુલ ગુણ શબ્દોમાં				

સમીક્ષકની સહી
અને
નિમણૂક નંબર

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

137(E)

(March, 2019)

Time : 45 Minutes]

[Maximum Marks : 30

Instructions:

- 1) There are two parts in this question paper :
PART-1: History of Arts (137)
PART-2: Drawing Creation (138)
- 2) There are Five objective type questions on History of Art in Part-1. Write all the answers in the question paper.
It contains 30 marks and the time is 45 minutes.
- 3) Part-2 (Question No. 6) is Drawing Creation of Art. $\frac{1}{4}$ size (28×38 cm) Drawing paper will be given to you. You have to draw a picture and fill with water colours by brush in it.
It contains 70 marks and the time is 2 hours 15 minutes of time.
- 4) Part-I of the question paper (137) will be given first. After completion of it, Part-2 (138) question paper and drawing sheet will be given to you.
- 5) As soon as answer to Part-1 of the question paper is completed, Part-2 of the question paper (138) will be given to you.
- 6) Join the Part-1 and Part-2 of the question papers together after completion of time.
- 7) All the 5 questions given in this question paper are compulsory.
- 8) Marks are written on the right side of the question paper.
- 9) Write answers as per given instructions.
- 10) Write all the answers in the question paper.

6) On which river bank "The Kangada Art" was developed?

- (A) Satluj river (B) Ravi river
(C) Tapi river (D) Narmada river

Ans. _____

7) Who published the monthly magazine named "Kumar" for Indian Art?

- (A) Miss Amruta Shergil (B) Mr. Jaimini Roy
(C) Mr. Gajendranath (D) Mr. Ravishankar Raval

Ans. _____

Q. 2. Write the appropriate word from the given options :

[7]

1) Who built the Sun temple of Konarka? _____

- (A) Jag Mohan (B) Narsinghdev, the first
(C) Gangraj (D) Krishnadev

Ans. _____

2) The total number of caves in Ellora _____

- (A) 30 (B) 52
(C) 34 (D) 32

Ans. _____

3) Mixture of Art style of Chalukya and Rashtrakut Royal families _____

- (A) Caves of Ajanta (B) Caves of Elephanta
(C) Caves of Ellora (D) Caves of Mahabalipuram

Ans. _____

4) What is the Marathi name of Elephanta caves? _____

- (A) Jaggannathpuri (B) Gadhuri
(C) Vishnupuri (D) Brahmapuri

Ans. _____

- 5) Another name of "Trimurti Shilp" is _____.
- (A) Rudra murti (B) Shiva murti
(C) Shiveshwar murti (D) Maheshwar murti

Ans. _____

- 6) Which type of an Art style was mainly used in the Sculpture of Mahabalipuram? _____.

- (A) The Nagar Art (B) The Dravid Art
(C) The Pahadi Art (D) The Uttar Art

Ans. _____

- 7) In 19th century who took over the Real Art style _____.

- (A) Mobile (B) Camera
(C) Computer (D) Internet

Ans. _____

Q. 3. Match the correct answer with Section-A and Section-B, and write them : [4]

A	B	'A'	'B'
		Ans	
1) Sand Mixture	1) 3-D (Three-D)		
2) Shapes of Tripashwa	2) Installation Art		
3) Installation	3) "Digital India"		
4) Slogan of Indian Government	4) "Smooth Sunday"		
	5) Smart Yug		

Q. 4. Answer the following questions in one sentence : [6]

- 1) Where did the Leonardo-da-Vinchi was born?

Ans. _____
_____
_____
_____

2) Which artist has made "Madona" and "Child" paintings at the age of 18 years?

Ans. _____
_____
_____

3) Which artist is known as the "Daivi Chitrakar"?

Ans. _____
_____
_____

4) Which artist is known as "The Father of Modern Art"?

Ans. _____
_____
_____

5) The Novel "Sulagate Surajmukhi" (Lust of Life) is based on which famous artist?

Ans. _____
_____
_____

6) Who is the inventor of "The Kolaz System" in the field of Art?

Ans. _____
_____
_____

**Q. 5. Answer the following questions in two to three sentences :
(Write any three)**

[6]

1) For which Gujarati film Shree Taiyab Maheta got the Filmfare Award?

Ans. _____
_____
_____

2) Which place Shri Himmat Shah was born in Gujarat? And what is the medium of his Art Style?

Ans. _____
_____
_____

3) Name the two creative paintings of Shri Bhupen Khakhar?

Ans. _____
_____
_____

4) When and where Smt. Anjali Ela Menon was born?

Ans. _____
_____
_____

5) When and which paintings were created by Shri Atul Dodiya on the "Yoga Subject"?

Ans. _____
_____
_____

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 101374

138(GHE)

(March, 2019)

Time : 2:15 Hours]

[Maximum Marks : 70

સૂચનાઓ :

- 1) ભાતચિત્રમાં ટ્રેસિંગ પેપર અને ભૌમિતિક સાધનોનો ઉપયોગ કરી શકાશે.
- 2) ઉપયોગ કરેલ ટ્રેસિંગ પેપરને ડ્રોઇંગ પેપર સાથે બાંધવાનો રહેશે.
- 3) ચિત્રમાં પીંછીથી પૂરાય એવા જળરંગોનો ઉપયોગ કરવાનો છે.
- 4) જળરંગ પૂર્યા પછી ચિત્રને આકર્ષક બનાવવા સ્કેચપેન કે ઈન્કનો જૂજ ઉપયોગ કરી શકાશે.
- 5) વિભાગ - 2 પૂર્ણ થયા પછી વિભાગ - 1 સાથે બાંધવાનો રહેશે.

વિભાગ - 2

ચિત્ર સર્જન (પ્રાયોગિક)

- VI) (1) કોઈપણ એક વિષયનું 20 × 25 સે.મી.ના લંબચોરસમાં ચિત્ર સંયોજન બનાવી સુયોગ્ય રંગોથી પૂર્ણ કરો. [70]
- i) શ્રમજીવી
  - ii) નવરાત્રી
  - iii) રમકડાં વેચવા વાળી સ્ત્રી

અથવા

- (2) હંસ, સૂર્ય, ઝૂપડી, તળાવ, વૃક્ષ, ડુંગર છે. પત્થર જેવા કુદરતી આકારોને ઓવર લેપિંગ કરી જળ રંગોમાં ચિત્રસર્જન કરવું (જરૂર જણાય ત્યાં ટેક્ચરનો ઉપયોગ કરવો) ઉપર દર્શાવ્યા માંથી માત્ર પાંચ કે છ આકારોનો ઉપયોગ કરવો.
- (3) 20 × 20 સે.મી.ના ચોરસમાં નિયમિત કે અનિયમિત આકારો વાળી ડિઝાઇન તૈયાર કરીને જળરંગોથી પૂર્ણ કરો.
નોંધ : ચિત્રમાં જળરંગ પૂર્યા પછી સુશોભન કરવા માટે ટેક્ચર માટે સ્કેચપેનનો મર્યાદિત ઉપયોગ થઈ શકશે તથા ટ્રેસિંગ પેપરનો ઉપયોગ થઈ શકશે.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

138(H)

(March, 2019)

Time : 2:15 Hours]

[Maximum Marks : 70

सूचनाएँ

- 1) भात चित्र में ट्रेसिंग पेपर का और भौमितिक आकारों (साधनों) का उपयोग कर सकते हैं।
- 2) उपयोग किए गए ट्रेसिंग पेपर को ड्रॉइंग पेपर के साथ जोड़ना होगा।
- 3) चित्र में पीछी (Brush) से भरने वाले जलरंगों का उपयोग करना होगा।
- 4) जलरंग भरने के बाद चित्र को अधिक आकर्षक बनाने के लिए स्केच पेन और इन्क का योग्य उपयोग कर सकते हैं।
- 5) विभाग-2 पूर्ण होने के बाद विभाग-1 के साथ जोड़ना होगा।

विभाग-2

चित्र सर्जन (प्रायोगिक)

प्र. 6. (1) किसी भी एक विषय का 20×25 से.मी. का एक लंब चोरस में चित्र संयोजन करके सुयोग्य जलरंगों से पूर्ण कीजिए :

[70]

- (i) श्रमजीवी
- (ii) नवरात्रि
- (iii) खिलौने बेचने वाली स्त्री

अथवा

- (2) हंस, सूर्य, झोंपड़ी, तालाब, पेड़ और पहाड़, पौधे-पत्थर जैसे कुदरती आकारों को ओवरलेपिंग करके जलरंगों से चित्र सर्जन करें। (योग्य जगह पर टेक्सचर का उपयोग कर सकते हैं) ऊपर दिए गए आकारों में से किन्हीं पाँच या छः आकारों का उपयोग कीजिए।
- (3) 20×20 से.मी. के सम चोरस में नियमित अथवा अनियमित आकारों की डिजाइन तैयार करके जलरंगों से पूर्ण कीजिए।

टिप्पणी : चित्र में जलरंग भरने के बाद डेकोरेट (सुशोभित) करने के लिए टेक्सचर का और स्केच पेन का मर्यादित जगह पर उपयोग कर सकते हैं और ट्रेसिंग पेपर का भी उपयोग किया जा सकता है।

RAD(01)

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

138 (E)

(March, 2019)

Time : 2:15 Hours]

[Maximum Marks : 70

Instructions :

- 1) Geomatic instruments and tracing paper can be used for making creative drawing.
- 2) Used tracing paper should be tied with Drawing sheet.
- 3) Use water colours in drawing with brush.
- 4) To make attractive pictures use ink or sketch pens after filling water colours.
- 5) Join the PART-1 and PART-2 at the end.

PART-2

(Drawing Creation Art) (Practical)

Q. 6. (1) Draw the 20×25 cms. rectangle, then in that draw any one drawing on the following subjects and make creative picture with right colour combinations :

[70]

- (1) Labourer
- (2) Navratri
- (3) Woman Toy Vendor

OR

- (2) Use any five natural shapes for making creative picture from the following : (1) Hans, (2) Sun, (3) Hut, (4) Lake, (5) Tree, (6) Mountain and (7) Stones. Make overlapping and fill water colours. (Use texture if needed)
- (3) Make 20 × 20 cms square, in that use regular and irregular shapes and make design and fill water colours.

Note : For making attractive picture you can use texture and sketch pens on limited spaces. Tracing paper can also be used.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 222960

139(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 5 વિભાગ અને 47 પ્રશ્નો છે.
- 2) પ્રશ્નમાં આપેલ વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાનેથી જ શરૂ કરવો.

વિભાગ - A

■ નીચેના પ્રત્યેક પ્રશ્નમાં આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સાચો ઉત્તર લખો. [10]

- 1) ભારતમાં સૌથી વધુ કયા ધર્મના લોકો વસવાટ કરે છે ?
(A) ખ્રિસ્તી (B) હિન્દુ
(C) મુસ્લિમ (D) શીખ
- 2) હિન્દુ ધર્મનું ધર્મ પુસ્તક કયું છે ?
(A) શ્રીમદ્ ભગવત્ ગીતા (B) નવો કરાર
(C) કલ્પસૂત્ર (D) કુરાન-એ-શરીફ
- 3) આદિવાસીઓની સંખ્યાની દૃષ્ટિએ ભારત વિશ્વમાં કયા ક્રમે આવે છે ?
(A) પ્રથમ (B) દ્વિતીય
(C) તૃતીય (D) ચોથા
- 4) 'મહિલા રાષ્ટ્રીય પંચ' કાનૂન ક્યારે ઘડાયો ?
(A) 1954 (B) 1955
(C) 1971 (D) 1990

- 5) સંસ્કૃતિનું સમન્વીકરણ કઈ પ્રક્રિયાથી થાય છે ?
 (A) ઉદ્યોગીકરણ (B) ખાનગીકરણ
 (C) વૈશ્વિકીકરણ (D) આપેલ પૈકી કોઈ નહીં
- 6) ભારતના વડાપ્રધાનશ્રીએ સ્વચ્છતા અભિયાનનો આરંભ ક્યારે કરાવ્યો ?
 (A) 22 જુલાઈ 2014 (B) 1 સપ્ટેમ્બર 2015
 (C) 2 ઓક્ટોબર 2014 (D) 1 નવેમ્બર 2016
- 7) પંચાયતીરાજમાં સ્ત્રી અનામત કેટલા ટકા હોય છે ?
 (A) 33 % (B) 22 %
 (C) 40 % (D) 44 %
- 8) સમાધાન પંચમાં કેટલા સ્થાયી સભ્યો હોય છે ?
 (A) ચાર (B) એક
 (C) ત્રણ (D) બે
- 9) 'એનોમી'નો સિદ્ધાંત કોણે આપ્યો હતો ?
 (A) હોર્ટન અને હન્ટ (B) માર્શલ ક્લિનાર્ડ
 (C) હાવર્ડ બેકર (D) રોબર્ટ મર્ટન
- 10) 1930 માં નશીલા દ્રવ્યો પર પ્રતિબંધ મૂકતો કયો કાયદો ઘડવામાં આવ્યો ?
 (A) ડેન્જરસ ડ્રગ્સ એક્ટ (B) પ્રોહિબિશન એક્ટ
 (C) નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એક્ટ (D) ઓપિયમ એક્ટ

વિભાગ - B

■ નીચે 11 થી 20 પ્રશ્નોના ઉત્તર એક વાક્યમાં લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) લોક વિદ્યા એટલે શું ?
- 12) ભારતના આદિવાસીઓનાં સંગીતમાં કયા વાજિંત્રોનો સમાવેશ થાય છે ?
- 13) ભારત સરકારે 'મંડલ પંચ'ની ભલામણોનો અમલ ક્યારથી કર્યો ?
- 14) 'SEWA' (સેવા)નું પુરું નામ જણાવો.
- 15) ઉદારીકરણની શરૂઆત ભારતમાં કઈ સાલથી થઈ ?
- 16) વૈશ્વિકીકરણની પ્રક્રિયાએ કયાં નવાં આંદોલનોને જન્મ આપ્યો છે ?
- 17) 'બ્રહ્મોસમાજ'ની સ્થાપના કોણે કરી હતી ?
- 18) ડી.ડી.ઓ (D.D.O.) નું પૂરું નામ આપો.

19) બાળ અપરાધી કોને કહેવાય ?

20) 'સામાજિક વિમુખતા' એટલે શું ?

વિભાગ - C

■ નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો.

[22]

21) વિનોબા ભાવેના મતે રાષ્ટ્રીય એકતા એટલે શું ?

22) 'ટેલિવિઝન દેશના નાગરિકોનું મનોવલણ રાષ્ટ્રપ્રેમ તરફી ઘડે છે' - સમજાવો.

23) ભારત અને ગુજરાતમાં અન્ય પછાત સમૂહો માટે કઈ આર્થિક યોજનાઓ અમલમાં છે ?

24) પ્રભાવી જ્ઞાતિનાં માપદંડો કયા કયા છે ?

25) સંસ્કૃતિકરણની પ્રક્રિયા દરમ્યાન સંઘર્ષ અને વિરોધ કેમ થાય છે ?

26) ડેવિડ બર્ગોનું સંચાર મોડલ સમજાવો.

અથવા

સમૂહસંચાર કોને કહેવાય ?

27) સામાજિક આંદોલનના પ્રકારો જણાવો.

28) ગ્રામ પંચાયતનાં આવકના સાધનો જણાવો.

29) ગાંધીજીએ ગ્રામ પંચાયતો માટે શું કહ્યું હતું ?

30) યુવા અજંપામાં જનરેશન ગેપ (પેઢીગાળો) શું ભાગ ભજવે છે ?

અથવા

બાળ અદાલત વિષે નોંધ લખો.

31) ભારતમાં અસમાન જાતિ પ્રમાણનાં નિર્માણમાં કઈ કઈ સામાજિક પરંપરાઓ અને કુપ્રથાઓ ભાગ ભજવે છે ?

વિભાગ - D

■ નીચેના 32 થી 42 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

[33]

32) ભારતના નાગરિકોની કઈ ફરજોમાં રાષ્ટ્રીય એકતા નિદર્શિત થાય છે ?

33) ભારતીય સંસ્કૃતિનાં સ્વરૂપો જણાવી પ્રશિષ્ટ - ભદ્રવર્ગીય પરંપરા વિષે જણાવો.

34) ભારતમાં અને ગુજરાતમાં 'અન્ય પછાત સમૂહો' માટેની કલ્યાણ યોજનાઓની ટૂંકમાં માહિતી આપો.

35) સ્ત્રીલક્ષી કાયદાઓની જાણકારી આપી, તેના બંધારણીય અધિકારોની સમજ આપો.

અથવા

ગુજરાતમાં સ્ત્રીઓ માટેની યોજનાઓની જાણકારી આપી, આરોગ્ય ક્ષેત્રની યોજના વિષે જણાવો.

- 36) ઉદારીકરણની વ્યાખ્યા આપી, ઉદારીકરણનાં લાભો જણાવો.
- 37) સમૂહસંચારનાં આધુનિક માધ્યમો જણાવી, તેની શિક્ષણ ક્ષેત્ર પરની અસરો લખો.
- 38) તફાવત લખો - સુધારાવાદી આંદોલન અને ક્રાંતિકારી આંદોલન.
- 39) સામાજિક આંદોલનની અસરો જણાવો.
- 40) પંચાયતીરાજની નકારાત્મક સામાજિક અસરો જણાવો.
- 41) યુવા અજંપાના જૈવિક અને મનોવૈજ્ઞાનિક કારણો જણાવો.
- 42) એચ.આઈ.વી. એઈડ્સ - એક સામાજિક સમસ્યા છે - વિધાન સમજાવો.

અથવા

નશીલા દ્રવ્યોથી બચાવવા માટેનાં ઉપચારાત્મક પગલાં જણાવો.

વિભાગ - E

- નીચેના પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નનો 5 ગુણ છે.

[25]

- 43) ભારત બહુધર્મી દેશ છે - આ વિધાન સમજાવો.
- 44) મહિલા સશક્તિકરણની વ્યાખ્યા આપી, તેનું મહત્ત્વ સમજાવો.

અથવા

મહિલાઓને રક્ષણ પૂરું પાડતા મુખ્ય કાનૂનોની નોંધ લખો.

- 45) સંચારનો અર્થ સમજાવી, તેની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો.

અથવા

વીજાણુ સમૂહસંચાર માધ્યમ તરીકે રેડિયોની સમજૂતી આપો.

- 46) બાળ અપરાધની વ્યાખ્યા આપી, બાળ સુધારની સંસ્થાઓનો વિસ્તારથી સમજાવો.

અથવા

બાળ અપરાધનાં કારણોની વિગતે ચર્ચા કરો.

- 47) એઈડ્સનાં કારણોને વિસ્તારથી સમજાવો.

--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 107784

141(GHE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નમાં કુલ 47 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે અને વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) જમણી બાજુ આપેલા અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નમાં આપેલ સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખો.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

- નીચેના 1 થી 10 પ્રશ્નોના આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ આપો.
દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) કયા વૈજ્ઞાનિકના મતે ધ્યાન એટલે પસંદગીયુક્ત ઉદ્દીપકો પર માનસિક કેન્દ્રીકરણ કરવું ?
(A) સી. ટી. મોર્ગન (B) જેમ્સ ડ્રેવર
(C) એચ. ઈ. ગેરેટ (D) હેનિંગ
- 2) કોઈપણ પ્રકારના ઔપચારિક શિક્ષણ વગર જન્મજાત ક્રિયાઓને કેવું વર્તન કહેવાય છે ?
(A) શિક્ષિત વર્તન (B) અનુકરણાત્મક વર્તન
(C) સાહજિક વર્તન (D) ગેર વર્તન
- 3) વ્યક્તિગત ત્વિન્નતાના આધારે બુદ્ધિની વ્યાખ્યા આપવાનો સૌ પ્રથમ પ્રયાસ કોણે કર્યો હતો ?
(A) એબિંગહોસ (B) ટર્મન
(C) બીને (D) જે. પી. દાસ
- 4) મનોશારીરિક વર્તનની માનસિક તત્પરતા એટલે શું ?
(A) પ્રક્રિયા (B) મનોવલણ
(C) પ્રતિક્રિયા (D) અપેક્ષા

- 5) તબીબી સંભાળને કયા પ્રકારનું સંસાધન કહી શકાય ?
 (A) ભૌતિક (B) વ્યક્તિગત
 (C) સામાજિક (D) ઉપલબ્ધ સંસાધન
- 6) હિમશિલાનું ઉદાહરણ કયા ખ્યાલ સાથે સંબંધિત છે ?
 (A) મનોજાતીય અવસ્થા (B) સ્વપ્નાવસ્થા
 (C) ચેતન-અચેતન મન (D) બચાવ પ્રયુક્તિ
- 7) મનોવિશ્લેષણાત્મક અભિગમ સાથે કોનું નામ જોડાયેલું છે ?
 (A) રોજર્સ (B) ફ્રોઇડ
 (C) ટર્મન (D) એલિસ
- 8) ઓઝોનનું પડ પાતળું થવાને કારણે કયા રોગોનું પ્રમાણ વધી રહ્યું છે ?
 (A) ચામડીના કેન્સરનું (B) લોહીના કેન્સરનું
 (C) અસ્થમા (D) લોહીનું ઊંચું દબાણ
- 9) ઈચ્છિત પ્રવૃત્તિને પ્રબળ કરે તેને શું કહેવાય ?
 (A) પ્રબલન (B) પ્રેરણા
 (C) વસ્તુ (D) ગ્રાહક
- 10) સંસ્કૃતિમાં નીચેનામાંથી કોનો સમાવેશ કરી શકાય ?
 (A) સામાજિક નિયમો (B) સામાજિક ધોરણો
 (C) સામાજિક મૂલ્યો (D) A, B અને C

વિભાગ - B

■ નીચેના 11 થી 20 પ્રશ્નોના ઉત્તર 1 વાક્યમાં લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) 'કડવો સ્વાદ' જીભના કયા ભાગથી પારખી શકાય છે ?
 12) કારક અભિસંધાનનો ખ્યાલ કોણે આપેલો છે ?
 13) પ્રતિભા સંપન્ન બાળકનો બુદ્ધિ અંક કેટલો હોય છે ?
 14) રિચાર્ડ લેઝારસે મૂલ્યાંકનને કયા બે તબક્કાઓમાં વર્ગીકૃત કર્યું છે ?
 15) સામાજિક ભયને અન્ય કયા નામથી ઓળખવામાં આવે છે ?
 16) 'વર્તનવાદ'ના પ્રણેતાનું નામ લખો.
 17) સલાહ પ્રક્રિયાનું પ્રથમ સોપાન કયું છે ?
 18) ઘોંઘાટ એટલે શું ?

19) સંસ્થાના લક્ષણો જણાવો.

20) બિન શાબ્દિક સંકેતોને પારખવામાં કોણ વધુ કુશળ જોવા મળે છે ?

વિભાગ - C

■ નીચેના 21 થી 31 સુધીના પ્રશ્નોના સંક્ષિપ્ત ઉત્તર આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે. [22]

21) સંવેદનના પ્રકારોના નામ લખો.

22) શિક્ષણની વ્યાખ્યા આપો.

23) વિધાયક પ્રબલન એટલે શું ?

24) બુદ્ધિઆંકનું સૂત્ર ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.

25) સમૂહ માધ્યમ એટલે શું ?

અથવા

સમૂહ માધ્યમના નામ જણાવો.

26) મનોભારના ઉદ્ગમસ્થાનો જણાવો.

27) હતાશાની વ્યાખ્યા આપો.

અથવા

WHO એ આપેલ માનસિક સ્વાસ્થ્યની વ્યાખ્યા આપો.

28) અહમ્ એટલે શું ?

અથવા

આંતરરાષ્ટ્રીય ક્ષેત્રે માનસિક રોગોના વર્ગીકરણ સાથે સંકળાયેલી સંસ્થાઓના નામ જણાવો.

29) સલાહની કોઈ એક વ્યાખ્યા આપો.

30) ભીડ એટલે શું ?

31) એરિસ્ટોટલના મતે સુખ અને સુખાકારી એટલે શું ?

વિભાગ - D

■ નીચના 32 થી 42 સુધીના પ્રશ્નોના ઉત્તર મુદ્દાસર આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે. [33]

32) સંવેદનનો અર્થ આપી તેની સમજૂતી આપો.

33) થોર્નડાઈકનો પ્રયોગ સમજાવો.

34) પ્રતિભા સંપન્નને ઓળખવાની પ્રક્રિયા સમજાવો.

અથવા

પ્રતિભા સંપન્નતાનાં લક્ષણો જણાવો.

35) “મનોવલણો જન્મજાત નથી સંપાદિત છે.” – સમજાવો.

36) ટૂંકનોંધ લખો : અનિવાર્ય ક્રિયા દબાણ

અથવા

આત્મરત વિકૃતિ

37) મનોપચાર અને સલાહ વચ્ચેના ત્રણ તફાવતો લખો.

38) ટૂંકનોંધ લખો : ‘ત્રીન હાઉસ અસર’

39) વ્યવસ્થાપકની ભૂમિકાઓની સમજૂતી આપો.

અથવા

લેખિત કસોટીઓની સમજૂતી આપો.

40) સરળ સંરચનાની સમજૂતી આપો.

41) લગ્નના ફાયદાઓ વર્ણવો

42) વિધાયક મનોવિજ્ઞાનનાં ધ્યેયો વર્ણવો.

વિભાગ - E

■ નીચે આપેલા 43 થી 47 પ્રશ્નોના સવિસ્તર ઉત્તર લખો. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[25]

43) ધ્યાનના વ્યક્તિલક્ષી નિર્ધારકો ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.

અથવા

પ્રત્યક્ષીકરણમાં સંગઠનના નિયમો સમજાવો.

44) કોહલરે ચિમ્પાન્ઝી પર કરેલ ખોખાવાળો પ્રયોગ વર્ણવો.

45) ગાર્ડનરનો બહુવિધ બુદ્ધિનો સિદ્ધાંત સમજાવો. (કોઈપણ પાંચ)

46) યોગના આઠ અંગોના નામ આપીને ‘યમ’ અને ‘નિયમ’ વિશે વિસ્તૃત સમજ આપો.

47) માનવ - પર્યાવરણના સંબંધના પાંચ પાસાઓને સમજાવો.

અથવા

માનવ વર્તનની પર્યાવરણ પરની અસરો વર્ણવો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No.:

141(H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्नपत्र में कुल 47 प्रश्न हैं।
- 2) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। विकल्प आंतरिक हैं।
- 3) प्रश्नों के दाहिनी ओर अंक दिए गए हैं।
- 4) प्रश्नपत्र के साथ दी गई सूचना के अनुसार ही उत्तर लिखिए।
- 5) नए विभाग के प्रश्नों के उत्तर नए पन्ने पर लिखिए।

विभाग - A

■ निम्नलिखित 1 से 10 प्रश्नों के विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर उत्तर दीजिए।
प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[10]

- 1) कौन-से मनोवैज्ञानिक के अनुसार ध्यान यानि पसंदगीयुक्त उद्दीपकों पर मानसिक केन्द्रीकरण करना है?
(A) सी. टी. मॉर्गन (B) जेम्स ड्रेवर
(C) एच. ई. गेरेट (D) हेनिंग
- 2) किसी भी औपचारिक शिक्षा के बिना जन्मजात क्रियाओं का व्यवहार क्या कहलाता है?
(A) शिक्षित व्यवहार (B) अनुकरणात्मक व्यवहार
(C) साहसिक व्यवहार (D) दुर्व्यवहार
- 3) व्यक्तिगत भिन्नता के आधार पर बुद्धि की व्याख्या का प्रथम प्रयास किसने किया?
(A) एबिंगहोस (B) टर्मन
(C) बीने (D) जे. पी. दास

- 4) मनोशारीरिक व्यवहार की मानसिक तत्परता अर्थात् क्या?
- (A) प्रक्रिया (B) मनोभाव
(C) प्रतिक्रिया (D) अपेक्षा
- 5) चिकित्सात्मक देखभाल कौन-सा संसाधन है?
- (A) भौतिक (B) व्यक्तिगत
(C) सामाजिक (D) उपलब्ध संसाधन
- 6) हिमशिला का उदाहरण कौन-से ख्याल के साथ संबंधित है?
- (A) मनोजातीय अवस्था (B) स्वप्नावस्था
(C) चेतन-अचेतन मन (D) बचावयुक्ति
- 7) मनोविश्लेषणात्मक अभिगम के साथ किसका नाम जुड़ा हुआ है?
- (A) रोजर्स (B) फ्रॉइड
(C) टर्मन (D) एलिस
- 8) ओजोन की परत पतली होने की वजह से कौन-से रोग का प्रमाण बढ़ रहा है?
- (A) त्वचा (चमड़ी) का कैंसर
(B) खून का कैंसर
(C) अस्थमा
(D) खून का ऊँचा दबाव
- 9) इच्छित प्रवृत्ति को प्रबल करे, उसे क्या कहते हैं?
- (A) प्रबलन (B) प्रेरणा
(C) वस्तु (D) उपभोक्ता
- 10) संस्कृति में निम्न में से किसका समावेश कर सकते हैं?
- (A) सामाजिक नियम
(B) सामाजिक स्तर
(C) सामाजिक मूल्य
(D) A, B और C

विभाग - B

- निम्नलिखित 11 से 20 प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[10]

- 11) कडुआ स्वाद जीभ के किस भाग से परखा जाता है?
- 12) कारक अभिसंधान का विचार किसने दिया है?
- 13) प्रतिभा सम्पन्न बालकों का बुद्धिआंक (IQ) कितना होता है?
- 14) रिचर्ड लेजारस ने मूल्यांकन को किन दो सोपानों में प्रस्तुत किया है?
- 15) सामाजिक भय को अन्य कौन-से नाम से पहचाना जाता है?
- 16) व्यवहारवाद के प्रणेता का नाम लिखिए।
- 17) सलाह प्रक्रिया का प्रथम सोपान कौन-सा है?
- 18) 'शोर' का अर्थ क्या है?
- 19) संगठन के लक्षण बताइए।
- 20) अशाब्दिक संकेतों को परखने में कौन ज्यादा कुशल दिखाई देता है?

विभाग - C

- निम्नलिखित 21 से 31 प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक हैं :

[22]

- 21) संवेदन के प्रकारों के नाम लिखिए।
- 22) शिक्षण की व्याख्या दीजिए।
- 23) विधायक प्रबलन अर्थात् क्या?
- 24) बुद्धिआंक का सूत्र सोदाहरण समझाइए।

25) समूह माध्यम यानि क्या?

अथवा

समूह माध्यम के नाम बताइए।

26) मनोभार के उद्गम स्थान बताइए।

27) हताशा की व्याख्या लिखिए।

अथवा

विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) के द्वारा दी गई मानसिक स्वास्थ्य की व्याख्या दीजिए।

28) अहम् अर्थात् क्या?

अथवा

अंतरराष्ट्रीय क्षेत्र में मानसिक बीमारी के वर्गीकरण के साथ जुड़ी हुई संस्थाओं के नाम दीजिए।

29) सलाह की कोई एक परिभाषा दीजिए।

30) भीड़ का अर्थ क्या है?

31) एरिस्टोटल के मतानुसार सुख और सुखाकारी अर्थात् क्या है?

विभाग - D

■ निम्नलिखित 32 से 42 प्रश्नों के उत्तर मुद्दासर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं :

[33]

32) संवेदन का अर्थ स्पष्ट करके समझाइए।

33) थोर्नडाइक के प्रयोग को समझाइए।

34) प्रतिभा सम्पन्न को पहचानने की प्रक्रिया समझाइए।

अथवा

प्रतिभा सम्पन्नता के लक्षण बताइए।

35) मनोभाव जन्मजात नहीं संपादित हैं — समझाइए।

36) संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए :

अनिवार्य क्रिया दबाव

अथवा

आत्मरति विकृति

37) मनोपचार और सलाह के बीच के तीन अन्तर लिखिए।

38) संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए :

ग्रीन हाऊस प्रभाव

39) व्यवस्थापक की भूमिकाओं को समझाइए।

अथवा

लिखित परीक्षण को समझाइए।

40) सरल संरचना को समझाइए।

41) विवाह के लाभ बताइए।

42) सकारात्मक मनोविज्ञान के ध्येय को लिखिए।

विभाग -E

■ निम्नलिखित 43 से 47 प्रश्नों के सविस्तार उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं :

[25]

43) ध्यान के व्यक्तिलक्षी निर्धारकों को सोदाहरण समझाइए।

अथवा

प्रत्यक्षीकरण के संगठन के नियमों को समझाइए।

- 44) कोहलर का चिम्पांजी का बॉक्सवाला प्रयोग समझाइए।
- 45) गार्डनर के बहुविध बुद्धि के सिद्धांत को समझाइए। (कोई भी पाँच)
- 46) योग के आठ अंगों के नाम देकर 'यम' और 'नियम' के बारे में विस्तृत रूप से समझाइए।
- 47) मानव-पर्यावरण के संबंध में पाँच पहलुओं को समझाइए।

अथवा

मानव व्यवहार का पर्यावरण पर असर लिखिए।

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

141(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 47 questions.
- 2) All questions are compulsory. There are internal options.
- 3) Figures to the right indicate full marks to the questions.
- 4) Answer the questions according to the instructions.
- 5) Start a new section on a new page.

SECTION - A

■ In the following 1 to 10 questions choose right option and answer the question. Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) According to which Psychologist "Attention is mental concentration on a selected stimuli."
(A) C. T. Morgan   (B) James Drever
(C) H. E. Garret   (D) Henning
- 2) Which behaviour does not require any formal education and is by birth?
(A) Learned behaviour   (B) Emulative behaviour
(C) Natural behaviour   (D) Misbehaviour
- 3) Who was the first psychologist that tried to define intelligence on the basis of individual differences?
(A) Ebbinghaus   (B) Terman
(C) Binet   (D) J. P. Das

- 4) What is the psychophysical behaviour arising out of mental cognition called?
- (A) Process (B) Attitude
(C) Response (D) Expectation
- 5) Which type of tool is medical care?
- (A) Physical (B) Individual
(C) Social (D) Available tools
- 6) The example of iceberg is related to which concept?
- (A) Psychosexual stage
(B) Dream state
(C) Conscious-unconscious
(D) Defence mechanism
- 7) Whose name is associated with psycho-analytic approach?
- (A) Rogers (B) Freud
(C) Terman (D) Ellis
- 8) Which type of disease has increased due to the thinness of the ozone layer?
- (A) Skin cancer (B) Blood cancer
(C) Asthma (D) High blood-pressure
- 9) What provides force to the likely behaviour?
- (A) Reinforcement (B) Motivation
(C) Object (D) Customer
- 10) From the options below what can be included in the culture?
- (A) Social rules
(B) Social norms
(C) Social values
(D) A, B and C

SECTION - B

- Answer the following questions from 11 to 20 in one sentence each. Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) In which part of the tongue we can experience bitter taste?
- 12) Who has given the concept of operant conditioning?
- 13) What is the IQ score of gifted children?
- 14) Into which two stages appraisal is classified by Richard Lazarus?
- 15) What is the other name of social phobia?
- 16) Write the name of the founder of behaviourism.
- 17) Which is the first step of counselling process?
- 18) What is 'noise'?
- 19) Write the characteristics of an organization.
- 20) Who is more expert in identifying non-verbal clues?

SECTION - C

- Answer the following questions from 21 to 31 in brief. Each question carries 2 marks :

[22]

- 21) Write the types of Sensation.
- 22) Define learning.
- 23) What is positive reinforcement?
- 24) Explain with example formula of IQ.

25) What is the meaning of mass-media?

OR

Give the names of mass-media.

26) State the sources of stress.

27) Define "Frustration".

OR

Define mental health according to WHO.

28) Give the concept of 'Ego'.

OR

Which international organizations are associated with the classification of mental disorder?

29) Give any one definition of counselling.

30) What is 'Crowding'?

31) According to Aristotle what is happiness and well-being?

SECTION - D

■ Answer the following questions from 32 to 42 to the point.

Each question carries 3 marks :

[33]

32) Give the meaning of sensation and explain it.

33) Explain Thorndike's experiment.

34) Give the explanation of identifying the gifted person.

OR

Give the characteristics of gifted children.

35) Explain : "Attitudes are not inborn but learned."

- 36) Write a short note on :
Compulsive disorder.

OR

“Autism”.

- 37) Write three differences between psychotherapy and counselling.

- 38) Write a short note on :
Green House Effect.

- 39) Explain – ‘Manager’s role’.

OR

Explain – ‘Written test’.

- 40) Explain – ‘Simple Structure’.

- 41) Explain the advantages of marriage.

- 42) Describe the goals of positive psychology.

SECTION - E

- Give detailed answers of the following questions from 43 to 47. Each question carries 5 marks :

[25]

- 43) Explain with examples the subjective determinants of attention.

OR

Explain the laws of perceptual organization.

- 44) Explain Kohler's experiment on Chimpanzee with boxes.
- 45) Explain Gardner's theory of multiple intelligence. (Any Five)
- 46) Name the Eight aspects of Yoga and explain 'Yam' and 'Niyam' in detail.
- 47) Describe Five aspects of Human environment interface.

OR

Describe the effect of human behaviour on environment.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 103932

146(GHE)

(March, 2019)

Time : 2 Hours]

[Maximum Marks : 40

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં બે વિભાગ છે.
  - 1) કંઠ્ય અને સ્વરવાદ્ય (વિભાગ - 1)
  - 2) તબલા (વિભાગ - 2)
- 2) સંગીત કંઠ્ય અને વાદના પરીક્ષાર્થીઓએ વિભાગ-1 માં આપેલા 1 થી 23 પ્રશ્નોના જવાબ લખવાના છે.
- 3) સંગીત તબલાના પરીક્ષાર્થીઓએ વિભાગ - 2 માં આપેલા 1 થી 23 પ્રશ્નોના જવાબ લખવાના છે.
- 4) જે તે વિભાગના આંતરિક વિકલ્પોને ધ્યાનમાં રાખી બધા જ પ્રશ્નોના જવાબ આપવા ફરજિયાત છે.
- 5) જમણી બાજુના આંકડા પ્રશ્નના કુલ ગુણ દર્શાવે છે.
- 6) સ્વર અને તાલના ચિહ્નો માટે ખાસ કાળજી રાખો.
- 7) પ્રાયોગિક પરીક્ષાના 60 ગુણ જુદા છે.

વિભાગ - 1

(સંગીત કંઠ્ય અને વાદ્ય)

સમય: 2 કલાક

કુલ ગુણ : 40

(A) નીચે આપેલા 1 થી 6 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરીને જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [6]

- 1) અનુનાસિક મીડને શું કહેવાય છે?
  - (A) ગમક
  - (B) કણસ્વર
  - (C) ઝમઝમા
  - (D) સૂત
- 2) 'મ પ ધ નિ પ', ગ મ રે સા, ધ નિ રે' સ્વર સમૂહ પરથી રાગ ઓળખો.
  - (A) તિલક કામોદ
  - (B) દરબારી
  - (C) સોહની
  - (D) હમીર
- 3) 'મ' ગ મ' રે ગ, ધ મ ગ રે સા' સ્વર સમૂહ પર રાગ ઓળખો.
  - (A) દરબારી કાન્હડા
  - (B) કેદાર
  - (C) પૂરિયાધનાશ્રી
  - (D) સોહની
- 4) 'X' ચિન્હ તાલમાં શું દર્શાવે છે?
  - (A) ખાલી
  - (B) તાલી
  - (C) માત્રા
  - (D) સમ

5) 15 ઓગસ્ટ, 1947 દેશની સ્વતંત્રતાના દિવસે લાલ કિલ્લા દિલ્હીમાં શહનાઈવાદનો કાર્યક્રમ કોણે પ્રસ્તુત કર્યો હતો ?

- (A) પં. ભીમસેન જોષી (B) ઉ. બિસ્મિલ્લાખાં
(C) પં. વી. જી. જોગ (D) પં. કિશન મહારાજ

6) સને 2009 માં ભારત સરકારે 'ભારત રત્ન' થી કોને વિભૂષિત કર્યા ?

- (A) પં. જસરાજ જી (B) પં. વી. જી. જોગ
(C) પં. ભીમસેન જોષી (D) ઉ. બિસ્મિલ્લાખાં

(B) નીચે આપેલા 7 થી 12 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબ એક વાક્યમાં આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[6]

7) તાલ - તિલવાડાનો ઉપયોગ શેમાં થાય છે ?

8) છાયા લગ કોને કહે છે ?

9) કંપન કેવી રીતે ઉત્પન્ન થાય છે ?

10) સંગીત ઉપયોગી અવાજને શું કહે છે ?

11) ધોળ કોને કહેવાય છે ?

12) લોક સંગીત એટલે શું ?

(C) નીચે આપેલા 13 થી 19 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[14]

13) આંદોલન અને આંદોલનની સંખ્યા વિશે લખો.

14) થાટમાં કુલ કેટલા સ્વરો હોય છે ? કયા કયા ?

15) કોઈપણ બે રાગના નામ લખો, કે જે રાગો રાત્રીના પ્રથમ પ્રહરમાં ગવાય છે ?

16) કોઈપણ બે રાગના નામ લખો કે જે રાગોની જાતિ વક ષાડવ - સંપૂર્ણ છે.

17) તાલ ધુમાળી અથવા તાલ સુલતાલની માહિતી આપી તેના બોલ લિપિબદ્ધ કરો.

18) તાલ પંજાબી અથવા તાલ તિલવાડાની દુગુન લિપિબદ્ધ કરો.

19) પં. વી. જી. જોગ વિશે ટૂંકમાં પરિચય આપો.

(D) નીચે આપેલા 20, 21 પ્રશ્નોના જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[6]

20) રાગ તિલક કામોદ અથવા રાગ દરબારી કાન્હડાની શાસ્ત્રીય માહિતીમાં આરોહ, અવરોહ, વાદી, સંવાદી, ગાવાનો સમય અને જાતિ વગેરે જણાવો.

21) રાગ - કેદાર અથવા રાગ સોહનીની વિશેષ માહિતી ત્રણ વાક્યોમાં જણાવો.

(E) નીચે આપેલા 22, 23 પ્રશ્નોના વિસ્તૃત જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.

[8]

22) નીચેનામાંથી ગમે તે એક વિષય પર 15 થી 20 લીટીમાં નિબંધ લખો.

'રાગ અને રસ'

અથવા

સંગીતના રાગોનો ચિકિત્સા તરીકે થતા પ્રયોગો.

23) પં. ભીમસેન જોષી અથવા પં. કિશન મહારાજનું જીવનચરિત્ર ટૂંકમાં લખો.

વિભાગ - 2

(સંગીત-તબલા)

સમય: 2 કલાક

કુલ ગુણ : 40

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્ર તબલા વિભાગના પરીક્ષાર્થીઓ માટે છે.
- 2) આપેલા 1 થી 23 પ્રશ્નોના જવાબ લખવાના છે.
- 3) તબલા વિભાગના આંતરિક વિકલ્પોને ધ્યાનમાં રાખી, બધા જ પ્રશ્નોના જવાબ આપવા ફરજિયાત છે.
- 4) તાલ લિપિબદ્ધ કરો તાલના બોલ અને ચિહ્નો લખવામાં ચીવટ રાખો.
- 5) જમણી બાજુના આંકડા પ્રશ્નના કુલ ગુણ દર્શાવે છે.

(A) નીચે આપેલા 1 થી 6 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરીને જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[6]

- 1) કયું વાદ્ય ઘન વાદ્ય છે ?
(A) મંજીરા (B) સિતાર
(C) તબલા (D) પખાવજ
- 2) આ શબ્દ પખાવજ સંબંધિત છે —
(A) લગ્ગી (B) પરન
(C) ઉઠાર્ન (D) પેશકાર
- 3) કયા સંગીતકારે તરાના ગાયન શૈલીની શરૂઆત કરી ?
(A) ડાગર બંધુઓ (B) બહેરામખાં
(C) અમીર ખુશરો (D) સિદ્દેશ્વરી દેવી
- 4) દક્ષિણી તાલ પદ્ધતિમાં ઝપતાલની કેટલી માત્રા છે ?
(A) 4 (B) 6
(C) 10 (D) 7
- 5) બનારસ ઘરાનાના ઉત્તમ તબલાવાદક હતા —
(A) પંડિત કિશન મહારાજ (B) ઉસ્તાદ હબીબુદ્દીનખાં
(C) ઉસ્તાદ નથ્યુખાં (D) ઉસ્તાદ નાના પાનસે

6) લય કોનો પ્રાણ ગણાય છે ?

(A) વાદ્ય

(B) તાલ

(C) ગાયન

(D) તમામ A, B, C

(B) નીચે આપેલા 7 થી 12 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબ એક વિધાનમાં આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [6]

7) પંજાબ ધરાનાની સ્થાપના કોણે કરી છે ?

8) તંતુવાદ્ય પ્રકારના નામ આપો.

9) કયા વાદ્યો ગંધર્વો સાથે સંબંધિત છે ?

10) કઈ રચના સોલો તબલાવાદનમાં અંતિમ ભાગમાં વધુ જોવા મળે છે ?

11) કોની લીલાનું વર્ણન ચૈતી ગીત પ્રકારમાં જોવા મળે છે ?

12) પંડિત કિશન મહારાજે તબલાની શિક્ષા કયા વાદ્ય-શિરોમણી પાસેથી લીધી ?

(C) નીચે આપેલા 13 થી 19 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે. [14]

13) તાલ - ધમાર અથવા તાલ - તેવરાનો પરિચય આપી તેની દુગુન સાથે લિપિબદ્ધ કરો.

14) પખાવજનાં તાલ અને અંગ જણાવી, ટૂંકમાં માહિતી આપો.

15) દમદાર તિહાઈ એટલે શું ?

16) ફરમાયશી ચકદાર એટલે શું ?

17) ટપ્પા ગાયકીનો અર્થ તથા ભાગો લખીને, તેના ટપ્પા ગાયકોના નામ આપો.

18) દક્ષિણી તાલપદ્ધતિમાં વિદ્યાર્થીઓને યાદ રાખવાના કોઈપણ બે મુદ્દાઓ લખો.

19) પંજાબ ધરાના અથવા બનારસ ધરાનાની વાદન શૈલીની વિશેષતા જણાવો.

(D) નીચે આપેલા 20 થી 21 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે. [6]

20) પંડિત કિશન મહારાજનો જીવન પરિચય આપો.

21) 'જીવનમાં સંગીતનું સ્થાન' વિશે નિબંધ લખો.

(E) નીચે આપેલા 22 થી 23 સુધીના પ્રશ્નોના વિસ્તૃત જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે. [8]

22) તાલ - તેવરા અથવા તાલ - ઝપતાલની તિગુન અથવા ચૌગુન લિપિબદ્ધ કરો.

23) તાલ - ધમારમાં ટુકડા તથા પરન તથા રેલા સહિત લખો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No.:

146 (H)

(March, 2019)

Time : 2 Hours]

[Maximum Marks : 40

सूचना :

- 1) इस प्रश्नपत्र में दो विभाग हैं :
  - (i) विभाग-1 संगीत (कंठ्य और वाद्य)
  - (ii) विभाग-2 संगीत (तबला)
- 2) विभाग-1 में दिए गए 1 से 23 प्रश्न संगीत (कंठ्य और वाद्य) के परीक्षार्थियों के लिए हैं।
- 3) विभाग-2 में दिए गए 1 से 23 प्रश्न संगीत (तबला) के परीक्षार्थियों के लिए हैं।
- 4) दोनों विभागों के आंतरिक विकल्पों को ध्यान में रखकर प्रत्येक प्रश्न का उत्तर देना अनिवार्य है।
- 5) प्रश्नों के दाहिनी ओर लिखे हुए अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।
- 6) स्वर और ताल के चिह्नों के लिए अवश्य ध्यान रखिए।
- 7) प्रायोगिक परीक्षा के लिए 60 अंक अलग से हैं।

विभाग -1

संगीत (कंठ्य और वाद्य)

(अ) निम्नलिखित प्रश्न क्रमांक 1 से 6 हेतुलक्षी प्रकार के प्रश्न हैं। दिए गए विकल्पों (A, B, C, D) में से योग्य विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[6]

- 1) अनुनासिक मींड को क्या कहते हैं?
  - (A) गमक
  - (B) कण स्वर
  - (C) झमझमा
  - (D) सूत
- 2) 'म प ध नि प', गु म रे सा, ध नि रे' इस स्वर समूह से राग की पहचान कीजिए।
  - (A) तिलकं कामोद
  - (B) दरबारी
  - (C) सोहनी
  - (D) हमीर

- 3) 'मं ग म् रे ग, ध म ग रे साँ' इस स्वर समूह से राग की पहचान कीजिए।
 (A) दरबारी कान्हडा (B) केदार
 (C) पूर्याधनाश्री (D) सोहनी
- 4) 'x' चिन्ह ताल में क्या बताते हैं?
 (A) खाली (B) ताली
 (C) मात्रा (D) सम
- 5) 15 अगस्त, 1947 देश की स्वतंत्रता के दिन लाल किला, दिल्ली में शहनाई वादन का कार्यक्रम किसने प्रस्तुत किया था?
 (A) पंडित भीमसेन जोशी
 (B) उस्ताद बिस्मिल्लाह खाँ
 (C) पंडित वी. जी. जोग
 (D) पंडित किशन महाराज
- 6) सन् 2009 में भारत सरकार ने 'भारत रत्न' से किसको विभूषित किया?
 (A) पंडित जसराज जी
 (B) पंडित वी. जी. जोग
 (C) पंडित भीमसेन जोशी
 (D) उस्ताद बिस्मिल्लाह खाँ

(ब) निम्नलिखित प्रश्न क्रमांक 7 से 12 के उत्तर एक-एक वाक्य में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[6]

- 7) ताल-तिलवाडा का प्रयोग किसमें होता है?
- 8) छाया लग किसे कहते हैं?
- 9) कंपन की उत्पत्ति कैसे होती है?
- 10) संगीत उपयोगी आवाज को क्या कहते हैं?
- 11) ढोल किसको कहा जाता है?
- 12) लोकसंगीत को क्या कहते हैं?

(क) निम्नलिखित प्रश्न क्रमांक 13 से 19 के गुणांक समान हैं। प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक हैं :

[14]

- 13) आंदोलन और आंदोलनों की संख्या के विषय में लिखिए।
- 14) थाट में कुल कितने स्वर होते हैं? स्वर लिखकर बताएँ।
- 15) रात्रि के प्रथम प्रहर में गाए जाने वाले किन्हीं दो रागों के नाम लिखिए।
- 16) वक्र षाडव-संपूर्ण जाति के किन्हीं दो रागों के नाम लिखिए।
- 17) ताल-धुमाली अथवा ताल-सुलताल को लिपिबद्ध कीजिए और उसकी शास्त्रीय जानकारी दीजिए।
- 18) ताल-पंजाबी अथवा ताल-तिलवाडा को दुगुण लिपिबद्ध कीजिए।
- 19) पंडित वी. जी. जोग का संक्षिप्त में परिचय दीजिए।

(ड) निम्नलिखित प्रश्न क्रमांक 20 एवं 21 के दी गई सूचना के अनुसार उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं :

[6]

- 20) राग-तिलक कामोद अथवा राग-दरबारी कान्हडा की शास्त्रीय जानकारी में आरोह, अवरोह, वादी, संवादी, गाने के समय और जाति आदि लिखिए।
- 21) राग-केदार अथवा राग-सोहनी की विशेष जानकारी तीन वाक्यों में लिखिए।

(इ) निम्नलिखित प्रश्न क्रमांक 22 एवं 23 निबंध प्रकार के हैं। दी गई सूचना के अनुसार उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 4 अंक हैं :

[8]

22) निम्नलिखित किसी एक विषय पर 15 से 20 पंक्तियों में निबंध लिखिए :

'राग और रस'

अथवा

'संगीत के रागों का चिकित्सा के रूप में होने वाला प्रयोग'

23) पंडित भीमसेन जोशी अथवा पंडित किशन महाराज का जीवन परिचय संक्षिप्त में बताइए।

विभाग -2
संगीत (तबला)

Time : 2 Hours]

[Maximum Marks : 40

सूचना :

- 1) यह प्रश्नपत्र संगीत (तबला) के परीक्षार्थियों के लिए है।
- 2) दिए गए सभी 1 से 23 प्रश्नों के उत्तर लिखिए।
- 3) संगीत (तबला) विभाग के आंतरिक विकल्पों को ध्यान में रखते हुए सभी प्रश्नों के उत्तर लिखना अनिवार्य है।
- 4) ताल लिपिबद्ध करें, ताल के बोल और चिन्ह लिखने में सावधानी बरतें।
- 5) दायीं ओर दिए गए अंक प्रश्नों के पूर्ण गुण दर्शाते हैं।

(अ) निम्नलिखित प्रश्न क्रमांक 1 से 6 हेतुलक्षी प्रकार के प्रश्न हैं। दिए गए विकल्पों (A, B, C, D) में से योग्य विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[6]

- 1) कौन सा वाद्य घन वाद्य है?
(A) मंजीरा (B) सितार
(C) तबला (D) पखावज
- 2) यह शब्द पखावज से संबंधित है-
(A) लगगी (B) परन
(C) उठान (D) पेशकार
- 3) किस संगीतकार ने तराना गायन शैली की शुरुआत की?
(A) डागर बंधु (B) बैराम खाँ
(C) अमीर खुसरो (D) सिद्धेश्वरी देवी
- 4) दक्षिणी ताल पद्धति में जपताल की कितनी मात्राएँ हैं?
(A) 4 (B) 6
(C) 10 (D) 7

5) बनारस घराना के उत्तम तबला वादक हैं-

- (A) पंडित किशन महाराज
- (B) उस्ताद हबीबुद्दीन खाँ
- (C) उस्ताद नथु खाँ
- (D) पंडित नानासाहेब पानसे

6) लय किसका प्राण है?

- (A) वाद्य
- (B) ताल
- (C) गायन
- (D) सभी A, B और C

(ब) निम्नलिखित प्रश्न क्रमांक 7 से 12 के उत्तर एक-एक वाक्य में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[6]

- 7) पंजाब घराना की स्थापना किसने की?
- 8) तंतुवाद्य के प्रकारों के नाम लिखिए।
- 9) कौन से वाद्य गंधर्वों के साथ संबंधित हैं?
- 10) कौन सी रचना सोलो तबला वादन के अंतिम भाग में ज्यादा देखने को मिलती है?
- 11) किसकी लीला का वर्णन चैती गीत प्रकार में मिलता है?
- 12) पंडित किशन महाराज ने तबले की शिक्षा किस वाद्य शिरोमणि से प्राप्त की?

(क) निम्नलिखित प्रश्न क्रमांक 13 से 19 के गुणांक समान हैं। प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक हैं :

[14]

- 13) ताल-धमार अथवा ताल-तेवरा का परिचय देकर उसे दुगुण के साथ लिपिबद्ध कीजिए।
- 14) पखावज के ताल और अंग बताते हुए संक्षिप्त में जानकारी दीजिए।
- 15) दमदार तिहाई का मतलब (अर्थ) लिखिए।

- 16) फरमाईशी चक्रदार का अर्थ लिखिए।
- 17) टप्पा गायकी का अर्थ तथा भाग लिखकर, टप्पा गायकों के नाम दीजिए।
- 18) दक्षिणी ताल पद्धति में विद्यार्थियों को याद रखने के लिए कोई 2 मुद्दे लिखिए।
- 19) पंजाब घराना अथवा बनारस घराना की वादन-शैली की विशेषता बताइए।

(ड) निम्नलिखित प्रश्न क्रमांक 20 एवं 21 के दी गई सूचना के अनुसार उत्तर लिखिए।
प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं :

[6]

- 20) पंडित किशन महाराज का जीवन परिचय दीजिए।
- 21) "जीवन में संगीत का स्थान" के बारे में निबन्ध लिखिए।

(इ) निम्नलिखित प्रश्न क्रमांक 22 एवं 23 निबंध प्रकार के प्रश्न हैं। दी गई सूचना के अनुसार उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 4 अंक हैं :

[8]

- 22) ताल-तेवरा अथवा ताल-झपताल की तिगुन अथवा चौगुन लिपिबद्ध कीजिए।
- 23) ताल-धमार में टुकड़ा तथा परन तथा रेला के साथ लिखिए।

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

146(E)

(March, 2019)

Time : 2 Hours]

[Maximum Marks : 40

Instructions :

- 1) There are Two sections in this question paper.
  - (i) Section-I Sangeet (Kantha or Vaadya)
  - (ii) Section-II Sangeet (Tabla)
- 2) Students of Sangeet (Kantha and Vaadya) have to write answers of questions from 1 to 23 given in Section - 1.
- 3) Students of Sangeet (Tabla) have to write answers of questions from 1 to 23 given in Section - 2.
- 4) It is compulsory to write answers of all questions from both sections considering options.
- 5) Figures at the right side indicate total marks of the questions.
- 6) Students should be careful about signs of Swar and Tal.
- 7) 60 marks are kept separate for practical examination.

SECTION - 1

SANGEET (KANTHYA AND VAADYA)

(A) The following questions from 1 to 6 given below are objective type questions. Write the correct answer from the given options A, B, C and D. Each question carries 1 mark :

[6]

- 1) What is called Anunasik Meend?
  - (A) Gamak
  - (B) Kan Swar
  - (C) Zamzama
  - (D) Sut
- 2) Define Raga from the Swar Samuh of 'Ma Pa dh Ni Pa, Ga Ma Re Saa, Dh Ni Re' :
  - (A) Tilak Kamod
  - (B) Darbari
  - (C) Sohani
  - (D) Hamir

- 3) Define Raga from the Swar-Samuh 'Ma' Ga Ma' Re Ga, dh Ma' Ga Re Saa'?
- (A) Darbari-Kanhada (B) Kedar
(C) Puryadhanashree (D) Sohani
- 4) What is the meaning of '×' sign in Taal?
- (A) Khali (B) Tali
(C) Matra (D) Sam
- 5) Who has performed the Programme of Shehanai Vadan at Lal Kila, Delhi on the Independence Day of India, 15th August, 1947?
- (A) Pandit Bhimsen Joshi (B) Ustad Bismillah Khan
(C) Pandit V. G. Jog (D) Pandit Kishan Maharaj
- 6) Who has been given 'Bharat Ratna' by Indian Government in 2009?
- (A) Pandit Jasraj ji
(B) Pandit V. G. Jog
(C) Pandit Bhimsen Joshi
(D) Ustad Bismillah Khan

**(B) Answer the questions from 7 to 12 in 'one' sentence each.
Each question carries 1 mark :**

[6]

- 7) In what Taal Tilvada is used?
- 8) What is called Chhaya Lag?
- 9) How the 'Kampan' are created?
- 10) What is called useful sound of Sangeet?
- 11) What is called 'Dhol'?
- 12) What is called Lok-Sangeet?

(C) Questions from 13 to 19 given below carry equal marks.
Each question carries 2 marks :

[14]

- 13) Write about Andolan and number of Andolans.
- 14) How many swar are there in Thaata? Write down all swar.
- 15) Write names of two Ragas, presented at 1st part of night.
- 16) Write the name of two Ragas of Vakra Shadav-Sampurna Jati.
- 17) Make Lipibaddha Tal Dhumali or Tal-Sultal with its scientific information.
- 18) Make Lipibaddha of Dugun Tal Punjabi or Tal Tilwada.
- 19) Write introduction of Pandit V. G. Jog. (Short note)

(D) Answer the questions 20 and 21 as per instructions. Each question carries 3 marks :

[6]

- 20) Write Shastriya information of Raga-Tilak Kamod Or Raga - Darbari Kanhada with its Aroha, Awaroha, Vadi, Samvadi, time of singing and Jati etc.
- 21) Give specific detail of Raga Kedar or Raga Sohani in three sentences.

(E) Questions 22 and 23 are essay type questions. Answer them as per instruction. Each question carries 4 marks :

[8]

- 22) Write an essay on any one of the following subjects in 15-20 lines :

‘Raga and Ras’

OR

“Experiment of Ragas of music in the form of medical treatment”.

- 23) Give introduction of Pandit Bhimsen Joshi or Pandit Kishan Maharaj in short.

SECTION - 2

SANGEET (TABLA)

Time : 2 Hours]

[Maximum Marks : 40

Instructions :

- 1) This question paper is for the students of Sangeet (Tabla).
- 2) Write answers of all questions from 1 to 23.
- 3) It is compulsory to answer all the questions considering internal options of Sangeet (Tabla) Section.
- 4) Be careful while writing Bol of Taal and signs while answering Taal as per Lipi.
- 5) Figures at the right side indicate total marks of the questions.

(A) The following questions from 1 to 6 are objective type questions. Write the correct answer from the given options A, B, C, and D. Each question carries 1 mark :

[6]

- 1) Which Vadya is Ghan Vadya?
(A) Manjira (B) Sitar
(C) Tabla (D) Pakhawaj
- 2) This word is related to Pakhawaj –
(A) Laggi (B) Paran
(C) Uthan (D) Peshkar
- 3) Which musician started Tarana Gayan style?
(A) Dagar brothers (B) Baheram Khan
(C) Ameer Khusro (D) Siddheshwari Devi
- 4) How many Matras of Zaptaal are in Dakshini Taal method?
(A) 4 (B) 6
(C) 10 (D) 7

5) Best Tabla player of Banaras Gharana –

- (A) Pandit Kishan Maharaj
- (B) Ustad Habibuddin Khan
- (C) Ustad Natthu Khan
- (D) Pandit Nana Sabebe Panse

6) Which of the following is Soul of Lay?

- (A) Vadya
- (B) Taal
- (C) Gayan
- (D) All of the above – A, B and C

(B) Answer the questions from 7 to 12 given below in one sentence each. Each question carries 1 mark :

[6]

7) Who is the founder of Punjab Gharana?

8) Write the types of Tantu Vadya.

9) Which Vadyas are related with Gandharvas?

10) Which composition (rachana) is shown at last part more in Solo Tablavadan?

11) Whose description of Leela, shown in which type of Chaitee Geet?

12) From whom Pandit Kishan Maharaj learnt to play Tabla?

(C) Questions from 13 to 19 given below carry equal marks.

Each question carries 2 marks :

[14]

13) Give introduction of Taal-Dhamar or Taal-Tevra and then make it Lipibaddha with Dugun.

- 14) Write Taal and parts of Pakhawaj and give detail of it.
- 15) What is Damdar Tihai?
- 16) What is meant by Farmayashi Chakradhar?
- 17) Write the meaning and parts of Tappa Gayaki and write the names of Tappa singers.
- 18) Write any two points that students should remember in Dakshini Taal method.
- 19) Write characteristics of playing style of Punjab Gharana or Banaras Gharana.

(D) Answer the questions 20 and 21 as per instructions. Each question carries 3 marks :

[6]

- 20) Give the introduction of Pandit Kishan Maharaj.
- 21) Write an essay about 'Music in Life'. (Place of music in life.)

(E) Questions 22 and 23 are essay type questions. Answer them as per instructions. Each question carries 4 marks :

[8]

- 22) Write Lipibaddha Tigon or Chaugun of Taal-Tevra or Taal-Zaptal.
- 23) Write Tukda, Paran and Rela of Taal-Dhamar.

This Question Paper contains 12 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

105564

148(GHE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ વિભાગ છે 45 પ્રશ્નો અને એક નકશો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સામે લખેલા અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે ઉત્તર લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખો.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નમાં આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરીને ઉત્તર લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) 'સામાન્ય ભૂગોળ' પુસ્તક કોણે લખ્યું હતું ?
(A) બર્નાર્ડ વેરેનિયસ (B) સ્ટ્રાબો
(C) એરિસ્ટોટલ (D) લુસિયન ફાવર
- 2) ભારતનું સૌથી વધારે સ્ત્રી-પુરુષ પ્રમાણ ધરાવતું રાજ્ય ..... છે.
(A) હરિયાણા (B) રાજસ્થાન
(C) કેરલ (D) ઓડિસા
- 3) દક્ષિણ ભારતના કયા લોકો પ્રાથમિક પ્રવૃત્તિ કરે છે ?
(A) રેડ ઈન્ડિયન્સ (B) પાલિયાન
(C) સેમાંગ (D) લેપ
- 4) સંદેશાવ્યવહારને ખૂબ સરળ બનાવનાર ..... છે.
(A) ઈન્ટરનેટ (B) કમ્પ્યુટર
(C) દૂરદર્શન (D) રેડિયો
- 5) વિશ્વમાં સૌ પ્રથમ રેલની કયા વર્ષમાં શરૂઆત થઈ ?
(A) 1875 (B) 1853
(C) 1825 (D) 1988

- 6) ઈન્ટરનેટ દ્વારા કમ્પ્યુટરની મદદથી તૈયાર કરેલા સંદેશા આપ-લે કરવાની પ્રક્રિયાને ..... કહે છે.
- (A) ફેક્સ (B) કુરીયર
(C) દૂરસંચાર (D) ઈ-મેઇલ
- 7) ડ્રેજિંગ એટલે શું ?
- (A) નદી તળમાંથી કાંપ કાઢવાની પ્રક્રિયા
(B) નદી તળમાંથી કાંપ ભરવાની પ્રક્રિયા
(C) મોટા વહાણને ખેંચી લાવવાની પ્રક્રિયા
(D) ડૂબી ગયેલ વહાણને શોધવાની પ્રક્રિયા
- 8) નીચેનામાંથી કયું શહેર શૈક્ષણિક કેન્દ્ર નથી ?
- (A) ખડકવાસલા (B) વલ્લભવિદ્યાનગર
(C) મોડાસા (D) અલીગઢ
- 9) નકશાની મુદ્રિત માહિતીને કમ્પ્યુટરમાં ઉમેરવા માટે કયા સાધનનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ?
- (A) ડીજિટાઇઝર (B) સ્કેનર
(C) પ્લોટર (D) કેલ્સી
- 10) એક જ પરિમાણ ધરાવતો આલેખ કયો છે ?
- (A) રેખા આલેખ (B) સાદો સ્તંભ આલેખ
(C) પાઈ ડાયગ્રામ (D) વર્તુળ આલેખ

વિભાગ - B

■ નીચે આપેલા 11 થી 20 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબ એક વાક્યમાં આપો. દરેકનો 1 ગુણ છે. [10]

- 11) કયા સમયગાળાને 'સંશોધન યુગ' કહેવાય છે ?
- 12) ખનીજની વ્યાખ્યા આપો.
- 13) ઈન્ટરનેટના આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યવહારનું ઉદ્દગમ કેન્દ્ર કયો દેશ છે ?
- 14) વિશ્વની સૌથી લાંબી પાઈપલાઈન કઈ છે ?
- 15) ભારતનો પ્રથમ ઉપગ્રહ કયો હતો ?
- 16) આસિયાન સંગઠનનું વડુ મથક ક્યાં આવેલું છે ?
- 17) ત્રિકોણીય પ્રણાલી મુખ્યત્વે ક્યાં નિર્માણ પામે છે ?
- 18) ત્રિ-પરિમાણીય આલેખ એટલે શું ?
- 19) કયા પ્રકારના આલેખમાં રંગોનો ઉપયોગ વધુ અસરકારક બને છે ?
- 20) GPRS નું પૂરું નામ લખો.

વિભાગ - C

■ નીચે આપેલા 21 થી 30 પ્રશ્નોના સંક્ષિપ્તમાં ઉત્તર લખો. દરેકના 2 ગુણ છે.

[20]

21) ભારતના ભાષાકીય માળખાનો ખ્યાલ આપો.

22) ખનન એટલે શું ? તેના પ્રકાર લખો.

અથવા

તૃતીયક પ્રવૃત્તિ એટલે શું ? ઉદાહરણ આપો.

23) વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી પાર્ક કોને કહેવામાં આવે છે ? તે કયા શહેરોમાં આવેલા છે ?

24) ભારતમાં આકાશવાણીનું પ્રથમ પ્રસારણ ક્યાં અને ક્યારે થયું ?

25) ઓપેક સંગઠનના હેતુઓ જણાવો.

26) વસાહતના બે મુખ્ય પ્રકારો કયા છે ?

27) વિરલ સંસાધન અને એકલ સંસાધનની વ્યાખ્યા આપો.

28) નીચે આપેલી માહિતીના આધારે તેનો બહુલક શોધો.

15, 17, 35, 11, 31, 15, 33, 15

અથવા

નીચે આપેલી માહિતીનો મધ્યક શોધો.

80, 75, 45, 35, 20

29) ભારતમાં સત્તાવાર નકશા પ્રકાશિત કરતી સંસ્થાઓ જણાવો.

30) ટપકું પદ્ધતિ ટૂંકમાં સમજાવો.

વિભાગ - D

■ નીચેના 31 થી 40 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર ઉત્તર લખો. પ્રત્યેકના 3 ગુણ છે.

[30]

31) નિશ્ચયવાદ, વિચારધારા ચર્ચો.

32) 'ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી' - સમજાવો.

અથવા

માનવીની તૃતીયક પ્રવૃત્તિમાં સેવાઓના મુખ્ય વિભાગ જણાવો.

33) 'વ્યાપારિક પશુપાલન' - ટૂંકનોંધ લખો.

34) હવાઈ માર્ગોનો વિકાસ જણાવો.

35) ફિલ્મ ઉદ્યોગ વિશે વિસ્તૃત ચર્ચા કરો.

- 36) ભારતના વિદેશ વ્યાપારની બદલાતી તરાહ સમજાવો.
 37) ધ્વનિ પ્રદૂષણ એટલે શું ? તેની અસરો જણાવો.
 38) પ્રવાહ આલેખની લાક્ષણિકતા સમજાવો.

અથવા

નીચે આપેલા કૃષિ ઉત્પાદનોની આંકડાકીય માહિતીને આધારે વિભાજિત વર્તુળ આલેખની રચના કરો.

કૃષિપાક	ઘઉં	કપાસ	જુવાર	મગફળી	મગ
ઉત્પાદન	40 %	30 %	15 %	10 %	05 %

- 39) નીચે આપેલા આંકડાકીય માહિતીનો મધ્યસ્થ શોધો
 148, 180, 240, 150, 185, 170, 160, 190, 108
 40) ગ્લોબલ પોઝિશનિંગ સિસ્ટિમ (GPS) વિશે ટૂંકમાં સમજાવો.

વિભાગ - E

- નીચે આપેલા 41 થી 45 પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ આપો અને 46 પ્રશ્નમાં નકશાપૂર્તિ કરો. પ્રત્યેકના 5 ગુણ છે.

- 41) વસ્તીગીચતા પર અસર કરતાં આર્થિક પરિબળો ચર્ચો.
 42) માનવ સંસાધન વિશે વિગતે જણાવો.

અથવા

ખનીજતેલ અને કુદરતી વાયુ સંબંધી સમસ્યાઓ જણાવી ઉકેલની ચર્ચા કરો.

- 43) ભારતના મુખ્ય આંતરિક જળમાર્ગની માહિતી આપો.
 44) શહેરીકરણની સમસ્યાઓ વર્ણવો
 45) ભૂમિ પ્રદૂષણ એટલે શું ? અને તેની અસરો જણાવો.

અથવા

ગરીબીનો અર્થ સમજાવી તે દૂર કરવાના ઉપાયો જણાવો.

- 46) તમને આપવામાં આવેલા ભારતના નકશામાં નીચેની વિગતો યોગ્ય સ્થાને દર્શાવો.

- 1) દેશમાં સૌથી ઓછો સાક્ષરતા ધરાવતું રાજ્ય.
- 2) દિલ્હીથી મુંબઈ જતો રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ નં. 8 અને તેના પર આવેલું એક અટકસ્થાન.
- 3) ગુજરાતમાં સ્પેશિયલ ઇકનોમિક ઝોન.
- 4) ગુજરાતનું એક ઔદ્યોગિક કેન્દ્ર.
- 5) ભારતમાં સૌથી વધુ વરસાદ ધરાવતું એક રાજ્ય.

નોંધ : અંધ ઉમેદવારોએ પ્રશ્ન નં. 46 ના ઉત્તર લખવા.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

148(H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्नपत्र में 5 विभाग हैं, कुल 45 प्रश्न हैं एवं एक नक्शा भी है।
- 2) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। विकल्प आंतरिक हैं।
- 3) प्रश्नों के दाहिनी ओर लिखे गए अंक उनके पूर्णांक हैं।
- 4) उत्तर देने से पूर्व प्रश्नों को अच्छी तरह पढ़कर निर्देशानुसार उत्तर दीजिए।
- 5) नया विभाग नए पन्ने से आरंभ कीजिए।

विभाग - A

- निम्नलिखित 1 से 10 वैकल्पिक प्रकार के प्रश्न हैं। दिए गए विकल्पों में से योग्य विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[10]

- 1) 'सामान्य भूगोल' पुस्तक किसने लिखी थी?
(A) बर्नार्ड वेरेनियस (B) स्ट्राबो
(C) एरिस्टोटल (D) लुसियन फावर
- 2) भारत में सबसे अधिक स्त्री-पुरुष अनुपात वाला राज्य ----- है।
(A) हरियाणा (B) राजस्थान
(C) केरल (D) ओडिशा
- 3) दक्षिण भारत के कौन से लोग प्राथमिक प्रवृत्ति करते हैं?
(A) रेड इन्डियन्स (B) पालियान
(C) सेमांग (D) लेप
- 4) संदेशा व्यवहार को खूब सरल बनाने वाला ----- है।
(A) इन्टरनेट (B) कम्प्यूटर
(C) दूरदर्शन (D) रेडियो
- 5) विश्व में सर्वप्रथम रेल्वे किस वर्ष शुरू हुई?
(A) 1875 (B) 1853
(C) 1825 (D) 1988

- 6) इंटरनेट द्वारा कम्प्यूटर की मदद से संदेशों के आदान-प्रदान की प्रक्रिया को ---- कहते हैं।
- (A) फैंक्स (B) कुरियर
(C) दूरसंचार (D) ई-मेल
- 7) ड्रेजिंग अर्थात् क्या?
- (A) नदी-तल से काँप निकालने की प्रक्रिया
(B) नदी-तल से काँप भरने की प्रक्रिया
(C) बड़े जलयान को खींच लाने की प्रक्रिया
(D) डूब गए जलयान को खोजने की प्रक्रिया
- 8) निम्नलिखित में से कौन-सा शहर शैक्षणिक केन्द्र नहीं है?
- (A) खड़कवासला (B) वल्लभविद्यानगर
(C) मोड़ासा (D) अलीगढ़
- 9) मानचित्र की छपी हुई जानकारी को कम्प्यूटर में दाखिल करने के लिए कौन से साधन का उपयोग होता है?
- (A) डिजीटाइजर (B) स्कैनर
(C) प्लॉटर (D) केलसी
- 10) एक ही परिमाणवाला आलेख कौन-सा है?
- (A) रेखा आलेख (B) सादा स्तंभ आलेख
(C) पाइ आकृति (D) वृत्त आलेख

विभाग - B

■ निम्नलिखित 11 से 20 प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए

1 अंक है :

[10]

- 11) किस समयावधि को 'अन्वेषण युग' कहा जाता है?
- 12) खनिज की व्याख्या दीजिए।
- 13) इंटरनेट के अंतरराष्ट्रीय व्यवहार का उद्गम केन्द्र कौन-सा देश है?
- 14) विश्व की सबसे लंबी पाइप लाइन कौन-सी है?
- 15) भारत का प्रथम उपग्रह कौन-सा था?
- 16) आसियान संगठन का मुख्यालय कहाँ है?
- 17) त्रिकोणीय प्रणाली का निर्माण मुख्य रूप से कहाँ होता है?
- 18) त्रि-परिमाणीय आलेख अर्थात् क्या?
- 19) किस प्रकार के आलेख में रंगों का उपयोग अधिक प्रभावशाली बनता है?
- 20) GPRS का पूरा नाम लिखिए।

विभाग - C

■ निम्नलिखित 21 से 30 प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में लिखिए। प्रत्येक के लिए 2 अंक हैं : [20]

21) भारत के भाषाकीय ढाँचे के बारे में समझाइए।

22) 'खनन' अर्थात् क्या? उसके प्रकार लिखिए।

अथवा

तृतीयक प्रवृत्ति अर्थात् क्या? उदाहरण दीजिए।

23) विज्ञान एवं टेक्नोलॉजी पार्क किसे कहा जाता है? ये किन शहरों में आए (स्थापित) हैं?

24) भारत में आकाशवाणी का प्रथम प्रसारण कब और कहाँ हुआ था?

25) ओपेक (OPEC) संगठन के उद्देश्य बताइए।

26) अधिवास के दो मुख्य प्रकार कौन-से हैं?

27) विरल संसाधन और एकल संसाधन की परिभाषा लिखिए।

28) निम्नलिखित जानकारी का बहुलक ज्ञात कीजिए :

15, 17, 35, 11, 31, 15, 33, 15

अथवा

निम्नलिखित अंकों के मध्यक खोजिए :

80, 75, 45, 35, 20

29) भारत के अधिकारिक मानचित्रों का प्रकाशन करनेवाली संस्था कौन-कौन सी है?

30) बिन्दु पद्धति के विषय में संक्षिप्त में बताइए।

विभाग - D

■ निम्नलिखित 31 से 40 प्रश्नों के उत्तर मुद्दासर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं : [30]

31) निश्चयवाद (नियतिवाद) विचारधारा की चर्चा कीजिए।

32) 'इन्फॉर्मेशन टेक्नोलॉजी' समझाइए।

अथवा

मानव की तृतीयक प्रवृत्ति में सेवाओं के मुख्य विभाग बताइए।

33) 'व्यापारिक पशुपालन' पर संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए।

34) हवाई मार्ग का विकास बताइए।

35) फिल्म उद्योग के बारे में विस्तृत जानकारी दीजिए।

36) भारत के विदेश व्यापार के बदलते प्रवाह को समझाइए।

37) ध्वनि प्रदूषण अर्थात् क्या? उसके प्रभाव बताइए।

38) प्रवाह आलेख की लाक्षणिकता समझाइए।

अथवा

नीचे दिए गए कृषि उत्पादनों की अंकात्मक जानकारी के आधार पर विभाजित वृत्त आलेख की रचना कीजिए :

फसल	गेहूँ	कपास	ज्वार	मूँगफली	मूँग
उत्पादन	40%	30%	15%	10%	05%

- 39) निम्नलिखित अंकात्मक जानकारी का मध्यस्थ ज्ञात कीजिए :
148, 180, 240, 150, 185, 170, 160, 190, 108
- 40) ग्लोबल पोजीशनिंग सिस्टम (GPS) के बारे में संक्षेप में समझाइए।

विभाग - E

- निम्नलिखित 41 से 45 प्रश्नों के सविस्तार उत्तर लिखिए। प्रश्न 46 की नक्शापूर्ति कीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं :

[30]

- 41) जनसंख्या घनत्व पर असर करनेवाले आर्थिक परिवर्तनों की जानकारी दीजिए।
- 42) मानव संसाधन के संदर्भ में विस्तृत जानकारी दीजिए।

अथवा

खनिज तेल एवं प्राकृतिक गैस संबंधी समस्या बताकर उपाय की चर्चा कीजिए।

- 43) भारत के मुख्य आंतरिक जलमार्गों की जानकारी दीजिए।
- 44) शहरीकरण की समस्याएँ बताइए।
- 45) भूमि प्रदूषण अर्थात् क्या? उसके प्रभाव बताइए।

अथवा

गरीबी का अर्थ समझाकर उसे दूर करने के उपाय बताइए।

- 46) आपको दिए गए भारत के नक्शे में नीचे दी गई जानकारी को योग्य स्थान पर दर्शाइए :
- (1) देश में कम साक्षरता वाला राज्य।
  - (2) दिल्ली से मुंबई को जोड़नेवाला राष्ट्रीय राजमार्ग नंबर-8 के बीच में आने वाला एक स्थल।
  - (3) गुजरात में स्थित स्पेशल इकॉनॉमिक जोन।
  - (4) गुजरात का एक औद्योगिक केन्द्र।
  - (5) भारत का सबसे अधिक बरसात वाला राज्य।

नोट : दृष्टिहीन विद्यार्थी प्रश्न 46 के उत्तर लिखें।

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

148 (E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 5 sections, total 45 questions and one map.
- 2) All the questions are compulsory. There are internal options given.
- 3) Figures to the right side indicate full marks for the questions.
- 4) Read the questions carefully and answer them according to instructions.
- 5) Start new section on a new page.

SECTION - A

■ The following questions from 1 to 10 are multiple choice questions. Select and write the correct answer from the given options. Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) Who has written the book 'Geographia Generalis'?
(A) Bernhardus Verenius (B) Strabo
(C) Aristotle (D) Lucian Fabvre
- 2) _____ state has the highest sex ratio in India.
(A) Haryana (B) Rajasthan
(C) Kerala (D) Odisha
- 3) Which people of South India are engaged in primary activity?
(A) Red Indians (B) Paliyans
(C) Semang (D) Lapp
- 4) Communication have been made very easy by _____.
(A) Internet (B) Computer
(C) Doordarshan (D) Radio
- 5) In which year did the first rail start in the world?
(A) 1875 (B) 1853
(C) 1825 (D) 1988
- 6) The process of exchanging messages through internet using computer is called _____.
(A) Fax (B) Courier
(C) Telephone (D) E-mail

- 7) What is meant by Dragging?
(A) A process to remove silt from the river bed.
(B) A process to fill alluvium from the river bed.
(C) A process to pull down a large ship.
(D) A process to locate a drowned ship.
- 8) Which of the following city is not an educational centre?
(A) Khadakvasla (B) Vallabh Vidyanagar
(C) Modasa (D) Aligarh
- 9) Which device is used to add printed matter of the map in the Computer?
(A) Digitizer (B) Scanner
(C) Plotter (D) Calc
- 10) Which graph has only one dimension?
(A) Line graph (B) Simple bar graph
(C) Pie diagram (D) Circle diagram

SECTION - B

- Answer the following questions from 11 to 20 in one sentence. Each carries 1 mark :

[10]

- 11) Which time period is known as the 'age of exploration'?
- 12) Give the definition of mineral.
- 13) Which country is origin of internet transaction?
- 14) Which is the world's longest pipeline?
- 15) Which was India's first Satellite?
- 16) Where is the headquarter of ASEAN located?
- 17) Where the Triangulation is mainly created?
- 18) What is three dimensional graph?
- 19) In which type of diagram, the use of colours becomes effective?
- 20) Give the full form of GPRS.

SECTION - C

- Answer the following questions from 21 to 30 in brief. Each question carries 2 marks :

[20]

- 21) Write an account on India's linguistic composition.

22) What is mining? State its types.

OR

What is tertiary activity? Give example.

23) What is known as Science and technology park? In which cities are they located?

24) Where and when did the first radio broadcast done in India?

25) Write the objectives of OPEC.

26) Which are the two main types of settlement?

27) Give the definitions of Rare resource and Unique resource.

28) Find out the Mode for below given data :

15, 17, 35, 11, 31, 15, 33, 15

OR

Find out the Mean of the below given data :

80, 75, 45, 35, 20

29) State the institutions publishing official maps of India.

30) Explain 'Dot method' in brief.

SECTION - D

■ Answer the following questions from 31 to 40 to the point.

Each question carries 3 marks :

[30]

31) Discuss the concept of Determinism.

32) Explain 'Information Technology'.

OR

State the major divisions of services in tertiary activity.

33) Write a short note on 'Commercial animal rearing'.

34) Write about development of Airways.

35) Discuss in detail the film industry.

36) Explain the changing pattern of India's international trade.

37) What is noise pollution? Describe its effects.

38) Explain the characteristics of Flow diagram.

OR

Construct a divided circle diagram for the agricultural production given below :

Agricultural Crop	Wheat	Cotton	Jowar	Groundnut	Mung
Production	40%	30%	15%	10%	05%

- 39) Find out the Median for the data given below :
148, 180, 240, 150, 185, 170, 160, 190, 108
- 40) Explain Global Positioning System (GPS) in brief.

SECTION - E

■ Answer the following questions from 41 to 45 in detail. Fill in the map in question no. 46. Each question carries 5 marks : [30]

- 41) Discuss the economic factors influencing on population density.
- 42) Describe human resources in detail.

OR

Discuss the problems related to mineral oil and natural gas and their remedy.

- 43) Give information of major inland waterways of India.
- 44) Describe the problems of urbanization.
- 45) What is Land pollution? Describe its effects.

OR

Explain the meaning of poverty and state the remedies to eradicate it.

- 46) Identify and locate the following details on the map of India supplied to you :
- (1) State with lowest literacy.
  - (2) National highway No. 8 connecting Delhi and Mumbai and one via city located on it.
  - (3) Special Economic zone in Gujarat.
  - (4) One Industrial Centre of Gujarat.
  - (5) State which receives highest rainfall.

Note : *Blind candidates should write the answers of question no: 46.*

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 115924

154(GHE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 6 વિભાગ અને 35 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પ આન્તરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના અનુસાર જવાબ લખો.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 5) ફૂટપટ્ટી તેમ જ પેન્સિલનો ઉપયોગ જરૂરી છે.
- 6) ગણના માટે સાદા કેલ્ક્યુલેટર નો ઉપયોગ કરી શકાશે.
- 7) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખો.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પો પૈકી સાચો વિકલ્પ શોધી તેનો જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [10]

- 1) ભાગીદારોના ઉપાડ પરનું વ્યાજ એ ભાગીદાર માટે શું છે ?
(A) ખર્ચ (B) દેવું
(C) આવક (D) નુકસાન
- 2) જ્યાં વ્યક્તિગત કૌશલ્યનું મહત્ત્વ હોય ત્યાં પાઘડી ..... હોય છે.
(A) વધુ (B) ઓછી
(C) શૂન્ય (D) ઋણ
- 3) પૂનઃ મૂલ્યાંકન ખાતાને ..... તરીકે ઓળખવામાં આવે છે ?
(A) મૂડી અનામત ખાતા
(B) નફા નુકસાન ફાળવણી ખાતા
(C) નફા - નુકસાન હવાલા ખાતા
(D) નફા - નુકસાન ખાતા

- 4) જ્યારે ફક્ત નફા - નુકસાનનું જૂનું પ્રમાણ જ આપેલ હોય ત્યારે બાકીના ભાગીદારોનું લાભનું પ્રમાણ = ...
- (A) 1 : 1 (B) જૂનું પ્રમાણ
(C) મૂડીનું પ્રમાણ (D) શોધી શકાય નહિ.
- 5) પેટીના વિસર્જન સમયે સામાન્ય અનામત ખાતાની બાકી ક્યા ખાતે લઈ જવામાં આવે છે ?
- (A) માલ મિલકત નિકાલ ખાતે (B) રોકડ ખાતે
(C) નફા - નુકસાન ખાતે (D) ભાગીદારોના મૂડી ખાતે
- 6) નીચેનામાંથી કઈ મૂડી કંપનીના પાકા સરવૈયામાં 'શેરમૂડી'ના શીર્ષક હેઠળ દર્શાવવામાં આવતી નથી ?
- (A) સત્તાવાર મૂડી (B) બહાર પાડેલી મૂડી
(C) અનામત મૂડી (D) ભરાયેલી મૂડી
- 7) ડિબેચર એ કંપની માટે ..... છે.
- (A) મૂડી (B) લેણું
(C) દેવું (D) મિલકત
- 8) ગુણોત્તરોની રજૂઆત ક્યા સ્વરૂપે થાય છે ?
- (A) પ્રમાણના સ્વરૂપે (B) ટકાવારી સ્વરૂપે
(C) સમયના સ્વરૂપે (D) ઉપરના બધા જ સ્વરૂપે
- 9) ચાલુ મિલકતોમાંથી કઈ મિલકત બાદ કરવાથી પ્રવાહી મિલકતો મળે છે ?
- (A) સ્ટોક (B) રોકડ અને બેંક સિલક
(C) દેવાદારો (D) લેણી હુંડીઓ
- 10) રોકડ પ્રવાહ પત્રકમાં કેટલી પ્રવૃત્તિઓ હોય છે ?
- (A) પાંચ (B) ચાર
(C) ત્રણ (D) બે

વિભાગ - B

- નીચેના 11 થી 20 સુધીના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક વાક્યમાં લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [10]

- 11) પાઘડી એટલે શું ?
- 12) એકત્રિત નફાની વહેંચણી કઈ રીતે થાય છે ?
- 13) પુનઃ મૂલ્યાંકન ખાતું ક્યારે ઉધાર કરવામાં આવે છે ?
- 14) પેઢીના વિસર્જન સમયે અગાઉ માંડી વાળેલ ધાલખાધ પરત મળે, ત્યારે તેની નોંધ ક્યાં થાય છે ?
- 15) જામીનગીરી પ્રીમિયમ એટલે શું ?
- 16) ડિબેન્ચર વટાવ એટલે શું ?
- 17) આડુ વિશ્લેષણ એટલે શું ?

અથવા

- ઊભું વિશ્લેષણ એટલે શું ?
- 18) ક્યા ગુણોત્તરો દ્વારા કાર્યક્ષમતા મપાય છે ?
  - 19) વેચાણ પડતર એટલે શું ?
  - 20) ચૂકવેલ ડિવિડન્ડ કઈ પ્રવૃત્તિમાં નોંધાય છે ?

વિભાગ - C

- નીચેના 21 થી 26 પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. દરેકના 3 ગુણ છે. [18]

- 21) એક ભાગીદાર પેઢીમાંથી દર મહીનાને અંતે એકસરખી રકમનો ઉપાડ કરે છે. વર્ષના અંતે કુલ વાર્ષિક ઉપાડ રૂ. 12,000 કરેલ છે. જો ઉપાડ પર વાર્ષિક 12% લેખે વ્યાજ વસૂલ કરવાનું હોય તો વર્ષના અંતમાં ઉપાડ પર વ્યાજ ગણો.
- 22) આજૂ, બાજૂ અને કાજૂ એક ભાગીદારી પેઢીના ભાગીદારો છે. તેઓ નફો કે નુકસાન 2 : 2 : 1 ના પ્રમાણમાં વહેંચે છે. બધા ભાગીદારોએ ભવિષ્યમાં નફા - નુકસાનની વહેંચણીનું પ્રમાણ 3 : 2 : 1 કરવાનું નક્કી કર્યું છે. આ માહિતી પરથી ત્યાગની ગણતરી કરો.
- 23) વિસર્જન વખતે પેઢીની કુલ મિલકતો રૂ. 4,00,000 છે. જે પૈકી ચાલુ મિલકતો 40% છે. જેમાં રોકડ રૂ. 20,000 નો સમાવેશ થાય છે. સ્થિર મિલકતોના 120% રકમ ઉપજી, જ્યારે ચાલુ મિલકતોની 80% રકમ ઉપજી. ગણતરી બતાવી જરૂરી આમનોંધ લખો. બા.જે. જરૂરી નથી.

24) ભાગીદારી અને ભાગીદારી પેઢીના વિસર્જન વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ કરો (3 મુદ્દા).

અથવા

ભાગીદારી પેઢીના વિસર્જન સમયે પાકા સરવૈયામાં દર્શાવેલ નીચેની બાકીઓનો નિકાલ કેવી રીતે કરશો ?

(1) રોકાણ વધઘટ ભંડોળ

(2) પ્રોવિડન્ડ ફંડ

(3) નફા - નુકસાન ખાતાની ઉધાર બાકી

25) પ્રેરણા લિમિટેડે તા. 1-08-2017 ના રોજ રૂ. 100 ના એક એવા 9% ના 8,000 ડિબેન્ચર્સ મૂળકિંમતે બહાર પાડ્યા. જે તા. 31-07-2022 ના રોજ ડિબેન્ચર દીઠ રૂ. 120 ની કિંમતે પરત કરવાના છે. કંપનીના ચોપડે ડિબેન્ચર બહાર પાડતી વખતની અને પરત કરતી વખતની જરૂરી આમનોંધ લખો. બા.જે. જરૂરી નથી.

26) તા. 01-4-2014 ના રોજ પ્રખર લિમિટેડે 7.5% ના 8,000 કન્વર્ટિબલ ડિબેન્ચર દરેક રૂ. 200 ના ભાવે બહાર પાડ્યા. જે શરતો મુજબ 4 વર્ષ પછી ડિબેન્ચરની મૂળ કિંમતના બદલામાં રૂ. 10 નો એક એવા ઈક્વિટી શેર, 25 ટકાના પ્રિમિયમથી આપવામાં આવશે. તા. 1-4-18 ના રોજ નક્કી કરેલ શરત મુજબ બધા જ ડિબેન્ચર્સનું ઈક્વિટી શેરમાં રૂપાંતર કરવામાં આવ્યું. કંપનીના ચોપડે જરૂરી આમનોંધ લખો. બા. જે. જરૂરી નથી.

અથવા

શેર અને ડિબેન્ચર વચ્ચેના તફાવતના ત્રણ મુદ્દા લખો.

વિભાગ - D

■ નીચેના 27 થી 30 પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ ગણતરી કરી જવાબ આપો.

દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.

27) પૂજા અને પ્રાર્થનાની પેઢીની મૂડી રૂ. 8,00,000 છે અને અપેક્ષિત વળતરનો દર 12% છે. છેલ્લા ત્રણ વર્ષનો નફો અનુક્રમે રૂ. 1,00,000, રૂ. 1,40,000

[16]

અને રૂ. 90,000 છે. પાઘડીનું મૂલ્ય છેલ્લા ત્રણ વર્ષના સરેરાશ અધિક નફાના 2 વર્ષની ખરીદીને આધારે નક્કી કરવાનું છે. તો પાઘડીનું મૂલ્ય શોધો.

- 28) સન લિમિટેડના તા. 31-3-2016 અને તા. 31-3-2017 ના રોજ પુરા થતા વર્ષના નફા નુકસાનનાં પત્રકો નીચે પ્રમાણે આપવામાં આવેલા છે. તેના આધારે તુલનાત્મક નફા - નુકસાનનું પત્રક બનાવો.

તા. 31-3-2016 અને તા. 31-3-2017 ના રોજ પુરા થતા વર્ષના નફા નુકસાનનાં પત્રકો નીચે પ્રમાણે આપવામાં આવેલ છે.

વિગતો	નોંધ નંબર	તા. 31-3-2017 રૂ.માં	તા. 31-3-2016 રૂ.માં
વેચાણની ઉપજો		16,00,000	14,00,000
અન્ય આવકો		3,00,000	2,50,000
ખર્ચાઓ		9,60,000	7,20,000

આવકવેરાનો દર 30% હતો.

- 29) જનતા લિમિટેડની નીચે આપેલી વિગતોના આધારે ચાલુ ગુણોત્તર અને પ્રવાહી ગુણોત્તર ગણો.

વિગત	રકમ ₹	વિગત	રકમ ₹
રોકડ અને રોકડ સમકક્ષ	1,80,000	લેણદારો	2,00,000
દેવાદારો	1,20,000	દેવી હૂડી	1,00,000
લેણીહૂડી	60,000	ખર્ચ ચૂકવવાના બાકી	80,000
સ્ટોક	1,40,000	કરવેરાની જોગવાઈ	80,000
ચાલુ રોકાણો	1,00,000		

અથવા

કર્ણાવતી લિમિટેડની નીચે આપેલ વિગતોના આધારે દેવાદારોનો ઉથલો અને લેણદારોનો ઉથલો શોધો.

વિગત	રકમ ₹
ઉધાર-વેચાણ	48,00,000
રોકડ વેચાણ	12,00,000
શરૂનાં વેપારી લેણાં	2,30,000
શરૂનાં વેપારી દેવાં	3,60,000
રોકડ ખરીદી	4,00,000
કાચો નફો	12,00,000
આખરનાં વેપારી લેણાં	1,70,000
કુલ ખરીદી	30,00,000
આખરનાં વેપારી દેવાં	4,80,000

30) નીચેની પરાગ કંપનીની વિગતોના આધારે કામગીરી પ્રવૃત્તિઓમાંથી ઉદ્ભવતા રોકડ પ્રવાહની ગણતરી કરો.

વિગત	રકમ ₹
ચાલુ વર્ષનો નફો	3,20,000
કરવેરાની જોગવાઈ	30,000
સૂચિત ડિવિડન્ડ	60,000
માંડી વાળેલ પાઘડી	35,000
માંડી વાળેલ ઘસારો	47,000
મિલકત વેચાણની ખોટ	43,000
મળેલ ભાડું	45,000
મળેલ ડિવિડન્ડ	65,000
ચાલુ મિલકતોમાં વધારો	1,00,000
ચાલુ દેવામાં ઘટાડો	90,000

અથવા

નર્મદા કંપની લિમિટેડની નીચે આપેલ વિગતોના આધારે રોકાણની પ્રવૃત્તિનો રોકડ પ્રવાહ શોધો.

વિગત	રકમ ₹
યંત્રોની શરૂની બાકી	4,50,000
યંત્રોની આખરની બાકી	4,00,000
વેચેલ યંત્રોની ચોપડે કિંમત	25,000
યંત્રો પર ગણેલ ઘસારો	50,000
યંત્રોની વેચાણ કિંમત	15,000

વિભાગ - E

નીચેના 31 થી 33 નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ જવાબ લખો.
દરેક પ્રશ્નના 8 ગુણ છે.

[24]

31) A અને B, 2 : 1 ના પ્રમાણમાં નફો - નુકસાન વહેંચી લેતા એક પેઢીના ભાગીદારો છે. તા. 31-3-2018 ના રોજ તેમની પેઢીનું પાકું સરવૈયું નીચે મુજબ હતું.

મૂડી-દેવા	રકમ ₹	મિલકત લેણા	રકમ ₹
મૂડી :		પ્લાન્ટ-યંત્રો	80,000
A 80,000		મકાન	50,000
B 40,000	1,20,000	સ્ટોક	17,000
અનામત ભંડોળ	21,000	દેવાદારો 50,000	
લેણદારો	75,000	- ધા.ખા. અનામત 4,000	46,000
દેવી હૂંડી	10,000	રોકડ/બેંક	33,000
	2,26,000		2,26,000

C ને તા. 1-4-2018 થી નવા ભાગીદાર તરીકે દાખલ કરવામાં આવ્યો જે નીચેની શરતોએ પ્રવેશ મેળવ્યો.

- (1) C ને 1/4 ભાગે પેઢીમાં પ્રવેશ મેળવશે. જે A અને B પાસેથી 1 : 2 ના પ્રમાણમાં મેળવશે.
- (2) C તેના ભાગે પ્રમાણસર મૂડી લાવશે.
- (3) C તેના ભાગની પાઘડી રોકડમાં લાવશે. પેઢીની પાઘડીનું મૂલ્યાંકન રૂ. 1,80,000 કરવામાં આવ્યું.
- (4) કાયમી મિલકતો 10% ઘસારાને પાત્ર છે.
- (5) બધા જ દેવાદારો સદ્દર છે.
- (6) વીમા પ્રિમિયમના રૂ. 3,000 આવતા વર્ષ માટે આગળ લઈ જવાના છે. જરૂરી ખાતાં અને પાકું સરવૈયું તૈયાર કરો.

32) E, F, G 4 : 3 : 3 ના પ્રમાણમાં નફો - નુકસાન વહેંચતા એક પેઢીના ભાગીદારો છે. 'E' તા. 31-3-2018 ના રોજ નિવૃત્ત થાય છે. તે દિવસનું પાકું સરવૈયું નીચે દર્શાવ્યા પ્રમાણે છે.

પાકું સરવૈયું

જવાબદારી	રકમ ₹	મિલકતો	રકમ ₹
મૂડી : E 8,000		પાઘડી	1,000
F 5,000		જમીન-મકાન	6,000
G 2,000	15,000	ફી હોલ્ડ મિલકત	3,000
સામાન્ય અનામત	2,000	ફર્નિચર	3,000
લેણદારો	8,000	સ્ટોક	6,600
દેવી હૂંડી	2,000	દેવાદારો	7,000
		રોકડ	400
	27,000		27,000

ભાગીદારી કરારમાં થયેલ જોગવાઈ અને ભાગીદારોએ નક્કી કર્યા મુજબ, ભાગીદાર નિવૃત્ત થાય ત્યારે

- (1) પેઢીની પાઘડીની કિંમત રૂ. 7,000 નક્કી કરવી.
- (2) જમીન-મકાનની રૂ. 7,000 અને ફર્નિચરની રૂ. 2,000 કિંમત નક્કી થઈ.

- (3) સ્ટોક 10% વધુ કિંમતે બતાવેલ છે.
- (4) E ને રૂ. 5,000 તરત જ ચૂકવી દેવા અને બાકીની રકમ લોન તરીકે રાખવી.
- (5) F અને G એ 'E' ને ચૂકવવા માટે અને રૂ. 2,000 કાર્યશીલ મૂડી તરીકે (રોકડ) રાખવા માટે સરખે હિસ્સે જરૂરી રોકડ લાવવાની રહેશે.
- જરૂરી ખાતાં અને પાકું સરવૈયું તૈયાર કરો.

33) નેશનલ ટેક્સટાઇલ્સ લિમિટેડે રૂ. 10 નો એક એવા 12,00,000 ઇક્વિટી શેર બહાર પાડ્યા જેના પર નીચે મુજબ રકમ ચૂકવવાની હતી.

અરજી વખતે શેર દીઠ	₹ 4
મંજૂરી વખતે શેર દીઠ	₹ 4
છેલ્લા હપ્તા વખતે શેર દીઠ	₹ 2

કંપનીએ જાહેર જનતામાંથી 15,50,000 ઇક્વિટી શેર માટે અરજીઓ મળી. વધારાની મળેલ અરજીઓ નામંજૂર કરી તેના પર અરજી વખતે મળેલ નાણાં અરજદારોને પરત કરવામાં આવ્યા.

શાહ કે જેના 2,000 શેર મંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા તેણે છેલ્લા હપ્તા વખતની રકમ ચૂકવી ન હતી. કંપનીએ શાહના શેર જપ્ત કર્યા અને બધા જ શેર, શેરદીઠ રૂ. 7.50 લેખે પુરેપુરા ભરપાઈ થયેલા તરીકે ફરી બહાર પાડ્યા. જે બધા જ શેર ઠાકરે ખરીદી લીધા હતા.

ઉપરના વ્યવહારો નોંધવા કંપનીના ચોપડે જરૂરી આમનોંધ પસાર કરો (બા. જે. જરૂરી નથી).

અથવા

ભારત ફૂડ પ્રોડક્ટ્સ લિમિટેડે 80,000 ઇક્વિટી શેર શેરદીઠ રૂ. 10 નાં ભાવે જાહેર જનતામાં બહાર પાડ્યા. કંપનીએ નીચે મુજબ રકમ મંગાવી હતી.

અરજી વખતે	₹ 4
મંજૂરી વખતે	₹ 3
આખરી હપ્તા પેટે	₹ 3

જાહેર જનતા પાસેથી કુલ 1,20,000 શેરની અરજીઓ મળી હતી. જેની કંપનીએ નીચે પ્રમાણે શેરની ફાળવણી કરી હતી.

32,000 શેર અરજદારોના પુરેપુરા શેર મંજૂર કર્યા 24,000 શેર અરજદારોનો એકપણ શેર મંજૂર ન કર્યા 64,000 શેર અરજદારોના 48,000 શેર મંજૂર કર્યા.

બધીજ રકમ સમયસર મળી ગઈ હતી. ઉપરની વિગતો પરથી કંપનીના ચોપડે જરૂરી આમનોંધ પસાર કરો (બા. જે. જરૂરી નથી.).

વિભાગ - F

■ નીચેના 34 અને 35 નિબંધ પ્રકાર ના પ્રશ્નો છે. દરેકના 11 ગુણ છે.

[22]

34) શુભ અને લાભ એક પેઢીના ભાગીદારો છે. તા. 31-3-2018 ના રોજ ના કાચા સરવૈયા અને હવાલાઓ પરથી વેપાર ખાતું, નફા-નુકસાન ખાતું, નફા-નુકસાનની ફાળવણી ખાતું, મુડી ખાતાં અને પાકું સરવૈયું તૈયાર કરો.

પેઢીનું તા. 31-03-2018 ના રોજનું કાચું સરવૈયું

ઉધાર બાકી	રકમ ₹	જમા બાકી	રકમ ₹
ઉપાડ :		મુડી ખાતાં :	
શુભ	4,800	શુભ	24,000
લાભ	3,200	લાભ	16,000
વ્યવસ્થિત ખરીદી	1,06,000	વેચાણ	2,00,000
માલ સ્ટોક (31-3-18)	28,000	દેવું	30,000
લેણું	48,000	નમૂનાથી વહેંચેલ માલ	2,000
મજૂરી-પગાર	10,000	બેંક ઓવરડ્રાફ્ટ	14,000
વેપાર ખર્ચા	16,000		
મકાન	50,000		
ફર્નિચર / ફિટીંગ્સ	10,000		

ઓફીસ સાધનો	4,000	
પેકિંગ સામગ્રીનો સ્ટોક	4,000	
રોકડ સિલક	2,000	
	2,86,000	2,86,000

હવાલાઓ :

- (1) મૂડી પર 8% લેખે અને ઉપાડ પર 12% લેખે વ્યાજ ગણવાનું છે. શુભે દર માસના અંતે રૂ. 400 અને લાભે તા. 1-10-2017 ના રોજ ઉપાડ કર્યો હતો.
- (2) રૂ. 10,000 ના ઉધાર વેચાણની નોંધ કરવાની બાકી છે તથા માર્ચ 2018 ની વેચાણ નોંધનો સરવાળો ભૂલથી 2,000 રૂ. વધુ ગણાવેલ છે.
- (3) રૂ. 2,000 ની વધારાની ઘાલખાધ માંડી વાળો અને 5% ઘાલખાધ અનામતની જોગવાઈ કરો.
- (4) રૂ. 4,000 નું ફિટિંગ્સ નકામું થઈ ગયું છે. જેની ચોંપડે નોંધ કરવાની બાકી છે.
- (5) એક ગ્રાહકને માલ પુરો પાડવાનો કરાર પૂરો નહિ કરી શકવા બદલ કોર્ટે રૂ. 4,000 નો દાવો મંજૂર કર્યો છે.
- (6) ચૂકવવાની બાકી મજૂરી રૂ. 2,000 મજૂરી ખાતે નોંધ્યા છે. પરંતુ ચૂકવવાની બાકી મજૂરી ખાતું કાચા સરવૈયામાં નોંધવાનું રહી ગયું છે.

- 35) નીચેની બાકીઓ સ્ટાર લિમિટેડના ચોપડામાંથી લેવામાં આવી છે. આ બાકીઓ પરથી તા. 31-03-2018 ના રોજનું પાકું સરવૈયું કંપની ધારા 2013 ના પરિશિષ્ટ III મુજબ તૈયાર કરો.

તા. 31-03-2018 ના રોજનું પાકું સરવૈયું

ઉધાર બાકી	રકમ ₹	જમા બાકી	રકમ ₹
મળવાનું બાકી વ્યાજ	3,000	વેપારી દેવાં	30,000
પ્લાન્ટ - યંત્રો	6,00,000	લાંબા ગાળાની જોગવાઈઓ	60,000
રોકડ હાથ પર	37,000	અનામત અને વધારો	1,10,000
ટ્રેડ માર્ક	20,000	અન્ય ચાલુ જવાબદારીઓ	25,000
દેવાદારો	42,000	ટૂંકા ગાળાનાં ઉછીનાં નાણાં	24,000
10% ના નર્મદા બોન્ડ	70,000	શેર મૂડી	3,50,000
છૂટા ભાગો	18,000	ટૂંકા ગાળાની જોગવાઈઓ	35,000
ટેલિફોન રિપોઝીટ	30,000	લાંબા ગાળાનાં ઉછીનાં નાણાં	1,20,000
મ્યુચ્યુઅલ ફંડના યુનિટ (કામચલાઉ)	10,000	અન્ય લાંબા ગાળાની જવાબદારીઓ	76,000
	8,30,000		8,30,000

--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

154 (H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]**[Maximum Marks : 100**

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्न पत्र में कुल 6 विभाग तथा 35 प्रश्न हैं।
- 2) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। विकल्प आंतरिक हैं।
- 3) प्रश्नों की सूचनानुसार उत्तर दीजिए।
- 4) प्रश्न के सामने लिखे अंक उसके गुण हैं।
- 5) फुटपट्टी और पेन्सिल का उपयोग आवश्यकतानुसार कीजिए।
- 6) गणना के लिए सादे कैल्कुलेटर का उपयोग कर सकते हैं।
- 7) नए विभाग की शुरुआत नए पन्ने से कीजिए।

विभाग -A

■ निम्नलिखित 1 से 10 वैकल्पिक प्रश्न हैं। दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न का 1 अंक है :

[10]

- 1) साझेदारों के आहरण का ब्याज साझेदार के लिए क्या होता है?

(A) खर्च	(B) दायित्व
(C) आवक	(D) हानि
- 2) जहाँ व्यक्तिगत कौशल्य महत्त्व का हो वहाँ ख्याति ----- होती है।

(A) अधिक	(B) कम
(C) शून्य	(D) ऋण
- 3) पुनः मूल्यांकन खाते को ----- भी कहते हैं।

(A) पूँजी अनामत खाता	(B) लाभ-हानि वितरण खाता
(C) लाभ-हानि समायोजन खाता	(D) लाभ-हानि खाता
- 4) जब लाभ-हानि का केवल पुराना प्रमाण ही दिया हो तब बाकी के साझेदारों का लाभ का प्रमाण = -----

(A) 1 : 1	(B) पुराना प्रमाण
(C) पूँजी का प्रमाण	(D) ज्ञात नहीं कर सकते

- 5) पेढी के विसर्जन के समय सामान्य अनामत खाते की बाकी कहाँ ले जाई जाती है?
 (A) वसूली खाते में (B) रोकड़ खाते में
 (C) लाभ-हानि खाते में (D) साझेदारों के पूँजी खाते में
- 6) निम्नलिखित में से कौन सी पूँजी कंपनी की पक्की तलपट में 'शेयर पूँजी' के शीर्षक के अंतर्गत नहीं दर्शाई जाती है?
 (A) अधिकृत पूँजी (B) प्रकाशित / निर्गमित पूँजी
 (C) अनामत पूँजी (D) भरपाई पूँजी
- 7) डिबेन्चर (ऋणपत्र) यह कंपनी के लिए ----- है।
 (A) पूँजी (B) लेना
 (C) दायित्व (D) सम्पत्ति
- 8) गुणोत्तरो की प्रस्तुति किस स्वरूप में होती है?
 (A) प्रमाण के स्वरूप में (B) प्रतिशत के स्वरूप में
 (C) समय के स्वरूप में (D) उपरोक्त सभी
- 9) चालू संपत्तियों में से कौन सी सम्पत्ति घटाने पर प्रवाही सम्पत्तियाँ मिलती हैं?
 (A) स्टॉक (B) रोकड़ और बैंक शेष
 (C) देनदार (D) लेनी हुंडी
- 10) रोकड़ प्रवाह पत्रक में कितनी प्रवृत्तियाँ होती हैं?
 (A) पाँच (B) चार
 (C) तीन (D) दो

विभाग -B

- निम्नलिखित 11 से 20 प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[10]

- 11) ख्याति किसे कहते हैं?
- 12) एकत्रित लाभ का वितरण किस प्रकार से होता है?
- 13) पुनः मूल्यांकन खाता कब उधार किया जाता है?
- 14) पेढी के विसर्जन के समय पहले अपलिखित डूबत ऋण वापस मिले तब उसका लेखा कहाँ होता है?
- 15) प्रतिभूति प्रीमियम किसे कहते हैं?

- 16) डिबेन्चर बट्टा अर्थात् क्या?
17) समतल विश्लेषण किसे कहते हैं?

अथवा

- 17) ऊर्ध्व विश्लेषण किसे कहते हैं?
18) किन गुणोत्तरो द्वारा कार्यक्षमता मापी जाती है?
19) बिक्री लागत किसे कहते हैं?
20) चुकाया गया डिविडेन्ड कौन सी प्रवृत्ति में लिखा जाता है?

विभाग - C

- निम्नलिखित 21 से 26 प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं :

[18]

- 21) एक साझेदार पेढी में से प्रति मास के अंत में एक समान रकम का आहरण करता है। वर्ष के अंत में कुल वार्षिक आहरण ₹ 12,000 किया है। यदि आहरण पर वार्षिक 12% की दर से ब्याज वसूल करना हो, तो वर्ष के अंत में आहरण पर ब्याज की गणना कीजिए।
- 22) आजु, बाजु और काजु एक साझेदारी पेढी के साझेदार हैं। वे लाभ-हानि 2 : 2 : 1 के प्रमाण में बाँटते हैं। सभी साझेदारों ने भविष्य में लाभ-हानि वितरण का प्रमाण 3 : 2 : 1 करना निश्चित किया है। त्याग की गणना कीजिए।
- 23) विसर्जन के समय पेढी की कुल सम्पत्तियाँ ₹ 4,00,000 हैं (जिसमें 40% चालू सम्पत्तियाँ हैं) जिसमें रोकड़ ₹ 20,000 का समावेश होता है। स्थिर सम्पत्तियों के 120% रकम मिली, जबकि चालू सम्पत्तियों के 80% रकम मिली। उपरोक्त व्यवहार की प्रविष्टी करें। गणना आवश्यक है [विवरण आवश्यक नहीं है]।
- 24) साझेदारी और साझेदारी पेढी के विसर्जन के बीच अन्तर स्पष्ट कीजिए [कोई तीन मुद्दे]।

अथवा

साझेदारी पेढी के विसर्जन के समय पक्की तलपट में दर्शाई निम्नलिखित बाकियों का निकाल किस प्रकार करेंगे?

- (1) विनियोग वृद्धि-कमी अनामत
- (2) प्रोविडेन्ट फंड
- (3) लाभ-हानि खाते की उधार बाकी

25) प्रेरणा लिमिटेड ने ता 1.8.2017 के दिन ₹ 100 का एक ऐसे 9% के 8,000 डिबेन्चर मूल कीमत पर निर्गमित किए जो ता 31.7.2022 के दिन प्रति डिबेन्चर ₹120 की कीमत से वापस करना है। कंपनी की बही में डिबेन्चर निर्गमित करते समय की और वापस करने के समय की आवश्यक प्रविष्टि लिखिए [विवरण आवश्यक नहीं है]।

26) तारीख 1 अप्रैल, 2014 के दिन प्रखर लिमिटेड ने 7.5% के 8,000 कन्वर्टिबल डिबेन्चर, प्रत्येक ₹ 200 के भाव से निर्गमित किए। डिबेन्चर निर्गमित करते समय तय की गई शर्त के अनुसार सभी डिबेन्चर 4 वर्ष के बाद डिबेन्चर की मूल कीमत के बदले में ₹ 10 के एक ऐसे इक्विटी शेयर 25% के प्रीमियम से दिए जाएंगे।

तारीख 1 अप्रैल, 2018 के दिन निश्चित की गई शर्त के अनुसार सभी डिबेन्चरों का इक्विटी शेयर में रूपान्तर किया गया। कंपनी की बही में आवश्यक प्रविष्टि कीजिए [विवरण आवश्यक नहीं है]।

अथवा

शेयर और डिबेन्चर के बीच अंतर के तीन मुद्दे लिखिए।

विभाग -D

■ निम्नलिखित 27 से 30 प्रश्नों के जहाँ आवश्यक हों वहाँ गणना करके उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 4 अंक हैं :

[16]

27) पूजा और प्रार्थना की पेढी की पूँजी ₹ 8,00,000 है और अपेक्षित मुआवजे की दर 12% है। अंतिम तीन वर्ष का लाभ क्रमशः ₹ 1,00,000; ₹ 1,40,000 और ₹ 90,000 है। ख्याति का मूल्य अंतिम तीन वर्ष औसत अधिक लाभ के 2 वर्ष की खरीदी के आधार पर निश्चित कीजिए।

28) सन लिमिटेड का ता. 31.3.2016 और ता. 31.3.2017 के दिन पूरे होते वर्ष के लाभ-हानि पत्रक नीचे दिए गए हैं। इनके आधार पर तुलनात्मक लाभ-हानि पत्रक बनाइए :

ता. 31.3.2016 और ता. 31.3.2017 के दिन पूरे होने वाले वर्ष के लाभ-हानि पत्रक निम्नानुसार दिए गए हैं :

विवरण	टिप्पणी नंबर	31.3.17 (₹ में)	31.3.16 (₹ में)
बिक्री से उपज		16,00,000	14,00,000
अन्य आवक		3,00,000	2,50,000
खर्च		9,60,000	7,20,000

आयकर का दर 30% है।

29) जनता लिमिटेड की नीचे दी गई जानकारी के आधार से चालू गुणोत्तर और प्रवाही गुणोत्तर की गणना कीजिए :

विवरण	रकम (₹)
रोकड़ और रोकड़ समान	1,80,000
देनदार	1,20,000
लेनी हुंडी	60,000
स्टॉक	1,40,000
चालू विनियोग	1,00,000
लेनदार	2,00,000
देनी हुंडी	1,00,000
अदत्त खर्च	80,000
आयकर का प्रावधान	80,000

अथवा

कर्णावती कंपनी लिमिटेड की नीचे दी गई जानकारी के आधार पर देनदार टर्नओवर और लेनदार टर्नओवर ज्ञात कीजिए :

विवरण	रकम (₹)
उधार बिक्री	48,00,000
रोकड़ बिक्री	12,00,000
प्रारंभ के व्यापारी लेना	2,30,000
प्रारंभिक व्यापारी देना	3,60,000

रोकड़ खरीदी	4,00,000
सकल लाभ	12,00,000
अंतिम व्यापारी लेना	1,70,000
कुल खरीदी	30,00,000
अंतिम व्यापारी देना	4,80,000

30) पराग कंपनी लिमिटेड की नीचे दी गई जानकारी के आधार पर परिचालन प्रवृत्ति में से उद्भव हुआ रोकड़ प्रवाह ज्ञात कीजिए :

विवरण	रकम (₹)
चालू वर्ष का लाभ	3,20,000
आयकर का प्रावधान	30,000
सूचित डिविडेन्ड	60,000
अपलिखित ख्याति	35,000
अपलिखित घिसाई	47,000
सम्पत्ति बिक्री से हानि	43,000
भाड़ा प्राप्त	45,000
डिविडेन्ड मिला	65,000
चालू सम्पत्तियों में वृद्धि	1,00,000
चालू दायित्व में कमी	90,000

अथवा

नर्मदा कंपनी लिमिटेड की नीचे दी गई जानकारी के आधार पर विनियोग की गई प्रवृत्ति का रोकड़ प्रवाह ज्ञात कीजिए :

विवरण	रकम (₹)
यंत्रों की प्रारंभिक बाकी	4,50,000
यंत्रों की अंतिम बाकी	4,00,000
बेचे गए यंत्र की बही कीमत	25,000
यंत्रों पर गिनी घिसाई	50,000
यंत्रों की बिक्री कीमत	15,000

विभाग - E

- निम्नलिखित प्रश्न क्रमांक 31 से 33 निबंध प्रकार के प्रश्न हैं। प्रत्येक के लिए 8 अंक हैं :

[24]

- 31) A और B, 2 : 1 के प्रमाण में लाभ-हानि बाँटने वाले एक पेढी के साझेदार हैं। ता. 31.3.2018 के दिन उनकी पेढी की पक्की तलपट निम्नानुसार थी :

पक्की तलपट

पूँजी दायित्व	रकम (₹)	सम्पत्ति लेना	रकम (₹)
पूँजी		प्लांट-यंत्र	80,000
A 80,000		मकान	50,000
B 40,000	1,20,000	स्टॉक	17,000
अनामत फंड	21,000	देनदार 50,000	
लेनदार	75,000	(-) डू.अ. - 4,000	46,000
देनी हुंडी	10,000	रोकड़ बैंक	33,000
	2,26,000		2,26,000

C को ता. 1.4.2018 से नए साझेदार के रूप में प्रवेश दिया गया। प्रवेश की शर्तें निम्नानुसार थी :

- (1) C को भविष्य के लाभ में $\frac{1}{4}$ भाग मिलेगा जो A और B के पास से 1 : 2 के प्रमाण से प्राप्त करेगा।
- (2) C अपने भाग की प्रमाण सर पूँजी लाएगा।
- (3) C अपने भाग की ख्याति रोकड़ लाएगा। पेढी की ख्याति का मूल्यांकन ₹ 1,80,000 किया गया है।
- (4) स्थायी सम्पत्तियाँ 10% घिसाई पात्र हैं।
- (5) सभी देनदार साहूकार हैं।
- (6) बीमा प्रीमियम के ₹ 3,000 अगले वर्ष के लिए ले जाने हैं।

आवश्यक खाते और पक्की तलपट तैयार कीजिए।

- 32) E, F और G 4 : 3 : 3 के प्रमाण में लाभ-हानि बाँटने वाले एक पेढी के साझेदार हैं। E ता. 31.3.2018 के दिन निवृत्त होता है। उस दिन की पक्की तलपट नीचे दर्शाए अनुसार है :

पक्की तलपट

पूँजी दायित्व	रकम (₹)	सम्पत्ति लेना	रकम (₹)
पूँजी		ख्याति	1,000
E	8,000	जमीन-मकान	6,000
F	5,000	फ्री होल्ड	
G	2,000	संपत्ति	3,000
सामान्य अनामत		फर्नीचर	3,000
लेनदार		स्टॉक	6,600
देनी हुंडी		देनदार	7,000
		रोकड़	400
	27,000		27,000

साझेदारी में हुए प्रावधान और साझेदारों के निश्चित किए गए अनुसार साझेदार निवृत्त हों तब,

- (1) पेढी की ख्याति की कीमत ₹ 7,000 निश्चित करनी है।
- (2) जमीन-मकान की कीमत ₹ 7,000 और फर्नीचर की कीमत ₹ 2,000 निश्चित हुई।
- (3) स्टॉक 10% अधिक कीमत से दर्शाए हैं।
- (4) E को ₹ 5,000 तुरन्त ही चुका देने हैं और बाकी की रकम लोन के रूप में रखनी है।
- (5) F और G द्वारा E को चुकाने के लिए और ₹ 2,000 कार्यशील पूँजी के रूप में रखने के लिए समान भाग में आवश्यक रोकड़ लाने के लिए ऐसा निश्चित किया।

आवश्यक खाता और पक्की तलपट तैयार कीजिए।

- 33) नेशनल टैक्सटाईल्स लिमिटेड ने ₹ 10 के एक ऐसे 12,00,000 इक्विटी शेयर निर्गमित किए जिन पर निम्नानुसार रकम चुकानी थी :

आवेदन के समय प्रति शेयर ₹ 4

आवंटन के समय प्रति शेयर ₹ 4

अंतिम माँग के समय प्रति शेयर ₹ 2

कंपनी को आम जनता में से 15,50,000 इक्विटी शेयरों के लिए आवेदन पत्र मिले। अतिरिक्त प्राप्त आवेदन अस्वीकृत करके उन पर आवेदन के समय प्राप्त रकम आवेदकों को वापस की गई।

शाह की जिसके 2,000 शेयर स्वीकृत किए गए थे उसने अन्तिम माँग की रकम नहीं चुकाई थी। कंपनी ने शाह के शेयर जप्त किए और जप्त किए शेयर प्रति शेयर ₹ 7.50 की दर से संपूर्ण भरपाई के रूप में पुनः निर्गमित किए, इन सभी शेयरों को ठाकर ने खरीद लिया था।

उपरोक्त व्यवहारों को लिखने के लिए कंपनी की बही में प्रविष्टि लिखिए [विवरण आवश्यक नहीं है]।

अथवा

भारत फूड प्रोडक्ट्स लिमिटेड ने 80,000 इक्विटी शेयर, प्रति शेयर ₹ 10 के भाव से आम जनता को निर्गमित किए। कंपनी ने निम्नलिखित रकमों में माँगाई थीं :

आवेदन के समय प्रति शेयर ₹ 4

आवंटन के समय प्रति शेयर ₹ 3

अंतिम माँग के समय प्रति शेयर ₹ 3

आम जनता के पास से कुल 1,20,000 शेयरों के लिए आवेदन पत्र मिले थे, जिसका कंपनी ने निम्नानुसार वितरण किया था:

32,000 शेयर के आवेदकों के पूरे-पूरे शेयर स्वीकृत किए।

24,000 शेयर आवेदकों का एक भी शेयर स्वीकृत नहीं किया।

64,000 शेयर आवेदकों के 48,000 शेयर स्वीकृत किए।

सभी रकमों समय पर मिल गई थीं। उपर्युक्त विवरण से कंपनी की बही में आवश्यक प्रविष्टियाँ लिखिए [विवरण आवश्यक नहीं है]।

विभाग - F

- निम्नलिखित प्रश्न क्र. 34 एवं 35 निबंध प्रकार के प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न के लिए 11 अंक हैं :

[22]

- 34) शुभ और लाभ एक साझेदारी पेढी के साझेदार हैं। ता. 31.3.2018 के दिन की सकल तलपट और समायोजनों से व्यापार खाता, लाभ-हानि खाता, लाभ-हानि

वितरण खाता, पूँजी खाता और पक्की तलपट तैयार कीजिए।

पेढी की ता. 31.3.2018 की सकल तलपट

उधार बाकी	रकम (₹)	जमा बाकी	रकम (₹)
आहरण :		पूँजी खाता :	
शुभ	4,800	शुभ	24,000
लाभ	3,200	लाभ	16,000
खरीद की शुद्ध लागत	1,06,000	बिक्री देना	2,00,000 30,000
माल का स्टॉक (31.3.2018)	28,000	नमूने के रूप में बाँटा माल	2,000
लेना	48,000	बैंक ओवर ड्राफ्ट	14,000
मजदूरी वेतन	10,000		
व्यापार खर्च	16,000		
मकान	50,000		
फर्नीचर / फिटिंग्स	10,000		
ऑफिस साधन	4,000		
पैकिंग माल स्टॉक	4,000		
रोकड़ शेष	2,000		
	2,86,000		2,86,000

समायोजन :

- (1) पूँजी पर 8% की दर से और आहरण पर 12% की दर से ब्याज गिनना है।
शुभ ने प्रति मास के अंत में ₹ 400 और लाभ ने ता. 1.10.2017 को आहरण किया था।
- (2) ₹ 10,000 की उधार बिक्री का लेखा करना बाकी है तथा मार्च 2018 की बिक्री बही का योग भूल से ₹ 2,000 ज्यादा गिना है।
- (3) ₹ 2,000 का अतिरिक्त डूबत ऋण अपलिखित कीजिए और 5% डूबत ऋण अनामत का प्रावधान कीजिए।
- (4) ₹ 4,000 की फिटिंग्स बेकार हो गई जिसको बही में लिखना बाकी है।

- (5) एक ग्राहक को सम्पूर्ण माल समय पर प्रदान न करने के करार में कोर्ट ने ₹ 4,000 का दावा स्वीकृत किया है।
- (6) अदत्त मजदूरी ₹ 2,000 मजदूरी खाते लिखा है, परन्तु अदत्त मजदूरी खाते सकल तलपट में लिखना रह गया।
- 35) निम्नलिखित बाकियाँ स्टार लिमिटेड की बही में से ली गई हैं। इन बाकियों से ता. 31.3.2018 के दिन की पक्की तलपट कंपनी कानून-2013 के परिशिष्ट- III के अनुसार तैयार कीजिए :

पक्की तलपट
ता. 31.3.2018

उधार बाकी	रकम (₹)	जमा बाकी	रकम (₹)
मिलना बाकी ब्याज	3,000	व्यापारी देना	30,000
प्लांट और यंत्र	6,00,000	दीर्घकालीन	
रोकड़ हाथ पर	37,000	प्रावधान	60,000
ट्रेडमार्क	20,000	अनामत आधिक्य	1,10,000
देनदार	42,000	अन्य चालू दायित्व	25,000
10% के नर्मदा बॉन्ड	70,000	अल्पकालीन	
फुटकर भाग	18,000	उधार ली रकम	24,000
टेलीफोन डिपॉजिट	30,000	शेयर पूँजी	3,50,000
म्युच्युअल फंड		अल्पकालीन	
के यूनिट		प्रावधान	35,000
(कामचलाऊ)	10,000	दीर्घकालीन	
		उधार ली रकम	1,20,000
		अन्य दीर्घकालीन	
		जिम्मेदारी	76,000
	8,30,000		8,30,000

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

154(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 6 sections and total 35 questions.
- 2) All questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Answers should be written according to the instructions only.
- 4) Figures to the right side indicate full marks for the questions.
- 5) Use pencil and scale wherever necessary.
- 6) Use of simple calculator is permitted.
- 7) Start new section on a new page.

SECTION - A

- Following questions 1 to 10 are objective type questions. Choose the correct alternative from the options given. Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) What is the interest on drawings of partners for a partner?
(A) An expense (A) Liability
(C) An income (D) Loss
- 2) Goodwill is _____ where individual skill is important.
(A) more (B) less
(C) zero (D) negative
- 3) Revaluation A/c is also known as _____.
(A) Capital reserve account
(B) Profit-loss appropriation account
(C) Profit-loss adjustment account
(D) Profit-loss account
- 4) When only old profit-loss sharing ratio is given, gaining ratio of remaining partners will be _____.
(A) 1 : 1 (B) old ratio
(C) capital ratio (D) can not be calculated

- 5) To which account balance of general reserve is transferred at the time of the dissolution of a firm?
- (A) Realization A/c (B) Cash A/c
(C) Profit-loss A/c (D) Capital A/c of partners
- 6) Which of the following is not shown under the heading 'share capital' in a balance sheet?
- (A) Authorised capital (B) Issued capital
(C) Reserve capital (D) Subscribed capital
- 7) Debenture is _____ for a company.
- (A) capital (B) receivable
(C) liability (D) asset
- 8) In which terms ratios are presented?
- (A) Proportion (B) Percentage
(C) Time (D) All of these
- 9) To arrive at liquid assets which of the following is deducted from current assets?
- (A) Stock (B) Cash and bank balance
(C) Debtors (D) Bills receivables
- 10) How many activities are there in cash-flow statement?
- (A) Five (B) Four
(C) Three (D) Two

SECTION - B

- Answer the following questions from 11 to 20 in one sentence each.
Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) What is goodwill?
- 12) How is the consolidated profit distributed?
- 13) When revaluation A/c is debited?
- 14) How would you deal with bad debts return at the time of dissolution of a firm?

- 15) What is securities premium?
- 16) What is meant by debenture discount?
- 17) What is horizontal analysis?

OR

What is vertical analysis?

- 18) By which ratios efficiency is measured?
- 19) What is cost of goods sold?
- 20) In which activity the dividend paid is recorded?

SECTION - C

- Answer the following questions from 21 to 26 in short. Each question carries 3 marks :

[18]

- 21) A partner withdraws identical amount at the end of each month from the firm. At the end of the year total annual drawings is ₹ 12,000, 12% p.a. interest is chargeable on drawings. Determine the amount of interest on drawings of the year.
- 22) Aaju, Baju and Kaju are partners in a firm sharing profit and loss in the ratio of 2 : 2 : 1. They decided to share profits and losses in the ratio of 3 : 2 : 1 in future. From this information calculate share of sacrifice by partner.
- 23) At the time of dissolution total assets of the firm are of ₹ 4,00,000. Out of that 40% are current assets, where cash ₹ 20,000 is included. Fixed assets are realised 120% and 80% are realised from current assets. Write necessary journal entries. Also show necessary calculations [Narration is not necessary].
- 24) Write difference between dissolution of partnership and dissolution of partnership firm [Any Three points].

OR

How would you deal with the following balances disclosed in the balance sheet at the time of dissolution of a partnership firm?

- (i) Investment fluctuation fund
- (ii) Provident fund
- (iii) Debit balance of profit-loss A/c

25) On 1.8.2017, Prerna Ltd. issued 8,000, 9% debentures of ₹ 100 each at par. These debentures are to be redeemed on 31.7.2022 at ₹ 120 per debenture. Pass necessary journal entries in the books of the company for the issue and redemption of debentures [Without narration].

26) Prakhar Ltd. issued 8,000, 7.5% convertible debentures of ₹ 200 each at par on April 1, 2014. As per the terms of issue of debentures, all the debentures will be converted into shares after 4 years and for this one equity share of ₹ 10 each will be issued at a premium of 25% against each debenture.

As per agreed terms, all the debentures are converted into shares as on April 1, 2018. Write necessary journal entries in the books of the company [Without narration].

OR

Distinguish between shares and debentures [Three points].

SECTION - D

■ Answer the following questions from 27 to 30. Calculate as directed. Each question carries 4 marks :

[16]

27) Pooja and Prarthna's firm's capital is ₹ 8,00,000 and expected rate of return is 12%. Last three years' profit are ₹ 1,00,000, ₹ 1,40,000 and ₹ 90,000 respectively. Determine the value of goodwill of the firm on the basis of 2 years' purchase of last three years' average super profit.

- 28) Profit-loss statement of Sun Ltd. for the year ending on 31.3.2016 and 31.3.2017 are as follows. On the basis of that, prepare comparative profit-loss statement :

Summarised Profit-Loss Statement

Particulars	Note No.	31.3.17 (₹)	31.3.16 (₹)
Sales revenue		16,00,000	14,00,000
Other income		3,00,000	2,50,000
Expenses		9,60,000	7,20,000

Income tax rate is 30%.

- 29) From the following information of Janta Ltd., calculate current ratio and liquid ratio :

Particulars	Amount (₹)
Cash and cash equivalent	1,80,000
Debtors	1,20,000
Bills Receivables	60,000
Stock	1,40,000
Current investments	1,00,000
Creditors	2,00,000
Bills payables	1,00,000
Outstanding expenses	80,000
Taxation provision	80,000

OR

- From the following information of Karnavati Ltd., calculate debtors' turnover and creditors' turnover :

Particulars	Amount (₹)
Credit Sales	48,00,000
Cash Sales	12,00,000
Opening trade receivables	2,30,000
Opening trade payables	3,60,000

Cash Purchase	4,00,000
Gross profit	12,00,000
Closing trade receivables	1,70,000
Total Purchase	30,00,000
Closing trade payables	4,80,000

- 30) From the following details of Parag Company Ltd. compute cash flow from operating activities :

Particulars	Amount (₹)
Profit of current year	3,20,000
Taxation provision	30,000
Proposed dividend	60,000
Goodwill written off	35,000
Depreciation Charged	47,000
Loss on Sale of Asset	43,000
Rent received	45,000
Dividend received	65,000
Increase in Current assets	1,00,000
Decrease in Current liabilities	90,000

OR

- From the following information of Narmada Ltd., determine cash-flow from investing activities :

Particulars	Amount (₹)
Opening balance of machines	4,50,000
Closing balance of machines	4,00,000
Book value of machine sold during the year	25,000
Depreciation provided on machines	50,000
Selling price of machines	15,000

SECTION - E

- Questions from 31 to 33 are essay type questions. Each question carries 8 marks :

[24]

- 31) A and B are partners sharing profit-loss in the ratio of 2:1. The balance sheet of their firm as on 31.3.2018 was as under :

Balance Sheet

Liabilities	Amount (₹)	Assets	Amount (₹)
Capital :		Plant-	
A 80,000		machinery	80,000
B 40,000	1,20,000	Building	50,000
Reserve		Stock	17,000
fund	21,000	Debtors 50,000	
Creditors	75,000	(-) BDR - 4,000	46,000
Bills payable	10,000	Cash bank	33,000
	2,26,000		2,26,000

They admitted C as a new partner on 1.4.2018 on following conditions :

- (1) C will get $\frac{1}{4}$ th share in future profits which he gets from A and B in the ratio 1:2.
- (2) C will bring proportionate capital.
- (3) C will bring his share of goodwill in cash. Goodwill is valued at ₹ 1,80,000.
- (4) Fixed assets are to be depreciated at 10%.
- (5) All debtors are solvent.
- (6) Insurance premium of ₹ 3,000 is to be carried forward to the next year.

Prepare necessary accounts and balance sheet.

- 32) E, F and G are partners sharing profit and loss in the ratio of 4:3:3. E retires on 31.03.2018. Balance sheet of the firm on that date was as under :

Balance Sheet

Liabilities	Amount (₹)	Assets	Amount (₹)
Capital :		Goodwill	1,000
E 8,000		Land-	
F 5,000		building	6,000
G 2,000	15,000	Freehold	
General		assets	3,000
reserve	2,000	Furniture	3,000
Creditors	8,000	Stock	6,600
Bills payable	2,000	Debtors	7,000
		Cash	400
	27,000		27,000

Following terms of retirement were decided in partnership agreement and among the partners :

- (1) Goodwill of the firm is valued at ₹ 7,000.
- (2) Value of Land-building ₹ 7,000 and furniture ₹ 2,000 is decided.
- (3) Stock is over valued by 10%.
- (4) ₹ 5,000 to be paid to E immediately and balance to be transferred to his loan account.
- (5) F and G will bring necessary cash in equal proportion in such manner that E is to be paid his dues fully and ₹ 2,000 remain as working capital (cash).

Prepare necessary accounts and balance sheet.

- 33) National Textiles Limited issued 12,00,000 equity shares of ₹ 10 each on which amount was payable as under :

On application ₹ 4 per share

On allotment ₹ 4 per share and on final call ₹ 2 per share.

Company received applications for 15,50,000 equity shares from public. Excess applications were rejected and amount paid on application was refunded.

Shah who was allotted 2000 shares, had not paid amount on final call. Company forfeited his shares and all the forfeited shares were reissued at 7.50 per share as fully paid up to Thaker.

Pass necessary journal entries in the books of the company to record above transactions [Without narration].

OR

- 33) Bharat Foods Products Ltd. issued 80,000 equity shares to the public at ₹ 10 per share. Company called up the amount as under :
- On application ₹ 4 per share,
  - On allotment ₹ 3 per share,
  - On final call ₹ 3 per share.

Applications were received from public for 1,20,000 shares, its allotment was made by company as under :

Full allotment was made to applicants of 32,000 shares.

Not a single share was allotted to the applicants of 24,000 shares.

48,000 shares were allotted to applicants of 64,000 shares.

All amounts were received in time. Pass journal entries in the books of the company from above information [Without narration].

SECTION - F

- Answer the following essay type questions 34 and 35. Each question carries 11 marks :

[22]

- 34) Shubh and Labh are the partners of a partnership firm. From the Trial balance and adjustments prepare trading A/c, profit-loss A/c, profit-loss appropriation A/c, capital A/c and balance sheet.

Trial Balance of the firm as on 31.3.2018

Debit balance	Amount (₹)	Credit balance	Amount (₹)
Drawings :		Capital :	
Shubh	4,800	Shubh	24,000
Labh	3,200	Labh	16,000
Adjusted		Sales	2,00,000
purchase	1,06,000	Payables	30,000
Stock of goods		Goods	
(31.03.18)	28,000	distributed as	
Receivables	48,000	free samples	2,000
Wages-salary	10,000	Bank overdraft	14,000
Trading expense	16,000		
Building	50,000		
Furniture/fittings	10,000		
Office			
equipments	4,000		
Packing			
material stock	4,000		
Cash balance	2,000		
	2,86,000		2,86,000

Adjustments :

- (1) Provide interest @8% on capital and 12% on drawings. Shubh had withdrawn ₹ 400 at the end of each month and Labh had withdrawn on 1.10.2017.
- (2) Credit sales ₹ 10,000 is not recorded and total of sales book of March is overcast by ₹ 2,000 by mistake.
- (3) Write off additional bad debts of ₹ 2,000 and provide 5% bad debts reserve on debtors.
- (4) Fittings of ₹ 4,000 became obsolete, which is not recorded in the books.

- (5) Court has finalised claim of ₹ 4,000, for not meeting agreement to provide goods to a customer.
- (6) Outstanding wages ₹ 2,000 is recorded to wages account but outstanding wages account is not recorded in trial balance.

35) Following balances are extracted from the books of Star Ltd. Prepare balance sheet as per Schedule-III of companies Act, 2013 as at 31.3.2018.

Balance Sheet as on 31.3.2018

Debit balance	Amount (₹)	Credit balance	Amount (₹)
Interest accrued	3,000	Trade payables	30,000
Plant and Machinery	6,00,000	Long-term provisions	60,000
Cash on hand	37,000	Reserves and surplus	1,10,000
Trademark	20,000	Other current liabilities	25,000
Debtors	42,000	Short-term borrowings	24,000
10% Narmada bonds	70,000	Share capital	3,50,000
Loose tools	18,000	Short-term provisions	35,000
Telephone deposit	30,000	Long-term borrowings	1,20,000
Units of mutual fund (Temporary)	10,000	Other long-term liabilities	76,000
	8,30,000		8,30,000

This Question Paper contains 15 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No.:

102843

156(GHE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ વિભાગ અને 47 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પો માંથી સાચો વિકલ્પ

(A, B, C) પસંદ કરીને લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

1) ઉદ્યોગ સાહસિકતા શાના દ્વારા વધારી શકાય છે ?

- (A) રોજગારી
- (B) જનસંખ્યા
- (C) તાલીમ

2) કામદારોના વેતન ચુકવણી એ કઈ મૂડીનો ભાગ છે ?

- (A) આખરની મૂડી
- (B) સ્થાયી મૂડી
- (C) કાર્યકારી મૂડી

- 3) વિસ્તૃત યોજનાક્રિય અહેવાલ કઈ મુખ્ય ગણ બાબતોનો અભ્યાસ કરે છે ?
- (A) ઉત્પાદન, વેચાણ તથા રોકાણ
- (B) નફો, નુકસાન તથા વ્યાજ
- (C) જાહેરાત, વેચાણ તથા નફો
- 4) સર્વેક્ષણ કે મૂળ સ્ત્રોતમાંથી એકત્રિત કરેલ માહિતી કેવી ગણાય ?
- (A) ગૌણ માહિતી
- (B) રોજિંદી માહિતી
- (C) મુખ્ય માહિતી
- 5) યોજનાક્રિય અહેવાલ તૈયાર કરતી વખતે કઈ બાબતોનું વિશ્લેષણ કરી લેવું અનિવાર્ય છે ?
- (A) તકનિકી
- (B) કર્મચારીલક્ષી
- (C) ગ્રાહકલક્ષી
- 6) નીચેનામાંથી કોઈ એકનો કાર્યશીલ મૂડીમાં સમાવેશ થતો નથી ?
- (A) રોકડ
- (B) દેવાદારો
- (C) વાહન
- 7) કયા કાયદા હેઠળ કંપનીની નોંધણી થાય છે ?
- (A) 1872
- (B) 1947
- (C) 1956

- 8) રાજ્યની બહારથી મૂલ્ય ખરીદવામાં આવે ત્યારે કયો વેરો લાગુ પડે છે ?
- (A) કેન્દ્રીય વેચાણવેરો
(B) આવકવેરો
(C) આબકારી વેરો
- 9) અસરકારક સંચાલનની પૂર્વશરત કઈ છે ?
- (A) ધ્યેયો વિશેની સ્પષ્ટતા
(B) કાર્ય વિશેની સ્પષ્ટતા
(C) કર્મચારીઓની સ્પષ્ટતા
- 10) ઔદ્યોગિક એકમની પ્રગતિ માટે શું આવશ્યક છે ?
- (A) જાહેરાત
(B) વેચાણ
(C) નવીનીકરણ

વિભાગ - B

- નીચે આપેલા 11 થી 20 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબો એક વિધાનમાં લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) ઉદ્યોગ સાહસિકોની વૃદ્ધિ સાથે શાની વૃદ્ધિ થાય છે ?
- 12) યંત્ર સામગ્રીની ખરીદીનો ખર્ચ એ કઈ મૂડીનો ભાગ છે ?
- 13) કયા યોજનાક્રિય અહેવાલના તારણોની વિશ્વસનિયતા વધુ હોય છે ?
- 14) રોજબરોજનો ખર્ચ કરવા માટે જરૂરી નાણાકીય જરૂરિયાતને કઈ મૂડી કહેવાય ?

- 15) બજાર શક્યતા વિશે અંદાજ લગાવવાની એક રીતને શું કહે છે ?
- 16) જાહેર કંપનીમાં વધુમાં વધુ કેટલા સભ્યો હોય છે ?
- 17) જે વર્ષ માટે આવકવેરો ચૂકવવામાં આવ્યો હોય તેને કયું વર્ષ કહેવાય ?
- 18) સંચાલનનો અર્થ આપો.
- 19) સર્જનશીલતા અને નવીનીકરણ વચ્ચે શો સંબંધ છે ?
- 20) કરશનભાઈ પટેલ એ કયા ગ્રુપનાં સર્વેસર્વા છે ?

વિભાગ - C

■ નીચે આપેલા 21થી 31 પ્રશ્નોના સંક્ષિપ્ત જવાબ લખો. દરેકના 2 ગુણ છે.

[22]

- 21) ધંધાની સ્થાપના માટે કઈ કઈ પ્રવૃત્તિઓ કરવી પડે છે ?
- 22) આનુષંગિક આવશ્યક સેવાઓ એટલે શું ?
- 23) બજાર શક્યતા એટલે શું ?
- 24) બજાર સંશોધન એટલે શું ?
- 25) ઔદ્યોગિક એકમમાં કયા કયા હેતુઓ માટે બાંધકામ કરવામાં આવે છે ?
- 26) કાર્યશીલ મૂડી એટલે શું ?
- 27) લઘુ ઔદ્યોગિક એકમની વ્યાખ્યા આપો.
- 28) ટર્ન ઓવર ટેક્ષ એટલે શું ?
- 29) માલસામાન ની યોગ્ય પ્રાપ્તિ એટલે શું ?
- 30) નવીનીકરણ કોને કહેવાય ?
- 31) સફળ ઉદ્યોગ સાહસિક શ્રી આર. એસ. ખડવાલિયાના દ્રષ્ટાંત પરથી શું તારવી શકાય છે ?

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા 32 થી 42 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે. [33]
- 32) નાની એકમની સફળતાના ચાર આધારો કયા કયા છે ? ટૂંકમાં સમજાવો.
- 33) સ્થિર મૂડીમાં કયા કયા ખર્ચાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે ?
- 34) P.P.R. અને D.P.R. વચ્ચેનો તફાવત જણાવો.
- 35) બજાર સર્વેક્ષણની પ્રશ્નાવલી તૈયાર કરતા ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દા જણાવો.
- 36) ઉત્પાદન માટે જરૂરી મશીનરીનાં વિકેતાની પસંદગી સમયે કયા માપદંડોને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે ?
- 37) નાણાંકીય સાધનો ઉભા કરવાના મુખ્ય સ્ત્રોતો કયા છે ? તે જણાવી સમજાવો.
- 38) ભારતીય ઉદ્યોગ સાહસિકતા વિકાસ સંસ્થા (EDI-I) ની કામગીરી જણાવો.
- 39) વેચાણવેરાની મુખ્ય બાબતો કઈ છે તે જણાવો.
- 40) ઉત્પાદન સંચાલનની મુખ્ય બાબતો કઈ છે ?
- 41) વાટાઘાટ કરવાની કુશળતાના સિદ્ધાંતો જણાવો.
- 42) કેયુર શારદાના ઉદ્યોગ સાહસિક તરીકે ધંધાના વિકાસના તબક્કા જણાવો.

વિભાગ - E

- નીચે આપેલા 43 થી 47 નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે. [25]
- 43) પ્રાથમિક યોજનાકીય અહેવાલમાં કયા પ્રકારની માહિતી દર્શાવાય છે ?
- 44) નમૂનો પસંદ કરવાની જુદી જુદી પદ્ધતિઓ સમજાવો.

અથવા

બજાર માંગના અંદાજને અસર કરતા ઘટકોની ચર્ચા કરો.

45) ઔદ્યોગિક એકમના પ્રકાર જણાવી કોઈપણ એક પ્રકારની સમજૂતી આપો.

46) ભાગીદારી પેઢીનો અર્થ આપી, તેના પ્રકારો સમજાવો.

47) માનવ સંસાધન સંચાલનમાં કઈ અગત્યની બાબતો છે તે જણાવી સમજાવો.

અથવા

ઉત્પાદન સંચાલનની મુખ્ય બાબતોની ચર્ચા કરો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No.:

156(H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्नपत्र में 5 विभाग व 47 प्रश्न दिए गए हैं।
- 2) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। विकल्प आंतरिक हैं।
- 3) दाहिनी ओर के अंक प्रश्नों के पूर्ण गुण दर्शाते हैं।
- 4) प्रश्नों के उत्तर सूचना के अनुसार ही दीजिए।
- 5) नए विभाग की शुरूआत नए पृष्ठ से कीजिए।

विभाग - A

■ निम्नलिखित 1 से 10 तक के प्रश्न हेतुलक्षी हैं। दिए गए विकल्पों (A, B, C) में से सही उत्तर चुनकर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[10]

- 1) उद्योग साहसिकता किस आधार पर बढ़ाई जा सकती है?
  - (A) रोजगारी
  - (B) जनसंख्या
  - (C) तालीम
- 2) कर्मचारियों का वेतन देना यह किस पूँजी का हिस्सा माना गया है?
  - (A) अंतिम पूँजी
  - (B) स्थायी पूँजी
  - (C) कार्यकारी पूँजी

- 3) विस्तारपूर्वक योजना संबंधी प्रतिवेदन किन मुख्य तीन बातों का अभ्यास करता है?
- (A) उत्पादन, बिक्री तथा निवेश
(B) मुनाफा, घाटा तथा ब्याज
(C) विज्ञापन, बिक्री तथा मुनाफा
- 4) सर्वेक्षण या मूल स्रोत से एकत्रित की गई सूचना कैसी मानी जाती है?
- (A) गौण सूचना
(B) दैनिक सूचना
(C) मुख्य सूचना
- 5) योजनाकीय प्रतिवेदन (Report) तैयार करते समय किन बातों का विश्लेषण कर लेना अनिवार्य है?
- (A) तकनीकी संबंधी
(B) कर्मचारी संबंधी
(C) ग्राहक संबंधी
- 6) निम्नलिखित में से किसका कार्यशील पूँजी में समावेश नहीं होता?
- (A) नगद
(B) देनदार
(C) वाहन
- 7) किस कानून के तहत 'कंपनी पंजीकरण' किया जाता है?
- (A) 1872
(B) 1947
(C) 1956
- 8) राज्य के बाहर से माल खरीदते समय कौन सा कर लागू होता है?
- (A) केंद्रीय बिक्री कर
(B) आयकर
(C) आबकारी कर

- 9) असरकारक संचालन की पूर्व शर्त क्या है?
- (A) ध्येयों के बारे में स्पष्टता
 (B) कार्यों के बारे में स्पष्टता
 (C) कर्मचारियों की स्पष्टता
- 10) औद्योगिक इकाई की प्रगति के लिए क्या आवश्यक है?
- (A) विज्ञापन
 (B) बिक्री
 (C) नवीनीकरण

विभाग - B

■ निम्नलिखित 11 से 20 प्रश्नों के उत्तर एक ही विधान में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[10]

- 11) उद्योग साहसियों की वृद्धि के साथ किसकी वृद्धि होती है?
- 12) यंत्र सामग्री खरीदने का खर्च किस पूँजी का हिस्सा है?
- 13) किस योजना संबंधी प्रतिवेदन में निष्कर्षों की विश्वसनीयता अधिक होती है?
- 14) दिन-प्रतिदिन खर्च करते हुए अपेक्षित पूँजी की आवश्यकता को कौन सी पूँजी कहा जाएगा?
- 15) बाजार संभावना के बारे में अनुमान लगाने की एक पद्धति को क्या कहते हैं?
- 16) पब्लिक कंपनी (Public Company) में अधिक-से-अधिक कितने सदस्य हो सकते हैं?
- 17) जिस वर्ष में आयकर भरा जाए, उसे कौन सा वर्ष कहा जाता है?
- 18) संचालन का अर्थ बताइए।
- 19) सर्जनशीलता एवं नवीनीकरण के बीच क्या संबंध है?
- 20) करसन भाई पटेल किस ग्रुप का सर्वेसर्वा है?

■ निम्नलिखित 21 से 31 तक के प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक हैं।

[22]

- 21) व्यवसाय की स्थापना हेतु कौन-कौन सी प्रवृत्तियाँ करनी पड़ती हैं?
- 22) आनुषंगिक आवश्यक सेवाएँ किसे कहते हैं?
- 23) बाजार संभावना से क्या तात्पर्य है?
- 24) बाजार संशोधन क्या है?
- 25) औद्योगिक इकाई में किन-किन उद्देश्यों के लिए बांध काम किया जाता है?
- 26) कार्यशील पूँजी किसे कहते हैं?
- 27) लघु औद्योगिक इकाई की परिभाषा दीजिए।
- 28) टर्न ओवर टैक्स किसे कहते हैं?
- 29) माल-सामान की योग्य प्राप्ति से क्या तात्पर्य है?
- 30) नवीनीकरण किसे कहते हैं?
- 31) सफल उद्योग साहसिक श्री आर. एस. खडवालिया के उदाहरण के द्वारा क्या निष्कर्ष निकाला जा सकता है?

विभाग - D

■ निम्नलिखित 32 से 42 तक प्रश्नों के मुद्दासर उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के 3 अंक हैं :

[33]

- 32) छोटी इकाई की सफलता के चार आधार संक्षिप्त में समझाइए।
- 33) स्थिर पूँजी में किन खर्चों का समावेश होता है?
- 34) प्राथमिक योजनाकीय प्रतिवेदन (P.P.R.) और विस्तृत योजनाकीय प्रतिवेदन (D.P.R.) के बीच का अन्तर बताइए।
- 35) बाजार सर्वेक्षण प्रश्नावली बनाते समय कौन-कौन सी बातें ध्यान में रखी जाती हैं?
- 36) उत्पादन के लिए आवश्यक मशीनरी विक्रेता को परसंदगी के समय कौन सा मापदंड ध्यान में लिया जाता है?

- 37) वित्तीय साधनों को तैयार करने के मूलतः कौन-कौन से स्रोत हैं? इन्हें प्रस्तुत कर समझाइए।
- 38) भारतीय उद्योग साहसिकता विकास संस्था (EDI-I) के कार्य बताइए।
- 39) बिक्रीकर कानून की मुख्य बातें कौन-कौन सी हैं? बताइए।
- 40) उत्पादन संचालन के मुख्य घटक कौन से हैं?
- 41) वार्ता-विमर्श करने की कुशलता के सिद्धांत बताइए।
- 42) केयूर शारदा का उद्योग साहसिक तरीके धंधे का विकास के स्तर बताइए।

विभाग - E

- निम्नलिखित 43 से 47 तक के प्रश्न निबंध प्रकार के हैं। प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं :

[25]

- 43) प्राथमिक योजनाकीय प्रतिवेदन (P. P. R.) में किस प्रकार की सूचना दर्शाई जाती है?
- 44) नमूना पसंद करने की भिन्न-भिन्न पद्धतियों को समझाइए।

अथवा

बाजार माँग के अंदाजों के असरकारक 'घटक' की चर्चा कीजिए।

- 45) औद्योगिक इकाई के प्रकार बताकर किसी एक को समझाइए।
- 46) भागीदारी पेठी का अर्थ देकर भागीदारी के प्रकारों को समझाइए।
- 47) मानव संसाधन संचालन में कौन-कौन सी महत्वपूर्ण बातें हैं? उनका उल्लेख कर समझाइए।

अथवा

उत्पादन संचालन (प्रबंधन) की मुख्य बातों की चर्चा कीजिए।

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

156(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 5 sections and total 47 questions.
- 2) All questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Figures at the right side indicate full marks of the questions.
- 4) Answer according to instructions of the questions.
- 5) Start a new section on a new page.

SECTION - A

- Questions from 1 to 10 are multiple choice questions. Select the correct answer from the given options A, B, C. Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) How can entrepreneurship be purchased (increased)?
(A) Employment (B) Population
(C) Training
- 2) Payment of wages to the employees is the portion of which capital?
(A) Final capital (B) Fixed capital
(C) Working capital
- 3) Which three main aspects do a detailed Project report?
(A) Production, sales and investment
(B) Profit, loss and interest
(C) Advertisement, sales and profit
- 4) How would you attribute the information gathered through either survey or from the primary source of information?
(A) Secondary information
(B) Routine information
(C) Primary information

- 5) While preparing a Project Report, which matters are essential to analyze?
  - (A) Technical
  - (B) Employee oriented
  - (C) Customer oriented
- 6) Which one is not considered in working capital?
  - (A) Cash
  - (B) Debtors
  - (C) Vehicle
- 7) Under which act is a company registered?
  - (A) 1872
  - (B) 1947
  - (C) 1956
- 8) Which tax is levied on the goods that are purchased from out of the state?
  - (A) Central sales tax
  - (B) Income tax
  - (C) Excise duty
- 9) What is the precondition of an Effective Management?
  - (A) Clarity of Goals
  - (B) Clarity of Activities
  - (C) Clarity among the personnel
- 10) What is necessary for the development of an industrial unit?
  - (A) Advertisement
  - (B) Sales
  - (C) Innovation

SECTION - B

- Answer the questions from 11 to 20 in one sentence each.
Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) What increases with the increase of entrepreneurs?
- 12) Expense of purchase of machines is the part of which capital?
- 13) Which project report contains more reliable results?
- 14) What is the capital called which is necessary for daily expenses?
- 15) Which is the first step of market research?
- 16) What is the maximum number of member in a Public company?

- 17) What name is given to the year for which we pay Income tax?
- 18) Give the meaning of management.
- 19) What is the relation between creativity and innovation?
- 20) Give the name of the group in which Shree Karsanbhai Patel is founder.

SECTION - C

- Answer the questions from 21 to 31 in short. They carry 2 marks each :

[22]

- 21) Which activities are to be performed for establishing a business?
- 22) What is Necessary Service?
- 23) What is meant by Market possibility?
- 24) What is Market research (correction)?
- 25) What are the purposes of building in Industrial unit?
- 26) What is working capital?
- 27) Give definition of small scale Industry.
- 28) What is meant by Turnover tax?
- 29) What is proper receiving of the goods?
- 30) What is meant by Innovation?
- 31) What do you learn from the example of a successful entrepreneur Mr. R. S. Khadwalya?

SECTION - D

- Answer the questions from 32 to 42 to the point. They carry 3 marks each :

[33]

- 32) Which are four local supports of the success of a unit? Explain in short.
- 33) What expenditures are included in fixed capital?
- 34) What is the difference between PPR and DPR?

- 35) State the points to be kept in mind while preparing a Questionnaire for a market survey?
- 36) What are the measures considered while selecting supplier of essential machinery for production?
- 37) What are the main sources of raising finance? Explain.
- 38) State the functions of Entrepreneurship Development Institute of India.
- 39) Which are the main aspects of sales tax?
- 40) What are the main aspects of Production management?
- 41) State the principles of Negotiation skills.
- 42) Show the stages of business development of Keyur Sharda as an entrepreneur.

SECTION - E

- **Questions from 43 to 47 are essay type questions. Each question carries 5 marks :**

[25]

- 43) Explain the various types of information in preliminary project report (PPR).
- 44) Explain the different methods of choosing sampling plan.

OR

Explain the factors affecting Market demand estimation.

- 45) State the different types of Industrial units and explain any one of them.
- 46) Explain Partnership firm. Give its various types.
- 47) State important matters of Human Resource Management. Explain them.

OR

Discuss the main matters of Production management.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

100328

158(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 47 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખવા.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવા.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા 1 થી 10 સુધીનાં હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરીને લખો. દરેકના 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) યુરિયા ખાતરમાં કેટલા ટકા નાઇટ્રોજન હોય છે ?
(A) 18%
(B) 46%
(C) 58%
(D) 37%
- 2) ચિરોડી (જીપ્સમ) માં કયું પોષક તત્વ હોય છે ?
(A) જસત
(B) ગંધક
(C) લોહ
(D) સેવિન
- 3) સેલ્ફોસની ટીકડીમાંથી કયો વાયુ નીકળે છે ?
(A) ફોસ્ફીન
(B) ક્લોરીન
(C) કાર્બન
(D) ઓક્સિજન

- 4) કાર્બારિલ બજારમાં કયા નામે વેચાય છે ?
- (A) સેવિન
(B) ડિમેકોન
(C) રોગર
(D) પેરાથિયોન
- 5) પરભક્ષી કીટકોનો સમાવેશ કઈ શ્રેણીમાં થાય છે ?
- (A) થાયસેન્યુરા
(B) ઓડોનેટા
(C) કોલેમ્બોલા
(D) ફેઝમીડા
- 6) ડી. ડી. ટી. માં જીવાત મારવાની શક્તિ શાને આભારી છે ?
- (A) ગામા આઈસોમર
(B) પેરાપેરા આઈસોમર
(C) આલ્ફા
(D) બીટા આઈસોમર
- 7) અમીબાનો સમાવેશ કઈ શ્રેણીમાં થાય છે ?
- (A) પ્રજીવ
(B) કોષાંત્રિ
(C) મૃદુકાય
(D) સંધિપાદ
- 8) બોડો મિશ્રણ કયા પ્રકારનું ફૂગનાશક છે ?
- (A) તાંબાયુક્ત
(B) પારાયુક્ત
(C) ગંધકયુક્ત
(D) કાર્બનિક

9) ક્રિક ફોસ્ફાઇડ કોનો નાશ કરે છે ?

- (A) ઉદરનાશક
- (B) ઉષ્ણનાશક
- (C) તીડનાશક
- (D) મચ્છરનાશક

10) તમાકુના છોડમાંથી કઈ દવા બને છે ?

- (A) રોગર
- (B) નિકોટીન સલ્ફેટ
- (C) રીટેનોન
- (D) પાયરેથ્રિન

વિભાગ - B

■ નીચેના 11 થી 20 સુધીના એક વાક્યમાં જવાબ આપો.
દરેકના 1 ગુણ છે.

[10]

11) ડી. એ. પી. ખાતરમાં કેટલા ટકા નાઈટ્રોજન હોય છે ?

12) અલ્કજમીન સુધારવા માટે કયો પદાર્થ વપરાય છે ?

13) ડી. ડી. ટી.નું આખું નામ લખો.

14) ધુમકર કોને કહેવામાં આવે છે ?

15) પ્રતિકર્ષણની વ્યાખ્યા આપો.

16) વાયરસથી મનુષ્યમાં કયા કયા રોગો થાય છે ?

17) શિર કેટલા દેહભાગનું બનેલું છે ?

18) કોષાંત્રિ કોને કહેવામાં આવે છે ?

19) શૂળત્વચી કોને કહેવામાં આવે છે ?

20) પશુના બાહ્ય અંગો જણાવો.

વિભાગ - C

- નીચેના 21 થી 31 સુધીના ટૂંકા પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ જવાબ લખો. દરેકના 2 ગુણ છે. [22]

- 21) રાસાયણિક ખાતરોના નામ આપો (ગમે તે ચાર).
- 22) મિશ્ર ખાતરની વ્યાખ્યા આપો.
- 23) જમીન સુધારકો કોને કહેવામાં આવે છે ?
- 24) લીલો પડવાશ કોને કહેવામાં આવે છે ?
- 25) વનસ્પતિવિષ કોને કહેવામાં આવે છે ?

અથવા

વાયુરૂપીવિષ કોને કહેવામાં આવે છે ?

- 26) બી. એચ. સી.નું આખું નામ જણાવો.
- 27) વાયરસ, સજીવ-નિર્જીવને જોડતી કડી છે સમજાવો.
- 28) ફૂગના પ્રકાર જણાવો.
- 29) શ્રૃંગિકાના કાર્યો જણાવો.

અથવા

કીટકોની પાંખોના પ્રકારો જણાવો.

- 30) શરીરૂપ પ્રાણીઓના નામ જણાવો.
- 31) સંધિપાદ સમુદાયમાં કયા કયા પ્રાણીઓ આવે છે ?

અથવા

અનુકર્ષણનો અર્થ સમજાવો.

વિભાગ - D

નીચેના 32 થી 42 સુધીના લઘુ પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ જવાબ લખો.
દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[33]

- 32) સેન્દ્રિય ખાતર અને અસેન્દ્રિય ખાતરનો તફાવત લખો.
- 33) અમ્લીય જમીન સુધારવા માટે ચૂનાનો ઉપયોગ થાય છે, સમજાવો.
- 34) બી. એચ. સી. દવાના ગુણધર્મો લખો.
- 35) પેરાથિયોન દવાના ગુણધર્મો લખો.
- 36) દવાઓ છાંટવા માટેના દ્રાવણ બનાવવામાં શી કાળજી રાખવી જોઈએ ?

અથવા

દવાઓના સંગ્રહમાં શી કાળજી રાખવી જોઈએ ?

- 37) સમુદાય સૂત્રકૃમિ વિશે સમજાવો.
- 38) યુરિયા ખાતરના લાભ ગેરલાભ લખો.
- 39) ચાવીને ખાનાર કીટકના મુખાંગ વિશે ટૂંકનોંધ લખો.

અથવા

સમુદાય નુપુરક વિશે લખો.

- 40) ડિમ્બના પ્રકાર સમજાવો.

અથવા

લીલનું મહત્વ સમજાવો.

- 41) વાગોળ જઠર વિશે ટૂંકનોંધ લખો.
- 42) લીલ અને ફુગનો તફાવત લખો.

વિભાગ - E

- નીચેના 43 થી 47 સુધીના નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. દરેકના 5 ગુણ છે.

[25]

- 43) ફોસ્ફરસવાળા ખાતરો જણાવી કોઈપણ બે ફોસ્ફરસવાળા ખાતરો વિશે લખો.
44) કીટનાશી ઝેરના પ્રકારો સમજાવો.

અથવા

ધુમકર અથવા વાયુરૂપી વિષ વિશે ટૂંકનોંધ લખો.

- 45) ગાયની રજગ્રંથિ અને તેના સ્ત્રાવો જણાવો.

અથવા

પશુની હોજરીના (જઠર) પ્રકારો સમજાવો.

- 46) કીટકોનું ઉપયોગિતા આધારિત વર્ગીકરણ કરી. દુનિયામાં કીટકની વસ્તી વિશે લખો.

- 47) કીટકના શરીરની રચના સમજાવો.

અથવા

મનુષ્ય ને ઉપયોગી કીટકો વિશે ચર્ચા કરો.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100388

165(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 47 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખવા.

વિભાગ - A

- નીચેના 1 થી 10 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પ (A, B, C, D) માંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરીને લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) ભારતમાં કપાસના ઉત્પાદનમાં કયું રાજ્ય મોખરે છે ?
(A) ગુજરાત (B) રાજસ્થાન
(C) મધ્યપ્રદેશ (D) મહારાષ્ટ્ર
- 2) સૂકી ખેતીના છોડના બંધારણમાં કેટલા ટકા પાણી ?
(A) 70 થી 80 (B) 75 થી 90
(C) 60 થી 70 (D) 80%
- 3) કઈ દવા ઉંદરના પેટમાં ગયા પછી 4 થી 5 દિવસ પછી મરવાની શરૂઆત થાય છે ?
(A) વારાફરીન (B) સેલ્ફોસ
(C) ઝિંક ફોસ્ફાઇડ (D) ડી.ડી.ટી.

- 4) કપાસ જીનિંગ ફેક્ટરી ધારો કયારે અમલમાં આવ્યો ?
- (A) 1825 (B) 1950
(C) 1925 (D) 1800
- 5) સૂકી ખેતીમાં કયા ખાતરોનો વધુ ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ?
- (A) સેન્દ્રીય ખાતર (B) અસેન્દ્રીય ખાતર
(C) કમ્પોસ્ટ ખાતર (D) નાઈટ્રોજનયુક્ત
- 6) 90 થી 100% ગામા આઈસોમોર વાળા બી.એચ.સી. કયા નામથી ઓળખાય છે ?
- (A) ડી.ડી.ટી. (B) બ્રોડોમિશ્રણ
(C) આલ્કોહોલ (D) લીન્ડેન
- 7) દિવેલા ની ખેતીનું સંશોધન કેન્દ્ર ક્યાં આવેલ છે ?
- (A) જૂનાગઢ (B) દાંતીવાડા
(C) આણંદ (D) નવસારી
- 8) સૂર્યની ગરમીની માવજત ઘઉંના બીજને આપતા કયો રોગ અટકાવાય છે ?
- (A) ભૂરીક્ષારો (B) અરગટ
(C) અંગારીયો (D) રાતડો
- 9) ગુજરાતમાં મગફળીની ખેતીનો વિસ્તાર ક્યાં કેન્દ્રીત છે ?
- (A) વડોદરા (B) સૌરાષ્ટ્ર
(C) સૂરત (D) ભરૂચ
- 10) વિવિધ પ્રકારના રોગનો નાશ કરવામાટે વપરાતી દવા કઈ છે ?
- (A) કિટનાશી (B) ફુગનાશક
(C) કુન્તકનાશક (D) ઉંદરનાશક

વિભાગ - B

- નીચેના 11 થી 20 સુધીના અતિ ટૂંકા પ્રશ્નો છે. જેના ઉત્તર એક વાક્યમાં લખો.
દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) 'ડેરીશ' નામના છોડમાંથી કઈ દવા બનાવવામાં આવે છે ?
- 12) બ્રોડોમિશ્રણ કઈ રીતે બનાવવામાં આવે છે ?
- 13) બ્રિડર બીજને બીજા કયા કયા નામથી ઓળખવામાં આવે છે ?
- 14) ગુજરાતમાં શણનું વાવેતર કયા કયા જિલ્લામાં વાવવામાં આવે છે ?
- 15) કપાસના બીજની માવજત માટે કઈ કઈ દવાનો પટ આપવામાં આવે છે ?
- 16) 1000 M.M. થી ઓછો વરસાદ પડતો હોય તેને કયો વિસ્તાર કહેવાય છે ?
- 17) બીજની માવજત ની વ્યાખ્યા.
- 18) કપાસના પાકમાં નિંદામણ ઉંગેતે પહેલાં કઈ દવાનો છંટકાવ કરવો ?
- 19) આદિવાસી લોકોનો મુખ્ય ધાન્ય પાક કયો છે ?
- 20) ઈથિયોન દવા બજારમાં કયા કયા નામથી ઓળખાય છે ?

વિભાગ - C

- નીચેના 21 થી 31 સુધીના ટૂંકા પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. દરેકના 2 ગુણ છે.

[22]

- 21) બીજને દવાની માવજત આપતી વખતે કઈ કઈ સાવચેતી રાખવી જોઈએ ?
- 22) ફોસ્ફામીડોન કઈ કઈ ઈયળો માટે જાણીતું છે ?
- 23) સૂકી ખેતીમાં ભેજની અછત હોય ત્યારે કયા પાકો પસંદ કરવામાં આવે છે ?

અથવા

ક્લોરેન કયા કયા આઈસોમોરનું બનેલ છે ?

- 24) વધેલા ઝેરી ખોરાકથી કોને કોને દૂર રાખવામાં આવે છે ?
- 25) સૂકી ખેતી એટલે શું ?
- 26) કપાસના પાકમાં કયા કયા રોગો આવે છે ?

અથવા

આલ્ટ્રાકાર્બ દવાના રાસાયણિક નામ કયા કયા છે ?

- 27) દિવેલાતાં ખોળમાં કયા કયા ઝેરી તત્વો આવેલા છે ?
- 28) મગફળીના ખોળમાં કયું તત્વ રહેલું છે ?
- 29) ચોળાના પાકની સુધારેલી જાતો જણાવો.
- 30) મકાઈનું વાવેતર કયા કયા જિલ્લામાં વિશેષ.

અથવા

D.D.T. માં કયા કયા ઝેરનો સમાવેશ થાય છે ?

- 31) શોષક કુગનાશકો જમીન માં કયા રોગ સામે બીજને માવજત આપવા વપરાય છે ?

વિભાગ - D

■ નીચેના 32 થી 42 સુધીના લઘુ પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ જવાબ લખો. દરેકનો 3 ગુણ છે. [33]

- 32) સેન્દ્રીય ખાતરના લાભાલાભ જણાવો.
- 33) બાજરીના કેટલાક ડુંડામાં દાણા બેસતા નથી કારણ આપો.
- 34) ગુજરાતમાં રાસાયણિક ખાતરો બનાવતી કંપનીના નામો જણાવી તેમાં કયા કયા ખાતરો બનાવાય છે જણાવો.

અથવા

કપાસની વીણી માટે સવારનો સમય શા માટે પસંદ કરવામાં આવે છે કારણ સમજાવો.

- 35) સૂકી ખેતીમાં ભેજનું મહત્વ સમજાવો.
- 36) રોગ અને જીવાત વિષે તફાવત લખો.
- 37) ઘરના ઉંદર મારવા માટે વારાફરીન દવાનો ઉપયોગ વધુ થાય છે - કારણ આપો.

અથવા

ડાંગરના ધરવાડીયા વિષે ટૂંક નોંધ લખો.

- 38) મગ, મઠ, વાલ, અડદ, ચણા કઠોળ પાકોની સુધારેલી જાતો જણાવો.
- 39) તાંબાચુક્ત કુગનાશકો અને પારાચુક્ત કુગનાશકો નો ભેદ જણાવો.
- 40) દવાની ખાલી ડબા જમીનમાં ઉંડે દાટી દેવામાં આવે છે કારણ આપો.

અથવા

સૂકી ખેતીની સમસ્યાઓ જણાવો.

- 41) પેટના ઝેર અને વાયુરૂપી ઝેરનો ભેદ સમજાવો.
- 42) કપાસના જૈવિક નિયંત્રણ વિશે ટૂંક નોંધ લખો.

વિભાગ - E

- નીચેના 43 થી 47 સુધીના નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. જેના માગ્યા મુજબ જવાબ લખો.
દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[25]

- 43) કઠોળ વર્ગના ચોળાના પાકની ખેતી પધ્ધતિ સવિસ્તાર સમજાવો.
- 44) ઉત્તમ બીજના લક્ષણો જણાવી સવિસ્તાર સમજાવો.

અથવા

વનસ્પતિ વિષની બનાવટ અને વાપરવાની રીત જણાવો.

- 45) धान्य वर्गना मंकाईना पाडनी जेती पध्दति सविस्तार समजवो.
- 46) ओडोमिश्रण विषे टूंकनोंध लपो.

अथवा

बीजने भावजत आपवानी पध्दतिओ समजवो.

- 47) सूडी जेतीभां त्मेज संग्रहनी पध्दतिओ जषावी सविस्तार समजवो.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

100898

167(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 47 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 4) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવા.

વિભાગ - A

નીચે આપેલા 1 થી 10 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) પાક સુધારણામાં કઈ પધ્ધતિ જૂની ગણાય છે ?
(A) સંકરણ (B) વરણી
(C) નવોદગમન (D) કૃત્તક
- 2) અનાજ સંગ્રહ માટે કઈ દવા વપરાય છે ?
(A) સેલ્ફોસ (B) રોગર
(C) ડી. ડી. ટી. (D) થાયોડાન
- 3) વરિયાળી માં કયું તત્વ રહેલું છે ?
(A) ક્યુબીનોલ (B) નાઈટ્રીકરણ
(C) એનિથ્રોલ (D) કોરીએન્ડીનોલ

- 4) કુદરતી રીતે જીવીત છોડમાંથી ઉત્પાદન મેળવવું તેને કયા પ્રકારની વરણી કહે છે ?
- (A) કૃત્રિમ (B) સમૂહ
(C) કૃત્તક (D) નૈસર્ગિક
- 5) દિવેલાનું અલંગીકરણ અંતર જણાવો.
- (A) 150 મી. (B) 100 મી.
(C) 200 મી. (D) 250 મી.
- 6) કપાસ નિયંત્રણ ધારો કઈ સાલમાં અમલમાં આવ્યો ?
- (A) ઈ.સ. 1935 (B) ઈ.સ. 1999
(C) ઈ.સ. 1950 (D) ઈ.સ. 1925
- 7) સંગ્રહેલા અનાજમાં કઈ જીવાત જોવા મળે છે ?
- (A) ધનેરા (B) અનાજનું ફૂંદું
(C) કઠોળનાભૂગા (D) તીડ
- 8) સંકરણમાં પગથિયા કેટલાં છે ?
- (A) 6 (B) 4
(C) 8 (D) 12
- 9) ઉંદર નિયંત્રણ માટે કઈ દવા વપરાય છે ?
- (A) ઝીંક ફોસ્ફાઈડ (B) રોગર
(C) બી. એચ. સી. (D) ડી. ડી. ટી.
- 10) અજમાનો છારો કયા રોગ પ્રેરકથી થાય છે ?
- (A) જીવાણુ (B) ફૂંગ
(C) બેક્ટેરિયા (D) વાઈરસ

વિભાગ - B

■ નીચેના 11 થી 20 સુધીના અતિ ટૂંકા પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) પાકસુધારણાનો મુખ્ય હેતુ શો છે ?
- 12) 2.4 D નું આખું નામ જણાવો.
- 13) સંકરણનું પહેલું પગથિયું શું સૂચવે છે ?
- 14) ભારતમાં અત્યાર સુધી ઉંદરની કેટલી જાતો ઓળખાય છે ?
- 15) વટાણાનું ઉદભવ સ્થાન જણાવો.
- 16) સંકર - 6 કપાસની નર-માદાના નામ જણાવો.
- 17) ઘઉંના પાકમાં કયું નિંદામણ થાય છે ?
- 18) રાઈમાં કેટલા ટકા તેલનું પ્રમાણ છે ?
- 19) અનાજ સંગ્રહના સાધનોનાં નામ લખો.
- 20) મકાઈ ગંગા - 2 સુધારેલી જાત ક્યારે બહાર પાડવામાં આવેલી છે ?

વિભાગ - C

■ નીચેના 21 થી 31 સુધીના ટૂંકા પ્રશ્નો છે. દરેકના 2 ગુણ છે.

[22]

- 21) પાક સુધારણાની અદ્યતન પધ્ધતિ કઈ છે ? તેનો મુખ્ય હેતુ શો છે ?
- 22) નવોદગમન એટલે શું ?
- 23) શેરડીની પરિપક્વતાનાં મુદ્દા જણાવો.

અથવા

કૃત્તકવરણી કયા કયા પાકોમાં કરવામાં આવે છે ?

- 24) ઈમેશક્યુંલેશન એટલે શું ?
- 25) બટાટાના પાકમાં બંગડીના રોગનું નિયંત્રણ જણાવો.
- 26) બાજરી બીજ ઉત્પાદનમાં નર-માદાનું બિયારણ કેટલું રાખવું ?

અથવા

દિવેલા - 3 માટે કઈ નર-માદા જાતની ભલામણ કરેલ છે ?

- 27) બીજ સંગ્રહની પધ્ધતિઓ જણાવો.
- 28) અનાજમાં કિટકોનો ઉપદ્રવ અટકાવવાની યાંત્રિક પધ્ધતિ સમજાવો.
- 29) મેથીના આયુર્વેદિક દષ્ટિએ ફાયદા જણાવો.

અથવા

ધાણાના આયુર્વેદિક દષ્ટિએ ફાયદા જણાવો.

- 30) સંગ્રહેલા અનાજમાં પડતી જીવાતો જણાવો.
- 31) અનાજને કોઠારમાં ભરતાં પહેલાં સૂર્યના તાપમાં શા માટે તપાવવામાં આવે છે ?

વિભાગ - D

■ નીચેના 32 થી 42 સુધી લઘુ પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નનાં 3 ગુણ છે.

[33]

- 32) નવોદ્ગમન સંવર્ધનનું મહત્વ સમજાવો.
- 33) સંકર બીજ દર વર્ષે નવું તૈયાર કરવું પડે છે - સમજાવો.
- 34) બીજ સુધારણાની પરંપરાગત પદ્ધતિ અને બીજ સુધારણાની આધુનિક પદ્ધતિ વચ્ચેનો ભેદ સમજાવો.

અથવા

ઘૂમીકરણ માટે વપરાતી દવાની ખાસિયતો જણાવો.

- 35) કપાસના સંકરણ વખતે રાખવાની કાળજી લખો.
- 36) મેથીમાં આહારનું સ્થાન જણાવો.
- 37) બીજને દવાનો પટ આપતી વખતે કયા કયા મુદ્દા ધ્યાનમાં રાખવા ?

અથવા

સંગ્રહ કરેલા અનાજમાં ફિટકોનો ઉપદ્રવ અટકાવવાના ઉપાયો જણાવો.

- 38) ખાપરા બિટલ અને રાતાંસરસરિયાં વચ્ચેનો ભેદ લખો.
- 39) બટાટાના પાકમાં પાળા શા માટે ચડાવવામાં આવે છે ?
- 40) ઉંદરનું પરિસ્થિતિક નિયંત્રણ લખો.

અથવા

ઉંદરનાશક દવા ઝીંક ફોસ્ફાઇડ વાપરવામાં રાખવાની સાવચેતી લખો.

- 41) અનાજ સંગ્રહનાં સાધનો વિશે લખો.
- 42) અનાજના ફુદાની ઓળખ અને નુકશાનનો પ્રકાર લખો.

વિભાગ - E

■ નીચેના 43 થી 47 સુધીના નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નનાં 5 ગુણ છે.

[25]

43) સંકરણમાં નિયત થયેલાં વિધિક્રમ કે પગથિયાં જણાવો.

44) સંકરજોષની અસરો જણાવી સમજાવો.

અથવા

સંકર - 4 કપાસ બીજ ઉત્પાદન પ્રક્રિયા સમજાવો.

45) શેરડીના બીજની પસંદગી કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દા જણાવો.

46) અનાજ સંગ્રહ માટેના સાધનોની પસંદગી કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દા લખો.

અથવા

સંગ્રહેલા અનાજના કિટકો લોટનું ફુંદુ, આંધળાં જીવડાં, રાતાંસરસરિયાં આ ત્રણે કિટકોની ઓળખ અને નુકશાનનો પ્રકાર લખો.

47) બીજ સુધારણાના હેતુઓ જણાવો.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100861

169 (G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 47 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખો.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક કુલ ગુણ દર્શાવે છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાનાં પર લખવો.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) ખરીફ પાક કોને કહેવાય ?
  - (A) ચોમાસુ પાક
  - (B) ઉનાળુ પાક
  - (C) શિયાળુ પાક
  - (D) એક પણ નહિ
- 2) ખેતી વ્યવસાયમાં બિન ઉત્પાદક અંગ છે.
  - (A) વાડ
  - (B) પિયત
  - (C) જમીન
  - (D) મકાન

- 3) ક્ષેત્ર વ્યવસ્થાનો મુખ્ય હેતુ કયો છે ?
- (A) ક્ષેત્રની આવક-નફો વધારવો
 (B) રોજગારી વધારવી
 (C) ખેતી સુધારણા
 (D) એક પણ નહિ
- 4) રજકાના પાકમાં થતી પરોપજીવી વનસ્પતિ છે.
- (A) વાંદો
 (B) અમરવેલ
 (C) વાકુંબો
 (D) આગિયો
- 5) ક્ષેત્ર પરના અનાવર્તક ખર્ચમાં ગણતરી થાય છે.
- (A) ટ્રેક્ટર ખરીદી
 (B) ખાતર ખરીદી
 (C) બિયારણ ખરીદી
 (D) જંતુનાશક ખરીદી
- 6) ગ્રામદાન પ્રવૃત્તિ કયા સિધ્ધાંત ઊપર કામ કરે છે ?
- (A) સર્વ ભૂમિ ગોપાલ કી
 (B) ગ્રામ સંકલ્પ
 (C) સંપ ત્યાં જંપ
 (D) સહકાર
- 7) અપ્રક્ષિપ્ત સાધન છે.
- (A) કઠપુતળી
 (B) ટી.વી.
 (C) ચિત્રદર્શક
 (D) એક પણ નહિ

8) ઉનાળામાં ઉગતી ફળદ્રુપતા દર્શક વનસ્પતિ છે.

(A) ધરો

(B) દારુડી

(C) ભૂમસી

(D) ચીકો

9) દૃશ્ય-શ્રાવ્ય સાધન છે.

(A) બોલતા ચિત્રો

(B) રેડીયો

(C) પોસ્ટર

(D) એક પણ નહિ

10) સહકારી મંડળીની રચના માટે ઓછામાં ઓછા કેટલા સભ્યો જોઈએ ?

(A) 11

(B) 21

(C) 31

(D) 51

વિભાગ - B

■ નીચેના 11 થી 20 સુધીના અતિટૂંકા પ્રશ્નો છે. એક વાક્યમાં જવાબ આપો.
દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

11) મૂડીવાદી ખેતી કયા રાષ્ટ્રોમાં થાય છે ?

12) મિશ્ર ખેતી એટલે શું ?

13) પ્રક્ષિપ્ત સાધનની વ્યાખ્યા લખો.

14) ધનિષ્ટ ખેતી એટલે શું ?

15) પહોંચ એટલે શું ?

- 16) સીમાંત ખેડૂત કોને કહેવાય ?
- 17) ICAR નું મુખ્ય મથક કયાં આવેલું છે ?
- 18) લેણદાર એટલે શું ?
- 19) સહકારની વ્યાખ્યા લખો.
- 20) વિસ્તરણ શિક્ષણની વ્યાખ્યા લખો.

વિભાગ - C

- નીચેના 21 થી 31 સુધીના ટૂંકા પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ ઉત્તર આપો.
દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[22]

- 21) ક્ષેત્રવ્યવસ્થાના બે હેતુઓ જણાવો.
- 22) ચલચિત્રોના ફક્ત પ્રકાર લખો.
- 23) મિશ્રપાક એટલે શું ? ઉદાહરણ આપો.
- 24) ખેતી પ્રકારનું મહત્વ સમજાવો.

અથવા

હિસાબ વગરની ખેતી કાંટા વગરની ઘડીયાળ સમાન છે, સમજાવો.

- 25) ભાડુતી મજૂરના પ્રકાર જણાવો.
- 26) કિસાન મેળાનું આયોજન કોણ કરે છે ?
- 27) ક્ષેત્ર પરના અનાવર્તક ખર્ચ જણાવો.

અથવા

જમીન ટોચ મર્યાદાનો કાયદો સમજાવો.

- 28) ક્ષેત્ર પસંદગીમાં સામાજિક ઘટક સમજાવો.
- 29) કૃષિ ઉપયોગી બે સામયિકોના નામ જણાવો.
- 30) વિસ્તરણના મુખ્ય બે સિધ્ધાંતો જણાવો.

અથવા

ભારતના ખેડૂતો ખેતરમાં રહેવાનું પસંદ કરતા નથી.

31) પાક ફેરબદલી દ્વારા ખેડૂતોની જરૂરીયાત સંતોષી શકાય છે.

વિભાગ - D

■ નીચેના 32 થી 42 સુધીના લઘુ પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ જવાબ લખો.
દરેકના 3 ગુણ છે.

[33]

32) મિશ્ર પાકના ફાયદા જણાવો.

33) ઉપયોગ પ્રમાણે વિસ્તરણ શિક્ષણ પદ્ધતિઓના નામ અને ઉદાહરણ આપો.

34) ખેતી વ્યવસાય અન્ય વ્યવસાય થી કંઈ રીતે જુદો પડે છે ?

અથવા

એક પાકી ખેતી પદ્ધતિના ગેરફાયદા જણાવો.

35) કૌટુંબિક ખેતી પદ્ધતિ સમજાવો.

36) પ્રદર્શનની ત્રણ કક્ષાઓ જણાવો.

37) ખાતા વહીવટ મહત્વ સમજાવો.

અથવા

વિસ્તરણ શિક્ષણ એ દ્વિમાર્ગીય પ્રક્રિયા છે, સમજાવો.

38) ક્ષેત્ર પસંદગી માટેના આર્થિક પરિબળો ટૂંકમાં સમજાવો.

39) સહકારી મંડળીની રચના સમજાવો.

40) સારા ભૂમિત ચિત્રોના લક્ષણો જણાવો.

41) જમીનની કિંમત આંકવાની પદ્ધતિઓ જણાવો.

42) ચાર સહકારી મંડળીના નામ જણાવો.

અથવા

ખેતીના હિસાબો રાખવાની થતા લાભો લખો.

વિભાગ - E

- નીચેના 43 થી 47 સુધીના નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. સવિસ્તાર જવાબ લખો.
દરેકના 5 ગુણ છે.

[25]

43) ક્ષેત્ર વ્યવસ્થાના આર્થિક સિધ્ધાંતો જણાવી ઘટતા સીમાંત વળતરનો નિયમ સમજાવો.

44) નિદર્શનના પ્રકાર જણાવી કંપોઝીટ નિદર્શન સમજાવો.

અથવા

પ્રયોગશાળાએથી ખેતરે કાર્યક્રમની સમજ આપી તેના હેતુઓ જણાવો.

45) પાક ફેર બદલીના ફાયદા સમજાવો.

46) ક્ષેત્ર પર મકાન આયોજન કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દા જણાવો.

અથવા

ટ્રાયબલ સબપ્લાન યોજના હેઠળ આદીવાસી કુટુંબોને મળતા લાભો જણાવો.

47) જુદી જુદી ખેતી પધ્ધતિઓ જણાવી મૂડીવાદી ખેતીના ગેરફાયદા જણાવો.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100320

171(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 47 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખવા.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 5) નવા વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

નીચે આપેલા 1 થી 10 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરી લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) વેતરે (ઋતુએ) આવેલ જાનવરને ક્યારે ફેળવવું ?
(A) શરૂઆતમાં (B) મધ્યકાળે
(C) પૂર્ણથયા પછી (D) એકપણ નહી
- 2) ગાય-ભેંસમાં ઋતુકાળ વિશ્રામ કેટલા દિવસનો હોય છે ?
(A) 1 થી 12 (B) 13 થી 15
(C) 15 થી 30 (D) 30 થી 35
- 3) કૃત્રિમ બીજદાનનો પ્રયોગ સૌ પ્રથમ કયા દેશમાં થયો ?
(A) ઇટલી (B) રશિયા
(C) જર્મની (D) ઈન્ડોનેશિયા
- 4) સાંઢના વીર્યમાં વિકૃતિઓનું પ્રમાણ કેટલા ટકાથી વધારે ન હોવું જોઈએ ?
(A) 10 થી 15% (B) 20 થી 25%
(C) 30 થી 40% (D) 40 થી 50%

- 5) જાપાનીઝ વીર્યવાહક કઈ ધાતુનું બનાવેલું છે ?
 (A) રબરનું (B) લોખંડનું
 (C) લાકડાનું (D) એલ્યુમિનિયમ
- 6) ઓરડાના તાપમાને વીર્યને કેટલા કલાક સંગ્રહી શકાય છે ?
 (A) 63 કલાક (B) 72 કલાક
 (C) 47 કલાક (D) 87 કલાક
- 7) પેલેટ કે ટીકડીથી વીર્યને સંગ્રહવાની રીત કયા દેશમાં વપરાય છે ?
 (A) ફિન્લેન્ડ (B) જાપાન
 (C) ન્યૂઝિલેન્ડ (D) ઓસ્ટ્રેલિયા
- 8) ગભાશય અને યોનિને જોડનાર કયો અવયવ છે ?
 (A) ગભાશય મુખ (B) રજગ્રંથિ
 (C) યોનિલિંગ (D) રજવાહિની
- 9) પ્રવાહી નાઈટ્રોજનનું ઉષ્ણતામાન કેટલું હોય છે ?
 (A) -35° સે. (B) -60° સે.
 (C) -126° સે. (D) -196° સે.
- 10) સાંઢના (નર) ના વીર્યની વિશિષ્ટ ઘનતા કેટલી છે ?
 (A) 1.025 (B) 1.035
 (C) 1.045 (D) 1.055

વિભાગ - B

■ નીચેના 11 થી 20 સુધીના અતિટૂંકા પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

—[10]

- 11) રીલેક્સીન સ્ત્રાવનું કાર્ય જણાવો.
 12) પીતકાયનું બીજું (ઉપ) નામ જણાવો.

- 13) કૃત્રિમ બીજદાન માટે એક પશુ દીઠ આશરે કેટલો સમય લાગે છે ?
- 14) પ્રોજેસ્ટીરોન સ્ત્રાવનું કાર્ય જણાવો.
- 15) એફ.એસ.એચ. (F. S. H.) સ્ત્રાવનું પુરું નામ જણાવો.
- 16) ઓક્સિટોસિન અંતઃસ્ત્રાવની અસર કેટલા મિનિટ પૂરતી હોય છે ?
- 17) ગાય-ભેંસમાં બીજદાન કરવા કઈ રીત અનુકૂળ પડે છે ?
- 18) વીર્ય સ્ખલન (એકત્ર) કરવાની ઉત્તમ રીત કઈ છે ?
- 19) સાંઢના શિશ્નની લંબાઈ આશરે કેટલી હોય છે ?
- 20) નર (સાંઢ) ના મુખ્ય જનન અંગનું નામ જણાવો.

વિભાગ - C

નીચેના 21 થી 31 સુધીના ટૂંકા પ્રશ્નો છે. માંગ્યા મુજબ જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે. [22]

- 21) સંકર સંવર્ધન એટલે શું ?
- 22) શુકપિંડ (વૃષણ) એટલે શું ?
- 23) વીર્યવાહકોના ફક્ત નામ જણાવો.
- 24) વીર્યને પ્રવાહી પૂરુપાડનાર ગ્રંથિના નામ જણાવો.

અથવા

હાથથી દૂધ દોહવાના પ્રકાર જણાવો.

- 25) હંગામી વાંઝિયાપણું એટલે શું ?
- 26) વીર્યનું તનુંકરણ એટલે શું ?

અથવા

મિલ્ક સાયફનનો ઉપયોગ જણાવો.

- 27) માદાના પ્રજનનતંત્રના ભાગોના નામ જણાવો.

28) ગર્ભ પ્રતિરોપણ એટલે શું ?

અથવા

વિદ્યુત અપસારણ પધ્ધતિ એટલે શું ?

29) ઈન્સેમિનેશન ગનનો ઉપયોગ જણાવો.

30) કૃત્રિમ બીજદાન એટલે શું ?

31) પાંકડ (વસૂકેલ) દિવસ એટલે શું ?

વિભાગ - D

■ નીચેના 32 થી 42 સુધીના લઘુ પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[33]

32) ગાય-ભેંસ 18 થી 22 દિવસેજ ઋતુ (ગરમી) માં આવે છે - વિધાન સમજાવો.

33) કૃત્રિમ વીર્યદાનથી પરદેશના સાંઢથી આપણી ગાયોને ફેળવી શકાય છે - કારણ આપો.

34) ઠંડીના દિવસોમાં વૃષણકોષ સંકોચાય છે - વિધાન સમજાવો.

અથવા

ગાયના દૂધનો અને ભેંસના દૂધનો તફાવત લખો.

35) પેલેટ કે ટીકડી બનાવીને વીર્ય સંગ્રહ કરવાની રીત લોકપ્રિય થયેલ નથી - સમજાવો.

36) અંગૂઠો અંદર વારીને દોહવાની રીત પશુને નુકશાન કારક છે - સમજાવો.

37) માદા પુષ્પ ઉંમરની થાય ત્યારેજ વેતરે (ગરમી) માં આવે છે - સમજાવો.

38) સારા પશુપાલકોને પશુના પ્રજનન તંત્રની સમજણ હોવી જાઈએ - વિધાન સમજાવો.

39) ખુંટ (નર) ના પ્રજનનતંત્રના ભાગોના નામ જણાવો.

અથવા

વીર્ય મેળવણમાં એગયોક ફોસ્ફેટ બનાવવાની રીત લખો.

- 40) શિયાળામાં ઈન્સેમિનેશન ગનને સહેજ તપાવવામાં આવે છે - સમજાવો.
- 41) ગર્ભાધાન કાળનાં છેલ્લા બે-ત્રણ મહિના દૂધ દોહવાનું બંધ કરવું - વિધાન સમજાવો.

અથવા

કૃત્રિમ વીર્યદાન તથા ફળદ્રુપતા અંગેના રજિસ્ટર રાખવાના હેતુ જણાવો.

- 42) કૃત્રિમ વીર્યદાનમાં નર-માદાના કદની અસમાનતા નડતી નથી - સમજાવો.

વિભાગ - E

- નીચેના 43 થી 47 સુધીના નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. માગ્યા પ્રમાણે ઉત્તર આપો.
દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[25]

- 43) નરના વૃષણ (શુક્રપિંડ) નું કાર્ય જણાવો.
- 44) ગાય-ભેંસ ઋતુએ (ગરમી) માં આવ્યાના લક્ષણો (ચિહ્નો) જણાવો.
- 45) વેતરે (ગરમી) માં આવેલ જાનવરને ક્યારે ફેળવવું તે ચાર્ટ દ્વારા સમજાવો.

અથવા

કૃત્રિમ યોનિની નામ નિર્દેશવાળી આકૃતિ દોરી રચના અને કાર્ય જણાવો.

- 46) કૃત્રિમ વીર્યદાન કરવાની રીતો વિગતે સમજાવો.
- 47) વીર્ય એકત્ર કે ગ્રહણ (સ્ખલન) કરવાની જુદી જુદી રીતો જણાવો.

અથવા

વીર્યને ચિજાવવાની પ્રક્રિયામાં પ્રવાહી નાઈટ્રોજન પધ્ધતિ વિશે સમજાવો.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

100531

175(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 47 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખવા.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા 1 થી 10 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરી ફરીથી લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) શાળા કે સંસ્થામાં શિક્ષક-શિષ્યો વચ્ચે થતી ચર્ચાને શું કહેવાય ?
  - (A) જૂથ ચર્ચા
  - (B) અધ્યયન ચર્ચા
  - (C) વિવાદ
  - (D) કાર્યસભા
- 2) ઈ.સ. ૧૯૭૦ની સાલમાં કઈ ડેરીની સ્થાપના થઈ ?
  - (A) સાબર ડેરી
  - (B) સુમૂલ ડેરી
  - (C) અજોડ ડેરી
  - (D) દૂધ સાગર ડેરી
- 3) ટેલિવિઝનની શોધ કોણે કરી હતી ?
  - (A) ગ્રેહામ બેલ
  - (B) જે.એ. બેયર્ડ
  - (C) ગેલેલિયો
  - (D) વિક્રમ સારાભાઈ

- 4) ખેતીવાડી ખાતાએ ફરતું ખેતી માહિતી કેન્દ્ર કઈ સાલમાં શરૂ કર્યું ?
- (A) 1870
(B) 1881
(C) 1885
(D) 1886
- 5) અમુક સમસ્યા તરફ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા માટે કઈ પદ્ધતિ પ્રચલિત છે ?
- (A) પ્રદર્શન
(B) નિદર્શન
(C) જુથસભા
(D) સુંબેશ
- 6) દૂધ વિતરણ મહાસંઘમાં સભ્ય થવા માટે કેટલા રૂપિયાનો શેર જોઈએ ?
- (A) 10
(B) 100
(C) 2,000
(D) 20,000
- 7) ધ્વનિયુક્ત ચલચિત્રમાં સેકન્ડે કેટલા ચિત્રો પસાર થાય છે ?
- (A) 8
(B) 16
(C) 24
(D) 32
- 8) રાષ્ટ્રિય ડેરી વિકાસ બોર્ડનું મુખ્ય મથક ક્યાં આવેલું છે ?
- (A) મહેસાણા
(B) વડોદરા
(C) મુંબઈ
(D) આણંદ

9) સાબર ડેરી ક્યાં આવેલી છે ?

(A) વડોદરા

(B) રાજકોટ

(C) સુરત

(D) હિંમતનગર

10) મુંબઈ સરકારે 'મુંબઈ દૂધ યોજના' ક્યારે શરૂ કરી ?

(A) 1945

(B) 1946

(C) 1947

(D) 1948

વિભાગ - B

નીચેના 11 થી 20 સુધીના અતિ ટૂંકા પ્રશ્નો છે. એક વાક્યમાં જવાબ લખો.
દરેક પ્રશ્નોનો 1 ગુણ છે.

[10]

11) જૂથ એટલે શું ?

12) ચલચિત્રના પ્રકારો જણાવો.

13) ડેરી ઉદ્યોગનો વૃદ્ધિદર જણાવો.

14) નિદર્શનના પ્રકાર જણાવો.

15) પ્રથમ પંચવર્ષિય યોજના ક્યારે અને ક્યા હેતુ માટે શરૂ થઈ ?

16) ભારતીય ડેરી નિગમની સ્થાપના ક્યારે થઈ ?

17) દશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનો એટલે શું ?

18) ધાસચારાના વપરાશની નોંધ દર્શાવતું પત્રક જણાવો.

19) નેશનલ ડેરી કોર્પોરેશનનું મુખ્ય મથક ક્યાં આવેલું છે ?

20) દૂધના વ્યવસાયમાં તકો ઉજળી હોવામાં કોનો ફાળો મુખ્ય છે ?

વિભાગ - C

- નીચેના 21 થી 31 સુધીના ટૂંકા પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબના જવાબ આપો.
દરેકના 2 ગુણ છે.

[22]

- 21) આલેખના પ્રકારો જણાવો.
- 22) કેળવણી એટલે શું ?
- 23) શ્રોતાઓના પ્રકારો જણાવો.
- 24) દૂધમાંથી ચરબી કાઢવાની રીતો જણાવો.
- 25) ફેટ ટેસ્ટમાં એમાઈલ આલ્કોહોલનું કાર્ય જણાવો.
- 26) અમૂલ ડેરી પ્રતિકના ચાર હાથ જણાવો.

અથવા

ડેરી ઉદ્યોગના પ્રકારો જણાવો.

- 27) કેળવણીના પ્રકારો જણાવો.
- 28) વિસ્તરણ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ જણાવો.

અથવા

પ્રદર્શન પાટિયાના પ્રકારો જણાવો.

- 29) દૂધમાંથી બનતી બનાવટોના નામ જણાવો.
- 30) કઠપુતળીના પ્રકારો જણાવો.
- 31) આવર્તક મૂડી એટલે શું ?

વિભાગ - D

- નીચેના 32 થી 42 સુધીના લઘુ પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ જવાબ આપો.
દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[33]

- 32) જિલ્લા દૂધ ઉત્પાદક સહકારી સંઘના કાર્યો જણાવો.

33) સંકર ગાયના ફાયદા જણાવો.

34) પોષ્ટરોને એકાન્ત જગ્યાએ લગાડવાથી તેની અસરકારકતા ઘટી જાય છે. કારણ આપો.

35) સરકારી પ્રવૃત્તિના સિધ્ધાંતો જણાવો.

અથવા

દશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનોથી થતા ફાયદાઓ જણાવો.

36) હરિયાણીકાંતિ અને શ્વેતકાંતિ વચ્ચેનો તફાવત જણાવો.

અથવા

પરિણામ નિદર્શન અને રીત નિદર્શન વચ્ચેનો તફાવત જણાવો.

37) નામું-હિસાબ રાખવાના ઉદ્દેશો જણાવો.

38) વિસ્તરણ શિક્ષણ પધ્ધતિઓનું વર્ગીકરણ જણાવો.

39) ગૌશાળાના પત્રકો રાખવાથી થતા લાભો જણાવો.

40) ગુજરાતમાં આવેલ વિવિધ ડેરીઓના નામ અને સ્થળ જણાવો.

41) ગ્રામ સમાજના લક્ષણો જણાવો.

અથવા

સ્વચ્છ અને વધુ દૂધ મેળવવા શું કરશો ?

42) ગ્રામ દૂધ ઉત્પાદક સહકારી મંડળીના કાર્યો જણાવો.

વિભાગ - E

■ નીચે આપેલા 43 થી 47 સુધીના નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. જેના માગ્યા મુજબ જવાબ

આપો. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[25]

43) પશુનો વિમો લેવાની પધ્ધતિ જણાવો.

44) સહકારી પ્રવૃત્તિની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો.

અથવા

'ઑપરેશન ફ્લડ' યોજના એટલે શું ? તેના ઉદ્દેશો જણાવો.

45) દૂધ ઉત્પાદન ચળવળના આર્થિક, સામાજિક, વૈજ્ઞાનિક અને રાજકીય ફાયદાઓ સમજાવો.

46) દૂધ ઉત્પાદન વ્યવસાયથી કઈ કઈ આવકો થાય છે ?

અથવા

નિદર્શનના લક્ષણો જણાવો.

47) ભારતીય ડેરી નિગમ એટલે શું ? તેના ઉદ્દેશો જણાવો.

This Question Paper contains 7 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100804

178(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 48 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

(અર્થશાસ્ત્ર)

- નીચે આપેલા 1 થી 10 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો જવાબ પસંદ કરીને લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) શાખી નાણું કોણ બહાર પાડે છે ?
(A) વેપારીઓ
(B) વેપારી બેંકો
(C) ભારત સરકાર
- 2) વસ્તુનાં બદલામાં વસ્તુ આપવી તેને શું કહેવાય ?
(A) સાટા પધ્ધતિ
(B) વેપાર
(C) વણજ
- 3) જો ધારણા મુજબ ભાવો વધે તો તે ..... હુગાવો કહેવાય છે.
(A) માંગપ્રેરિત
(B) અપેક્ષિત
(C) અનપેક્ષિત

- 4) બેવડી ગણતરી ટાળવામાટે કેવી વસ્તુઓ ધ્યાનમાં લેવી પડે ?
- (A) નકામી
(B) વારંવાર વપરાશની.
(C) અંતિમ વપરાશની
- 5) એક દેશના ચલણને બીજા દેશના ચલણમાં ફેરવી આપવાનું કાર્ય કઈ બેંકો કરે છે ?
- (A) વિનિમય બેંકો
(B) આંતરરાષ્ટ્રીય બેંકો
(C) ઔદ્યોગિક બેંકો
- 6) 1947 પહેલા કરાંચી અને દિલ્હી વચ્ચેનો વેપાર કેવો હતો ?
- (A) આંતરિક
(B) આંતરરાષ્ટ્રીય
(C) મુક્ત વેપાર
- 7) સમાજવાદની સ્થાપના સૌ પ્રથમ ક્યારે થઈ ?
- (A) 1918
(B) 1928
(C) 1938
- 8) ભારતમાં એક રૂપિયાની ચલણી નોટો ઊપર ..... ની સહી હોય છે.
- (A) રિઝર્વ બેંકના ગવર્નર
(B) સરકારના નાણાખાતાના સેક્રેટરી
(C) ભારતના રાષ્ટ્રપતિ

9) નાણાંનું અઘતન સ્વરૂપ —

(A) કેડિટ કાર્ડ

(B) વસ્તુનાણું

(C) ધાતુ નાણું

10) ખેડૂતોને લાંબાગાળાની લોન આપતી સંસ્થા —

(A) વેપારી બેંક

(B) સહકારી મંડળી

(C) જમીન વિકાસ બેંક

■ નીચે આપેલા 11 થી 14 સુધીના પ્રશ્નોના અતિ ટૂંકા જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [4]

11) દાબેલો કુગાવો એટલે શું ?

12) આંતરિક વેપાર એટલે શું ?

13) કાગદી નાણું એટલે શું ?

14) માથાદીઠ આવક એટલે શું ?

■ નીચે આપેલા 15 થી 19 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબ ટૂંકમાં આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે. [10]

15) કુગાવાને દીર્ઘકાલિન ઘટના શા માટે કહેવાય છે ?

16) નાણાંના બે કાર્યો સમજાવો.

17) કાચી રાષ્ટ્રીય પેદાશ અને ચોખ્ખી રાષ્ટ્રીય પેદાશનો ખ્યાલ સમજાવો.

18) મૂડીવાદી અર્થતંત્ર એટલે શું ? બે દેશના નામ આપો.

19) પરિચારિકા દ્વારા પુત્રની સારવારનું રાષ્ટ્રીય આવકમાં પરિવર્તન થાય શા માટે ?

નીચે આપેલા 20 અને 21 પ્રશ્નોની ટૂંકનોંધ લખો. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.

[8]

20) કુગાવાના કારણો આપો.

21) તફાવત લખો : ચાલુ થાપણો - મુદતી થાપણો

નીચે આપેલા 22 થી 24 સુધીના પ્રશ્નોના વિસ્તારપૂર્વક જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 6 ગુણ છે.

[18]

22) સાટા પદ્ધતિની મુશ્કેલીઓ જણાવો.

અથવા

રાષ્ટ્રીય આવકનો વર્તુળાકાર પ્રવાહ સમજાવો.

23) બેંકોના પ્રકાર જણાવી સમજૂતી આપો.

અથવા

સામૂહિક અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતાઓની ચર્ચા કરો.

24) સંરક્ષણ નીતિ એટલે શું ? તેના સાધનો જણાવી સમજ આપો.

વિભાગ - B

(વાણિજ્ય સંચાલન)

નીચે આપેલા 25 થી 34 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો જવાબ પસંદ કરી લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

25) અવિકસિત દેશમાં કયું મહત્વનું તત્વ ખૂટે છે ?

(A) નાણું

(B) માનવશ્રમ

(C) કાર્યક્ષમ સંચાલન

26) રેખિક વ્યવસ્થાતંત્રને ..... તરીકે પણ ઓળખાય છે.

(A) વિભાગીય વ્યવસ્થાતંત્ર

(B) વિશિષ્ટ વ્યવસ્થાતંત્ર

(C) સ્ટાફ વ્યવસ્થાતંત્ર

- 27) આયોજન પ્રબંધ, દોરવણી અંકુશ વગેરે કાર્યોના સમૂહને શું કહેવાય ?
- (A) સંચાલન
(B) સમિતિ
(C) વ્યવસ્થાતંત્ર
- 28) સંચાલન એ ધંધાનું મગજ છે તો વ્યવસ્થાતંત્ર એ તેનું શું છે ?
- (A) હૃદય
(B) શારીરિક માળખું
(C) રૂધિર
- 29) લશ્કરી વ્યવસ્થાતંત્ર કયા પ્રકારનું છે ?
- (A) વિશિષ્ટ
(B) શૈખિક
(C) કાર્યાનુસાર
- 30) મંદિને કારણે સામૂહિક રીતે કર્મચારીઓને છૂટા કરવા પડે તેને ..... કહે છે.
- (A) છટણી
(B) બદલી
(C) અપકર્ષ
- 31) વિભાગીય વડાઓ સંચાલનની કઈ સપાટીમાં આવે છે ?
- (A) ઉચ્ચ સપાટી
(B) મધ્ય સપાટી
(C) નિમ્ન સપાટી
- 32) વ્યવસ્થાતંત્ર નું માળખું કેવું હોય છે ?
- (A) પીરામીડ પ્રકારનું
(B) વર્તુળાકાર
(C) ત્રિકોણાકાર

33) કારખાનામાં આગ લાગે ત્યારે કયા પ્રકારનો અહેવાલ તૈયાર કરવામાં આવે છે ?

(A) નિયમિત અહેવાલ

(B) વિશિષ્ટ અહેવાલ

(C) અન્ય અહેવાલ

34) માહિતી પ્રેષણનો પ્રાથમિક તબક્કો કયો છે ?

(A) માહિતી ભેગી કરવી

(B) માહિતી નક્કી કરવી

(C) અહેવાલ તૈયાર કરવો

■ નીચે આપેલા 35 થી 38 સુધીના પ્રશ્નોના અતિ ટૂંકમાં જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[4]

35) વ્યવસ્થાતંત્ર એટલે શું ?

36) બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સ એટલે શું ?

37) આંતરિક પ્રાપ્તિ સ્થાન એટલે શું ?

38) બદલીનો અર્થ આપો.

■ નીચે આપેલા 39 થી 43 સુધીના પ્રશ્નોના ટૂંકા જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[10]

39) ભરતીના સંજોગો જણાવો.

40) સંચાલનના બે લક્ષણો સમજાવો.

41) સંચાલન, કળા અને વિજ્ઞાન છે, સમજાવો.

42) સમિતિ વ્યવસ્થાતંત્ર ક્યાં અનુકૂળ છે ?

43) માહિતી પ્રેષણના હેતુઓ જણાવો.

■ નીચે આપેલા 44 અને 45 પ્રશ્નોની ટૂંકનોંધ લખો. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે. [8]

44) આદર્શ વ્યવસ્થાતંત્રના લક્ષણો જણાવો.

45) મધ્યસપાટીના કાર્યો લખો.

■ નીચે આપેલા 46 થી 48 સુધીના પ્રશ્નોના વિસ્તારપૂર્વક જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 6 ગુણ છે. [18]

46) સંચાલનના કાર્યો સમજાવો.

અથવા

વ્યવસ્થાતંત્રનો અર્થ આપી તેની ખામીઓ જણાવો.

47) કર્મચારીઓના પ્રાપ્તિ સ્થાનો જણાવો.

અથવા

માહિતી પ્રેષણને અસરકારક બનાવવા માટેના સૂચનો આપો.

48) સંચાલનની વિવિધ સપાટીઓ જણાવી ઉચ્ચ સપાટીના કાર્યો જણાવો.

--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

100349

179(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 47 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખવા.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા 1 થી 10 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચો (A, B, C) વિકલ્પ પસંદ કરી ફરીથી લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [10]

- 1) ફક્ત સરવાળાજ નહીં, પરંતુ ગુણાકાર, ભાગાકાર અને બાદબાકી બધુંજ ક્યાં યંત્ર પર થઈ શકે ?
(A) કોમ્પોમીટર
(B) સરવાળા સાથે નોંધ આપતું યંત્ર
(C) સરવાળા કરનાર યંત્ર
- 2) ક્યાં યંત્રમાં ટાઈપરાઈટર અને ગણતરી કરનાર યંત્રનું મિશ્રણ છે ?
(A) પરચુરણ આપનાર યંત્રો
(B) ભરતિયા તૈયાર કરનાર યંત્રો
(C) રોકડ નોંધનાર યંત્રો
- 3) પુસ્તિકાને છેવટની માન્યતા કોણ આપે છે ?
(A) મેન્યૂઅલ કમિટી
(B) ખાતાના અધિકારીઓ
(C) ઉચ્ચ સંચાલકો

- 4) સભાની નોટિસ સભ્યોને કેટલા દિવસ પહેલા આપવી જોઈએ ?
- (A) 21 દિવસ
(B) 15 દિવસ
(C) 30 દિવસ
- 5) વેચાણ અધિકારી અને સેલ્સમેનના સંબંધોમાં વેચાણ અધિકારીનો દરજ્જો ....
- (A) સમકક્ષ અધિકારીનો ગણાય
(B) ઉચ્ચ અધિકારીનો ગણાય
(C) મદદનીશનો ગણાય
- 6) કર્મચારીઓ એ નીચેની ઘટના પસંદ ન કરવી જોઈએ ?
- (A) અધિકારીને વહાલા થવું
(B) તાલિમની તક
(C) બઢતીની તક
- 7) બાહ્ય પક્ષકારો માટે જનસંપર્ક અધિકારીનું કાર્ય કોના જેવું છે ?
- (A) અધિકારી
(B) એલચી
(C) મેનેજર
- 8) સીધી રેખામાં કાર્યપ્રવાહનો એક ફાયદો છે.
- (A) સંદેશા વાહક કાર્ય વધુ
(B) કાગળો ગુમ થવાની શક્યતા વધુ
(C) કાર્યની ઝડપ વધુ
- 9) વેપારી અંગત મકાન વેચી રકમ ધંધામાં રોકે ત્યારે કયું ખાતું જમા થાય છે ?
- (A) ઉપાડ ખાતું
(B) મૂડી ખાતું
(C) મકાન ખાતું

10) જ્યારે ઘરખર્ચ માટે બેંકમાંથી નાણાં ઉપાડવામાં આવે ત્યારે ત્રણ ખાનાવાળા રોકડ મેળમાં વ્યય બાજુ કયા ખાનામાં તેની નોંધ થશે ?

(A) વટાવ

(B) રોકડ

(C) બેંક

વિભાગ - B

■ નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 11 થી 20 અતિ ટૂંકા પ્રશ્નો છે. પ્રશ્નના જવાબ સમજીને લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

11) શ્રુતલેખન યંત્રમાં આવતા મુખ્ય ભાગોના નામ આપો.

12) કર્મચારીઓની ગેરહાજરીમાં કયું યંત્ર સંદેશા નોંધવાનું કાર્ય કરે છે ?

13) કાર્યાલય પુસ્તિકાના પ્રકારો જણાવો.

14) વ્યક્તિઓના ખાતાં માટેનો નિયમ જણાવો.

15) આમનોંધ એટલે શું ?

16) બેંક ખાતાની જમા બાકી એટલે શું ?

17) ગુંદર, લાખ, પીન, સ્ટેપ્લર વગેરેને શું કહેવાય ?

18) કાર્યાલય પદ્ધતિનો અર્થ આપો.

19) કાર્યાલય કાર્યવાહીનો અર્થ આપો.

20) કાર્યપ્રવાહનું વિશ્લેષણ શા માટે આવશ્યક છે ?

વિભાગ - C

■ નીચેના 21 થી 31 સુધીના ટૂંકા પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[22]

21) પોસ્ટલ, ફેન્ડિંગ મશીનના ફાયદા જણાવો.

22) 'કાર્યાલય પુસ્તિકા સાધન છે, સાધ્ય નથી' - સમજાવો.

- 23) 'કાર્યાલય પુસ્તિકાઓ ખર્ચાળ છે' - સમજાવો.
- 24) આર્થિક વ્યવહારો એટલે શું ? ક્યાં પ્રકારના વ્યવહારોની ચોપડે નોંધ થાય છે ?
- 25) ખાતાની બાકી એટલે શું ? - સમજાવો.
- 26) કુશળ સેક્રેટરી કંપનીની સફળતાની ચાવી છે - સમજાવો.
- 27) સેક્રેટરી કંપનીનો નોકર છે અને સાથે કાયદાનો પણ નોકર છે - સમજાવો.
- 28) સ્ટેશનરી સ્ટોક ગણવાની પદ્ધતિઓનાં નામ જણાવો.
- 29) સ્ટેશનરી અને પુરવઠાનો યોગ્ય સંગ્રહ કરવાથી આપ ક્યા ધ્યેયો પ્રાપ્ત કરી શકશો ?
- 30) કાર્યાલય પદ્ધતિઓના આયોજનના તબક્કા જણાવો.
- 31) ડૉ. જ્યોર્જ આર. ટેરીએ કર્મચારી સંચાલનમાં કઈ બાબત પર ભાર મુક્યો છે ?

વિભાગ - D

- નીચેના 32 થી 42 સુધીના લઘુ પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ જવાબ આપો.
દરેક પ્રશ્નોના 3 ગુણ છે.

[33]

- 32) કાર્યાલય યાંત્રિકરણ માટેના મહત્વના પરિબલો જણાવો.

અથવા

કાર્યાલય યાંત્રિકરણના ફાયદાઓ વર્ણવો.

- 33) ગણતરી અને હિસાબને લગતા યંત્રો જણાવી કોમ્પ્ટોમીટર પર નોંધ આપો.
- 34) સામાન્ય માહિતીદર્શિકા વિશે ટૂંકનોંધ લખો.

અથવા

કાર્યાલય પુસ્તિકામાં આપ કઈ કઈ બાબતોનો સમાવેશ કરશો ?

- 35) વ્યવસ્થાતંત્રની પુસ્તિકા ઉપર ટૂંકનોંધ લખો.
- 36) ખાતાના પ્રકારો જણાવી ઉધાર-જમાના નિયમો ઉદાહરણ આપી જણાવો.

અથવા

રોકડ વટાવ અને વેપારી વટાવનો તફાવત આપો.

- 37) નામાનો અર્થ આપી નામાની ઉપયોગિતા જણાવો.
- 38) ખાસ ઠરાવની શરતો જણાવી, ક્યાં કાર્યો કરવા તે જરૂરી છે ?
- 39) કાર્યાલય સ્ટેશનરી ખરીદીની પ્રક્રિયા સમજાવો.
- 40) સ્ટેશનરી અને પુરવઠાની અંકૂશ માટેની કાર્યવાહી વર્ણવો.
- 41) અસરકારક કાર્યાલય પદ્ધતિની રચના કરવા આપ ક્યાં પગલા સૂચવશો ?
- 42) મદદનીશ કે તાબેદાર તરીકેની તમારી વર્તણૂંક કઈ હોઈ શકે ?

વિભાગ - E

- નીચેના પ્રશ્ન ક્રમાંક 43 થી 47 નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. માંગ્યા મુજબ જવાબ આપો.
દરેકના 5 ગુણ છે.

[25]

- 43) સામાન્ય ઉપયોગમાં લેવાતા ગમે તે ચાર ચંત્રોના કાર્ય અને મહત્ત્વનો ખ્યાલ આપો.

અથવા

ટાઈપરાઈટરના પ્રકારો જણાવી ગમે તે ચાર ટાઈપરાઈટરની સમજૂતી આપો.

- 44) કાર્યાલય પુસ્તિકાની વ્યાખ્યા આપી તેના ફાયદાઓ જણાવો.

અથવા

કાર્યાલય પુસ્તિકાની વ્યાખ્યા આપી તેના લક્ષણો જણાવો.

- 45) સભાનોંધ એટલે શું ? તે અંગે કંપની ધારાની જોગવાઈઓ જણાવો.
- 46) કાર્યાલય કાર્યમાં સ્ટેશનરી અને પુરવઠાની જરૂરિયાત અને મહત્ત્વની ચર્ચા કરો.
- 47) નીચે આપેલ 'ગ્રીવા શાહ' સ્ટોર્સના વ્યવહારોને બેંક અને રોકડખાનાવાળા રોકડમેળમાં નોંધો અને બાકી કાઢો.

2015

માર્ચ 1 રોકડ સિલક રૂ. 11,000; બેંક સિલક રૂ. 6,000

માર્ચ 5 રોકડ ખરીદી રૂ. 1,000; રોકડ વેચાણ રૂ. 2,000

- માર્ચ 7 શ્રી હસુમતીબેન શાહ પાસેથી રૂ. 5,000 નો ચેક મળ્યો જે બેંકમાં ભર્યો.
- માર્ચ 9 શ્રી ગબ્બરને પગારના રૂ. 400 ચેકથી ચુકવ્યા.
- માર્ચ 12 બેંકમાંથી રૂ. 4,000 દુકાનખર્ચ માટે અને રૂ. 5,000 ઘરખર્ચ માટે ઉપાડ્યા.
- માર્ચ 15 શ્રી દિલીપભાઈ શાહને રૂ. 4,000 નો માલ વેચ્યો, બદલામાં ચેક મળ્યો જે બેંકમાં ભર્યો.

This Question Paper contains 4 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100350

181(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 38 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખવા.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા 1 થી 10 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરીને લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) વાહન ને એક અંતર પાછું ખસેડે છે.
(A) અંતરપટ્ટી (B) કોઠાપટ્ટી
(C) પ્રત્યંતરકળ (D) પંક્તિ અંતર નિયામક
- 2) બે આંગળીઓથી છાપવાની પદ્ધતિ ને કઈ પદ્ધતિ થી ઓળખવામાં આવે છે ?
(A) લંબ પદ્ધતિ (B) પગથિયાં પદ્ધતિ
(C) કળસ્પર્શ પદ્ધતિ (D) કળદર્શન પદ્ધતિ
- 3) કાગળ ને નળાકારના દબાણમાંથી મુક્ત કરવા ઉપયોગી છે.
(A) કાગળ કિનારદર્શક (B) કાગળ આધારપટ્ટી
(C) કાગળ મુક્તિકળ (D) કાગળ દાબ ગરગડીઓ
- 4) સાત નંકલો કાઢવા માટે કેટલા કાર્બન કાગળ જોઈએ ?
(A) 5 (B) 6
(C) 7 (D) 8

- 5) બે લીટીઓ વચ્ચે યોગ્ય અંતર રાખવા માટે કઈ કળ ઉપયોગી છે ?
- (A) કળ મોચક (B) હાંસિયા નિયમન કળ
(C) અંતરપટ્ટી (D) પંક્તિ અંતર નિયામક
- 6) કોઠાઓને મુક્ત કરવા માટે કઈ કળ વપરાય છે ?
- (A) હાંસિયા મુક્તિ કળ (B) કોઠા મુક્તિ કળ
(C) કળ મોચક (D) કોઠા નિર્ણાયક કળ
- 7) મસિપટ્ટી ની ખસવાની દિશા બદલવા કઈ કળ વપરાય છે ?
- (A) મસિપટ્ટી સ્થિતિસૂચક (B) મસિપટ્ટી વાહક
(C) મસિપટ્ટી ઉબરનાર (D) પંક્તિ સમસ્થાપન માપ
- 8) મુદ્રાયંત્રમાં રબરના ભાગો સાફ કરવા કયું પ્રવાહી વપરાય છે ?
- (A) કરેક્ટીંગ ફ્લ્યુડ (B) કેરોસીન
(C) સ્પિરિટ (D) પેટ્રોલ
- 9) મુદ્રાઓને સાફ કરવા વપરાય છે.
- (A) કસ્તર સાફ કરવા માટેનું બ્રશ (B) કડક રેસાઓ વાળું બ્રશ
(C) કરેક્ટીંગ ફ્લ્યુડ (D) ઝીણો સુવાળો કાપડ નો ટુકડો
- 10) 'સ્ટેન્સિલ' પેપર ક્યાં સુધી કાપવું સલાહ ભર્યું છે ?
- (A) 60 (B) 70
(C) 80 (D) 50

વિભાગ - B

નીચેના 11 થી 20 પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[20]

- 11) 'સ્ટેન્સિલ' પર થયેલ ભૂલ કેવી રીતે સુધારી શકાય ?
- 12) મુદ્રાયંત્રના બે લાભ જણાવો.
- 13) જાવક નંબર કોને કહેવાય ? એક ઉપયોગ જણાવો.
- 14) 'પોલિસી' માપના મુદ્રાયંત્રના પરિવર્તીય નળાકારનું માપ જણાવી તેનો ઉપયોગ લખો.
- 15) બિડાણ કોને કહેવાય ? ઉદા. આપો.
- 16) બારીવાળા પરબિડિયાં ના ફાયદા જણાવો.

- 17) 'કાગળ કિનાર દર્શક' નું સ્થાન જણાવી તેનો ઉપયોગ લખો.
- 18) કાગળનું મધ્યસ્થાન નક્કી કરવાની ક્યારે જરૂર પડે છે ?
- 19) કાગળને ડાબી અને જમણી બાજુએ નિશ્ચિત સ્થાને અટકાવવા કઈ કળો નો ઉપયોગ કરશો ?
- 20) મુદ્રાયંત્રની સંભાળ રાખવા માટેનાં બે કાર્યો જણાવો.

વિભાગ - C

■ નીચેના 21 થી 27 પ્રશ્નોના ત્રણથી ચાર વાક્યમાં જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે. [21]

- 21) કળપટના ભાગોના માત્ર નામ જણાવો.
- 22) પરબિડિયાં પર સરનામું કરવાની પદ્ધતિઓ જણાવો.

અથવા

તાજકલમ વિશે લખો.

- 23) 'પંક્તિ અંતર નિયામક' વિશે લખો.

અથવા

મસિપટ્ટી ની અગત્યતા જણાવો.

- 24) હાંસિયાની ગોઠવણી કેવી રીતે કરશો ?
- 25) મુદ્રાયંત્રની સંભાળ રાખવા માટેના કાર્યો જણાવો.
- 26) 'સ્ટેન્સિલ' કાગળ કેટલા પ્રકાર ના હોય છે ? કયા કયા ? તે વિશે ટૂંકમાં લખો.
- 27) કોઠા બનાવતી વખતે કઈ કઈ કળોનો ઉપયોગ કરશો ?

વિભાગ - D

■ નીચેના 28 થી 33 પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે. [24]

- 28) કાર્બન કાગળ ગોઠવવાની રીત જણાવો.
- 29) પત્રવ્યવહારના કાર્યો જણાવો.
- 30) 'સ્ટેન્સિલ' કાગળ કાપતાં પૂર્વે મુદ્રાલેખકે કઈ કઈ તૈયારીઓ કરવી પડે છે ?

અથવા

અધઃરેખા અને સાંધણ રેખા બંને એક નથી. શા માટે ?

31) પ્રત્યંતર કળ કરતાં અંતરપટ્ટી કેવી રીતે તદ્દન ઉલટું કાર્ય કરે છે તે સવિસ્તૃત સમજાવો.

32) 'કાગળ દાબ ગરગડીઓ' વિશે લખો.

અથવા

'મસિપટ્ટી સ્થિતિ સૂચક' વિશે લખો.

33) 'મસિપટ્ટી વાહક' મુદ્રણ કાર્ય માં કેવી રીતે મદદરૂપ બને છે તેની સમજૂતી આપો.

વિભાગ - E

■ નીચેના 34 થી 38 પ્રશ્નોનાં મુદ્દાસર જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[25]

34) પરબિડિયાં પર સરનામું છાપતાં ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો જણાવો.

અથવા

કળસ્પર્શ પદ્ધતિ એટલે શું ? તેના લાભ જણાવો.

35) મુદ્રાયંત્રની સાફ સૂફી માટેના સાધનો જણાવો.

અથવા

દર્શકકળો કઈ કઈ છે ? મુદ્રાલેખનમાં તે શા માટે અગત્યની ગણાય છે ?

36) 'કાગળનું મધ્યસ્થાન નક્કી કરવાની રીતો' ઉદા. સહિત સમજાવો.

37) મુદ્રાયંત્રમાં ચપટડા પોતાની કાર્યવાહી કેવી રીતે કરે છે તે સમજાવો.

38) 'વ્યક્તિગત સ્પર્શ નિયામક' વિશે લખો.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100351

183(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ વિભાગ અને 38 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા 1 થી 10 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C) માંથી પસંદ કરીને જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) જાહેરાતના આધારે પ્રથમ કયો પત્ર લખાય છે ?
  - (A) રૂબરૂ મુલાકાતપત્ર
  - (B) નિમણૂકપત્ર
  - (C) અરજીપત્ર
- 2) ગ્રાહકને ઉપયોગી માહિતી પૂરી પાડતા પત્રને શું કહે છે ?
  - (A) ફરિયાદપત્ર
  - (B) પરિપત્ર
  - (C) ખાનગીપત્ર
- 3) કંપનીને મળેલા પત્રો કંપની કયા રજિસ્ટરમાં નોંધે છે ?
  - (A) જાવકપત્ર રજિસ્ટર
  - (B) સ્ટોક રજિસ્ટર
  - (C) આવકપત્ર રજિસ્ટર

- 4) વાણિજ્યપત્રના કાયમી ભાગો કેટલા છે ?
- (A) સાત
(B) આઠ
(C) નવ
- 5) સહપત્ર કોને કહેવાય ?
- (A) સામાન્યપત્ર
(B) પ્રમાણિતપત્ર
(C) બિડાણ
- 6) માનસૂચક સમાપન પછી કયું વિરામ ચિહ્ન મુકવામાં આવે છે ?
- (A) અલ્પવિરામ
(B) ગુરૂવિરામ
(C) પૂર્ણવિરામ
- 7) માનસૂચક અંતમાં પત્રમાં નીચેનામાંથી કયો શબ્દ લખાય છે ?
- (A) મહાશય
(B) શ્રીમાન
(C) આપનો વિશ્વાસુ
- 8) ઠરાવ કે નોંધ એ સભ્યોના સામૂહિક નિર્ણયને કયું સ્વરૂપ આપે છે ?
- (A) દરખાસ્તનું
(B) કાયદાનું
(C) માહિતીનું
- 9) આદેશ કઈ વ્યક્તિ કરી શકે છે ?
- (A) વિત્તવાન
(B) સત્તાવાન
(C) ગુણવાન
- 10) અરજીપત્રમાં અરજીપત્ર લખનારનું નામ અને સરનામું કઈ બાજુ લખવામાં આવે છે ?
- (A) ડાબી બાજુ
(B) જમણી બાજુ
(C) વચ્ચે

વિભાગ - B

■ નીચે આપેલા 11 થી 20 સુધીના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે. [20]

11) નીચેના વાક્યોમાંથી ઉદ્દેશપદ અને વિધેયપદ જુદા પાડો.

- (1) હાથના કર્યા હૈયે વાગ્યાં.
- (2) બેંગલોર મનોહર નગર છે.

12) નીચેના વાક્યોના માંગ્યા પ્રમાણે ઉત્તર આપો.

- (1) નીતા નૃત્ય કરે છે. (કર્મણી વાક્ય બનાવો)
- (2) પ્રજા હવે ધીરજ ખોઈ બેઠી છે (ક્રિયાપદ સ્પષ્ટ કરો)

13) નીચેના ફકરામાં યોગ્ય જગ્યાએ વિરામચિહ્નો મૂકો.

એનો અર્થ એવો નથી કે અત્યારનું બધું ખરાબ છે જ્ઞાનની નવી શાખાઓ શીખવી જ જોઈએ અને અભ્યાસ વધારવો જ જોઈએ પણ વિદ્યા શા માટે માણસ પોતાને પોતાની આસપાસના જગતને અને જગતના રચનારને ઓળખી શકે તે માટે વિદ્યા છે

14) 'કાગનો વાઘ કરવો' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપી, વાક્યપ્રયોગ કરો.

15) 'નાક કપાવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપી, વાક્યપ્રયોગ કરો.

16) 'ભેંસ આગળ ભાગવત' કહેવતનો અર્થ આપી, વાક્યપ્રયોગ કરો.

17) 'એકડા વગરના મીંડા' કહેવતનો અર્થ આપી, વાક્યપ્રયોગ કરો.

18) નીચેની જોડણી સુધારો.

- (1) રુષિ
- (2) સુશીક્ષિત

19) પત્રવ્યવહારનો અર્થ આપો.

20) નોટિસ એટલે શું?

વિભાગ - C

■ નીચે આપેલા 21 થી 27 પ્રશ્નોના ત્રણથી ચાર લીટીમાં જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે. [21]

21) 'બેંક ઓફ બરોડા', મહેસાણાના પટાવાળાનું સ્ટાફ પ્રત્યે ખરાબ વર્તન છે. બેંક મેનેજર તરીકે પટાવાળાને બરતરફ કરવાની નોટિસ આપો.

22) એક કર્મચારી પોતાની ફરજ પર હંમેશાં મોડા આવે છે. કારખાનાના મેનેજર વતી નોટિસ આપો.

23) પરીક્ષાના (મહત્વના) સમય દરમ્યાન એક શિક્ષકે આઠ દિવસની પ્રાસંગિક રજાની માંગણી કરી છે, આચાર્ય તરીકે તેમની અરજી પર નોંધ લખો.

અથવા

‘વોડાફોન કંપની’ ના મેનેજરની અમદાવાદ શાખામાંથી વડોદરા શાખામાં બદલી કરવા અંગે ઠરાવ તૈયાર કરો.

24) બેંકમાં કંપનીનું ખાતું ખોલાવવા અંગેનો ઠરાવ તૈયાર કરો.

અથવા

કંપનીની સામાન્ય મહોરને માન્યતા આપવા અંગેનો ઠરાવ તૈયાર કરો.

25) ફરિયાદ પત્રોની પતાવટ કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દાઓ જણાવો.

26) સાર લેખન કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દાઓ જણાવો.

27) ‘બચત ખાતું’ સામાન્ય રીતે કોણ ખોલાવવાનું પસંદ કરે છે ? શા માટે ?

વિભાગ - D

■ નીચેના 28 થી 33 સુધીના પ્રશ્નોના સવિસ્તાર ઉત્તર આપો. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.

[24]

28) ગુજરાતમાં કન્યા કેળવણી નિ:શુલ્ક (મફત) કરવાનો સરકારશ્રીનો આદેશ.

29) પૂછપરછનો અર્થ આપી, વર્તમાન સમયમાં કયા પ્રસંગો એ પૂછપરછના પત્રો લખવા પડે છે; તે જણાવો.

30) પરીક્ષા સ્થળથી 150 મીટર સુધીના વિસ્તારમાં 144 ની ક્લમ જાહેર કરતો મામલતદારશ્રીનો આદેશ (જાહેર નોટિસ) તૈયાર કરો.

અથવા

શ્રી ચીમનભાઈ પટેલના અવસાન નિમિત્તે ત્રણ દિવસનો રાષ્ટ્રીય શોક જાહેર કરતો રાજ્યપાલશ્રીનો આદેશ તૈયાર કરો.

31) એક ટ્રેન અકસ્માતનો આંખે જોયો અહેવાલ તૈયાર કરો.

32) વર્તમાનપત્રની જાહેરાતના અનુસંધાને ‘ઘનશ્યામ મિલ્સ પ્રા. લિમિટેડ’ ઉધનારોડ, સુરતને ‘કોમ્પ્યુટર પ્રોગ્રામર’ ની જરૂર છે. ઉપરોક્ત જગ્યા માટે જરૂરી વિગતો સાથે અરજી કરો.

અથવા

‘ઇન્ડિયન ફર્ટિલાઇઝર કોર્પોરેશન’, વડોદરા તરફથી મહેસાણા કૃષિ મંડળીને રાસાયણિક ખાતર મોકલાવ્યું છે. તેમા 100 થેલી ની ઘટ માલૂમ પડેલ છે. આ માટે મંડળીના સેક્રેટરી તરફથી ફરિયાદ કરતો પત્ર તૈયાર કરો.

- 33) બેંકના મેનેજર વતી કોઈ એક ગ્રાહકને આપવામાં આવેલ ઓવર ડ્રાફ્ટ માટે વધારાની જામીનગીરીઓ પુરી પાડવાની જાણ કરતો પત્ર તૈયાર કરો.

વિભાગ - E

નીચેના 34 થી 38 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[25]

- 34) નીચેનો ગદ્યખંડ વાંચી તેનું સારલેખન કરો અને તેને યોગ્ય શીર્ષક આપો.

દુનિયામાં કેટલાક માનવીઓ પુરુષાર્થી હોય છે, તેઓ દુનિયામાં કંઈ નવું સર્જન કરી જવાની તમન્ના સેવતા હોય છે. તેમનું પોતાનું પણ એક ધ્યેય હોય છે. તેઓ જીવનમાં જોખમો, ખરાબ રૂઢિઓ, વહેમો, અજ્ઞાન અને અન્યાયનો ભારે સામનો કરે છે. આમ છતાં પણ પોતાના જીવનના ધ્યેયને પ્રાપ્ત કરવા માટે પોતાની તમામ શક્તિ કે સાધન સંપત્તિ હોમી દેવી પડે તો તેમ કરવામાં તેમને થોડો પણ રંજ થતો નથી. તેઓ પોતાના ધ્યેયની દિશામાં હિંમતભરે આગળને આગળ ધપે જ જાય છે. પોતાના સર્વે સાધનો ખૂટી જવાના પ્રસંગે પણ તેઓ પાછું પગલું ભરતા નથી. ધ્યેયની સિદ્ધિ માટે તેઓ પોતાના પ્રાણનો પણ ભોગ આપવા તૈયાર રહે છે અને જરૂર પડે હસતે મુખે દેહનો ત્યાગ પણ કરે છે.

- 35) અરજી કરનાર શ્રી એસ.એમ. પટેલને ‘ભારત ઇલેક્ટ્રોનિક્સ’ લાલદરવાજા, અમદાવાદ વતી ઈન્ટરવ્યુ માટે હાજર રહેવા પત્ર લખો.

અથવા

મામલતદાર કચેરી રાજકોટની પસંદગી સમિતિ તરફથી ક્લાર્કની જગ્યા માટે શ્રી એચ.એમ. જાડેજાને નિમણૂંક આપતો પત્ર તૈયાર કરો.

- 36) ‘મેસર્સ આનંદ એન્ડ સન્સ’ રિલીફ રોડ, અમદાવાદના મેનેજર તરફથી પોતાના ગોદામમાં આગ લાગતાં થયેલ ₹ 3 લાખના નુકશાનનો દાવો માંડતો પત્ર ‘હિન્દુસ્તાન ફાયર ઈન્સ્યોરન્સ કંપની લિ.’ ને લખો.

- 37) આપની નવી દુકાન માટે રમત ગમતના સાધનોના જથ્થાબંધ વેપારી ‘સુનિલ સ્પોર્ટ્સ સેન્ટર’ ગાંધીરોડ, અમદાવાદને કેટેલોગમાં જણાવેલા ભાવ પ્રમાણે જુદા-જુદા રમત ગમતના સાધનો ખરીદવાનો ઓર્ડર આપતો પત્ર તૈયાર કરો.

38) 'જલસાગર મરીન ઈન્સ્યોરન્સ કું. લિ.', ન્યુ દિલ્હીએ 'મેસર્સ રઘુવીર એન્ડ સન્સનો દરિયાઈ વીમા પોલિસીનો કરવામાં આવેલો દાવો મંજૂર કરવામાં આવે છે તેની જાણ કરતો પત્ર લખો.

અથવા

એક શેરહોલ્ડર તરીકે કંપનીના સેક્રેટરીને જણાવો કે, ડિરેક્ટરોએ જે ડિવિડન્ડની ભલામણ કરવી જોઈતી હતી તે અંગેનો પત્ર કંપનીના સેક્રેટરીને લખો.

This Question Paper contains 5 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100651

185(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 5 વિભાગ અને 38 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખવા.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરીને જવાબ લખો. પ્રત્યેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [10]

- 1) કઈ ફાઈલમાં આગળનો કાગળ કાઢ્યા સિવાય વચ્ચેનો કાગળ કાઢી શકાય છે ?
  - (A) કબુતરખાના ફાઈલ
  - (B) માળખા ફાઈલ
  - (C) પ્રેસ કોપી ફાઈલ
  - (D) લિવર ક્લિપ ફાઈલ
- 2) કાર્યને ઝડપથી શોધવા કયા કાર્ડનો ઉપયોગ થાય છે ?
  - (A) કાર્ડ ઇન્ડેક્સ
  - (B) ભોમિયા કાર્ડ
  - (C) ફિલ્મ પટ્ટી
  - (D) અનુક્રમણિકા

- 3) ઉધરાણી પત્રની ભાષા કેવી ન હોવી જોઈએ ?
- (A) અંતિ વિનમ્ર
(B) વિનમ્ર
(C) કડક
(D) વધુ પડતી કડક
- 4) ગ્રાહકોને માહિતી પુરી પાડવા કયો પત્ર લખવામાં આવે છે ?
- (A) ઉધરાણીપત્ર
(B) જાવકપત્ર
(C) પરિપત્ર
(D) પુછપરછનો પત્ર
- 5) કંપનીમાં બહારથી આવતા પત્રોની નોંધ કયા રજિસ્ટરમાં થાય છે ?
- (A) આવકપત્ર રજિસ્ટર
(B) પ્યુન બુક
(C) જાવકપત્ર રજિસ્ટર
(D) સભા નોંધ
- 6) બે વાર્ષિક સામાન્ય સભા વચ્ચે વધુમાં વધુ કેટલો સમયગાળો હોવો જોઈએ ?
- (A) 6 માસ
(B) 9 માસ
(C) 12 માસ
(D) 15 માસ
- 7) આવેદનપત્રમાં પરિવર્તન કરવા કેવો ઠરાવ પસાર કરવામાં આવે છે ?
- (A) પ્રસ્તાવ
(B) દરખાસ્ત
(C) સામાન્ય ઠરાવ
(D) ખાસ ઠરાવ

- 8) સભામાં જે કાર્યો હાથ ધરવાના હોય તેની તૈયાર યાદીને શું કહે છે ?
- (A) સભાનોંધ
- (B) વૃત્ત આલેખન
- (C) કાર્યસૂચિ
- (D) ઠરાવ
- 9) સભાની નોટિસ કેટલા દિવસ અગાઉ મોકલવી પડે છે ?
- (A) 7 દિવસ
- (B) 14 દિવસ
- (C) 21 દિવસ
- (D) 31 દિવસ
- 10) સેક્રેટરી એ કંપનીનો શું કહેવાય ?
- (A) પ્રમુખ
- (B) માલિક
- (C) સંચાલક
- (D) કર્મચારી

વિભાગ - B

નીચે આપેલા 11 થી 20 પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[20]

- 11) ધંધાનો નવો વિભાગ શરૂ કરવા કયો પત્ર લખવામાં આવે છે ?
- 12) વીમા કંપની સાથે પત્ર વ્યવહાર થઈ શકે તેવા ત્રણ પ્રસંગો જણાવો.
- 13) ઉઘરાણી પત્ર લખનારનું વલણ કેવું હોવું જોઈએ ?
- 14) ભોમિયા કાર્ડનો ઉપયોગ શાના માટે થાય છે ?
- 15) ઉઘરાણી મેનેજર કોને કહેવાય ?
- 16) પ્રસ્તાવ એટલે શું ?

- 17) નોટિસ એટલે શું ?
- 18) કઈ ફાઈલમાં આગળના કાગળ કાઢ્યા સિવાય વચ્ચેનો કાગળ કાઢી શકાય છે ?
- 19) કંપની પોતાની કાયદેસરની સંમતિ શાના દ્વારા દર્શાવે છે ?
- 20) ફાઈલિંગ એટલે શું ?

વિભાગ - C

- 21 થી 27 સુધી ટૂંકા પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે. [21]

- 21) હિસાબી પતાવટના તબક્કાઓની ચર્ચા કરો.
- 22) આવક પત્રોની નોંધ શા માટે રાખવામાં આવે છે ?
- 23) પરિપત્રથી થતા લાભ જણાવો.

અથવા

જાવકપત્ર રજિસ્ટરનો હેતુ જણાવો.

- 24) ફાઈલની વિવિધ પદ્ધતિઓનાં નામ આપો.
- 25) શાખ-સંસ્કરતા અંગેના પત્ર વ્યવહારનો ક્રમ જણાવો.
- 26) સભાના સફળ સંચાલન માટે કાર્યસૂચિ આવશ્યક છે - સમજાવો.
- 27) કંપનીના સભાના પ્રમુખની ફરજો જણાવો.

વિભાગ - D

- નીચેના 28 થી 33 સુધીના પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે. [24]

- 28) વૃત્ત-આલેખન સમયે ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દા જણાવો.
- 29) “પૈસા મેળવો પણ ગ્રાહક સાચવો” વિધાન સમજાવો.
- 30) આદર્શ ફાઈલિંગના લક્ષણો જણાવો.

31) નોટિસનો અર્થ આપી તે અંગે કંપનીધારાની જોગવાઈ જણાવો.

32) સેક્રેટરીના હોદ્દાનો અંત કેવી રીતે આવે છે ?

અથવા

કાગળની નકલ કરવાની રીતો સમજાવો.

33) પરિપત્રો લખવા માટેના પ્રસંગો જણાવો.

વિભાગ - E

■ નીચે આપેલા 34 થી 38 સુધી લાંબા પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[25]

34) શ્રી નિષિત એમ. પટેલ પોતાની જીવન વીમા પોલિસી પર લોન મેળવવા માગે છે. આ અંગેનો પત્ર 'એલ.આઈ.સી. ઓફ ઈન્ડિયા' નડિયાદને લખો.

35) 'ઉત્સવ પ્રકાશન' ઘાટલોડિયા, અમદાવાદ-૬૧ દ્વારા 'વૈભવ બુક સ્ટોલ' વાપીને પત્ર લખી જણાવો કે તેમને એજન્સી આપવાની તૈયારી છે.

અથવા

એજન્ટનો અર્થ આપી તેની ફરજો જણાવો.

36) સેક્રેટરીનો અર્થ આપી તેના પ્રકારોની ચર્ચા કરો.

37) ફાઈલોની અનુક્રમણિકાની રીતો જણાવો.

38) ફાઈલિંગ અંગેના માર્ગદર્શક સૂચનો જણાવો.

અથવા

'ભાગ્યશ્રી પ્રોવિઝન સ્ટોર્સ' રિલીફ રોડ, અમદાવાદ તેમના ગ્રાહકોને જીવન જરૂરિયાતની ચીજવસ્તુઓ માટેનો નવો સ્ટોર શરૂ કરેલ છે. આ માટેની જાણકારી આપતો પત્ર તૈયાર કરો.

--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100441

187(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્ર માં કુલ 5 વિભાગ અને 38 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) વિભાગની સામે જમણી બાજુએ લખેલ અંક તે વિભાગના ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નના જવાબ સૂચના પ્રમાણે લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાને શરૂ કરવો.

વિભાગ - A

[10]

■ નીચેના પ્રશ્ન નંબર 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. દરેકનો 1 ગુણ છે.

- 1) ફુલસ્કેપ કાગળનું માપ જણાવો.
(A) 11" × 8" (B) 13" × 8"
(C) 11" × 8½" (D) 13" × 8½"
- 2) નવા ફકરાની શરૂઆત પહેલાં કેટલા અંતર જગ્યા છોડવી જોઈએ ?
(A) ચાર (B) પાંચ
(C) છ (D) સાત
- 3) ગણિત શાસ્ત્ર અને ભરતિયાના લખાણમાં કઈ નિશાનીનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ?
(A) હાયફન (B) ફૂદરડી
(C) ટકાવારી (D) એન્ડ
- 4) સ્ટેનશીલ પેપર કાપતી વખતે મસિપટ્ટી સ્થિતિ સૂચકને કયા ભાગ ઊપર રાખવામાં આવે છે ?
(A) અધઃ ભાગ (B) મધ્ય ભાગ
(C) ઉર્ધ્વ ભાગ (D) સફેદ ભાગ

- 5) સામાન્ય રીતે ગુજરાતી મુદ્રાલેખન કાર્ય કેટલા પંક્તિ અંતર માં કરવું જોઈએ ?
- (A) એક પંક્તિ અંતર (B) દ્વિ-પંક્તિ અંતર
(C) ત્રિ-પંક્તિ અંતર (D) શૂન્ય પંક્તિ અંતર
- 6) કાગળને પરિવર્તીય નળાકારના દબાણમાંથી મુક્ત કરવા શાનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ ?
- (A) કાગળ મુક્તિ કળ (B) કાગળ કિનાર દર્શક
(C) ચપટદટ્ટા (D) વાહન મુક્તિ કળ
- 7) STATE BANK OF INDIA માં કુલ કેટલા કળાધાત નો ઉપયોગ થશે ?
- (A) 17 (B) 18
(C) 19 (D) 20
- 8) મસિપટ્ટી વાહકનો આકાર કેવો હોય છે ?
- (A) U - આકાર (B) V - આકાર
(C) W - આકાર (D) ચિપીયા આકાર
- 9) પત્રમાં સરનામું કેટલા પંક્તિ અંતરમાં કરવું જોઈએ ?
- (A) એક પંક્તિ અંતર (B) દ્વિ - પંક્તિ અંતર
(C) ત્રિ - પંક્તિ અંતર (D) શૂન્ય પંક્તિ અંતર
- 10) મુદ્રાઓને સાફ કરવા માટે શાનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ ?
- (A) લાંબા હાથાવાળો બ્રશ (B) સ્પિરીટ
(C) કડક રેશાવાળો બ્રશ (D) પેટ્રોલ

વિભાગ - B

[20]

પ્રશ્ન નંબર 11 થી 20 ના સંક્ષિપ્તમાં જવાબ આપો. દરેકના 2 ગુણ છે.

- 11) ગુજરાતી અને અંગ્રેજી મુદ્રાલેખનમાં પ્રતિ મિનિટ જરૂરી ઝડપ જણાવો.
- 12) સુવાહ્ય મુદ્રાયંત્રનું અગત્યનું લક્ષણ જણાવો.
- 13) એન્ડ (&) ની નિશાની નો ઉપયોગ જણાવો.
- 14) કળપટમાં દર્શકકળો ક્યાં આવેલ હોય છે ?
- 15) કળસ્પર્શ પધ્ધતિ એ મુદ્રાલેખન કાર્ય દરમિયાન મુદ્રાલેખક તેની નજર કઈ બાજુએ રાખે છે ?

- 16) કાગળને પવનથી ફરકતો અટકાવવા શાનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ ?
- 17) મુદ્રાલેખકના મેજ અને ખુરશીની ઉંચાઈ કેટલી રાખવી જોઈએ ?
- 18) મસિપટ્ટીની બનાવટ શામાંથી થાય છે ?
- 19) વ્યાપારી કે પેઢી તરફથી ગ્રાહકોને ઉપયોગી માહિતી પૂરી પાડવા જે પત્ર લખવામાં આવે છે તેનો પ્રકાર જણાવો.
- 20) સરનામું છાપવાની પધ્ધતિઓ કેટલી અને કઈ-કઈ છે ?

વિભાગ - C

[21]

■ પ્રશ્ન નંબર 21 થી 27 ના બે-ત્રણ વાક્યોમાં જવાબ આપો. દરેકના 3 ગુણ છે.

- 21) ગુજરાતી અને અંગ્રેજી મુદ્રાયંત્રમાં કુલ કેટલી કળો અને સંજ્ઞાઓનો સમાવેશ થાય છે ?
- 22) અવતરણ ચિન્હ (") ની નિશાનીનો ઉપયોગ જણાવો.
- 23) કળબંધનું સ્થાન અને કાર્ય જણાવો.

અથવા

હાંસિયા મુક્તિકળનું સ્થાન અને કાર્ય જણાવો.

- 24) મુદ્રાલેખન ની કઈ પધ્ધતિ વૈજ્ઞાનિક પધ્ધતિ છે ? શા માટે ?
- 25) કાગળની ચારે બાજુ કેવો હાંસિયો નક્કી કરવો જોઈએ ?
- 26) મુદ્રાલેખન કાર્ય દરમિયાન મસિપટ્ટીની ફિરકીઓ એક સાથે એક દિશામાં ગતિ કરવી જોઈએ શા માટે ?
- 27) પત્રમાં તાજાકલમ નો અર્થ સમજાવો.

વિભાગ - D

[24]

■ પ્રશ્ન નંબર 28 થી 33 લાંબા પ્રશ્નો છે. દરેકના 4 ગુણ છે.

- 28) મુદ્રાયંત્રના લાભો જણાવો.
- 29) કળપટના વિવિધ ભાગોના નામ જણાવી કોઠાપટ્ટીનું સ્થાન અને કાર્ય જણાવો.
- 30) મુદ્રાલેખન ની પધ્ધતિઓના નામ જણાવો અને તેમાં તમો કઈ પધ્ધતિ પસંદ કરશો ? શા માટે ?
- 31) વાહનની અગત્યતા સમજાવો.

અથવા

કાગળ દાબ ગરગડીઓનું સ્થાન અને કાર્યની સમજૂતી આપો.

32) કાગળનું મધ્યસ્થાન નક્કી કરવાની જરૂર ક્યારે પડે છે ?

33) પત્ર વ્યવહારનાં કાર્યો જણાવો.

વિભાગ - E

[25]

■ પ્રશ્ન નંબર 34 થી 38 લાંબા અને સ-વિસ્તૃત જવાબ આપો. દરેકના 5 ગુણ છે.

34) મુદ્રાયંત્રના પ્રકાર સ-વિસ્તૃત સમજાવો.

અથવા :

ગુજરાતી મુદ્રાયંત્રની મર્યાદાઓ સમજાવો.

35) દર્શક કળો કેટલી અને કઈ-કઈ છે ? તે મુદ્રાલેખન કાર્યમાં શા માટે મહત્વની ગણાય છે ?

36) કળસ્પર્શ પદ્ધતિના લાભો વર્ણવો.

અથવા

આકર્ષક મુદ્રાલેખનમાટેના ધ્યાનમાં રાખવાના સૂચનો જણાવો.

37) મુદ્રાલેખકની બેઠક વ્યવસ્થા અંગેના સૂચનો જણાવો.

38) મુદ્રાયંત્રની સંભાળ માટેના કાર્યો જણાવો.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100981

189(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ વિભાગ 'અમરેલી લઘુલિપિ' વિભાગના પરીક્ષાર્થીઓ માટે છે.
- 2) 'અમરેલી લઘુલિપિ' શીખ્યા હોય તેમણે જ આ વિભાગના જવાબ લખવાના છે.
- 3) પ્રશ્નની જમણી બાજુના અંકો પ્રશ્નોના કુલ ગુણ છે.

(અમરેલી લઘુલિપિ)

■ નીચે આપેલા 1 થી 15 સુધીના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [15]

- 1) સમૂહ રેખામાં 'કચેરી' શબ્દ માટે કયું વર્તુળ વપરાય છે ?
- 2) 145 - લઘુલિપિમાં કઈ રીતે લખાય ?
- 3) લઘુલિપિમાં પ્રથમ રેખા લખવાની લીટીને છેદીને ક્યારે લખાય છે ?
- 4) લઘુલિપિમાં નીચેથી ઊપર તરફ ગતિ કરતી રેખાઓની કઈ ગતિ કહેવાય છે ?
- 5) સમૂહ રેખામાં વચ્ચે આવતું 'ય' ચિહ્ન ક્યાં લખાય છે ?
- 6) લઘુલિપિમાં 'વિધાનસભા' શબ્દ માટે શું લખાય છે ?
- 7) કડી વર્તુળમાં 'વાંચશે' શબ્દ કઈ રીતે બને છે ?
- 8) સામાસિક શબ્દમાં બીજા ટુકડા માટે શું લખાય છે ?
- 9) અમરેલી લઘુલિપિના લેખક કોણ છે ?
- 10) સમાંતર રેખાની ગતિ જણાવો.
- 11) સહેલી રેખાઓની કુલ સંખ્યા જણાવો.
- 12) 'શ્ર' અક્ષર એ કઈ રેખાનું જોડાણ છે ?
- 13) લીટીથી અધ્ધર 85 લખેલ છે તે શું દર્શાવે છે ?
- 14) પ, વ, ક, રેખાને અંતે 'સ' વર્તુળ ક્યાં લાગે છે ?
- 15) લઘુલિપિમાં કરોડ લખવા માટે કઈ રેખા લખાય છે ?

■ નીચે આપેલા 16 થી 25 પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[20]

- 16) લઘુલિપિમાં સ-વર્તુળ જુદી જુદી રેખાઓની અંતે કેવી રીતે જોડાય છે ?
- 17) સમુહરેખામાં 'લ' - કડી કયા કયા શબ્દો માટે વપરાય છે ?
- 18) લઘુલિપિમાં સ્વર ચિહ્નો કેટલા છે ? ઉદાહરણ આપી સમજાવો.
- 19) લઘુલિપિમાં બે સીધી રેખા વચ્ચે 'જ' - વર્તુળનું જોડાણ એક ઉદાહરણ આપી જણાવો.

અથવા

લઘુલિપિમાં શબ્દને અંતે વર્તુળ પછી 'નહી' શબ્દનું નિરૂપણ એક ઉદાહરણ આપી જણાવો.

- 20) લઘુલિપિમાં 'અ' - ચિહ્ન જોડીને કયારે લખાય છે ?
- 21) લઘુલિપિમાં શબ્દ બનાવવાની રીત ટૂંકમાં જણાવો.

અથવા

લઘુલિપિમાં 'ન' ચિહ્ન કઈ રીતે બનશે ? ઉદાહરણ આપી જણાવો.

- 22) લઘુલિપિમાં 'ર' અને 'લ' કડી વચ્ચેનો તફાવત બે મુદ્દા આપી જણાવો.
- 23) લઘુલિપિમાં 'આઈ' - સ્વર કઈ રીતે અને તેનું એક ઉદાહરણ આપી જણાવો.

અથવા

સમાંતર રેખાને સ્વર ચિહ્ન કયાં મૂકાય એક ઉદાહરણ આપી જણાવો.

- 24) શબ્દમાં વચ્ચે આવતી 'લ' - કડી સ્પષ્ટ ન દર્શાવી શકાય ત્યારે કડી કઈ રીતે દર્શાવાય છે ?
- 25) કયા કયા સંજોગોમાં 'ર' - કડીને બદલે 'ર' - રેખાજ વપરાય છે ?

નીચે આપેલા 26 થી 30 પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[15]

- 26) નીચેના શબ્દોનું લઘુલેખન કરો.
  - (A) નમસ્કાર
  - (B) ભારત
  - (C) કેળવણી
- 27) નીચેના શબ્દોના શબ્દચિહ્નો લખો.
  - (A) વિધાનસભા
  - (B) સરકાર
  - (C) ગુજરાત

28) નીચેના સામાસિક શબ્દોની સમાસરેખા બનાવો.

- (A) અર્થશાસ્ત્ર
- (B) ગેર બંધારણીય
- (C) સમાચારપત્ર

29) નીચેના શબ્દ સમૂહને સાથે જોડી સમૂહરેખા બનાવો.

- (A) તેમણે કહ્યું હતું કે
- (B) લક્ષ્યાંક સિધ્ધ કરવો.
- (C) જીલ્લા કલેક્ટર

30) નીચેના શબ્દોની દ્વિ - રેખા બનાવો.

- (A) અનામત બેઠક
- (B) નિરક્ષરતા નિવારણ
- (C) પત્રકાર પરિષદ

■ નીચેના 31 થી 35 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.

[20]

31) ક્યાં ક્યાં સંજોગોમાં વ - કડીને બદલે વ - રેખા જ વપરાય છે ? ત્રણ ઉદાહરણ આપી જણાવો.

32) અમરેલી લઘુલિપિમાં જુદી જુદી રેખાઓ સાથે 'લ' - કડીનું જોડાણ ઉદાહરણ આપી જણાવો.

અથવા

લઘુલિપિમાં ક્યાં ક્યાં સંજોગોમાં ચિહ્નલોપ કરવામાં આવે છે ? ઉદાહરણ આપી જણાવો.

33) સંયુક્ત સ્વરની રૂપરેખા ઉદાહરણ આપી જણાવો.

34) લઘુલિપિમાં અધ્ધર અને છેદાતી સંખ્યા શું સૂચવે છે ? ઉદાહરણ આપી જણાવો.

35) લઘુલિપિમાં 'હ' - ચિહ્નની રૂપરેખા જણાવી શબ્દમાં તેનું સ્થાન સ્પષ્ટ કરી ઉદાહરણ આપો.

અથવા

લઘુલિપિમાં ઝડપી ગતિ મેળવવા માટે તમે શી કાળજી રાખશો ? તે અંગેના તમારા મંતવ્યો જણાવો.

■ નીચે આપેલા 36 થી 41 પ્રશ્નોના વિસ્તૃત જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[30]

36) કડી વર્તુળના નિયમો ઉદાહરણ સાથે સમજાવો.

37) સમૂહ રેખાને ટૂંકી બનાવવા માટે કઈ કઈ બાબતોનો લોપ કરી શકાય છે ? ઉદાહરણ સાથે સમજાવો.

અથવા

શબ્દચિહ્નની રૂપરેખા વર્ણવી ઉદાહરણ આપી સમજાવો.

38) સમાસ રેખાની રૂપરેખા વર્ણવી ઉદાહરણ આપી સમજાવો.

39) લઘુલિપિમાં લેખન પ્રેક્ટીશ કરતી વખતે કઈ કઈ બાબતો ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ ?

અથવા

દ્વિ-રેખાની રૂપરેખા જણાવી ઉદાહરણ આપી સમજાવો.

40) લઘુલિપિમાં રેખાના પ્રકાર જણાવી જુદા જુદા પ્રકારમાં વર્ગીકરણ કરી સમજાવો.

41) લઘુલિપિમાં 'ય' - ચિહ્ન શબ્દ રેખામાં ન, વ કડી અને ચ-વર્તુળ સાથે કઈ રીતે જોડાય છે ? ઉદાહરણ આપી સમજાવો.

This Question Paper contains 8 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100676

203(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks :-100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 6 વિભાગ અને 39 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખવા.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરીને લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે:

[10]

- 1) કરાર પડતર પધ્ધતિનો ઉપયોગ -
(A) સાબુ બનાવવાના ઉદ્યોગમાં
(B) હોટલના ધંધામાં
(C) મોટા બંધ બાંધવાના ઉદ્યોગમાં
- 2) પડતરના હિસાબોમાં ન સમાવતી વિગત -
(A) ભાડુવેરા
(B) ઘાલખાધ અનામત
(C) ઘાલખાધ
- 3) નાશવંત ચીજવસ્તુ માટે માલની જાવકની કઈ પધ્ધતિ છે ?
(A) લીફો
(B) ફિફો
(C) ભારિત સરેરાશ

- 4) કાર્ય વેતન પ્રથા એટલે -
- (A) ચોક્કસ ઉત્પાદન માટે ચુકવાતું વેતન
(B) વધારાનું બોનસ આપીને ચુકવતા વેતનની પદ્ધતિ
(C) ઉત્પાદન પ્રમાણે ચુકવવા વેતનની પદ્ધતિ
- 5) ફર્નિચર બનાવટમાં વપરાતું લાકડુ એ ..... છે.
- (A) પ્રત્યક્ષ માલસામાન (B) પરોક્ષ માલસામાન
(C) પરોક્ષ ખર્ચા
- 6) કઈ પદ્ધતિમાં જથ્થા અને ભાવને મહત્વ આપવામાં આવે છે ?
- (A) લિફો પદ્ધતિ (B) ભારિત સરેરાશ
(C) ફિફો પદ્ધતિ
- 7) વેચાણ વિભાગના વડાને શું કહેવાય ?
- (A) વહીવટી અધિકારી (B) સ્ટોર અધિકારી
(C) વેચાણ અધિકારી
- 8) ફાળો =
- (A) વેચાણ કિંમત + ચલિત ખર્ચા (B) વેચાણ કિંમત - ચલિત ખર્ચા
(C) વેચાણ કિંમત + સ્થિર ખર્ચા
- 9) માલસામાનના કુદરતી ગુણધર્મને લીધે જે બગાડ થાય તેને શું કહેવાય ?
- (A) અસામાન્ય બગાડ (B) અસામાન્ય વધારો
(C) સામાન્ય બગાડ
- 10) અર્ધચલિત ખર્ચામાં સમાવેશ થાય છે -
- (A) પ્રત્યક્ષ મજૂરી (B) સ્ટેશનરી ખર્ચા
(C) ટેલીફોન બિલ ખર્ચા

વિભાગ - B

■ નીચે આપેલા 11 થી 20 પ્રશ્નોના ઉત્તર એક વાક્યમાં આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

11) માલ સામાન માંગણી પત્રક એટલે શું ?

12) પડતરના મૂળ તત્વો જણાવો.

13) માલસિલક સામયિક ગણતરી એટલે શું ?

14) નીચેના ઉદ્યોગમાં પડતરની કઈ પધ્ધતિ છે ?

(A) ઓઈલ રીફાઈનરી

(B) મોટા પુલ બાંધવા

15) પ્રાથમિક પડતર એટલે શું ?

16) ઓછી વસુલાત એટલે શું ?

17) ચલિત ખર્ચ એટલે શું ?

18) અનુત્પાદક સમય એટલે શું ?

19) અસામાન્ય વધારો એટલે શું ?

20) મજૂરી ચુકવવાની બે આધુનિક પધ્ધતિ જણાવો.

વિભાગ - C

■ નીચે આપેલા 21 થી 29 સુધીના માગ્યા મુજબ ઉત્તર આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[18]

21) પ્રત્યક્ષ ખર્ચ એટલે શું ? બે ઉદાહરણ આપો.

22) અર્ધચલિત ખર્ચ એટલે શું ? બે ઉદાહરણ આપો.

અથવા

આદર્શ પડતર પધ્ધતિનાં ચાર લક્ષણો જણાવો.

23) બિનકાર્ડ એટલે શું ?

અથવા

લક્ષણ પ્રમાણે માલ સામાનના પ્રકાર જણાવો.

24) ફક્ત પડતરના હિસાબોમાં દર્શાવેલ ચાર વિગત જણાવો.

25) માલસિલક સતત ગણતરીના બે લાભ જણાવો.

26) ફિફો પદ્ધતિના બે લાભ ગેરલાભ જણાવો.

અથવા

સ્થિર ખર્ચ એટલે શું ? બે ઉદાહરણ આપો.

27) મજૂર ફેરબદલી દરના ચાર કારણો જણાવો.

28) વહીવટી પરોક્ષ ખર્ચના ચાર ઉદાહરણ આપો.

29) પડતર હિસાબી પદ્ધતિના ચાર લાભ જણાવો.

અથવા

કાર્ય વેતન પ્રથા ક્યાં અનુકુળ છે ? તે જણાવો.

વિભાગ - D

નીચે 30 થી 33 પ્રશ્ન ટૂંકનોંધ પ્રકારના છે. દરેકના 3 ગુણ છે.

[12]

30) માલ સંગ્રહ અને જાળવણી સમજાવો.

31) પ્રત્યક્ષ પડતરમાં પ્રત્યક્ષ માલસામાન, પ્રત્યક્ષ મજૂરી (પ્રાથમિક પડતર), પ્રત્યક્ષ ખર્ચ સમજાવો.

32) હેલ્સી યોજનાના લાભ ગેરલાભ જણાવો.

33) ભારિત સરેરાશ પદ્ધતિના લાભ ગેરલાભ જણાવો.

અથવા

સીમાન્ત પડતર પદ્ધતિના ફાયદા જણાવો.

વિભાગ - E

■ નીચેના 34 થી 38 નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. દરેકના 8 ગુણ છે.

[40]

34) Zee બી ની માહિતી પરથી માગ્યા મુજબ ઉત્તર આપો.

એકમ દીઠ વેચાણ કિંમત	- રૂ. 500
એકમ દીઠ ચલિત ખર્ચ	- રૂ. 230
કુલ સ્થિર ખર્ચ	- રૂ. 9,45,000
શોધો -	

- (1) સમતૂટ બિંદુ એકમમાં
- (2) સમતૂટ બિંદુ રૂપિયામાં
- (3) જો રૂ. 1,08,000 નફો કમાવવો હોય તો વેચાણ એકમ અને રૂપિયામાં
- (4) રૂ. 1,08,000 નફા એ સલામતી ગાળો શોધો.

35) નીચેની માહિતી પરથી (1) વરદી સપાટી (2) ગુરુતમ સપાટી
(3) લઘુતમ સપાટી (4) ભય સપાટી શોધો.

માલ સામાનનો વધુમાં વધુ વપરાશ	- 500 એકમો
માલ સામાનનો ઓછામાં ઓછો વપરાશ	- 300 એકમો
સામાનનો સામાન્ય વપરાશ	- 350 એકમો
માલ મેળવતાં લાગતો સમય	- 20 થી 30 દિવસ
આર્થિક વરદી જથ્થો	- 4200
તાત્કાલિક ખરીદીમાં લાગતો વધુમાં વધુ સમય	- 5 દિવસ

36) એક કામદારને એક કામ પુરુ કરવા 50 કલાકનો સમય આપવામાં આવ્યો, તે કામ ખરેખર 35 કલાકમાં પુરુ કરે છે. વેતનદર કલાક દીઠ 12 રૂ. છે. મોંઘવારી જથ્થાનો દર કલાકદીઠ 3.50 રૂ. છે તો સમય વેતન કાર્યવેતન હેલ્સી યોજના અને રોવેન યોજના મુજબ વેતન શોધો.

37) લક્ષ્મી નારાયણ બી ની માહિતી પરથી મેળવણી પત્રક તૈયાર કરો.

	(રૂ.)
(1) પડતરના હિસાબો મુજબ નફો	3,68,000
તથા નાણાકિય કચ હિસાબો મુજબ નફો	2,94,000

(2) વહીવટી પરોક્ષખર્ચની ઓછી વસૂલાત	35,000
(3) પડતરના હિસાબોમાં પોતાની માલીકીના મકાનનું ગણેલ ભાડુ	26,000
(4) નાણાકિય હિસાબમાં નોંધેલ મિલકતની ખોટ	48,000
(5) પડતરના હિસાબોમાં ઉધારેલ ઘસારો	26,000
હતો જ્યારે ખરેખર ઘસારો	19,000
(6) પડતરના હિસાબોમાં કારખાના ખર્ચ	46,000
જ્યારે ખરેખર ખર્ચ	60,000
(7) પડતરના હિસાબોમાં છેવટનો સ્ટોક	40,000
નાણાકિય હિસાબોમાં છેવટનો સ્ટોક	18,000
(8) નાણાકિય હિસાબોમાં નોંધેલ શેર ફેરબદલી ફી	12,000

38) માધવ બીની નીચેની માહિતીપરથી પરોક્ષ ખર્ચોના યોગ્ય આધાર લઈ ફાળવણી કરો..

	રૂ.		રૂ.
ભાડુવેરા	8,000	પાવર	9,000
પ્લાન્ટ રીપેરીંગ	6,000	જાહેરાત	12,600
દીવાબત્તી	1,200	સુપરવિજન ખર્ચ	12,000
કેન્ટીન ખર્ચ	7,200		

વધારાની માહિતી :

વિગત	A	B	C	D
કામદારની સંખ્યા	8	6	6	4
હોર્સપાવર	6	6	3	—
યંત્ર કિંમત (રૂ.)	2,40,000	1,80,000	1,20,000	60,000
રોકેલજગ્યા (ચો.ફુ.)	1,500	1,100	900	500
લાઈટના પોઈન્ટ	6	4	3	2
વેચાણ (રૂ.)	1,10,000	60,000	40,000	—

અથવા

ઓધવ બીની માહિતીપરથી ભારીત સરેરાશ પધ્ધતિએ સ્ટોકપત્રક તૈયાર કરો.

તારીખ	આવક એકમ	ભાવ (રૂ.)	તારીખ	જાવક એકમ
1-1-2014	2,000	4	4-1-2014	5,000
2-1-2014	4,000	5.50	8-1-2014	8,000
6-1-2014	9,000	6	24-1-2014	4,000
16-1-2014	3,000	7		

વિભાગ - F

■ પ્રશ્ન 39 નિબંધ પ્રકારનો પ્રશ્ન છે.

[10]

39) એક વસ્તુ બે પ્રક્રિયામાંથી પસાર થાય છે. પ્રક્રિયાઓમાં 10,000 એકમો

2 રૂ. ના ભાવે દાખલ કરવામાં આવ્યા.

વધારાની માહિતી :

વિગત	પ્રક્રિયા A	પ્રક્રિયા B
વધારાનો માલસામાન (રૂ.)	5,000	5,000
પ્રત્યક્ષ મજૂરી (રૂ.)	2,800	4,200
પરોક્ષ ખર્ચ (રૂ.)	3,700	7,900
સામાન્ય બગાડ (દાખલ કરેલ એકમના)	10%	10%

પ્રક્રિયા - A અને B ના ખાતા તૈયાર કરો.

અથવા

કેશવાય બીની માહિતીપરથી પડતરનું પત્રક તૈયાર કરો.

કાચા માલનો શરૂનો સ્ટોક રૂ. 40,000

કાચા માલનો છેવટનો સ્ટોક રૂ. 45,000

તૈયાર માલનો શરૂનો સ્ટોક રૂ. 75,000

તૈયાર માલનો છેવટનો સ્ટોક રૂ. 90,000

કાચા માલની ખરીદી	રૂા. 3,10,000
પરોક્ષ મજૂરી	રૂા. 13,000
સેલ્સમેનને કમીશન	રૂા. 20,000
ડ્રોઈંગ ઓફિસ પગાર	રૂા. 22,000
આવકમાલ ગાડાભાડું	રૂા. 16,000
પ્રત્યક્ષ મજૂરી	રૂા. 75,000
ઓફિસ કર્મચારી પગાર	રૂા. 35,000
યંત્ર ઘસારો	રૂા. 10,000
ટેલીફોન ખર્ચ	રૂા. 8,500
પાવર બળતણ	રૂા. 35,000
ડિલીવરી વાન નિભાવ ખર્ચ	રૂા. 12,000
તાર ટપાલ ખર્ચ	રૂા. 2,500
ઘોડીયાંઘરના ખર્ચ	રૂા. 6,000
વેચાણ મેનેજર પગાર	રૂા. 60,000
ઘાલખાધ	રૂા. 2,000
વેચાણ	રૂા. 6,60,000

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

100796

205(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ A થી E પાંચ વિભાગ છે.
- 2) પ્રશ્નપત્રમાં 1 થી 38 પ્રશ્નો સળંગ છે.
- 3) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ છે.
- 5) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખવા.
- 6) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા 1 થી 10 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબો વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરીને લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) કાચું ભરતિયું કોણ તૈયાર કરે છે ?
(A) માલધણી (B) આડતિયો
(C) ગ્રાહક
- 2) આસામી આડતની ગણતરી કયા વેચાણ પર થાય છે ?
(A) રોકડ (B) ઉધાર
(C) કુલ
- 3) એકનોંધી હિસાબી પદ્ધતિ સામાન્ય રીતે કોણ રાખે છે ?
(A) ભાગીદારી પેઢી (B) કંપની
(C) ચા ની લારીવાળા
- 4) એક નોંધી માં ઉધાર ખરીદી શોધવા માટે કોનું ખાતું ખોલવામાં આવશે ?
(A) લેણદારનું (B) દેવાદારનું
(C) લેણી હુંડીનું

- 5) ઓવક-જવક ખાતું કોના જેવું છે ?
 (A) નફા-નુકશાન ખાતા (B) રોકડ ખાતા
 (C) મૂડી ખાતા
- 6) ભાગીદારી પેઢીમાં વધુ માં વધુ કેટલા ભાગીદારો હોય છે ?
 (A) બે (B) દશ
 (C) વીસ
- 7) ભાગીદારીનો કાયદો કઈ સાલથી અમલમાં આવ્યો છે ?
 (A) 1932 (B) 1956
 (C) 1961
- 8) પાઘડી, ટ્રેડમાર્ક એ કેવી મિલકત છે ?
 (A) કાયમી (B) અદૃશ્ય
 (C) ચાલું
- 9) ભાગીદારીના પ્રવેશ વખતે કયું ખાતું તૈયાર કરવામાં આવે છે ?
 (A) વેપાર ખાતું (B) નફા-નુકશાન ખાતું
 (C) નફા-નુકશાન હવાલા ખાતું
- 10) શેર જપ્તીની બાકીની રકમ કયા ખાતે લઈ જવામાં આવે છે ?
 (A) મૂડી અનામત (B) સામાન્ય અનામત
 (C) નફા-નુકશાન ખાતે

વિભાગ - B

- પ્રશ્નક્રમાંક 11 થી 20 અતિ ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો છે. જેના એક વાક્યમાં જવાબ આપો.
 દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) માલધણી આડતિયાને માલની સાથે શું મોકલાવે છે ?
 12) આડતના પ્રકાર જણાવો.
 13) ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાં રાખવાની પદ્ધતિઓ જણાવો.
 14) એકનોંધી હિસાબી પદ્ધતિમા શરૂઆતની મૂડી શોધવા માટે શું તૈયાર કરવું પડે ?
 15) એકનોંધી હિસાબી પદ્ધતિનાં સ્વરૂપો જણાવો.
 16) શેર વટાવની કઈ બાકી હોય છે ?
 17) અમદાવાદની સીવીલ હોસ્પિટલ એ કયા પ્રકારની સંસ્થા છે ?

- 18) એકનોંધી હિસાબી પદ્ધતિએ દ્વિનોંધી નું કયું સ્વરૂપ છે ?
- 19) દેવાદારો, સ્ટોક, રોકડ સિલક એ કયા પ્રકારની મિલકત છે ?
- 20) ભાગીદારી પેઢીમાં ઓછામાં ઓછા કેટલા ભાગીદારો હોય છે ?

વિભાગ - C

■ પ્રશ્ન ક્રમાંક 21 થી 30 ટૂંકા જવાબી પ્રશ્નો છે, જેના જવાબો માગ્યા મુજબ આપો.
દરેકના 3 ગુણ છે.

[30]

21) આડત માલના ત્રણ લક્ષણો જણાવો.

અથવા

કાચું ભરતિયું વિશે ટૂંકનોંધ લખો.

- 22) ભાગીદારના પ્રવેશ વખતે ઉપસ્થિત થતા મુદ્દાઓ જણાવો.
- 23) બિન વેપારી સંસ્થાનો અર્થ અને તેના ઉદાહરણ આપો.
- 24) કોમ્પ્યુટરના વિવિધ ભાગોના નામ જણાવો.
- 25) માનવ સંપત્તિના હિસાબોની ઉપયોગિતા જણાવો.
- 26) સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિના લક્ષણો જણાવો.
- 27) ફુગાવાલક્ષી હિસાબી પદ્ધતિનો અર્થ તેના ત્રણ ફાયદા જણાવો.
- 28) પ્રેફરન્સ શેરના પ્રકારો જણાવો.
- 29) આંતરરાષ્ટ્રીય હિસાબી ધોરણોમાં સમાવિષ્ટ થતી બાબતો જણાવો.
- 30) શેર મૂડીના પ્રકારો જણાવો.

વિભાગ - D

■ પ્રશ્નક્રમાંક 31 થી 36 નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે, જેના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો.
દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[30]

31) પાટણ ના પ્રતિકે કોલાપુરના કલ્પેશ ને રૂ. 2,000 ના એક એવા 100 સ્ટીલના કબાટ આડતથી વેચવા મોકલ્યા. માલ મોકલનાં પ્રતિકે રૂ. 10,000 નૂર તથા રૂ. 5,000 મજૂરી ના ચૂકવ્યા.

કલ્પેશે રૂ. 60,000 ની 3 માસની મુદત ની હુંડી આડત માલ ના એડવાન્સ પેટે સ્વીકારી જે માલધણી ને નાણાંની તાત્કાલીક જરૂર હોવાથી વાર્ષિક 12% ના દરે વટાવી.

કલ્પેશે માલ છોડાવવા અંગે જકાત મજૂરીના રૂા. 10,000 ચૂકવ્યા. વેચાણ આંકડા માં જણાવ્યું કે 80 સ્ટીલના કબાટ રૂા. 2,500 લેખે અને 20 સ્ટીલના કબાટ રૂા. 3,000 લેખે વેચ્યા હતા આડતિયાને વેચાણ પર 5% આડત આપવાની છે.

ઉપરની માહિતી પરથી માલધણી પ્રતિકના ચોપડે આડત માલ ખાતું તૈયાર કરો.

32) બારડોલી ના બલભદ્ર એ સુરત ના સુનિલ ને રૂા. 400 ની કિંમતના એક એવા 1,000 રેડિયો આડતથી વેચવા મોકલ્યા. માલધણી એ રૂા. 3,000 ગાડાભાડું તથા રૂા. 27,000 નૂર વિમાના ચૂકવ્યા.

રસ્તામાં 50 રેડિયો અકસ્માતથી નાશ પામ્યા અને 700 રેડિયો સુનિલે વેચી દીધાં.

આખર સ્ટોકની ગણતરી કરો.

33) કુમારી નિલમ પોતાના હિસાબો એકનોંધી પધ્ધતિથી રાખે છે. તેઓ તેમને નીચેની માહિતી આપે છે.

1. આખરની મૂડી	રૂા. 80,000
2. શરૂઆતની મૂડી	રૂા. 60,000
3. વર્ષ દરમ્યાન વધારાની મૂડી	રૂા. 20,000
4. વર્ષ દરમ્યાન ઉપાડ	

L. I. C. , રૂા. 6,000

આવકવેરો રૂા. 4,000

વર્ષ દરમ્યાનનો નફો શોધો.

34) સીતા અને ગીતા એક પેઢીના ભાગીદારો છે. તેઓ સરખા હિસ્સે નફો-નુકશાન વહેંચે છે. તા. 01-04-2012 ના રોજ સીતા અને ગીતા ની મૂડી અનુક્રમે રૂા. 30,000 અને રૂા. 25,000 છે. ભાગીદારોનો ઉપાડ અનુક્રમે રૂા. 3,000 અને રૂા. 2,500 છે. તેના પર વ્યાજ સીતા નું રૂા. 200 અને ગીતા નું રૂા. 150 ગણવાનું છે.

ભાગીદારી કરાર નામામાં જણાવ્યા પ્રમાણે ભાગીદારો ને મૂડી પર 12% લેખે વ્યાજ આપવાનું છે. જ્યારે ઉપાડ પર 15% વ્યાજ વસુલ કરવાનું છે. ગીતાને વાર્ષિક રૂા. 12,000 પગાર આપવાનો છે. ભાગીદારોની મૂડી અને ઉપાડ પર વ્યાજ તથા ગીતા ના પગાર ગણ્યા પહેલાં તા. 31-03-2013 ના રોજ પૂરા

થતા વર્ષ નો નફો રૂ.27,000 થયો છે.

ઉપરની માહિતી પરથી નફા-નુકશાન ફાળવણી ખાતું અને ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતા તૈયાર કરો.

અથવા

ભાગીદારીનો અર્થ અને તેના લક્ષણો જણાવો.

- 35) નીચે આપેલી વિગતો પરથી શક્તિ યુવા ક્લબનું તા. 31-3-1995 ના રોજ પૂરા થતા વર્ષનું ઉપજ-ખર્ચ ખાતું તૈયાર કરો

આવક-જાવક ખાતું

ઉધાર

જમા

આવક	રકમ રૂ.	જાવક	રકમ રૂ.
બાકી આગળ લાવ્યા	1,800	વિજળી ખર્ચ	3,600
પસ્તી નું વેચાણ	400	પગાર	4,000
નાટકની ટીકિટોનું વેચાણ	11,000	નાટક ખર્ચ	8,000
દાન	10,000	વર્તમાન પત્રોનું લવાજમ	872
લવાજમ		12% ના રોકાણો	10,000
1993-94 - 200		(તા. 1-1-1995)	
1994-95 - 7,500		સુધરાઈ વેરો	550
1995-96 - 300	8,000	પરચૂરણ ખર્ચ	1,328
		બાકી આગળ લઈ ગયા	2,850
	31,200		31,200

વધારાની માહિતી :

1. ક્લબમાં 200 સભ્યો છે. દરેક સભ્ય વાર્ષિક લવાજમ પેટે રૂ. 40 આપે છે.
2. રૂ. 400 પગાર ચુકવવાનો બાકી છે.
3. તા. 1-4-1994 ના રોજ મકાન ખાતાની રૂાં. 45,000 અને મૂડી ફંડ ખાતાની બાકી રૂાં. 47,000 છે.

- 36) શ્રી લક્ષ્મી સિમેન્ટ લિ. રૂાં. 10 નો એક એવા 60,000 ઈકવીટી શેર બહાર પાડ્યા અને નીચે મુજબ નાણાં મંગાવ્યા :

શેર અરજી વખતે	રૂાં. 3
શેર મંજૂરી વખતે	રૂાં. 3
શેર પ્રથમ હપ્તા વખતે	રૂાં. 2
શેર છેલ્લા હપ્તા વખતે	રૂાં. 2

કંપની ને 50,000 શેર માટે અરજીઓ મળી તે બધી મંજૂર કરવામાં આવી. કંપની એ મંગલાવેલ રેકમ સમયસર અને પૂરે પૂરી મળી ગયેલ છે. ઉપરની વિગત પરથી શ્રી લક્ષ્મી સિમેન્ટ કંપનીના ચોપડે ઓમનોંધ લખો. (બાબત જે. જરૂરી નથી)

વિભાગ - E

■ પ્રશ્નક્રમાંક 37 થી 38 વિસ્તૃત પ્રકારના છે. દરેક પ્રશ્નના 10 ગુણ છે.

[20]

37) શ્રીમતી કાન્તાબેન પોતાના ધંધાના હિસાબો એકનોંધી હિસાબી પદ્ધતિએ રાખે છે.

વિગત	તા. 01-01-2012	તા. 01-10-2013
દેવાદારો	4,800	7,500
લેણદારો	3,100	5,200
સ્ટોક	1,700	5,500
લેણી હુંડી	200	500
દેવી હુંડી	300	400

વધારાની માહિતી :

— દેવાદારો પાસેથી રોકડા મળ્યા	રૂ. 54,100
— લેણી હુંડીના રોકડા મળ્યા	રૂ. 4,700
— લેણદારો ને રોકડા ચૂકવ્યા	રૂ. 43,600
— દેવી હુંડીના રોકડા ચૂકવ્યા	રૂ. 900
— ખરીદ માલ પરત	રૂ. 600
— વેચાણ માલ પરત	રૂ. 500
— મળેલ વટાવ	રૂ. 400
— આપેલ વટાવ	રૂ. 300
— ધાળખાધ	રૂ. 200

ઉપરની વિગતો ને આધારે ઉધાર ખરીદી અને ઉધાર વેચાણ શોધો.

અથવા

ગોવિંદ અને ગોપાલ 3:2 ના પ્રમાણમાં નફો-નુકશાન વહેંચી લેતા ભાગીદારો છે. તેઓનું તા. 31-12-2013 ના રોજનું કાર્યુ સરવૈયું નીચે મુજબ છે :

તા. 31-12-2013 ના રોજનું કાર્યું સરવૈયું.

ખાતાનું નામ	ઉધાર બાકી	જમા બાકી
મૂડી : ગોવિંદ	—	85,000
ગોપાલ	—	68,000
ઉપાડ : ગોવિંદ	5,000	—
ગોપાલ	4,000	—
શરૂઆતનો સ્ટોક	35,600	—
પગાર	24,400	—
ખરીદી	40,000	—
આવક માલ ગાડાભાડું	2,500	—
જાવક માલ ગાડાભાડું	1,500	—
બેંક સિલક	24,000	—
દેવાદારો	60,000	—
વટાવ	6,000	—
વેચાણ	—	50,000
લેણદારો	—	10,000
વીમો	5,000	—
ભાડું-વેરા	5,000	—
કુલ સરવાળો	2,13,000	2,13,000

ઉપરની વિગતો અને નીચેના હવાલાઓને ધ્યાનમાં લઈ તા. 31-12-2013 ના રોજ પૂરા થતા વર્ષનું વેપાર ખાતું, ન.નું ખાતું અને તેજ દિવસનું પાકું સરવૈયું તૈયાર કરો.

હવાલા :

- (1) ઉપાડ બાદ કર્યા પછી મૂડી પર 5% લેખે વ્યાજ ગણો.
- (2) આખર સ્ટોકની કિંમત રૂ. 30,000 હતી.
- (3) પગાર રૂ. 1200 ચૂકવવાનો બાકી છે.
- (4) ઉધાર વેચાણમાંથી રૂ. 4,000 મળી શકે તેમ નથી.
- (5) અગાઉથી ચૂકવેલ વીમો રૂ. 800 હતો.

38) શ્રી રામ અને લખન બે ભાગીદારો છે. તેઓ 2 : 1 ના પ્રમાણમાં નફો-નુકસાન વહેંચે છે. તેમનું તા. 31-12-2012 ના રોજનું પાકું સરવૈયું નીચે મુજબ છે.

મૂડી - દેવાં	રકમ રૂ.	મિલકત - લેણાં	રકમ રૂ.
રામની મૂડી	80,000	ફર્નિચર	20,000
લખનની મૂડી	40,000	યંત્રો	80,000
સામાન્ય અનામત	30,000	સ્ટોક	60,000
લેણદારો	50,000	દેવાદારો	20,000
દેવી હુંડી	20,000	રોકડ	20,000
		લેણી હુંડી	20,000
	2,20,000		2,20,000

તેઓએ ભરત ને ભવિષ્ય ના નફા-નુકસાન માં 1/4 ભાગ આપી પેઢી માં પ્રવેશ આપે છે. તેને નીચેની શરતો માન્ય છે.

- (1) યંત્રોની કિંમતમાં 25% ઘટાડો કરવો તથા સ્ટોકની કિંમતમાં 10% ઘટાડો કરવો.
- (2) ફર્નિચરની કિંમતમાં 20% વધારો કરવો.
- (3) દેવાદારો પર 10% ઘાલખાધ અનામત રાખો.
- (4) ભરત પોતાની મૂડી તરીકે રૂ. 25,000 રોકડા લાવશે તે પાઘડી તરીકે કશુજ લાવી શકતો નથી આથી પેઢીના ચોપડે રૂ. 36,000 ની કિંમતે પાઘડી ખાતું ઊભું કરવામાં આવ્યું છે.

ઉપરની માહિતી પરથી જરૂરી ખાતા તૈયાર કરી નવી પેઢીનું પાકું સરવૈયું તૈયાર કરો.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100346

207(G)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 45 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નોના જવાબ સૂચના મુજબ આપો.
- 4) પ્રશ્નોની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખો.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા 1 થી 10 બહુવિકલ્પ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્ન માટે આપેલા વિકલ્પ પૈકી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) હિસાબોની ખાસ હેતુ માટેની તપાસ ...
(A) ઓડિટિંગ
(B) વાઉચિંગ
(C) અન્વેષણ
- 2) નીચેનામાંથી કઈ પ્રક્રિયાને ઉત્પાદન ગણી શકાય ?
(A) દૂધમાંથી માવો બનાવવાની ક્રિયા
(B) કોટન વેસ્ટ શુદ્ધ કરવું
(C) ફાનસમાં ટિવેટ નાંખવી
- 3) આંતરિક અંકુશની પ્રથા કેવી હોવી જોઈએ ?
(A) કામચલાઉ
(B) પરિવર્તનશીલ
(C) જડ

- 4) 1-4-1958 થી કયો વેરો ઉઘરાવવામાં આવે છે ?
- (A) બક્ષિસવેરો
(B) આવકવેરો
(C) સંપત્તિવેરો
- 5) હિસાબી ચોપડાઓનું ઓડિટ કરતી વખતે ઓડિટર જે કાગળોનો ઉપયોગ કરે છે તેને શું કહેવાય ?
- (A) ઓડિટ નોંધપોથી
(B) ઓડિટરના કામકાજના કાગળો
(C) ઓડિટ કાર્યક્રમ
- 6) કંપની ઓડિટર ની શૈક્ષણિક લાયકાત કેટલી હોવી જોઈએ ?
- (A) M. B. A.
(B) C. A.
(C) M. C. A.
- 7) સંપત્તિવેરો કોના દ્વારા ઉઘરાવવામાં આવે છે ?
- (A) જાહેર કંપની
(B) સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સંસ્થા
(C) કેન્દ્ર સરકાર
- 8) મુળ વ્યવહારના મૌલિક પુરાવાઓની તપાસ એટલે ....
- (A) વાઉચિંગ
(B) ઓડિટિંગ
(C) અન્વેષણ
- 9) અમુક વ્યવહારોની તેમના ઉદ્ભવથી માંડીને છેવટ સુધીની તપાસ એટલે ...
- (A) અંશતઃ ઓડિટ
(B) સંપૂર્ણ ઓડિટ
(C) ઉડાણપૂર્વકનું ઓડિટ

10) આવકવેરો એ કયાં પ્રકારનો વેરો છે ?

(A) પ્રત્યક્ષ વેરો

(B) પરોક્ષ વેરો

(C) અન્ય વેરો

નીચે આપેલા 11 થી 20 પ્રશ્નોના અતિ ટૂંકમાં જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

11) વેચાણવેરા સંદર્ભમાં 'ખેતી' શબ્દનો અર્થ આપો.

12) અણધારી તપાસ એટલે શું ?

13) ઉત્પાદન ન ગણાતી એક પ્રક્રિયા જણાવો.

14) વાઉચર એટલે શું ?

15) 2017-2018 માટે આકારણી વર્ષ જણાવો.

16) પડતર ઓડિટ એટલે શું ?

17) ઓડિટ કોણ કરે છે ?

18) કરદાતા એટલે શું ?

19) ઓડિટ નોંધપોથી એટલે શું ?

20) ઓડિટ અહેવાલ કોને ઉદ્દેશીને લખાયેલ હોવો જોઈએ ?

વિભાગ - B

■ નીચે આપેલા 21 થી 32 ટૂંકમાં જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નનો 2 ગુણ છે.

[24]

21) આકસ્મિક આવક એટલે શું ?

22) કંપની ઓડિટર ને દૂર કરવાની જોગવાઈ જણાવો.

23) ઓડિટ કાર્યક્રમ એટલે શું ?

- 24) પ્લાન્ટ યંત્રોનું વાઉચિંગ કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવાના વાઉચરો જણાવો.
- 25) કંપની ઓડિટરની બે ગેરલાયકાતો જણાવો.
- 26) ચોખ્ખી સંપત્તિ એટલે શું ?
- 27) પરોક્ષવેરો એટલે શું ?
- 28) આંતરિક અંકુશના બે લક્ષણો જણાવો.
- 29) વેચાણવેરાના સંદર્ભમાં 'વેપારી' શબ્દનો અર્થ આપો.
- 30) ઓડિટિંગની બે મર્યાદા જણાવો.
- 31) આકારણી વર્ષ એટલે શું ?
- 32) પડતર ઓડિટના કાર્યક્ષેત્રમાં સમાવેશ થતી બે વિગતો જણાવો.

વિભાગ - C

- નીચેના 33 થી 35 ટૂંકા પ્રશ્નોના માગ્યા પ્રમાણે જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે. [9]

- 33) ઓડિટરના ગુણો જણાવો.
- 34) પડતર ઓડિટના ફાયદા જણાવો.
- 35) માની લીધેલી બક્ષિસો જણાવો.

- નીચેના 36 થી 38 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો. દરેકના 4 ગુણ છે. [12]

- 36) ઓડિટિંગ એટલે શું ? તેના લક્ષણો જણાવો.
- 37) કેન્દ્રીય વેચાણવેરા હેઠળના ગુના જણાવો.
- 38) ઓડિટરના કામકાજના કાગળોમાં સમાવેશ થતી વિગતો જણાવો.

વિભાગ - D

- નીચેના 39 અને 40 પ્રશ્નના તફાવતી લક્ષી જવાબ લખો. દરેકના 4 ગુણ છે. [8]

- 39) ઓડિટ અને અન્વેષણ વચ્ચેના તફાવતના ચાર ચાર મુદ્દા લખો.

40) આંતરિક અંકુશ અને આંતરિક ઓડિટ વચ્ચેના તફાવતના ચાર-ચાર મુદ્દા લખો.

■ નીચે આપેલા 41 અને 42 નિબંધલક્ષી પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે. [10]

41) કંપની ઓડિટરની પાંચ સત્તાઓ જણાવો.

42) ઓડિટરે અહેવાલ તૈયાર કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો જણાવો.

વિભાગ - E

■ નીચે આપેલા 43 અને 44 પ્રશ્નોના માંગ્યા પ્રમાણે જવાબ આપો. દરેકના 5 ગુણ છે. [10]

43) કેન્દ્રીય વેચાણવેરા ધારાહેઠળ વેપારીને કરભરવાની જવાબદારીમાંથી મુક્તિ પ્રાપ્ત થાય તેવા પ્રસંગો જણાવો.

અથવા

ઓડિટ પ્રોગ્રામ ફાયદા-ગેરફાયદા જણાવો.

44) ગુજરાત વેચાણવેરા સંદર્ભમાં નીચેના શબ્દોની સમજૂતી આપો. (ગમે તે બે)

(1) ધંધા નું સ્થળ

(2) કમિશન એજન્ટ

(3) ફરીથી વેચાણ

અથવા

નીચેના વ્યવહારોનું વાઉચિંગ કરો. (ગમે તે બે)

(1) ડિરેક્ટર ફી

(2) પગાર

(3) કાનૂની ખર્ચા

■ નીચે આપેલા પ્રશ્ન 45 ગણતરીનો છે. વિકલ્પ આંતરિક છે. [7]

45) શ્રી શાલીન એક કંપનીમાં હિસાબનીશ તરીકે નોકરી કરે છે. તેની આવકની વિગતો નીચે પ્રમાણે છે :

(1) મૂળ પગાર માસિક રૂા: 8,000

- (2) બોનસ મૂળપગારનાં 20%
  - (3) મોઘવારી ભથ્થું પગારના 60%
  - (4) મનોરંજન ભથ્થું માસિક રૂા. 300
  - (5) માલિકનો માન્ય પ્રોવિડન્ડ ફંડમાં ફાળો મૂળપગારના 15%
  - (6) માન્ય પ્રોવિડન્ડ ફંડ પર ભેગી થયેલ રકમ પર 11% લેખે જમા થયેલું વ્યાજ રૂા. 11,000
  - (7) પોતાની જાંદગીના વિમાની પોલીસી પર ચુકવેલ પ્રિમિયમ રૂા. 5,000 તથા પોતાની પત્નીના જાંદગીના વિમાની પોલીસી પર ચુકવેલ પ્રિમિયમ રૂા. 3,000.
- ગ્રોસ આવકની ગણતરી કરો તથા કેટલી રકમ વળતર તરીકે બાદ મળશે તે જણાવો.

અથવા

સંપત્તિવેરો એટલે શું ? સંપત્તિવેરામાંથી મુક્ત મિલકતો જણાવો.

This Question Paper contains 12 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

100736

216(GE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ છ વિભાગ અને 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખવા.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવા.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા 1 થી 10 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C) પસંદ કરીને જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) વિજ્ઞાપનનાં વિવિધ પ્રયોગો અને રીતોને શું કહેવાય ?
(A) પ્રયુક્તિઓ
(B) વિજ્ઞાપન
(C) પદ્ધતિઓ
- 2) ગ્રાહક સુરક્ષા મંડળી કેવા પ્રકારની સલાહ સંસ્થા છે ?
(A) આર્થિક
(B) કૌટુંબિક
(C) સામાજિક

- 3) 'વ્યવસાય લક્ષી માર્ગદર્શન' એ વ્યવસાયિક સજ્જતા અને સૂઝનો વિકાસને અસર કરતું .....
- (A) રાષ્ટ્રીય
(B) આંતરરાષ્ટ્રીય
(C) પ્રાંતીય
- 4) સહકારી મંડળી રચવા માટે ઓછામાં ઓછા કેટલાં સભ્યો હોવા જોઈએ ?
- (A) 15
(B) 25
(C) 10
- 5) ભારતમાં પ્રાથમિક ક્ષેત્રમાં કામ કરતી સ્ત્રીઓ કેટલાં ટકા છે ?
- (A) 30 ટકા
(B) 40 ટકા
(C) 50 ટકા
- 6) વૃક્ષો આપણને કયો વાયુ આપે છે ?
- (A) કાર્બન ડાયોક્સાઈડ
(B) ઓક્સિજન
(C) કાર્બન મોનોક્સાઈડ
- 7) શિક્ષણથી વંચિત રહેતી વ્યક્તિઓની સર્જાતી પરિસ્થિતિ એટલે ?
- (A) નિરક્ષરતા
(B) બેકારી
(C) સાક્ષરતા

- 8) રોજગાર કચેરી એ કયાં પ્રકારની સંસ્થા છે ?
- (A) સરકારી
(B) બિન સરકારી
(C) વિદેશી
- 9) રાષ્ટ્રીય બચત યોજના કયાં ખાતાની બચત રોકાણ યોજના છે ?
- (A) બેંક
(B) L.I.C.
(C) પોસ્ટ ઓફિસ
- 10) માનવ સર્જત આપત્તિઓ .....
- (A) વાવાઝોડું
(B) પ્રદૂષણ
(C) ભૂકંપ

વિભાગ - B

નીચે આપેલા 11 થી 20 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબ એક-બે વિધાનમાં આપો.
દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) વિદેશ ગમનથી કયાં બે કૌશલ્યો વિકસે છે ?
- 12) સહકારી પ્રવૃત્તિ એટલે શું ?
- 13) ભૂમિકા સંઘર્ષ એટલે શું ?
- 14) 'GITCO' નું પૂરું નામ જણાવો.
- 15) ઈમિગ્રેશન એટલે શું ?
- 16) સલાહ એટલે શું ?

- 17) સ્ત્રીની બેવડી ભૂમિકા એટલે શું ?
- 18) પોસ્ટ ઓફિસ કેવા પ્રકારની સલાહ આપે છે ?
- 19) ગરીબી રેખા એટલે શું ?
- 20) વ્યવસાયિક સૂઝ એટલે શું ?

વિભાગ - C

■ નીચે આપેલા 21 થી 31 સુધીના ટૂંકા પ્રશ્નોના જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે. [22]

- 21) વસ્તી વિસ્ફોટ એટલે શું ?
- 22) બેકારી એટલે શું ?
- 23) ભૌતિક પ્રદૂષણ એટલે શું ?
- 24) બચત એટલે શું ?
- 25) વ્યક્તિને આર્થિક સલાહની જરૂર ક્યારે પડે છે ?
- 26) કુટુંબ નિયોજન એટલે શું ?
- 27) ટેલિવિઝનની વિજ્ઞાપન માધ્યમ તરીકેની બે મર્યાદાઓ જણાવો.
- 28) કુટુંબિક અંદાજપત્ર એટલે શું ?
- 29) આપત્તિ એટલે શું ?
- 30) સહકારી મંડળીની ચાર ફાયદાઓ જણાવો.
- 31) ઊંચો જન્મદર એટલે શું ?

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા 32 થી 37 સુધીના લઘુ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે. [18]
- 32) સહકારી પ્રવૃત્તિનાં ત્રણ સિધ્ધાંતો સમજાવો.
- 33) આર્થિક અને સામાજિક સલાહ વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ કરો.
- 34) વિજ્ઞાપનથી ઉત્પાદકને થતા ત્રણ ફાયદા જણાવો.
- 35) સામાજિક સલાહની ઉપયોગિતા જણાવો.
- 36) સ્ત્રીનાં વ્યવસાય ક્ષેત્રે પદાર્પણ ને કારણે સ્ત્રીઓ એ ક્યાં રૂઢિવાદી મૂલ્યોને છોડીને ક્યાં આધુનિક મૂલ્યો અપનાવ્યાં છે ?
- 37) તાલીમ માટેની પ્રવચન પદ્ધતિની ચર્ચા કરો.

વિભાગ - E

નીચે આપેલા 38 થી 42 સુધીના વિસ્તૃત પ્રકારના પ્રશ્નોના જવાબ આપો.
દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.

[20]

- 38) વસ્તી નિયંત્રણનાં કોઈપણ ચાર પરિબળો વર્ણવો.
- 39) બચત અને રોકાણનાં ફાયદા જણાવો.
- 40) માનવજીવનમાં પર્યાવરણનું મહત્વ સમજાવો.
- 41) હેતુનાં આધારે તાલીમનો પ્રકાર સમજાવો.
- 42) આર્થિક સલાહ આપતી કોઈપણ ચાર સંસ્થાની સમજૂતી આપો.

અથવા

વ્યવસાયિક ક્ષેત્રે મહિલાઓનાં પદાર્પણનાં ચાર કારણો ચર્ચો.

વિભાગ - F

- નીચે આપેલા 43 થી 46 સુધીના નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.
દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે

[20]

- 43) વ્યવસાયિક સજ્જતા અને સૂઝને અસર કરતા આંતરરાષ્ટ્રીય પરિબલો સમજાવો.
- 44) વિજ્ઞાપનની આધુનિક પ્રયુક્તિ વિશે નોંધ લખો.
- 45) ભારતમાં વસ્તી વિસ્ફોટનાં કારણો સમજાવો.
- 46) પોસ્ટ ખાતાની પાંચ બચત રોકાણ યોજનાઓ સમજાવો.

અથવા

વ્યવસાયમાં તાલીમની અગત્યતા દર્શાવતા પાંચ કારણોની ચર્ચા કરો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No.:

216 (E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains six sections and total 46 questions.
- 2) All questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Answer the questions according to instructions.
- 4) Figures at the right side indicate full marks to the questions.
- 5) Start a new section on a new page.

SECTION - A

■ The following questions from 1 to 10 are objective type questions. Select and write the correct answer from the options (A, B, C). Each question carries 1 mark : [10]

- 1) What are the different experiments and methods of advertisement called?
  - (A) Techniques
  - (B) Advertisement
  - (C) Methods
- 2) What kind of advice institute is consumer protection union?
  - (A) Economic
  - (B) Family based
  - (C) Social

- 3) What factor of 'occupational guidance' is that which affects the occupational equipment and insight?
- (A) National
  - (B) International
  - (C) Regional
- 4) What is the minimum number of members required to form a co-operative society?
- (A) 15
  - (B) 25
  - (C) 10
- 5) How many percent of women in India are working in primary section?
- (A) 30 percent
  - (B) 40 percent
  - (C) 50 percent
- 6) Which gas do trees exhale for us?
- (A) Carbon dioxide
  - (B) Oxygen
  - (C) Carbon monoxide
- 7) The situation created due to not getting of education to people is _____.
- (A) Unemployment
  - (B) Illiteracy
  - (C) Literacy

- 8) Which type of institute is the Employment Office?
(A) Government
(B) Non-Government
(C) Foreign
- 9) To which department does the savings and investment scheme belong?
(A) Bank
(B) L.I.C.
(C) Post office
- 10) _____ is a manmade disaster.
(A) Tornado
(B) Pollution
(C) Earthquake

SECTION - B

- Answer the following questions from 11 to 20 in one or two sentences each. Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) Which two skills are developed by overseas visits?
- 12) What does co-operative activity mean?
- 13) What is Role conflict?
- 14) Give the full name of 'GITCO'.
- 15) What is immigration?

- 16) What is advice?
- 17) What do you mean by double role of women?
- 18) What type of advice does post-office give?
- 19) What is poverty line?
- 20) What does occupational insight mean?

SECTION - C

■ Answer the following questions from 21 to 31 in short.

Each question carries 2 marks :

[22]

- 21) What is population explosion?
- 22) What is unemployment?
- 23) What is Mundane pollution?
- 24) What is saving?
- 25) When does a person need economic advice?
- 26) What is family planning?
- 27) Name two limitations of television as a means of advertisement.
- 28) What is family budget?
- 29) What does disaster mean?
- 30) Name any four advantages of Industrial Co-operative Society?
- 31) What is meant by high birth-rate?

SECTION - D

Following questions from 32 to 37 are short answer type.

Answer them to the point. Each question carries 3 marks : [18]

- 32) Explain three principles of co-operative activity.
- 33) Explain the difference between economic and social advice.
- 34) State any three advantages that the producers reap through advertisement.
- 35) Explain the importance of social advice.
- 36) Because of women's entry in occupations which conservative values are given away and which modern values are accepted by women?
- 37) Discuss the lecture method of training.

SECTION - E

■ Following questions from 38 to 42 are long answer type.

Each question carries 4 marks : [20]

- 38) Describe four factors of population control.
- 39) State the advantages of savings and investments.
- 40) Explain the importance of environment in human life.
- 41) Explain types of training according to purpose.

42) Explain any four institutions giving economic advice.

OR

Explain any four reasons of women's entry into the occupational field.

SECTION - F

■ Following questions from 43 to 46 are essay type. Each question carries 5 marks.

[20]

43) Discuss the national factors affecting occupational equipment and insight.

44) Write a note on the modern techniques of advertisement.

45) Explain the reasons of population explosion in India.

46) Explain any five schemes of postal department.

OR

Discuss five reasons showing the importance of training in occupation.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

217(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains total 46 questions.
- 2) All the questions are compulsory.
- 3) Figures at the right side indicate full marks.
- 4) Answer the questions according to instructions.
- 5) Start a new section on a new page.

SECTION - A

- Questions from 1 to 10 are objective type. Select and write the correct answer from the given options. Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) The colour of flies is _____.
(A) red
(B) dull grey
(C) white
- 2) To remove the stains of grease and paints, the solvent used is _____.
(A) Turpentine (B) Vinegar
(C) Ammonia
- 3) The extinguisher for simple fire _____.
(A) Soda acid (B) Carbon dioxide
(C) Foam
- 4) What is the use of oil base polish? _____.
(A) Leather (B) Rubber
(C) Bakelite

- 5) Length of silver fish is _____.
(A) 1 c.m. (B) 2 c.m.
(C) 3 c.m.
- 6) The sub-master key is also known as _____.
(A) Master key (B) Floor master key
(C) Section key
- 7) Which instrument is put in full plate's left side?
(A) Knife (B) Fork
(C) Spoon
- 8) Evaluation means _____.
(A) Planning (B) Checking
(C) Instruction
- 9) In which Budget income is more and expenditure is less?
(A) Balance budget (B) Surplus budget
(C) Deficit budget
- 10) Which material is used in uniform?
(A) Cotton (B) Polyester
(C) Silk

Questions from 11 to 20 are very short answer type. Answer in one sentence each. Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) Who has responsibility of checklist in an institution?
12) Mention the types of brushes.
13) Describe the types of beetle.
14) Define : Fire.
15) Make a list of the hotel staff uniform.
16) Mention the types of cleaning equipment.
17) Describe the function of vinegar.
18) Mention the colour and shape of bedbug.
19) Which person should have a Master key?

- 20) According to western culture, what has been given before dinner?

SECTION - B

- Questions from 21 to 31 are short answer type. Answer them as directed. Each question carries 2 marks :

[22]

- 21) What is control?
22) Describe the shape of dining table.
23) Write the types of polish.
24) The institution should have one grand master key. Give reason.
25) What is budget?
26) Explain the steps for mosquito control.
27) Mention about care of small uniform.
28) Mention the use of slab-cutter.
29) What is 'Type-B' fire?
30) Which facilities should be there in lift?
31) The uniform stock should be checked regularly. Give reason.

SECTION - C

- Questions from 32 to 37 are short answer type. Answer them as directed. Each question carries 3 marks :

[18]

- 32) Mention the advantages of budget.

OR

Mention the disadvantages of budget.

- 33) Write differences between master key and floor master key.
34) Make the checklist of lobby.
35) Describe the use of soda bar, powder and flakes.
36) Explain about cleanliness and care of restaurant.
37) How the types of institution affect the cleaning expense?

SECTION - D

Questions from 38 to 42 are long answer type. Answer them as directed. Each question carries 4 marks :

[20]

- 38) Explain the types of planning.
- 39) Describe the distribution of staff uniform in luxurious hotel.
- 40) Mention about table setting.
- 41) Mention the important points during purchasing of cleaning agents.

OR

Describe about distribution and control of cleaning equipment.

- 42) How the size and decoration of institution affect the cleaning expense? Explain in detail.

SECTION - E

Questions from 43 to 46 are essay type. Answer them as directed. Each question carries 5 marks :

[20]

- 43) Explain about fire prevention equipments.
- 44) Mention the characteristics of dinning table arrangement.
- 45) Describe the importance of budget.

OR

Explain the factors of budget.

- 46) What steps should be taken on stealing in residential institution?

--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

100316

217(GE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રત્યેક વિભાગના ગુણ જમણી બાજુએ દર્શાવેલ છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખો.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા 1 થી 10 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C) પસંદ કરી ફરીથી લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) માખીનો રંગ ..... છે.
(A) લાલ (B) આછો રાખોળી
(C) સફેદ
- 2) ગ્રીસ અને રંગના ડાઘ દૂર કરવા વપરાતો પદાર્થ ..... છે.
(A) ટર્પેન્ટાઈન (B) વિનેગાર
(C) એમોનિયા
- 3) સાદી આગ ઓલવવા વપરાતો પદાર્થ ..... છે.
(A) સોડા એસિડ (B) કાર્બન ડાયોક્સાઈડ
(C) ફોમ
- 4) ઓઈલ બેઈઝ પોલીશનો ઉપયોગ -
(A) લેધર (B) રબર
(C) બેકેલાઈટ
- 5) સિલ્વર ફિશની લંબાઈ ..... છે.
(A) 1 cm. (B) 2 cm.
(C) 3 cm.

- 6) સબ-માસ્ટર કી બીજા કયા નામે ઓળખાય છે ?
 (A) માસ્ટર કી (B) ફ્લોર માસ્ટર કી
 (C) સેક્શન કી
- 7) ફુલ પ્લેટની ડાબી બાજુ ..... મૂકવામાં આવે છે.
 (A) ચપ્પુ (B) કાંટો
 (C) ચમચી
- 8) મૂલ્યાંકન એટલે -
 (A) આયોજન (B) ચકાસણી
 (C) માર્ગદર્શન
- 9) કયા અંદાજપત્રકમાં આવક વધુ અને ખર્ચ ઓછો થાય છે ?
 (A) સમતોલ (B) બચતવાળુ
 (C) ખાધવાળુ
- 10) યુનિફોર્મનું મટીરિયલ ..... હોય છે.
 (A) સુતરાઉ (B) પોલિયેસ્ટર
 (C) સીલક

■ નીચેના 11 થી 20 સુધીના અતિટૂંકા પ્રશ્નો છે. જેના ઉત્તર એક વાક્યમાં આપો.
 દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) સંસ્થામાં ચેકલીસ્ટની જવાબદારી કોની હોય છે ?
- 12) બ્રશના પ્રકાર જણાવો.
- 13) બિટલના પ્રકાર વર્ણવો.
- 14) આગની વ્યાખ્યા લખો.
- 15) હોટલના કર્મચારીના યુનિફોર્મની યાદી બનાવો.
- 16) સફાઈના સાધનોના પ્રકાર જણાવો.
- 17) વિનેગારનું કાર્ય વર્ણવો.
- 18) માંકડનો રંગ અને આકાર જણાવો.
- 19) માસ્ટર કી કોની પાસે રાખવામાં આવે છે ?
- 20) પશ્ચિમી પધ્ધતિ પ્રમાણે જમતા પહેલા શું આપવામાં આવે છે ?

વિભાગ - B

- નીચેના 21 થી 31 સુધીના ટૂંકા પ્રશ્નો છે. માંગ્યા મુજબ જવાબ આપો.
દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[22]

- 21) નિયંત્રણ એટલે શું ?
- 22) ડાઇનીંગ ટેબલના આકારો વર્ણવો.
- 23) પોલીશના પ્રકાર લખો.
- 24) સંસ્થામાં કેટલી ગ્રાન્ડ માસ્ટર કી હોવી જોઈએ ?
- 25) બજેટ એટલે શું ?
- 26) મચ્છરના નિયંત્રણ માટેના પગલા વર્ણવો.
- 27) નાના યુનિફોર્મની સંભાળ વિશે જણાવો.
- 28) સ્લેબ કટરનો ઉપયોગ જણાવો.
- 29) 'બ' પ્રકારની આગ એટલે શું ?
- 30) લિફ્ટમાં કઈ કઈ સગવડો હોવી જોઈએ ?
- 31) યુનિફોર્મના જથ્થાની ચકાસણી ક્યારે કરવી જોઈએ ?

વિભાગ - C

- નીચેના 32 થી 37 સુધીના લઘુ પ્રશ્નો છે. માંગ્યા મુજબ જવાબ આપો.
દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[18]

- 32) અંદાજપત્રકના લાભ જણાવો.

અથવા

અંદાજપત્રકના ગેરલાભ જણાવો.

- 33) માસ્ટર કી અને ફ્લોર માસ્ટર કી વિશે તફાવત લખો.
- 34) લોબીનું ચેકલિસ્ટ તૈયાર કરો.
- 35) સોડાબાર, પાવડર અને ફ્લેક્સના ઉપયોગ વિશે વર્ણવો.
- 36) રેસ્ટોરન્ટની સફાઈ અને સંભાળ જણાવો.
- 37) સંસ્થાનો પ્રકાર સફાઈ ખર્ચને કેવી રીતે અસર કરે છે ?

વિભાગ - D

- નીચેના 38 થી 42 સુધીના લાંબા પ્રશ્નો છે. માંગ્યા મુજબ જવાબ આપો.
દરેકના 4 ગુણ છે.

[20]

- 38) આયોજનના પ્રકાર સમજાવો.
39) લક્ઝીરીયસ હોટલમાં સ્ટાફ યુનિફોર્મની વહેંચણી વર્ણવો.
40) ટેબલ સેટિંગ વિશે જણાવો.
41) સફાઈના પદાર્થોની ખરીદી કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દા સમજાવો.

અથવા

- સફાઈના સાધનોની વહેંચણી અને નિયંત્રણ વિશે વર્ણવો.
42) સંસ્થાના મકાનનું કદ અને ડેકોરેશન સફાઈ ખર્ચને અસર કરે છે - સમજાવો.

વિભાગ - E

- નીચેના 43 થી 46 સુધીના નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. માંગ્યા મુજબ જવાબ આપો.
દરેકના 5 ગુણ છે.

[20]

- 43) આગ લાગતી અટકાવવાના સાધનો વિશે સમજાવો.
44) ડાઈનીંગ ટેબલની ગોઠવણીની લાક્ષણિકતાઓ વર્ણવો.
45) અંદાજપત્રકનું મહત્ત્વ જણાવો.

અથવા

- અંદાજપત્રકના પરિબળો સમજાવો.
46) રહેઠાણ યુક્ત સંસ્થામાં ચોરી થાય તો તમે કેવા પગલા લેશો ?

--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100525

219(GE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 4) પ્રશ્નોના ગુણ પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવા.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા 1 થી 10 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) ઈન્ટરમીડીએટ રંગ 'પોપટી' મેળવવા .....
(A) લીલો + વાદળી કરો
(B) પીળો + લીલો કરો
(C) વાદળી + જાંબલી કરો
- 2) જીવંતતા અને શીતળતાનો અનુભવ કરાવે .....
(A) વાદળી રંગ
(B) જાંબલી રંગ
(C) લીલો રંગ
- 3) ડીમીનીટીવ અરેંજમેન્ટ .....
(A) મોટા અને ડાર્ક કલર ફૂલો
(B) મધ્યમ અને લાઈટ કલર ફૂલો
(C) નાના અને સુગંધી ફૂલો
- 4) ડાઈનીંગ ટેબલ ઉપર .....
(A) લાઈન અરેંજમેન્ટ
(B) લાઈવ અરેંજમેન્ટ
(C) માસ અરેંજમેન્ટ
- 5) ઈન્ટીરિયર ડેકોરેશનમાં કોઈપણ રૂમમાં મુખ્ય બાબત .....
(A) ફલાવર અરેંજમેન્ટ
(B) ફર્નિચર અરેંજમેન્ટ
(C) વિન્ડો ટ્રીટમેન્ટ

- 6) ફોટોલિંગ ફર્નિચર .....
- (A) વજનમાં હલકા (B) નાણાંનો બચાવ
(C) જગ્યાનો બચાવ
- 7) બાયરૂમ માટે ઉપયોગી બારી .....
- (A) બે વિન્ડો (B) બો વિન્ડો
(C) લુઅર્સ વિન્ડો
- 8) સાદા રૂમ માટે .....
- (A) પ્લેઈન પડદા (B) ડિઝાઈનવાળા પડદા
(C) પારદર્શક પડદા
- 9) એક્સેસરીઝની કલાત્મક વસ્તુ .....
- (A) પક્ષીનો માળો (B) મીરર - મડવર્ક ફેમ
(C) સંગીતના સાધનો
- 10) રૂમના આકર્ષણનું કેન્દ્ર બનાવી શકાય .....
- (A) ફિક્સીસ (B) અરીસો
(C) હેંગીંગ લાઈટ

વિભાગ - B

■ નીચેના 11 થી 20 સુધીના અતિટૂંકા પ્રશ્નો છે. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) ગ્રે રંગ કઈ રીતે મેળવી શકાય ?
- 12) કયા પ્રકારની પ્રિન્ટ કરવા માટે મીણની જરૂર પડે ?
- 13) એક્સેસરીઝ એટલે શું ? ઉદાહરણ આપો.
- 14) વોલકવરીંગ ની યાદી બનાવો.
- 15) ડ્રેસીંગ ટેબલ ઉપર કેવા પ્રકારની પ્રકાશની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ ?
- 16) ફિક્સીસ એટલે શું ? તે જણાવી તેના પ્રકાર જણાવો.
- 17) સુશોભિત પ્રકાશના બે ઉદાહરણ આપો.
- 18) 'ફ્લોર લેમ્પ' શું છે ?

19) ગુલાબી રંગના ઉપયોગથી કયા ભાવો પ્રગટ કરી શકાય ?

20) શેતરંજી એ કયા પ્રકારનું ફ્લોર ક્વરીંગ છે ?

વિભાગ - C

■ નીચેના 21 થી 31 સુધીના ટૂંકા પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. દરેકના 2 ગુણ છે. [22]

21) 'ટાઈ એન્ડ ડાઈ' એટલે શું ? તે જણાવો તથા 'ટાઈ એન્ડ ડાઈ' ગુજરાતમાં કયા કયા સ્થળોએ કરવામાં આવે છે તે જણાવો.

22) કયા પ્રકારની ફૂલોની ગોઠવણીમાં ફૂલોની ડાળીઓને મહત્વ આપવામાં આવે છે ? તે જણાવી તેના વિષે માહિતી આપો.

23) 'ઈકેબાના' શું છે ? તે જણાવી ઈકેબાના શબ્દનો અર્થ જણાવો.

24) કયા પ્રકારનું સમતુલન મેળવવું અઘરું છે ? શા માટે ?

25) ફર્નિચરના ઉપયોગનો હેતુ શું છે ?

26) 'બો' વિન્ડોની આકૃતિ દોરી તે વિષે ટૂંકમાં જણાવો.

27) આંતરિક સુશોભન માટે કઈ કઈ પ્રાકૃતિક એક્સેસરીઝનો ઉપયોગ કરશો ? યાદી બનાવો.

28) વોલ ક્વરીંગનું શું મહત્વ છે ?

29) સોફ્ટ વુડ ટાઈલ્સ વિષે માહિતી આપો.

30) અપ્રત્યક્ષ પ્રકાશ કેવી રીતે મેળવશો ?

31) મોઝેક ટાઈલ્સ વિષે ટૂંકમાં જણાવો.

વિભાગ - D

■ નીચેના 32 થી 37 સુધીના લઘુ પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે. [18]

32) કઈ કઈ વનસ્પતિ માંથી રંગો મેળવી શકાય ? કઈ રીતે મેળવી શકાય ?

33) ફૂલદાની વિષે સંપૂર્ણ માહિતી આપો.

34) બારીના ફાયદા જણાવો.

35) તમારા ડ્રોઈંગરૂમમાં કઈ રીતે પ્રકાશ વ્યવસ્થા કરશો ?

36) સીરેમિક ટાઈલ્સ વિષે માહિતી આપો.

37) બ્લ્યુ રંગની ભાવાત્મક અસર વર્ણવો.

વિભાગ - E

નીચેના 38 થી 42 સુધીના લાંબા પ્રશ્નો છે. જેના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.

[20]

38) ફૂલોને લાંબો સમય તાજ રાખવાની જુદી જુદી આઠ રીતો જણાવો.

39) ડાઈનિંગ રૂમની ફર્નિચર અરેંજમેન્ટ કઈ રીતે કરશો તે જણાવો.

40) પડદાની સ્વચ્છતા અને સંભાળ કઈ રીતે કરશો ? સમજાવો.

41) વોલપેપર વિષે સંપૂર્ણ માહિતી આપો.

42) આંતરિક સુશોભનમાં કૃત્રિમ પ્રકાશનું શું મહત્વ છે ? સમજાવો.

વિભાગ - F

નીચેના 43 થી 46 સુધીના નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. જેના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. દરેકના 5 ગુણ છે.

[20]

43) રંગચક્ર દોરી તેની મદદથી પીગમેન્ટ કલર થીયરી સમજાવો.

44) ફર્નિચર અરેંજમેન્ટના સમયે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો જણાવો.

45) વિન્ડો ટ્રીટમેન્ટ કેવી રીતે કરી શકાય ? વિસ્તારથી સમજાવો.

46) કાર્પેટ વિષે જણાવો અને તેનું આંતરિક સુશોભનમાં શું મહત્વ છે તે સમજાવો.

અથવા

રબર ટાઈલ્સ વિષે સંપૂર્ણ માહિતી આપો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

219(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 46 questions.
- 2) All the questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Answer the questions as per instructions.
- 4) Answer according to marks of the questions.
- 5) Figures at the right side indicate full marks of the questions.

SECTION - A

- The following questions from 1 to 10 are objective type. Select and write the correct answer from the given options (A, B, C). Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) To get intermediate colour 'Parrot Green' _____
(A) Green + Blue (B) Green + Yellow
(C) Blue + Purple
- 2) To experience liveliness and coolness _____
(A) Light Blue colour (B) Purple colour
(C) Green colour
- 3) Diminutive arrangement _____
(A) Big and Dark colour flowers
(B) Medium and light colour flowers
(C) Small and flowers with fragrance
- 4) On dining table _____
(A) Line arrangement (B) Live arrangement
(C) Mass arrangement
- 5) Main thing in any room in Interior Decoration _____
(A) Flower arrangement (B) Furniture arrangement
(C) Window treatment

- 6) Folding furniture _____
 (A) Low in weight (B) Saves money
 (C) Saves space
- 7) Window useful for Bathroom _____
 (A) Bay window (B) Bow window
 (C) Lovers window
- 8) For simple room _____
 (A) Plain curtain (B) Curtain with design
 (C) Transparent curtain
- 9) Artistic thing of accessories _____
 (A) Bird's nest (B) Mirror-mudwork frame
 (C) Musical instrument
- 10) We can make it center of an attraction _____
 (A) Fixes (B) Mirror
 (C) Hanging light

SECTION - B

The questions from 11 to 20 given below are very short answer type. Answer each of them in one sentence only. Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) How will we get grey colour?
- 12) Which type of print need wax to do it?
- 13) What are accessories? Give example.
- 14) Make a list of wall covering.
- 15) Which type of light arrangement should be done on dressing table?
- 16) What is fixes? Give names of its types.
- 17) Give two examples of decorative light.
- 18) What is floor lamp?
- 19) Which type of feelings created by Pink colour?
- 20) Which type of floor covering is a rug?

SECTION - C

- The questions from 21 to 31 given below are short answer type. Answer them as directed. Each question carries 2 marks :

[22]

- 21) What is 'Tie and Dye'? Explain it and give the names of places of Gujarat where 'Tie and Dye' is done.
- 22) Which type of flower arrangement gives importance to 'Line'? Name it and explain about it.
- 23) What is 'Ikebana'? Give information and its meaning.
- 24) Which type of balance is hard to get and why?
- 25) What is the aim of use of furniture?
- 26) Draw a 'Bow' window and write in short about it.
- 27) Which type of natural accessories are used for Interior Decoration? Make a list.
- 28) What is the importance of wall covering?
- 29) Give information about soft wood tiles.
- 30) How will you get indirect light?
- 31) Give information about mosaic tiles in short.

SECTION - D

- The questions from 32 to 37 are short answer type. Answer them as directed. Each question carries 3 marks :

[18]

- 32) From which types of Herbs you get colours and how will you get it?
- 33) Give detailed information about flowers.
- 34) Write advantages of window.
- 35) How will you do light arrangement in your drawing room?
- 36) Give information about ceramic tiles.
- 37) Explain emotional effect of blue colour.

SECTION - E

The following questions from 38 to 42 are long answer type. Answer them as directed. Each question carries 4 marks :

[20]

- 38) Write eight methods to keep the flowers fresh for long time.
- 39) Explain how will you do furniture arrangement of your dining room?
- 40) How will you clean and maintain your curtain? Explain.
- 41) Give detailed information about wallpaper.
- 42) What is the importance of artificial light in interior decoration?

SECTION - F

The following questions from 43 to 46 are essay type. Answer them as directed. Each question carries 5 marks :

[20]

- 43) Draw colour wheel and explain about Pigment colour theory with the help of it.
- 44) Write about the important things to be kept in mind while arranging the furniture.
- 45) Explain in detail about window treatment.
- 46) Write about carpet and its importance in interior decoration.

OR

Give detailed information about Rubber tiles.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100526

221(GE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 6 વિભાગ અને 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સાથે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

નીચે આપેલા 1 થી 10 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C) પસંદ કરીને લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) માહિતી સંચારને વધુ પ્રભાવશાળી બનાવવા માટે શેનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ?
  - (A) ગ્રાફિક્સ
  - (B) મલ્ટિમીડિયા
  - (C) ટેક્સ્ટ
- 2) સદીનું સૌથી લાંબુ અને આખું ચંદ્રગ્રહણ ક્યારે થયું હતું ?
  - (A) 27-જૂન-2018
  - (B) 27-જુલાઈ-2018
  - (C) 27-ઓગષ્ટ-2018

- 3) સંદેશા વ્યવહારની પ્રક્રિયા કેટલા માર્ગો હોય છે ?
- (A) દ્વિમાર્ગો
(B) ચારમાર્ગો
(C) બહુમાર્ગો
- 4) ગુજરાતના નાયબ મુખ્યમંત્રી કોણ છે ?
- (A) સૌરભ પટેલ
(B) નીતિન પટેલ
(C) કેશુભાઈ પટેલ
- 5) વિશ્વની સૌથી ઉંચામાં ઉંચી પ્રતિમા કઈ છે ?
- (A) સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી
(B) સ્ટેચ્યુ ઓફ લિબર્ટી
(C) સ્ટેચ્યુ ઓફ બુધ્ધા
- 6) ઉપગ્રહ મારફત સંદેશા પ્રસારણમાં શેનો ઉપયોગ થાય છે ?
- (A) રેડિયમ
(B) α - કિરણ
(C) β - કિરણ
- 7) કમ્પ્યુટરની શોધ કોણે કરી ?
- (A) ચાર્લ્સ બેબેજ
(B) ગ્રેહામ બેલ
(C) ચાર્લ્સ ડેવિડ

8) પત્ર વ્યવહારનું આધુનિક સ્વરૂપ કયું છે ?

(A) ઈન્ટરનેટ

(B) ઈ-મેઈલ

(C) ઈ-કોમર્સ

9) પેરેલલ માહિતી સંચાર એટલે શું ?

(A) ઉર્ધ્વગામી

(B) નિમ્નગામી

(C) સમકક્ષ

10) લેખિત માહિતી સંચારનું માધ્યમ કયું છે ?

(A) ટેલિફોન

(B) સભા

(C) પત્ર

વિભાગ - B

■ નીચે આપેલા 11 થી 20 પ્રશ્નોના જવાબ એક વાક્યમાં આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [10]

11) ઈન્ટરનેટ એટલે શું ?

12) માહિતી સંચારની વ્યાખ્યા આપો.

13) હાર્ડવેર એટલે શું ?

14) ગુજરાતના શિક્ષણમંત્રી કોણ છે ?

15) S. T. D. નું પુરું નામ લખો.

16) અહેવાલ એટલે શું ?

- 17) D. O. પત્ર એટલે શું ?
- 18) માહિતી સંચારની શ્રાવ્યપદ્ધતિના બે ઉદાહરણ આપો.
- 19) ગુજરાતનો સ્થાપના દિન કયો છે ?
- 20) ફિડબેક એટલે શું ?

વિભાગ - C

■ નીચે આપેલા 21 થી 31 પ્રશ્નોના સંક્ષિપ્ત જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નોના 2 ગુણ છે. [22]

- 21) અહેવાલનો સંગ્રહ કરવો જોઈએ, કેમ ?
- 22) કમ્પ્યુટરના હેતુઓ જણાવો.
- 23) મેમોરેન્ડમ એટલે શું ?
- 24) અનુસ્વારનો ખોટો ઉપયોગ ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.
- 25) અહેવાલના મુખ્ય તંત્વો કયા - કયા છે ?
- 26) ઉચ્ચારનું મહત્વ સમજાવો.
- 27) કમ્પ્યુટરના પ્રકાર કેટલા છે ? કયા - કયા ?
- 28) કાર્ય સંતોષ એટલે શું ?
- 29) ઔપચારિક પત્ર એટલે શું ?
- 30) માહિતી સંચારની પ્રક્રિયા દ્વિવાર્ગીય છે, કેમ ?
- 31) માહિતી સંચારના પ્રકાર કેટલા છે ? કયા - કયા ?

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા 32 થી 37 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો.
દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[18]

- 32) વિધેયાત્મક ફિડબેક અને નિષેધાત્મક ફિડબેક વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.
33) ઈનપુટ અને આઉટપુટ વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ કરો.
34) અંગતપત્ર અને વાણિજ્ય પત્ર વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.
35) શાબ્દિક સંદેશા અને સાંકેતિક સંદેશા વચ્ચેનો તફાવત લખો.
36) માહિતી સંચારનું મહત્વ સમજાવો.
37) કૌશલ્ય વિકાસમાં સારી છાપ હોવી જરૂરી છે, સમજાવો.

વિભાગ - E

- નીચે આપેલા 38 થી 42 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.

[20]

- 38) માહિતી સંચારમાં કેવા માધ્યમોની પસંદગી કરશો ?
39) હોટેલમાં આગ લાગી છે, એક મેનેજર તરીકે તમે ક્યાં પગલાં લેશો ?
40) શિક્ષણમાં ફિડબેકની ભૂમિકા સમજાવો.

અથવા

અહેવાલ તૈયાર કરવાની રીત જણાવો.

- 41) કમ્પ્યુટરના ઉપયોગો જણાવો.
42) વાણિજ્ય પત્રનું મહત્વ સમજાવો.

વિભાગ - F

■ નીચે આપેલા 43 થી 46 નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[20]

43) મૌખિક અને લેખિત સંદેશામાં વિકૃત અર્થઘટન સમજાવો.

44) માહિતી સંચારનાં કોઈપણ પાંચ તત્ત્વો વિશે સમજાવો.

45) માહિતી સંચારની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો.

46) R. P. S. વિદ્યાલયમાં ધોરણ 9-10 માટે અંગ્રેજી વિષયના શિક્ષક તરીકે જોડાવા માટે સંપૂર્ણ બાયોડેટા સાથેની અરજીપત્ર તૈયાર કરો.

અથવા

માહિતી સંચારની પ્રક્રિયા આકૃતિ દોરી સમજાવો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

221(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains Six sections and total 46 questions.
- 2) All questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Figures at the right side indicate full marks of the questions.
- 4) Answer according to instructions of the questions.
- 5) Start new section on a new page.

SECTION - A

■ Questions from 1 to 10 are objective type. Select and write the correct option (A, B, C) from the following questions.

Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) Which factors make information for communication more effective?
  - (A) graphics
  - (B) Multi-Media
  - (C) Text
- 2) When there was the longest and full eclipse of the century?
  - (A) 27 June, 2018
  - (B) 27 July, 2018
  - (C) 27 August, 2018

- 3) How many ways of process of communication are there?
- (A) two ways
  - (B) four ways
  - (C) multi ways
- 4) Who is the Deputy Chief Minister of Gujarat?
- (A) Saurabh Patel
  - (B) Nitin Patel
  - (C) Keshubhai Patel
- 5) Which is the tallest statue in the world?
- (A) statue of unity
  - (B) statue of liberty
  - (C) statue of Buddha
- 6) Which rays are used in communication through satellite?
- (A) Radium
  - (B) α - rays
  - (C) β - rays
- 7) Who invented the computer?
- (A) Charles Babbage
  - (B) Graham Bell
  - (C) Charles David
- 8) Which is the modern form of letter correspondence?
- (A) Internet
  - (B) e-mail
  - (C) e-commerce

- 9) What is parallel communication?
- (A) upward
(B) downward
(C) equally distant
- 10) Which of the following mediums is written communication?
- (A) telephone
(B) assembly
(C) letter

SECTION - B

- Questions from 11 to 20 are very short answer type. Answer them in one sentence each. Each question carries 1 mark. [10]

- 11) What is Internet?
- 12) Write the definition of communication.
- 13) What is hardware?
- 14) Who is the Education Minister of Gujarat?
- 15) Write the full form of S. T. D.
- 16) What is Report?
- 17) What is D. O. letter?
- 18) Give two examples of audio communication.
- 19) Which day is considered as establishment day of Gujarat?
- 20) What is feed-back?

SECTION - C

- **Questions from 21 to 31 are short answer type. Each question carries 2 marks.**

[22]

- 21) We should stock the Report. Why?
- 22) Find out the objectives of computer.
- 23) What is memorandum?
- 24) Explain - sign indicating nasal sound with the help of example.
- 25) What are the main substances of report?
- 26) Write importance of pronounce.
- 27) How many kinds of computer are there? Which are they?
- 28) What is job satisfaction?
- 29) What is formal letter?
- 30) Communication process is two way, why?
- 31) How many kinds of communication are there? Which are they?

SECTION - D

- **Answer the questions from 32 to 37 to the point. Each question carries 3 marks.**

[18]

- 32) Write differences between positive feedback and negative feedback.
- 33) Write differences between input and output

- 34) Write differences between personal letter and business letter.
- 35) Write differences between wordly messages and signed messages.
- 36) Write importance of communication.
- 37) Explain good impression in development of skilfulness.

SECTION - E

- Answer the questions from 38 to 42 to the point. Each question carries 4 marks.

[20]

- 38) Which types of mediums are selected in communication?
- 39) As a manager what steps would you take when fire is spread in a hotel?
- 40) Explain the role of feed-back in education.

OR

How do you prepare the method of report?

- 41) Write the uses of computer.
- 42) Write importance of a business letter.

SECTION - F

- Questions from 43 to 46 are essay type. Each question carries 5 marks.

[20]

- 43) Write distortion in oral and written communication.
- 44) Describe any five elements of communication.
- 45) Describe the characteristics of communication.

- 46) Write an application for the joining of an English teacher for std. 9 to 10 in R. P. S. School.

OR

Explain through figure the process of communication.

This Question Paper contains 8 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100676

223(GE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખવા.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા 1 થી 10 સુધીના પ્રશ્નો હેતુલક્ષી છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો (A, B, C, D) વિકલ્પ પસંદ કરી ફરીથી લખો. દરેક પ્રશ્નના 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) જલદાડના બીના તેલનો ઉપયોગ ..... માટે થાય.
(A) રસાયણ બનાવવા (B) કોસ્મેટીક બનાવવા
(C) શરબત બનાવવા (D) સીરપ બનાવવા
- 2) સેન્ટ્રલ ફૂડ ટેકનોલોજી રીસર્ચ ઇન્સ્ટીટ્યુટનું સ્થાન -
(A) મૈસુર (B) દિલ્હી
(C) કાનપૂર (D) મદ્રાસ
- 3) પેઠાની બનાવટમાં કોબાને શેમાં ડૂબાડવામાં આવે છે ?
(A) ચૂનામાં (B) મીઠામાં
(C) ખાંડમાં (D) લીંબુમાં

- 4) બીટ રૂટમાં કયો રંગીન પિગમેન્ટ ઉપસ્થિત છે ?
- (A) ભૂરો (B) કેસરી
(C) જાંબલી (D) લાલ
- 5) માછલીનું બેબીફૂડ તરીકે ઉપયોગ ..... માં થાય.
- (A) ઈન્ડોનેશિયા (B) જાપાન
(C) ભારત (D) અમેરિકા
- 6) લોટમાં આથો શેના લીધે આવે છે ?
- (A) યીસ્ટ (B) બેક્ટેરિયા
(C) ફૂગ (D) એન્ઝાઈમ્સ
- 7) સ્મોલ સ્કેલ યુનિટનો વિસ્તાર ..... છે.
- (A) 300 ચો.મી. (B) 280 ચો.મી.
(C) 250 ચો.મી. (D) 186 ચો.મી.
- 8) કયું રંગદ્રવ્ય લીલો રંગ ધરાવે છે ?
- (A) કેરોટિન (B) ક્લોરોફીલ
(C) લાયકોપીન (D) એન્થ્રોસાયનીન
- 9) કેનમાં બગાડ થવાનું કારણ ..... છે.
- (A) પીલીંગ (B) સુકવણી
(C) પેકેજિંગ (D) હાઈડ્રોજન સ્વેલ
- 10) સુકવેલા માંસમાં ભેજનું પ્રમાણ .... હોય છે.
- (A) 2 થી 3% (B) 3 થી 4%
(C) 4 થી 5% (D) 5 થી 7%

વિભાગ - B

- નીચેના 11 થી 20 સુધીના અતિ ટૂંકા પ્રશ્નો છે. એક વાક્યમાં જવાબ લખો.
દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) ઈન્સ્ટન્ટ વાનગી એટલે શું ?
- 12) ટમેટાના વેસ્ટનો ઉપયોગ લખો.
- 13) પોલ્ટ્રીમાં ખાદ્ય પદાર્થ તરીકે કોના કોના માંસનો ઉપયોગ થાય છે ?
- 14) પેદા બનાવવા શાનો ઉપયોગ થાય છે ?
- 15) લીંબુની છાલનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરી શકાય ?
- 16) જૈમ શા માટે લોકપ્રિય છે ?
- 17) ફોર્ટીફિકેશન એટલે શું ?
- 18) જામ બનાવવા કયા કયા પદાર્થો વપરાય છે ?
- 19) ફૂડ પ્રોસેસીંગની વ્યાખ્યા લખો.
- 20) સલ્ફર ટ્રીટમેન્ટ શું છે ?

વિભાગ - C

- નીચેના 21 થી 31 સુધીના ટૂંકા પ્રશ્નો છે. દરેકના 2 ગુણ છે.

[22]

- 21) જેલી નિષ્ફળ જવાના કારણો લખો.
- 22) 'મશરૂમનું કેનિંગ' વિશે લખો.
- 23) અથાણા માટે કયા કયા પદાર્થો વપરાય છે ?
- 24) કેનિંગ એટલે શું ?
- 25) એકઝોસ્ટીંગનું મહત્વ સમજાવો.
- 26) પાશ્ચુરાઈઝેશન એટલે શું ?
- 27) બાય પ્રોડક્ટ એટલે શું ?
- 28) સીરપ એટલે શું ?
- 29) નવા પ્રોસેસ કરેલા ખાદ્ય પદાર્થ વધુ પ્રચલિત છે - સમજાવો.
- 30) ટમેટાની સૂકવણી વિશે લખો.
- 31) સ્ટરીલાઈઝેશન એટલે શું ?

વિભાગ - D

નીચેના 32 થી 37 સુધીના લઘુ પ્રશ્નો છે. દરેકના 3 ગુણ છે.

[18]

- 32) 'સ્કવોશ' વિશે ટૂંકનોંધ લખો.
- 33) આધુનિક યુગમાં નવિ પ્રક્રિયા પામેલા આહારના ફાયદા જણાવી તેને અનુરૂપ આહાર વિશે ઉદાહરણ આપો.
- 34) ભૌતિક બગાડ અને રાસાયણિક બગાડનો તફાવત લખો.
- 35) અથાણા બગડવાના કારણો લખો.
- 36) લસણ અને ડુંગળીની સુકવણી ટૂંકનોંધ લખો.
- 37) બ્લાર્ચીંગના ફાયદા જણાવો.

વિભાગ - E

નીચેના 38 થી 42 સુધીના લાંબા પ્રશ્નો છે. દરેકના 4 ગુણ છે.

[20]

- 38) બટેટા તથા કેરીની સુકવણી વિશે લખો.
- 39) ઈંડાના પરીરક્ષણની પધ્ધતિ - ટૂંકનોંધ લખો.
- 40) કેનિંગ પ્રોસેસના તબક્કા વિશે લખો.
- 41) યુનિટ ઓપરેશનના પ્રકાર વિશે લખો.
- 42) જેલી વિશે ટૂંકનોંધ લખો.

અથવા

ફલેશ પાશ્ચ્યુરાઈઝેશન વિશે જણાવી તેના ફાયદા જણાવો.

વિભાગ - F

નીચેના 43 થી 46 સુધીના પ્રશ્નો નિબંધ પ્રકારના છે. દરેકના 5 ગુણ છે.

[20]

- 43) જુદા જુદા ફળ અને શાકભાજીના બાય પ્રોડક્ટ વિશે માહિતી આપો.
- 44) ફૂડ પ્રોસેસીંગનું રાષ્ટ્રિય વિકાસમાં મહત્વ સમજાવો.
- 45) માંસના પરીરક્ષણની પધ્ધતિઓ વિશે સમજાવો.
- 46) વટાણાના કેનિંગ વિશે લખો.

અથવા

'કેરી' અને 'અનાનસ' ના કેનિંગ વિશે લખો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

223(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 46 questions.
- 2) All questions are compulsory.
- 3) Write the answers as per instructions.
- 4) Figures to the right side indicate full marks.
- 5) Answer each section on separate pages.

SECTION - A

- The following 1 to 10 questions are objective type questions. Each question carries 1 mark. Select and write the correct answer from the given options (A, B, C, D) :

[10]

- 1) Jaldaru seed oil is used for _____
(A) making chemical (B) making cosmetics
(C) making sharbat (D) making syrup
- 2) Central food technological research institute is situated at –
(A) Mysore (B) Delhi
(C) Kanpur (D) Madras (Chennai)
- 3) Which solution is used for soaking pumpkin pieces during the preparation?
(A) Lime (B) Salt
(C) Sugar (D) Lemon
- 4) Which pigment is present in beetroot?
(A) Blue (B) Orange
(C) Purple (D) Red
- 5) Fish is used as baby food in _____
(A) Indonesia (B) Japan
(C) India (D) America

- 6) How does the dough ferment?
  - (A) Yeast
  - (B) Bacteria
  - (C) Fungus
  - (D) Enzymes
- 7) Area occupied by small scale unit is _____.
  - (A) 300 Sq. m
  - (B) 280 Sq. m
  - (C) 250 Sq. m
  - (D) 186 Sq. m
- 8) Which pigment has green colour?
  - (A) Carotenoids
  - (B) Chlorophyll
  - (C) Lycopene
  - (D) Anthocyanins
- 9) The main reason of can spoilage is _____.
  - (A) peeling
  - (B) drying
  - (C) packaging
  - (D) Hydrogen swell
- 10) The moisture content in dried meat is _____.
  - (A) 2 to 3%
  - (B) 3 to 4%
  - (C) 4 to 5%
  - (D) 5 to 7%

SECTION - B

The following questions from 11 to 20 are very short answer type questions. Give the answers in one sentence. Each carries 1 mark. :

[10]

- 11) What is the meaning of instant recipe?
- 12) Write use of tomato waste.
- 13) Whose meat is used for eatables in poultry?
- 14) What is used in making petha?
- 15) For what purpose lemon peel is used?
- 16) Why is 'Jam' very famous?
- 17) What is food fortification?
- 18) Which materials are used for 'Jam' preparation?
- 19) Give definition of food processing.
- 20) What is sulphur treatment?

SECTION - C

- Questions from 21 to 31 are short answer type questions. Each carries 2 marks.

[22]

- 21) What are the reasons for the failure of 'Jelly'?
- 22) Write about the canning of mushroom.
- 23) Which different materials are used in pickles?
- 24) What is 'Canning'?
- 25) Write importance of exhausting.
- 26) What is Pasteurization?
- 27) What do you mean by by-products?
- 28) What is syrup?
- 29) Why is instant mix more used today? Give reason.
- 30) Write tomato drying method.
- 31) What is sterilization?

SECTION - D

- Questions 32 to 37 are short answer type questions. Each carries 3 marks :

[18]

- 32) Write a short note on 'Squash'.
- 33) What is the advantage of latest processed food in modern age? Explain with example the suitable food for the same.
- 34) Write difference between Physical and Chemical spoiling.
- 35) What are the reasons for spoilage of pickles?
- 36) Write short note on garlic and onion drying.
- 37) Give advantages of blanching.

SECTION - E

- Questions from 38 to 42 are long answer type questions. Each question carries 4 marks :

[20]

- 38) Write the method of potato and mango drying.
- 39) Write a short note on methods of preservation.
- 40) Write about various stages of the canning process.
- 41) Explain about types of units.
- 42) Write short notes on 'Jelly'.

OR

Give information of flash pasteurization and its advantages.

SECTION - F

- Questions from 43 to 46 are essay type questions. Each question carries 5 marks :

[20]

- 43) Give information of by-products of different fruits and vegetables.
- 44) Write the importance of food processing in national development.
- 45) Which different methods are used for the prevention of meat?
- 46) Explain canning of peas.

OR

Explain canning of 'Mango' and 'Pineapple'.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100466

225(GE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 6 વિભાગ અને 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરીને લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) પાર્થમેન્ટ પેપર બનાવવા વપરાતો પદાર્થ .....
(A) પ્લાસ્ટીક (B) સુતરાઉ રેસા
(C) મીણ (D) રસાયણો
- 2) કોરુગેટેડ મટીરિયલ્સ પેકીંગ તરીકે ઉપયોગી .....
(A) ઈલેક્ટ્રીકના સાધનો માટે (B) શાકભાજી માટે
(C) સ્ટીલના વાસણો માટે (D) ફળોના પેકીંગ તરીકે
- 3) કઈ પેકીંગ મટીરિયલમાં ભેજ કે રસાયણોની અસર થતી નથી ?
(A) વેક્સ પેપર (B) બટર પેપર
(C) પોલીલેમીનેશન (D) ટીશ્યુ પેપર
- 4) સ્કીન પેકીંગથી થતું પેકીંગ .....
(A) શાકભાજી (B) માંસ
(C) દૂધ (D) ફળો

- 5) જ્યુટલાઈનર બનાવવાની પ્રક્રિયામાં ઉપયોગમાં લેવાઈ —
 (A) કોમ્બીનેશન બોર્ડ (B) પ્રિન્ટીંગ મશીન
 (C) સિલીંગ મશીન (D) વાયર સ્ટીયર
- 6) ..... ટીનમાં પેક કરવામાં આવે છે.
 (A) કેરીનો રસ (B) સ્કવોશ
 (C) સીરપ (D) જેલી
- 7) સેકન્ડરી પેકેજીંગ તરીકે વપરાય છે.
 (A) L.D.P.E. (B) કોરુગેટેડ બોક્ષ
 (C) H.D.P.E. (D) લાકડાનું બોક્ષ
- 8) સલ્ફર રેઝીસ્ટન્ટમાં પેક કરવામાં આવતા પદાર્થ —
 (A) કઠોળ (B) માંસ
 (C) એસિડિક ખાદ્ય (D) ફળો
- 9) જામ ભરવા માટે ઉપયોગમાં આવતું કન્ટેઈનર —
 (A) કાચ (B) પ્લાસ્ટીક
 (C) ટીન (D) મેટલ
- 10) બોક્સ સીલ કરવાની પદ્ધતિમાં વપરાય —
 (A) લોખંડની પટ્ટી (B) રેશમી દોરા
 (C) ઊન (D) કાપડના ટુકડા

વિભાગ - B

નીચે આપેલા 11 થી 20 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબ એક વિધાનમાં આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) કોરોઝનનો અર્થ સમજાવો.
 12) લેમીનેશન કરવા માટે કયા પદાર્થોની જરૂર પડે છે ?
 13) પેકેજીંગ કેવું હોવું જોઈએ ?
 14) માઈકોકિષ્ટ લાઈન વેક્સનો ઉપયોગ લખો.
 15) નોન પેરિસેબલ પેકીંગમાં કયા ખાદ્ય પદાર્થ ભરવામાં આવે છે ?

- 16) કાગળની કતરણો શેના પેકીંગ માટે ઉપયોગી છે ?
- 17) કેલેન્ડરીંગ એટલે શું ?
- 18) પાણીમાં કલોરીનની માત્રા જાણવા કયા સાધનનો ઉપયોગ થાય છે ?
- 19) કૃષિપેદાશ અને પશુપેદાશ પ્રોડક્ટ માટેની મુખ્ય લેબ ક્યાં આવેલી છે ?
- 20) જેલી ભરવા માટે ઉપયોગમાં આવતું પેકીંગ કયું છે ?

વિભાગ - C

■ નીચે આપેલા 21 થી 31 સુધીના પ્રશ્નોના ટૂંકા જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે. [22]

- 21) ટામેટાની ચટણી બગડવાનાં કારણો લખો.
- 22) સેનીટાઈઝીંગ એટલે શું ?
- 23) I.S.I. માર્કની ઉપયોગિતા જણાવો.
- 24) “પેકેજિંગથી ભાવમાં સ્થિરતા આવે છે” - સમજાવો.
- 25) ફૂડ પેકેજિંગ લેબલ ઊપર શું છાંપેલું હોવું જોઈએ ?
- 26) પરમ્યુટીટ પ્રોસેસને ફરીથી ઉપયોગમાં લેવા શું કરવું જોઈએ ?
- 27) ખાદ્ય પેકીંગ કરવાના કારણો લખો.
- 28) પંકચર રેઝીસ્ટન્ટ કસોટી સમજાવો.
- 29) લેમીનેશનનો અર્થ સમજાવો.
- 30) કોરુગેટેડ બોક્ષની બનાવટ માટે જરૂરી પદાર્થો લખો.
- 31) પાણીની કઠિનતા દૂર કરવા કઈ પદ્ધતિ વપરાય ?

વિભાગ - D

■ નીચે આપેલા 32 થી 37 સુધીના લઘુ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે. [18]

- 32) પેકેજિંગ મટીરિયલ્સના કાર્યો અને આવશ્યકતા સમજાવો.
- 33) સાબુ અને ડિટરજન્ટ વિશે તફાવત લખો.
- 34) H.D.P.E. અને L.D.P.E. વિશે તફાવત લખો.
- 35) પેકીંગ કરવા માટે વપરાતી સામગ્રી જણાવી દરેક વિશે સમજાવો.
- 36) એગમાર્ક વિશે સમજાવો.
- 37) કોરુગેટેડ બોર્ડની પસંદગીના ધોરણો લખો.

વિભાગ - E

નીચે આપેલા 38 થી 42 સુધીના નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો.
દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.

[20]

- 38) ખાદ્ય ભેળસેળ પ્રતિબંધક કાયદો કયો છે ? તેના વિશે સમજાવો.
- 39) ફ્લેક્સીબલ પેકેજિંગ વિશે સમજાવો.
- 40) પ્લાસ્ટીક કન્ટેઈનરની પદ્ધતિઓ સમજાવો.
- 41) બેકરી વાનગી માટે વપરાતા પેકીંગ મટીરિયલ્સ વિશે વિસ્તારથી લખો.

અથવા

કોરુગેટેડ બોક્ષનું મહત્વ અને ફાયદા લખો.

- 42) P.V.C. ના ગુણધર્મો લખો.

વિભાગ - F

નીચે આપેલા 43 થી 46 સુધીના નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ લખો.
દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[20]

- 43) સફાઈ પદાર્થ એટલે શું ? પ્રવાહી સફાઈ પદાર્થો વિશે સમજાવો.
- 44) ફૂડ ફેક્ટરીમાં પાણીનું મહત્વ જણાવી તેના શુદ્ધીકરણની પદ્ધતિઓ સમજાવો.
- 45) એક્ષપોર્ટ સિમ્બોલ વિશે વિસ્તૃત સમજ આપો.

અથવા

કોરુગેટેડ બોક્ષનો ઉપયોગ અને પ્રકાર સમજાવો.

- 46) આદર્શ પેકીંગ અને તેનાથી થતા ફાયદા વિશે સમજાવો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No.:

225(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 6 sections and total 46 questions.
- 2) All questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Figures at the right side indicate full marks of the questions.
- 4) Answer according to the instructions of the questions.
- 5) Start a new section on a new page.

SECTION - A

■ Question No. from 1 to 10 are objective type. Select and write the correct answer from the options. Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) The material used to prepare parchment paper is _____.
(A) plastic (B) cotton fibers
(C) wax (D) chemical
- 2) For _____ corrugated material is used as packing.
(A) electric instrument (B) vegetable
(C) steel utensil (D) fruits packing
- 3) Which packing material is not affected by moisture and chemical?
(A) Wax paper (B) Butter paper
(C) Poly lamination (D) Tissue paper
- 4) Skin packing is used for _____.
(A) vegetable (B) meat
(C) milk (D) fruit
- 5) During jute liner making process, which machine is used?
(A) Combination board (B) Printing machine
(C) Cleaning machine (D) Wire steer

- 6) _____ is packed in Tin.
(A) Mango juice (B) Squash
(C) Syrup (D) Jelly
- 7) _____ is used as a secondary packaging.
(A) L.D.P.E. (B) Corrugated box
(C) H.D.P.E. (D) Wooden box
- 8) The food product packed in sulphur resistant material _____
(A) pulses (B) meat
(C) acidic food (D) fruits
- 9) Container used for jam is made from _____.
(A) Glass (B) Plastic
(C) Tin (D) Metal
- 10) _____ is used in Box sealing method.
(A) Metal strip (B) Silk thread
(C) Woollen (D) Cloth pieces

SECTION - B

- The following question nos. 11 to 20 are very short answer type questions. Give the answers in one sentence. Each question carries 1 mark.

[10]

- 11) What is the meaning of corrosion?
- 12) Name the material which is utilized in lamination process.
- 13) How shall be packaging?
- 14) Write the use of micro-crisht line wax.
- 15) What kind of food products are packed in non-perishable packing?
- 16) For which product paper pieces are used as packing material?
- 17) What is the meaning of calendaring?
- 18) Which instrument is used to know chlorine content in water?

- 19) Where is the main lab for Agricultural products and Animal products situated?
- 20) Which packing is utilized for filling Jelly?

SECTION - C

■ Question nos. 21 to 31 are short answer type questions.

Each carries 2 marks :

[22]

- 21) What is the reason for deterioration of Tomato chutney?
- 22) What is the meaning of sanitizing?
- 23) What is the significance of 'ISI' mark?
- 24) Describe in detail – “packaging makes product cost stable.”
- 25) What should be printed on food packaging label?
- 26) What should be done to reuse permuteet process?
- 27) Write the reason for food packaging.
- 28) Describe the Puncture resistance test.
- 29) What is the meaning of Lamination?
- 30) List the name of materials utilized for manufacturing of corrugated box.
- 31) Which method is utilized for removal of hardness from water?

SECTION - D

■ Question nos. 32 to 37 are short answer type questions.

Each question carries 3 marks.

[18]

- 32) Explain in brief – work of packing materials and its need.
- 33) Differentiate between Soap and Detergent.
- 34) Differentiate between H.D.P.E. and L.D.P.E.
- 35) Explain in detail material used for packaging.
- 36) Explain about 'Agmark Grade'.
- 37) Write the standard used for selection of corrugated board.

SECTION - E

Questions from 38 to 42 are long answer type. Answer them as directed. Each question carries 4 marks.

[20]

- 38) Give the Law of Adulteration Restriction and explain it.
- 39) Explain about flexible packaging.
- 40) Explain the method of plastic container manufacturing.
- 41) Write a detailed note on - packaging materials utilized for bakery products.

OR

Write the importance of corrugated box and write its benefits.

- 42) Write the properties of P.V.C.

SECTION - F

Questions from 43 to 46 are essay type. Answer them as directed. Each question carries 5 marks.

[20]

- 43) What is cleaning agent? Explain in brief about liquid cleaning agent.
- 44) What is the importance of water in food-factory? Explain various methods of water purification.
- 45) Explain in detail about export symbol.

OR

Write the usage of corrugated box. Explain in detail various types of corrugated box.

- 46) Explain about ideal packing and its benefits.

This Question Paper contains 11 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100646

227(GE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 5 વિભાગ અને 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવા.

વિભાગ - A

નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો

વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરીને જવાબ લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) બ્રેડમાં થતો રોગ રોપ શાને આધારે થાય છે ?
(A) યીસ્ટ (B) બેક્ટેરિયા
(C) ફૂગ (D) પોઈઝનિંગ
- 2) શોપ એક્ટનું લાયસન્સ મેળવવા કેટલા દિવસમાં અરજી કરવાની હોય છે ?
(A) 10 દિવસ (B) 12 દિવસ
(C) 15 દિવસ (D) 30 દિવસ
- 3) બ્રેડ બનાવવાની કઈ પદ્ધતિમાં બધાં પદાર્થો એકી સાથે ભેળવવામાં આવે છે ?
(A) સ્ટેટ ડૉ મેથડ (B) સ્પંજ એન્ડ ડૉ મેથડ
(C) સોલ્ટ ડીલે મેથડ (D) નો ડૉ ટાઈમ મેથડ

4) ફર્મેન્ટેશન સમય 5 કલાક સુધીનો હોય તો તેને શું કહેવામાં આવે છે ?

(A) ફર્મેન્ટ

(B) શોર્ટ પ્રોસેસ

(C) ગ્લુટીન

(D) સ્ટેજ

5) કેકની રીચ ફોર્મ્યુલામાં ફેટનું પ્રમાણ કેટલું હોવું જોઈએ ?

(A) વધારે

(B) ઓછું

(C) નાહેવત

(D) સપ્રમાણ

6) દેશી ભઠ્ઠીની દિવાલ કેવી હોવી જોઈએ ?

(A) 9 ઇંચ

(B) 15 ઇંચ

(C) 18 ઇંચ

(D) 20 ઇંચ

7) ઈંડા શું ધરાવે છે ?

(A) આર્બન

(B) કેલ્શિયમ

(C) લેસિથીન

(D) શક્તિ

8) કેક ફોર્મ્યુલાનાં કેટલા પ્રકાર છે ?

(A) 2

(B) 4

(C) 6

(D) 8

9) કયું બ્રેડ સુધારક કણકની સપાટીને સૂકી બનાવે છે ?

(A) કેલ્શિયમ પેરોક્સાઈડ

(B) ફોસ્ફેટ

(C) પર સલ્ફેટ

(D) એસ્કોર્બિક એસિડ

10) કઈ પદ્ધતિમાં ડોં ને ફર્મેન્ટ કરવામાં આવતો નથી ?

(A) સ્ટ્રેટ ડોં મેથડ

(B) સ્પંજ એન્ડ ડોં મેથડ

(C) નો ડોં ટાઈમ મેથડ

(D) સોલ્ટ ડીલે મેથડ

■ નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 11 થી 20 અતિટૂંકા પ્રશ્નો છે. જેનાં ઉત્તર એક વાક્યમાં આપો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

11) લોંગ પ્રોસેસ એટલે શું ?

- 12) ડ્રોપ સ્ટેજ એટલે શું ?
- 13) સ્ટોક રજિસ્ટર એટલે શું ?
- 14) કેવા પ્રકારનાં આઈસિંગમાં ફેટ ઉમેરવામાં આવતું નથી ?
- 15) લેવનિંગ એજન્ટનું પ્રાથમિક કાર્ય શું છે ?
- 16) બેકરી હંમેશા કેવી રાખવી જોઈએ ?
- 17) આઠ વાગ્યા પછી બેકરી ચાલુ રાખવી હોય તો કયું લાયસન્સ મેળવવું જોઈએ ?
- 18) બ્રેડ બનાવવા માટે કયા પદાર્થો વપરાય છે ?
- 19) બેલેન્સ સીટ એટલે શું ?
- 20) G.M.S. (જી. એમ. એસ.) નું પુરૂં નામ શું છે ?

વિભાગ - B

■ નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 21 થી 31 ટૂંકા પ્રશ્નો છે. દરેકના 2 ગુણ છે. [22]

- 21) લીકવીડ બ્રોથ બનાવવા કયા પદાર્થોનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ?
- 22) પૌષ્ટિકતા આપનાર સુધારકોના નામ આપો.
- 23) કેલ્શિયમ પેરોક્સાઈડ એટલે શું ?
- 24) ઈમલ્સન એટલે શું ?
- 25) કેક ટીનમાં ખીરુ રેડવામાં આવે તે પહેલા ટીનમાં શું કરવામાં આવે છે ?
- 26) આઈસિંગ માટે વપરાતા કયા પદાર્થોના નામ જણાવો.
- 27) કેકની આંતરિક લાક્ષણિકતાઓ જણાવો.
- 28) ખાતાવહીમાં વ્યક્તિગત ખાતુ એટલે શું ?
- 29) બેકરી ઉદ્યોગમાં મંજૂરી મેળવવા કયા પૂરાવાઓ રજૂ કરવા પડે છે ?

- 30) કેક બનાવવાની પધ્ધતિઓના નામ જણાવો.
- 31) કૂકીઝના કેટલા પ્રકાર છે ?

વિભાગ - C

- નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 32 થી 37 લઘુ પ્રશ્નો છે. દરેકના 3 ગુણ છે. [18]

- 32) રોપ અને મોલ્ડ વચ્ચેનો તફાવત લખો.
- 33) આઈસિંગ સુગર અને સાદી ખાંડના તફાવતના ત્રણ મુદ્દાઓ લખો.
- 34) રોપ થવાનાં ચિન્હો અને લક્ષણો વર્ણવો.
- 35) હાઈ રેશિયો કેક અને લો રેશિયો કેક વચ્ચેનો તફાવત લખો.
- 36) 'સુગર બેટર મેથડ' રીત સમજાવો.
- 37) કમ્બ અને કસ્ટ વચ્ચેનો તફાવત લખો.

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 38 થી 42 લાંબા પ્રશ્નો છે. દરેકના 4 ગુણ છે. [20]

- 38) બ્રેડની આંતરિક લાક્ષણિકતાઓમાં કમ્બનો રંગ, સ્વાદ અને સુગંધ વિશે જણાવો.

અથવા

બ્રેડની બાહ્ય લાક્ષણિકતાઓમાં કદ અને આકારનું મહત્વ લખો.

- 39) તોલમાપ ધારાના નિયમો લખો.
- 40) સ્પંજ એન્ડ ઓ મેથડના ફાયદા અને ગેરફાયદા લખો.
- 41) કૂકીઝમાં થતી ખામી અને તેના કારણો સમજાવો.
- 42) દેશી ભઠ્ઠીની નામ નિર્દેશન વાળી આકૃતિ સમજાવો.

વિભાગ - E

■ નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 43 થી 46 નિબંધલક્ષી પ્રશ્નો છે. દરેકના 5 ગુણ છે. [20]

43) કેક મિશ્રણ બનાવતાં પહેલાં કયા મુદ્દા ધ્યાનમાં રાખશો ?

44) કેક ફોર્મ્યુલાનાં પ્રકાર જણાવી, કેટનાં આધારે કેક ફોર્મ્યુલા સમજાવો.

45) દેશી ભઠ્ઠી વાપરવાની રીત સમજાવો.

46) બેકરી ઉદ્યોગનું મહત્વ સમજાવો.

અથવા

બેકરી ઉદ્યોગની સમસ્યાઓ જણાવો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

227(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) There are total Five sections and 46 questions in this question paper.
- 2) All questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Answer according to the instructions of the questions.
- 4) Figures at the right indicate full marks of the questions.
- 5) Start a new section on a new page

SECTION - A

Questions from 1 to 10 are multiple choice type. Select and write the correct answer from the options (A, B, C, D).

Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) Disease rope happens in bread due to?
  - (A) Yeast
  - (B) Bacteria
  - (C) Mould (Foog)
  - (D) Poisoning
- 2) In how many days one has to apply to get shop act license?
  - (A) 10 days
  - (B) 12 days
  - (C) 15 days
  - (D) 30 days

- 3) In which method of making bread ingredients are mixed together?
- (A) straight dough method
  - (B) sponge and dough method
  - (C) salt delay method
  - (D) No-dough method
- 4) If the time of fermentation is five hours it is known as _____.
- (A) Ferment
  - (B) Short process
  - (C) Gluten
  - (D) Stage
- 5) Mention the proportion of fat in a rich formula of cake.
- (A) more
  - (B) less
  - (C) Not at all
  - (D) Properly
- 6) Which (size) type at wall is necessary for furnace?
- (A) 9" thickness
  - (B) 15" thickness
  - (C) 18" thickness
  - (D) 20" thickness
- 7) What is contained in egg?
- (A) Iron
  - (B) Calcium
  - (C) Lecithin
  - (D) Energy

- 8) How many types of cake formula are there?
(A) 2
(B) 4
(C) 6
(D) 8
- 9) Which bread improver makes the dough surface dry?
(A) Calcium peroxide
(B) Phosphate
(C) Per sulphate
(D) Ascorbic acid
- 10) In which method dough is not fermented?
(A) Straight dough method
(B) Sponge and dough method
(C) No-dough time method
(D) Salt delay method

■ Questions from 11 to 22 are very short answer type. Answer them in one sentence each. Each question carries 1 mark : [10]

- 11) What is long process?
12) What is drop stage?
13) What is stock register?
14) In which type of icing, fat is not used?
15) What is the prime function of a leavening agent?
16) How should one keep the bakery?

- 17) Which license one should get if one wants to keep his bakery open even after eight o'clock (after late evening)?
- 18) Give the names of ingredients in making bread.
- 19) What is balance sheet?
- 20) Write down the full form of G.M.S.

SECTION - B

Questions from 21 to 31 are short answer type. Each question carries 2 marks.

[22]

- 21) Which materials are used for liquid broth?
- 22) Write down the name of the nutritional bread improvers.
- 23) What is calcium peroxide?
- 24) What is Emulsion?
- 25) What is done in a tin before pouring 'khiru' (flour dough) in a cake tin?
- 26) Give names of raw materials used for icing.
- 27) Name the internal characteristics of a cake.
- 28) What is the personal account in account ledger?
- 29) Which documents are necessary for taking permission for bakery?
- 30) Name the methods of cake making.
- 31) How many types of cookies are there?

SECTION - C

- Questions from 32 to 37 are short answer type. Each question carries 3 marks :

[18]

- 32) Differentiate between rope and mould.
- 33) Give three points of differences between icing sugar and sugar.
- 34) Describe the symptoms and causes of rope.
- 35) Differentiate between high ratio cake and low ratio cake.
- 36) Explain the method of making sugar batter.
- 37) Give the differences between crumb and crust.

SECTION - D

- Questions from 38 to 42 are long answer type. Each question carries 4 marks :

[20]

- 38) Describe the appearance of colour, taste and smell of crumb in bread.

OR

Write the importance of height and size in the outer characteristics of bread.

- 39) Describe the rules of weights and measurements.
- 40) Write down the advantages and disadvantages of sponge and dough method.
- 41) Explain the faults and causes of cookies.
- 42) Explain about furnace with diagram.

SECTION - E

C

- **Questions from 43 to 46 are essay type. Each question carries 5 marks.**

[20]

GE

- 43) Which points should be kept in mind before mixing of cake?
- 44) Mention the types of cake formula and explain according to fat quantity.
- 45) Explain the method - How to use furnace?
- 46) Explain the importance of bakery.

OR

Explain the problems of bakery industry.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100916

235(GE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 5 વિભાગ અને 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા 1 થી 10 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરીને જવાબ લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

1) મીટર સ્ટીક નો ઉપયોગ ..... થાય.

(A) કાપડ માપવા માટે

(B) પેપર કટિંગ માટે

(C) કાપડ કટિંગ માટે

(D) ચાર્ટ પેપર કટિંગ માટે

2) વધારે સ્થિતિ સ્થાપકતા ધરાવતી પટ્ટી —

(A) ફેસિંગ

(B) ઉરેફ પટ્ટી

(C) લાંબી પટ્ટી

(D) પહોળી પટ્ટી

3) પોશાકનો પ્રથમ નમૂનો —

(A) સાડી પેટીકોટ

(B) સ્કર્ટ

(C) ઘાસ સ્કર્ટ

(D) કુરતા

- 4) પોશાકમાં ડાર્ટસ નો ઉપયોગ .... થાય.
- (A) ફિટીંગ માટે (B) સુશોભન માટે
(C) કુલનેસ માટે (D) ત્રણેયમાંથી એકપણ નહી
- 5) ફાંક ટાંકાનો ઉપયોગ .....
- (A) ભરતકામ (B) ફીનીસીંગ
(C) ફિટીંગ (D) ત્રણેયમાંથી એકપણ નહી
- 6) કેસરી રંગની બનાવટમાં વપરાતા રંગો —
- (A) લાલ અને પીળો (B) લાલ અને ભૂરો
(C) ભૂરો અને લીલો (D) લાલ અને સફેદ
- 7) કાપડના પોતનો આધાર —
- (A) ડિઝાઇન (B) તાંતણા
(C) રંગ (D) કાપડ
- 8) ફલેટ કોલર નો ઉપયોગ ..... માટે થાય.
- (A) ગાઝિન (B) કુરતા
(C) શર્ટ (D) બ્લાઉઝ
- 9) સિલાઈ મશીનની શોધ કઈ સદીમાં થઈ ?
- (A) 18 મી સદી (B) 19 મી સદી
(C) 16 મી સદી (D) 17 મી સદી
- 10) ..... એ સફળ કાર્ય સંચાલન માટે મહત્વની પધ્ધતિ છે.
- (A) પૈસા (B) સમય
(C) આયોજન (D) જગ્યા

■ નીચેના 11 થી 20 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબો એક-બે વિધાનમાં આપો. દરેકનો 1 ગુણ છે. [10]

- 11) મેઝર ટેઈપનો ઉપયોગ લખો.
- 12) લંબાઈના માપના નામ લખો.
- 13) અંદાજપત્ર ની વ્યાખ્યા આપો.
- 14) વાણાની સમજૂતી આપો.
- 15) પીકિંગ સીઝરનો ઉપયોગ લખો.
- 16) આયોજનના તબક્કાઓ જણાવો.
- 17) પાયાના સિલાઈ ટાંકાની યાદી કરો.
- 18) સેલ્વેઝ વિષે સમજૂતી આપો.
- 19) મૂડીના પ્રાપ્તિ સ્થાનો જણાવો.
- 20) ચપટ્ટીઓનો ઉપયોગ લખો.

વિભાગ - B

■ નીચેના 21 થી 31 સુધીના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે. [22]

- 21) બજારનું મહત્વ જણાવો.
- 22) એકમની સ્થાપનામાં વિજળી નું મહત્વ જણાવો.
- 23) ફેસિંગ વિષે સમજાવો.
- 24) 16 મી સદીના પોશાકની માહિતી આપો.
- 25) પોશાકમાં કમરપટ્ટો લગાવવાની રીત જણાવો.
- 26) ગાજ ના પ્રકાર વિષે જણાવો.
- 27) બાળકોના પોશાકમાં ફીલ (ઝૂલ) વપરાય છે (કારણ આપો).
- 28) ઉરેફ પટ્ટીનું કટિંગ ટ્રાંસમાં થાય છે. (કારણ આપો)

- 29) સારા ફિટીંગ માટે પ્રત્યક્ષ માપ જરૂરી છે (કારણ આપો).
- 30) 'પોશાકના પરિવર્તન માટે ધાર્મિક પરિબળ મહત્વનો ભાગ ભજવે છે' આ વિધાન સમજાવો.
- 31) સિલાઈ કામમાં આયર્નિંગ બોર્ડ શા માટે ઉપયોગી છે ? (કારણ આપો)

વિભાગ - C

- નીચેના 32 થી 37 સુધીના લઘુ પ્રશ્નો છે. 32 થી 34 સુધીના પ્રશ્નો ટૂંકનોંધ સ્વરૂપના છે. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે. [18]

- 32) પોશાકનો ઉદભવ.
- 33) યોકનું મહત્વ અને તેના પ્રકાર.
- 34) આયોજનના તબક્કાઓ.

અથવા

આયોજનના પ્રકાર

35 થી 37 સુધીના પ્રશ્નો તફાવત સ્વરૂપના છે.

- 35) સ્ટોર રૂમ - ટ્રાયલ રૂમ
- 36) પ્રાચીન પોશાક - અર્વાચીન પોશાક
- 37) નિશાની કરવા માટે વપરાતા સાધનો - કાપવા માટે વપરાતા સાધનો

અથવા

માપવા માટે વપરાતા સાધનો - નિશાની કરવા માટે વપરાતા સાધનો

વિભાગ - D

- નીચેના 38 થી 42 સુધીના પ્રશ્નોના વિસ્તૃત જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નનો 4 ગુણ છે. [20]

- 38) મધ્ય યુગના પોશાક વિશે સવિસ્તાર લખો.
- 39) પોશાકમાં ખિસ્સાનું મહત્વ જણાવો અને ખિસ્સાનાં પ્રકાર માંથી કોઈ એક પ્રકાર આકૃતિ-સહ સમજાવો.

- 40) પોશાકને અસરકર્તા પરિબલો વિશે સવિસ્તાર લખો.
- 41) એકમની સ્થાપના માટે જરૂરી સાધનોની યાદી કરીને તેના ઉપયોગ જણાવો.
- 42) નીચે જણાવેલા માપ લેવાની રીત લખો. (ગમે તે ચાર)
- (A) ખભો
- (B) કમર
- (C) છાતી
- (D) સીટ
- (E) પૂર્ણ લંબાઈ

વિભાગ - E

નીચેના 43 થી 46 સુધીના નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. જેના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો.
દરેક પ્રશ્નોના 5 ગુણ છે.

[20]

- 43) સ્કર્ટના પ્રકારની યાદી બનાવો અને તેમાંથી ગમે તે બે પ્રકાર ને આકૃતિ-સહ સમજાવો.
- 44) સાદી બાંયની બનાવટ જણાવીને તેના પ્રકાર સમજાવો.
- 45) નેક લાઈનના ફિનીશિંગ વિશે આકૃતિ-સહ સમજાવો.
- 46) બ્યુટીક માટેનું અંદાજપત્ર તૈયાર કરતી વખતે કઈ બાબતો ધ્યાનમાં રાખશો તે જણાવો.

અથવા

પોશાકમાં નવીનતા કેવી રીતે લાવી શકાય છે, તે સવિસ્તાર સમજાવો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

235(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 5 sections and total 46 questions.
- 2) All the questions are compulsory.
- 3) Figures to the right side indicate the full marks for the questions.
- 4) Answer according to the instruction of the questions.
- 5) Start new section on a new page.

SECTION - A

The following questions from 1 to 10 are multiple choice type. Select and write the correct answer from the given options (A, B, C, D). Each question carries 1 mark.

[10]

- 1) Meter stick is used for _____.
  - (A) fabric measurements
  - (B) paper cutting
  - (C) fabric cutting
  - (D) chart paper cutting
- 2) Which strip has more elasticity?
  - (A) facing
  - (B) bias
  - (C) length wise strip
  - (D) width wise strip

- 3) The first article of costume _____.
- (A) sari petticoat
  - (B) skirt
  - (C) grass skirt
  - (D) kurta
- 4) Darts are used for _____.
- (A) fitting
  - (B) decoration
  - (C) fullness
  - (D) none of them
- 5) Tucking is used for _____.
- (A) embroidery work
  - (B) finishing work
  - (C) fitting work
  - (D) none of them
- 6) Orange colour is mixture of
- (A) Red and Yellow.
  - (B) Red and Blue
  - (C) Blue and Green.
  - (D) Red and Blue
- 7) Texture of fabric depends on _____.
- (A) design
  - (B) fiber
  - (C) colour
  - (D) fabric

- 8) Flat collar is used for _____.
- (A) gown
  - (B) kurta
  - (C) shirt
  - (D) blouse
- 9) The invention of sewing machine _____.
- (A) 18th century
  - (B) 19th century
  - (C) 16th century
  - (D) 17th century
- 10) _____ is important process for a successful organization.
- (A) Money
  - (B) Time
  - (C) Planning
  - (D) Place

SECTION - B

- Answer the questions from 11 to 20 in one to two sentences each. Each question carries 1 mark.

[10]

- 11) Write about use of measure tape.
- 12) Write about length wise measurements.
- 13) Give definition of budget.
- 14) Define weft.

- 15) Write about use of picking scissor.
- 16) Mention the level of plan.
- 17) List down basic stitches.
- 18) Write about the selvage.
- 19) Write about sources of capital.
- 20) Write about use of pleets.

SECTION - C

Answer the following questions from 21 to 31 in short. Each question carries 2 marks.

[22]

- 21) Write about importance of market.
- 22) Write about importance of electricity to establish a new unit.
- 23) Write about facing.
- 24) Write about costume of 16th century.
- 25) How will you attach waist band on garments?
- 26) Write about types of button hole.
- 27) Why frill are used in children's costume?
- 28) Why bias strip is cut on slant?
- 29) Direct measurement is best for perfect fitting. Give reason.
- 30) Religious factors play an important role in change in our garments. Substantiate.
- 31) Why ironing board used in stitching?

SECTION - C

- The following questions from 32 to 37 are short answer type.
Each question carries 3 marks. [18]

Write short notes on questions 32 to 34.

- 32) Origin of costume.
33) Yoke and its parts.
34) Levels of plan.

OR

Types of plan.

Differentiate between the following questions 35 to 37.

- 35) Store room - Trial room
36) Traditional costume - Current costume
37) Marking tools - Cutting tools

OR

Measuring tools - Marking tools

SECTION - D

- Answer the following questions from 38 to 42 in detail. Each question carries 4 marks. [20]

- 38) Write in detail about costume of middle age.
39) Write about importance of pocket in garment and explain any one type of pocket with diagram.
40) Write in detail about factors affecting in clothing.

- 41) List down equipment that are required for establishment of new unit and write about its uses.
- 42) Write methods of taking body measurements of the following body parts (Any Four) :
- (A) shoulder
  - (B) waist
  - (C) chest
  - (D) seat
  - (E) full length

SECTION - E

- The following questions from 43 to 46 are essay type. Each question carries 5 marks.

[20]

- 43) List down types of skirt and explain any two of them with diagram.
- 44) Write in detail about preparation of set in sleeve and explain its variations.
- 45) Write in detail about neck line finishing with diagram.
- 46) Which points should you keep in your mind while preparing a budget plan for a 'Boutique'?

OR

How can you create innovation garments? Explain in detail.

This Question Paper contains 12 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

100676

237(GE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 6 વિભાગ અને 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નોની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખવા.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરીને લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

1) કયું કાપડ ગરીબોની આજીવિકા નું સાધન કહેવાય છે ?

- (A) ખાદી
- (B) સિલ્ક
- (C) કેમરીક
- (D) પોપલીન

2) સિલાઈ મશીનની શોધ .....

- (A) 20 મી સદી
- (B) 19 મી સદી
- (C) 16 મી સદી
- (D) 18 મી સદી

- 3) ફિનીશીંગ માટે વપરાતો ટાંકો કયો છે ?
- (A) ગાજ ટાંકો
(B) બખિયો
(C) સાંકળી
(D) ઓટણ
- 4) ફેસિંગ નો ઉપયોગ ..... થાય.
- (A) ચોરસ આકારના ગળાના ફિનીશીંગ માટે
(B) ખિસ્સાના ફિનીશીંગ માટે
(C) કોલરના ફિનીશીંગ માટે
(D) ગોળ આકારના ગળા ના ફિનીશીંગ માટે
- 5) ..... ઠંડીમાં રક્ષણ આપે..
- (A) ચામડાના પોશાક
(B) સુતરાઉ પોશાક
(C) રેશમી પોશાક
(D) નાયલોનના પોશાક
- 6) સ્થિતિસ્થાપકતા વધારે ધરાવતી પટ્ટી કઈ છે ?
- (A) ફેસીંગ
(B) ઉરેફ પટ્ટી
(C) પાઈપીંગ
(D) કેસીંગ
- 7) 'મલમલ' ના કાપડની બનાવટ .....
- (A) વનસ્પતિજન્ય તાંતણા
(B) પ્રાણીજન્ય તાંતણા
(C) મિશ્ર તાંતણા
(D) કૃત્રિમ તાંતણા

8) ..... કૃત્રિમ તાંતણાનું ઉદાહરણ છે.

- (A) ઊન
- (B) ટેરીસિલ્ક
- (C) ટેરીવુલ
- (D) રેયોન

9) સ્ટે સ્ટીચીંગ કાપડના પડ પર થાય —

- (A) એકવડું સીંગલ કાપડ
- (B) કાપડનાં ત્રણ પડમાં
- (C) કાપડની છતી બાજુએ
- (D) કાપડના ડબલ પડમાં

10) કાપડ કટીંગમાં વપરાતુ સાધન .....

- (A) સીમ રીપર
- (B) કાતર
- (C) મેઝર ટેઈપ
- (D) પીકીંગ સીઝર

વિભાગ - B

નીચે આપેલા 11 થી 20 પ્રશ્નોના જવાબ એક વાક્યમાં આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

11) ઉત્પાદનમાં નફો કેવી રીતે થાય છે ?

12) પોશાકમાં અસ્તરનો ઉપયોગ જણાવો.

13) વાણા વિશે વ્યાખ્યા આપો.

14) તુષ્ટીગુણ (યુટીલીટી) એટલે શું ?

15) સ્પર્ધાત્મક કિંમત એટલે શું ?

- 16) કુદરતી તાંતણામાંથી બનતા કાપડના નામ લખો.
- 17) કિંમત એટલે શું ?
- 18) શૈલી ની વ્યાખ્યા લખો.
- 19) વણાટ એટલે શું ?
- 20) સેલ્વેજની વ્યાખ્યા લખો.

વિભાગ - C

■ નીચેના 21 થી 31 સુધીના ટૂંકા પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[22]

- 21) પોશાકમાં થતા 'સ્ટે સ્ટીચીંગ'નું મહત્વ જણાવો.
- 22) શ્રીન્કેજ વિશે લખો.
- 23) લેઆઉટનું મહત્વ જણાવો.
- 24) વ્યક્તિનાં વ્યક્તિત્વનો આધાર પોશાક છે, કારણ આપો.
- 25) ટ્રાયલ આપવાથી થતા ફાયદા જણાવો.
- 26) સારા ફીનીશીંગ માટે નોચીસ ખૂબજ મહત્વના છે, કારણ આપો.
- 27) બાળકોનું વોર્ડરોબ કરકસરયુક્ત શા માટે હોવું જોઈએ ?
- 28) સ્ત્રીઓના પોશાકમાં સામાન્ય રીતે આડા ગાજ શા માટે કરવામાં આવે છે ?
- 29) પોશાકનું પેકિંગ આકર્ષક શા માટે હોવું જરૂરી છે ?
- 30) ગારમેન્ટ ફેક્ટરીમાં કાપડ કટિંગ કેવી રીતે થાય છે ?
- 31) ઘરે બનાવેલ પોશાક કરતાં તૈયાર પોશાકની કિંમત શા માટે ઓછી હોય છે ?

વિભાગ - D

નીચે આપેલા 32 થી 34 સુધીના પ્રશ્નોની ટૂંકનોંધ લખો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[9]

32) પૂર્વ પ્રાથમિક શાળાના બાળકનું વોર્ડરોબ.

33) ઊંચી અને પાતળી વ્યક્તિનાં પોશાક.

34) ઘરે બનાવેલ પોશાકનું મહત્વ.

નીચે આપેલા 35 થી 37 સુધીના પ્રશ્નોનું તફાવત સ્વરૂપે જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[9]

35) સ્ટે સ્ટીર્યીંગ અને ભરતકામ.

36) કાપવા માટે વપરાતા સાધનો અને નિશાની કરવા માટે વપરાતા સાધનો.

37) વણાટકામ અને સિલાઈકામ.

અથવા

બ્રાઉન પેપર અને ટ્રેસીંગ પેપર.

વિભાગ - E

નીચે આપેલા 38 થી 42 સુધીના લાંબા પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નોના 4 ગુણ છે.

[20]

38) કોમર્શિયલ ઉત્પાદનમાં થતા કટીંગ, સ્ટીર્યીંગ અને ચેકીંગ વિશે સમજાવો.

39) શરીરનાં જુદા જુદા બાંધાનાં પ્રકાર વિશે ટૂંકમાં સમજાવો.

40) વોર્ડરોબ ના મહત્વ વિશે લખો અને વ્યવસાયી સ્ત્રીઓના વોર્ડરોબ વિશે માહિતી આપો.

- 41) ફીટીંગ માટેનાં પાંચ પરિબલો સમજાવો.
42) તૈયાર વસ્ત્રોના ફાયદા અને ગેરફાયદા સમજાવો.

વિભાગ - F

- નીચે આપેલા 43 થી 46 સુધીના નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[20]

- 43) ઉત્પાદનની કિંમત નક્કી કરવાની પદ્ધતિ જણાવો.
44) કોલેજમાં જતી છોકરી માટેનું વોઈરોબ વિશે સમજાવો..
45) પોશાકનાં રંગને અસર કરતા પરિબલો સમજાવો.
46) પોશાક બનાવવાના અનુક્રમ વિશે લખો.

અથવા

“સામાન્ય શરીર રચના ધરાવતી વ્યક્તિ નસીબદાર છે” સમજાવો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No.:

237(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 6 sections and total 46 questions.
- 2) All questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Figures to the right side indicate full marks to the questions.
- 4) Answer according to instruction of the questions.
- 5) Start new section on a new page.

SECTION - A

The following questions from 1 to 10 are objective type.

Select the correct answer from the options (A, B, C, D).

Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) Which fabric is known as livelihood for the poor people?
  - (A) Khadi
  - (B) Silk
  - (C) Cambric
  - (D) Poplin
- 2) When is the sewing machine discovered?
  - (A) 20th century
  - (B) 19th century
  - (C) 16th century
  - (D) 18th century

- 3) Which stitch is used for finishing?
- (A) Buttonhole stitch
  - (B) Back stitch
  - (C) Chain stitch
  - (D) Hemming
- 4) Facing is mostly used in _____.
- (A) square neckline finishing
  - (B) pocket finishing
  - (C) collar finishing
  - (D) round neckline finishing
- 5) _____ provide protection in cool climate.
- (A) Leather garments
  - (B) Cotton garments
  - (C) Silk garments
  - (D) Nylon garments
- 6) Which strip has more elasticity?
- (A) Facing
  - (B) Bias
  - (C) Piping
  - (D) Casing
- 7) 'Mal Mal' fabric is made from _____.
- (A) vegetable fibre
  - (B) animal fibre
  - (C) mixed fibre
  - (D) synthetic fibre

- 8) _____ is an example of artificial fibre.
- (A) Wool
  - (B) Teri Silk
  - (C) Teri Wool
  - (D) Rayon
- 9) Stay stitching is done on _____.
- (A) single layer of fabric
  - (B) triple layer of fabric
  - (C) right side on fabric
  - (D) double layer of fabric
- 10) Equipment used for fabric cutting _____.
- (A) seam reaper
  - (B) scissors
  - (C) measure tape
  - (D) pinking scissor

SECTION - B

- Answer the following questions from 11 to 20 in one sentence each. Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) How profit is decided in production?
- 12) Mention the use of lining in garment.
- 13) Give the definition of a weft.
- 14) What is utility?
- 15) What is competition oriented pricing?

- 16) List down the natural fabric.
- 17) What is pricing?
- 18) Write the definition of style.
- 19) What is weaving?
- 20) Write the definition of selvedge.

SECTION - C

■ The following questions from 21 to 31 are short answer type. Each question carries 2 marks :

[22]

- 21) Write the importance of stay stitching in a garment.
- 22) Write about shrinkage.
- 23) Write the importance of a layout.
- 24) Why does the personality of a person depend on the costume?
- 25) Write the benefits of trial.
- 26) Notches are more important for good finishing. Give reason.
- 27) Children's wardrobe should be economical. Why?
- 28) Why are horizontal buttonholes usually done in ladies garments?
- 29) Packing of garment should be attractive. Why?
- 30) How is the fabric cutting done in garment factory?
- 31) Why readymade garments are cheaper than homemade garments?

SECTION - D

- Write short notes on questions 32 to 34. Each question carries 3 marks : [9]

32) Wardrobe of pre-primary school child.

33) Costumes for tall and thin person.

34) Importance of homemade garment.

- Write difference between the following for questions 35 to 37. Each question carries 3 marks : [9]

35) Stay stitching and Embroidery.

36) Cutting tools and Marking tools.

37) Weaving and Stitching.

OR

Brown paper and Tracing paper.

SECTION - E

- The following questions from 38 to 42 are long answer type. Each question carries 4 marks : [20]

38) Explain about the cutting, stitching and checking in commercial production.

39) Explain in short about different types of body figures.

40) Write about the importance of a wardrobe. Explain in short about the wardrobe for a working lady.

41) Write about five factors of fitting.

42) Write about advantages and disadvantages of readymade garments.

SECTION - F

- The following questions from 43 to 46 are essay type.
Each question carries 5 marks :

[20]

- 43) Explain the costing process of a product.
- 44) Explain about the wardrobe used by a college girl.
- 45) Describe the factors affecting the colouring of garment.
- 46) Write about the sequence of making the garment.

OR

“A person having an average body figure is a lucky one.”
Explain.

This Question Paper contains 12 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100827

239(GE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નોના સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખો.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

નીચે આપેલા પ્રશ્નો 1 થી 10 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) પંજાબી ડ્રેસમાં કઈ પેટર્ન હાલમાં વધારે પ્રચલિત છે ?
(A) ચોકવાળા
(B) ટક્સ વાળા
(C) ઝૂલવાળા
- 2) એપ્લીક વર્ક માટે કેવું કાપડ વધારે યોગ્ય છે ?
(A) સાટીન
(B) સૂતરાઉ
(C) નાયલોન
- 3) પેચવર્ક માં પેચ ની ધાર ને કયા ટાંકા થી ઓપ આપવામાં આવે છે ?
(A) ફાંટ
(B) સાંકડી
(C) બટનહોલ

- 4) લખનવી ભરત માં કયાં ટાંકા નો ઉપયોગ થાય છે ?
- (A) હેરીંગબોન
(B) સેટીન સ્ટીચ
(C) લોંગ એન્ડ સોર્ટ
- 5) ઊન તાંતણાં ને રંગ કરવા માટે કઈ ડાયવપરાય છે ?
- (A) એસિડ ડાય
(B) ડાયરેક્ટ ડાય
(C) રીએક્ટીવ ડાય
- 6) ડાયરેક્ટ ડાય ની શોધ કઈ સાલમાં થઈ હતી ?
- (A) 1850
(B) 1883
(C) 1860
- 7) ગમ કાર્યા શેમાંથી મળે છે ?
- (A) સ્ટરક્યુલીયા
(B) કાર્બો
(C) અકેશ્યા
- 8) અંકોળી થી તૈયાર કરવામાં આવતી લેશ કયા પ્રકાર ની હોય છે ?
- (A) મેકેમે નોટીંગ
(B) કોશ્યા વર્ક
(C) શટલ વીવીંગ
- 9) ટેપીઓકાના મૂળીયામાંથી કયું રંગ ને ઘટ્ટ કરનાર પદાર્થ મેળવવામાં આવે છે ?
- (A) કસાવા
(B) ગમ અરેબીક
(C) પટેટો આર

10) રેડિયો કયા પ્રકાર નું જાહેરાત નું માધ્યમ છે ?

(A) દશ્ય શ્રાવ્ય

(B) શ્રાવ્ય

(C) દશ્ય

■ નીચેના 11 થી 20 સુધીના પ્રશ્નો અતિ ટૂંકા પ્રશ્નો છે. જેના ઉત્તર એક વાક્યમાં આપો.
દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

11) પોશાક માં વધતાં ને ઘટતા ક્રમને શું કહેવાય છે ?

12) હાલમાં પોશાકમાં કયાં રંગો પ્રચલિત છે ?

13) પેચવર્કમાં કેવી ડિઝાઇન નો વધારે ઉપયોગ થાય છે ?

14) કૃત્રિમ રંગો ની શોધ કઈ સાલમાં થઈ હતી ?

15) બાંધણી કામ માટે કયું કાપડ વધારે યોગ્ય ગણાય છે ?

16) બ્રિટીશ ગમ કયા પ્રકાર નું રંગ ને ઘટ્ટ કરનાર પદાર્થ છે ?

17) બાટીક પ્રિન્ટીંગ માં મધમાખી નાં મીણ સાથે કયું મીણ વપરાય છે ?

18) બક્કલ નો ઉપયોગ શેમાં થાય છે ?

19) ગોટપટ્ટી પોશાકમાં કયાં ભાગમાં વધુ વપરાય છે ?

20) વસ્તુ કે સેવાના વિનિમયના બદલામાં જતું કરવું પડતું નાણાકીય અથવા આર્થિક મૂલ્ય એટલે ?

વિભાગ - B

■ નીચે આપેલા 21 થી 31 સુધીના ટૂંકા પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ જવાબ લખો.
દરેકના 2 ગુણ છે.

[22]

21) હાલમાં પ્રચલિત સાડી ની ડિઝાઇન ને બે-ત્રણ વાક્યો માં જણાવો.

- 22) અપ્લાઈડ સહાયક વસ્તુઓની યાદી બનાવો.
- 23) પેચવર્ક ના નામ ની યાદી બનાવો.
- 24) પોશાક ને પ્રચલિત કરવા માટે કયાં પરિબળો વધારે અસર કરે છે ?
- 25) પટેટો પ્રિન્ટીંગ ની લાક્ષણિકતાઓ જણાવો.
- 26) બ્લોક પ્રિન્ટીંગ માં વપરાતા સાધનો ની યાદી બનાવો.
- 27) જાહેરાત એ ખર્ચ નહી પણ રોકાણ છે, કારણ આપો.
- 28) કુદરતી રંગો કૃત્રિમ રંગો કરતાં વધારે મોંઘા હોય છે, કારણ આપો.
- 29) ગમ અરેબીક બનાવવાની રીત જણાવો.
- 30) રંગ ને ઘટ્ટ કરનાર પદાર્થો નું મહત્વ જણાવો.
- 31) રેડિએશન નું ઉદાહરણ આપતી આકૃતિ દોરો.

વિભાગ - C

- નીચે આપેલા 32 થી 37 સુધીના લઘુ પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[18]

- 32) 'આર' વિશે ટૂંકમાં જણાવો.
- 33) તાલબધ્ધતાં ના પ્રકાર ની ચર્ચા કરો.
- 34) સ્ટેન્સીલ પ્રિન્ટીંગ ની રીત જણાવો.
- 35) પ્રત્યક્ષ વેચાણ અને પરોક્ષ વેચાણ વચ્ચે નો તફાવત દર્શાવો.
- 36) બાટીક કામ અને છાપકામ વચ્ચે નો તફાવત દર્શાવો.
- 37) બાંધણી અને લેહેરીયુ વચ્ચે નો તફાવત દર્શાવો.

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા 38 થી 42 સુધીના લાંબા પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ જવાબ આપો.
દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.

[20]

- 38) છેલ્લા પાંચ વર્ષ માં ભારતીય પરિધાનમાં આવેલ ફેરફાર ની વિસ્તારપૂર્વક ચર્ચા કરો.
- 39) એપ્લીક વર્ક એટલે શું ? એપ્લીક ના પ્રકાર ની ચર્ચા કરો, એપ્લીક કરવાની રીત જણાવો.
- 40) સ્ટ્રક્ચરલ ડેકોરેશન એટલે શું ? ભરતકામ નાં વિવિધ ટાંકા ની આકૃતિ સહ ચર્ચા કરો.
- 41) ડિઝાઇન નું તત્વ - 'રેખા', તેના પ્રકાર તથા પોશાકમાં તેનો ઉપયોગ વિશે ચર્ચા કરો.
- 42) બજારવિભાગીકરણ ની સામાન્ય ચાર રીત ની ચર્ચા કરો તથા તેના લાભ અને ગેરલાભ ની ચર્ચા કરો.

અથવા

કિંમત નિર્ણયના ઉદ્દેશો જણાવો તથા કિંમતના નિર્ણાયક પરિબલો ની ચર્ચા કરો.

વિભાગ - E

- નીચેના 43 થી 46 સુધીના નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ જવાબ લખો.
દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[20]

- 43) બાંધણી બાંધવાની વિવિધ રીતો જણાવો તથા બાંધણીકામ ની વિસ્તારપૂર્વક ચર્ચા કરો.
- 44) રંગો નું વર્ગીકરણ કરી, કુદરતી રંગો ની વિસ્તારપૂર્વક ચર્ચા કરો.
- 45) બ્લોક પ્રિન્ટીંગનો ઉપયોગ કરી શોટ કુર્તા નું સ્કેચ તૈયાર કરી, બ્લોક પ્રિન્ટીંગ કરવાની રીત ની વિસ્તારપૂર્વક ચર્ચા કરો.

46) 'ડિઝાઇન નાં તત્વો નો ઉપયોગ ડિઝાઇન નાં સિધ્ધાંતો ને અનુરૂપ કરવું જોઈએ' વિધાન સમજાવો.

અથવા

પોશાક સંરચના કરનાર ડિઝાઇનર ને ડિઝાઇન નાં સિધ્ધાંતો તથા ડિઝાઇન નાં તત્વો નું પુર્તુ જ્ઞાન હોવું જરૂરી છે, ચર્ચા કરો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

239(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 5 sections and total 46 questions.
- 2) All questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Answer according to the given instructions.
- 4) Figures at the right side indicate full marks of the questions.
- 5) Write answers to every section on separate pages.

SECTION - A

Questions from 1 to 10 are objective type. Select and write the correct answer from the options suggested below each question. Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) Which pattern is in vogue in punjabi dress 'salwar-kamiz'?
  - (A) with yoke
  - (B) with tucks
  - (C) with frills
- 2) Which fabric is suitable for Applique work?
  - (A) satin
  - (B) cotton
  - (C) nylon
- 3) Which stitch is used to give finishing in patch work?
  - (A) Hemming
  - (B) Chain stitch
  - (C) Button hole

- 4) Which embroidery stitch is used in Lucknow embroidery?
- (A) Herringbone
  - (B) Satin stitch
  - (C) Long and short stitch
- 5) Which dye is most suitable from the following, to dye wool yarn?
- (A) Acid dye
  - (B) Direct dye
  - (C) Reactive dye
- 6) In which year direct dyes were invented?
- (A) 1850
  - (B) 1883
  - (C) 1860
- 7) What is the source of gum karyya?
- (A) Stercullia
  - (B) Carbo
  - (C) Accassia
- 8) Lace which is prepared with the help of crocheting needle is called as .....
- (A) Macramme
  - (B) Croche Work
  - (C) Shuttle Weaving
- 9) Which thickening agent is produced from tapioca roots?
- (A) Kasava
  - (B) Gum Arabic
  - (C) Potato starch

10) Radio is which type of advertising medium?

- (A) Audio-Visual
- (B) Audio
- (C) Video

■ The following 11 to 20 questions are very short answer type. Answer in one sentence each. Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) Increasing and decreasing order in garment is called as what?
- 12) Which colours are in vogue in clothes line?
- 13) Which type of designs are more used in patch work?
- 14) In which year synthetic dyes were invented?
- 15) Which fabric is suitable for tie and dye?
- 16) British gum reduces which type of color?
- 17) Which wax along with Bees wax is used in batik printing?
- 18) Where is the buckle used?
- 19) Mostly in which part of the garment, piping is used?
- 20) The value that is forgone in exchange of goods or services is called as what?

SECTION - B

■ Questions from 21 to 31 are short answer type. Answer them as directed. Each question carries 2 marks :

[22]

- 21) Write about the saree in vogue in 2-3 sentences.

- 22) Make a list of applied accessories.
- 23) Make a list of names of patch work.
- 24) Which are the factors affecting fashion to bring it in vogue?
- 25) Mention the characteristics of potato printing.
- 26) Make a list of Block printing equipments.
- 27) Advertisement is an investment and not expenditure. Give reason.
- 28) Natural dyes are expensive than synthetic dyes. Give reason.
- 29) Write the method of preparing Gum Arabic.
- 30) Write the importance of thickening agents in printing.
- 31) Draw a diagram, giving example of radiation.

SECTION - C

- **Questions from 32 to 37 are brief answer type. Answer them as directed. Each question carries 3 marks :**

[18]

- 32) Write about 'starch'.
- 33) Discuss about the types of rhythm.
- 34) Write the method of stencil printing.
- 35) Differentiate between Direct selling and Indirect selling.
- 36) Differentiate between Batic printing and Printing.
- 37) Differentiate between Tie & Dye and Laheriya.

SECTION - D

- Questions from 38 to 42 are long answer type. Answer them as directed. Each question carries 4 marks : [20]

- 38) Discuss in detail about the changes occurred in Indian costumes in last five years.
- 39) What is applique? Discuss the types of applique work and the procedure of applique work.
- 40) What is structural decoration? Discuss the different embroidery stitches in detail.
- 41) Discuss about one of the element of design 'lines', its type and its use in clothing.
- 42) Write about the four bases of market segment and advantages and disadvantages of market segment.

OR

Discuss objectives of price of pricing decision and factors determining prices.

SECTION - E

- Questions from 43 to 46 are essay type. Answer them as directed. Each question carries 5 marks : [20]

- 43) Write about different techniques of dyeing and discuss in detail about tie and dye.
- 44) Classify the dyes and discuss in detail about natural dyes.

- 45) Prepare a sketch using block printing for short kurta and discuss the procedure of block printing in detail.
- 46) "Elements of designs should be used as per the principles of design". Explain the statement.

OR

"Designer for the clothing should have a good knowledge of principles of designs as well as elements of designs". Discuss.

This Question Paper contains 8 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100646

247(GE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા 1 થી 10 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરીને લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) ફલીકરણ થી બીજાવસ્થાના અંત સુધીના સમય ને ..... કહે છે.
(A) ભ્રુણાવસ્થા (B) બીજાવસ્થા
(C) ગર્ભાવસ્થા (D) બાલ્યાવસ્થા
- 2) બાળકના સૌંદર્ય વિકાસ માટેની પ્રવૃત્તિ —
(A) બ્લોક્સ (B) બાળવાર્તા
(C) રંગોળી પૂરવી (D) ગ્રુપ રમત
- 3) વિકાસમાં બદલાવ જોઈ શકાય છે —
(A) ગુણાત્મક (B) જથ્થાત્મક
(C) વારંવાર (D) નકારાત્મક
- 4) ગુસ્સે થયેલ બાળકનું વર્તન —
(A) અલગ (B) સહાનુભૂતિવાળો
(C) આકર્ષક (D) આક્રમક

- 5) યાદ શક્તિના વિકાસ માટે જરૂરી —
 (A) પુનરાવર્તન (B) વાંચન
 (C) કસરત (D) નિરીક્ષણ
- 6) બાળક જ્યારે 1 વર્ષનું થાય ત્યારે —
 (A) બેસી શકે (B) ઊભુ રહી શકે
 (C) ચાલી શકે (D) દોડી શકે
- 7) બાળકનો સામાજિક વિકાસ આ દ્વારા થાય છે —
 (A) પ્રવાસ (B) ગાવું
 (C) પેપર કટિંગ (D) સાયકલ ચલાવવી
- 8) બાળકનું વર્તન સુધારવા માટે —
 (A) રમત (B) ઈનામ
 (C) શિક્ષા (D) આવેગિક નિયંત્રણ
- 9) માનસિક પછાત બાળકનો બુદ્ધિઆંક —
 (A) 70 થી વધારે (B) 30 થી 70 ની વચ્ચે
 (C) 70 થી ઓછો (D) 70 થી 120 ની વચ્ચે
- 10) 0 થી 6 મહિનાના બાળક માટેની ઉત્તેજનાત્મક પ્રવૃત્તિ —
 (A) પઝલ્સ (B) ધૂધરો
 (C) ચિત્રકામ (D) દડો રમવો

વિભાગ - B

નીચે આપેલા 11 થી 20 પ્રશ્નોના જવાબ એક વિધાનમાં આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [10]

- 11) સામૂહિક શિક્ષા એટલે શું ?
- 12) ઈનામ આપતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો જણાવો.
- 13) બાલ્યાવસ્થાના પ્રકાર લખો.
- 14) અંધ બાળકને શિક્ષણ આપવાની એક પદ્ધતિ જણાવો.
- 15) ઉત્તેજના એટલે શું ?
- 16) બુદ્ધિઆંક (I.Q.) શોધવાનું સૂત્ર જણાવો.
- 17) આવેગિક વિકાસના પ્રકાર જણાવો.
- 18) સમાજવિરોધી વર્તન કોને કહેશે ?
- 19) કલા એટલે શું ?
- 20) બાળકના સૌંદર્ય વિકાસ માટેની પ્રવૃત્તિઓ જણાવો.

વિભાગ - C

- નીચેના 21 થી 31 સુધીના ટૂંકા પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[22]

- 21) બાળકના વિકાસમાં વ્યક્તિગત તફાવત જોવા મળે છે (કારણ આપો).
- 22) બાળકના સૌંદર્ય વિકાસમાં માતાપિતાનો ફાળો આપો.
- 23) અંધત્વની વ્યાખ્યા લખો.
- 24) બાલવાડીમાં બાગકામ પ્રવૃત્તિ જરૂરી છે કેમ (કારણ આપો).
- 25) સંકલ્પના વિકાસ એટલે શું? સંકલ્પનાઓ લખો.
- 26) વર્તનલક્ષી સમસ્યા એટલે શું?
- 27) બાળકમાં સામાજિકતાનો વિકાસ થાય તે જરૂરી છે (કારણ આપો).
- 28) પ્રતિભા સંપન્ન બાળકની ખાસિયતો લખો.
- 29) સામાજિક વિકાસના પ્રકાર જણાવો.
- 30) અપંગ થવાના કારણો જણાવો.
- 31) પરિપક્વતા અને શિક્ષણ એ સિક્કાની બે બાજુ છે (કારણ આપો).

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા 32 થી 37 સુધીના લઘુ પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[18]

- 32) અંગૂઠો ચૂંસવો સમસ્યાના કારણો અને ઉપાયો જણાવો.
- 33) તરૂણાવસ્થાની લક્ષણો સમજાવો.

અથવા

- 34) હકારાત્મક આવેગ અને નકારાત્મક આવેગ વચ્ચેનું અંતર સમજાવો.
- 35) સૌંદર્ય ભાવનાની ખીલવણી માટે બાલમંદિરમાં શિક્ષિકાનો ફાળો સમજાવો.
- 36) શિક્ષા અને ઈનામ નો તફાવત લખો.
- 37) ઉત્તેજનના ઉદ્દેશ્યો સમજાવો.

વિભાગ - E

- નીચે આપેલા 38 થી 42 સુધીના પ્રશ્નોના વિસ્તારથી માગ્યા મુજબ જવાબ આપો.
દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.

[20]

- 38) માનસિક સમસ્યાવાળા બાળકો પ્રત્યે તમે કેવું વર્તન રાખશો ?
39) શિક્ષા એટલે શું ? શિક્ષાના પ્રકાર જણાવો.
40) સામાજિક વિકાસ ને અસર કરતા પરિબલો વિશે સમજાવો.
41) મંદબુદ્ધિના પ્રકાર જણાવો. વિસ્તારથી સમજાવો.
42) જન્મ પૂર્વેના તબક્કા વિશે વિસ્તારથી માહિતી આપો.

વિભાગ - F

- નીચે આપેલા 43 થી 46 સુધીના નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો.
દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[20]

- 43) 0 થી 6 વર્ષના બાળકની વિકાસકીય તરાહ જણાવો તથા તેમના માટેની ઉત્તેજનાત્મક પ્રવૃત્તિઓ સમજાવો.
44) બાળક પથારી ભીની કરે છે. તેના કારણો અને ઉપાયો જણાવો.
45) બાળકોમાં આવેગના વિકાસની અગત્યતા સમજાવો.
46) ભાષા વિકાસ ઉપર અસર કરતા પરિબલો સમજાવો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

247(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) There are total 46 questions in this question paper.
- 2) All questions are compulsory.
- 3) Figures to the right side indicate full marks to the questions.
- 4) Answer according to instructions given.
- 5) Start new section on a new page.

SECTION - A.

- Question nos. 1 to 10 are multiple choice questions. Choose correct answer (A, B, C, D) from given alternative responses and write it. Each question carries 1 mark. [10]

- 1) The time from fertilization to the stage of ovum is known as .....
(A) embryo stage (B) ovum stage
(C) fetus period (D) childhood
- 2) This is an activity for a child's aesthetic development .....
(A) blocks (B) story
(C) making a rangoli (D) group play
- 3) Changes are seen in :..... development.
(A) qualitative (B) quantitative
(C) frequently (D) negative
- 4) Behaviour of an angry child - .....
(A) different (B) becomes sympathetic
(C) becomes attractive (D) becomes aggressive
- 5) ..... is necessary for memory development.
(A) repetition (B) reading
(C) exercise (D) observation

- 6) When a child reaches the age of 1 year he/she .....
 (A) can sit (B) can stand
 (C) can walk (D) can run
- 7) Child's social development should take place by .....
 (A) tour (B) singing
 (C) paper cutting (D) cycling
- 8) Improvement in a child's behaviour can be done by .....
 (A) play (B) reward
 (C) punishment (D) controlling in emotions
- 9) The IQ of mentally retarded child is .....
 (A) more than 70 (B) between 30 to 70
 (C) less than 70 (D) between 70 to 120
- 10) Stimulative activity for 0 to 6 month's child .....
 (A) puzzles (B) rattle
 (C) drawing (D) ball playing

SECTION - B

- Following questions from 11 to 20 are very short answer type. Answer them in one sentence. Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) What is group punishment?
- 12) What do one should bear in mind while giving prizes?
- 13) Write types of childhood period.
- 14) Through which conversation (lipi) is a blind boy being taught?
- 15) What is stimulation?
- 16) Write the formula of IQ.
- 17) Write types of emotions.
- 18) What is an anti-social behaviour?
- 19) What is an art?
- 20) Which activities should be planned for aesthetic development of a child?

SECTION - C

- The following questions from 21 to 31 questions are short answer type. Answer them accordingly. Each question carries 2 marks :

[22]

- 21) Individual differences are seen in child's development. Give reason.
- 22) Write role of parents in aesthetic development of a child.
- 23) Write the definition of blindness.
- 24) Is gardening necessary in 'Balvadi'? Explain.
- 25) What is concept development? Write concepts.
- 26) What is behavioural problem?
- 27) The social development of a child is necessary. Explain with reasons.
- 28) Write characteristics of a genius child.
- 29) Write types of social development.
- 30) Mention the reasons of being handicapped.
- 31) Maturity and learning are two parts of a coin, why?

SECTION - D

- Following questions from 32 to 37 are short answer type. Each question carries 3 marks. Answer them accordingly :

[18]

- 32) Stating the causes of thumb sucking, write its treatment.
- 33) Write a short note about adolescents.

OR

Write a short note about infancy period.

- 34) Differentiate between positive emotions and negative emotions.
- 35) Explain a teacher's role in Kinder-garten for the aesthetic development.
- 36) Differentiate between punishment and reward.
- 37) What is the purpose of excitement?

SECTION - E

Answer the following questions from 38 to 42 in detail. Each question carries 4 marks :

[20]

- 38) How will you behave with the students who are mentally disordered?
- 39) What is punishment? State types of punishment.
- 40) Explain factors affecting social development of a child.
- 41) Write types of mental retardation in detail.
- 42) Explain in detail before birth stages.

SECTION - F

■ The following questions from 43 to 46 are essay type. Each question carries 5 marks Answer them accordingly :

[20]

- 43) Mention the developmental pattern of a child having age between 0 to 6 years. Write down stimulating activities for them.
- 44) Mention causes and its remedies in case of a child wetting his / her bed.
- 45) Explain the importance of emotional development in children.
- 46) Explain in detail the factors affecting language development.

This Question Paper contains 12 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100226

249(GE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં છ વિભાગ અને 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

નીચે આપેલા 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરીને જવાબ લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) ખાનગી શિક્ષણ સંસ્થામાં ફીનું પ્રમાણ કેવું હોય છે ?
  - (A) મધ્યમ
  - (B) ઉંચું
  - (C) નીચું
  - (D) શૂન્ય
- 2) કઈ પૂર્વપ્રાથમિક પદ્ધતિમાં શૈક્ષણિક બક્ષિસોનો ઉપયોગ ઇન્દ્રિય વિકાસ માટે કરવામાં આવે છે ?
  - (A) કિન્ડરગાર્ટન
  - (B) ઘોડિયાઘર
  - (C) આંગણવાડી
  - (D) બાલવાડી

- 3) કઈ ઉમરના બાળકોને ઘોડિયાઘરમાં દાખલ કરી શકાશે ?
- (A) બે થી છ વર્ષના
(B) બે માસ થી છ વર્ષના
(C) 0 થી છ મહિના
(D) ત્રણ વર્ષ થી ચાર વર્ષના
- 4) સહ અભ્યાસ પ્રવૃત્તિથી બાળકનો કયો વિકાસ થાય છે ?
- (A) ભાષા
(B) માનસિક
(C) શારીરિક
(D) સર્વાંગી
- 5) બાલમંદિરના મુખ્ય શિક્ષિકાબેનનો સ્વભાવ કેવો હોવો જાઈએ ?
- (A) સરળ
(B) કંજુસ
(C) અભિમાની
(D) સ્વાર્થી
- 6) કોનો સમાવેશ બાલવાડીના અન્ય કર્મચારીમાં થતો નથી ?
- (A) શિક્ષિકા
(B) ડૉક્ટર
(C) તેડાગરબેન
(D) રસોઈવાળા બેન
- 7) આદર્શ બાલવાડી માટે કયું સ્થળ પસંદ કરશો ?
- (A) હોસ્પિટલથી નજીક
(B) રેલ્વેસ્ટેશન પાસે
(C) શાંત અને નૈસર્ગિક વાતાવરણમાં
(D) બજારમાં

- 8) કયું રજીસ્ટર બાલવાડીમાટે ફરજિયાત નથી પરંતુ હિતાવહ છે ?
- (A) જનરલ રજીસ્ટર
 (B) પગારપત્રક
 (C) પ્રવેશપત્રક
 (D) હાજરીપત્રક
- 9) બાળકના આરોગ્યના રેકોર્ડ રાખવાથી તેના કયા વિકાસની માહિતી મળે છે ?
- (A) ભાષા વિકાસ
 (B) નૈતિક વિકાસ
 (C) શારીરિક વિકાસ
 (D) સામાજિક વિકાસ
- 10) ભારતમાં બાલવાડી પદ્ધતિ કયા રાષ્ટ્રીય નેતાના સૂચનથી શરૂ કરવામાં આવી ?
- (A) સરદાર પટેલ
 (B) મહાત્મા ગાંધીજી
 (C) જવાહરલાલ નહેરુ
 (D) ઈંદિરા ગાંધી

વિભાગ - B

■ નીચેના 11 થી 20 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબો એક-બે વાક્યમાં આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [10]

11) લોકશાહી એટલે શું ?

12) વ્યવસાયી બહેનો માટે ઘોડિયાઘર આશીર્વાદ રૂપ છે, કારણ આપો.

13) આદર્શ પૂર્વપ્રાથમિક શાળા કોને કહેશે ?

14) પપેટ્સના પ્રકારના ગમે તે ચાર નામ લખો.

- 15) પૂર્વપ્રાથમિક શાળાના બે હેતુ લખો.
- 16) કિન્ડરગાર્ટન પદ્ધતિના શોધક કોણ હતા ?
- 17) પૂર્વપ્રાથમિક શિક્ષણનો અર્થ લખો.
- 18) બાલવાડીના કામવાળા બેનના કાર્યો જણાવો.
- 19) નિરીક્ષણના પ્રકારની નામાવલી તૈયાર કરો.
- 20) અભ્યાસક્રમની વ્યાખ્યા આપો.

વિભાગ - C

■ નીચેના 21 થી 31 સુધીના પ્રશ્નોના સંક્ષિપ્ત ઉત્તર આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે. [22]

- 21) બાલવાડીનું સમયપત્રક કેવું હોવું જોઈએ ?
- 22) 'બાલવાડીમાં વપરાતા ઈન્દ્રિય શિક્ષણના સાધનો ખર્ચાળ નથી હોતા' કારણ આપો.
- 23) પૂર્વપ્રાથમિક કક્ષાની અભ્યાસક્રમની પ્રવૃત્તિઓ જણાવો.
- 24) 'સમાજને શિક્ષણ આપવા માટે દશ્યશ્રાવ્ય સાધનોની અસરકારકતા વધુ છે' સકારણ સમજાવો.
- 25) લોકશાહીની તાલીમ આપવામાટે કઈ પ્રવૃત્તિ કરાવશો ?
- 26) ભારતમાં નિરીક્ષણની શરૂઆત ક્યારે થઈ ? નિરીક્ષણ એટલે શું ?
- 27) ઘોડિયાઘરના સાધનોની યાદી આપો.
- 28) ઈન્દ્રિયવિકાસની પાંચ પ્રવૃત્તિઓ જણાવો.
- 29) જૂથ રમત અને વ્યક્તિગત રમતમાં તફાવત દર્શાવો.
- 30) પ્રવેશપત્રકનું મહત્વ સમજાવો.

- 31) 'ગ્રામ્યસમુદાયને શિક્ષણ આપતી વખતે સ્થાનિક ભાષા નો ઉપયોગ કરવો જોઈએ' કારણ આપો.

વિભાગ - D

નીચે આપેલા 32 થી 37 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબ સંક્ષિપ્તમાં આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[18]

- 32) મોન્ટેસરી પદ્ધતિના ગમે તે ત્રણ સિધ્ધાંતો સમજાવો.
- 33) બાલવાડીમાં પ્રવૃત્તિ કરાવતા પહેલાં પૂર્વતૈયારી કરવી જરૂરી છે, ચર્ચા કરો.

અથવા

બાળરમતનું આયોજન કરતાં શિક્ષકે ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દા.

- 34) આજની શિક્ષણ વ્યવસ્થામાં અભ્યાસક્રમનું મહત્વ સમજાવો.
- 35) બાલવાડીમાં હેલ્થ રેકોર્ડની આવશ્યકતા સમજાવો.
- 36) બાળવાર્તા અને બાળનાટક માં તફાવતના મુદ્દા આપો.
- 37) બાલવાડી નિરીક્ષણની પદ્ધતિયો સમજાવો.

વિભાગ - E

નીચે આપેલા 38 થી 42 સુધીના પ્રશ્નોના વિસ્તૃત જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.

[20]

- 38) પપેટના પ્રકાર જણાવી તેના લાભ અને ઉપયોગ વિશે માહિતી આપો.
- 39) 'આજના સમયમાં સમાજનો બાળવિકાસમાં ફાળો' આ વિધાન સમજાવો.
- 40) બાળકમાં વાંચનની તૈયારી વિકસાવવા માટેની સર્જનાત્મક પ્રવૃત્તિઓ જણાવો.
- 41) બાલવાડીના શિક્ષકના ગુણો જણાવી ટૂંકમાં સમજાવો.

42) અભ્યાસક્રમના પ્રકારો જણાવી ટૂંકમાં સમજાવો.

અથવા

કોઈ પણ બે પ્રકારના પપેટ વિશે વિસ્તારથી સમજાવો.

વિભાગ - F

■ નીચે આપેલા 43 થી 46 સુધી નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે. [20]

43) પૂર્વપ્રાથમિક શિક્ષણની વર્તમાન સમસ્યાઓ ચર્ચો.

44) લોકશાહીના મૂલ્યો પર વિસ્તૃત નોંધ તૈયાર કરો.

45) બાલવાડી નિરીક્ષણના પ્રકાર જણાવી વિસ્તારથી સમજાવો.

46) મનોરંજન અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દા જણાવો.

અથવા

સમાજને શિક્ષણ આપવાના માર્ગો જણાવો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

249(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains six sections and total 46 questions.
- 2) All questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Figures at the right side indicate full marks of the questions.
- 4) Answer according to instruction of the questions.
- 5) Start new section on a new page.

SECTION - A

Questions from 1 to 10 are multiple choice questions. Select and write the correct answer from the options A, B, C, D.

Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) What type of fee structure do the private schools have?
  - (A) medium
  - (B) higher
  - (C) lower
  - (D) zero (nil)
- 2) Point out which school uses educational rewards for sensory development?
  - (A) Kinder Garten
  - (B) Creche
  - (C) Anganwadi
  - (D) Balwadi

- 3) Which is the right age group for a child to be admitted in a creche?
- (A) 2 years to 6 years
  - (B) 2 months to 6 years
  - (C) 0 to 6 months
  - (D) 3 years to 4 years
- 4) Which development is achieved by cocurricular activities?
- (A) language
  - (B) mental
  - (C) physical
  - (D) all round
- 5) How does a pre-primary principal become popular amongst children society?
- (A) straight forward nature
  - (B) miser
  - (C) proud
  - (D) selfish
- 6) Who is not included in other staff members of a balwadi?
- (A) Teacher
  - (B) Doctor
  - (C) Pickup woman
  - (D) Cook
- 7) Which location would you choose for an ideal balwadi?
- (A) near the hospital
  - (B) near a railway station
  - (C) a peaceful and natural surrounding
  - (D) market place

- 8) Which register is not compulsory but recommended for a balwadi?
- (A) General register
(B) Pay register
(C) Admission form
(D) Attendance register
- 9) What does child's health record indicate?
- (A) language development
(B) moral development
(C) physical development
(D) social development
- 10) Which National leader initiated the balwadi method in India?
- (A) Sardar Patel
(B) Mahatma Gandhiji
(C) Jawahar Lal Nehru
(D) Indira Gandhi

SECTION - B

■ Answer the questions from 11 to 20 in One to Two sentences each. Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) What is the meaning of democracy?
- 12) Why do you think creche is a blessing for working women?
- 13) Give description of an ideal pre-primary school.
- 14) Write names of any four types of puppets.
- 15) Write any two objectives of pre-primary education.
- 16) Who invented Kinder Garten method?

- 17) Give definition of 'pre-primary school education'.
- 18) What are the duties of a maid servant in a balwadi?
- 19) Prepare list - Types of supervision.
- 20) Define - 'Curriculum'.

SECTION - C

Answer the questions from 21 to 31 in short. Each question carries 2 marks :

[22]

- 21) What would make time table suitable for balwadi? (What points will you consider while making a timetable for balwadi?)
- 22) Why do you think that the equipment used in balwadi is cheaper?
- 23) What kind of activities should be included in a pre-school level curriculum?
- 24) 'Audio Visual Aids' are most effective in educating masses (society or community). Give reasons.
- 25) Which are the activities that would train a child to live in democracy?
- 26) Since when did supervision start in India? What is supervision?
- 27) Give a list of equipments in a creche.
- 28) Write any 5 activities for the 'sensory development of a child'.
- 29) Differentiate between group play and individual play.

- 30) Explain importance of an admission form.
- 31) We should use local language while educating villagers. Give reasons.

SECTION - D

- Answer the questions from 32 to 37 in short. Each question carries 3 marks :

[18]

- 32) Write any three principles of montessory method.
- 33) Why do you think preparation is a must before organizing any activity for children?

OR

Point out what factors should be considered while organizing games for children?

- 34) Write a short note on the 'importance of curriculum in today's educational system'.
- 35) Write about the need for 'health register in balwadi'.
- 36) Differentiate between story telling and drama (for children).
- 37) Explain - methods of observation in a balwadi.

SECTION - E

- Answer the questions from 38 to 42 in detail. Each question carries 4 marks :

[20]

- 38) List down types of puppet and give information about benefits and uses of it.
- 39) In present time 'the role of society in child development'. Explain this statement.
- 40) Explain creative activities of reading skill in a child.

- 41) Stating the qualities of balwadi teacher, explain it in short.
- 42) Stating the types of curriculum, explain it in short.

OR

Explain in detail any two types of puppet.

SECTION - F

- **Questions from 43 to 46 are essay type. Each question carries 5 marks :**

[20]

- 43) Discuss the present problems of pre-primary education.
- 44) Prepare a detailed note on the values of democracy.
- 45) Showing the types of balwadi observation, explain it in detail.
- 46) State the points to be kept in mind while preparing a planning of recreational and cultural activities.

OR

Mention the ways of educating the society.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :100256

251(GE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખવા.
- 4) જમણી બાજુના અંક પ્રશ્નના ગુણ સૂચવે છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

■ નીચે આપેલા 1 થી 10 સુધી હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરીને જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) ફટાકડાના કારખાનામાંથી કઈ ઝેરી ગેસ નિકળે છે ?
(A) કાર્બન ડાય ઓક્સાઈડ (B) અમોનિયા
(C) ફાસ્ફોરસ પેન્ટા ઓક્સાઈડ (D) મીથેન
- 2) ભારતમાંથી કયો રોગ સંપૂર્ણપણે નાબૂદ થઈ ગયો છે ?
(A) પોલિયો (B) મલેરિયા
(C) ક્ષય (D) ટાયફોઈડ
- 3) હાડકાના બંધારણ માટે કયું ક્ષાર જવાબદાર છે ?
(A) સોડિયમ (B) પોટેશિયમ
(C) કેલ્શિયમ (D) મેગ્નેશિયમ
- 4) કયા રોગમાં ઓ.આર.એસ. આપવામાં આવે છે ?
(A) ડાયરિયા (B) કબજિયાત
(C) પોલિયો (D) શર્દા
- 5) માનવ ઉચ્છવાસમાં કેટલા ટકા કાર્બન ડાય ઓક્સાઈડ હોય છે ?
(A) 1.2 (B) 1.4
(C) 0.8 (D) 4.5

- 6) સૂર્ય પ્રકાશમાંથી કયું વિટામિન મળે છે ?
- (A) વિટામિન A (B) વિટામિન B
(C) વિટામિન C (D) વિટામિન D
- 7) વિટામિન 'C' ની ઉણપ થી કયો રોગ થાય છે ?
- (A) બેરી-બેરી (B) સ્કર્વી
(C) રિકેટ્સ (D) પેલેગ્રા
- 8) લોહીમાં ગ્લુકોઝ નું પ્રમાણ વધી જાય તો કયો રોગ થાય છે ?
- (A) હૃદય રોગ (B) ડાયાબીટીઝ
(C) એનીમિયા (D) ગોઈટર
- 9) ક્ષય વિરોધી રસી કઈ છે ?
- (A) M. M. R. (B) B. C. G.
(C) પોલિયો (D) D. P. T.
- 10) સામાન્ય સ્ત્રી કરતા ધાત્રીમાતા ને કેટલા ગ્રામ વધારે પ્રોટીન ની જરૂર પડે છે ?
- (A) 5 ગ્રામ (B) 10 ગ્રામ
(C) 15 ગ્રામ (D) 20 ગ્રામ

નીચેના 11 થી 20 સુધીના અતિ ટૂંકા પ્રશ્નો છે. એક વાક્યમાં જવાબ આપો.
દરેક પ્રશ્નના 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) અસ્વચ્છ પાણી થી થતા રોગો ના નામ લખો.
- 12) એઈઝ્સનું પુરું નામ લખો.
- 13) ગર્ભવતી સ્ત્રીને કઈ રસી મુકાવવામાં આવે છે ?
- 14) બાળકો ને દર્દી થી દૂર કેમ રાખવા જોઈએ ?
- 15) પ્રદૂષિત હવાને શુદ્ધ કરવા માટેના બે પરિબળો લખો.
- 16) એક ગ્રામ પ્રોટીન કેટલી કેલોરી આપે છે ?
- 17) બાળકને પૂરક આહાર ક્યાર થી આપવો જોઈએ ?
- 18) જન્મ સમયે બાળકની સરેરાશ લંબાઈ કેટલી હોય છે ?
- 19) M. M. R. નુ પુરું નામ લખો.
- 20) વિટામિન D ની ઉણપ થી થતા રોગો ના નામ લખો.

■ નીચેના 21 થી 31 સુધીના ટૂંકા પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[22]

- 21) સ્વચ્છતા આરોગ્ય નું પ્રથમ પગથિયું છે - સમજાવો.
- 22) ચેપી રોગ એટલે શું ?
- 23) દૂધની બોટલને જંતુરહિત કેવી રીતે કરશો ?
- 24) અવાજનું પ્રદૂષણ અટકાવવાના ઉપાયો જણાવો.
- 25) ધનુરના લક્ષણો લખો.
- 26) વિટામિન 'A' ના પ્રાપ્તિસ્થાન લખો.
- 27) પ્રાથમિક સારવારની પેટીનું મહત્વ લખો.
- 28) ઝાડા થયા હોય ત્યારે પોલિયોની રસી કેમ ન અપાય ?
- 29) દર્દી ને લોહી આપતા પહેલા એને તપાસવું કેમ જરૂરી છે ?
- 30) રસી એટલે શું ?
- 31) એનીમિયા થવાના કારણો લખો.

■ નીચેના 32 થી 37 સુધીના લઘુ પ્રશ્નો છે. દરેકના 3 ગુણ છે.

[18]

- 32) બાળકના વિકાસમાં ઊંઘ અને આરામનું મહત્વ લખો.
- 33) મલેરિયા અને ટાઇફોઇડ માં તફાવત લખો.
- 34) માતાના દૂધ નું મહત્વ લખો.
- 35) ક્ષયના સામાન્ય લક્ષણો લખો.
- 36) ડાયરિયામાં અપાતા ખોરાક વિશે માહિતી આપો.
- 37) કૃમિ થવાના કારણો અને લક્ષણો લખો.

■ નીચેના 38 થી 42 સુધીના લાંબા પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.

[20]

- 38) નીચેના સંજોગોમાં કઈ પ્રાથમિક સારવાર આપશો -
  - (i) શર્દી થઈ હોય ત્યારે
  - (ii) કાન માં જીવડું પેસી ગયું હોય ત્યારે
  - (iii) ચક્કર આવતા હોય ત્યારે
  - (iv) નસ્કોરી ફૂટી હોય ત્યારે

- 39) કબજિયાત થવાના કારણો, લક્ષણો અને સારવાર વિશે લખો.
- 40) ગર્ભવતી સ્ત્રી ની શારીરિક અને માનસિક તકલીફો વિશે જણાવો.
- 41) ટાયફોઇડ થવાના કારણો, લક્ષણો અને તેમા અપાતા ખોરાક વિશે માહિતી આપો.
- 42) પૂરક આહાર નું મહત્વ લખી તેને શરૂ કરવાની યોગ્ય રીત લખો.
- નીચેના 43 થી 46 સુધીના નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. દરેકના 5 ગુણ છે.
- 43) પ્રદૂષણ એટલે શું ? હવાનું પ્રદૂષણ ના કારણો અને તેને દૂર કરવાના ઉપાયો જણાવો.
- 44) રસીકરણનું સમયપત્રક બનાવી રસી વિશે સમ્પૂર્ણ માહિતી આપો.
- 45) ઓરી અને અછબડા ના લક્ષણો લખી તેની સારવાર વિશે લખો.
- 46) એઈડ્સ થવાના કારણો, લક્ષણો અને પ્રતિબંધક ઉપાયો વિશે લખો.

[20]

અથવા

ગોનોરિયા થવાના કારણો, લક્ષણો અને ઉપાયો વિશે લખો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

251(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) There are 46 questions in this question paper.
- 2) All the questions are compulsory.
- 3) Answer according to the instructions given.
- 4) Figures at the right side indicate full marks of the questions.
- 5) Start a new section on a new page.

SECTION - A

- Question Nos. 1 to 10 are multiple choice type. Select and write the correct answer from the given options A, B, C, D. Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) Which harmful gas mixes in the air from factory of crackers?
(A) Carbon dioxide (B) Ammonia
(C) Phosphorus penta oxide (D) Methane
- 2) Which disease has been totally eradicated from India?
(A) Polio (B) Malaria
(C) T. B. (D) Typhoid
- 3) Which mineral is responsible for formation of bones?
(A) Sodium (B) Potassium
(C) Calcium (D) Magnesium
- 4) In which disease O.R.S. solution is given?
(A) Diarrhoea (B) Constipation
(C) Polio (D) Cold

- 5) What is the percentage of carbon dioxide released when a human being exhales?
(A) 1.2 (B) 1.4
(C) 0.8 (D) 4.5
- 6) Which vitamin is obtained from sunlight?
(A) Vitamin A (B) Vitamin B
(C) Vitamin C (D) Vitamin D
- 7) Which disease is caused due to deficiency of vitamin 'C'?
(A) Beri-Beri (B) Scurvy
(C) Rickets (D) Pellagra
- 8) Increased level of blood glucose is responsible for which disease?
(A) Heart disease (B) Diabetes
(C) Anemia (D) Goitre
- 9) Which of these is T. B. eliminating vaccine?
(A) M.M.R. (B) B.C.G.
(C) Polio (D) D.P.T.
- 10) As compared to a normal woman how many gm. extra protein is required for lactating woman?
(A) 5 gm. (B) 10 gm.
(C) 15 gm. (D) 20 gm.

SECTION - B

- The questions from 11 to 20 are very short answer type. Answer them in one sentence each. Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) Give names of water born diseases.
- 12) Write full name of AIDS.
- 13) Which vaccine is given to a pregnant woman?
- 14) Why children should be kept away from the patient?
- 15) Write two elements required to purify polluted air.
- 16) How many calories are produced by 1 gm. of protein?

- 17) From when supplementary diet should given to a child?
- 18) What is the average height of a newborn baby?
- 19) Give full name of M.M.R.
- 20) Name the diseases caused by deficiency of vitamin D.

SECTION - C

- Questions from 21 to 31 are short answer type. Each question carries 2 marks :

[22]

- 21) Cleanliness is the first step towards good health. Explain.
- 22) What is meant by contagious disease?
- 23) How to sterilize milk bottle?
- 24) Write the preventive measures for noise pollution.
- 25) Write the symptoms of 'Tetanus'.
- 26) Write the sources of vitamin 'A'.
- 27) Write the importance of first-aid box.
- 28) Why children should not be given polio vaccine when they are suffering from diarrhoea?
- 29) Why blood needs to be tested before it is given to a patient?
- 30) What is meant by term 'vaccine'?
- 31) Write causes of anemia.

SECTION - D

- Questions from 32 to 37 are short answer type. Each question carries 3 marks :

[18]

- 32) Write the importance of sleep and rest in a child's development.
- 33) Give difference between Malaria and Typhoid.
- 34) Write the importance of mother's milk.
- 35) Write the common symptoms of T. B.
- 36) Give information about diet given in diarrhoea.
- 37) Write the causes and symptoms of worm.

SECTION - E

- **Questions from 38 to 42 are long answer type. Each question carries 4 marks :**

[20]

- 38) Which first-aid should be given in the following circumstances?
1. In case of cold
  2. When an insect enters the ear
  3. Vertigo
  4. Bleeding nose
- 39) Write the causes, symptoms and preventive measures of constipation.
- 40) Write and explain the physical and psychological problems of a pregnant lady.
- 41) Write the causes, symptoms and diet given in typhoid.
- 42) Write the importance of supplementary diet and state the proper method to start it.

- **Questions from 43 to 46 are essay type. Each question carries 5 marks :**

[20]

- 43) What is pollution? Write causes and preventive measures of air pollution.
- 44) Write the time-table of vaccination. Give its complete information.
- 45) Write the symptoms of measles and chicken-pox and write about their treatment.
- 46) Write causes, symptoms and preventive measures of AIDS.

OR

Write causes, symptoms and treatment of gonorrhoea.

This Question Paper contains 14 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. 100736

254(GE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં વિભાગ -1 પદાર્થ વિજ્ઞાન અને વિભાગ-2 ગણિતશાસ્ત્ર છે.
- 2) વિભાગ -1 માં 24 પ્રશ્નો અને વિભાગ-2 માં 23 પ્રશ્નો છે. કુલ 47 પ્રશ્નો છે.
- 3) પ્રત્યેક વિભાગના 50-50 ગુણ છે. વિકલ્પ આંતરિક છે.
- 4) પરીક્ષાર્થી ગણનચંત્ર અને લોગ ટેબલનો ઉપયોગ કરી શકશે.

વિભાગ - 1

(પદાર્થ વિજ્ઞાન)

[A] પ્રશ્ન ક્રમાંક 1 થી 5 બહુવિકલ્પ પ્રકારનાં છે. યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી લખો.
દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[5]

- 1) ગુરુત્વપ્રવેગ g નું મૂલ્ય ..... છે.
(A) 9.8 m/s^2
(B) 9.8 m/s
(C) 980 m/s^2
- 2) મિનારાની ટોચ પરથી પડતો મુકેલો પદાર્થ ..... ગતિ કરે છે.
(A) સુરેખ
(B) વક્રેખા
(C) આંદોલિત

- 3) પદાર્થની સ્થિતિ શક્તિ (P.E.) = ...
- (A) mgh
- (B) $\frac{1}{2}mv^2$
- (C) $F \times d$
- 4) વિદ્યુત બલ્બનાં ફિલામેન્ટનો તાર ..... ધાતુનો હોય છે.
- (A) નિકલ
- (B) ટંગસ્ટન
- (C) કોબીયમ
- 5) બોઈલનાં નિયમનું સૂત્ર = ... છે.
- (A) $PV = K$
- (B) $V/P = K$
- (C) $P = VK$

[B] પ્રશ્ન ક્રમાંક 6 થી 10 ના અતિ ટૂંકમાં જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[5]

- 6) આદર્શ વાયુ એટલે શું ?
- 7) વ્યાખ્યા આપો : એડેન્ડમ (Addendum)
- 8) વ્યાખ્યા આપો : ઉત્કલન બિંદુ.
- 9) વિજ ઢોળ એટલે શું ?
- 10) લોખંડનાં પ્રકાર જણાવો.

[C] પ્રશ્નક્રમાંક 11 થી 16 ના ટૂંકમાં જવાબ આપો. દરેકના 2 ગુણ છે.

[12]

- 11) ગુરુત્વાકર્ષણ બળનો નિયમ લખો.

- 12) તફાવત આપો : કાર્ય - કાર્યશક્તિ
- 13) મિશ્ર ધાતુ એટલે શું?
- 14) તફાવત આપો : લોહ્ય ધાતુ - અલોહ્ય ધાતુ.
- 15) વ્યાખ્યા અને એકમ લખો : કોણીયવેગ.
- 16) જૂલનાં અચળાંક J નું મૂલ્ય લખો.

[D] પ્રશ્ન ક્રમાંક 17 થી 20 ના માંગ્યા પ્રમાણે જવાબ આપો. દરેકના 3 ગુણ છે.

[12]

- 17) એક પદાર્થનો શરૂઆતનો વેગ 4 m/s છે. તે 0.5 m/s² નાં નિયમિત પ્રવેગથી સુરેખ ગતિ કરી રહ્યો છે. 10 સેકન્ડનાં અંતે તે પદાર્થો કાપેલું અંતર શોધો.
- 18) 15.5 kg વજનની વસ્તુને 4.4 m ઊંચે લઈ જતાં થયેલ કાર્ય શોધો.
- 19) 5 મીટર ત્રિજ્યાવાળા સમક્ષિતિજ વર્તુળમાં એક પથ્થરને અચળ ઝડપથી ધુમાવવામાં આવે છે. જો એક ભ્રમણ માટે લાગતો સમય 4 સેકન્ડ હોય તો પથ્થરની ઝડપ શોધો.
- 20) વાયુનું વિશિષ્ટ સમીકરણ $PV = mRT$ તારવો.

[E] પ્રશ્ન ક્રમાંક 21 થી 24 સવિસ્તારથી જવાબ આપો. દરેકના 4 ગુણ છે.

[16]

- 21) સુરેખગતિ માટેનું સમીકરણ $2ad = v^2 - v_0^2$ તારવો.
- 22) પટ્ટા દ્વારા શક્તિનું સંચારણ સમજાવો.
- 23) ફેરેડેનાં બંને નિયમો લખો અને સમજાવો.

અથવા

પાણીનું વિદ્યુત વિભાજનનો પ્રયોગ વર્ણવો.

24) એલ્યુમિનિયમ નાં ગુણધર્મો અને ઉપયોગો લખો.

અથવા

તાંબા નાં ગુણધર્મો અને ઉપયોગો લખો.

વિભાગ - 2

(ગણિત શાસ્ત્ર)

[A] પ્રશ્ન ક્રમાંક 25 થી 29 બહુવિકલ્પ પ્રકારના છે. યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી લખો.
દરેકનો 1 ગુણ છે.

[5]

25) 0.019 કિલોલિટર = ... ઘનમીટર

(A) 19

(B) 1900

(C) 0.019

26) $\log 8 + \log \frac{1}{8} = \dots\dots\dots$

(A) 0

(B) 1

(C) 8

27) $(-1)^{10} \times (10)^{-1} = \dots\dots\dots$

(A) 10

(B) $\frac{1}{10}$

(C) -10

28) $2^{3^2} \div (2^3)^2 = \dots\dots\dots$

(A) 2

(B) 2^2

(C) 2^3

29) $\sin^2 45^\circ + \cos^2 45^\circ = \dots\dots\dots$

(A) 0

(B) 1

(C) 2

[B] પ્રશ્ન ક્રમાંક 30 થી 34 ના અતિ ટૂંકમાં જવાબ આપો. દરેકના 1 ગુણ છે.

[5]

30) 0.030 ને વૈજ્ઞાનિક સંખ્યા લેખન પદ્ધતિમાં દર્શાવો.

31) $T = 2\pi\sqrt{\frac{l}{g}}$ માં 'l' ને સૂત્રકર્તા બનાવો.

32) શંકુની વક્ર સપાટીનું ક્ષેત્રફળનું સૂત્ર લખો.

33) સૂત્ર લખો : $\sin(\alpha + \beta)$

34) $\sin\frac{3\pi}{4}$ શોધો.

[C] પ્રશ્ન ક્રમાંક 35 થી 40 ગણતરી કરી જવાબ આપો. દરેકના 2 ગુણ છે.

[12]

35) $18^x \times 18^2 = 18^6$ તો x શોધો.

36) ઉકેલો : $x + y = 12, x - y = 4$

37) 14 મીટર વ્યાસવાળા શંકુનાં પાયાનું ક્ષેત્રફળ શોધો.

38) એક વર્તુળનાં પરીધ અને ત્રિજ્યાનો તફાવત 37 m હો તો વર્તુળનું ક્ષેત્રફળ શોધો.

39) જો $\log 2 = 0.3010$ તો $\log \sqrt{2}$ શોધો.

40) જો $\tan \theta = 1$ તો $\cot \theta$ શોધો.

[D] પ્રશ્ન ક્રમાંક 41 થી 47 ગણો. દરેકના 4 ગુણ છે.

[28]

41) એક શંકુ અને ગોલકનાં ઘનફળ સમાન છે જો બંનેનો ત્રિજ્યા 6 c.m. છે તો શંકુની ઊંચાઈ શોધો.

42) શંકુનાં પાયાની ત્રિજ્યા 15 c.m. અને વેધ 20 c.m. છે તો શંકુની વક્રસપાટીનું ક્ષેત્રફળ શોધો.

43) કયાં તાપમાને $^{\circ}\text{C}$ અને $^{\circ}\text{F}$ સમાન થાય તે ગણો.

44) $A = 7 + 3\sqrt{37.3279}$

અથવા

$\frac{36.08 \times 0.3791}{487.3 \times 31.6} \log$ ની મદદથી ગણો.

45) $\left(\frac{x^{1/3}}{x^{1/4}}\right)^{1/2} \times \left(\frac{x^{1/4}}{x^{1/2}}\right)^{1/3} \div \left(\frac{x^{1/3}}{x^{1/2}}\right)^{1/4} = 1$ સા. કરો.

46) $23x + 17y = 137;$

$17x + 23y = 143$ ઉકેલો.

અથવા

$$2x - 3y + 5 = 5x + 4y - 9 = 3x - 2y$$

$$47) \sin 3\theta = 3\sin\theta - 4\sin^3\theta$$

अथवा

$$(\sin\theta + \cos\theta)^2 = 1 + 2\sin\theta \cos\theta \text{ साबित करो.}$$

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No.:

254(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) There are two sections in this question paper. Section-I is for Physics and Section-II is for Mathematics.
- 2) In Section-I, there are 24 questions and Section-II, there are 23 questions. There are in all total 47 questions.
- 3) Each section is of 50 marks with an internal option.
- 4) Candidates can use calculator and Log tables.

SECTION - I

(PHYSICS)

(A) Questions from 1 to 5 are of multiple choice type. Select the most appropriate alternative and rewrite the answer. Each question carries ONE mark :

[5]

- 1) The value of gravity accelerator $g =$ _____
  - (A) 9.8 m/s^2
  - (B) 9.8 m/s
  - (C) 980 m/s^2
- 2) How the motion of the surface of the mirror is removed from the top of the mirror (mināra).
  - (A) Linear
  - (B) Curved line
  - (C) Agreed

- 3) Substance's potential energy = _____.
- (A) mgh
  - (B) $\frac{1}{2}mv^2$
  - (C) $F \times d$
- 4) The filament form of an electrical bulb is of which metal?
- (A) Nickel
  - (B) Tungsten
  - (C) Chromium
- 5) Boyle's law formula = _____.
- (A) $PV = K$
  - (B) $V/P = K$
  - (C) $P = VK$

(B) Give answers of questions from 6 to 10 in brief. Each question carries 1 mark :

[5]

- 6) What is the ideal gas?
- 7) Give the definition of Addendum.
- 8) Give the definition of boiling point.
- 9) What is Electro plating?
- 10) State the various types of iron.

(C) Give answers in short of questions from 11 to 16. Each question carries 2 marks :

[12]

- 11) Write the rule of force of gravity.

- 12) State the difference between : Work and Energy.
- 13) What is an Alloy?
- 14) State the difference between : Ferrous Metals – Non Ferrous metals.
- 15) Give definition and unit of Angular velocity.
- 16) Write the value of coefficient J of Joule.

(D) Solve questions from 17 to 20 according to instructions.

Each question carries 3 marks :

[12]

- 17) The initial velocity of a substance is 4 m/s. It is moving in a linear motion with the constant acceleration of 0.5 m/s^2 . Calculate the distance travelled by the substance at the end of 10 seconds.
- 18) Find the work that took 15.5 kg of weight to 4.4 m high.
- 19) A stone is revolving with a constant speed in a horizontal plane performing circular motion and having radius of 5 meter. If it takes 4 seconds to complete one revolution, then calculate the speed of the stone.
- 20) Obtain special equation for getting Gas : $PV = mRT$.

(E) Give answers of questions 21 to 24 in detail. Each question carries 4 marks.

[16]

- 21) Derive an equation $2ad = v^2 - v_0^2$
for a linear motion.

22) Explain energy transmission by a Belt Drive.

23) Write and explain both the laws of Faraday.

OR

Describe an experiment of Electrolytic division of water.

24) Give the characteristics and uses of Aluminium.

OR

Give the characteristics and uses of copper.

SECTION - II

(MATHEMATICS)

(A) Questions from 25 to 29 are of multiple choice type. Select the most appropriate alternative and rewrite the answer. Each question carries 1 mark :

[5]

25) 0.019 kiloliter = _____ cubic meter

(A) 19

(B) 1900

(C) 0.019

26) $\log 8 + \log \frac{1}{8} =$ _____.

(A) 0

(B) 1

(C) 8

27) $(-1)^{10} \times (10)^{-1} = \underline{\hspace{2cm}}$.

(A) 10

(B) $\frac{1}{10}$

(C) -10

28) $2^{3^2} \div (2^3)^2 = \underline{\hspace{2cm}}$.

(A) 2

(B) 2^2

(C) 2^3

29) $\sin^2 45^\circ + \cos^2 45^\circ = \underline{\hspace{2cm}}$.

(A) 0

(B) 1

(C) 2

(B) Give short answers of questions from 30 to 34. Each question carries 1 mark :

[5]

30) Represent 0.030 by a scientific method.

31) Make ℓ the agent of the formula in an equation of

$$T = 2\pi \sqrt{\frac{\ell}{g}}$$

32) Write the formula of the curved surface area of a cone.

33) Write the formula of $\sin(\alpha + \beta)$.

34) Find : $\sin \frac{3\pi}{4}$

(C) Solve the questions from 35 to 40. Each question carries 2 marks :

[12]

35) If $18^x \times 18^2 = 18^6$, then $x =$ _____.

36) Solve : $x + y = 12, x - y = 4$.

37) Find the base area of the cone with a diameter of 14 m.

38) If the difference between the circumference and the radius of a circle is 37 m, then calculate the area of the circle.

39) If $\log 2 = 0.3010$, then $\log \sqrt{2} =$ _____.

40) If $\tan \theta = 1$, then $\cot \theta =$ _____.

(D) Calculate the questions from 41 to 47. Each question carries 4 marks :

[28]

41) Find out the height of cone, if volume and radius of a sphere and a cone are equal, $r = 6$ c.m.

42) If the radius of the base of a cone is 15 c.m. and its height is 20 c.m., then calculate the curved surface area of the cone.

43) Calculate the temperature at which $^{\circ}\text{C}$ will be equal to $^{\circ}\text{F}$.

44) Find out the value of

$$A = 7 + 3\sqrt{37.3279}$$

OR

$$\frac{36.08 \times 0.3791}{487.3 \times 31.6} \text{ using log table.}$$

45) Prove that :

$$\left(\frac{1}{x^3}\right)^{\frac{1}{2}} \times \left(\frac{1}{x^4}\right)^{\frac{1}{3}} \div \left(\frac{1}{x^3}\right)^{\frac{1}{4}} = 1$$

46) Solve:

$$23x + 17y = 137$$

$$17x + 23y = 143$$

OR

$$2x - 3y + 5 = 5x + 4y - 9 = 3x - 2y$$

47) Prove that :

$$\sin 3\theta = 3\sin \theta - 4\sin^3 \theta$$

OR

$$(\sin \theta + \cos \theta)^2 = 1 + 2 \sin \theta \cos \theta$$

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100826

291(GH)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

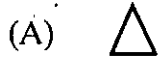
- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 40 પ્રશ્નો છે. બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.
- 2) આ પ્રશ્નપત્રમાં વિભાગ A, B, C, D અને E એમ પાંચ વિભાગ છે. દરેક વિભાગ નવા પાના પર લખવાનો રહેશે.
- 3) વિભાગ-A : માં પ્રશ્ન ક્રમાંક 1 થી 13 હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પો (A, B, C, D) માંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરીને લખવાનો રહેશે. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.
- 4) વિભાગ-B : માં પ્રશ્નક્રમાંક 14 થી 22 ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.
- 5) વિભાગ-C : માં પ્રશ્નક્રમાંક 23 થી 30 લઘુ પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.
- 6) વિભાગ-D : માં પ્રશ્નક્રમાંક 31 થી 35 માં વિસ્તારપૂર્વક જવાબ આપવાનો રહેશે. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.
- 7) વિભાગ-E : માં પ્રશ્નક્રમાંક 36 થી 40 માં વિસ્તારપૂર્વક સો શબ્દોની મર્યાદામાં રહીને જવાબ આપવાનો રહેશે. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.
- 8) પ્રશ્નક્રમાંક 16, 23, 27, 30, 32, 38 અને 40 માં આંતરિક વિકલ્પો આપેલા છે.

વિભાગ - A

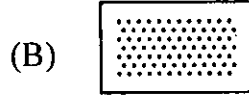
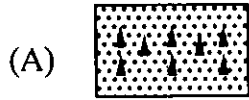
[13]

- 1) રોટ આયર્ન કઈ ભઠ્ઠીમાંથી બનાવવામાં આવે છે ?
(A) ઓપન હાર્ટ ફરનેસ
(B) ક્યુપોલા
(C) બેસીમર કન્વર્ટર
(D) પુડલીંગ પ્રોસેસ
- 2) વેલ્ડીંગની સંજ્ઞામાં સ્ક્વેર બટ જોઈન્ટની સંજ્ઞા કઈ છે ?
(A)
(B)
(C)
(D)

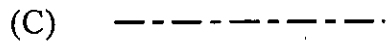
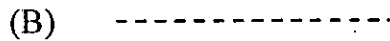
3) નીચેનામાંથી ફ્લેશ વેલ્ડીંગનો સિમ્બોલ કયો છે ?

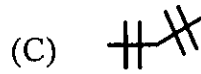
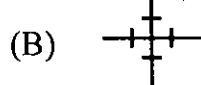
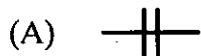
4) નીચેનામાંથી કોંક્રીટનો સિમ્બોલ કયો છે ?

5) નીચેનામાંથી એર પાઇપ લાઇનની સંજ્ઞા કઈ છે ?

6) નીચેનામાંથી આંટાવાળી પાઇપ લાઇનમાં કોસ જોઇન્ટની સંજ્ઞા કઈ છે ?

- 7) નીચેનામાંથી ફ્લેન્જ પાઈપ લાઈનમાં 'એલબો નીચેની તરફ'ની સંજ્ઞા કઈ છે ?
- (A)
- (B)
- (C)
- (D)
- 8) નીચેનામાંથી મેટલ કટિંગનો ઘટક કયો છે ?
- (A) બોન્ડ
(B) ચીપ્સ
(C) કરંટ
(D) પાનું
- 9) સ્ટેડી રેસ્ટનો બેઝ નીચેનામાંથી કઈ ધાતુનો બનાવવામાં આવે છે ?
- (A) કાર્બન સ્ટીલ
(B) સ્ટીલ
(C) બીડ
(D) એલ્યુમિનીયમ
- 10) હેક્સોને રેસીપ્રોકેટીંગ ગતિ આપી દાગીનાને કાપવાની ક્રિયાને શું કહે છે ?
- (A) સોઈંગ
(B) ડ્રિલીંગ
(C) ટર્નિંગ
(D) ફેસિંગ
- 11) આર્ક વેલ્ડિંગની પ્રક્રિયામાં સાંઘવાની ધાતુ અને ઇલેક્ટ્રોડ વચ્ચેનું અંતર કેટલું હોવું જાઈએ, જેથી આર્ક ઉત્પન્ન થઈ શકે.
- (A) 8 થી 10 મી.મી.
(B) 10 મી.મી. થી વધુ
(C) 2 થી 4 મી.મી.
(D) 4 થી 6 મી.મી.

- 12) એસીટીલીન સીલીન્ડરમાં એસીટીલીન ગેસનું દબાણ કેટલું હોય છે ?
- (A) 16 Kg/cm²
- (B) 32 Kg/cm²
- (C) 64 Kg/cm²
- (D) 84 Kg/cm²
- 13) સોલ્ડર સામાન્ય રીતે કઈ ધાતુમાંથી બનાવવામાં આવે છે ?
- (A) એલ્યુમિનીયમ
- (B) ટીન અને લેડ
- (C) ચાંદી
- (D) તાંબુ

વિભાગ - B

[18]

- 14) ટીપાઉ કાસ્ટ આયર્નના ચાર ઉપયોગ જણાવો.
- 15) મેટલ કટીંગ દરમ્યાન વપરાતા લુબ્રીકેન્ટના ચાર ગુણધર્મો જણાવો.
- 16) સ્પોટ વેલ્ડીંગ અને સીમ વેલ્ડીંગની સંજ્ઞા દોરો.

અથવા

બેઝીક હોલ અને બેઝીક શાફ્ટની વ્યાખ્યા આપો.

- 17) રફ ગ્રાઈન્ડીંગ મશીનના ચાર પ્રકાર જણાવો.
- 18) ડ્રાયવિંગ પ્લેટ વિશે સમજાવો.
- 19) 'આર્ક લેન્થ' પદ સમજાવો.
- 20) નરમ સોલ્ડરિંગ વિશે સમજાવો.
- 21) બ્રેઝીંગની તબક્કાવાર રીત જણાવો.
- 22) સોલ્ડરિંગમાં વપરાતા વિવિધ ફ્લક્સના ચાર કાર્યો લખો.

23) ધાતુઓનાં પાયાના છ ગુણધર્મો જણાવો.

અથવા

પ્લાસ્ટીકના કોઈપણ છ ગુણધર્મો જણાવો.

24) એટોમીક બળતણના ત્રણ ફાયદા અને ત્રણ ગેરફાયદા જણાવો.

25) જુદા જુદા પ્રકારની છ ચાવીઓ (કી) ના નામ લખો.

26) 'ચેમ્ફરીંગ' અને 'પાર્ટીંગ ઓફ' ઓપરેશન વિશે સમજાવો.

27) મેન્ટ્રિલના છ પ્રકારના નામ જણાવો.

અથવા

ગ્રાઈન્ડીંગ વ્હીલ એટલે શું ? તે શાનું બનેલું છે ? તે સમજાવો.

28) સેન્ટરલેસ સીલીન્ડ્રીકલ ગ્રાઈન્ડીંગ વિશે સમજાવો.

29) ઈલેક્ટ્રોડ એટલે શું ? તેના પ્રકાર જણાવી, કોઈપણ એક વિશે ટૂંકમાં સમજાવો.

30) સોલ્ડરીંગમાં વપરાતા ફલક્સના પ્રકાર જણાવો.

અથવા

બ્રેઝીંગના છ ફાયદા જણાવો.

31) બેરીંગ ફેઈલ થવાના આઠ કારણો જણાવો.

32) લેથ મશીન ઉપર કામ કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો જણાવો.

અથવા

લેથ મશીનના 'હેડ સ્ટોક' અને 'ટેઈલ સ્ટોક' વિશે સમજાવો.

33) વેલ્ડીંગ ટોચ વિશે આકૃતિ દોરી સમજાવો.

- 34) ગેસ જ્યોતના પ્રકાર જણાવી, ન્યૂટ્રલ જ્યોત વિશે સમજાવો.
35) ગીયરના પ્રકાર જણાવી, 'સ્પર ગીયર' વિશે સમજાવો.

વિભાગ - E

- 36) ટર્ન બકલની આકૃતિ દોરો. [25]
37) "શાફ્ટ બેસીસ સીસ્ટમ" આકૃતિ દોરી સમજાવો.
38) લેથ મશીનની નામ નિર્દેશનવાળી આકૃતિ દોરી 'બેડ' વિશે સમજાવો.

અથવા

'સ્પીડ લેથ' અને 'ટૂલ રૂમ લેથ' ની રચના અને વિવિધતાની સરખામણી કરો.

- 39) આર્ક વેલ્ડિંગ માં A. C. અને D. C. પોલારીટીનું મહત્વ સમજાવો.
40) ગેસ વેલ્ડિંગમાં વપરાતા ગેસ સીલીન્ડરનો ઉપયોગ કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની દસ ભલામણો જણાવો.

અથવા

વેલ્ડિંગમાં થતી ખામીઓ જણાવો, તેના કારણો અને ઉપાય જણાવો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No.:

291(H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

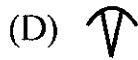
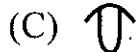
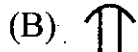
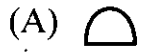
सूचनाएँ—

- 1) इस प्रश्न पत्र में कुल 40 प्रश्न हैं। सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
- 2) इस प्रश्न पत्र में A, B, C, D और E इस प्रकार पाँच विभाग हैं। प्रत्येक विभाग नये पेज से शुरू करना है।
- 3) विभाग-A में प्रश्न क्रमांक 1 से 13 बहुविकल्पीय प्रश्न हैं। दिए गए विकल्पों (A, B, C, D) में से सही विकल्प चुनकर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न का एक अंक है।
- 4) विभाग-B में प्रश्न क्रमांक 14 से 22 संक्षिप्त उत्तरीय प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न के दो अंक हैं।
- 5) विभाग-C में प्रश्न क्रमांक 23 से 30 लघुउत्तरीय प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न के तीन अंक हैं।
- 6) विभाग-D में प्रश्न क्रमांक 31 से 35 के उत्तर विस्तार से लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के चार अंक हैं।
- 7) विभाग-E में प्रश्न क्रमांक 36 से 40 के उत्तर 100 शब्दों की मर्यादा में लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के पाँच अंक हैं।
- 8) प्रश्न क्रमांक 16, 23, 27, 30, 32, 38 और 40 में आंतरिक विकल्प दिए गए हैं।

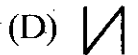
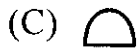
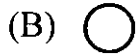
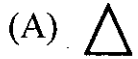
विभाग -A

- 1) रोट आयरन कौन-सी भट्टी में से बनाया जाता है? [13]
(A) ओपन हार्ट फरनेस
(B) क्युपोला
(C) बेसिमर कन्वर्टर
(D) पुडलिंग प्रोसेस

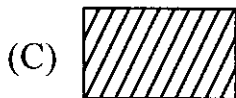
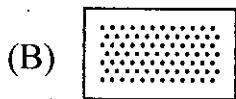
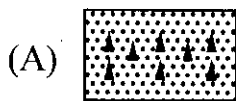
2) वेल्डिंग की संज्ञाओं में स्ववेयर बट्ट ज्वाइंट की संज्ञा कौन-सी है?

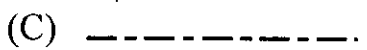
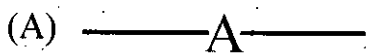
3) निम्न में से फ्लेश वेल्डिंग का संकेत (सिम्बोल) कौन-सा है?

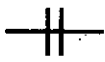
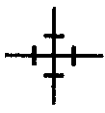
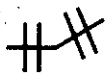
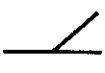

4) निम्न में से काँक्रीट का संकेत कौन-सा है?

5) निम्न में से एयर पाइप लाइन की संज्ञा कौन-सी है?

- 6) निम्नलिखित में से अटै वाली पाइप लाइन में क्रॉस जॉइंट की संज्ञा कौन-सी है?
- (A)
- (B)
- (C)
- (D)
- 7) निम्न में से फ्लेंज पाइप लाइन में "एल्बो नीचे की तरफ" की संज्ञा कौन-सी है?
- (A)
- (B)
- (C)
- (D)
- 8) निम्न में से मेटल कटिंग का घटक कौन-सा है?
- (A) बॉन्ड
- (B) चीप्स
- (C) करंट
- (D) पाना
- 9) स्टेडी रेस्ट का बेज निम्न में से किस धातु को बनाने में इस्तेमाल होता है?
- (A) कार्बन स्टील
- (B) स्टील
- (C) बीड
- (D) एल्युमिनियम
- 10) हेक्सों को रेसीप्रोकेटिंग गति देकर दागीना (जॉब) को काटने की क्रिया को क्या कहते हैं?
- (A) सोइंग
- (B) ड्रिलिंग
- (C) टर्निंग
- (D) फेसिंग

- 11) आर्क वेल्डिंग की प्रक्रिया में जोड़ने वाली धातु एवं इलेक्ट्रोड के बीच का अंतर कितना होना चाहिए, जिससे आर्क उत्पन्न हो सके -
- (A) 8 से 10 mm
(B) 10 mm से ज्यादा
(C) 2 से 4 mm
(D) 4 से 6 mm
- 12) एसीटिलीन सिलिन्डर में एसीटिलीन गैस का दबाव कितना होता है?
- (A) 16 Kg/cm²
(B) 32 Kg/cm²
(C) 64 Kg/cm²
(D) 84 Kg/cm²
- 13) सोल्डर सामान्य रूप से कौन-सी धातु से बनाया जाता है?
- (A) एल्युमिनियम
(B) टिन और लेड
(C) चाँदी
(D) ताँबा

विभाग -B

- 14) टीपाउ कास्ट आयरन के चार उपयोग लिखिए। [18]
- 15) मेटल कटिंग के दौरान उपयोग में आने वाले लुब्रिकेन्ट के चार गुणधर्मों को लिखिए।
- 16) स्पॉट वेल्डिंग और सीम वेल्डिंग की संज्ञा दीजिए।

अथवा

बेजीक होल और बेजीक शाफ्ट की परिभाषा दीजिए।

- 17) रफ ग्राइन्डिंग मशीन के चार प्रकार बताइए।

- 18) ड्राइविंग प्लेट के विषय में समझाइए।
- 19) 'आर्क लेन्थ' पद समझाइए।
- 20) नरम सोल्डरिंग के विषय में समझाइए।
- 21) ब्रेजिंग की क्रमवार रीत बताइए।
- 22) सोल्डरिंग में उपयोग में आने वाले विविध फ्लक्स के चार कार्यो को लिखिए।

विभाग - C

- 23) धातुओं के पाया के 6 गुणधर्म लिखिए।

[24]

अथवा

प्लास्टिक के कोई भी 6 गुणधर्म लिखिए।

- 24) एटॉमिक ईंधन के तीन लाभ (फायदे) और तीन हानि (गैर फायदे) बताइए।
- 25) अलग-अलग प्रकार की 6 चाबियों (की) के नाम लिखें।
- 26) 'चेम्फरिंग' और 'पार्टिंग ऑफ' ऑपरेशन के बारे में समझाइए।
- 27) मेन्ड्रिल के 6 प्रकारों के नाम बताइए।

अथवा

ग्राइन्डिंग व्हील किसे कहते हैं? वह कैसे बनता है? समझाइए।

- 28) सेन्टर लेस सिलिन्ड्रीकल ग्राइन्डिंग के विषय में समझाइए।
- 29) इलेक्ट्रोड किसे कहते हैं? उसके प्रकार बताकर, कोई भी एक के विषय में समझाइए।
- 30) सोल्डरिंग में उपयोग में आने वाले फ्लक्स के प्रकार लिखिए।

अथवा

ब्रेजिंग के 6 फायदे (लाभ) बताइए।

विभाग - D

- 31) बेरिंग फेल होने के कोई भी आठ कारण लिखिए। [20]
- 32) लेथ मशीन के ऊपर काम करते समय ध्यान में रखने वाली बातों के बारे में बताइए।

अथवा

लेथ मशीन का 'हेड स्टोक' और 'टेइल स्टोक' के बारे में बताइए।

- 33) वेल्डिंग टॉर्च के बारे में आकृति बनाकर समझाइए।
- 34) गैस ज्योत के प्रकार बताकर, 'न्यूट्रल ज्योत' के बारे में बताइए।
- 35) गियर के प्रकार बताकर, 'स्पर गियर' के बारे में समझाइए।

विभाग - E

- 36) टर्न बकल की आकृति बनाइए। [25]
- 37) 'शाफ्ट बेसिस सिस्टम' आकृति बनाकर समझाइए।
- 38) लेथ मशीन की नाम-निर्देशन वाली आकृति बनाकर, 'बेड' के बारे में समझाइए।

अथवा

'स्पीड लेथ' और 'टूल रूम लेथ' की रचना और विभिन्नताओं की तुलना कीजिए।

- 39) आर्क वेल्डिंग में A.C. और D.C. पोलैरिटी का महत्त्व समझाइए।
- 40) गैस वेल्डिंग में काम आने वाले गैस सिलेन्डर का उपयोग करते समय ध्यान में रखनेवाली दस अच्छी बातें बताइए। (सावधानियाँ बताइए)।

अथवा

वेल्डिंग में होने वाली खामियाँ बताइए, उसके कारण और उपाय बताइए।

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No.: 100586

293(GH)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 5 વિભાગ અને 40 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નોના ઉત્તર આપવા ફરજિયાત છે.
- 3) વિભાગ - A : પ્રશ્નક્રમાંક 1 થી 13 બહુ વિકલ્પવાળા પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.
- 4) વિભાગ - B : પ્રશ્નક્રમાંક 14 થી 22 ના ઉત્તર સંક્ષિપ્તમાં લખો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.
- 5) વિભાગ - C : પ્રશ્નક્રમાંક 23 થી 30 ના ઉત્તર માંગ્યા મુજબ ટૂંકમાં લખો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.
- 6) વિભાગ - D : પ્રશ્નક્રમાંક 31 થી 35 ના ઉત્તર વિસ્તારથી લખો. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.
- 7) વિભાગ - E : પ્રશ્નક્રમાંક 36 થી 40 ના ઉત્તર 100 શબ્દોની મર્યાદામાં લખો. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.
- 8) પ્રશ્નક્રમાંક 24, 25, 29, 31, 38 અને 40 માં આંતરિક વિકલ્પ આપેલા છે.

વિભાગ - A

[13]

- 1) કેમ શાફ્ટ ઉપર કેવું ગીયર (દાંતાયક) ફીટ કરવામાં આવે છે ?
(A) નાનું ગીયર (B) મોટું ગીયર
(C) સરખા માપનું ગીયર (D) દાંતા વગરનું ગીયર
- 2) ફ્લાય વ્હીલને કેન્ડ શાફ્ટ ઉપર શાના વડે ફીટ કરવામાં આવે છે ?
(A) કી (B) નટ-બોલ્ટ
(C) કપલીંગ (D) સ્ક્રૂ વડે
- 3) ઊંજણ તેલનો ઉપયોગ ન કરવાથી એન્જીનના ભાગો ઉપર શી અસર થાય છે ?
(A) કાટ લાગતો નથી. (B) ભાગો ચોખ્ખા રહે છે.
(C) ઘસારો વધારે લાગે છે. (D) ઘસારો ઓછો લાગે છે.
- 4) ઓટોમોબાઇલ વાહનમાં જે એકમ દ્વારા વીજ શક્તિનું યાંત્રિક શક્તિમાં રૂપાંતર થાય છે તેને શું કહેવાય છે ?
(A) જનરેટર (B) ડાયનેમો
(C) ઓલ્ટરનેટર (D) સ્ટાર્ટર

- 5) ઓટોમોબાઇલ બેટરીનો પોઝિટિવ પ્લેટનો રંગ કેવો હોય છે ?
- (A) તપખીરીયા (B) રાખોડી
(C) કેસરી (D) જાંબલી
- 6) ડિઝલની કાર્યશક્તિ તેમજ ગુણદોષ શાંના વડે જાણી શકાય છે ?
- (A) ઓક્ટેન નંબર વડે (B) સીટેન નંબર વડે
(C) P.H. નંબર વડે (D) તેની સુગંધ પરથી
- 7) મેટ્રિક સિસ્ટમમાં એન્જિનના આઉટપુટને શામાં માપવામાં આવે છે ?
- (A) એમ્પીયર (B) અવરોધ
(C) કિલોવોટ (D) વોલ્ટેજ
- 8) ચેસીસમાં સાઈડ મેમ્બરોને જોડતા આડા પાટાઓને શું કહેવાય છે ?
- (A) લોંગ મેમ્બર (B) ઓડ મેમ્બર
(C) કોસ મેમ્બર (D) ત્રણમાંથી એકેય નહીં
- 9) રોડ વ્હીલના મુખ્ય કેટલા પ્રકાર હોય છે ?
- (A) ત્રણ (B) ચાર
(C) પાંચ (D) આઠ
- 10) લક્ઝરી બસમાં આગળના અને પાછળના ટાયરમાં હવાનું દબાણ કેટલા પાઉન્ડમાં હોવું જોઈએ ?
- (A) 20 LBS (B) 35 LBS
(C) 50 LBS (D) 70 LBS
- 11) ટેક્ષી પાસીંગ વાહનની નંબર પ્લેટ અને અક્ષરનો કલર કેવો હોય છે ?
- (A) સફેદ-કાળો (B) કાળો-સફેદ
(C) પીળો-કાળો (D) ભૂરો-લાલ
- 12) બ્રેક માર્યા પછી વાહન કેટલા અંતરે જઈ ઊભુ રહે છે ? આને કયો ટાઈમ કહેવાય ?
- (A) રીએક્શન ટાઈમ (B) બ્રેકીંગ ટાઈમ
(C) એક્શન ટાઈમ (D) ઉપરમાંથી એકેય નહીં

- 13) બ્રેક શૂ ઉપર બ્રેક લાઈનર શાની મદદથી ફીટ કરવામાં આવે છે ?
- (A) વેર્ડીંગ થી (B) નટ-બોલ્ટ થી
- (C) સ્ક્રૂ થી (D) રીવેટ થી

વિભાગ - B

[18]

- 14) ફોર સ્ટ્રોક ડિઝલ એન્જીનના કોમ્પ્રેશન સ્ટ્રોક વિશે સમજાવો.
- 15) ડિઝલ પાર્થપ લાઈનમાં હવા આવી જાય તો કેવી રીતે કાઢશો ? તે સમજાવો.
- 16) એર કુલીંગ સિસ્ટમમાં આવેલા ફીન્સનું કાર્ય સમજાવો.
- 17) ઘણીવાર વાહનને ધક્કો મારીને ચાલુ કરવામાં આવે છે. શા માટે ? તે સમજાવો.
- 18) એન્જીનની કાર્યક્ષમતા એટલે શું ? તેનું સૂત્ર લખો.
- 19) સ્ટીયરીંગની કોઈ પણ ચાર ખામીઓ જણાવો.
- 20) સારી સિંગ્રગની કોઈ પણ ચાર લાક્ષણિકતાઓ જણાવો.
- 21) હાઈડ્રોલિક બ્રેકમાં ક્યારે વેલ્ડિંગની ક્રિયા કરવામાં આવે છે ? તે સમજાવો.
- 22) વાહનમાં કેવા પેસેન્જરો ને બેસતા કંડક્ટર અટકાવી શકે છે ? કોઈ પણ ચાર પેસેન્જરો વિશે જણાવો.

વિભાગ - C

[24]

- 23) પિસ્ટનની રચના વિશે સમજાવો.
- 24) એર કુલ અને વોટર કુલ એન્જીન વચ્ચેના તફાવતના ત્રણ મુદ્દા જણાવો.

અથવા

એર કુલીંગ સિસ્ટમના ત્રણ ફાયદા અને ત્રણ ગેરફાયદા જણાવો.

- 25) ગીયર ટાઈપ ઓઈલ પંપની છ કાળજીઓ જણાવો.

અથવા

એન્જીન લુબ્રીકેશન સિસ્ટમમાં ઓઈલ પ્રેશર ઓછું હોવાના છ કારણો જણાવો.

- 26) ફન્ટ એક્સલના પ્રકાર જણાવી, ફન્ટ એક્સલનું કાર્ય જણાવો.
- 27) કેસ્ટર એંગલ અને ટો-ઈન વચ્ચેના તફાવતના ત્રણ મુદ્દા જણાવો.
- 28) શોક એબ્સોર્બરની જાળવણીના છ મુદ્દા જણાવો.
- 29) મિકેનીકલ બ્રેક નિષ્ફળ જવાના કોઈ પણ છ કારણો જણાવો.

અથવા

બ્રેક જામ થવાના કોઈ પણ છ કારણોના નામ જણાવો.

- 30) સાઈડ આપવાની મનાઈ, સાંકડો રસ્તો, ચાર રસ્તા દર્શાવતા સાઈન બોર્ડ બનાવો.

વિભાગ - D

[20]

- 31) ડિઝલ એન્જિનમાં ડિઝલ બળતણ પુરું પાડતી પદ્ધતિની આકૃતિ દોરી, તેના વિશે સમજાવો.

અથવા

ફ્યુઅલ ઈન્જેક્ટર નોઝલના પ્રકાર લખી, તેના વિશે સમજાવો.

- 32) બેટરી ડિસચાર્જ થવાના કોઈ પણ આઠ કારણો જણાવો.
- 33) આગળના રોડ વ્હીલ પર ધીમી ગતિએ ધ્રુજારી આવતી હોય છે. તેના આઠ કારણો જણાવો.
- 34) ટેલિસ્કોપિક હાઈડ્રોલિક શોક એબ્સોર્બરની આકૃતિ દોરી, રચના સમજાવો.
- 35) ટાયરના પ્રકાર જણાવી, તેમનો ઉપયોગ જણાવી, ન્યુમેટિક ટાયર વિશે સમજાવો.

વિભાગ - E

[25]

- 36) ફોર સ્ટ્રોક ડિઝલ એન્જિનમાં પાવરસ્ટ્રોક અને એકઝોસ્ટ સ્ટ્રોક ની આકૃતિ દોરી, ભાગોના નામ લખી સમજાવો.
- 37) રેડિયેટરની આકૃતિ દોરી તેની રચના વિશે સવિસ્તાર સમજાવો.
- 38) ગીયર ટાઈપ ઓઈલપંપની નામ નિર્દેશનવાળી આકૃતિ દોરી, તેના સિધ્ધાંત, રચના સમજાવો.

અથવા

ઓઈલ ફિલ્ટરનો હેતુ જણાવી, ઓઈલ ફિલ્ટરના પ્રકાર સવિસ્તાર સમજાવો.

- 39) વાહનની બોડીનું આયુષ્ય વધારવા શું કરશો ? તે વિષે લખો.
- 40) હાઈડ્રોલિક બ્રેક ઉપર લેવામાં આવતી કાળજીના દસ મુદ્દા લખો.

અથવા

બ્રેકની કોઈ પણ પાંચ ખામીઓ જણાવી, તે ખામીઓના કારણો જણાવો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

293(H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ:

- 1) इस प्रश्न-पत्र में कुल पाँच विभाग और 40 प्रश्न हैं।
- 2) सभी प्रश्नों के उत्तर लिखना अनिवार्य है।
- 3) विभाग — A में प्रश्न क्रमांक 1 से 13 बहुविकल्पीय प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न का 1 अंक है।
- 4) विभाग — B में प्रश्न क्रमांक 14 से 22 के उत्तर संक्षिप्त में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के 2 अंक हैं।
- 5) विभाग — C में प्रश्न क्रमांक 23 से 30 का उत्तर संक्षिप्त में लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के 3 अंक हैं।
- 6) विभाग — D में प्रश्न क्रमांक 31 से 35 के उत्तर विस्तार से लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के 4 अंक हैं।
- 7) विभाग — E में प्रश्न क्रमांक 36 से 40 के उत्तर 100 शब्दों की मर्यादा में लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के 5 अंक हैं।
- 8) प्रश्न क्रमांक 24, 25, 29, 31, 38 और 40 में आंतरिक विकल्प दिए गए हैं।

विभाग - A

- 1) केमशाफ्ट के ऊपर कौन-सा गीयर (दांताचक्र) फिट किया जाता है? [13]
(A) छोटा गीयर (B) बड़ा गीयर
(C) समान नाप के गीयर (D) बिना दांते का गीयर
- 2) फ्लाय व्हील को क्रेन्कशाफ्ट के ऊपर किससे फिट किया जाता है?
(A) की (B) नट-बोल्ट
(C) कपलिंग (D) स्क्रू
- 3) ल्यूब्रिकेटिंग ऑयल का उपयोग न करने से इंजन के भागों के ऊपर क्या असर होता है?
(A) जंग नहीं लगता। (B) भाग साफ रहते हैं।
(C) घसारा ज्यादा लगता है। (D) घसारा कम लगता है।

- 4) ऑटोमोबाइल वाहन में जिस इकाई के द्वारा विद्युतशक्ति का यांत्रिक-शक्ति में रूपांतरण होता है, उसे क्या कहते हैं?
- (A) जनरेटर (B) डायनेमो
(C) ऑल्टरनेटर (D) स्टार्टर
- 5) ऑटोमोबाइल बैटरी के पॉज़िटिव प्लेट का रंग कैसा होता है?
- (A) तपखीरिया (B) राखोड़ी
(C) केसरी (D) जामुनी
- 6) डीजल की कार्य शक्ति एवं गुणदोष किसके द्वारा मालूम किए जा सकते हैं?
- (A) ऑक्टेन नंबर के द्वारा (B) सीटेन नंबर के द्वारा
(C) पी.एच. नंबर के द्वारा (D) उसकी सुगंध के द्वारा
- 7) मैट्रिक सिस्टम में इंजन के आउटपुट को किसमें मापा जाता है?
- (A) एम्पीयर (B) अवरोध
(C) किलोवॉट (D) वोल्टेज
- 8) चेसीस में साइड मेम्बरों को जोड़ने वाले खड़े पाटों को क्या कहते हैं?
- (A) लॉग मेम्बर (B) ऑड मेम्बर
(C) क्रॉस मेम्बर (D) तीनों में से कोई भी नहीं
- 9) रोड व्हील के मुख्य कितने प्रकार होते हैं?
- (A) तीन (B) चार
(C) पाँच (D) आठ
- 10) लगजरी बस में आगे और पीछे के टायरों में हवा का दबाव कितने पाउन्ड होना चाहिए?
- (A) 20 LBS (B) 35 LBS
(C) 50 LBS (D) 70 LBS
- 11) टैक्सी पासिंग वाहन की नंबर प्लेट एवं अक्षर के रंग कैसे होते हैं?
- (A) सफेद-काला (C) काला-सफेद
(B) पीला-काला (D) नीला-लाल
- 12) ब्रेक लगाने के बाद वाहन कितने अंतर पर रूक जाता है? इसे कौन सा टाइम कहते हैं?
- (A) रिएक्शन टाइम (B) ब्रेकिंग टाइम
(C) एक्शन टाइम (D) तीनों में से कोई भी नहीं
- 13) ब्रेक शू के ऊपर ब्रेक लाइनर किसकी मदद से फिट होता है?
- (A) वेल्लिंग से (B) नट-बोल्ट से
(C) स्कू से (D) रीवेट से

विभाग - B

- 14) फोर स्ट्रोक, डीजल इंजन के कम्प्रेसन स्ट्रोक के बारे में समझाइए। [18]
- 15) डीजल पाइप लाइन में हवा आ जाए तो कैसे निकालेंगे? समझाइए।
- 16) एयर कूलिंग सिस्टम में उपस्थित फिन्स का कार्य समझाइए।
- 17) कई बार वाहन को धक्का लगाकर चालू किया जाता है। क्यों? समझाइए।
- 18) इंजन की कार्य क्षमता से आप क्या समझते हैं? उसका सूत्र लिखिए।
- 19) स्टीयरिंग के कोई भी चार दोष लिखिए।
- 20) अच्छी स्प्रिंग की कोई भी चार विशिष्टताएँ लिखिए।
- 21) हाइड्रोलिक ब्रेक में कब वेल्डिंग की क्रिया की जाती है? समझाइए।
- 22) वाहन में किस प्रकार के पैसेंजरो को बैठने से कंडक्टर रोक सकता है? कोई भी चार पैसेंजरो के बारे में लिखिए।

विभाग - C

- 23) पिस्टन की रचना के बारे में समझाइए। [24]
- 24) एयर कूलड एवं वॉटर कूलड इंजन के बीच के तफावत के तीन मुद्दे लिखिए।

अथवा

एयर कूलिंग सिस्टम के तीन लाभ और तीन हानियाँ लिखिए।

- 25) गीयर टाइप ऑयल पंप की छः देखभाल लिखिए।

अथवा

इंजन ल्यूब्रिकेशन सिस्टम में ऑयल प्रेशर कम होने के छः कारण लिखिए।

- 26) फ्रन्ट एक्सल के प्रकार बताकर, फ्रन्ट एक्सल के कार्य लिखिए।
- 27) केस्टर एंगल एवं टो-इन के बीच तफावत के तीन मुद्दे लिखिए।
- 28) शॉक एब्साॉर्बर की देखभाल के छः मुद्दे लिखिए।
- 29) मैकेनिकल ब्रेक फेल होने के कोई भी छः कारण लिखिए।

अथवा

ब्रेक जाम होने के कोई भी छः कारण लिखिए।

- 30) साईड नहीं देना, संकरा रस्ता, चौराहा दर्शाने वाला साईनबोर्ड बनाइए।

विभाग - D

- 31) डीजल इंजन में डीजल प्युअल ले जाने वाली पद्धति की आकृति बनाकर, उसके बारे में समझाइए। [20]

अथवा

प्युअल इंजेक्टर नोजल के प्रकार लिखकर, उसके बारे में समझाइए।

- 32) बैटरी डिस्चार्ज होने के कोई भी आठ कारण लिखिए।
33) आगे के रोड-व्हील पर धीमी गति से कंपन आता है, इसके आठ कारण लिखिए।
34) टेलीस्कोपिक हाइड्रोलिक शॉक-एब्सॉर्बर की आकृति बनाकर, उसकी रचना समझाइए।
35) टायर के प्रकार बताकर, इनके उपयोग बताइए एवं न्यूमेटिक टायर के बारे में समझाइए।

विभाग - E

- 36) फोर स्ट्रोक डीजल इंजन में पावर स्ट्रोक एवं एक्जॉस्ट स्ट्रोक की आकृति बनाकर, भागों के नाम लिखिए समझाइए। [25]
37) रेडियेटर की आकृति बनाकर इसकी रचना विस्तार से समझाइए।
38) गीयर टाइप ऑयल पंप की नाम निर्देशन वाली आकृति बनाकर इसका सिद्धांत एवं रचना समझाइए।

अथवा

ऑयल फिल्टर का उद्देश्य लिखकर, ऑयल फिल्टर के प्रकार विस्तार से समझाइए।

- 39) वाहन की बॉडी की आयु बढ़ाने के लिए क्या करेंगे? समझाइए।
40) हाइड्रोलिक ब्रेक की देखभाल करने वाले कोई भी 10 मुद्दे लिखिए।

अथवा

ब्रेक के कोई भी पाँच दोष लिखकर, इन दोषों के होने का कारण लिखिए।

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100196

295(GH)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 40 પ્રશ્નો છે. બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.
- 2) આ પ્રશ્નપત્રમાં વિભાગ A, B, C, D અને E એમ પાંચ વિભાગ છે. દરેક વિભાગ નવા પાના પર લખવાનો રહેશે.
- 3) વિભાગ -A માં પ્રશ્નક્રમાંક 1 થી 13 હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પો (A, B, C, D) માંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરીને લખવાનો રહેશે. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.
- 4) વિભાગ -B માં પ્રશ્નક્રમાંક 14 થી 22 ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.
- 5) વિભાગ -C માં પ્રશ્નક્રમાંક 23 થી 30 લઘુ પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.
- 6) વિભાગ -D માં પ્રશ્નક્રમાંક 31 થી 35 માં વિસ્તાર પૂર્વક જવાબ આપવાનો રહેશે. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.
- 7) વિભાગ -E માં પ્રશ્નક્રમાંક 36 થી 40 માં વિસ્તાર પૂર્વક સો શબ્દોની મર્યાદામાં રહીને જવાબ આપવાનો રહેશે. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.
- 8) પ્રશ્ન ક્રમાંક 20, 22, 24, 27, 35, 37 અને 39 માં આંતરિક વિકલ્પો આપેલા છે.

વિભાગ - A

- 1) મોટા ભાગના સ્પ્રેયરમાં કયા પ્રકારની નોઝલ વપરાય છે ? [13]
(A) વાયુ શક્તિ વાળી
(B) કેન્દ્રત્યાગી
(C) હાઈડ્રોલિક શક્તિ વાળી
(D) ઊપરમાંથી એકેય નહીં
- 2) પાયરોલીસિસ દ્વારા બાયોમાસમાંથી ઈથાઈલ આલ્કોહોલ અને બીજું શું બનાવવામાં આવે છે ?
(A) મિથેનોલ
(B) ઈથેનોલ
(C) પ્રોપેલીન
(D) એસિટોન

- 3) ફૂટ સ્પ્રેયર અથવા પેડલ સ્પ્રેયર પંપ વડે કેટલું દબાણ ઉત્પન્ન કરી શકાય છે ?
- (A) 3 થી 5 Kg/cm²
 (B) 23 થી 35 Kg/cm²
 (C) 43 થી 45 Kg/cm²
 (D) 13 થી 15 Kg/cm²
- 4) મિથેન ગેસનું રાસાયણિક સૂત્ર કયું છે ?
- (A) CO₂
 (B) H₂S
 (C) HS
 (D) CH₄
- 5) ઈથેનોલ બનાવવા માટે કયો બાયોમાસ ઉત્તમ છે ?
- (A) શેરડી
 (B) લીલ
 (C) જલકુંભી
 (D) શેવાળ
- 6) એક ઘનમીટર બાયોગેસનું વજન કેટલા કિ.ગ્રા. હોય છે ?
- (A) 0.16 કિ.ગ્રા.
 (B) 0.64 કિ.ગ્રા.
 (C) 1.64 કિ.ગ્રા.
 (D) 2.64 કિ.ગ્રા.
- 7) લાકડાના હળ (દિશી હળ) થી કયા પ્રકારના ગાસ પાડી શકાય છે ?
- (A) 'K'
 (B) 'P'
 (C) 'V'
 (D) 'L'
- 8) સૂર્યની ગરમીથી હવાની ઘનતા કેવી રહે છે ?
- (A) ઘટે છે.
 (B) થોડી વધે છે.
 (C) ખૂબ વધે છે.
 (D) કોઈ ફરક પડતો નથી.

- 9) ટોટલ અથવા ડિફ્યૂઝ રેડિયેશન માપવા માટે કયું સાધન વપરાય છે ?
- (A) સન સાઈન રેકોર્ડર
 (B) પાયરેનો મીટર
 (C) પાયર હેલિયો મીટર
 (D) ઉપરમાંથી એકેય નહી
- 10) વિન્ડ ટર્બાઈનના આર. પી. એમ. (R.P.M.) કેટલા હોય છે ?
- (A) 20 થી 30
 (B) 30 થી 40
 (C) 40 થી 50
 (D) 50 થી 60
- 11) પવન ચક્કી દ્વારા પ્રથમ પવનશક્તિનું કઈ શક્તિમાં રૂપાંતર થાય છે ?
- (A) ઇલેક્ટ્રિક શક્તિ
 (B) ઉષ્મા શક્તિ
 (C) રાસાયણિક શક્તિ
 (D) યાંત્રિક શક્તિ
- 12) કયા પ્રકારની ફર્સ ડાન્સીંગ હોલમાં ઉપયોગી છે ?
- (A) ઈંટની
 (B) પથ્થરની
 (C) લાકડાની
 (D) મારબલની
- 13) એસ. જે. સેવોનિયસે, સેવોનિયસ વિન્ડ મીલની ડિઝાઈન કઈ સાલમાં બનાવી હતી ?
- (A) 1940
 (B) 1930
 (C) 1947
 (D) 1920

વિભાગ - B

- 14) નોર્વેજિયન કરબ વિશે ટૂંકમાં સમજાવો.
- 15) હાઈડ્રોલીક નોઝલના પ્રકાર જણાવો.
- 16) તેલ આપતી કોઈ પણ ચાર વનસ્પતિના નામ લખો.
- 17) “પવન ઊર્જા પણ સૂર્યશક્તિનું જ એક સ્વરૂપ છે”. સમજાવો.
- 18) આડી ધરીવાળી કોઈ પણ ચાર પવનચક્કીના નામ બતાવો.
- 19) ડિફ્યુઝ રેડિયેશન એટલે શું ? તેના બે ઉદાહરણ આપો.
- 20) સોલર વોટર હીટરના મુખ્ય ભાગોના નામ જણાવો.

અથવા

અર્ધવાહક ધાતુની વ્યાખ્યા જણાવી કોઈ પણ બે અર્ધવાહક ધાતુના નામ જણાવો.

- 21) પથ્થરના ચણતરકામ દરમ્યાન પથ્થરને ઘડવા માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવતી ચાર હથોડીઓના નામ જણાવો.
- 22) ઈંટને ચણતર કામમાં વાપરતા પહેલા પાણીથી પલાળવામાં આવે છે, કેમ ?

અથવા

‘ક્યોરિંગ’ એટલે શું ? સમજાવો.

વિભાગ - C

- 23) લોખંડના હળના છ ફાયદા જણાવો.
  - 24) બેલોડસ્ટરની રચના અને કાર્યપદ્ધતિ સમજાવો.
- અથવા
- રોકિંગ સ્પ્રેયરના મુખ્ય ભાગોના નામ જણાવો.
- 25) પવન ઊર્જાના છ ગેરફાયદા જણાવો.

[18]

[24]

- 26) ફ્લેટ પ્લેટ કલેક્ટરના ત્રણ ફાયદા અને ત્રણ ગેરફાયદા જણાવો.
 27) ફોટોવોલ્ટેઈક સેલનો સિધ્ધાંત આકૃતિ દોરી સમજાવો.

અથવા

સોલર સેલમાં વપરાતા સિલિકોન પદાર્થના કોઈ પણ છ ગુણધર્મો જણાવો.

- 28) ટીપકારી (પોઈન્ટીંગ) એટલે શું? તેના પ્રકાર લખો.
 29) માટીગારાની ફર્સ વિશે સંવિસ્તાર સમજાવો.
 30) ફેસ્નેલ લેન્સ કલેક્ટરની આકૃતિ દોરી રચના, કાર્યપદ્ધતિ સમજાવો.

વિભાગ - D

- 31) રોકીંગ સ્પ્રેયરની આકૃતિ દોરી રચના સમજાવો. [20]
 32) તરતા ગેસ હોલ્ડર પ્રકારના બાયોગેસ પ્લાન્ટના ચાર ફાયદા અને ચાર ગેરફાયદા જણાવો.
 33) 'વિન્ડ ફાર્મ' વિશે ટૂંક નોંધ લખો.
 34) સોલર વોટર હીટરની આકૃતિ દોરી રચના સમજાવો.
 35) વિવિધ પ્રકારના આઠ બારણાઓના નામ જણાવો.

અથવા

'ફોગ', 'હેડર', 'સ્પ્રેયર' અને 'કિંગ કલોઝર' ની વ્યાખ્યા આપો.

વિભાગ - E

- 36) હાઈડ્રોલિક પંપવાળા નેપસેક સ્પ્રેયરની આકૃતિ દોરી રચના, કાર્યપદ્ધતિ સમજાવો. [25]
 37) ગેસ ડિસ્ટ્રીબ્યુશનની આકૃતિ દોરી, ભાગોના નામ લખો.

અથવા

K. V. I. C. બાયોગેસ પ્લાન્ટની આકૃતિ દોરી.

38) મેગ્નેસિયમ વિન્ડમીલની આકૃતિ દોરી રચના સમજાવો.

39) સૂર્ય કૂકરની આકૃતિ દોરી, રચના સમજાવો.

અથવા

હેલિયોસ્ટેટ સોલર કોન્સન્ટ્રેટર વિશે આકૃતિ દોરી સમજાવો.

40) પૂર્વઘણિત કોંક્રિટ એટલે શું ? તેની અગત્યતા સમજાવો, તેના કોઈપણ છ ફાયદા જણાવો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

295(H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्न पत्र में कुल 40 प्रश्न हैं। सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
- 2) इस प्रश्नपत्र में A, B, C, D और E इस प्रकार पाँच विभाग हैं। प्रत्येक विभाग नये पन्ने से शुरू करना है।
- 3) विभाग - A में प्रश्न क्रमांक 1 से 13 हेतुलक्षी प्रश्न हैं। दिए गए विकल्पों (A, B, C, D) में से सही विकल्प पसंद करके लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है।
- 4) विभाग - B में प्रश्न क्रमांक 14 से 22 संक्षिप्त उत्तरीय प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक हैं।
- 5) विभाग - C में प्रश्न क्रमांक 23 से 30 लघुउत्तरीय प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं।
- 6) विभाग - D में प्रश्न क्रमांक 31 से 35 के उत्तर विस्तार से लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 4 अंक हैं।
- 7) विभाग - E में प्रश्न क्रमांक 36 से 40 के उत्तर 100 शब्दों की मर्यादा में लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं।
- 8) प्रश्न क्रमांक में 20, 22, 24, 27, 35, 37 और 39 में आंतरिक विकल्प दिए गए हैं।

विभाग - A

- 1) ज्यादातर स्प्रेयर में किस प्रकार की नोज़ल का इस्तेमाल होता है? [13]
  - (A) वायु शक्ति वाली
  - (B) केन्द्र त्यागी
  - (C) हाइड्रोलिक शक्ति वाली
  - (D) उपरोक्त में से एक भी नहीं

- 2) पायरोलिसिस से बायोमास में से इथाइल अल्कोहल और दूसरा क्या बनाया जाता है?
- (A) मिथेनॉल
(B) इथेनॉल
(C) प्रोपेलिन
(D) एसिटोन
- 3) फूट स्प्रेयर या पेडल स्प्रेयर पंप से कितना दबाव उत्पन्न किया जा सकता है?
- (A) 3 से 5 Kg/cm²
(B) 23 से 35 Kg/cm²
(C) 43 से 45 Kg/cm²
(D) 13 से 15 Kg/cm²
- 4) मिथेन गैस का रासायनिक सूत्र कौन-सा है?
- (A) CO₂
(B) H₂S
(C) HS
(D) CH₄
- 5) इथेनॉल बनाने के लिए कौन-सा बायोमास उत्तम है?
- (A) शेरड़ी (गन्ना)
(B) लील
(C) जलकुंभी
(D) शैवाल
- 6) एक घनमीटर बायोगैस का वजन कितने कि. ग्राम होता है?
- (A) 0.16 Kg.
(B) 0.64 Kg.
(C) 1.64 Kg.
(D) 2.64 Kg.

- 7) लकड़ी के हल (देशी हल) से किस प्रकार की चास पाडी (बनाई) जाती है?
- (A) 'K'
(B) 'P'
(C) 'V'
(D) 'L'
- 8) सूर्य की गरमी से हवा की घनता कैसी रहती है?
- (A) घटती है।
(B) थोड़ी सी बढ़ती है।
(C) ज्यादा बढ़ती है।
(D) कोई फर्क नहीं पड़ता।
- 9) टोटल या डिफ्यूज रेडिएशन मापने के लिए कौन-सा साधन उपयोग में लिया जाता है?
- (A) सनशाइन रिकॉर्डर
(B) पायरेनोमीटर
(C) पायर हेलियो मीटर
(D) उपरोक्त में से एक भी नहीं
- 10) विन्ड टर्बाइन के आर. पी. एम. (R.P.M.) कितने होते हैं?
- (A) 20 से 30
(B) 30 से 40
(C) 40 से 50
(D) 50 से 60
- 11) पवन चक्की से सर्वप्रथम पवन शक्ति का किस शक्ति में रूपांतर होता है?
- (A) इलेक्ट्रिक शक्ति
(B) उष्मा शक्ति
(C) रासायनिक शक्ति
(D) यांत्रिक शक्ति

- 12) किस प्रकार की फर्श डान्सिंग हॉल में उपयोगी है?
- (A) ईट की
(B) पत्थर की
(C) लकड़ी की
(D) मारबल की
- 13) एस. जे. सेवोनियस ने, सेवोनियस विन्ड मील की डिजाइन किस साल में तैयार की थी?
- (A) 1940
(B) 1930
(C) 1947
(D) 1920

विभाग - B

- 14) नोर्वेजियन करब के बारे में संक्षेप में समझाइए।
- 15) हाइड्रोलिक नोज़ल के प्रकार लिखिए।
- 16) तेल देने वाली कोई भी चार वनस्पतियों के नाम लिखिए।
- 17) "पवन ऊर्जा भी सूर्य शक्ति का ही एक स्वरूप है"। समझाइए।
- 18) आड़ी धरीवाली कोई भी चार पवन चक्कियों के नाम लिखिए।
- 19) डिफ्यूज़ रेडिएशन यानि क्या? उसके दो उदाहरण बताइए।
- 20) सोलर वॉटर हीटर के मुख्य भागों के नाम लिखिए।

[18]

अथवा

अर्धवाहक धातु की परिभाषा बताइए। कोई भी दो अर्धवाहक धातुओं के नाम दीजिए।

- 21) पत्थर को तराशने (चणतर काम) के लिए और पत्थर को घडने के लिए उपयोग में लाई जाने वाली चार हथौड़ियों के नाम लिखिए।

- 22) ईटों को चुनाई (चणतर काम) काम में उपयोग में लेने से पहले पानी में भिगोया जाता है? क्यों?

अथवा

'क्योरिंग' के बारे में समझाइए।

विभाग - C

- 23) लोहे (लोखंड) के हल के छः लाभ लिखिए।

[24]

- 24) बेलोडस्टर की रचना और कार्यपद्धति समझाइए।

अथवा

रोकिंग स्प्रेयर के मुख्य भागों के नाम लिखिए।

- 25) पवन ऊर्जा के छः गैर लाभ लिखिए।

- 26) फ्लेट फ्लेट कलेक्टर के तीन लाभ और तीन गैर लाभ (हानियाँ) लिखिए।

- 27) फोटोवोल्टेइक सेल का सिद्धांत आकृति बनाकर समझाइए।

अथवा

सोलर सेल में उपयोग में आने वाले सिलिकॉन पदार्थ के छः गुणधर्म लिखिए।

- 28) टीपकारी (पॉइन्टिंग) क्या होता है? उसके प्रकार लिखिए।

- 29) माटीगारे के फर्श के बारे में सविस्तार समझाइए।

- 30) फ्रेस्नेल लेन्स कलेक्टर की आकृति बनाकर रचना, कार्यपद्धति समझाइए।

विभाग - D

- 31) रोकिंग स्प्रेयर की आकृति बनाकर रचना समझाइए।

[20]

- 32) तरता गैस होल्डर प्रकार के बायोगैस प्लान्ट के चार लाभ और चार गैर लाभ (हानियाँ) लिखिए।

- 33) 'विन्डफार्म' के बारे में संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए।

- 34) सोलर वॉटर हीटर की आकृति बनाकर रचना समझाइए।

- 35) विविध प्रकार के आठ दरवाजों (बारणाओं) के नाम लिखिए।

अथवा

'फ्रॉग', 'हेडर', 'स्ट्रेचर' और 'किंग क्लोजर' की परिभाषा लिखिए।

विभाग - E

36) हाइड्रोलिक पंप वाले नेपसेक स्प्रेयर की आकृति बनाकर रचना, कार्यपद्धति समझाइए।

[25]

37) गैस डिस्ट्रीब्यूशन की आकृति बनाकर भागों के नाम लिखिए।

अथवा

K.V.I.C. बायोगैस प्लान्ट की आकृति बनाइए।

38) मॉनस विन्ड मील की आकृति बनाकर रचना समझाइए।

39) सूर्य कूकर की आकृति बनाकर रचना समझाइए।

अथवा

हेलियोस्टेटेड सोलर कॉन्सन्ट्रेटर के बारे में आकृति बनाकर समझाइए।

40) पूर्वढालित काँक्रीट किसे कहते हैं? उसकी उपयोगिता समझाइए एवं उसके कोई भी छः फायदे बताइए।

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100168

303(GH)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 6 વિભાગ અને 40 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા 1 થી 8 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરીને જવાબ લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે. [8]

- 1) એક હોર્ષ પાવર (H.P.) બરાબર કેટલા વોટ થશે ?
(A) 746 W (B) 446 W
(C) 546 W (D) 646 W
- 2) રૂટીન મેઈન્ટેનન્સ ક્યારે કરવામાં આવે છે ?
(A) ફોલ્ટ આવ્યા પહેલા (B) ફોલ્ટ આવ્યા પછી
(C) નિશ્ચિત સમયાંતરે (D) ગમે ત્યારે
- 3) 60 W ના સિલિંગ પંખાને 210 V સપ્લાય આપતા પંખાની મોટરમાંથી કેટલો વિદ્યુતપ્રવાહ પસાર થશે ?
(A) 0.29 A (B) 2.9 A
(C) 29 A (D) 0.029 A
- 4) ટ્રીગર સ્વીચ કયા વિજ સાધન માં હોય છે ?
(A) મિક્સર (B) સિલિંગ ફેન
(C) ટેબલ ફેન (D) હેન્ડડ્રીલ

- 5) કયા મીટરને સર્કીટમાં લોડની સમાંતર જોડવામાં આવે છે ?
 (A) એમ્પીયર મીટર (B) વોલ્ટ મીટર
 (C) મેગર (D) માઈક્રોમીટર
- 6) ઓવરલોડ સ્વીચ કયા વિજ સાધનમાં હોય છે ?
 (A) મિક્સર (B) સિલીંગ ફેન
 (C) હેન્ડડ્રીલ (D) ટંગ ટેસ્ટર
- 7) ટેકો મીટર વડે શું માપવામાં આવે છે ?
 (A) મોટરનું તાપમાન (B) મોટરનો કરંટ
 (C) મોટરની ઝડપ (D) મોટરની લંબાઈ
- 8) ઈન્સ્યુલેશન અવરોધ કયા વિજ સાધન વડે માપી શકાય છે ?
 (A) એમીટર (B) વોલ્ટમીટર
 (C) ટેકોમીટર (D) મેગર

વિભાગ - B

નીચે આપેલા 9 થી 12 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબો એક-બે વિધાનમાં આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[4]

- 9) કયા પ્રકારના મેઈન્ટેનન્સમાં સમય મર્યાદા હોતી નથી ?
- 10) ફિલર ગેઈજ નો ઉપયોગ લખો.
- 11) વિજયંત્રોના ભૂતકાળના મેઈન્ટેનન્સ રેકોર્ડની માહિતી ક્યાંથી મળી શકશે ?
- 12) આર.પી.એમ.નું પુરું નામ લખો.

વિભાગ - C

નીચે આપેલા 13 થી 23 સુધીના ટૂંકા પ્રશ્નોના જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[22]

- 13) 'ટ્રબલ શુટીંગ'નો અર્થ સમજાવો.
- 14) 'ઓવર હોલિંગ' પ્રક્રિયાનો અર્થ સમજાવો.
- 15) એલાઈનમેન્ટ એટલે શું ?
- 16) વાઈન્ડીંગ કોઈલ પર વાર્નિશ શા માટે લગાડવામાં આવે છે ?
- 17) ઘણી મોટરોનું ઈરેક્શન સ્લાઈડીંગ રેલ પર શા માટે કરવામાં આવે છે ?

- 18) લોગબુક માં કઈ માહિતી લખવામાં આવે છે ?
- 19) 'શટ ડાઉન'નો અર્થ સમજાવો.
- 20) પ્રિવેન્ટીવ મેઈન્ટેનન્સની વ્યાખ્યા લખો.
- 21) ફાઉન્ડેશન બોલ્ટના પ્રકાર લખો.
- 22) મલ્ટીમીટર ના ઉપયોગ લખો.
- 23) ગ્રાઉલરના ઉપયોગ જણાવો.

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા 24 થી 30 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબ 30 થી 50 શબ્દોની મર્યાદામાં આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[21]

- 24) સિલીંગ પંખાને સખ્લાય સાથે જોડતા તેમાં 'હર્મીંગ સાઉન્ડ' આવે છે પરંતુ પંખો ફરતો નથી આ ક્ષતિના કારણો અને ઉપાય સમજાવો.
- 25) વિદ્યુત મોટરને અડકતા શોક લાગે છે. કારણો અને ઉપાય લખો.
- 26) મોટરને રિ-એસેમ્બલ કર્યા પછીના મુખ્ય ટેસ્ટ ટૂંકમાં સમજાવો.
- 27) મોટરના સ્ટડ બોલ્ટનું ફિટીંગ કરતી વખતે કઈ સાવચેતીઓ રાખવામાં આવે છે ?
- 28) 1- ϕ મોટરનો ઓપન સર્કિટ ટેસ્ટ સમજાવો.
- 29) વાર્નિશ કરવાની મુખ્ય રીતો લખી, એક રીત સમજાવો.
- 30) પ્રિવેન્ટીવ મેઈન્ટેનન્સના ફાયદા જણાવો.

વિભાગ - E

- નીચે આપેલા 31 થી 35 સુધીના સવિસ્તાર અને આકૃતિવાળા પ્રશ્નોના જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.

[20]

- 31) મેઈન્ટેનન્સ કાર્યમાં વંપરાતા ઓજારોના નામ અને તેના કાર્યની યાદી બનાવો.
- 32) મેઈન્ટેનન્સ રેકોર્ડ વિશે મુદ્દાસર સમજાવો.
- 33) મોટરને રિ-એસેમ્બલ કરવાની રીતનું વર્ણન કરો.

અથવા

મોટરનું ઓવર હોલિંગ પદ્ધતિ મુદ્દાસર સમજાવો.

34) ફાઉન્ડેશન તૈયાર કરવાની રીતનું વર્ણન કરો.

35) સિલીંગ પંખાનો નામ નિર્દેશવાળો કનેક્શન ડાયાગ્રામ બનાવો.

અથવા

સિલીંગ પંખાની રચનાનું વર્ણન કરો.

વિભાગ - F

નીચે આપેલા 36 થી 40 સુધીના નિબંધલક્ષી અને આકૃતિવાળા પ્રશ્નોના જવાબ આપો.
દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[25]

36) વિદ્યુત હેન્ડડ્રીલની પાંચ ખામીઓ (ફોલ્ટ) લખી તેના કારણો જણાવો.

37) મિક્ષરની નામનિર્દેશવાળી આકૃતિ દોરો.

અથવા

મેગર અને ગ્રાઉલરનો તફાવત જણાવો.

38) મિક્ષરનો ઉપયોગ કરતા સમયની સાવચેતીઓ જણાવો અને સમજાવો.

39) રૂટીન મેઈન્ટેનન્સ કરવાના પાંચ પ્રકાર સમજાવો.

અથવા

વિદ્યુત હેન્ડ ડ્રીલ નો ઉપયોગ કરતા સમયની સાવચેતીઓ સમજાવો.

40) પ્રિવેન્ટીવ મેઈન્ટેનન્સ અને બ્રેક ડાઉન મેઈન્ટેનન્સ વચ્ચે નો તફાવત સમજાવો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

303(H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ—

- 1) इस प्रश्न-पत्र में कुल 6 विभाग और 40 प्रश्न हैं।
- 2) सभी प्रश्न आवश्यक हैं। विकल्प आंतरिक हैं।
- 3) प्रत्येक विभाग के दाहिनी ओर दिए गए अंक दर्शाते हैं।
- 4) प्रत्येक विभाग में प्रश्नों के उत्तर सूचना के अनुसार लिखिए।
- 5) नया विभाग नये पन्ने पर लिखें।

विभाग - A

- निम्नलिखित 1 से 8 हेतुलक्षी प्रकार के प्रश्न हैं। दिए गए विकल्पों में से योग्य विकल्प (A, B, C, D) चुनकर सही उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न का 1 अंक है : [8]

- 1) 1 हॉर्स पावर (H.P.) के कितने वाट होते हैं?
(A) 746 W (B) 446 W
(C) 546 W (D) 646 W
- 2) रूटीन मेन्टेनेन्स कब किया जाता है?
(A) फॉल्ट आने से पहले (B) फॉल्ट आने के बाद
(C) निश्चित समयांतर पर (D) कभी भी
- 3) 60 W के सीलिंग पंखे को 210 V सप्लाय देने पर पंखे की मोटर में से कितने विद्युत प्रवाह का प्रसार होगा?
(A) 0.29 A (B) 2.9 A
(C) 29 A (D) 0.029 A
- 4) ट्रीगर स्विच कौन-से विद्युत साधन में होता है?
(A) मिक्सर (B) सीलिंग फैन
(C) टेबल फैन (D) हेन्ड ड्रील

- 5) किस मीटर को सर्किट में लोड के समांतर जोड़ा जाता है?
- (A) एम्पियर मीटर (B) वोल्ट मीटर
(C) मेगर (D) माइक्रो मीटर
- 6) ओवरलोड स्विच किस विद्युत साधन में होता है?
- (A) मिक्सर (B) सीलिंग फैन
(C) हेन्ड ड्रील (D) टंग टेस्टर
- 7) टेको मीटर की मदद से क्या नापा जाता है?
- (A) मोटर का तापमान (B) मोटर का करंट
(C) मोटर की गति (D) मोटर की लम्बाई
- 8) इन्स्युलेशन अवरोध किस विद्युत साधन से माप सकते हैं?
- (A) एमीटर (B) वोल्टमीटर
(C) टेकोमीटर (D) मेगर

विभाग - B

- निम्नलिखित 9 से 12 प्रश्न एक से दो वाक्यों में उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[4]

- 9) किस प्रकार के मेन्टेनेन्स में समय की पाबंदी नहीं होती?
- 10) फिलर गेज का उपयोग लिखिए।
- 11) विद्युत यंत्रों की भूतकाल के मेन्टेनेन्स रेकॉर्ड की जानकारी कहाँ से उपलब्ध होगी?
- 12) आर. पी. एम. का पूरा नाम लिखिए।

विभाग - C

- निम्नलिखित 13 से 23 प्रश्न लघुउत्तरीय हैं। प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक हैं :

[22]

- 13) 'ट्रबल शूटिंग' का अर्थ समझाइए।
- 14) ओवरहॉलिंग प्रक्रिया का अर्थ समझाइए।
- 15) एलाइन्मेन्ट का क्या मतलब है?

- 16) वाइन्डिंग कॉइल के ऊपर वार्निश क्यों लगाया जाता है?
- 17) अधिकांश मोटरों का इरेक्शन स्लाइडिंग रेल पर क्यों किया जाता है?
- 18) लॉगबुक में कौन-सी जानकारी लिखी जाती है?
- 19) 'शट डाउन' का अर्थ समझाइए।
- 20) प्रिवेन्टिव मेन्टेनेन्स की व्याख्या लिखिए।
- 21) फाउन्डेशन बोल्ट के प्रकार लिखिए।
- 22) मल्टीमीटर का उपयोग लिखिए।
- 23) ग्राउलर का उपयोग बताइए।

विभाग - D

नीचे दिए गए 24 से 30 प्रश्नों के उत्तर 30 से 50 शब्दों में लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं :

[21]

- 24) सीलिंग पंखे को विद्युत सप्लाय देने के बाद 'हमिंग' आवाज़ आती है, लेकिन पंखा घूमता नहीं, इस क्षति की वजह और उपाय बताइए।
- 25) विद्युत मोटर को स्पर्श करने से शॉक लगता है, वजह और उपाय बताइए।
- 26) मोटर को रि-असेम्बल करने के बाद के मुख्य टेस्ट संक्षेप में समझाइए।
- 27) मोटर के स्टड बोल्ट की फिटिंग करते समय कौन-सी सावधानियाँ रखनी चाहिए?
- 28) 1- ϕ मोटर का ओपन सर्किट टेस्ट समझाइए।
- 29) वार्निश करने की मुख्य पद्धतियाँ लिखकर, किसी एक पद्धति को समझाइए।
- 30) प्रिवेन्टिव मेन्टेनेन्स के फायदे बताइए।

विभाग - E

निम्नलिखित 31 से 35 प्रश्न सविस्तार और आकृति वाले हैं। प्रत्येक प्रश्न के लिए 4 अंक हैं :

[20]

- 31) मेन्टेनेन्स कार्य में इस्तेमाल होने वाले औज़ारों (टूल्स) के नाम एवं कार्य की सूची बनाइए।

- 32) मेन्टेनेन्स रेकॉर्ड के बारे में विस्तार से समझाइए।
33) मोटर को रि-असेम्बल करने की पद्धति समझाइए।

अथवा

मोटर की ओवरहॉलिंग पद्धति मुद्दासर समझाइए।

- 34) फाउन्डेशन तैयार करने की पद्धति का वर्णन कीजिए।
35) सीलिंग पंखे की कनेक्शन आकृति बनाकर नाम लिखिए।

अथवा

सीलिंग पंखे की रचना का वर्णन कीजिए।

विभाग - F

- निम्नलिखित 36 से 40 प्रश्न निबंधलक्षी और आकृति वाले हैं। प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं :

[25]

- 36) विद्युत हेन्ड ड्रील की पाँच खामियाँ लिखकर उनके कारण समझाइए।
37) मिक्सर की आकृति बनाकर भागों के नाम लिखिए।

अथवा

मेगर और ग्राउलर के बीच का भेद बताइए।

- 38) मिक्सर का उपयोग करते समय ध्यान में रखी जाने वाली सावधानियाँ लिखिए।
39) रूटीन मेन्टेनेन्स करने के पाँच प्रकार बताइए।

अथवा

विद्युत हेन्ड ड्रील का इस्तेमाल करते समय रखी जाने वाली सावधानियाँ लिखिए।

- 40) प्रिवेन्टिव मेन्टेनेन्स और ब्रेक डाउन मेन्टेनेन्स के बीच का भेद समझाइए।

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No.: 100826

305(GH)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 40 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.
- 3) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ વિભાગ A, B, C, D, E છે.
- 4) જે તે વિભાગના પ્રશ્નોના ઉત્તરો તે જ વિભાગમાં લખવા.
- 5) જમણી બાજુ કૌંસમાં પ્રશ્નના ગુણ દર્શાવે છે.
- 6) વિભાગ - A : પ્રશ્ન નં. 1 થી 8 વિકલ્પવાળા પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.
- 7) વિભાગ - A : પ્રશ્ન નં. 9 થી 13 બહુ ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો છે. દરેકનો 1 ગુણ છે.
- 8) વિભાગ - B : પ્રશ્ન નં. 14 થી 22 ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો છે. દરેકના 2 ગુણ છે.
- 9) વિભાગ - C : પ્રશ્ન નં. 23 થી 30, 30 થી 50 શબ્દોમાં જવાબવાળા પ્રશ્નો છે. દરેકના 3 ગુણ છે.
- 10) વિભાગ - D : પ્રશ્ન નં. 31 થી 35 સવિસ્તાર જવાબવાળા પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.
- 11) વિભાગ - E : પ્રશ્ન નં. 36 થી 40 આકૃતિસહ વર્ણનવાળા પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

વિભાગ - A

[13]

- 1) કયા પ્રકારની સિંગલ ફેઝ મોટર એ.સી., ડી.સી. બંને સપ્લાય પર ચાલે છે ?
(A) યુનિવર્સલ (B) શેડડ પોલ
(C) કેપેસિટર સ્ટાર્ટ (D) પરમાનેન્ટ કેપેસિટર
- 2) 'E' ક્લાસ ઇન્સ્યુલેટિંગ મટીરિયલ્સ કેટેલોગ તાપમાન સહન કરી શકે ?
(A) 180° સે. (B) 155° સે.
(C) 120° સે. (D) 105° સે.
- 3) ઓછા વોલ્ટેજ વધારે કરંટ મેળવવા માટે કયા પ્રકારનું ડી.સી. વાઈન્ડિંગ કરવામાં આવે છે ?
(A) સિંગલ લેયર વાઈન્ડિંગ (B) વેવ વાઈન્ડિંગ
(C) હાફ કોઈલ વાઈન્ડિંગ (D) લેપ વાઈન્ડિંગ

4) એસ.સી.સી. વાયરનું પુરું નામ શું છે ?

- (A) સુપ્રિમ કોડ કવર (B) સિંગલ સિલ્ક કવર
(C) સિમ્પલ કોટન કવર (D) સિંગલ કોટન કવર

5) કઈ મોટરમાં કેપેસિટરની મદદથી કૃત્રિમ ફેઈઝ ઉત્પન્ન કરવામાં આવે છે ?

- (A) સિંગલ ફેઈઝ (B) થ્રી ફેઈઝ
(C) સ્લીપરીંગ (D) ડી.સી.

6) એક થ્રી ફેઈઝ ઇન્ડક્શન મોટરમાં ૪ પોલનું વાઈન્ડીંગ છે તો તેની કુલ ઇલેક્ટ્રીક ડીગ્રી કેટલી થાય ?

- (A) 360° (B) 720°
(C) 1080° (D) 1440°

7) ટ્રીલેક્સ વેવ વાઈન્ડીંગમાં વિજપ્રવાહ વહેવાના કેટલા પાથ છે ?

- (A) 3 (B) 5
(C) 4 (D) 1

8) કોઈલ સ્પાનનું બીજું નામ શું છે ?

- (A) પોલ પીચ (B) બેક પીચ
(C) વાઈન્ડીંગ પીચ (D) માર્નસ પીચ

9) પોલના કનેક્શન એક પછી એક કોઈલ મુકીને બનાવેલ હોય તેવા કનેક્શનને શું કહે છે ?

10) મોટર વર્તુળાકારમાં હોય છે તેથી તેની ભૌમિતિક ડીગ્રી કેટલી થાય ?

11) કોઈલની પીચ પોલ પીચ જેટલીજ રાખવામાં આવે તો તેને કેવા પ્રકારનું વાઈન્ડીંગ કહેવાય ?

12) કોઈલ ગ્રુપ એટલે શું ?

13) કોમ્યુટેટર સેગમેન્ટ શામાંથી બનાવવામાં આવે છે ?

વિભાગ - B

[18]

- 14) ઓપોઝિટ કનેક્શન કોને કહેવાય છે ?
- 15) પ્રોગ્રેસિવ વાઈન્ડીંગ કોને કહેવાય છે ?
- 15) બેક પીચ એટલે શું ?
- 17) વધારે H.P. ની મોટરમાં પેરેલલ કનેક્શન શા માટે કરવામાં આવે છે ?
- 18) ફ્રન્ટ પીચ કોને કહેવાય ?
- 19) યુરેકા મિશ્ર ધાતુનો ઉપયોગ જણાવો.
- 20) પ્લસ પીચ વાઈન્ડીંગ કોને કહેવાય ?
- 21) પીચ ફેક્ટર એટલે શું ?
- 22) કોઈલ લીડ એટલે શું ?

વિભાગ - C

[24]

- 23) આર્મેચર કોર વિશે સમજાવો.
- 24) કોઈલ ગ્રુપ અને ઓડ ગ્રુપીંગ એટલે શું ?
- 25) બેલેન્સ અને અનબેલેન્સ વાઈન્ડીંગ કોને કહેવાય ?
- 26) સિંગલ લેયર વાઈન્ડીંગ એટલે શું ?
- 27) એક્ટીવ સાઈડ અને ઈનએક્ટીવ સાઈડ એટલે શું ?
- 28) સિમ્લેક્સ લેપ અને વેવ વાઈન્ડીંગ કોને કહેવાય ?
- 29) ચેઈન વાઈન્ડીંગ ડાયાગ્રામની મદદથી સમજાવો.
- 30) વાઈન્ડીંગ પીચ અને પોલ પીચ એટલે શું ?

વિભાગ - D

[20]

- 31) થ્રી ફેઈઝ રોટર વાઈન્ડીંગ સમજાવો.

અથવા

સ્ટ્રેઈટ કનેક્શન અને ઓપોઝિટ કનેક્શનની સરખામણી કરો.

- 32) મોટરનો બોડી અર્થ ટેસ્ટ સમજાવો.
- 33) કોમ્યુટેટરના બે સેગમેન્ટ વચ્ચેનો શોર્ટ સર્કિટ ટેસ્ટ સમજાવો.

34) મોટરના બે ફેઈઝ વચ્ચેનો શોર્ટ સર્કિટ ટેસ્ટ સમજાવો.

અથવા

હાફ કોઈલ વાઈન્ડીંગ ડાયાગ્રામ સાથે સમજાવો.

35) અવાહક મટીરિયલ્સના ગુણધર્મો સમજાવો.

વિભાગ - E

[25]

36) એક થ્રી ફેઈઝ મોટરમાં 12 સ્લોટ છે. કોઈલની સંખ્યા 6 છે. તેમજ 2 પોલનું વાઈન્ડીંગ છે. તો નીચેનાની ગણતરી કરો :

- (1) પોલ પીચ
- (2) કુલ ઇલેક્ટ્રીક ડીગ્રી
- (3) સ્લોટ દીઠ કુલ ઇલેક્ટ્રીક ડીગ્રી
- (4) એક ફેઈઝ દીઠ કોઈલની સંખ્યા
- (5) કોઈલ ગ્રુપ

37) લેપ વાઈન્ડીંગ અને વેવ વાઈન્ડીંગ ના તફાવતના મુદ્દાઓ જણાવો.

38) ડી.સી. મોટરના ફરતા ભાગો અને તેનું કાર્ય સમજાવો.

અથવા

મોટરના સ્ટેટર વાઈન્ડીંગ પરથી મળતી માહિતી સવિસ્તાર સમજાવો.

39) ફરતુ ચુંબકીય ક્ષેત્ર ડાયાગ્રામની મદદથી સમજાવો.

અથવા

કોઈલના કનેક્શન પરથી પોલ બનાવવાની રીત ડાયાગ્રામ સાથે સમજાવો.

40) વાઈન્ડીંગ ઇન્સ્યુલેટીંગ મટીરિયલ્સનું તાપમાનને આધારે વર્ગીકરણ કરો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No.:

305(H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्नपत्र में कुल 40 प्रश्न हैं।
- 2) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
- 3) इस प्रश्न में कुल पाँच विभाग A, B, C, D, E हैं।
- 4) प्रत्येक विभाग के प्रश्न के उत्तर उसी विभाग में ही लिखिए।
- 5) दाहिनी ओर कोष्ठक में प्रश्नों के अंक दिए गए हैं।
- 6) विभाग— A में प्रश्न नं 1 से 8 विकल्प वाले प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है।
- 7) विभाग— A में प्रश्न नं. 9 से 13 अति संक्षिप्त जवाब के प्रश्न हैं। प्रत्येक के लिए 1 अंक है।
- 8) विभाग— B में प्रश्न नं. 14 से 22 संक्षिप्त जवाब के प्रश्न हैं। प्रत्येक के लिए 2 अंक हैं।
- 9) विभाग— C में प्रश्न नं. 23 से 30, 30 से 50 शब्दों में जवाब वाले प्रश्न हैं। प्रत्येक के लिए 3 अंक हैं।
- 10) विभाग— D में प्रश्न क्रमांक 31 से 35 सविस्तार जवाब वाले प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न के लिए 4 अंक हैं।
- 11) विभाग— E में प्रश्न क्रमांक 36 से 40 आकृति सह वर्णन वाले प्रश्न हैं। प्रत्येक के लिए 5 अंक हैं।

विभाग - A

- 1) किस प्रकार की सिंगल फेज मोटर ए.सी. एवं डी.सी. दोनों विद्युत सप्लाय पर चलती है?
(A) यूनिवर्सल (B) शेडेड पोल
(C) केपेसिटर स्टार्ट (D) परमानेन्ट केपेसिटर

[13]

- 2) "E" क्लास इन्स्युलेटिंग मटेरियल महत्तम कितना तापमान झेल सकता है?
- (A) 180° से. (B) 155° से.
(C) 120° से. (D) 105° से.
- 3) कम वोल्टेज से अधिक करंट पाने के लिए किस प्रकार की डी.सी. वाइन्डिंग की जाता है?
- (A) सिंगल लेयर वाइन्डिंग (B) वेव वाइन्डिंग
(C) हाफ कॉईल वाइन्डिंग (D) लेप वाइन्डिंग
- 4) एस.सी.सी. वायर का पूरा नाम क्या है?
- (A) सुप्रीम कोड कवर (B) सिंगल सिल्क कवर
(C) सिम्पल कॉटन कवर (D) सिंगल कॉटन कवर
- 5) किस प्रकार की मोटर में कैपेसिटर द्वारा कृत्रिम फेज बनाया जाता है?
- (A) सिंगल फेइज (B) थ्री फेइज
(C) स्लिपरिंग (D) डी.सी.
- 6) एक 3-फेज इंडक्शन मोटर में 4-पोल का वाइन्डिंग है, तो इसकी कुल इलेक्ट्रिकल डिग्री कितनी होगी?
- (A) 360° (B) 720°
(C) 1080° (D) 1440°
- 7) ट्रिप्लेक्स वेव वाइन्डिंग में विद्युत प्रवाह बहने के लिए कितने पाथ होते हैं?
- (A) 3 (B) 5
(C) 4 (D) 1
- 8) कॉईल स्पान का दूसरा नाम क्या है?
- (A) पोल-पिच (B) लेक पिच
(C) वाइन्डिंग पिच (D) माइनस पिच
- 9) पोल का कनेक्शन एक के बाद एक कॉईल रखकर बनाया गया हो, वैसे कनेक्शन को क्या कहते हैं?
- 10) मोटर वर्तुलाकार में होती है, अतः उसकी भौमितिक डिग्री कितनी होगी?

- 11) अगर कॉइल की पिच पोल पिच के समान रखी जाए, तो वह किस प्रकार का वाइन्डिंग कहलाएगा?
- 12) कॉइल ग्रुप अर्थात् क्या?
- 13) कम्प्यूटेटर सेगमेन्ट किसमें से बनाया जाता है?

विभाग - B

- 14) अपोजिट कनेक्शन किसे कहते हैं? [18]
- 15) प्रोग्रेसिव वाइन्डिंग किसे कहते हैं?
- 16) बैक पिच किसे कहते हैं?
- 17) ज्यादा H.P. की मोटर में परेलेल कनेक्शन क्यों किया जाता है?
- 18) फ्रन्ट पिच किसे कहते हैं?
- 19) यूरेका मिश्र धातु की उपयोगिता लिखिए।
- 20) प्लस पिच वाइन्डिंग किसे कहते हैं?
- 21) पिच फेक्टर किसे कहते हैं?
- 22) कॉइल लीड अर्थात् क्या?

विभाग - C

- 23) आर्मेचर कोर के बारे में समझाइए। [24]
- 24) कॉइल ग्रुप और ऑड ग्रुपिंग किसे कहते हैं?
- 25) बेलेन्स वाइन्डिंग और अनबेलेन्स वाइन्डिंग किसे कहते हैं?
- 26) सिंगल लेयर वाइन्डिंग किसे कहते हैं?
- 27) एक्टिव साइड और इनएक्टिव साइड किसे कहते हैं?
- 28) सिम्प्लेक्स लेप और वेव वाइन्डिंग किसे कहते हैं?
- 29) चैन वाइन्डिंग आकृति की मदद से समझाइए।
- 30) वाइन्डिंग पिच और पोल पिच अर्थात् क्या?

विभाग - D

31) श्री फेज रोटर वाइन्डिंग समझाइए।

[20]

अथवा

स्ट्रेट कनेक्शन और अपोजिट कनेक्शन की तुलना कीजिए।

32) मोटर का बॉडी अर्थ टेस्ट समझाइए।

33) कम्यूटेटर के दो सेगमेंट के पिच का शॉर्ट सर्किट टेस्ट समझाइए।

34) मोटर के दो फेज के बीच का शॉर्ट सर्किट टेस्ट समझाइए।

अथवा

हाफ कॉइल वाइन्डिंग आकृति के साथ समझाइए।

35) अवाहक मटेरियल के गुणधर्मों को समझाइए।

विभाग - E

36) एक श्री फेज मोटर में 12 स्कोर हैं। कॉइल की संख्या 6 और 2 पोल का वाइन्डिंग है, तो निम्नलिखित की गिनती कीजिए :

[25]

(1) पोल पिच

(2) कुल इलेक्ट्रिकल डिग्री

(3) प्रति स्कोर कुल इलेक्ट्रिकल डिग्री

(4) प्रति फेज कॉइल

(5) प्रति पोल कॉइल की संख्या

(6) कॉइल गुप

37) लेप वाइन्डिंग और वेव वाइन्डिंग के भेद के मुद्दे समझाइए।

38) डी. सी. मोटर में घूमते भाग और उसके कार्य समझाइए।

अथवा

मोटर के स्टेटर के वाइन्डिंग पर से प्राप्त सूचना सविस्तार समझाइए।

39) घूमता चुंबकीय क्षेत्र आकृति की मदद से समझाइए।

अथवा

कॉइल के कनेक्शन पर से पोल बनाने की रीत आकृति के साथ समझाइए।

40) वाइन्डिंग इन्स्युलेटिंग मटेरियल का तापमान के आधार पर वर्गीकरण कीजिए।

This Question Paper contains 8 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :100886

307(GH)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 5 વિભાગો અને 40 પ્રશ્નો છે.
- 2) નીચેના બધા પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.
- 3) દરેક વિભાગના ગુણ જમણી બાજુએ દર્શાવેલ છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખવા.
- 5) પ્રશ્ન 36 થી 40 માટે આંતરિક વિકલ્પ આપેલ છે.
- 6) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

■ પ્રશ્ન ક્રમાંક 1 થી 8 હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. ચાર વિકલ્પો પૈકી એક જ વિકલ્પ પસંદ કરવો.
દરેક પ્રશ્નના 1 ગુણ છે.

[8]

- 1) આઉટપુટ અને ઈનપુટના ગુણોત્તરને શું કહે છે ?
(A) પાવર ફેક્ટર (B) વોટ
(C) કાર્યક્ષમતા (D) લોડ
- 2) પોલ કોઈલ્સ બીજા કયા નામે ઓળખાય છે ?
(A) કોપર વાયર (B) બેક ઈ. એમ. એફ.
(C) ફિલ્ડ કોઈલ્સ (D) કંડક્ટર
- 3) 4 પોલ, 60 Hz સપ્લાય ધરાવતી 3- ϕ IM ની સિંક્રોનસ સ્પીડ નું મૂલ્ય કેટલું હશે ?
(A) 1800 r. p. s. (B) 240 r. p. m.
(C) 1800 r. p. m. (D) 480 r. p. m.
- 4) વિદ્યુત અવરોધની સંજ્ઞા જણાવો.
(A) A (B) R
(C) W (D) V

- 5) સીલીંગ ફેનમાં પાવર ફેક્ટર વધારવા શું વપરાય છે ?
 (A) કંડક્ટર (B) પાંખીયા
 (C) ઈન્ડક્ટર (D) કેપેસીટર
- 6) મલ્ટીમીટરનું બીજું નામ જણાવો.
 (A) મેગર (B) ટંગટેસ્ટર
 (C) એવીઓ મીટર (D) એનર્જી મીટર
- 7) એક સેકન્ડમાં થતાં આવર્તનની સંખ્યાને શું કહે છે ?
 (A) ફ્રિક્વન્સી (B) ઈલેક્ટ્રોન
 (C) ફલક્સ (D) કરંટ
- 8) હવામાંના ભેજને દૂર કરવા ટ્રાન્સફોર્મરમાં શેનો ઉપયોગ થાય છે ?
 (A) મ્યુચ્યુઅલ ઈન્ડક્શન (B) ઓઇલ
 (C) બ્રીધર (D) હેડર

■ પ્રશ્નક્રમાંક 9 થી 13 ટૂંક જવાબી પ્રશ્નોના જવાબ એક જ વાક્યમાં આપવા. દરેક પ્રશ્નના 1 ગુણ છે.

[5]

- 9) જોર્જીંગ સ્વીચનું બીજું નામ શું છે ?
- 10) ટ્રાન્સફોર્મરમાં જે વાઈન્ડીંગને લોડ સાથે જોડવામાં આવે, તેને શું કહે છે ?
- 11) વિજ દબાણ શેના વડે માંપવામાં આવે છે ?
- 12) કેસ્કેડ ઈન્ડક્શન પદ્ધતિ દ્વારા કયા પ્રકારની 3- ϕ IM ની ગતિ નિયંત્રિત કરાય છે ?
- 13) ઈલેક્ટ્રીકલ ટ્રેઈનમાં કઈ ડી.સી. મોટર વપરાય છે ?

વિભાગ - B

■ પ્રશ્નક્રમાંક 14 થી 22 સુધીના પ્રશ્નોના ઉત્તર 10 થી 20 શબ્દોમાં આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[18]

- 14) ઓઇલ વડે લ્યુબ્રીકેશન કરવાની પદ્ધતિઓના નામ આપો.
- 15) રીલે સેટીંગ સમજાવો.
- 16) ઈન્ડક્શન મોટર માટે ટેમ્પ્રેચર રાઈઝ ટેસ્ટ લખો.

- 17) બેરીંગની પસંદગી વખતે ધ્યાનમાં રખાતાં મુદ્દાઓ લખો.
- 18) ડી. સી. સીરીઝ મોટરની ગતિ નિયંત્રણ પદ્ધતિ પેરેલેલીંગ ફિલ્ડ લખો.
- 19) મશીન ઈન્સ્પેક્શન એટલે શું ?
- 20) મોટરમાં બ્લોકડ રોટર ટેસ્ટ વડે શું જાણી શકાય છે ?
- 21) ડી.સી. શંટ મોટર માટે મલ્ટીપલ વોલ્ટેજ મેથડ જણાવો.
- 22) સીરીઝ ટેસ્ટ લેમ્પ વડે સીલીંગ ફેનનો બોડી અર્થ ટેસ્ટ લખો.

વિભાગ - C

- પ્રશ્નક્રમાંક 23 થી 30 સુધીના પ્રશ્નોના ઉત્તર 25 થી 40 શબ્દોમાં લખો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[24]

- 23) ડી. સી. મોટરનું આર્મેચર કેવી રીતે ફરે છે ?
- 24) સ્લીપ એટલે શું ? તેની માંપનની પદ્ધતિઓ લખો.
- 25) મશીનનું બાહ્ય નિરીક્ષણ કરવાના મુદ્દાઓ લખો.
- 26) ડી. સી. શંટ મોટર માટે કોપર લોસ લખો.
- 27) 1 - ϕ IM માટેની ગતિ નિયંત્રણ પદ્ધતિ સેન્ટ્રીફ્યુગલ મીકેનીઝમ લખો.
- 28) લ્યુબ્રિકેશન એટલે શું ? તેના ફાયદા-ગેરફાયદા લખો.
- 29) 1 - ϕ પરમાનેન્ટ કેપેસિટર મોટરની આકૃતિ દોરી, તેનું વર્ણન કરો.
- 30) ડી. સી. સીરીઝ મોટર માટે આર્મેચર ડાઈવર્ટર પદ્ધતિ આકૃતિ સાથે વર્ણન કરો.

વિભાગ - D

- પ્રશ્ન ક્રમાંક 31 થી 35 સુધીના પ્રશ્નોના ઉત્તર 40 થી 60 શબ્દોમાં લખો. દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ છે.

[20]

- 31) વોર્ડ - લીઓનાર્ડ સિસ્ટમની આકૃતિ દોરી, તેની રચના લખો.
- 32) 3 - ϕ IM માટે પોલ ચેજિંગ પદ્ધતિનું વર્ણન કરો.
- 33) 1 - ϕ ઈન્ડક્શન મોટર માટે રોટરી રેગ્યુલેટીંગ કંટ્રોલ આકૃતિ સાથે સમજાવો.
- 34) લીકવીડ ટાઈપ હાઈ વોલ્ટેજ ફ્યૂઝ વિશે લખો.
- 35) 3 - ϕ રોટર રીઓસ્ટેટીક કંટ્રોલ પદ્ધતિની આકૃતિ દોરી, તેની રચના લખો.

વિભાગ - E

- પ્રશ્નક્રમાંક 36, 37 માં નામ-નિર્દેશનવાળી સ્પષ્ટ આકૃતિ દોરવી. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[10]

36) શ્રી પોઈટ સ્ટાર્ટરની નામ નિર્દેશનવાળી આકૃતિ દોરો.

અથવા

ફોર પોઈટ સ્ટાર્ટરની નામ નિર્દેશનવાળી આકૃતિ દોરો.

37) સ્ટાર-ડેલ્ટા સ્ટાર્ટરની નામ નિર્દેશનવાળી આકૃતિ દોરો.

અથવા

ઓટો-ટ્રાન્સફોર્મર સ્ટાર્ટરની નામ-નિર્દેશનવાળી આકૃતિ દોરો.

- પ્રશ્નક્રમાંક 38 થી 40 સુધીના પ્રશ્નોના ઉત્તર સવિસ્તાર લખો. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[15]

38) ડી. સી. શ્રી પોઈટ સ્ટાર્ટરની કાર્ય પદ્ધતિ લખો.

અથવા

ડી. સી. ફોર પોઈટ સ્ટાર્ટરની કાર્યપદ્ધતિ લખો.

39) ઓટો ટ્રાન્સફોર્મર સ્ટાર્ટરની રચના અને કાર્યપદ્ધતિ લખો.

અથવા

ડી. ઓ. એલ. સ્ટાર્ટરની કાર્યપદ્ધતિ લખો.

40) વાઈબ્રેશન થવાના કારણો જણાવો.

અથવા

I.C.T.P. સ્વીચનું આકૃતિ સાથે વર્ણન કરો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

307 (H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्नपत्र में पाँच विभाग हैं जिसमें 40 प्रश्न हैं।
- 2) निम्नलिखित सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
- 3) प्रश्नों के उत्तर सूचना अनुसार दीजिए।
- 4) प्रश्न 36 से 40 के लिए आंतरिक विकल्प दिए गए हैं।
- 5) प्रत्येक विभाग के अंक दाहिनी ओर दर्शाए गए हैं।
- 6) नया विभाग नए पन्ने पर लिखिए।

विभाग - A

- प्रश्न क्रमांक 1 से 8 हेतुलक्षी प्रश्न हैं। दिए गए विकल्पों में से योग्य विकल्प चुनकर सही जवाब दीजिए। प्रत्येक प्रश्न का 1 अंक है :

[8]

- 1) आउटपुट और इनपुट के गुणोत्तर को क्या कहते हैं?
(A) पावर फैक्टर (B) वॉट
(C) कार्यक्षमता (D) लोड
- 2) पोल कॉइल्स का दूसरा नाम बताइए।
(A) कॉपर वायर (B) बेक इ. एम. एफ.
(C) फिल्ड कॉइल्स (D) कंडक्टर
- 3) 4 पोल, 60 Hz सप्लाय वाली 3- ϕ IM की सिंक्रोनस स्पीड का मूल्य बताइए।
(A) 1800 r.p.s. (B) 240 r.p.m.
(C) 1800 r.p.m. (D) 480 r.p.m.
- 4) विद्युत अवरोध की संज्ञा लिखिए।
(A) A (B) R
(C) W (D) V
- 5) सीलिंग फैन में पावर फेक्टर बढ़ाने के लिए किसका उपयोग होता है?
(A) कंडक्टर (B) परों
(C) इन्डक्टर (D) केपेसिटर

- 6) मल्टीमीटर का दूसरा नाम बताइए।
 (A) मेगर (B) टंग टेस्टर
 (C) एविओ मीटर (D) एनर्जी मीटर
- 7) एक सेकन्ड में बनते आवर्तन की संख्या को क्या कहते हैं?
 (A) फ्रिक्वेन्सी (B) इलेक्ट्रॉन
 (C) फ्लक्स (D) करंट
- 8) हवा की नमी को दूर करने हेतु ट्रांसफॉर्मर में किसका उपयोग होता है?
 (A) म्यूचुअल इन्डक्शन (B) ऑयल
 (C) ब्रीधर (D) हेडर

प्रश्न क्रमांक 9 से 13 लघुउत्तरीय प्रश्नों के उत्तर एक ही वाक्य में दीजिए।
 प्रत्येक प्रश्न का 1 अंक है :

[5]

- 9) जॉगिंग स्विच का दूसरा नाम क्या है?
- 10) ट्रांसफॉर्मर में जिस वाइन्डिंग के साथ लोड रखा जाता है, उसे क्या कहते हैं?
- 11) विद्युत दबाव किससे मापा जाता है?
- 12) केस्केड इंडक्शन पद्धति द्वारा किस प्रकार 3- ϕ IM की गति नियंत्रित की जाती है?
- 13) इलेक्ट्रिकल ट्रेन में किस डी. सी. मोटर का उपयोग होता है?

विभाग -B

प्रश्न क्रमांक 14 से 22 तक के प्रश्नों के उत्तर 10 से 20 शब्दों में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक हैं :

[18]

- 14) ऑयल द्वारा ल्यूब्रिकेशन करने की पद्धतियों के नाम दीजिए।
- 15) रीले सेटिंग समझाइए।
- 16) इन्डक्शन मोटर के लिए टेम्प्रेचर राइज टेस्ट लिखिए।
- 17) बेरींग को पसंद करते समय ध्यान में रखे जाने वाले मुद्दे लिखिए।

- 18) डी. सी. सीरिज मोटर की गति नियंत्रण पद्धति पेरेलॉलिंग फील्ड लिखिए।
- 19) मशीन इन्स्पेक्शन का क्या मतलब है?
- 20) मोटर में ब्लॉकड रोटर टेस्ट द्वारा क्या जाना जाता है?
- 21) डी. सी. शंट मोटर के लिए मल्टीपल वोल्टेज पद्धति लिखिए।
- 22) सीरिज टेस्ट लेम्प द्वारा सीलिंग फैन का बॉडी अर्थ टेस्ट लिखिए।

विभाग - C

- प्रश्न क्रमांक 23 से 30 तक के प्रश्नों के उत्तर 25 से 40 शब्दों में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं :

[24]

- 23) डी. सी. मोटर का आर्मेचर कैसे घूमता है?
- 24) स्लिप का मतलब क्या है? उसके मापन की पद्धतियाँ लिखिए।
- 25) मशीन का बाह्य निरीक्षण करने के मुद्दे लिखिए।
- 26) डी. सी. शंट मोटर के लिए कॉपर लॉस लिखिए।
- 27) 1- ϕ IM की गति नियंत्रण पद्धति सेंट्रीफ्यूगल मेकेनीज्म लिखिए।
- 28) ल्युब्रिकेशन का क्या मतलब होता है? उसके फायदे और गैर फायदे लिखिए।
- 29) 1- ϕ परमेनन्ट केपेसिटर मोटर आकृति के साथ वर्णन कीजिए।
- 30) डी. सी. सीरिज मोटर के लिए आर्मेचर डाइवर्टर पद्धति का आकृति के साथ वर्णन कीजिए।

विभाग - D

- प्रश्न क्रमांक 31 से 35 तक के प्रश्नों के उत्तर 40 से 60 शब्दों में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 4 अंक हैं :

[20]

- 31) बोर्ड-लिओनार्ड सिस्टम की आकृति बनाकर उसकी रचना लिखिए।
- 32) 3- ϕ IM के लिए पोल चेंजिंग पद्धति का वर्णन कीजिए।
- 33) 1- ϕ इंडक्शन मोटर के लिए रोटरी रेग्युलेटिंग कंट्रोल आकृति के साथ समझाइए।

34) लिक्विड टाईम हाई वोल्टेज फ्यूज पर लिखिए।

35) 3- ϕ रोटर रिओस्टेटिक कंट्रोल पद्धति की आकृति बनाकर उसकी रचना लिखिए।

विभाग -E

■ प्रश्न क्रमांक 36 से 37 के लिए नाम-निर्देशित स्पष्ट आकृति बनाइए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं :

[10]

36) श्री पॉइंट स्टार्टर की नाम-निर्देशित आकृति बनाइए।

अथवा

फोर पॉइंट स्टार्टर की नाम-निर्देशित आकृति बनाइए।

37) स्टार डेल्टा स्टार्टर की नाम-निर्देशित आकृति बनाइए।

अथवा

ऑटो ट्रान्सफॉर्मर स्टार्टर की नाम-निर्देशित आकृति बनाइए।

■ प्रश्न क्रमांक 38 से 40 तक के प्रश्नों के उत्तर सविस्तार लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं :

[15]

38) डी. सी. श्री पॉइंट स्टार्टर की कार्यपद्धति लिखिए।

अथवा

डी. सी. फोर पॉइंट स्टार्टर की कार्यपद्धति लिखिए।

39) ऑटो ट्रान्सफॉर्मर स्टार्टर की रचना और कार्यपद्धति लिखिए।

अथवा

डी. ओ. एल. स्टार्टर की कार्यपद्धति लिखिए।

40) वाइब्रेशन होने के कारण बताइए।

अथवा

I. C. T. P. स्विच का आकृति के साथ वर्णन कीजिए।

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100678

325(GE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 5 વિભાગ અને 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.
- 3) પ્રશ્નોની સામે લખેલા અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

■ નીચેના 1 થી 10 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરી વાક્ય ફરીથી લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) નીચેનામાંથી કયા ટેગની અસર HTML ડોક્યુમેન્ટ માં થતી નથી ?
  - (A)
  - (B) <HR >
  - (C) <P >
  - (D) <COMMENT >
- 2) Internet કયા પ્રકારનું Network છે ?
  - (A) LAN
  - (B) WAN
  - (C) CAN
  - (D) MAN

- 3) નીચેનામાંથી કયો ટેગ યુગ્મ (pair) ટેગ છે ?
- (A) <IMG >
- (B)
- (C) <B >
- (D) <HR >
- 4) HTML ભાષાનો ઉપયોગ ..... માટે થાય.
- (A) Webpage
- (B) O. S.
- (C) Software
- (D) એક પણ નહિ
- 5) વિશ્વના સૌ પ્રથમ વાયરસનું નામ કયું છે ?
- (A) Monkey
- (B) Brain
- (C) Raindrop
- (D) McAfee
- 6) LAN ના મુખ્ય ઘટકો કેટલા છે ?
- (A) 2
- (B) 3
- (C) 4
- (D) 5
- 7) Internet ની શોધ કયા દેશમાં થઈ ?
- (A) U. S. A.
- (B) U. K.
- (C) Japan
- (D) India

- 8) IP Address કેટલા Bit નું હોય છે ?
- (A) 8
(B) 16
(C) 32
(D) 64
- 9) કઈ Topology નો લે-આઉટ સરળ છે ?
- (A) Bus Topology
(B) Star Topology
(C) Ring Topology
(D) Mesh Topology
- 10) NCR એટલે .....
- (A) No Carbon Require
(B) No Carbon Real
(C) No Computer Require
(D) No Carbon Right

વિભાગ - B

■ નીચે આપેલા 11 થી 20 પ્રશ્નોના જવાબ એક વાક્યમાં આપો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [10]

- 11) કોમ્પ્યુટર મેમરીના પ્રકાર જણાવો.
- 12) URL નું પુરું નામ જણાવો.
- 13) કોઈપણ બે બ્રાઉઝર (Browser) ના નામ આપો.

- 14) અપલોડિંગ એટલે શું ?
- 15) બે ISP ના નામ જણાવો.
- 16) Virus ફેલાવાના માધ્યમો જણાવો.
- 17) Modem નો ઉપયોગ લખો.
- 18) IEEE નું પુરું નામ લખો.
- 19) કોઈ એક સર્ચ એન્જિનનું નામ જણાવો.
- 20) HTML માં ટેગના પ્રકાર લખો.

વિભાગ - C

■ નીચેના 21 થી 30 પ્રશ્નોના સંક્ષિપ્ત જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[20]

- 21) HTML માં Marquee Tag વિશે લખો.
- 22) HTML માં Image સંગ્રહ કરવા માટેના Format જણાવો.
- 23) Home Page વિશે લખો.
- 24) E-mail ના ફાયદા જણાવો.
- 25) Link એટલે શું ? તેના પ્રકાર આપો.
- 26) Title Tag વિશે લખો.
- 27) કોમ્પ્યુટરમાં થતી વાયરસની બે અસર જણાવો.
- 28) System માં માહિતી ભેગી કરવાની રીતો જણાવો.
- 29) Ethernet લોકપ્રિયતાના કારણો જણાવો.
- 30) www નો વિકાસ કોણે અને ક્યારે કર્યો ?

વિભાગ - D

નીચેના 31 થી 40 પ્રશ્નોના જવાબ માંગ્યા મુજબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[30]

- 31) Antivirus Software ના કાર્યો લખો.
- 32) HTML દસ્તાવેજ નું બંધારણ (structure) જણાવો.
- 33) Domain Name System (DNS) વિશે લખો.
- 34) HTML ની ઉપયોગિતા જણાવો.
- 35) HTTP વિશે સમજાવો.
- 36) ISP વિશે જણાવો.
- 37) બુટ ચેપી (Boot Infected) અને તંત્ર ચેપી (System Infected) Virus નો તફાવત આપો.
- 38) HTML માં Font Tag Attribute સાથે સમજાવો.
- 39) સિસ્ટમ એનાલીસ્ટના ગુણો ચર્ચો.
- 40) System ની લાક્ષણિકતા જણાવી એક વિશે લખો.

વિભાગ - E

નીચે આપેલા 41 થી 46 સુધીના નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

[30]

- 41) Form એટલે શું? તેના પ્રકાર આપી સમજાવો.
- 42) Networking ના ફાયદા-ગેરફાયદા જણાવો.
- 43) Internet ની સુવિધા (સેવાઓ) ના નામ આપી તેના વિશે લખો.
- 44) System Development Life Cycle ના સ્ટેપ્સ જણાવી તેના વિશે લખો.

45) File Organisation એટલે શું ? તેના પ્રકાર આપી સમજાવો.

46) LAN એટલે શું ? તેના ઘટકો જણાવી સમજાવો.

201

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

325(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contain 5 sections and 46 questions.
- 2) All questions are compulsory.
- 3) Figures at the right side indicate full marks to the questions.
- 4) Answer according to instruction of the questions.
- 5) Start new section on a new page.

SECTION - A

Questions from 1 to 10 are objective type. Select the appropriate option and rewrite the sentences. Each question carries 1 mark.

[10]

- 1) Which of the following tag does not effect in HTML document?
(A)
(B) <HR>
(C) <P>
(D) <COMMENT>
- 2) Which types of network is Internet?
(A) LAN
(B) WAN
(C) CAN
(D) MAN

- 3) Which of the following tag is pair tag?
- (A) <IMG>
  - (B)
  - (C) <B>
  - (D) <HR>
- 4) HTML Language is used in _____.
- (A) Webpage
  - (B) O.S.
  - (C) Software
  - (D) None of these
- 5) What is the name of very first virus in the world?
- (A) Monkey
  - (B) Brain
  - (C) Raindrop
  - (D) McAfee
- 6) How many main components are there in LAN?
- (A) 2
  - (B) 3
  - (C) 4
  - (D) 5
- 7) In which country Internet was invented?
- (A) U.S.A.
  - (B) U.K.
  - (C) Japan
  - (D) India

- 8) How many bits are there in IP Address?
- (A) 8
  - (B) 16
  - (C) 32
  - (D) 64
- 9) Which topology layout is simple?
- (A) Bus Topology
  - (B) Star Topology
  - (C) Ring Topology
  - (D) Mesh Topology
- 10) NCR means _____.
- (A) No carbon require
  - (B) No carbon real
  - (C) No computer require
  - (D) No carbon right

SECTION - B

- Give answer of the following questions from 11 to 20 in one line. Each question carries 1 mark.

[10]

- 11) State computer memory type.
- 12) State full form of URL.
- 13) Give names of any two browsers.
- 14) What is an uploading?

- 15) State two names of ISP.
- 16) State mediums of spreading a virus.
- 17) Write use of modem.
- 18) Write full form of IEEE.
- 19) State name of any one search engine.
- 20) Write types of tag in HTML.

SECTION - C

- Write in short answers of the following questions from 21 to 30. Each question carries 2 marks.

[20]

- 21) Write about marquee tag in HTML.
- 22) State image storage format in HTML.
- 23) Write about a Home page.
- 24) State advantages of E-mail.
- 25) What is link? Give its type.
- 26) Write about title tag.
- 27) State two effects of virus in computer.
- 28) State types of method used in system for information collection.
- 29) State reasons of Ethernet popularity.
- 30) Who developed WWW? When?

SECTION - D

- Answer the following questions from 31 to 40 as directed.

Each question carries 3 marks.

[30]

- 31) Write functions of Antivirus software.
- 32) State structure of HTML document.
- 33) Write about Domain Name System.
- 34) State uses of HTML.
- 35) Explain about HTTP.
- 36) State about ISP.
- 37) Give the difference between Boot Infected and System Infected Virus.
- 38) Explain font Tag with attributes in HTML.
- 39) Discuss attribute (Character) of system analyst.
- 40) State characteristics of system. Write about any one.

SECTION - E

- The following questions from 41 to 46 are essay type. Each question carries 5 marks.

[30]

- 41) What is a form? State its type and explain.
- 42) State advantages and disadvantages of Networking.
- 43) State names of services (Facilities) of Internet and write about it.

- 44) State steps for system development life cycle and write about it.
- 45) What is file organisation? Give its types and explain.
- 46) What is LAN? State its components and explain.

This Question Paper contains 12 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

100796

327(GE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 5 વિભાગ અને 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

- નીચેના 1 થી 10 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C, D) પસંદ કરીને લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) કોરલડ્રોમાં ગ્રાફીક્સને નાનું મોટું કરીને જોવા માટે કયા ટૂલનો ઉપયોગ થાય છે ?
(A) Lense (B) Pen
(C) Arrow (D) Zoom
- 2) True અને False value દર્શાવવા માટે કયા ફિલ્ડનો ઉપયોગ થાય છે ?
(A) Memo (B) Logical
(C) Date (D) Numeric
- 3) કોરલડ્રોમાં Text Tool સિલેક્ટ કરવા માટે કઈ કી નો ઉપયોગ થાય છે ?
(A) F4 (B) F6
(C) F8 (D) F10

- 4) ફોટોશોપમાં છેલ્લે સેવ કર્યા પછી કરેલા સુધારા વધારા કેન્સલ કરવા કયો કમાન્ડ છે ?
- (A) SaveAs (B) Revert
(C) Delete (D) Cancel
- 5) નીચેનું કયુ ઓપરેટર પેટા વાક્યો માટે વપરાય છે ?
- (A) [ ] (B) AND
(C) + (D) \$
- 6) કોઈપણ ઓબ્જેક્ટને સિલેક્ટ કરવા કયું ટૂલ વપરાય છે ?
- (A) Arrow (B) Pen
(C) Zoom (D) Circle
- 7) ફોક્સપ્રોમાં ડેટાબેઝ ફાઈલના અંતમા એક Blank Record ઉમેરવા માટે કયો કમાન્ડ વપરાય છે ?
- (A) Append (B) Append Blank
(C) Append Form (D) Insert
- 8) કટ કમાન્ડની શાર્ટકટ કી કઈ છે ?
- (A) ^X (B) ^V
(C) ^C (D) ^K
- 9) ફોટોશોપમાં નવી ફાઈલ બનાવવા કયો કમાન્ડ છે ?
- (A) Create (B) ^C
(C) ^N (D) ^Z

10) ફોક્સપ્રો કેવા પ્રકારનું સોફ્ટવેર છે ?

(A) Program

(B) DBMS

(C) Logical

(D) BASIC

વિભાગ - B

નીચેના 11 થી 20 સુધીના અતિ ટૂંકા પ્રશ્નો છે. તેના એક વાક્યમાં જવાબ આપો.
દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

11) ફોક્સપ્રોમાં બે રેકાર્ડ વચ્ચે નવો રેકાર્ડ ઉમેરવા માટે કયા કમાન્ડ છે ?

12) કોરલડ્રોમાં લખાણ લખવા માટે કયા ટૂલના ઉપયોગ થાય છે ?

13) ફોટોશોપમાં Image ના અમુક ભાગને ભૂંસવા માટે કયા ટૂલનો ઉપયોગ થાય છે ?

14) ફોક્સપ્રોમાં @.....Get કમાન્ડનો ઉપયોગ લખો.

15) ફોટોશોપમાં Path બનાવવા કયું ટૂલ વપરાય છે ?

16) ફોક્સપ્રોમાં @.....Say કમાન્ડનું કાર્ય લખો.

17) OMR નું પુરુ નામ લખો.

18) Undo કમાન્ડની શોર્ટકટ કી કઈ છે ?

19) ફિલ્ડ એટલે શું ?

20) એપેન્ડ કમાન્ડની શોર્ટકટ કી કઈ છે ?

વિભાગ - C

- નીચેના 21 થી 30 સુધીના ટૂંકા પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ ઉત્તરો લખો.
દરેકના 2 ગુણ છે.

[20]

- 21) ફોટોશોપના ઉપયોગો જણાવો.
- 22) કોરલડ્રોમાં પેન્સીલટૂલના Sub Tool જણાવો.
- 23) કોરલડ્રોમાં આઉટલાઈન ટૂલનો ઉપયોગ લખો.
- 24) ફોક્સપ્રોમાં Creat કમાન્ડ વિશે લખો.
- 25) Append અને Browse કમાન્ડના તફાવત લખો.
- 26) ઈનપુટ ડિવાઈસ અને આઉટપુટ ડિવાઈસ વચ્ચેના તફાવત લખો.
- 27) ફોટોશોપના Magic Tool વિશે લખો.
- 28) કોરલડ્રોમાં Shape Tool વિશે લખો.
- 29) BOF ( ) વિશે જણાવો.
- 30) ફોક્સપ્રોના કોઈપણ બે Date ( ) વિશે લખો.

વિભાગ - D

- નીચેના 31 થી 40 સુધીના લઘુ પ્રશ્નો છે. માગ્યા મુજબ જવાબ આપો.
દરેકના 3 ગુણ છે.

[30]

- 31) ફોક્સપ્રોના કોઈપણ ત્રણ String ( ) જણાવો.
- 32) ફોટોશોપના કોઈપણ ત્રણ ટૂલ આકૃતિ સહિત સમજાવો.

- 33) કોરલડ્રોમાં Page-Setup આકૃતિ સહિત સમજાવો.
- 34) ફોટોશોપમાં Layer Menu સમજાવો.
- 35) ફોક્સપ્રોના કોઈપણ ત્રણ ન્યુમેરીક ફંક્શન સમજાવો.
- 36) મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ એટલે શું ? સમજાવો.
- 37) Locate કમાન્ડ વિશે સમજાવો.
- 38) ફોક્સપ્રોના કોઈપણ ત્રણ SET કમાન્ડ સમજાવો.

અથવા

ફોક્સપ્રોની Screen આકૃતિ સહિત સમજાવો.

- 39) DBMS ના ફાયદા જણાવો.
- 40) Character અને Numeric ફિલ્ડના તફાવત લખો.

અથવા

કોરલડ્રોના Text, Outline અને Fill Tool આકૃતિ સહિત સમજાવો.

વિભાગ - E

નીચેના 41 થી 46 સુધીના પ્રશ્નો નિબંધલક્ષી છે. દરેકના 5 ગુણ છે.

[30]

- 41) કોરલડ્રોમાં Align અને Order ના પેટા કમાન્ડ આકૃતી દોરી સમજાવો.
- 42) ફોક્સપ્રોમાં Fibonancy No. શોધવાનો પ્રોગ્રામ લખો.
- 43) ફોક્સપ્રોમાં 1થી 50 સુધીમાં આવતા ODD No. અને EVEN No. શોધવાનો પ્રોગ્રામ લખો.

અથવા

ફોક્સપ્રોમાં 'Input Principal Amount, Rate of Interest, No. of Years'
ઇનપુટ કરી સાદુ વ્યાજ શોધવાનો પ્રોગ્રામ લખો.

- 44) ફોટોશોપના પેઇન્ટીંગ ટૂલના કોઇપણ પાંચ ટૂલ આકૃતિ સહિત સમજાવો.
- 45) ફોટોશોપના Gradient Tool ની વિવિધ અસરો આકૃતિ સહિત સમજાવો.
- 46) કોલરપેલેટનું Colour Palette આકૃતિ સહિત સમજાવો.

અથવા

ફોક્સપ્રોમાં Report File આકૃતિ સહિત સમજાવો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

327(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains total 5 sections and 46 questions.
- 2) All questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Answer according to instructions of the questions.
- 4) Figures given at the right side indicate full marks of the questions.
- 5) Start new section on a new page.

SECTION - A

The following questions from 1 to 10 are objective type.

Select and write the correct alternative from the given alternatives A, B, C, D. Each question carries 1 mark :

[10]

1) Which tool adjusts size of graphics, in small and big scene, in CorelDraw?

(A) Lens

(B) Pen

(C) Arrow

(D) Zoom

2) Which field is used to show true and false value?

(A) Memo

(B) Logical

(C) Date

(D) Numeric

- 3) Which key is used to select text tool in CorelDraw?
- (A) F4 (B) F6
(C) F8 (D) F10
- 4) In Photoshop which command is cancel after change before last saving?
- (A) Save As (B) Revert
(C) Delete (D) Cancel
- 5) Which of the following operator is used for internal sentences?
- (A) [ ] (B) AND
(C) + (D) \$
- 6) Which tool is used to select an object?
- (A) Arrow (B) Pen
(C) Zoom (D) Circle
- 7) Which command is used to make one blank record at the end of database file of Foxpro?
- (A) Append (B) Append Blank
(C) Append Form (D) Insert
- 8) Which is the shortcut key for cut command?
- (A) ^X (B) ^V
(C) ^C (D) ^K

9) Which command is used in Photoshop to make a new file?

(A) Create (B) ^C

(C) ^N (D) ^Z

10) Which type of software is Foxpro?

(A) Program (B) DBMS

(C) Logical (D) BASIC

SECTION - B

- The following 11 to 20 questions are very short answer type questions. Write answers in one sentence each. Each question carries 1 mark :

[10]

11) Which command is there to add new record between two records in Foxpro?

12) Which tool is used to write letters in CorelDraw?

13) Which tool is used to erase some part of an image in Photoshop?

14) Write the work of @.....Get command in Foxpro.

15) Which tool is used to make path in Photoshop?

16) Write the work of @..... Say command in Foxpro.

17) Write the full form of OMR.

18) What is the Shortcut Key of undo command?

19) What is field?

20) What is the shortcut key for append command?

SECTION - C

Questions from 21 to 30 are short answer type. Answer them as directed. Each question carries 2 marks : [20]

21) Write the uses of Photoshop.

22) Explain the sub tool of Pencil tool in CorelDraw.

23) Write uses of outline tool in CorelDraw.

24) Write the create command in Foxpro.

25) Write the difference between append and browse command.

26) Write the difference between input device and output device.

27) Explain magic tool of Photoshop.

28) Write about shape tool in CorelDraw.

29) Explain BOF( ).

30) Write any two date( ) in Foxpro.

SECTION - D

Questions from 31 to 40 are short answer type. Answer them as directed. Each question carries 3 marks : [30]

31) Write any three string functions in Foxpro.

- 32) Explain any three tools in Photoshop with diagrams.
- 33) Explain page setup in CorelDraw with diagram.
- 34) Explain layer menu in Photoshop.
- 35) Write any three Numeric functions in Foxpro.
- 36) What is management system? Explain.
- 37) Explain Locate command.
- 38) Explain any three set command in Foxpro.

OR

Explain with diagram about create screen of Foxpro.

- 39) Write advantages of DBMS.
- 40) Write differences between character field and numeric field.

OR

Explain Text, Outline and Fill tool of CorelDraw with diagram.

SECTION - E

- **Questions from 41 to 46 are essay type. Each question carries 5 marks :**

[30]

- 41) Explain sub commands of Align and order with diagram in CorelDraw.
- 42) Write a program to search Fibonancy No.

- 43) Write a program of odd no. and even no. between 1 to 50 in Foxpro.

OR

Write a program of simple interest with “input principal amount, rate of interest, no. of years” in Foxpro.

- 44) Explain any five tools in painting tool with diagram in Photoshop.
- 45) Explain different effects of “Gradient tool” in CorelDraw with diagrams.
- 46) Explain colour palette in CorelDraw with diagrams.

OR

Explain in detail with diagrams “Report” in Foxpro.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100616

329 (GE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 46 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના મુજબ જવાબ લખવા.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા 1 થી 10 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પમાંથી સાચો વિકલ્પ (A,B,C,D) પસંદ કરી લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) એક સાથે એક થી વધુ constant define કરવા માટે કયા પ્રકારના constant નો ઉપયોગ થાય છે ?
A) Symbolic B) Enumerated
C) Real D) Integer
- 2) Operand ની પાછળ લગાડવામાં આવતા operator ને શું કહે છે ?
A) Post fix B) Prefix
C) Arithmetic D) global
- 3) User પાસે થી White space ધરાવતી string input કરવા માટે કયું વિધેય વપરાય છે ?
A) getch ( ) B) getche ( )
C) gets ( ) D) getchar ( )
- 4) એક string ની copy બીજી string માં કરવા માટે કયું function વપરાય છે ?
A) strlen ( ) B) strcat ( )
C) strcmp ( ) D) strcpy ( )

- 5) એક ચોક્કસ કાર્ય કરવા માટે સ્પષ્ટ સૂચનાના સમૂહને શું કહે છે ?
- A) Language B) Compiler
C) Program D) Operator
- 6) getch ( ) કઈ હેડર ફાઈલ માં રહેલું છે ?
- A) <math.h> B) <conio.h>
C) <stdio.h> D) <string.h>
- 7) Array નું કદ મેળવવા માટે કયા પ્રક્રિયકનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ?
- A) Var B) int
C) Size of D) float
- 8) Header file બાદ લખવામાં આવતી સૂચનાને શું કહે છે ?
- A) Data type B) Domain
C) Parameter D) Prototype
- 9) કયા વિધાનની મદદથી Program ની બહાર નીકળી શકાય છે ?
- A) Exit B) Break
C) clrscr ( ) D) End
- 10) એક બીજા ને Related બધાજ object ના group ને શું કહે છે ?
- A) object B) OOP
C) class D) Linking

વિભાગ - B

- નીચેના દરેક 11 થી 20 પ્રશ્નોના ગુણ સરખાં છે. ટૂંકમાં જવાબ લખો.
દરેકનો 1 ગુણ છે.

- 11) 4-Reserve words ના નામ લખો.

[10]

- 12) Array ના ઘટકોને શરૂઆતની કિંમત કઈ કઈ રીતે આપી શકાય છે ?
- 13) ક્યારે switch માળખાને પસંદ કરવું જોઈએ ?
- 14) C- ભાષામાં function ના બે પ્રકારોના નામ લખો.
- 15) Recursion કોને કહેવાય છે ?
- 16) 'C' ભાષામાં \ f નો ઉપયોગ લખો.
- 17) Loop ના મુખ્ય બે ભાગો ના નામ લખો.
- 18) C++ ની શોધ કોણે અને ક્યારે કરી ?
- 19) C++ માં cascading પદ્ધતિ એટલે શું ?
- 20) OOP નું પુરું નામ લખો.

વિભાગ - C

■ નીચેના 21 થી 30 સુધીના પ્રશ્નોના ગુણ સરખાં છે. માગ્યા મુજબ જવાબ લખો.
દરેકના 2 ગુણ છે.

[20]

- 21) Variable ની વ્યાખ્યા આપી variable ને પસંદ કરવાના નિયમો લખો.
- 22) Printf ( ) ની syntax લખો અને સમજાવો.
- 23) ગમે તે 4 \-code ના ઉપયોગો લખો.
- 24) atoi ( ) ની syntax લખો અને સમજાવો.

અથવા

Variable scopes એટલે શું ? તેના બે scopes ના નામ લખો.

- 25) C- ભાષામાં વપરાતા 4-storage class variable ના નામ લખો.
- 26) ટૂંકમાં સમજાવો : clrscr ( ) in C-lang.

- 27) ટૂંકમાં સમજાવો : Inheritance in C++
- 28) C++ માં #include<iostream.h> નો અર્થ સ્પષ્ટ કરો.
- 29) C- ભાષામાં Remark વિષે સમજાવો.
- 30) તફાવત લખો : single char ↔ string

વિભાગ - D

- નીચેના 31 થી 40 સુધીના પ્રશ્નોના ગુણ સરખાં છે. માગ્યા મુજબ જવાબ લખો.
દરેકના 3 ગુણ છે.

[30]

- 31) C- ભાષામાં if...else ( ) ની કોઈપણ 1 syntax લખો અને સમજાવો.
- 32) સમજાવો : (1) getchar ( )
(2) Break
- 33) આપેલી ત્રિજ્યા ઊપરથી વર્તુળનું ક્ષેત્રફળ શોધવાનો C-prog. scanf ( ) ની મદદ થી લખો. [જ્યા વર્તુળનું ક્ષેત્રફળ = πr^2]
- 34) C- ભાષા ની લાક્ષણિકતાઓ લખો.
- 35) Bitwise operator નો ઊપયોગ ક્યારે થાય છે ? Bitwise operator ના નામ લખો.

અથવા

One dimension Array ની syntax લખી સમજાવો.

- 36) C++ માં switch case ( ) ક્યારે વપરાય છે તે જણાવો. Flow chart દોરો.
- 37) C++ માં વપરાતા SPL-operator (સ્પેશીયલ ઓપરેટર)ઉદાહરણ આપી સમજાવો.

38) ટૂંક માં સમજાવો.

(i) gets ( )

(ii) fflush ( )

39) C++ માં 'CLEAN GUJARAT' 10 વાર print થાય તેવો પ્રોગ્રામ for ( ) થી બનાવો.

40) if ( ) ને કેટલી રીતે લખી શકાય ? કઈ કઈ ? else.....if ladder વિષે સમજાવો.

વિભાગ - E

- નીચેના 41 થી 46 સુધીના પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. માગ્યા મુજબ વિસ્તારથી જવાબો લખો. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે. [30]

41) નીચે દર્શાવેલ o/p મળે તે મુજબનો C-prog લખો.

1

1 2

1 2 3

1 2 3 4 .....

42) આપેલ ફેરનહીટ તાપમાન ને સેન્ટીગ્રેડ માં રૂપાંતર કરવા માટે નો C-prog-scanf ( ) ની મદદ થી લખો.

$$[જ્યાં C = (F - 32) / 1.8]$$

43) વર્તુળ નું ક્ષેત્રફળ અને પરીધ શોધવાનો C- પ્રોગ્રામ scanf ( ) ની મદદ થી લખો.

$$[જ્યાં વર્તુળ નું ક્ષેત્રફળ = \pi r^2]$$

$$પરીધ = 2\pi r]$$

44) આપેલી 3 સંખ્યામાંથી મોટી સંખ્યા શોધવાનો C++ પ્રોગ્રામ લખો.

અથવા

પ્રથમ 20 બેકી સંખ્યા દર્શાવતો C-prog. લખો.

45) C ભાષામાં For ( ) ની syntax લખો. તેના આવેલા દરેક Parameter નો અર્થ સ્પષ્ટ કરો.

46) P, R, N, ચુકર પાસે ઇનપુટ કરાવો અને સાદુ વ્યાજ (i) શોધો.

$i = p*r*n|100$ સૂત્રનો ઉપયોગ કરી સાદુ વ્યાજ શોધો. જો સાદુ વ્યાજ 5000 થી વધુ હોય તો 'Interest is greater than 5000' છપાવો નહિતર 'Interest is less than 5000' છપાવો. (C-prog લખો)

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

329 (E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 46 question.
- 2) All questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Write answers as mentioned.

SECTION - A

Questions from 1 to 10 are multiple choice type. Select and write correct answer from the options (A, B, C, D). Each question carries 1 marks :

[10]

- 1) Which type of constant used to define one or more constants together?
A) Symbolic   B) Enumerated
C) Real   D) Integer
- 2) What is known when operator connect behind the operand?
A) Post fix   B) Prefix
C) Arithmetic   D) Global
- 3) Which function is used from user for string input for white space?
A) getch ( )   B) getche ( )
C) gets ( )   D) getchar ( )

- 4) Which function is used to copy one string to another string?
A) strlen ( )   B) strcat ( )
C) strcmp ( )   D) strcpy ( )
- 5) What is known, a sequence of instruction given to computer to perform a particular task _____.
A) Language   B) Compiler
C) Program   D) Operator
- 6) getch() is in which header file?
A) <math.h>   B) <conio.h>
C) <stdio.h>   D) <string.h>
- 7) Which operator is used to get Array's size?
A) Var   B) int.
C) size of   D) float
- 8) What is known to write instruction after Header file?
A) Data type   B) Domain
C) Parameter.   D) Prototype
- 9) Which statement is used to exit the program?
A) Exit   B) Break
C) clrscr ( )   D) End
- 10) What is known to Related all group of objects?
A) Object   B) OOP
C) Class   D) Linking

SECTION - B

- Questions 11 to 20 carry ONE mark each. Answer in short.
Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) Write names of 4 Reserve words.

- 12) How can we obtain starting value of Array's elements?
- 13) When we choice switch.. case( ) structure?
- 14) Write names of two types of functions in C-language.
- 15) What is Recursion?
- 16) Write uses of \ f in C-language.
- 17) Write two main types of Loop's part.
- 18) Who invented C++ language and when?
- 19) What is cascading method in C++?
- 20) Write full form of OOP.

SECTION - C

- **Questions 21 to 30 carry equal marks. Answer them as directed. Each question carries 2 marks :**

[20]

- 21) Define variable. Write the rule to obtain (or) choice of variable.
- 22) Explain printf( ) with syntax.
- 23) Write the 4 uses of \- code.
- 24) Explain : atoi( ) with syntax.

OR

What is variable scope? Write two names of scopes.

- 25) Write the name of 4 storage class variable in C language.
- 26) Explain in short : clrscr( ) in C language.
- 27) Explain in short : Inheritance in C++.

- 28) Write importance of `#include<iostream.h>` in C++.
- 29) Explain remark in 'C' language.
- 30) Write difference between single char ↔ string.

SECTION - D

- Questions 31 to 40 carry equal marks. Each question carries 3 marks. Answer as per instructions. [30]

- 31) Write the syntax of any one `if...else()` and explain it.
- 32) Explain :
  - (1) `getchar()`
  - (2) `Break`
- 33) Calculate the area of circle of given radius. Write C-program with using `scanf()`.
[Area of circle = πr^2]
- 34) Write characteristics of 'C' language.
- 35) When bitwise operator is used? Write name of Bitwise operator.

OR

Write syntax and explain about one dimension array.

- 36) When do we use `switch case()` in C++? Draw flow chart of it.
- 37) Explain with example Special operators in C++.

- 38) Explain in short :
- (1) gets()
  - (2) fflush()
- 39) Print "CLEAN GUJARAT" 10 times
with using for( ) in C++ prog.
- 40) How much time we write if( ) ? Write name of each.
Explain about else...if ladder.

SECTION - E

- Questions 41 to 46 carry equal marks. Write answers in detail and as per instructions.

[30]

- 41) Write C-prog. of following o/p :
- 1
1 2
1 2 3
1 2 3 4 .....
- 42) Write C-prog. to convert temperature from Fahrenheit to Centigrade. Use scanf( ).
[where $C = (F - 32) / 1.8$]
- 43) Write C program to find area and circle circumference using given radius and scanf( ).
[Where Area of circle = πr^2 , Circumference of circle = $2\pi r$]
- 44) Write C++ prog. to find greater number from given 3-numbers.

OR

Write C program to display first 20 even numbers.

- 45) Explain about for( ) in 'C' language.

Write syntax and explain all parameter in given syntax.

- 46) Write C program from given instructions :

→ Input P, R and N from user.

→ Find simple interest (i)

(where $i = p * r * n / 100$)

→ print if simple interest is more than 5000 then print
"Interest is greater than 5000".

else print "Interest is less than 5000".

--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 301610

331(GHE)
(March, 2019)

Time : 2 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

આપને અલગથી આપેલ OMR પત્રકમાં જે-તે નંબર સામે (A) ○, (B) ○, (C) ○, (D) ○ વિકલ્પો આપેલા છે. તે પ્રશ્નનો જે જવાબ સાચો હોય તેના વિકલ્પ પરના વર્તુળને પેનથી પૂર્ણ કરવાનો રહેશે. આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 100 પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ રહેશે. બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.

- 1) જાવામાં નીચેનામાંથી કયો ચાવીરૂપ શબ્દ સબક્લાસ કન્સ્ટ્રક્ટરમાં સુપર ક્લાસ કન્સ્ટ્રક્ટરનો ઉલ્લેખ કરે છે ?
(A) extends
(B) super
(C) સુપર ક્લાસનું નામ
(D) new
- 2) નીચેનામાંથી કયું વિધાન જાવાના કન્સ્ટ્રક્ટર માટે સાચું નથી ?
(A) કન્સ્ટ્રક્ટરનું નામ ક્લાસના નામ સમાન જ હોવું જોઈએ.
(B) ડિફોલ્ટ કન્સ્ટ્રક્ટર કોઈ ચલ (argument) લેતા નથી.
(C) કન્સ્ટ્રક્ટરને પરત પ્રકાર હોતો નથી.
(D) કન્સ્ટ્રક્ટરને પ્રોગ્રામમાં કોઈ પણ જગ્યાએ સ્પષ્ટ રીતે ઈન્વોક કરી શકાય છે.
- 3) જાવામાં file Reader ક્લાસની read ( ) પદ્ધતિ સ્ટ્રીમનો અંત દર્શાવવા કઈ કિંમત પરત કરે છે ?
(A) 0
(B) -1
(C) 1
(D) e

- 4) વેબપેજને બ્રાઉઝરમાં દર્શાવવામાં આવે ત્યારે પાનાંનું શીર્ષક કયાં જોઈ શકાય છે ?
- (A) સ્ટેટસ બારમાં (B) મેનુબારમાં
(C) ટાઈટલ બારમાં (D) મેઈન વિન્ડોમાં
- 5) જાવામાં કયા વિધાનનો ઉપયોગ લૂપમાંનો તેના પછીનાં વિધાનોને છોડી દેવા માટે અને તે પછીનાં પુનરાવર્તન માટે થાય છે ?
- (A) break (B) continue
(C) go (D) run
- 6) વેબપેજમાં ઘટકો જેવા કે ફોર્મ, ચિત્રો, લિંક વગેરે બ્રાઉઝર ઓબ્જેક્ટ મોડેલમાં કયા ઓબ્જેક્ટની અંદર સમાવવામાં આવે છે ?
- (A) history (B) document
(C) location (D) buttons
- 7) જાવામાં int compare to (string str) મેથડ કઈ સંખ્યા પરત કરશે જો મેથડકોલ કરનાર સ્ટ્રિંગ ઓબ્જેક્ટ પ્રાયલ str ની તુલનાએ સમાન હશે ?
- (A) 0 (B) > 0
(C) < 0 (D) -1
- 8) HTML માં નીચેનામાંથી શેનો ઉપયોગ ઉપયોગકર્તા પાસેથી જુદા જુદા પ્રકારની વિગતો મેળવવા માટે કરવામાં આવે છે ?
- (A) ફોર્મ (B) લેબલ
(C) ફોર્મ (D) CSS
- 9) HTML ફોર્મ સબમિટ કરતી વખતે ફોર્મની વિગતો કયા સ્થાને મોકલવાની છે, તેની સ્પષ્ટતા માટે નીચેનામાંથી કઈ લાક્ષણિકતાનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ?
- (A) action (B) input
(C) value (D) submit
- 10) નીચેનામાંથી કયું આંકડાકીય ગણતરી માટેનું નિઃશુલ્ક સોફ્ટવેર છે ?
- (A) Mathematica (B) Matlab
(C) 'R' software (D) MS Excel

- 11) ઓબ્જેક્ટ આધારિત પ્રોગ્રામિંગ પરિભાષામાં નીચેના પૈકી કઈ ભૂલની સ્થિતિ ગણાય છે ?
- (A) વિસંગતતા (anomaly) (B) ટૂંકાણ (abbreviation)
(C) અપવાદ (expection) (D) ચલન (deviation)
- 12) જાવામાં કોણ બિનઈરાદાપૂર્વકની ક્રિયાઓ અને બહારના અન્ય ઓબ્જેક્ટ વડે જરૂર વગરના ટેડાને મેળવવાથી સલામત રાખે છે ?
- (A) ડેટા - એબ્સ્ટ્રેક્શન (B) પોલિમોર્ફિઝમ
(C) ઈનકેપ્સ્યુલેશન (D) એગ્રિગેશન
- 13) જાવામાં અપવાદનાં ઓબ્જેક્ટને નિશ્ચિતરૂપે ધ્રો કરવા માટે કયા કી વર્ડનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ?
- (A) try (B) catch
(C) finally (D) throw
- 14) IDE નું પુરું નામ શું છે ?
- (A) Internet Development Environment
(B) International Development Environment
(C) Indian Development Environment
(D) Integrated Development Environment
- 15) HTML માં નીચેનામાંથી કયો ઘટક એકથી વધુ લીટીનાં નિવેશ માટે અનુમતી આપે છે ?
- (A) <Textdata> (B) <Input>
(C) <Selection> (D) <Textarea>
- 16) નીચેનામાંથી કયું જાવામાં marks નામના એરેને ઘોષિત કરવાનું સાચું વિધાન નથી ?
- (A) int marks [ ] = new int [3]
(B) int [ ] marks = new int [3]
(C) int marks [3] = {50, 60, 70}
(D) int marks [ ] = {10, 20, 30}

- 17) નીચેનામાંથી કઈ પુસ્તકોની વિશાળ ઓનલાઈન દુકાન ધરાવતી વેબસાઈટ નથી ?
- (A) www.mybookbuy.com
 (B) www.amazon.com
 (C) www.buybooksindia.com
 (D) www.bookshop of india.com
- 18) અમાયા (Amaya) એક નિઃશુલ્ક, ઓપનસોર્સ WYSIWYG પ્રકારનું વેબ - એડિટર કોણે વિકસિત કર્યું છે ?
- (A) www (B) Netscape
 (C) Microsoft (D) W3C
- 19) કમ્પોઝરમાં સાઈટ-મેનેજરનાં વિભાગને બંધ કરવા માટે કઈ શોર્ટ કીનો ઉપયોગ થાય છે ?
- (A) F5 (B) F7
 (C) F9 (D) F2
- 20) જાવામાં file ક્લાસની નીચેનામાંથી કઈ પદ્ધતિ ડિરેક્ટરીમાં ઉપલબ્ધ ફાઈલો અને ડિરેક્ટરીઓનાં નામ પરત કરે છે ?
- (A) String [ ] list ()
 (B) boolean isFile ()
 (C) String getName ()
 (D) String getPath ()
- 21) નીચેનામાંથી કયું ઓપનસોર્સ WYSIWYG પ્રકારનું HTML એડિટર છે જે અંગ્રેજી, ડચ, જર્મન વગેરે ભાષાઓનું સમર્થન કરે છે ?
- (A) Aptana Studio (B) Kompozer
 (C) BlueGriffon (D) Amaya
- 22) નીચેનામાંથી કયો ઈ-કોમર્સ / એમ-કોમર્સની સુરક્ષાનો અગત્યનો મુદ્દો નથી ?
- (A) ગુપ્તતા (Confidentiality)
 (B) અખંડિતતા (Integrity)
 (C) સ્વાધિકાર (Copyright)
 (D) અસ્વીકાર (Non-repudiation)

- 23) નીચેનામાંથી કયું દ્વિઅંકી ફાઇલનાં અનુલંબનનું ઉદાહરણ છે ?
- (A) .txt (B) .java
(C) .jpeg (D) .c
- 24) વેબસાઇટમાં કેવી માહિતી હોવી જોઈએ ?
- (A) સંપૂર્ણ , સંબંધિત (B) સંપૂર્ણ , અસંબંધિત
(C) અસંપૂર્ણ , અસંબંધિત (D) અસંપૂર્ણ , સંબંધિત
- 25) જાવામાં નીચેનામાંથી સ્ટ્રિંગ ક્લાસની કઈ મેથડ એ મેથડકોલ કરતી સ્ટ્રિંગનાં અંતમાં પ્રાયલ str ના અક્ષરોને ઉમેરીને સ્ટ્રિંગ ઓબ્જેક્ટ પરત કરે છે ?
- (A) char indexAt (int index)
(B) byte [ ] get Bytes ( )
(C) String concat (String str)
(D) String append (String str)
- 26) નીચેનામાંથી કઈ ઈ-કોમર્સ પ્રતિકૃતિ ઈ-ગવર્નન્સનો પણ એક ભાગ છે ?
- (A) વ્યવસાયીથી વ્યવસાયી (B2B)
(B) ગ્રાહકથી વ્યવસાયી (C2B)
(C) ગ્રાહકથી ગ્રાહક (C2C)
(D) સરકારથી નાગરિક (G2C)
- 27) કમ્પોઝરમાં વેબસાઇટ પ્રકાશિત કરવા માટે કયા મેનૂ-વિકલ્પનો ઉપયોગ થાય છે ?
- (A) File → publish (B) Insert → Page → publish
(C) Format → publish (D) View → publish
- 28) નીચેનામાંથી કાર્ડ દ્વારા ચૂકવવાની કઈ રીત નેશનલ પેમેન્ટ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા (NPCI) દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી છે ?
- (A) Paytm (B) RuPay
(C) Gpay (D) E-wallet

- 29) જાવાસ્ક્રિપ્ટમાં isNan(123) વિધેય કઈ કિંમત પરત કરશે?
- (A) false (B) true
(C) 10 (D) -1
- 30) જાવામાં નીચેનામાંથી કયા સ્તરનાં પ્રોટેક્શનનો ઉપયોગ ફક્ત સબક્લાસને એક્સેસ કરવા માટે અથવા “friend” તરીકે ઘોષિત કરેલી મેથડ સાથે સહિયારા ઉપયોગ માટે થાય છે ?
- (A) પબ્લિક (B) પ્રોટેક્ટેડ
(C) પ્રોટેક્ટેડ (D) પ્રાઇવેટ
- 31) કોઈપણ વિનિયોગ યુનિકોડ અક્ષર દાખલ કરવા માટે કયા પ્રોગ્રામનો ઉપયોગ થાય છે ?
- (A) કેરેક્ટરમેપ (B) કેરેક્ટર ઇન્સર્ટ
(C) કેરેક્ટર ઇનપુટ (D) કેરેક્ટર ફાઇલ
- 32) સમગ્ર કે આંશિક એરેને કોઈ ચોક્કસ કિંમતથી ભરવા માટે java.util. Arrays ક્લાસની કઈ મેથડનો ઉપયોગ થાય છે ?
- (A) sort () (B) put ()
(C) print () (D) fill ()
- 33) જાવામાં મેમરી ફાળવીને ઓબ્જેક્ટ બનાવવા માટે કયો ચાવીરૂપ શબ્દ વપરાય છે ?
- (A) super (B) new
(C) class (D) var
- 34) LaTeX માં નીચેનામાંથી કયું એન્વાયર્નમેન્ટ લખાણની લીટીમાં ગણિતિક વિષયવસ્તુ દર્શાવે છે ?
- (A) displaymath (B) math
(C) equation (D) text
- 35) કમ્પોઝરમાં ‘Table properties’ ડાયલોગ બોક્સમાં ‘Table’ વિભાગનાં કયા વિકલ્પોનો ઉપયોગ કોષ્ટકને (Table) ડાબી બાજુ, જમણી બાજુ કે વચ્ચે ગોઠવવા માટે થાય છે ?
- (A) Size (B) Border and Spacing
(C) TableAlignment (D) Caption

- 36) જાવામાં ક્લાસ વેરિયેબલને ઘોષિત કરવા માટે કયા ચાવીરૂપ શબ્દનો ઉપયોગ થાય છે ?
- (A) Static (B) Private
(C) Public (D) Package
- 37) કમ્પોઝરમાં વેબપેજનું શીર્ષક બદલવા માટે કયા મેનૂ વિકલ્પનો ઉપયોગ થાય છે ?
- (A) Insert → Page title
(B) Edit → Page title and properties
(C) Format → Page title and properties
(D) File → Page title
- 38) જાવાસ્ક્રિપ્ટમાં નીચેનામાંથી કયા વિધાનનો ઉપયોગ વિધેયમાં કિંમત પરત કરવા માટે થાય છે ?
- (A) return (B) function
(C) select (D) send
- 39) જાવામાં નીચેનામાંથી કયો ક્લાસ ગુપ્તસંકેત (પાસવર્ડ) વાંચવા માટેની એક પદ્ધતિ પૂરી પાડે છે ?
- (A) Console (B) FileOutputStream
(C) FileInputStream (D) Scanner
- 40) ઈ-કોમર્સમાં નીચેનામાંથી કઈ વિશેષતાઓ જોવા મળે છે ?
- (A) નિશ્ચિત સમયગાળા માટે અથવા તો વ્યવસાયના ક્લાકોમાં પ્રક્રિયા કરવામાં આવે
(B) સ્પર્ધકો સાથે કોઈ માહિતી વહેંચવામાં ન આવે
(C) સ્થળને ભાડે લેવું પડે અથવા ખરીદવું પડે
(D) ઉત્પાદનની જાહેરાત ઈન્ટરનેટ દ્વારા કરવામાં આવે
- 41) એક સમાન ઓબ્જેક્ટની સામાન્ય લાક્ષણિકતાઓને વ્યાખ્યાયિત કરવા માટે નીચેનામાંથી શું વપરાય છે ?
- (A) ક્લાસ (B) ઓબ્જેક્ટ
(C) મેથડ (D) ચલ

- 42) 'R' software માં કંઈક પ્રદર્શન જોવા માટે કયા કમાન્ડનો ઉપયોગ થાય છે ?
- (A) disp ( ) (B) demo ( )
(C) view.( ) (D) helpview ( )
- 43) UML માં કયા સંકેતનો ઉપયોગ અંગત દૃષ્ટતા માટે વપરાય છે ?
- (A) - (B) +
(C) ~ (D) *
- 44) LaTeX માં સ્વતંત્ર લેખ લખવા માટે નીચેનામાંથી કયા દસ્તાવેજ - ક્લાસનો ઉપયોગ થાય છે ?
- (A) book (B) slides
(C) letter (D) article
- 45) એપ્રિગેશન બે ક્લાસ વચ્ચેના કેવા સંબંધને રજૂ કરે છે ?
- (A) ભિન્ન (B) અજોડ
(C) સમાન (D) એકપણ નહીં
- 46) જાવા વર્ચ્યુઅલ મશીનની યાંત્રિક ભાષાને શું કહેવામાં આવે છે ?
- (A) જાવા સોર્સ કોડ (B) જાવા એપ્લિકેશન કોડ
(C) જાવા પ્રોગ્રામ કોડ (D) જાવા બાઈટ કોડ
- 47) જાવામાં નીચેનામાંથી કયું કોમેન્ટ તરીકે નથી વપરાતું ?
- (A) // (B) /* ... */
(C) // * ... * // (D) /* * ... * /
- 48) નીચેનામાંથી કઈ વેબસાઈટ ગ્રાહક થી ગ્રાહક (C2C) ઈ-કોમર્સ વ્યાવસાયિક પ્રતિકૃતિનું ઉદાહરણ નથી ?
- (A) ebay.com (B) rediff.com
(C) olx.com (D) quikr.com

- 49) ઈનહેરિટન્સમાં બે ક્લાસ વચ્ચે કેવા પ્રકારનો સંબંધ ધરાવે છે ?
 (A) is – a સંબંધ (B) has – a સંબંધ
 (C) a – part – સંબંધ (D) એક પણ નહીં
- 50) ક્લાસ ડાયાગ્રામમાં કોઈ પણ ક્લાસને રજૂ કરવા માટેનો લંબચોરસ આઈકોન કેટલા વિભાગમાં વિભાજિત કરેલો હોય છે ?
 (A) 2 (B) 3
 (C) 4 (D) 6
- 51) ઓનલાઈન વ્યવહારોને સુરક્ષિત બનાવવા માટે મોટા ભાગની કેડિટકાર્ડ સંસ્થાઓ શેનો ઉપયોગ કરે છે ?
 (A) Secure Electronic Transfer
 (B) Portable Electronic Transfer
 (C) General Electronic Transfer
 (D) Cash Electronic Transfer
- 52) SSL પ્રોટોકોલની રચના કોણે કરી ?
 (A) Google (B) Netscape
 (C) Yahoo (D) Firefox
- 53) નીચેનામાંથી રેશનલ પ્લાનમાં જુદાં જુદાં સ્વરૂપો કયા છે ?
 (A) સિંગલ, મલ્ટિ, વ્યૂઅર (B) સિંગ્યુલર, મલ્ટિપલ
 (C) વ્યૂ, પ્રિવ્યૂ (D) સર્વર, ક્લાયન્ટ
- 54) જાવામાં જો આપણે Calender ક્લાસની get મેથડમાં DAY_OF_YEAR પ્રાચલ તરીકે વાપરીએ, તો કયા પ્રકારની કિંમત પરત થશે ?
 (A) int (B) char
 (C) String (D) boolean
- 55) નીચેનામાંથી કયો વેબસાઈટના આયોજનની પ્રક્રિયાનો અગત્યનો મુદ્દો નથી ?
 (A) હેતુ (B) પ્રેક્ષકગણ
 (C) વિષયવસ્તુ (D) ISP

- 56) જાવામાં Scanner ક્લાસની કઈ પદ્ધતિ જો ઈનપુટમાં ટોકન હશે, તો true કિંમત પરત કરે છે ?
- (A) String next ( ) (B) boolean hasNext ( )
 (C) int nextInt ( ) (D) String nextLine ( )
- 57) ઓનલાઈન બેંકિંગની મદદથી ગ્રાહકોને નીચેનામાંથી કઈ સેવા પૂરી પાડવામાં આવતી નથી ?
- (A) ખાતાની સિલકની જાણકારી
 (B) નાણાંકીય વ્યવહારની સ્થિતિ વિશે જાણકારી
 (C) રોકડ જમા અથવા ઉપાડ
 (D) એક ખાતામાંથી અન્ય ખાતામાં રકમની લેવડદેવડ
- 58) LaTeX માં લખાણમાં નવી લીટી ઉભેરવા માટે કયા કમાન્ડનો ઉપયોગ થાય છે ?
- (A) # (B) ?
 (C) \\\ (D) \$
- 59) નીચેનામાંથી કઈ ટ્રેડમાર્કની નિશાની નથી ?
- (A) TM (B) SM
 (C) C (D) ®
- 60) જાવામાં જ્યારે કોઈ પણ સંખ્યાને શૂન્ય વડે ભાગવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવે ત્યારે કયા એક્સેપ્શન ક્લાસનો ઉપયોગ થાય છે ?
- (A) ArrayIndexOut Of BoundsException
 (B) ArithmeticException
 (C) NumberFormateException
 (D) NullPointerException
- 61) નીચેનામાંથી કોનો ઉપયોગ વેબસાઈટમાં દર્શનીય ઘટકો માટેની શૈલી સ્પષ્ટ કરવા માટે થાય છે ?
- (A) Form (B) Animation
 (C) Web host (D) Cascading style sheets

- 62) નીચેનામાંથી કઈ HTML નો <Form> ઘટકની લાક્ષણિકતા છે ?
 (A) method (B) type
 (C) value (D) initial selection
- 63) જાવામાં Calendar ક્લાસ કયા પેકેજમાં આપવામાં આવ્યો છે ?
 (A) java.Date (B) java.calendar
 (C) java.year (D) java.util
- 64) જાવા સ્ક્રિપ્ટમાં જ્યારે ચિત્ર દર્શાવવાનું રદ કરવામાં આવે ત્યારે કઈ ઘટના ઉદ્ભવે છે ?
 (A) blur (B) load
 (C) abort (D) unload
- 65) જાવામાં ક્લાસને વ્યાખ્યાયિત કરવા માટે કયા ચાવીરૂપ શબ્દનો ઉપયોગ થાય છે ?
 (A) class (B) Class
 (C) CLASS (D) Super
- 66) જાવામાં અપવાદરૂપ પરિસ્થિતિના વ્યવસ્થાપનમાં કયા વિભાગને અમલ હંમેશા પ્રોગ્રામનો અંત આવે તે પહેલાં કરવામાં આવે છે ?
 (A) try (B) catch
 (C) finally (D) throw
- 67) નીચેનામાંથી કઈ ઈ-કોમર્સની મર્યાદા છે ?
 (A) ઓછો ખર્ચ (B) જૂથ કાર્ય
 (C) સુરક્ષા (D) ઝડપ
- 68) કમ્પોઝરમાં નીચેનામાંથી કયો ટૂલબાર આવેલો નથી ?
 (A) Preview Toolbar (B) Format Toolbar 1
 (C) Format Toolbar 2 (D) Composition Toolbar
- 69) UML માં નીચેનામાંથી કયો સંકેત દૃષ્યતા માટે વપરાય છે ?
 (A) * (B) #
 (C) < (D) >

- 70) જાવામાં નીચેનામાંથી કોણ વણવપરાયેલા ઓબ્જેક્ટને શોધે છે અને તે ઓ ઓબ્જેક્ટ દ્વારા વપરાયેલી મેમરી પાછી મેળવે છે ?
- (A) વેરિએબલ કલેક્ટર (B) ઓબ્જેક્ટ કલેક્ટર
(C) ક્લાસ કલેક્ટર (D) ગાર્બેજ કલેક્ટર
- 71) નીચેનામાંથી ચૂકવણીના કયા કાર્ડની સપાટી પર માઈક્રોચિપ જડેલી હોય છે ?
- (A) સ્માર્ટ કાર્ડ (B) ડેબિટ કાર્ડ
(C) ક્રેડિટ કાર્ડ (D) ચાર્જ કાર્ડ
- 72) જાવામાં એરેના ઘટકોની પ્રારંભિક કિંમતો કયા કૌંસમાં લખવામાં આવે છે ?
- (A) ( ) (B) { }
(C) [ ] (D) < >
- 73) નીચેનામાંથી કયો CSS ની વાક્યરચનાનો ભાગ નથી ?
- (A) Selector (B) Property
(C) Value (D) Event
- 74) VLC મીડિયાપ્લેયરમાં મલ્ટિમીડિયા ફાઈલને એક માળખામાંથી બીજા માળખામાં પરિવર્તન કરવા માટે કયા મેનૂ-વિકલ્પનો ઉપયોગ થાય છે ?
- (A) File → convert
(B) Media → convert/save
(C) View → convert/save
(D) Edit → convert
- 75) LaTeX માં સુપરસ્ક્રિપ્ટ માટે કયા પ્રક્રિયકનો ઉપયોગ થાય છે ?
- (A) - (B) <
(C) > (D) ^
- 76) જાવા સોર્સ પ્રોગ્રામ ફાઈલનું અનુલંબન શું હોવું જોઈએ ?
- (A) .class (B) .jar
(C) .htm (D) .java

- 77) પોલિમોર્ફિઝમ કેટલા પ્રકારના ઓવરલોડિંગ દ્વારા બને છે ?
 (A) 2 (B) 3
 (C) 4 (D) 6
- 78) જાવામાં boolean ડેટા પ્રકારની પૂર્વનિર્ધારિત કિંમત શું હોય છે ?
 (A) true (B) false
 (C) 1 (D) 0
- 79) જાવાના Date ક્લાસની કઈ મેથડ Date ઓબ્જેક્ટના તારીખ અને સમયને સ્ટ્રિંગમાં રજૂ કરી તે સ્ટ્રિંગ પરત કરે છે ?
 (A) long getTime ()
 (B) Date (long elapsedTime)
 (C) Void Set Time (long elapsedTime)
 (D) StringtoString ()
- 80) વપરાશકર્તાનાં કમ્પ્યુટર પરથી વેબહોસ્ટ પર ફાઈલોનાં સ્થાનાંતરણ માટે નીચેનામાંથી કયા પ્રોટોકોલનો ઉપયોગ થાય છે ?
 (A) FTP (B) SMTP
 (C) HTP (D) HTPT
- 81) નીચેનામાંથી કયો CSS નો ફાયદો નથી ?
 (A) CSS વેબ ડિઝાઈનર કાર્યને સરળ બનાવે છે.
 (B) HTML ની સરખામણીમાં CSS થી વેબપેજ ઝડપી દર્શાવી શકાય છે.
 (C) CSS વેબસાઈટની રચનાને ઝડપી અને કાર્યક્ષમ બનાવે છે.
 (D) CSS ની સુસંગતતા જુદા જુદા બ્રાઉઝર માટે બદલાતી રહે છે.
- 82) નાનાથી મોટા ડેટા મુજબ ડેટા પદાનુક્રમ નીચેનામાંથી કયા ક્રમમાં આવે ?
 (A) file : character : field : record
 (B) file : character : record : field
 (C) character : field : file : record
 (D) character : field : record : file
- 83) LaTeX માં વૈકલ્પિક આર્ગ્યુમેન્ટને કયા કૌંસમાં લખવામાં આવે છે ?
 (A) [] (B) {}
 (C) () (D) <>

- 84) જાવા ભાષા કોના દ્વારા વિકસાવવામાં આવી છે ?
 (A) Microsoft (B) Adobe
 (C) Google (D) Sun Microsystems
- 85) કમ્પોઝરમાં 'CSS stylesheets' ડાયલોક બોક્સમાંથી કયા વિભાગનો (tab) ઉપયોગ ફોન્ટનો કલર બદલવા માટે થાય છે ?
 (A) General (B) Text
 (C) Background (D) Lists
- 86) નીચેનામાંથી કઈ નિશાની દ્વારા જાવાસ્ક્રિપ્ટ બ્લોકની શરૂઆત અને અંત દર્શાવવામાં આવે છે ?
 (A) અર્ધવિરામ (semicolon)
 (B) ચોરસ કોંસ (square bracket)
 (C) છગડિયા કોંસ (curly bracket)
 (D) સાદા કોંસ (round bracket)
- 87) નીચેનામાંથી કયો જાવાનો સરખામણી પ્રક્રિયક છે ?
 (A) + (B) %
 (C) < (D) *
- 88) જાવામાં એક્સેસ કન્ટ્રોલ માટેનાં કેટલા સ્તરના વિઝિબિલિટી મોડિફાયર ઉપલબ્ધ છે ?
 (A) 2 (B) 3
 (C) 4 (D) 6
- 89) કમ્પોઝરમાં Cascade બટન કયા ટૂલબાર પર ઉપલબ્ધ છે ?
 (A) Edit mode Toolbar (B) Composition Toolbar
 (C) Format Toolbar 1 (D) Format Toolbar 2
- 90) SciTE એડિટરમાં જાવા સોર્સ પ્રોગ્રામને કંપાઈલ કરવા માટે કયા મેનૂ-વિકલ્પનો ઉપયોગ થાય છે ?
 (A) Tools → Go (B) Tools → compile
 (C) Tools → buildcode (D) File → Run

- 91) જાવામાં જો 'str' એ string ક્લાસનો ઓબ્જેક્ટ હોય અને તેમાં "Thank GOD" માહિતી હોય, તો str.length ( ) ની કિંમત કેટલી હશે ?
- (A) 9 (B) 10
(C) 8 (D) 11
- 92) નીચેનામાંથી કયું તત્ત્વ try વિભાગમાં સમાવવામાં આવતું નથી ?
- (A) કી વડે try
(B) કી વડે catch
(C) છગડિયો કોંસ
(D) ક્યારેક અપવાદ સર્જતા વિધાનો
- 93) UML એટલે શું ?
- (A) United Main LAN
(B) United Model Language
(C) Unified Modelling Language
(D) Union Model Language
- 94) જાવામાં નીચેનામાંથી કયા એ કોઈ ક્લાસમાં, પણ મેથડની બહાર વ્યાખ્યાયિત કરેલા ચલ છે ?
- (A) લોકલ વેરિએબલ (B) ઇન્સ્ટેન્સ વેરિએબલ
(C) ક્લાસ વેરિએબલ (D) મેઈન વેરિએબલ
- 95) જાવામાં જ્યારે અપવાદ સર્જાય ત્યારે નીચેનામાંથી કયો વિભાગ વ્યવસ્થાપન કરે છે કે યોગ્ય ક્રિયા હાથ ધરે છે ?
- (A) try (B) catch
(C) throws (D) handles
- 96) જાવા કેટલા પ્રકારના પ્રાથમિક ડેટા પ્રકાર પૂરા પાડે છે ?
- (A) 2 (B) 4
(C) 6 (D) 8

- 97) જાવામાં નીચેનામાંથી કોનો ઉપયોગ અમુક શરત સંતોષાય ત્યાં સુધી વિધાનોની શ્રેણીનું વારંવાર પુનરાવર્તન કરવાનું હોય ત્યારે થાય છે ?
- (A) લૂપ્સ (Loops) (B) બ્રાન્ચિસ (Branches)
(C) બ્રેક્સ (Breaks) (D) સેટ્સ (Sets)
- 98) જાવામાં નીચેનામાંથી શેનો ઉપયોગ એક જ પ્રકારના ઘટકોના સંગ્રહને રજૂ કરવા માટે થાય છે ?
- (A) function (B) array
(C) procedure (D) switch
- 99) Commodity.com અને tradeindia.com વેબસાઇટ એ કઈ ઈ-કોમર્સની વ્યાવસાયિક પ્રતિકૃતિનું ઉદાહરણ છે ?
- (A) વ્યવસાયીથી ગ્રાહક (B2C)
(B) વ્યવસાયીથી વ્યવસાયી (B2B)
(C) ગ્રાહકથી ગ્રાહક (C2C)
(D) ગ્રાહકથી વ્યવસાયી (C2B)
- 100) નીચેનામાંથી કયો LaTeX નો અનામત અક્ષર છે ?
- (A) % (B) +
(C) - (D) =

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No.:

331(H)

(March, 2019)

Time : 2 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

आपको अलग से दिये गये OMR शीट में प्रत्येक प्रश्न के सामने (A) ○, (B) ○, (C) ○, (D) ○ वर्तुल दर्शाए गए हैं। प्रश्न के उत्तर के लिए जो सही विकल्प है, उस सही विकल्प वाले क्रमांक के वर्तुल को बॉल-पेन की स्याही से पूर्ण भरना होगा। इस प्रश्नपत्र में कुल 100 प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 गुण है। सभी प्रश्नों के उत्तर देना अनिवार्य है।

- 1) जावा में निम्नलिखित में से कौन-सा subclass के constructor में superclass के constructor का उपयोग करने का कीवर्ड है?
  - (A) extends
  - (B) super
  - (C) name of the superclass
  - (D) new
- 2) निम्नलिखित में से कौन-सा विधान जावा के कंस्ट्रक्टर्स (constructors) के लिए सही नहीं है?
  - (A) constructors का नाम class के नाम के समान ही होना चाहिए।
  - (B) डिफॉल्ट constructors एक भी आर्ग्युमेन्ट नहीं लेता है।
  - (C) constructors का कोई भी वापस दिए जाने वाला मान नहीं होता है।
  - (D) प्रोग्राम में और कहीं भी constructors का बाहरी रूप से उपयोग किया जा सकता है।
- 3) जावा में file Reader नामक class का read ( ) नामक method, stream के अन्त को दर्शाने के लिए कौन-सी कीमत को वापस देता है?
  - (A) 0
  - (B) -1
  - (C) 1
  - (D) e

- 4) वेबपेज (webpage) को जब ब्राउजर में देखते हैं तब पेज शीर्षक (Page title) कहाँ प्रदर्शित होता है?
- (A) स्टेटस बार में (B) मेनू बार में
(C) टाइटल बार में (D) मेन विन्डो में
- 5) जावा में कौन-से वाक्य का उपयोग लूप में स्थित कुछ वाक्यों को छोड़कर अगली अन्य बातों के साथ-साथ निरंतर प्रक्रिया करने के लिए किया जाता है?
- (A) break (B) continue
(C) go (D) run
- 6) ब्राउजर ऑब्जेक्ट मॉडल में वेबपेज के अवयव जैसे कि फॉर्म, इमेज, लिंक आदि कौन-से ऑब्जेक्ट के अंदर शामिल होते हैं?
- (A) history (B) document
(C) location (D) buttons
- 7) जावा में int compare to (string str) प्रणाली (method) कौन-सा मान देती है अगर उपयोग की जानेवाली स्ट्रिंग str के बराबर है?
- (A) 0 (B) > 0
(C) < 0 (D) -1
- 8) HTML में निम्नलिखित में से किसका उपयोग उपयोगकर्ता के पास से विभिन्न प्रकार की प्रविष्टि (inputs) एकत्रित करने के लिए होता है?
- (A) फ्रेम (B) लेबल
(C) फॉर्म (D) CSS
- 9) HTML में फॉर्म को जब सबमिट करते हैं तब फॉर्म का डेटा निम्नलिखित में से किस एट्रिब्यूट के द्वारा आगे भेजा जाता है?
- (A) action (B) input
(C) value (D) submit
- 10) निम्नलिखित में से कौन-सा सांख्यिकीय कम्प्यूटिंग के लिए एक निःशुल्क सॉफ्टवेयर का पर्यावरण है?
- (A) Mathematica (B) Matlab
(C) 'R' software (D) MS Excel

- 11) निम्नलिखित में से कौन-सा ऑब्जेक्ट आधारित प्रोग्रामिंग में एक त्रुटि स्थिति दर्शाता है?
- (A) anomaly (B) abbreviation
(C) exception (D) deviation
- 12) जावा में कौन डेटा को बाहर की वस्तुओं द्वारा अनायास किए गए कार्यों और अनजानी पहुँच से सुरक्षित रखता है?
- (A) डेटा अमूर्तन (Data-abstraction)
(B) बहुरूपता (Polymorphism)
(C) प्रावरण (Encapsulation)
(D) एकत्रीकरण (Aggregation)
- 13) जावा में अपवाद के ऑब्जेक्ट को बाहरी रूप में स्पष्टता से फेंकने में कौन-से कीवर्ड का उपयोग किया जाता है?
- (A) try (B) catch
(C) finally (D) throw
- 14) निम्नलिखित में से कौन-सा 'IDE' को सूचित करता है?
- (A) Internet Development Environment
(B) International Development Environment
(C) Indian Development Environment
(D) Integrated Development Environment
- 15) HTML में निम्नलिखित में से कौन-सा अवयव बहुपंक्तिय टेक्स्ट इनपुट की अनुमति देता है?
- (A) <Textdata> (B) <Input>
(C) <Selection> (D) <Textarea>
- 16) निम्नलिखित में से कौन-सा जावा में marks नामक एरे को घोषित करने का सही विधान नहीं है?
- (A) int marks [ ] = new int [3]
(B) int [ ] marks = new int [3]
(C) int marks [3] = {50, 60, 70}
(D) int marks [ ] = {10, 20, 30}

- 17) निम्नलिखित में से कौन-सी बड़ी ऑनलाइन बुकस्टोर वेबसाइट नहीं है?
- (A) www.mybookbuy.com
 (B) www.amazon.com
 (C) www.buybooksindia.com
 (D) www.bookshopofindia.com
- 18) Amaya किसके द्वारा विकसित किया हुआ एक मुक्त ओपनसोर्स WYSIWYG वेब एडिटर है?
- (A) www (B) Netscape
 (C) Microsoft (D) W3C
- 19) कम्पोजर (KompoZer) में साइट मैनेजर पैन को बंद करने के लिए कौन-सी शार्टकट की (shortcut key) का उपयोग किया जाता है?
- (A) F5 (B) F7
 (C) F9 (D) F2
- 20) जावा में file क्लास की निम्नलिखित में से कौन-सा method फाइलों और डायरेक्टरी के नामों को वापस देता है?
- (A) String [] list () (B) boolean isFile ()
 (C) String getName () (D) String getPath ()
- 21) निम्नलिखित में से कौन-सा मुक्त खुला स्रोत WYSIWYG HTML एडिटर है जो अंग्रेजी, डच, जर्मन जैसी कई भाषाओं का समर्थन करता है?
- (A) Aptana Studio (B) KompoZer
 (C) BlueGriffon (D) Amaya
- 22) निम्नलिखित में से कौन-सा इ-कॉमर्स/एम-कॉमर्स की सुरक्षा का अति आवश्यक पहलू नहीं है?
- (A) गोपनीयता (Confidentiality)
 (B) अखंडितता (Integrity)
 (C) स्वाधिकार (Copyright)
 (D) गैर-परित्याग (Non-repudiation)

- 23) निम्नलिखित में से कौन-सा बाइनेरी फाइल के विस्तार (एक्स्टेंशन) का उदाहरण है?
- (A) .txt (B) .java
(C) .jpeg (D) .c
- 24) निम्नलिखित में कैसी जानकारी वेबसाइट में शामिल होनी चाहिए?
- (A) संपूर्ण, संबंधित (B) संपूर्ण, असंबंधित
(C) अधूरी, असंबंधित (D) अधूरी, संबंधित
- 25) जावा में string क्लास की कौन-सी प्रणाली (method) उपयोग होने वाली स्ट्रिंग में str को पीछे जोड़कर पुनः सम्पूर्ण स्ट्रिंग वापस देती है?
- (A) char indexAt (int index)
(B) byte:[ ] getBytes ()
(C) String concat (String str)
(D) String append (String str)
- 26) निम्नलिखित में से कौन-सा इ-कॉमर्स व्यापार मॉडल इ-गवर्नेन्स का भी एक भाग है?
- (A) व्यापार से व्यापार (B2B) (B) उपभोक्ता से व्यापार (C2B)
(C) उपभोक्ता से उपभोक्ता (C2C) (D) सरकार से नागरिक (G2C)
- 27) कम्पोजर में वेबसाइट प्रकाशित करने के लिए कौन-से मेनू विकल्प का उपयोग किया जाता है?
- (A) File → publish (B) Insert → Page → publish
(C) Format → publish (D) View → publish
- 28) निम्नलिखित में से कौन-सी भारत के राष्ट्रीय भुगतान निगम (NPCI) द्वारा शुरू की गई एक भुगतान प्रणाली है?
- (A) Paytm (B) RuPay
(C) Gpay (D) E-wallet
- 29) JavaScript में isNan(123) क्या मूल्य लौटाएगा?
- (A) false (B) true
(C) 10 (D) -1

- 30) जावा में निम्नलिखित में से सुरक्षा के कौन-से लेवल पर हम केवल अपने class के subclass और ऐसे methods जो कि 'friend' कीवर्ड द्वारा घोषित हों, उन तक पहुँच सकते हैं?
- (A) पब्लिक (Public) (B) पैकेज (Package)
(C) प्रोटेक्टेड (Protected) (D) प्राइवेट (Private)
- 31) किसी भी एप्लीकेशन में यूनिकोड कैरेक्टरों को दर्ज करने के लिए कौन-से प्रोग्राम का उपयोग किया जाता है?
- (A) कैरेक्टर मैप (B) कैरेक्टर इनसर्ट
(C) कैरेक्टर इनपुट (D) कैरेक्टर फाइल
- 32) java.util. Arrays क्लास की कौन-सी प्रणाली का उपयोग दिए गए निश्चित मान से सम्पूर्ण या अर्धसम्पूर्ण एरे को भरने के लिए किया जाता है?
- (A) sort ( )
(B) put ( )
(C) print ( )
(D) fill ( )
- 33) जावा में कौन-से कीवर्ड (keyword) का उपयोग मेमोरी प्रदान करके object का निर्माण करने के लिए किया जाता है?
- (A) super (B) new
(C) class (D) var
- 34) LaTeX में निम्नलिखित में से कौन-सा पर्यावरण गणितीय जानकारी को इनलाइन टेक्स्ट के साथ डिस्प्ले करता है?
- (A) displaymath (B) math
(C) equation (D) text
- 35) कम्पोजर में 'Table Properties' डायलॉग बॉक्स के table टेब के कौन-से विकल्प का उपयोग left, right या centre की ओर टेबल को स्थित करने के लिए होता है?
- (A) Size (B) Border and Spacing
(C) Table Alignment (D) Caption

- 36) जावा में कौन-से कीवर्ड का उपयोग करके class वैरिएबल को घोषित किया जाता है?
- (A) Static (B) Private
(C) Public (D) Package
- 37) कम्पोजर में वेबपेज के शीर्षक को बदलने के लिए कौन-से मेनू विकल्प का उपयोग होता है?
- (A) Insert → Page title
(B) Edit → Page title and properties
(C) Format → Page title and properties
(D) File → Page title
- 38) JavaScript में से किस स्टेटमेंट का प्रयोग फंक्शन में मूल्य लौटाने के लिए होता है?
- (A) return
(B) function
(C) select
(D) send
- 39) जावा में निम्नलिखित में से कौन-सा class पासवर्ड को पढ़ने के लिए एक method देता है?
- (A) Console (B) FileOutputStream
(C) FileInputStream (D) Scanner
- 40) निम्नलिखित में से कौन-सी इ-कॉमर्स की विशेषता है?
- (A) एक निश्चित समय अवधि के अंदर या वाणिज्य समय के दौरान कार्यरत।
(B) प्रतियोगियों के साथ जानकारी को नहीं बाँटता है।
(C) खरीदा हुआ या किराए पर लिया हुआ स्थान।
(D) इलेक्ट्रॉनिक रूप से उत्पाद का विज्ञापन होता है।
- 41) निम्नलिखित में से किसका उपयोग समान ऑब्जेक्ट की सामान्य सुविधाओं को परिभाषित करने के लिए किया जाता है?
- (A) क्लास (class) (B) ऑब्जेक्ट (object)
(C) पद्धतियाँ (methods) (D) चर (variable)

- 42) 'R' software में कुछ प्रदर्शनों और सहायता को देखने के लिए कौन-सी कमान्ड का उपयोग किया जाता है?
- (A) disp ( ) (B) demo ( )
(C) view ( ) (D) helpview ( )
- 43) UML में कौन-से प्रतीक का उपयोग निजी दृश्यता के लिए किया जाता है?
- (A) - (B) +
(C) ~ (D) *
- 44) LaTeX में व्यक्ति (स्वतंत्र) लेख लिखने के लिए निम्नलिखित में से कौन-से document class (दस्तावेज वर्ग) का उपयोग होता है?
- (A) book (B) slides
(C) letter (D) article
- 45) एकत्रीकरण (Aggregation) दो क्लासों के बीच कैसे संबंध का प्रतिनिधित्व करता है?
- (A) गैर अनन्य (B) अनन्य
(C) समान (D) एक भी नहीं
- 46) जावा वर्चुअल मशीन की मशीनी भाषा को क्या कहा जाता है?
- (A) जावा स्रोत कोड (B) जावा एप्लीकेशन कोड
(C) जावा प्रोग्राम कोड (D) जावा बाइट कोड
- 47) जावा में निम्नलिखित में से किसका टिप्पणी के लिए उपयोग नहीं होता है?
- (A) // (B) /* ... */
(C) /* ... */ (D) /** ... */
- 48) निम्नलिखित में से कौन-सी वेबसाइट उपभोक्ता से उपभोक्ता (C2C) ई-कॉमर्स व्यापार मॉडल का उदाहरण नहीं है?
- (A) ebay.com (B) rediff.com
(C) olx.com (D) quikr.com
- 49) Inheritance दो classes के मध्य कौन-सा व्यवहार बनाता है?
- (A) is - a व्यवहार (B) has - a व्यवहार
(C) a - part - of व्यवहार (D) एक भी नहीं

- 50) क्लास डायग्राम में क्लास को एक आयताकार, आइकन के रूप में दर्शाया जाता है, वो कितने भागों में बँटा होता है?
- (A) 2 (B) 3
(C) 4 (D) 6
- 51) अधिकांश क्रेडिट कार्ड कंपनियाँ ऑनलाइन लेन-देन को सुरक्षित बनाने के लिए कौन-सी सुरक्षा पद्धति का उपयोग करती है?
- (A) Secure Electronic Transfer
(B) Portable Electronic Transfer
(C) General Electronic Transfer
(D) Cash Electronic Transfer
- 52) SSL प्रोटोकॉल किसने विकसित किया?
- (A) Google (B) Netscape
(C) Yahoo (D) Firefox
- 53) निम्नलिखित में से कौन रेशनल प्लान के विभिन्न वेरिएंट हैं?
- (A) सिंगल, मल्टी, व्यूअर
(B) सिंग्यूलर, मल्टीपल
(C) व्यू प्रिव्यू
(D) सर्वर, क्लाइट
- 54) जावा में जब हम calendar class की get method को DAY_OF_YEAR आर्ग्यूमेन्ट के साथ उपयोग करते हैं तो उसका वापस दिया जाने वाला मान किस प्रकार का होगा?
- (A) int (B) char
(C) String (D) boolean
- 55) निम्नलिखित में से कौन-सा वेबसाइट की आयोजन प्रक्रिया का महत्वपूर्ण मुद्दा नहीं है?
- (A) प्रयोजन (purpose) (B) प्रेक्षक (Audience)
(C) विषयवस्तु (content) (D) ISP

- 56) जावा में Scanner नामक class का कौन-सा method अगर इनपुट के रूप में टोकन है तो true वापस देगा?
- (A) String next ()
 (B) boolean hasNext ()
 (C) int nextInt ()
 (D) String nextLine ()
- 57) ऑनलाईन बैंकिंग की मदद से ग्राहक निम्नलिखित सेवाओं में से कौन-सी सेवा का लाभ नहीं उठा सकता?
- (A) खाते का बैलेन्स जाँचना
 (B) लेन-देन की स्थिति का पता लगाना
 (C) नकद जमा और निकासी
 (D) एक खाते से अन्य में पैसे स्थानांतरित करना
- 58) LaTeX में लाइन को तोड़ने के लिए कौन-से कमान्ड का उपयोग किया जाता है?
- (A) # (B) ?
 (C) \ (D) \$
- 59) निम्नलिखित में से कौन-सा ट्रेडमार्क का संकेत नहीं है?
- (A) TM (B) SM
 (C) C (D) ®
- 60) जावा में किसी संख्या को शून्य से भाग देने पर कौन-से अपवाद class का उपयोग किया जाता है?
- (A) ArrayIndexOutOfBoundsException
 (B) ArithmeticException
 (C) NumberFormatException
 (D) NullPointerException
- 61) निम्नलिखित में से कौन वेबसाइट के दृश्यमान अवयवों के लिए स्टाइल निर्दिष्ट करने की अनुमति देता है?
- (A) Form (B) Animation
 (C) Web host (D) Cascading stylesheets

- 62) निम्नलिखित में से कौन-सी HTML के <Form> अवयव की विशेषता (attribute) है?
- (A) method (B) type
(C) value (D) initial selection
- 63) जावा में Calendar नामक class कौन-से पैकेज से मिलता है?
- (A) java.Date (B) java.calendar
(C) java.year (D) java.util
- 64) JavaScript में जब इमेज लोड होना रद्द होती है तब कौन-सी घटना घटित होती है?
- (A) blur (B) load
(C) abort (D) unload
- 65) जावा में क्लास (class) को परिभाषित करने के लिए कौन-से keyword का उपयोग होता है?
- (A) class (B) Class
(C) CLASS (D) Super
- 66) जावा के अपवाद प्रबंधन में कौन-सा ब्लॉक प्रोग्राम के अन्त होने के हमेशा पहले क्रियान्वित होता है?
- (A) try (B) catch
(C) finally (D) throw
- 67) निम्नलिखित में से कौन-सी इ-कॉमर्स की मर्यादा है?
- (A) कम लागत (B) संगठित प्रयत्न
(C) सुरक्षा (D) गति
- 68) कम्पोजर में निम्नलिखित में से कौन-सा टूलबार प्राप्य नहीं है?
- (A) Preview Toolbar
(B) Format Toolbar 1
(C) Format Toolbar 2
(D) Composition Toolbar

- 69) UML में निम्नलिखित में से कौन-से प्रतीक का उपयोग दृश्यता के लिए किया जाता है?
- (A) * (B) #
(C) < (D) >
- 70) जावा में निम्नलिखित में से क्या है जो कि उपयोग में नहीं आ रहे objects का पता लगाता है व उन objects द्वारा उपयोग की जा रही मेमोरी को मुक्त कर पुनः दूसरे उपयोग में आता है?
- (A) Variable collector (B) Object collector
(C) Class collector (D) Garbage collector
- 71) निम्नलिखित में से किस कार्ड की सतह पर माइक्रोचिप (एम्बेडेड) जड़ी होती है?
- (A) स्मार्ट कार्ड (B) डेबिट कार्ड
(C) क्रेडिट कार्ड (D) चार्ज कार्ड
- 72) जावा में array को प्रारंभिक मान देने के लिए कौन-से कोष्ठक में लिखा जाता है?
- (A) () (B) {}
(C) [] (D) <>
- 73) निम्नलिखित में से कौन-सा CSS की वाक्य रचना का भाग नहीं है?
- (A) Selector (B) Property
(C) Value (D) Event
- 74) VLC मीडिया प्लेयर में मल्टीमीडिया फाइल को एक फॉर्मेट से दूसरे फॉर्मेट में बदलने के लिए कौन-से मेनू विकल्प का उपयोग होता है?
- (A) File → convert (B) Media → convert/save
(C) View → convert/save (D) Edit → convert
- 75) LaTeX में सुपरस्क्रिप्ट के लिए कौन-से चिह्न का उपयोग होता है?
- (A) - (B) <
(C) > (D) ^

- 76) जावा सोर्स प्रोग्राम फाइल का एक्स्टेंशन क्या होना चाहिए?
- (A) .class (B) .jar
(C) .htm (D) .java
- 77) बहुरूपता (Polymorphism) कितने प्रकार की ओवरलोडिंग द्वारा हासिल की जाती है?
- (A) 2 (B) 3
(C) 4 (D) 6
- 78) जावा में boolean डेटा प्रकार की पूर्व निर्धारित (default value) क्या है?
- (A) true (B) false
(C) 1 (D) 0
- 79) जावा के Date class की कौन-सी प्रणाली (method) उपयोग होने वाले object के लिए तारीख व समय को स्ट्रिंग में बदलकर वापस देती है?
- (A) long getTime ()
(B) Date (long elapsedTime)
(C) Void Set Time (long elapsedTime)
(D) StringtoString ()
- 80) निम्नलिखित में से कौन-से प्रोटोकॉल का उपयोग, उपयोगकर्ता के कम्प्यूटर से वेबहोस्ट पर वेबपेजों को स्थानांतरित करने के लिए होता है?
- (A) FTP
(B) SMTP
(C) HTP
(D) HTPT
- 81) निम्नलिखित में से कौन-सा CSS का लाभ नहीं है?
- (A) CSS वेब डिजाइनर का कार्य आसान बनाता है।
(B) CSS से HTML की तुलना में वेबपेज तेजी से लोड होंगे।
(C) CSS वेबसाइट डिजाइन त्वरित और प्रभावी बनाता है।
(D) CSS की अनुकूलता विभिन्न ब्राउजरों के साथ बदलती रहती है।

- 82) डेटा के वर्गीकरण में सौपानिक (चढ़ते) क्रम में निम्नलिखित में से कौन-सा क्रम है?
- (A) file : character : field : record
 (B) file : character : record : field
 (C) character : field : file : record
 (D) character : field : record : file
- 83) LaTeX में वैकल्पिक आर्गुमेन्ट कौन-से ब्रेकेट में लिखते हैं?
- (A) [] (B) {}
 (C) () (D) <>
- 84) जावा भाषा किसके द्वारा विकसित की गई है?
- (A) माइक्रोसॉफ्ट (B) एडोब
 (C) गूगल (D) सन माइक्रोसिस्टम
- 85) कम्पोजर के 'CSS stylesheets' डॉयलाग बॉक्स के कौन-से टैब का उपयोग करके font का colour बदला जा सकता है?
- (A) General (B) Text
 (C) Background (D) Lists
- 86) निम्नलिखित में से कौन-सा चिह्न (symbol) जावास्क्रिप्ट खंड की शुरुआत और अंत का संकेत करता है?
- (A) अर्धविराम (semicolon)
 (B) वर्गाकार कोष्ठक (square bracket)
 (C) मंझला कोष्ठक (curly bracket)
 (D) वृत्ताकार कोष्ठक (round bracket)
- 87) निम्नलिखित में से कौन-सा जावा का तुलनात्मक (comparison) ऑपरेटर है?
- (A) + (B) %
 (C) < (D) *
- 88) जावा में अभिगमन नियंत्रण के लिए कितने चरणों की दृश्यता संशोधक उपलब्ध है?
- (A) 2 (B) 3
 (C) 4 (D) 6

- 89) कम्पोजर में cascade button कौन से टूलबार में उपलब्ध है?
- (A) Edit mode Toolbar
 (B) Composition Toolbar
 (C) Format Toolbar1
 (D) Format Toolbar2
- 90) SciTE एडिटर में जावा प्रोग्राम को कंपाइल करने के लिए कौन-से मेनू विकल्प का उपयोग होता है?
- (A) Tools → Go (B) Tools → compile
 (C) Tools → buildcode (D) File → Run
- 91) जावा में अगर string नामक class का object 'str' है और उसका सार "Thank GOD" है, तब str.length (.) का मान क्या होगा?
- (A) 9 (B) 10
 (C) 8 (D) 11
- 92) निम्नलिखित में से कौन-से तत्त्व try ब्लॉक में उपयोग नहीं किए जाते हैं?
- (A) कीवर्ड try
 (B) कीवर्ड catch
 (C) मंझला कोष्ठक
 (D) वाक्य जो कि अपवाद दे सकते हैं
- 93) निम्नलिखित में से कौन UML को सूचित करता है?
- (A) United Main LAN
 (B) United Model Language
 (C) Unified Modelling Language
 (D) Union Model Language
- 94) जावा में निम्नलिखित में से कौन-से वेरिएबल ऐसे होते हैं जो कि class अन्दर परन्तु method के बाहर परिभाषित होते हैं?
- (A) Local वेरिएबल (B) Instance वेरिएबल
 (C) class वेरिएबल (D) main वेरिएबल

- 95) निम्नलिखित में से कौन-सा ब्लॉक अपवाद आने पर प्रबंधन या कोई विशेष action लेता है?
- (A) try (B) catch
(C) throws (D) handles
- 96) जावा कितने आदिम (प्राथमिक) मुख्य डेटा टाइप का समर्थन करता है?
- (A) 2 (B) 4
(C) 6 (D) 8
- 97) जावा में निम्नलिखित में से किसका उपयोग तब तक समान वाक्यों के समूह को दोहराने के लिए किया जाता है, जब तक कि एक स्थिति सत्य नहीं हो जाती?
- (A) Loops (B) Branches
(C) Breaks (D) Sets
- 98) जावा में निम्नलिखित में से किसका उपयोग एक जैसे प्रकार के अवयवों (elements) के समूह को दर्शाने के लिए होता है?
- (A) function (B) array
(C) procedure (D) switch
- 99) commodity.com और tradeindia.com वेबसाइट कौन-से ई-कॉमर्स व्यापार मॉडल का उदाहरण है?
- (A) व्यापार से उपभोक्ता (B2C)
(B) व्यापार से व्यापार (B2B)
(C) उपभोक्ता से उपभोक्ता (C2C)
(D) उपभोक्ता से व्यापार (C2B)
- 100) निम्नलिखित में से कौन-सा LaTeX का आरक्षित कैरेक्टर है?
- (A) % (B) +
(C) - (D) =

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

331(E)
(March, 2019)

Time : 2 Hours

[Maximum Marks : 100]

Instructions :

The OMR sheet is given for answering the questions. The answer of each question is represented by 'O', for example, (A) O, (B) O, (C) O, (D) O. Darken the circle of the correct answer with ball-pen ink. There are total 100 questions in this question paper. Each question carries 1 mark. All questions are compulsory.

- 1) In Java, which of the following is the keyword used to refer a superclass constructor in subclass constructor?
(A) extends (B) super
(C) name of the superclass (D) new
- 2) Which of the following is not true for Java Constructor?
(A) Constructor must have the same name as class name
(B) Default constructor does not take any argument
(C) Constructor does not have return type
(D) Constructor can be invoked explicitly else where in the program
- 3) In Java, read ( ) method of file Reader class returns which value to indicate the end of stream?
(A) 0 (B) -1
(C) 1 (D) e
- 4) When will the page title be displayed when webpage is viewed in the browser?
(A) on status bar (B) on menu bar
(C) on titlebar (D) on main window

- 5) In Java, which statement is used to skip the following statements in a loop and continue with the next iteration?
- (A) break (B) continue
(C) go (D) run
- 6) In browser object model, elements of webpage like forms, images, links etc. are contained within which object?
- (A) history (B) document
(C) location (D) buttons
- 7) In Java, int compare to (string str) method returns which value if invoking string is equal to str?
- (A) 0 (B) > 0
(C) < 0 (D) -1
- 8) In HTML, which of the following is used to collect different kinds of inputs from the user?
- (A) Frame (B) Label
(C) Form (D) CSS
- 9) In HTML, which of the following attribute of form is used to specify where to send the form data when the form is submitted?
- (A) action (B) input
(C) value (D) submit
- 10) Which of the following is a free software environment for statistical computing?
- (A) Mathematica
(B) Matlab
(C) 'R' software
(D) MS Excel

- 11) Which of the following refers to an error condition in object oriented programming terminology?
- (A) anomaly (B) abbreviation
(C) exception (D) deviation
- 12) In Java, what keeps the data safe from unintended actions and inadvertent access by outside objects?
- (A) Data-abstraction (B) Polymorphism
(C) Encapsulation (D) Aggregation
- 13) In Java, which keyword is used to explicitly throw an exception object?
- (A) try (B) catch
(C) finally (D) throw
- 14) Which of the following stands for IDE?
- (A) Internet Development Environment
(B) International Development Environment
(C) Indian Development Environment
(D) Integrated Development Environment
- 15) In HTML, which of the following element allows multi-line text input?
- (A) <Textdata> (B) <Input>
(C) <Selection> (D) <Textarea>
- 16) Which of the following is not a right statement to declare an array named marks in Java?
- (A) int marks [ ] = new int [3]
(B) int [ ] marks = new int [3]
(C) int marks [3] = {50, 60, 70}
(D) int marks [ ] = {10, 20, 30}

- 17) Which of the following is not a large online bookstore website?
- (A) www.mybookbuy.com
  - (B) www.amazon.com
  - (C) www.buybooksindia.com
  - (D) www.bookshopofindia.com
- 18) Who developed Amaya free open source WYSIWYG web editor?
- (A) www
  - (B) Netscape
  - (C) Microsoft
  - (D) W3C
- 19) In KompoZer, which short cut key is used to close the site manager pane?
- (A) F5
  - (B) F7
  - (C) F9
  - (D) F2
- 20) In Java, which of the following class returns the name of files and directories in a directory?
- (A) String [ ] list ( )
  - (B) boolean isFile ( )
  - (C) String getName ( )
  - (D) String getPath ( )
- 21) Which of the following open source WYSIWYG HTML editor supports languages like English, Dutch, German etc.?
- (A) Aptana Studio
  - (B) KompoZer
  - (C) BlueGriffon
  - (D) Amaya
- 22) Which of the following is not an important aspect of E-commerce / M-commerce security?
- (A) Confidentiality
  - (B) Integrity
  - (C) Copyright
  - (D) Non-repudiation

- 23) Which of the following is an example of binary file extension?
(A) .txt (B) .java
(C) .jpeg (D) .c
- 24) Which of the following information should a website contain?
(A) Complete, Relevant (B) Complete, Irrelevant
(C) Incomplete, Irrelevant (D) Incomplete, Relevant
- 25) In Java, which of the following methods of string class returns a string after appending str with the invoking string?
(A) char index At (int index)
(B) byte [ ] getBytes ( )
(C) String concat (String str)
(D) String append (String str)
- 26) Which of the following E-commerce business model is also a part of E-governance?
(A) Business to Business (B2B)
(B) Consumer to Business (C2B)
(C) Consumer to Consumer (C2C)
(D) Government to Citizen (G2C)
- 27) In KompoZer, which menu-option is used to publish a website?
(A) File → publish (B) Insert → Page → publish
(C) Format → publish (D) View → publish
- 28) Which of the following card payment mechanism is launched by National Payments Corporation of India (NPCI)?
(A) Paytm
(B) RuPay
(C) Gpay
(D) E-wallet

- 29) In JavaScript, `isNaN(123)` returns which value?
- (A) false (B) true
(C) 10 (D) -1
- 30) In Java, which of the following level of protection is used to allow the access only to subclass or to share with the methods declared as "friend"?
- (A) Public (B) Package
(C) Protected (D) Private
- 31) Which program is used to enter Unicode characters into any application?
- (A) character Map (B) character Insert
(C) character Input (D) character File
- 32) Which method of `java.util.Arrays` class is used to fill the whole or partial array with specified value?
- (A) `sort()` (B) `put()`
(C) `print()` (D) `fill()`
- 33) In Java, which keyword is used to create the object by allocating memory?
- (A) `super` (B) `new`
(C) `class` (D) `var`
- 34) In LaTeX, which of these environments displays mathematical content inline with the text?
- (A) `displaymath` (B) `math`
(C) `equation` (D) `text`
- 35) In KompoZer, which option of 'Table' tab of 'Table properties' dialog box is used to align the table as left, right or centre?
- (A) Size (B) Border and Spacing
(C) Table Alignment (D) Caption

- 36) In Java, which keyword is used to declare class variable?
(A) Static (B) Private
(C) Public (D) Package
- 37) In KompoZer, which menu-option is used to change webpage title?
(A) Insert → Page title
(B) Edit → Page title and properties
(C) Format → Page title and properties
(D) File → Page title
- 38) Which of the following statement is used to return a value in a function of JavaScript?
(A) return (B) function
(C) select (D) send.
- 39) In Java, which of the following class provides a method for reading password?
(A) Console (B) FileOutputStream
(C) FileInputStream (D) Scanner
- 40) Which of the following is a feature of E-commerce?
(A) Operates within a certain period of time or during business hours
(B) No sharing of information with competitors
(C) Location renting or purchasing
(D) Advertising of the product is done electronically
- 41) Which of the following is used to define common features of similar objects?
(A) class (B) object
(C) methods (D) variable

- 42) In 'R' software, which command is used for viewing some demonstrations?
- (A) disp ( ) (B) demo ( )
 (C) view ( ) (D) helpview ( )
- 43) In UML, which symbol is used for private visibility?
- (A) - (B) +
 (C) ~ (D) *
- 44) In LaTeX, which of the following document class is used for writing individual articles?
- (A) book (B) slides
 (C) letter (D) article
- 45) Aggregation represents which type of relationship between two classes?
- (A) non-exclusive (B) exclusive
 (C) same (D) None of the above
- 46) What is the machine language for the Java Virtual machine known as?
- (A) Java source code (B) Java application code
 (C) Java program code (D) Java byte code
- 47) Which of the following is not used for comment in Java?
- (A) // (B) /* ... */
 (C) // * ... * // (D) /** ... */
- 48) Which of the following websites is not an example of Consumer to Consumer E-commerce business model?
- (A) ebay.com (B) rediff.com
 (C) olx.com (D) quikr.com
- 49) In inheritance two classes have which type of relationship?
- (A) is - a relationship (B) has - a relationship
 (C) a - part - of relationship (D) None

- 50) In class diagram, a class is represented with an icon using a rectangle is splitted into how many sections?
- (A) 2 (B) 3
(C) 4 (D) 6
- 51) Which security system is used by major credit card companies to make online transactions secured?
- (A) Secure Electronic Transfer
(B) Portable Electronic Transfer
(C) General Electronic Transfer
(D) Cash Electronic Transfer
- 52) Who developed SSL protocol?
- (A) Google (B) Netscape
(C) Yahoo (D) Firefox
- 53) Which of the following are different variants of Rational Plan?
- (A) Single, Multi, Viewer
(B) Singular, Multiple
(C) View, Preview
(D) Server, client
- 54) In Java, what type of value is returned when we use get method of calender class with constant DAY_OF_YEAR as an argument?
- (A) int (B) char
(C) String (D) boolean
- 55) Which of the following is not an important point of the planning process of good website?
- (A) Purpose (B) Audience
(C) Content (D) ISP

- 56) In Java, which method of Scanner class returns true if there is a token in input?
- (A) String next ( )   (B) boolean hasNext ( )
(C) int nextInt ( )   (D) String nextLine ( )
- 57) Which of the following service customer can not avail with the help of online banking?
- (A) check account balance
(B) final status of transactions
(C) cash withdraw or deposit
(D) transfer the money from one account to other
- 58) In LaTeX, which command is used to insert a break in line?
- (A) #   (B) ?
(C) \   (D) \$
- 59) Which of the following is not a symbol of trademark?
- (A) TM   (B) SM
(C) C   (D) ®
- 60) In Java, which exception class is used when there is an attempt to divide any number by 0 ?
- (A) ArrayIndexOutOfBoundsException
(B) ArithmeticException
(C) NumberFormatException
(D) NullPointerException
- 61) Which of the following allows specifying styles for the visual elements of the website?
- (A) Form
(B) Animation
(C) Web host
(D) Cascading style sheets

- 62) Which of the following is an attribute of HTML<Form> element?
- (A) method (B) type
(C) value (D) initial selection
- 63) In Java, Calendar class is provided into which package?
- (A) java.Date (B) java.calendar
(C) java.year (D) java.util
- 64) In JavaScript, which event would occur when loading of image is cancelled?
- (A) blur (B) load
(C) abort (D) unload
- 65) In Java, which keyword is used to define a class?
- (A) class (B) Class
(C) CLASS (D) Super
- 66) In the exception handling of Java, which block is always executed before the program ends?
- (A) try (B) catch
(C) finally (D) throw
- 67) Which of the following is a limitation of E-commerce?
- (A) Lower cost (B) Team work
(C) Security (D) Speed
- 68) Which of the following toolbar is not available in KompoZer?
- (A) Preview Toolbar (B) Format Toolbar 1
(C) Format Toolbar 2 (D) Composition Toolbar
- 69) In UML, which of the following is used as visibility symbol?
- (A) * (B) #
(C) < (D) >

- 70) In Java, which of the following looks for unused objects and reclaims the memory that those objects are using?
- (A) Variable collector   (B) Object collector
(C) Class collector   (D) Garbage collector
- 71) Which of the following payment card has a microchip embedded on its surface?
- (A) Smart card   (B) Debit card
(C) Credit card   (D) Charge card
- 72) In Java, initial value of array elements are specified into which brackets?
- (A) ()   (B) {}
(C) []   (D) < >
- 73) Which of the following is not a part of CSS syntax?
- (A) Selector   (B) Property
(C) Value   (D) Event
- 74) In VLC media player, which menu option is used to convert multimedia files from one format to another?
- (A) File → convert
(B) Media → convert/save
(C) View → convert/save
(D) Edit → conver
- 75) In LaTeX, which of the following operation is used for superscript?
- (A) -   (B) <
(C) >   (D) ^
- 76) What should be the extension of Java source program file?
- (A) .class   (B) .jar
(C) .htm   (D) .java

- 77) Polymorphism is achieved using how many types of overloading?
- (A) 2 (B) 3
(C) 4 (D) 6
- 78) In Java, what is the default value of Boolean data type?
- (A) true (B) false
(C) 1 (D) 0
- 79) Which method of Date class of Java returns a string representing date and time of invoking object?
- (A) long getTime ()
(B) Date (long elapsedTime)
(C) Void Time (long elapsedTime)
(D) StringtoString ()
- 80) Which of the following protocol is used to transfer the web pages from user computer to the web host?
- (A) FTP (B) SMTP
(C) HTP (D) HTPT
- 81) Which of the following is not an advantage of CSS?
- (A) CSS makes web designer's job easier.
(B) CSS makes webpages loading faster as compared to HTML.
(C) CSS makes website designing quick and efficient.
(D) CSS compatibility varies with different browsers.
- 82) The data hierarchy occurs in which of the following order from the smallest to largest piece of data?
- (A) file : character : field : record
(B) file : character : record : field
(C) character : field : file : record
(D) character : field : record : file

- 83) In LaTeX, optional arguments are written into which brackets?
- (A) [] (B) {}
(C) () (D) <>
- 84) Who developed Java language?
- (A) Microsoft (B) Adobe
(C) Google (D) Sun Microsystems
- 85) In the 'CSS stylesheets' dialog box of KompoZer, which tab is used to change the colour of a font?
- (A) General (B) Text
(C) Background (D) Lists
- 86) Which of the following symbol signifies the start and end of a JavaScript block?
- (A) semicolon (B) square bracket
(C) curly bracket (D) round bracket
- 87) Which of the following is a comparison operator of Java?
- (A) + (B) %
(C) < (D) *
- 88) In Java, how many levels of visibility modifiers are available for access control?
- (A) 2 (B) 3
(C) 4 (D) 6
- 89) In KompoZer, cascade button is available on which Toolbar?
- (A) Edit mode Toolbar (B) Composition Toolbar
(C) Format Toolbar1 (D) Format Toolbar2
- 90) In SciTE editor, which menu option is used to compile java source program?
- (A) Tools → Go (B) Tools → compile
(C) Tools → buildcode (D) File → Run

- 91) In Java, if 'str' is the object of string class and its content is @Thank GOD@, then what is the value of str.length () ?
(A) 9 (B) 10
(C) 8 (D) 11
- 92) Which of the following elements are not included in try block?
(A) the keyword try
(B) the keyword catch
(C) the curly bracket
(D) statements that might cause exceptions
- 93) Which of the following stands for UML?
(A) United Main LAN
(B) United Model Language
(C) Unified Modelling Language
(D) Union Model Language
- 94) In Java, which of the following are variables defined within a class but outside any method?
(A) local variables
(B) instance variables
(C) class variables
(D) main variables
- 95) In Java, which of the following block handles or takes appropriate action when an exception occurs?
(A) try (B) catch
(C) throws (D) handles
- 96) Java supports how many primitive data types?
(A) 2 (B) 4
(C) 6 (D) 8

- 97) In Java, which of the following is used to repeat a sequence of statements over and over until some condition occurs?
- (A) Loops (B) Branches
(C) Breaks (D) Sets
- 98) In Java, which of the following is used to represent a collection of homogeneous type of elements?
- (A) function (B) array
(C) procedure (D) switch
- 99) Commodity.com and tradeindia.com websites are an example of which E-commerce business model?
- (A) Business to Consumer (B2C)
(B) Business to Business (B2B)
(C) Consumer to Consumer (C2C)
(D) Consumer to Business (C2B)
- 100) Which of the following is a reserved character of LaTeX?
- (A) % (B) +
(C) - (D) =

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 109344

337(GHE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ છ વિભાગ છે અને 44 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

■ નીચેના 1 થી 10 પ્રશ્નોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સાચો જવાબ આપો.

દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) સામાન્ય રીતે બેંકને નીચેના પૈકી કયો પત્ર લખવામાં નથી આવતો ?
(A) શૈક્ષણિક લોન મેળવવા માટે
(B) ખાતું ખોલાવવા માટે
(C) ઓવરડ્રાફ્ટ મેળવવા માટે
(D) ચેકના નાણાની ચૂકવણી અટકાવવા માટે
- 2) વેપારીએ નિકાસનો પરવાનો મેળવવા કોની મંજૂરી લેવી પડે છે ?
(A) ભારત સરકાર
(B) રાજ્ય સરકાર
(C) વિદેશ સરકાર
(D) મહાનગરપાલિકા
- 3) રૂબરૂ મુલાકાતનાં પત્રમાં નીચેનામાંથી કઈ બાબતનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવતો નથી ?
(A) મુલાકાતનું સ્થળ
(B) મુલાકાત માટે આવવા જવાના ભથ્થા બાબત
(C) નોકરીની શરતો
(D) મુલાકાતનો સમય

- 4) આર.ટી.જી.એસ. (RTGS) નું પુરું નામ શું છે ?
 (A) રિયલ ટાઈમ ગ્રેડ સેટલમેન્ટ (B) રિયલ ટાઈમ ગ્રોસ સેટલમેન્ટ
 (C) રિઝર્વ ટાઈમ ગ્રોસ સેટલમેન્ટ (D) રિઝર્વ ટ્રેડ ગ્રોસ સેટલમેન્ટ
- 5) સામાપક્ષની દલીલ સ્વીકારવા માટે રજૂઆતકર્તામાં શું હોવું જરૂરી છે ?
 (A) નિડરતા અને ગંભીરતા (B) સજજતા અને ક્ષમતા
 (C) સંભાનતા અને આતુરતા (D) પ્રમાણિકતા અને યોગ્યતા
- 6) કયા દસ્તાવેજ દ્વારા જાહેરભરણા માટે આમંત્રણ આપવામાં આવે છે ?
 (A) વિજ્ઞાપન પત્ર (B) આવેદન પત્ર
 (C) નિયમન પત્ર (D) નોંધણીનું પ્રમાણપત્ર
- 7) ફરજિયાત હસ્તાંતરણની પ્રક્રિયા પૂરી ન થઈ હોય તો .....
 (A) ડિવિડન્ડ હક મળે (B) ડિવિડન્ડ હક ન મળે
 (C) ડિવિડન્ડ જમા ન થાય (D) ડિવિડન્ડનો હક પછી મળે
- 8) ડિબેન્ચર એટલે .....
 (A) માલિકીની મૂડી (B) ઉછીની મૂડી
 (C) મિલકત (D) ખર્ચ
- 9) એક વ્યક્તિ વધુમાં વધુ કેટલી જાહેર કંપનીમાં સંચાલક બની શકે ?
 (A) 5 (B) 10
 (C) 15 (D) 20
- 10) કંપનીની ફડયાની સમગ્ર પ્રક્રિયા માટે કોની નિમણૂક કરવામાં આવે છે ?
 (A) મેનેજિંગ ડિરેક્ટર (B) મેનેજર
 (C) લિક્વિડેટર (D) રજિસ્ટ્રાર

વિભાગ - B

■ નીચે આપેલ પ્રશ્ન 11 થી 20 સુધી અતિ ટૂંકા પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) કયા પત્રમાં મોટાભાગે સંબોધન કે સમાપન લખવામાં આવતું નથી ?
 12) વીમા સેવાનું સૌથી પ્રચલિત સ્વરૂપ કયું છે ?
 13) SEBI નું પુરું નામ જણાવો.
 14) મેમો એટલે શું ?
 15) તરતો બોજ ક્યારે સ્થિર બને છે ?
 16) ઈ-લર્નિંગને અન્ય કયા નામે ઓળખવામાં આવે છે ?
 17) પ્રથમ સંચાલકોની મુદત ક્યારે પુરી થાય છે ?
 18) વાર્ષિક સામાન્ય સભા (AGM) ક્યાં યોજવી જોઈએ ?

- 19) સ્વેચ્છીક વિસર્જન એટલે શું ?
20) ડિમેટ ખાતું ક્યાં ખોલવામાં આવે છે ?

વિભાગ - C

- નીચે આપેલા પ્રશ્ન 21 થી 27 સુધીના સંક્ષિપ્તમાં જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે. [14]
- 21) સામાન્ય રીતે કઈ બાબતો માટે સરકારી વિભાગો સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવામાં આવે છે ?
- 22) SEBI ની માર્ગદર્શિકા મુજબ અરજદારોનું વર્ગીકરણ જણાવો.
- 23) ડિબેન્ચર બહાર પાડવાની વિધિના તબક્કા જણાવો.
- 24) નોટિસ દ્વારા સૂચવેલ પ્રસ્તાવમાં કઈ કઈ રીતે ફેરફાર કરી શકાય ?
- 25) કંપનીનો ધંધો બંધ રાખવાના કયા વ્યાજબી કારણો અદાલતને જણાય તો અદાલત કંપનીને ફડયામાં જવાનો હુકમ કરશે નહીં ?
- 26) 'સંપૂર્ણ રૂપાંતરણ ડિબેન્ચરના રૂપાંતર બાદ ડિબેન્ચર હોલ્ડર લેણદાર મટી માલિક બને છે' - વિધાન સમજાવો.
- 27) સ્વતંત્ર સંચાલક અંગેની વધુમાં વધુ મુદત કેટલી હોઈ શકે ?

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા પ્રશ્ન 28 થી 34 સુધીના મુદ્દાસર જવાબ આપો. દરેકના 3 ગુણ છે. [21]
- 28) હકના શેરના ત્યાગપત્ર દ્વારા ભાગલા પાડવાની ટૂંકનોંધ લખો.
- 29) ડિમેટ ખાતામાં શેર ક્યારે જમા કે ઉધાર થાય છે ?
- 30) કંપનીનું સભ્યપદ મેળવવાની રીતો ટૂંકમાં લખો.
- 31) સભાનોંધમાં સંભાવામાં આવતી વિગતો જણાવો.
- 32) વૈકલ્પિક સંચાલકની નિમણૂક ક્યારે કરવામાં આવે છે ?
- 33) ટ્રિબ્યુનલ મારફત ફરજિયાત ફડયા / વિસર્જનના સંજોગો જણાવો. (કોઈપણ ત્રણ સંજોગ સમજાવો)

અથવા

- સામાન્ય ઠરાવ અને ખાસ ઠરાવ વચ્ચેના તફાવતના ત્રણ મુદ્દા જણાવો.
- 34) સ્વેચ્છીક શેરફેરબદલી અને ફરજિયાત શેરફેરબદલી વચ્ચેના તફાવતના ત્રણ મુદ્દાઓ જણાવો.

વિભાગ - E

- નીચ આપેલા પ્રશ્ન નં. 35 થી 39 સુધીના ઉત્તર મુદ્દાસર લખો. દરેકના 4 ગુણ છે. [20]
- 35) ઈ-ઓક્શન વિશે વિગતવાર જણાવો.

અથવા

નવોદય વિદ્યાલય, અલીયાબાડા વતી એચસીએલ (HCL) કોમ્પ્યુટર મેન્યુફેક્ચરિંગ, હૈદરાબાદને 50 કોમ્પ્યુટર ખરીદવા માટેનો ઓર્ડર આપતો ઈ-મેલ લખો.

36) શેર હપ્તા મંગાવવાની વિધિ સમજાવો.

અથવા

શેરજપ્તીની કાર્યવાહી સમજાવો.

37) સંચાલકની ગેરલાયકાતો જણાવો.

અથવા

સંચાલકોની દિવાની જવાબદારી સમજાવો.

38) કંપની ડિરેક્ટર્સની વિવિધ સભાઓ વિશે જણાવો.

39) સભ્યપદના અંતના સંજોગો જણાવો.

વિભાગ - F

■ નીચેના 40 થી 44 પ્રશ્નોની આપેલ માહિતીને ધ્યાનમાં રાખીને પત્રો લખો.

દરેકના 5 ગુણ છે.

[25]

40) બેન્કમાં લોકરની સુવિધા મેળવવા માટેનો પત્ર મણીલાલ શાહ, ભરૂચ વતી લખો.

41) તમારી શાળાની આસપાસ પાન-મસાલા અને ગુટખાનું વેચાણ થઈ રહ્યું છે, જેને બંધ કરવા માટે નવયુગ વિદ્યાલય, નડિયાદના આચાર્યશ્રીને જાણ કરતો પત્ર લખો.

42) વિનયભાઈ ચોકસી તેમની કંપનીમાંથી સ્વૈચ્છિક સેવા નિવૃત્તિ (વી.આર.એસ.) લેવા માગે છે, આ અંગે વિનંતી કરતો પત્ર લખો.

અથવા

પ્રીતી શુક્લને પટેલ ચાર્ટડ એકાઉન્ટન્ટ્સ એન્ડ કંપની તરફથી, લેખિત પરીક્ષામાં હાજર રહેવા અંગે જણાવતો પત્ર લખો.

43) શ્રી પુનમચંદ રાવત પોતાના વીમા પ્રીમિયમની મુદતમાં ફેરફાર કરવા ઇચ્છે છે, તેની વિનંતી કરતો પત્ર LIC ઓફ ઇન્ડિયાને લખો.

44) પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન અંતર્ગત સ્લાઈડ શો તૈયાર કરવા માટે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો જણાવો.

અથવા

બેન્કની મુલાકાત બાદ તે અંગેની રજૂઆત કરતો વ્યક્તિગત અહેવાલ લખો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No.:

337(H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्न पत्र में 6 विभाग एवं 44 प्रश्न हैं।
- 2) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। विकल्प आंतरिक हैं।
- 3) सभी प्रश्नों के दाहिनी ओर लिखे हुए अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।
- 4) प्रश्नों की सूचना के अनुसार ही उत्तर दीजिए।
- 5) प्रत्येक नया विभाग नए पन्ने पर लिखिए।

विभाग - A

- निम्नलिखित 1 से 10 हेतुलक्षी प्रश्नों में दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[10]

- 1) सामान्य रूप से बैंक को निम्नलिखित में से कौन-सा पत्र नहीं लिखा जाता?
  - (A) शैक्षणिक लोन (ऋण) प्राप्त करने के लिए
  - (B) खाता खुलवाने के लिए
  - (C) ओवरड्राफ्ट प्राप्त करने के लिए
  - (D) चेक की राशि की अदायगी स्थगित करने के लिए
- 2) व्यापारियों को निर्यात प्रमाणपत्र प्राप्त करने के लिए किसकी मंजूरी लेनी पड़ती है?
  - (A) भारत सरकार की
  - (B) राज्य सरकार की
  - (C) विदेशी सरकार की
  - (D) महानगरपालिका की

- 3) प्रत्यक्ष मुलाकात के पत्र में निम्नलिखित में से किस विषय का उल्लेख नहीं किया जाता है?
- (A) मुलाकात का स्थान
 (B) मुलाकात के लिए आने-जाने के भत्तों के विषय में
 (C) नौकरी की शर्तें
 (D) मुलाकात का समय
- 4) आर. टी. जी. एस. (RTGS) का पूरा नाम क्या है?
- (A) रियल टाईम ग्रेड सेटलमेन्ट
 (B) रियल टाईम ग्रॉस सेटलमेन्ट
 (C) रिजर्व टाईम ग्रॉस सेटलमेन्ट
 (D) रिजर्व ट्रेड ग्रॉस सेटलमेन्ट
- 5) सामनेवाले पक्ष की दलील स्वीकारने के लिए पेश करने वाले में क्या होना चाहिए?
- (A) निडरता एवं गंभीरता
 (B) सजगता एवं क्षमता
 (C) जागरूक एवं आतुर
 (D) प्रमाणिकता एवं योग्यता
- 6) कौन-से दस्तावेज के द्वारा सार्वजनिक निर्गमन के लिए आमंत्रण दिया जाता है?
- (A) विज्ञापन पत्र
 (B) आवेदन पत्र
 (C) नियमन पत्र
 (D) पंजीयन प्रमाण पत्र
- 7) अनिवार्य हस्तान्तरण प्रक्रिया पूरी न हुई हो तो.....
- (A) डिविडेन्ड का हक मिलता है।
 (B) डिविडेन्ड का हक नहीं मिलता।
 (C) डिविडेन्ड जमा नहीं होता।
 (D) डिविडेन्ड का हक बाद में मिलता है।
- 8) ऋणपत्र (डिबेन्चर) अर्थात्.....
- (A) मालकीय पूँजी
 (B) उधार पूँजी
 (C) संपत्ति
 (D) खर्च

- 9) एक व्यक्ति अधिक-से-अधिक कितनी सार्वजनिक कम्पनियों में संचालक बन सकता है?
- (A) 5 (B) 10
(C) 15 (D) 20
- 10) कम्पनी की घाटे (समापन) की प्रक्रिया के लिए किसकी नियुक्ति की जाती है?
- (A) मैनेजिंग डायरेक्टर
(B) मैनेजर
(C) लिक्विडेटर (समायक)
(D) रजिस्ट्रार

विभाग - B

- निम्नलिखित 11 से 20 प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[10]

- 11) कौन-से पत्र में अधिकांशतः संबोधन एवं समापन नहीं दर्शाया जाता है?
- 12) बीमा सेवा का सबसे प्रचलित स्वरूप क्या है?
- 13) सेबी (SEBI) का पूरा नाम क्या है?
- 14) मेमो का क्या अर्थ है?
- 15) तैरता हुआ भार (बोझ) कब स्थिर बोझ बनता है?
- 16) ई-लर्निंग को अन्य किस नाम से जाना जाता है?
- 17) प्रथम संचालकों का समयकाल कब पूरा होता है?
- 18) वार्षिक सामान्य सभा (AGM) कहाँ आयोजित करनी चाहिए?
- 19) स्वैच्छिक विसर्जन का क्या अर्थ है?
- 20) डिमेट खाता कहाँ खोला जाता है?

विभाग - C

- निम्नलिखित 21 से 27 प्रश्नों के संक्षिप्त में उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक हैं :

[14]

- 21) सामान्य रूप से किस विषय के लिए सरकारी विभागों के साथ पत्र-व्यवहार किया जाता है?
- 22) SEBI की मार्गदर्शिका के अनुसार आवेदनकर्ताओं का वर्गीकरण बताइए।
- 23) ऋणपत्र (डिबेन्चर) प्रकाशित करने की विधि स्पष्ट कीजिए।
- 24) नोटिस द्वारा सूचित किया गया प्रस्ताव कौन-कौन सी रीति से परिवर्तित किया जा सकता है?
- 25) कम्पनी के धंधे को बंद रखने के लिए कौन-से सही कारण अदालत को बताने पर कम्पनी को अदालत घाटे में जाने का आदेश नहीं देती?
- 26) 'सम्पूर्ण परिवर्तनशील डिबेन्चर (ऋणपत्र) का परिवर्तन होने के बाद डिबेन्चरधारक लेनदार से मालिक बनता है' —विधान समझाइए।
- 27) स्वतन्त्र संचालक का अधिक-से-अधिक कितना समय होता है?

विभाग - D

- निम्नलिखित 28 से 34 प्रश्नों के उत्तर मुद्दासर लिखिए। प्रत्येक के लिए 3 अंक हैं :

[21]

- 28) संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए — "अधिकार (हक) का शेयर त्यागपत्र के द्वारा विभाजन करना।"
- 29) डिमेट खाते में शेयर कब जमा एवं उधार किया जाता है?
- 30) कम्पनी का सदस्यपद प्राप्त करने की विधियाँ संक्षेप में लिखिए।
- 31) सभा के नोट/मिनट्स में कौन-से विवरण शामिल किए जाते हैं?
- 32) वैकल्पिक संचालक की नियुक्ति कब की जाती है?

- 33) ट्रिब्यूनल के द्वारा अनिवार्य समापन/विसर्जन के संयोग बताइए। (कोई भी तीन संयोग समझाइए।)

अथवा

सामान्य ठहराव एवं विशिष्ट ठहराव के बीच अंतर बताइए। (कोई तीन मुद्दे)

- 34) ऐच्छिक शेयर परिवर्तन एवं अनिवार्य शेयर.हस्तान्तरण के बीच अन्तर बताइए।
(कोई तीन मुद्दे)

विभाग - E

- निम्नलिखित 35 से 39 प्रश्नों के उत्तर मुद्दासर लिखिए। प्रत्येक के लिए 4 अंक हैं : [20]

- 35) ई-ऑक्शन के विषय में विवरणपूर्ण जानकारी दीजिए।

अथवा

नवोदय विद्यालय, अलियाबाड़ा की ओर से (HCL) कम्प्यूटर मैन्युफैक्चरिंग, हैदराबाद को 50 कम्प्यूटर खरीदने के लिए ऑर्डर देता हुआ ई-मेल लिखिए।

- 36) शेयर हप्ता मँगवाने की विधि को समझाइए।

अथवा

शेयर जब्ती (जप्ती) की कार्यवाही को समझाइए।

- 37) संचालक की अयोग्यताएँ बताइए।

अथवा

संचालकों की दीवानी जवाबदारी समझाइए।

- 38) कम्पनी डायरेक्टरों की विविध सभाओं के बारे में बताइए।

- 39) सदस्य पद के अन्त के संयोगों के बारे में बताइए।

विभाग - F

■ निम्नलिखित 40 से 44 प्रश्नों की सूचना को ध्यान में रखकर पत्र लिखिए।

प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं :

[25]

- 40) बैंक में लॉकर की सुविधा प्राप्त करने के लिए मणीलाल शाह, भरूच की ओर से पत्र लिखिए।
- 41) आपके विद्यालय के आस-पास पान मसाला एवं गुटके का विक्रय किया जा रहा है, जिसे बंद करने के लिए नवयुग विद्यालय, नडियाद आचार्यश्री को जानकारी देने के लिए पत्र लिखिए।
- 42) विनयभाई चौक्सी अपनी कम्पनी में से स्वैच्छिक सेवानिवृत्ति (वी.आर.एस.) लेना चाहते हैं। इस संबंध में राजीनामे की जानकारी की सूचना देता आवेदन पत्र लिखिए।

अथवा

प्रीति शुक्ला को पटेल चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट (C.A.) एण्ड क. की ओर से लिखित परीक्षा में उपस्थित रहने के लिए जानकारी देता पत्र लिखिए।

- 43) श्री पूनमचन्द्र रावत स्वयं के बीमा प्रीमियम की समय सीमा में परिवर्तन करने की इच्छा रखते हैं, तो उनकी ओर से L.I.C. ऑफ इन्डिया को विनती करता पत्र लिखिए।
- 44) पॉवर पॉइन्ट प्रेजेंटेशन के अंतर्गत स्लाइड शो तैयार करने के लिए ध्यान में रखने योग्य मुद्दे बताइए।

अथवा

बैंक की मुलाकात के पश्चात् तत्संबंधित प्रस्तुतीकरण करता व्यक्तिगत अहेवाल लिखिए।

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

337(E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 6 sections and total 44 questions.
- 2) All questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Figures to the right side indicate full marks to the questions.
- 4) Answer according to instruction of the questions.
- 5) Start a new section on a new page.

SECTION - A

■ Questions from 1 to 10 are multiple choice questions. Select and write the correct answer from the options. Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) Which type of the following letter is generally not written to a bank?
  - (A) To get educational loan.
  - (B) To open an account.
  - (C) To get overdraft.
  - (D) To stop payment of an issued cheque.
- 2) Whose permission should the traders take to get the license for export?
  - (A) Government of India
  - (B) State Government
  - (C) Foreign Government
  - (D) Municipal Corporation

- 3) Which item would not be mentioned in the letter of personal interview?
- (A) Place of Interview
  - (B) Allowances for Interview
  - (C) Terms of Services
  - (D) Time of Interview
- 4) What is the full form of R.T.G.S.?
- (A) Real time grade settlement
  - (B) Real time gross settlement
  - (C) Reserve time gross settlement
  - (D) Reserve trade gross settlement
- 5) What is the requirement to accept opponent's argument?
- (A) Courage and seriousness
  - (B) Capacity and ability
  - (C) Awareness and curiosity
  - (D) Honesty and suitability
- 6) By which documents can an invitation be made for Public issue?
- (A) Prospectus
  - (B) Memorandum of Association
  - (C) Article of Association
  - (D) Certificate of incorporation
- 7) If transmission process is not completed .....
- (A) Dividend right is available
  - (B) Dividend right can not be availed
  - (C) Dividend is not deposited
  - (D) Right to dividend is given later
- 8) Debentures means .....
- (A) The capital of the owner
  - (B) The debt capital
  - (C) Property
  - (D) Expenditure

- 9) In how many Public Ltd. companies can a person be as a director?
(A) 5 (B) 10
(C) 15 (D) 20
- 10) Who is appointed for the process of company's liquidation?
(A) Managing Director
(B) Manager
(C) Liquidator
(D) Registrar

SECTION - B

- Answer the following questions from 11 to 20 in one sentence each. Each question carries 1 mark :

[10]

- 11) Which letters, mostly do not use salutation and complimentary close?
- 12) What is the popular type of insurance services?
- 13) Give the full name of SEBI.
- 14) What is memo?
- 15) When does the floating charge become fixed?
- 16) By which other name is E-learning known?
- 17) When does the term of the first director expire?
- 18) At which place, Annual General Meeting should be organised?
- 19) What is voluntary liquidation?
- 20) Where can a demat account be opened?

SECTION - C

- **Answer the following questions from 21 to 27 in brief. Each question carries 2 marks :** **[14]**
- 21) Which issues normally need to be communicated in Government departments?
  - 22) Classify the applicants on the basis of SEBI's guidelines.
  - 23) State the procedure of the issue of debentures.
  - 24) How can we modify the proposal given by notice?
  - 25) Which proper reasons for terminating the business of the company would be considered by the tribunal for not ordering the liquidation of the company?
  - 26) "If the debenture holder opts for Fully Convertible Debentures (FCD) then his rights as creditors come to an end and he gets rights as equity share holder"— Explain.
  - 27) What is the maximum term of an independent director?

SECTION - D

- **Answer the following questions from 28 to 34 to the point. Each question carries 3 marks :** **[21]**
- 28) Write a short note on division through Renunciation of share.
  - 29) When are shares deposited or debited in Demat Account?
  - 30) Explain in brief the methods to obtain company membership.
  - 31) Which details to be included in Minutes Book?
  - 32) When alternative director is appointed?

- 33) Discuss the circumstances for compulsory liquidation by tribunal. (Any three circumstances)

OR

Differentiate between Ordinary resolutions and Special resolutions. (Any three points)

- 34) Differentiate between Share transfer and Share transmission. (Any three points)

SECTION - E

- Answer the following questions from 35 to 39 to the point.

Each question carries 4 marks :

[20]

- 35) Explain in detail about E-Auction.

OR

Write an e-mail to HCL Computer Manufacturing, Hyderabad, as you desire to purchase 50 computers for Navodaya Vidyalaya, Aliyabada.

- 36) Explain the procedure of making calls on shares.

OR

Explain the procedure of share forfeiture.

- 37) Narrate the disqualifications of a director.

OR

Explain civil liabilities of a director.

- 38) Write a note on company directors' meetings.

- 39) Explain circumstances for termination of membership.

SECTION - F

■ Write letters in reference to questions from 40 to 44 in detail.

Each question carries 5 marks :

[25]

- 40) Write a letter on behalf of Manilal Shah, Bharuch to avail the facility of bank locker.
- 41) Pan masala and gutkas are being sold near your school. Draft a letter to the Principal, Navyug Vidyalaya, Nadiyad requesting to prohibit these activities.
- 42) Vinaybhai Choksi wishes to get voluntary retirement service (V.R.S.) from company. Draft a letter requesting for his resignation.

OR

Write a letter to Vriti Shukla from Patel Chartered Accountant and Company for remaining present in the written examination.

- 43) Mr. Poonamchand Ravat wishes to make change in the period of Insurance premium. Write a letter to LIC of India making this request.
- 44) Write points to be kept in mind for preparing slide show for power point presentation.

OR

Prepare an individual report on a bank visit.

--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 100533 **351(G)**
(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 47 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પ આન્તરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખવા.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલે અંક ગુણ છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખો.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા 1થી 10 હેતુલક્ષી પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. આપેલા વિકલ્પ (A, B, C, D) માંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરીને લખો. દરેકનો 1ગુણ છે.

[10]

- 1) નર્સરી માટે કયું હવામાન વધુ અનુકુળ રહે છે ?
(A) ભેજવાળુ
(B) ઠંડુ હવામાન
(C) સમઘાત
(D) ગરમ
- 2) પ્રિઝ્મનું સૂત્ર લખો.
(A) લંબાઈ × પહોળાઈ × ઉંચાઈ
(B) લંબાઈ × પહોળાઈ
(C) 3.14 × વ્યાસ
(D) પાયાનું ક્ષેત્રફળ × ઉંચાઈ

- 3) મીઠી આવળના છોડના પાનમાં કેલ્શીયમ સેનોસાઈડ કેટલા ટકા હોય છે ?
- (A) 3.3%
- (B) 3.6%
- (C) 4.0%
- (D) 3.5%
- 4) ગુજરાતમાં વન્ય પ્રાણીઓના રક્ષણ માટે કેટલા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનો આવેલા છે ?
- (A) 6
- (B) 4
- (C) 3
- (D) 5
- 5) નિલગીરીને વર્ષ માં કેટલીવાર ફૂલ આવે છે ?
- (A) બેવાર
- (B) પાંચવાર
- (C) ત્રણવાર
- (D) એકવાર
- 6) સોનાના ઈંડા આપતી મરઘી સમાન છે.
- (A) જંગલો
- (B) ગૌચરો
- (C) નદીઓ
- (D) ટેકનોલોજી

- 7) આપણા દેશમાં કેટલા ટકા વિસ્તાર દુષ્કાળ ગ્રસ્ત છે ?
- (A) 20%
- (B) 80%
- (C) 25%
- (D) 35%
- 8) સુબાબુલના સૂકી ચારામાં કેટલા ટકા પ્રોટીન હોય છે ?
- (A) 22%
- (B) 40%
- (C) 50%
- (D) 25%
- 9) કઈ સાલમાં કીટનાશક કાનૂન ઘડવામાં આવ્યો ?
- (A) 1745
- (B) 1560
- (C) 1968
- (D) 1980
- 10) પેશી સંવર્ધનની શરૂઆત સૌ પ્રથમ કઈ સાલમાં થઈ ?
- (A) 1955
- (B) 1934
- (C) 1950
- (D) 1840

વિભાગ - B

- નીચેના 11 થી 20 પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. જેના ઉત્તર 1 વાક્યમાં લખો.
દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 11) દુનિયામાં જંગલોની દૃષ્ટિએ શ્રેષ્ઠ જંગલો કયા દેશમાં આવેલા છે ?
- 12) વૃક્ષો આચ્છાદિત દરિયાળોની જગ્યાએ આજે શેના જંગલો અસ્તિત્વમાં આવી રહ્યા છે ?
- 13) 2001 ની સાલમાં ગીર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનમાં સિંહોની સંખ્યા કેટલી હતી ?
- 14) જાપાન માં સૌથી વધુ કયું છાપુ વેચાણ ધરાવે છે ?
- 15) કુદરતની અમૂલ્ય ભેટ કઈ છે ?
- 16) ભારતે 1975 માં કયા ઉપગ્રહથી અવકાશમાં કામ શરૂ કર્યું ?
- 17) બિલાડી કુળના ત્રણ મોટા પ્રાણીઓના નામ જણાવો.
- 18) ગુજરાત રાજ્યને કેટલા કિ.મી. લાંબો દરિયા કિનારો મળ્યો છે ?
- 19) દુનિયામાં સૌથી લાંબી મુસાફરી કયું પક્ષી કરે છે ?
- 20) તલેક્ષણમાં મુખ્ય કેટલા સાધનની જરૂર પડે છે ?

વિભાગ - C

- નીચેના 21 થી 31 પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. માગ્યા મુજબ જવાબ લખો.
દરેકના 2 ગુણ છે.

[22]

- 21) ગાંડા બાવળનો ઉપયોગ જણાવો.
- 22) રક્ષિત વન એટલે શું ?
- 23) સપુષ્પી વનસ્પતિની વ્યાખ્યા આપો.

- 24) બીજ એકત્રીકરણની રીતો જણાવો.
- 25) પેશી સંવર્ધન એટલે શું ? વ્યાખ્યા આપો.
- 26) સેવનના ઉપયોગ જણાવો.

અથવા

સાગના ઉપયોગ જણાવો.

- 27) ભારતીય વન કાયદો 1878 ના કાયદાની જોગવાઈઓ જણાવો.
- 28) વૃક્ષોને પ્રાણવાયુના કારખાના કહે છે - કારણ આપો.
- 29) યાયાવર પક્ષીઓ એટલે શું ? તે સ્થળાંતર શા માટે કરે છે ?
- 30) અનામત જંગલની વ્યાખ્યા આપો.

અથવા

વૃક્ષો અંગાર વાયુનું નિયંત્રણ કેવી રીતે કરે છે ?

- 31) માપપટ્ટીના પ્રકાર જણાવી એક વિશે માહિતી આપો.

વિભાગ - D

નીચેના 32 થી 42 પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. માગ્યા મુજબના જવાબ લખો. દરેકના 3 ગુણ છે. [33]

- 32) નર્સરીના પ્રકાર જણાવી એક વિશે માહિતી આપો.
- 33) પેશી સંવર્ધનના ગેરફાયદા જણાવો.
- 34) ઊર્જા કટોકટીના નિયંત્રણ માટે કયા પગલા લેવા જોઈએ ?
- 35) પ્રાણીઓના પગલાના પ્રકાર જણાવી તેના વિશે માહિતી આપો.
- 36) અનાવૃત્ત બીજધારી વનસ્પતિની વિગતો આપો.

અથવા

પેશી સંવર્ધનના લાભો જણાવો.

- 37) સાગમાં પેશી સંવર્ધનના ફાયદા લખો.
- 38) નક્શા બનાવતી વખતે કઈ કઈ કાળજી રાખશો ?
- 39) વન કાયદો 1965 ની કાયદાકીય જોગવાઈઓ કઈ છે ?
- 40) સૂક્ષ્મસ્તરીય આયોજનની જરૂરિયાત જણાવો.
- 41) સાગના બીજને ખાસ પ્રકારની માવજતની રીતો જણાવો અને એક વિશે માહિતી આપો.
- 42) વિશ્વ ધરતીદિનનું મહત્વ સમજાવો.

વિભાગ - E

- નીચેના 43 થી 47 પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે. માગ્યા મુજબના જવાબ આપો.
દરેકના 5 ગુણ છે.

[25]

- 43) તલેક્ષણના સાધનો જણાવી લેવલ ગોકવણી વિશેના મુદ્દા જણાવો.
- 44) આઈકલરની પદ્ધતિપ્રમાણે વનસ્પતિ સૃષ્ટિનું વર્ગીકરણ ઉદાહરણ સાથે કરો.
- 45) આયુર્વેદનું મહત્વ સમજાવો.

અથવા

વનોના પુનરુત્થાનનું મહત્વ સમજાવો.

- 46) વન સંરક્ષણ કાયદો 1980 ની જોગવાઈઓ વિશે માહિતી આપો.
- 47) સૂક્ષ્મસ્તરીય આયોજનની સફળતા માટેના પરિબલો જણાવો.

